

HELSINGIN KAUPUNGINVALTUUSTON
PAINETUT ASIAKIRJAT

1925

HELSINKI 1926

HELSINGISSÄ 1926
MERCATORIN KIRJAPAINO OSAKEYHTIÖ

SISÄLLYS.

- N:o 1. Rahatoimikamarin esitys varastopaikkojen kuntoonpanettamisesta.
- » 2. Esitys kaupungin sairaalain ohjesäännöksi sekä sairaalain tiliviraston ja sairaanhoitajatarkoulun johtosäännöksi.
- » 3. Töölön asemakaavakilpailu Helsingissä.
- » 4. Valiokunnan mietintö yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta.
- » 5. Komitean mietintö kotiterveydenhoidon ja kotitalouden opetuksen järjestämisestä.
- » 6. Esitys tilusvaihdosta Helsingin kaupungin ja Sörnästen kuritushuoneen välillä.
- » 7. Esitys ohje- ja johtosäännöksi Helsingin kaupungin ammattiopetusta varten.
- » 8. Lausunto komiteamietinnöstä, koskeva Helsingin henkikirjoituksen ja veronkannantalaitoksen uudelleenjärjestelyn perusteista.
- » 9. Ehdotus Helsingin kaupungin uudeksi satamajärjestykseksi.
- » 10. Keskussairaalakomitean mietintö n:o 4 ynnä tuberkulosisairaalan paikaksi varatulle alueelle teetettävään kahden sairaalapaviljongin sekä asuin- ja poliklinikkarakennuksen uudet luonnospiirustukset.
- » 11. Maistraatin kirjelmä kaupungin 1926 vuoden meno- ja tulossäännöstä.
- » 12. Ehdotus Meilahden alueen asemakaavaksi ja rakennusjärjestykseksi.
- » 13. Esitys rautatieasemaan rajoittuvan, kaupunginasemakaavakilpailun käsittämän kaupunginalueen kaupunginasemakaavan laatimisesta.
- » 14. Komitean mietintö kunnan kirjapainon ynnä kirjansitomien perustamiskysymyksestä.
- » 15. Esitys kaupungin työväelle maksettavasta sairas- ja hautausavusta sekä vapaan lääkärinhoidon järjestämisestä.
- » 16. Esitys toimenpiteistä, jotka ovat omansa vähentämään kaupungin töiden kustannuksia.
- » 17. Kaupunginvaltuuston kulkulaitoskomitean mietintö aijotun Helsingin—Satakunnan radan merkityksestä Helsingin kaupungille.
- » 18. Lausunto uusien raitiotielinjain rakentamista koskevasta asiasta.

- N:o 19. Komitean mietintö ehdotuksineen Helsingin kaupungin sairaalahallinnon ohjesäännöksi, kaupungin sairaalain säännöiksi, sairaalain tiliviraston johtosäännöksi ja kaupungin sairaanhoitajatarkoulun ohjesäännöksi.
- » 20. Esitys myyntiajan pidentämisestä kioskikaupassa.
 - » 21. Rahatoimikamarin esitys Kaisaniemen puiston uudestaan järjestelemisestä.
 - » 22. Lausunto keskussairaalamitean ehdotuksesta kahden sairaalapaviljongin sekä asuin- ja poliklinikkarakennuksen luonnospiirustuksien hyväksymisestä (Kvston pain. asiakirj. n:o 10 vuodelta 1925).
 - » 23. Lausunto palolaitoksen ja sen keskusaseman laajentamisesta sekä uuden paloaseman teettämisestä Töölöön.
 - » 24. Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, kesäkuun 30 päivänä 1925 ratkaisematta olevain asiain luettelo.
 - » 25. Helsingin kaupungin meno- ja tuloarvio vuodelle 1926, Rahatoimikamarin ehdotus.
 - » 26. Lausuntoja Helsingin kaupungin henkikirjoituksen ja veronkannantatoiminnan uudestijärjestämisen perusteita koskevan komiteamietinnön johdosta.
 - » 27. Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1924 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta.
 - » 28. Valiokunnan mietintö kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin 1924 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.
 - » 29. Esitys toimenpiteistä, jotka tarkoittavat lastensuojelulautakunnan toiminnan keskittämistä kasvatustilaisuuksiin nähden.
 - » 30. Komitean mietintö kaupungin kansakoulujen terveydenhoidon uudestaan järjestämisestä.
 - » 31. Talousarviovaliokunnan mietintö kaupungin 1926 vuoden meno- ja tulosaikasta.
 - » 32. Esitys raitiotien rakentamisesta Vanhaankaupunkiin.
 - » 33. Lausunto Maistraatin ehdotuksesta Helsingin kaupungissa harjoitettavan ammatimaisen autobussiliikenteen ohjesäännöksi.
 - » 34. Lausunto raitiotielinjan rakentamisesta Salmisaareen.
 - » 35. Helsingin kaupungin meno- ja tuloarvio vuodelle 1926, Kaupunginvaltuuston vahvistama joulukuun 16 päivänä 1925.
-

AAKKOSELLINEN ASIALUETTELO

1925.

<i>Asemakaava, Meilahden alueen</i>	12
<i>Asemakaavakilpailu, Töölön</i>	3
<i>Autobussiliikenteen ohjesääntö</i>	33
 <i>Hallinnon tarkastus 1924 vuoden</i>	 27
<i>Hautausapu, kaupungin työväen</i>	15
<i>Helsingin—Satakunnan rata</i>	17
<i>Henkikirjoitus, lausuntoja asiasta</i>	26
» uudistaminen	8
 <i>Johtosäännöt, ammattiopetuksen</i>	 7
» sairaalain tiliviraston	2
» » » 	19
» sairaanhoidajatarkoulun	2
 <i>Kaisaniemen puisto</i>	 21
<i>Kasvatustilat</i>	29
<i>Kaupunginasemakaavakilpailu</i>	13
<i>Kioskikauppa, myyntiaika</i>	20
<i>Kirjansitomo, kunnan</i>	14
<i>Kirjapaino, kunnan</i>	14
<i>Kotitalouden opetuksen järjestäminen</i>	5
<i>Kotiterveydenhoidon opetuksen järjestäminen</i>	5
<i>Kustannukset, kaupungin töiden</i>	16
 <i>Lääkärinhoito, kaupungin työväen</i>	 15
 <i>Menoarvio, 1926 vuoden</i>	 25
» » » 	35
<i>Menosääntö, 1926 vuoden</i>	11
» » » 	31

<i>Ohjesääntö, ammattiopetuksen</i>	7
» <i>autobussiliikenteen</i>	33
» <i>sairaalahallituksen</i>	19
» <i>sairaalain</i>	2
» <i>sairaanhoidajatarkoulun</i>	19
<i>Palolaitos</i>	23
<i>Raitiotietelinjat, uudet</i>	18
<i>Rakennusjärjestys, Meilahden alueen</i>	12
<i>Ratkaisemattomien asiain luettelo</i>	24
<i>Sairasapu, kaupungin työväen</i>	15
<i>Salmisaaren raitiotietelinja</i>	34
<i>Salamajärjestys</i>	9
<i>Säännöt, kaupungin sairaalain</i>	19
<i>Terveydenhoito, kansakoulujen</i>	30
<i>Tilintarkastus, 1924 vuoden tilien</i>	27
<i>Tilintarkastuskertomus, lausuntoja sen johdosta</i>	28
<i>Tilusvaihto, kaupungin ja Sörnäsän kuritushuoneen välinen</i>	6
<i>Tuberkulosisairaala</i>	10
»	22
<i>Tuloarvio, 1926 vuoden</i>	25
» » »	35
<i>Tulosääntö, 1926 vuoden</i>	11
» » »	31
<i>Vanhankaupungin raitiotie</i>	32
<i>Varastopaikkain kuntoonpanettaminen</i>	1
<i>Veronkannantalaitos, uudistaminen</i>	8
<i>Veronkannantatoiminta, lausuntoja asiasta</i>	26
<i>Yleishyödylliset laitokset, avustusmääräraha</i>	4
» <i>yritykset, avustusmääräraha</i>	4

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Lokak. 24 p:nä 1924.

N:o 935.

*Rahatoimikamarin esitys varastopaikkojen kuntoonpanettamisesta.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

Kaupungin yleisten töiden hallitukselle marraskuun 20 päivänä viime vuonna lähettämässään kirjelmässä oli rahatoimikamari m. m. huomauttanut, että viime aikana varastopaikkain tarvetta eri tarkoituksiin oli yhä enemmän alkanut ilmetä, kaupungin puolestaan kuitenkin olematta ryhtynyt minkäänlaisiin toimenpiteisiin tämän tarpeen tyydyttämiseksi. Etusijassa koski tämä järjestelyjen varastopaikkain järjestämistä, jotka paikat voitaisiin antaa jonkin verran pitemmäksi ajaksi ja jotka sijaitsisivat sataman tai rautatieraiteen varrella.

Sen ohessa huomautti kamari vallitsevasta tehdastonttien puutteesta ja siitä että, kun Kaupunginvaltuuston hyväksymän kaupungin satamain rakennusehdotuksen mukaan isonlainen teollisuusalue sijoitettaisiin Vanhankaupunginlahden rannalle, näytti kamarista, kuin olisi jotakin tehtävä tämän suunnitelman toteuttamiseksi. Edellä esitettyihin seikkoihin viitaten kamari kehoitti hallitusta ottamaan nämä asiat harkittavakseen ja aikansa kamariin antamaan lausunnon näistä.

Tätä tehtävää täyttääkseen hallitus sittemmin asetti asiaa valmistelemaan komitean, johon kuuluvat johtaja, nyttemmin hallituksen puheenjohtaja M. Muoniovaara, insinööri G. Idström, kaupungininsinööri G. Lindqvist, työpäälliköt S. Randelin ja K. J. Willandt, kaupungingeodeetti W. O. Lille ja kaupunginasemakaava-arkkitehti B. Brunila, joka komitea on perinpohjaisesti käsitellyt puheenalaista kysymystä ja siitä antanut erityisen mietinnön (Liite). Tähän mietintöön sekä siihen kuuluviin kahteen yleiskarttaan viitaten hallitus rahatoimikamariin lähettämässään kirjelmässä huomautti kaikilta kohdin yhtyneensä puheenalaiseen mietintöön.

Kun kuitenkin m. m. oli ehdotettu öljysataman perustamista, lähetettiin, ennenkuin rahatoimikamari käsitteli asiaa, asiakirjat ja piirustukset pallopäällikölle, joka vastauksessaan ilmoittaa kaikin puolin yhtyvänsä komitean ehdotukseen ja pitävänsä Hietaniemen aluetta tarkoitukseen sopivana. Epäämättömäksi ehdoksi luvan antamiselle tänne teettää öljysäiliöitä olisi, hänen mielestään, määrättävä, että säiliöiden pitää olla laitetut niin, ettei öljy vuodon sattuessa voi valua maaperään sekä että säiliöiden ja suojavallien välin pitää olla niin suuri, että säiliöiden koko sisällys hyvin mahtuu siihen. Vaikka tämä seikka on otettu

huomioon komitean mietinnössä, katsoo palopäällikkö kuitenkin lisäksi olevan huomauttaminen siitä, sen johdosta, ettei hiljattain ilmestyneessä asetuksessa tulenarkojen öljyjen säilyttämisestä y. m. ole määrätty tuollaisia suojavalleja (muureja).

Rahatoimikamari, joka tänä päivänä pitämässään kokouksessa on ottanut asian lopullisesti tutkittavaksi, pyytää täten kunnioittaen esittää seuraavaa:

Komitean mietintö käsittää kaksi eri osaa, nimittäin osin Mechelin-, E. Hesperian- ja Hietaniemenkadun sekä uuden Luterilaisen hautausmaan luoteisrajan välisen, tähän asti järjestelemättömän Hietaniemen alueen järjestämisen, osin ehdotuksen lähinnä Hermannin ja Vallilan pohjoispuolella sijaitsevain ent. Kumtähden säterin osain käyttämiseksi teollisuus- ja kauppatarkoituksiin.

Kamarin mielestä tärkeimmäksi mietinnön osaksi lienee katsottava ehdotus varastopaikkain kuntoonpanemisesta juoksevaa moottoripolttoainetta varten. Sen johdosta että viime aikoina autojen ja muiden öljyllä käyvien moottorien käyttö on yhä enemmän lisääntynyt, on kunnollisesti järjestetyn, sekä merittävää rautatieyhteyttä omaavan öljysataman tarve käynyt epäamättömäksi. Kun ei tuollaiseen tarkoitukseen sopivaa aluetta tähän asti ole ollut, on tästä ollut seurauksena, osin että suuria öljyvarastoja on sijoitettu muuanne maahamme ja kaupunki on siten menettänyt tulon, m. m. satama- ja liikennemaksujen muodossa, joita tuollaiset varastot olisivat voineet tuottaa, osin että öljyvarastoja varten on ollut pakko osoittaa tähän tarkoitukseen vähemmän sopivia paikkoja, joita joka tapauksessa täytyy pitää tilapäisinä. Paikkoja, joita muiden puutteessa on ollut pakko luovuttaa öljysäiliöille, ovat esimerkiksi osin puutavarin vientiä varten tähän asti ainoa, muutoinkin liian ahdas ja nykyaikaisia liikenneoloja silmällä pitäen sopimattomasti rakennettu Sörnäsin niemekkeen alue, osin Pohjois-satamassa verraten lähellä Sörnäsin rantatietä sijaitseva Hanaholma. Mutta nämä paikat, joihin ei ainoatakaan säiliötä, tähän asti teetettyjen lisäksi, liene sijoitettava, eivät läheskään tyydytä nykyistä tarvetta. Nykyään on rahatoimikamarissa useita hakemuksia, joissa pyydetään oikeutta saada vuokrata öljyvarastoille sopivia paikkoja ja joihin hakemuksiin rahatoimikamari ei nykyhetkellä ole voinut minkäänlaisia myönteisiä vastauksia antaa.

Kamarin mielestä olisi sentähden tarpeellista, että piammiten voitaisiin ryhtyä tässä tarkoitettuihin toimenpiteisiin. Tämän johdosta onkin kamari lähimmäksi 5 vuodeksi laatimaansa rahoitussuunnitelman ehdotukseen merkinnyt määrärahan puheenalaista tarkoitusta varten.

Myös muutoin on rahatoimikamari pääasiassa katsonut voivansa yhtyä mietinnössä tehtyihin ehdotuksiin, ja sillä on siinä kohden kunnia viitata mietintöön ja sitä seuraaviin kahteen karttaan. Ehken saattaisi jokunen yksityiskohta kaivata tarkempaa tutkimusta ja suunnitelmat varmaan voittaisivat tarkistuksesta, mutta kamarin mielestä lienee tuollainen seikkaperäinen käsittely

sopivimmin toimitettava vasta sitten, kuin kysymys eri tarkoituksiin nyt ehdotettujen alueiden vastaisesta käytöstä on periaatteellisesti ratkaistu.

Viitaten siihen, mitä kamarilla tässä edellä on ollut kunnia huomauttaa, sekä Kaupunginvaltuuston päätökseen siitä, mitä isompia rakennusyrityksiä suunniteltaessa on vaarinotettava, rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että periaatteessa hyväksytään komitean ehdotukset 1) uuden Luterilaisen hautausmaan luoteisrajan, Hietaniemen-, Mechelin- ja E. Hesperiankadun välisen alueen, sekä 2) erinäisten Sörnäsän keskusvankilan, Hermannin ja Vallilan pohjoispuolella sijaitsevain alueiden vastaiseksi käyttämiseksi; sekä

että, jos tämä ehdotus saavuttaa Kaupunginvaltuuston hyväksymisen, rahatoimikamari saa tehtäväkseen aikanansa Valtuustolle antaa edellä mainitun ehdotuksen aiheuttamain töitten seikkaperäiset piirustukset ja kustannusarvion.

Erinäiset asiassa syntyneet asiakirjat ynnä kaksi karttaa on rahatoimikamarilla täten kunnia panna oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Karl Hård af Segerstad.

Kaupungin yleisen toimien hallitukselle.

Sittenkun hallitus maaliskuun 27 päivänä oli asettanut erityisen komitean käsittelemään kysymystä uusista varasto- ja tehdaspaikoista kaupungissa, saa komitea kunnioittaen lausua seuraavaa:

Kirjelmässä marraskuun 20 päivältä 1923 N:o 1176 pyytää rahatoimikamari, että, koska varastopaikkojen tarve eri tarkoituksiin on alkanut käydä yhä tuntu-vammaksi, ilman että kaupungin puolesta on ryhdytty mihinkään toimenpitei-siin tämän tarpeen tyydyttämiseksi, hallitus ottaisi harkittavakseen kysymyksen varastopaikkojen järjestämisestä satama- ja rautatieraiteitten viereen, josta paik-koja voitaisiin vuokrata pitemmäksi aikaa, sekä antaisi valmistaa ehdotuksen järjestellyistä varastopaikoista, jotka voisivat palvella eri puolilla kaupunkia käynnissä olevaa rakennustoimintaa ja olisivat niin järjestetyt, että paikat, milloin niin havaitaan sopivaksi, voidaan luovuttaa huutokaupalla. Edelleen kehoitetaan hallitusta tehdaspaikkojen tarpeen tyydyttämiseksi ryhtymään toi-menpiteisiin, jotta suuremman teollisuusalueen sijoittamista Vanhankaupungin-lahden rannalle tarkoittava suunnitelma toteutuisi, siellä kun myöskin ranta-alueen vähitellen tapahtuvan täyttämisen kautta olisi saatavissa laajoja varastoalueita.

Vastaukseksi tähän kirjelmään saa komitea kunnioittaen ilmoittaa, että kaupungin häilyvien satamakysymysten (Taivallahti-suunnitelma y. m.) vuoksi erityisten rakennustarvikkeitten purkaus- ja varastoimispaikkojen suunnitelmaa ei ole voitu tehdä, vaan on näiden tarve tyydytetty enemmän tilapäisesti rakenta-malla purkaussiltoja ja antamalla varastopaikkoja niin lähellä käynnissä olevaa rakennustoimintaa kuin mahdollista. Kuitenkin on Makasiini O. Y:lle Länsi-sataman suurta liikennettä varten luovutettu viime vuosina 55,000 m² varasto-paikkoja — josta osaa käyttää rakennusliikkeet — ja jatkuu uusien varasto-paikkojen tasoittaminen siellä keskeytymättä. Rakentamalla uusi purkaussilta Taivallahteen parannetaan sitä paitsi rakennustarveliikenne tällä rakennuskaudella.

Kun nyt Kaupunginvaltuusto vuonna 1926 tulee tekemään lopullisen pää-töksen siitä onko syväsatama sijoitettava Taivallahteen vai ei, ja tämä ehdotus todennäköisesti raukeaa, tulevat Taivallahtisuunnitelmaa varten varatut alueet vapautumaan ja on komitea ottanut tämän seikan huomioon laatiessaan ehdotusta Hietaniemen käyttämisestä, josta tuonnonpana enemmän.

Käsitellessään nyt esillä olevia kysymyksiä on komitea ensin koettanut selvittää:

- 1) varastopaikkojen tarpeen; sen jälkeen
- 2) mitä paikkoja heti voidaan ilman eri kustannuksia luovuttaa; sitten
- 3) mitä voidaan ottaa käytäntöön heti kun tarpeelliset raiteet ja kadut on rakennettu; ja vihdoin
- 4) sellaiset, jotka vaativat suurempia täyttämistöitä ja joita vasta pitemmän ajan jälkeen voidaan ottaa käytäntöön.

1. Varastopaikkojen tarve.

Ensimmäiselle tilalle lienee asetettava tulenvaarallisten öljyjen ja puutavaroitien säilytyspaikkojen tarve. Suuret paloöljy-yhtiöt ovat tähän saakka voineet tulla toimeen sillä tilalla minkä kaupunki on voinut osottaa, ainoastaan sen kautta, että kaksi niistä on yhtynyt. Ne ovat sitäpaitsi olleet pakoitettuja sijoittamaan säiliönsä sangen epämukaviin paikkoihin ja puuttuu niiltä tilaa liikkeen laajentamiselle. Paraillaan on käsiteltävänä kahden muun toiminimen anomukset säiliöpaikoista. Paloöljy- ja bentsiinivarastoja varten on tavarantulenarkuuden vuoksi vaikeampi löytää paikkoja kuin puutavaravarastoja varten, vaikka edellisessä tapauksessa onkin vähemmän halukkaita kuin jälkimmäisessä.

Puutavaravarastopaikat voidaan jakaa 3:een ryhmään:

- a) Varastopaikat vientitavaroille,
- b) » rakennustarpeille,
- c) » halkoja ja halkosahoja varten.

On vaikea sanoa mille näistä ryhmistä on annettava etusija. Helpoimmin kuitenkin voidaan tyydyttää kahden viimeksimainitun ryhmän tarpeet.

Hiilen ja koksien varastopaikkojen tarve ei viime vuosina ole ollut erityisen suuri; sen lienevät suurimmaksi osaksi täyttäneet uudet varastopaikat Länsi satamassa sekä sellaisten vuokraoikeuksien lakkauttaminen, jolloin varastopaikkaa sen haltija on pitänyt hallussaan keinottelutarkoituksessa.

Tehdaspaikkojen kysyntä on viime vuosina ollut vähäpätöinen. Teollisuuskortteleitten valmistuttua Teollisuuskadun varrella on osottautunut etteivät ne lainkaan ole haluttuja. Ilmeisesti sangen vähäisen tarpeen ovat täyttäneet ne pienemmät alueet, joita Taivallahdessa sekä Hietaniemen ja Merikadun varrella on voitu luovuttaa. Suuremmista tehdassuunnitelmista ei ole kuultu puhuttavan. Sekin olisi silloin ollut joku viljavarasto- ja myllylaitos johonkin kaupungin satamista. Jos sellainen tarve esiintyisi, voisi kaupunki osottaa tontteja Munkkisaarelta.

2. Varastopaikat, joita voidaan ilman erityisiä kustannuksia heti osottaa.

Asuntotuotannon helpottamiseksi täytyy kaupungin niissä kaupunginosissa, joissa sellainen on käynnissä, varata tontteja, joita vuokrataan rakennustarpeitten varastoiksi niin pitkäksi aikaa kuin rakennustoiminta jatkuu ja vasta sen jälkeen käytetään muihin tarkoituksiin. Näiden varastopaikkojen avulla voidaan välttää joukko muutoin välttämättömiä kuljetusmatkoja.

Komitea on sitä mieltä, että rakennuskonttorille olisi annettava toimeksi laatia luettelo sellaisista tonteista.

Tähän ryhmään voidaan myös lukea oheelliselle kartalle N:o 1 merkityt 3 tehdastonttia I, K, L ja varastotontti M Teollisuuskadun varrella, sen vuoksi että rautatieraiteen rakentamista varten tarvittava määräraha on käyttämättä vuodesta 1921 lähtien. Näiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 36,000 m², mikä 6 markan mukaan m²:ltä antaa vuotuista vuokraa 216,000 mk. Raidemitta, 1,500 m, maksaa à 300 mk metriltä = 450,000 mk. Käyttämätöntä määrärahaa on 469,792 mk.

Vaikka tehdastonteilla täällä on tähän saakka ollut vähäinen menekki, voidaan kuitenkin edellyttää, että asutuksen yhä lisääntyessä Vallilassa korttelit

I, K ja L voivat löytää kysyjä rakennustarpeitten varastopaikkoja varten. Kortteli M olisi pidettävä purkauspaiikkana vuokraamatta sitä määräajaksi. Komitea saa sen vuoksi ehdottaa, että rautatieraide rakennetaan ensi kesänä.

3. *Varastopaikat, jotka voidaan ottaa käyttöön heti kun tarpeelliset rautatieraideet ja kadut on rakennettu.*

Ensimmäisinä järjestyksessä ovat tällöin tehdaskorttelit 272 ja 280 Sörnäisissä, jotka voitaisiin saattaa puutavaravarastopaikkoina kelpoiksi rakentamalla sivuraide Sörnäisten vankilan ulkopuolella rantaa pitkin kulkevalta jo olemassa olevalta raiteelta sekä suorittamalla eräitä katurakennustöitä. Sama rautatie-raide voi palvella myös osaa teurastuslaitoksen alueesta, jonka pohjoinen osa voidaan luovuttaa varastopaikoiksi, koska sitä luultavasti pitkään aikaan ei tulla tarvitsemaan teurastuslaitosta varten.

Oheellisella kartalla ovat nämä alueet merkityt kirjaimilla N, O ja P. Niiden pinta-ala on 33,000 m². Jos vuokra lasketaan 4 markaksi m²:ltä alueista N ja O sekä 2 markaksi puolesta alueesta P, nousee vuotuinen tulo 106,000 markkaan. 1,000 metrin sivuraiteesta pistoraiteineen Brändönkadulle lasketaan 400,000 mk ja 2,700 metrin pituisen tien tasottamisesta ja vahvistamisesta à 60 mk = 162,000 mk, yhteensä 562,000 mk.

Yritys osoittautuu siis taloudellisesti kannattavaksi ja olisi siihen komitean mielestä ensi tilassa ryhdyttävä.

Toinen puolisko alueesta P voidaan myös mukavasti tehdä käyttökuntoiseksi rakentamalla sivuraide sen läntistä rajaa pitkin. Tämä edellyttää kuitenkin, että raidetta jatketaan pitkin Vanhankaupunginlahden rantaa ja että yleensä työt aloitetaan täällä olevia varastopaikkoja varten. Niin kauvan kuin nämä viimeiseen ryhmään kuuluvat työt viipyvät, täytyy läntisen osan alueesta P tulla toimeen sivuraiteella Brändönkadulla.

Ryhmässä 3 on sen jälkeen järjestyksessä Hietaniemi, jonka lopullinen käyttö toistaiseksi on ratkaisematta ja, kuten jo mainittiin, lähinnä riippuu Majuri H. E. Thorulfin ehdotuksesta syväsataman järjestämisestä Taivallahteen.

Aikaisemmin on Taivallahtea ehdotettu huvila-alueeksi, mutta on tästä ehdotuksesta sittemmin luovuttu. Asuntotontit täällä, hautausmaan takana, tulevat varmaankin pitkän aikaa eteenpäin olemaan vähemmän haluttuja, eikä kaupunki voine luopua Hietaniemestä satama-alueena.

Öljyvarastoiksi on Hietaniemi erittäin sopiva niin hyvin maastosuhteittensa vuoksi, jotka sallivat säiliöitten rakentamisen kovalle maalle, kohtalaisen korkealle yleisestä tasosta, mikä paineen saavuttamiseksi säiliövaunuihin on tavoteltavaa, kuin myös siihen nähden, että se on lähellä kaupunkia ja kuitenkin puuistutuksilla varustettujen hautausmaitten kautta hyvin eristetty asuntoalueista. Palo-vaaraan nähden on asema myös muuten erittäin edullinen, sillä matala maasto kukkuloitten välillä sallii säiliöalueitten patoamisen niin, että, jos sattuisi tulipalo, joka esim. rikkoisi betonimuurin säiliöitten ympäriltä, öljy valuu maavallipatojen sisäpuolelle, jossa se palaa leviämättä veteen satamassa. Näitä etuja ei maastolla ole Herttonäisissä eikä Hernesaarella, joita alueita myös on ajateltu vastaisiksi petrooliasatamiksi.

Voidaan edellyttää, että öljyvarastojen tarve Helsingissä tulee vastaisuudessa suuresti lisääntymään. Joka on nähnyt ne sadat säiliöt, jotka reunustavat Tukholman edustaa, ei voi välttyä ajatukselta, että myös Helsingissä automobilismin

nopean kasvun ja Dieselmoottorilla käyvien laivojen lisääntyvän käytön kautta öljy tulee muodostumaan hyvin suureksi kauppatavaraksi. Helsingin kaupungin tulee sen vuoksi ajoissa tehdä suuriakin uhrauksia pysyttääkseen täällä suurten öljyliikkeitten keskusvarastot. Niinkuin nyt on tapana tuovat öljyliikkeet suurilla tankkilaivoilla päävarastonsa pääkaupunkiin ja jakavat ne sitten pienemmillä tankkilaivoilla säiliöihinsä rannikkokaupungeissa, säiliövaunuilla sisämaahan ja automobiileilla kaupungin paikallista tarvetta varten.

Petroolisatamassa tulee sen vuoksi löytyä syvälaituri suuria tankkilaivoja sekä astioissa olevan öljyn purkausta varten, matalampi vientilaituri pieniä tankkilaivoja varten, sekä — last but not least — rautatieraiteita ja katuja autokuljetusta varten.

Rakennuskonttori on sen vuoksi ehdottanut rakennettavaksi rautatieraiteen (asemapiirros N:o II), joka Leppäsuon kohdalla satamaradasta eroten laajassa kaaressa kiertäisi alueen luterilaisen hautausmaan ja entisen venäläisen sotilashautausmaan pohjoispuolitse. Raide kulkee ensin jonkun matkaa yhdensuuntaisesti Mechelininkadun kanssa, tekee sen jälkeen kaaren koskettaen Museokadun ja Etelä Hesperiankadun läntisintä päätä, kulkien sitten Hietaniemen rantaan. Tämän kautta ei millään tavalla häiritä rauhaa luterilaisella hautausmaalla eikä krematorioalueella.

Vesi Hietaniemen rannoilla on osaksi hyvin matalaa, ja jo vuonna 1912 ehdotti silloinen kaupungininsinööri Idström suunnitelmassaan kaupungin satamien rakentamisesta huomattavia täytetöitä siellä varastopaikkoja varten rautatieraiteineen satamaradalta. Nämä täytetyöt, joiden ei tarvitse valmistua ennenkuin 10 tai 20 vuoden päästä, jolloin varastot on siirrettävä Sörnäisistä, valmistavat tilaa varsin suurille varastoalueille, joilla on erinomainen asema merikuljetukseen nähden. Rautatieraiteen varrelle voidaan rakennustoimintaa varten Töölössä helposti järjestää vapaita lastauspaikkoja Mechelininkadun viereen ja Taivallahteen. Tuntien Sörnäisissä nykyään sijaitsevien keskusvarastojen maan tarpeen laajennuksia varten, ja koska näille, vanhimpina paikalla, ensi sijassa on varattava tilaa, voidaan Hietaniemen alue jakaa 7:ään varastotonttiin yhteiseltä pinta-alaltaan 211,800 m², joista kolme tonttia heti voidaan ottaa käytäntöön. Asemapiirroksesta N:o II näkyy petroolisataman käyttö asemakaavaan tehtävine tarpeellisine muutoksineen muutamiin kortteleihin nähden Mechelininkadun varrella. Tämä käyttö edellyttää, että laaditaan eri rakennusjärjestys petroolisataman varastopaikkoja varten tulenvaarallisista nesteistä maaliskuun 20 päivänä 1924 annetun asetuksen mukaisesti, jolloin erityisesti on otettava huomioon siinä mainitut vapaat välimatkat säiliöitten, makasiinien ja toisen omaisuuden välillä.

Laitos täydelleen rakennettuna vaatii noin 200 metrin pituisen syvälaiturin öljyn tuontia varten. Viennin voi jokainen liike järjestää omassa rannassaan, sillä Hietaniemen etuihin kuuluu myös, että jokainen tontti saa oman rannan. Jokaiselle tontille johdetaan myös helposti rautatieraide siitä raideryhmästä, joka tekee mahdolliseksi rautatievaunujen järjestelyn ja joka sijaitsee Hietaniemen rantaa pitkin kulkevalla, 60 m. leveällä kadulla.

Öllyvarastopaikan välittömään tarpeeseen, joka nyt on olemassa, voidaan, kuten sanottu, luovuttaa yksi heti käytettävissä olevasta, kolmesta varastopaikasta. Öljyn tuonti tälle paikalle voidaan järjestää väliaikaisella lastaus sillalla, koska täydellisen laiturilaitteen rakentaminen ei saata tulla kysymykseen ennenkuin kaikki alueet otetaan käytäntöön. Matka laiturilta varastopaikalle

merkitsee verrattain vähän, se kun vaikuttaa ainoastaan pumppausputken suuruuteen. Kunnnes rautatieyhteys on saatu aikaan, voi varasto tulla toimeen meri- ja autokuljetuksen avulla.

Varastopaikat Hietaniemellä ovat kuten sanottu pinta-alaltaan yhteensä 211,800 m². Kustannukset raiteista ja kaduista on laskettu noin 4 miljoonaksi markaksi. Vuotuiset vuokratulot 6 markan mukaan m²:ltä nousisivat 1,270,800 markkaan, vastaten 8 %:n korkoa 15,89 miljoonan pääomalle. Peittääkö tämä summa ne menot, joita petrooliasatama täydelleen rakennettuna vaatii, sitä ei vielä ole laskettu, mutta suurten petrooliliikkeitten pysyttämistä Helsingissä johtuvat välilliset edut lienevät omiaan enemmän kuin kylliksi perustelemaan laitteen rakentamista.

Aluksi käytettävissä olevat kolme tonttia, suuruudeltaan 28,200, 16,300 ja 22,500 m² antavat vuotuista tuloa saman vuokran mukaan 402,000 mk, siis täyden koron perustamispääomalle raiteita ja katuja varten.

Petrooli- ja bentsiinivarastojen huutavan tarpeen vuoksi tahtoo komitea ehdottaa, että kysymys Hietaniemen vastaisesta käytöstä mahdollisimman pian periaatteellisesti ratkaistaisiin, minkä jälkeen ehdotus sen lopullisesta rakentamisesta tullaan tekemään.

4. *Varastopaikat, jotka vaativat suurempia täytetöitä ja jotka vasta pitemmän ajan päästä voivat tulla käytäntöön.*

Tämä ryhmä käsittää pääasialliset varasto- ja tehdasalueet Vanhankaupunginlahden rannalla.

Aluksi olisi täällä (asemapiirros N:o I) puolivalmis ratavalli a—b valmistettava ja varustettava rautatieraiteella. Tästä raiteesta johdettaisiin sivuraide maalle päin (c—d) jotta kortteleita R, S, Q, T ja T₁ voitaisiin käyttää. Tällä tavoin saataisiin 93,000 m² suuruinen varastoalue, minkä lasketaan tuottavan vuotuista vuokraa 242,000 mk. Puutavaravarastoille koituisi tästä hyvin suuri helpotus.

Rautatieraidetta rakennettaisiin sitten jatkuvasti aina Annebergiin ja Viikiin saakka yhdistettäväksi vihdoin Hertonäsin rataan. Rautatietöitten yhteydessä täytettäisiin ranta-alueet mutausmaalla.

Tämän rautatien varrelle saataisiin niin ollen joukko tehdaspaikkoja: U, V ja X (asemapiirroksessa N:o I) sekä varastoalue Y.

Kustannukset raiteesta, teistä ja täytetöistä on laskettu nousevan noin 14 miljoonaan markkaan. Rahoitussuunnitelmassa vuosiksi 1925—29 on tätä varten varattu 6,4 miljoonaa.

Yhdistäen edellä esitetyn saa komitea siis ehdottaa seuraavan ohjelman:

1) Rautatieraide Teollisuuskadun vieressä rakennetaan tänä vuonna; korttelit I, K ja L vuokrataan varastopaikoiksi pitemmäksi aikaa tai tehdaspaikoiksi 6 markan yksikköhinnan mukaan m²:ltä ja vuodelta.

2) Rautatieraide pistoraiteineen vedetään Brändönkatua pitkin nykyiseltä rantaraiteelta, jotta voitaisiin varastopaikoiksi pitemmäksi aikaa luovuttaa tehdaskorttelit 272 ja 280 Sörnäisissä, sekä pohjoinen osa teurastuslaitoksen korttelista. Raiteet olisi rakennettava niin pian kuin mahdollista, viimeistään vuonna 1925. Vuokra voitaneen määrätä 4 mk:ksi kaikista kortteleista.

3) Periaatteellinen päätös Hietaniemen käyttämisestä on, Valtuuston päätöksen mukaisesti toukokuun 25 päivästä 1921, tehtävä 5 vuoden kuluessa s. t. s. vuonna 1926. Kuitenkaan ei mikään estä tänne sijoittamasta petrooliasatamaa, vaikka syväsatama tulisikin Taivallahteen, sillä petrooliasataman asema itäisen laiturin uloimmassa päässä on satamateknillisesti katsottuna täysin oikeutettu.

Siinä tapauksessa voidaan 5:lle liikkeelle varata tila satama-aluetta pienentämättä. Periaatteellinen päätös Hietaniemen käyttämisestä voidaan siis tehdä odottamatta vuotta 1926 ja niin pian kuin rakennuskonttori on selvittänyt kysymyksen syvä-sataman lopullisesta asemasta, mikä selvitys parhaillaan on käynnissä ja valmistuneen tämän vuoden kuluessa.

Kunnes tämä on tapahtunut ei mitään säiliöpaikkaa voitane osottaa kaupungin mannermaa-alueilta.

4) Vanhankaupunginlahden varrella olisi rautatieraiteitten rakentamistyöt aloitettava vuonna 1925, jotta ne, tasaisesti jatkuen, aluksi voisivat palvella varastopaikkoja P, Q, R, S, T ja T₁ sekä sittemmin, Annebergia kohden edeten, siellä sijaitsevia tehdaspaikkoja U, V ja X.

Ehdotus varastopaikkojen jaoittamisesta saanee jäädä siksi kunnes kysymys pääpiirteissään on ratkaistu.

Helsingissä, huhtikuun 26 päivänä 1924.

G. Idström.

Gunnar Lindqvist.

K. J. Willandt.

M. Muoniovaara.

S. Randelin.

W. O. Lille.

Birger Brunila.

*Esitys kaupungin sairaalain ohjesäännöksi
sekä sairaalain tiliviraston ja sairaanhoitaja-
tarkoulun johtosäännöksi.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

*Helmik. 20 p:nä 1925.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 156.

Sittenkun Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta on anonut rahatoimikamarin lausuntoa kaupungin sairaalain ylihallituksen ehdotuksesta, joka tarkoittaa ohjesääntöjen vahvistamista kaupungin sairaaloille, sairaalain tilivirastolle sekä sairaanhoitajatarkoululle, saa rahatoimikamari kunnioittaen esittää seuraavaa:

Kuten sekä ohjesääntöjä valmistavan komitean mietinnöstä (Liite VI) että sairaalain ylihallituksen lausunnosta (Liite V) selviää, koskevat tärkeimmät periaatteelliset muutosehdotukset, joita on tehty nykään voimassaolevaa järjestelmää vastaan, eri sairaalain hallitusten poistamista ja kaikkien sairaalain alistamista yhden ainoan hallituksen suoranaisen johdon alaiseksi sekä taloushallinnon eroittamista sairaalain johtajien käsistä ja sen keskittämistä sairaalatarkastajalle ja toimitsijoille. Samalla on kaupungin hallinnossa erikoisasemassa oleva sairaalain ylihallituksen nimi vaihdettu yhdenmukaisemmaksi kaupungin muitten hallitusten nimitysten kanssa. Lisäksi on sairaalain assistenttivirat ajateltu täytettäväksi kolmeksi vuodeksi kerrallaan, kuten valtion yleisessä sairaalassa Helsingissä on asianlaita.

Rahatoimikamari on täydelleen voinut yhtyä ylihallituksen esityksiin, mikäli kyseessä on sairaalain hallinnon keskitys yhteen sairaalain hallitukseen sekä taloushallinnon keskittämiseen lähinnä sairaalatarkastajalle. Tähän viimeainittuun virkamieheen nähden olkoon kuitenkin huomautettu, että sairaalatarkastajalle on ehdotuksen mukaan annettu tehtäviä, jotka eivät ole yksinomaan taloudellista laatua, vaan puhtaasti hallinnollisia. Tätä virkaa alkuaan perustettaessa lienee ollutkin tarkoitus tehdä sairaalatarkastajan toimesta sairaalahallinnon keskeinen elin (kts. Kaupunginvaltuuston esityslistoja v:lta 1919 N:o 13, asia N:o 22). Tätä tarkoituspäätä on siihen määrään saakka noudatettu, että sairaalatarkastajan tehtävät monissa yksityistapauksissa ovat miltei liian pitkälle menneet. Niinpä hallituksen pöytäkirjain tarkastuksessa sairaalatarkastaja, joka toimii esittelijänä

hallituksen kokouksissa, samalla on määrätty pöytäkirjan tarkastajaksi. Sairaalain tililaitoksessa kamreerin valtuudet häipyvät sangen mitättömiksi sairaalataarkastajan rinnalla. Assistenttivirkojen täyttämiseen ehdotetulla tavalla ei kamarilla ole mitään muistuttamista.

Muutoin on ohjesääntöehdotus yhtenäinen, mutta aivan liian laaja ja yksityiskohtainen, jonka kautta ei ole varattu tarpeeksi vapautta olojen kehittymiselle. Verrattuna muihin kaupungin laitosten ohjesääntöihin on esillä oleva tässä suhteessa ainutlaatuinen. Rahatoimikamari ei ole kuitenkaan tahtonut käydä muuttamaan ehdotuksen yleistä rakennetta, kun kysymyksessä on erikois-ala.

Sen sijaan ei kamari ole voinut olla kajoamatta tyylillisiin ja kielellisiin seikkoihin. Tässä suhteessa on ollut paljon muuttamisen varaa. Varsinkin on suomenkielinen teksti ollut suuressa määrin puutteellista, eikä sitä nykyisessä rahatoimikamarin lopullisessakaan asussa ole voitu saada täysin tyydyttäväksi.

Asiassa on rahatoimikamari myös pyytänyt revisionikonttorin lausuntoa (Liite X). Useimmat revisionikonttorin muistutuksista on rahatoimikamari hyväksynyt. Ainoastaan muodollisessa suhteessa on parissa kohdin esitetty muutoksia. Nämä samoin kuin rahatoimikamarin eriävä käsityskanta sairaalain hallituksen kokoonpanosta selviävät tässä alempana pykälittäin tehdystä muutosehdotuksista, mikäli ne eivät ole puhtaasti muodollista laatua.

Helsingin kaupungin sairaalain ohjesääntö.

1 §:n hyväksyttäneen revisionikonttorin muutosehdotukset.

9 §:n samoin.

10 §:ssä on käytetty nimistystä köyhäinhallitus, kun pitää olla *köyhäinhoitolautakunta*.

14 § Revisionikonttorin ehdotus hyväksyttäneen.

16 § samoin.

17 § »

18 § »

19 §. Hallituksen jäsenten vaalin suhteen olisi kaiketi noudatettava samaa, suhteellista vaalitapaa kuin muittenkin lautakuntain vaaleissa. Lisäksi lienee sopimatonta, että ylilääkäreillä, jotka ovat hallituksen alaisia viranpitäjiä, on äänivalta hallituksen kokouksissa. Tuskin muita itseoikeutettuja jäseniä tarvitaan kuin ensimmäinen kaupunginlääkäri ja sairaalataarkastaja. Ylilääkäreitä voidaan kutsua yhtähyvin kuin muitakin hallituksen alaisia viranpitäjiä hallituksen kokouksiin. Valittavien jäsenten luvun voinee asettaa 6:ksi. Valtuuston olisi myös valittava hallituksen puheen- ja varapuheenjohtaja. 20 § 1 mom:ssa oleva määräys hallituksen päätösvaltaisuudesta olisi muutettava neljäksi viiden asemesta.

20 § 4 mom. Revisionikonttorin ehdotus hyväksyttänee.

20 § 5 mom:sta joutaisi pois määräys, että erillvä mätelipide on pöytäkirjaan annettava kirjallisesti.

20 § 9 mom:ssa pöytäkirjantarkastuksesta olisi kaiketi oikeampi määrätä *pöytäkirjan tarkistavat puheenjohtaja ja hallituksen valitsema jäsen.*

20 § 10 mom:ssa olisi tarpeettomana jätettävä pois se määräys, joka koskee kirjelmien tarkastamista.

22 § 1 mom. 2 Revisionikonttorin ehdotus hyväksyttänee.

22 § 3 mom. 3:ssa mainittu luettelo maksujen hyväksyjistä olisi lähetettävä myös sairaalan tililaitokselle.

23 §. Vorepito erimielttä on. Kaupunginvaltuuston vai hallituksen valittava kamreeri toimeenka. Virastoissa valitsee hänet Kaupunginvaltuusto. Kun kuitenkin olisi pyrittävä siihen, että Kaupunginvaltuusto valitsisi ainoastaan korkeimmat viranpitäjät, jotta turha tehdä muutosta sairaalaylihallituksen ehdotukseen.

23 §:n 5 ja 7 mom. Revisionikonttorin ehdotus hyväksyttänee.

23 §:n 9 mom. olisi muutettava kuulumaan: *Määrätä niitten maksujen perusteet, joita on kannettava poliklinikoissa, sekä myöskin muut maksut, joita sairaaloissa kannetaan.*

24 §:n 2 ja 17 mom. Revisionikonttorin ehdotus hyväksyttänee.

24 § 15 mom:ssa olisi sairaalatarkastajan kaiketi vain tehtävä *ehdotus hallituksen vuosikertomukseksi.*

25 §:n määräys sihteerin pätevyydestä olisi jätettävä pois, koska ei vastaavaa määräystä ole muitten virastojen ohjesääntöissä.

32 § 6 mom. suomenkielinen ja ruotsinkielinen teksti ei ole yhtäpitävä. Revisionikonttorin muistutukset ovat pidettävä suomen- ja ruotsinkielisinä. Suomalainen teksti olisi muutettava kuulumaan seuraavalla tavalla.

6) pitää matrikkelia sairaalan vakinaisista ja ylimääräisistä viranpitäjistä. Ruotsinkielinen teksti revisionikonttorin ehdotuksen mukaisesti.

35 § 3 mom. Revisionikonttorin muistutus oikea, mutta suomenkielinen teksti muutettava.

Sairaalain tiliviraston johtosääntö.

Nimitys ohjesääntö olisi vaihdettava *johtosääntö* ja Samoin kirjoitettava *tilivirasto* eikä tililaitos. Kaikki revisionikonttorin huomautukset olisivat vartenotettavat sekä lisäksi 4 § 9 mom. muutettava: *laatia sekä rahatoimikamarille, revisioinikonttorille ja sairaalatarkastajalle antaa tarpeelliset bilanssit.*

Sairaanhoitajatarkoulun johtosääntö.

Ohjesääntö nimitys muutettava johtosäännöksi.

Muut rahatoimikamarin ehdottamat muutokset ovat muodollista tai kielellistä laatua, ja koskettelevat suomenkielisessä tekstissä ehdotuksen melkein kaikkia pykäläiä.

Sen nojalla mitä rahatoimikamari on ollut kunnia ylempänä esittää, saa siis kamari kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi ehdottaa,

että myötäseuraavat rahatoimikamarin ehdotukset Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi, Kaupungin valtuuston ja sairaanhoitajatarkoulun johtosäännöiksi hyväksytettäisiin.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

*Rahatoimikamarin ehdotus***Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi.****1 §.**

Kaupungin vakinaiset sairaalat ovat Marian sairaala, Kulkutautisairaala, Sairaalat Kivelän sairaala ja Nikkilän sairaala. Sitäpaitsi on Helsingin kaupungilla käytettävänä Lapinlahden keskuslaitoksessa vastaanotto-osasto mielisairaita varten. niiden tar koitus.

Sairashoitoa varten pitää kaupunki sen ohessa poliklinikoita, jotka ovat joko yhdistettyjä johonkin vakinaisista sairaaloista tai erillisiä. Tarvittaessa asetetaan tilapäisiä sairashoitolaitoksia.

Kaupunginvaltuusto määrää Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen esityksestä vakinaisten ja tilapäisten sairaalain sairassijojen lukumäärän sekä sijojen jaon sairaalain osastojen kesken. Pakottavan tilapäisen tarpeen vaatiessa saattaa kuitenkin hallitus sijoittaa osastolle enemmän sairassijoja kuin on määrätty tai muuttaa sijojen jakoa osastojen kesken, jos tila sallii eikä sairaalan menoarviota ylitetä.

2 §.

Marian sairaalassa on kolme osastoa, nimittäin sisätautien, kirurginen ja lasten osasto. Näihin otetaan sekä akuuttisiin että kroonillisiin tauteihin sairastuneita henkilöitä.

Sairaalaan kuuluu myöskin poliklinikoita.

Sairaalan yhteydessä pidetään sairaanhoitajatarkoulua sairaanhoitajattarien kouluttamista varten kaupungin tarpeeksi.

3 §.

Kulkutautisairaalan tarkoituksena on ottaa hoidettavaksi ja eristettäväksi tarttuviin tauteihin sairastuneita henkilöitä. Sairaalaan otetaan etupäässä henkilöitä, jotka ovat sairastuneet tulirokkoon, kurkkumätään, tuhkarokkoon, lavantautiin, pilkkukuumeseen, isoon rokkoon tai kulkutaudin luontoiseen aivokalvontulehdukseen sekä tarkastuksen alaisiksi henkilöitä, joiden taudin oireet viittaavat siihen, että heillä on joku edellämainituista taudeista. Sitäpaitsi voidaan, mikäli tila sallii, sairaalaan ottaa muihin tarttuviin tauteihin sairastuneita henkilöitä.

4 §.

Kivelän sairaalassa on kaksi osastoa, sisätautien osasto, jossa on aliosasto keuhkotuberkuloosia sairastavia henkilöitä varten sekä mielisairaitten osasto. Sisätautien osastoon otetaan etupäässä kroonillisesti sisäisesti sairaita, ja mielisairaitten osastolle etupäässä sellaisia Helsingin kaupungissa kotipaikkaoikeutta nauttivia mielisairaita henkilöitä, jotka ilmoitetaan siirrettäväksi pois Lapinlahden keskuslaitoksen vastaanotto-osastolta.

5 §.

Nikkilän sairaalan tarkoituksena on ottaa käsiteltäväksi ja hoidettavaksi etupäässä sellaisia Helsingin kaupungissa kotipaikkaoikeutta nauttivia mieli-

sairaita henkilöitä, jotka ilmoitetaan siirrettäväksi pois Kivelän sairaalasta tai Lapinlahden keskuslaitoksen vastaanotto-osastolta.

Sairaalan toimintaan on yhdistetty mielisairaitten antaminen elätteelle. Johtosäännön elätteelle antamisesta vahvistaa Helsingin kaupungin sairaalain hallitus.

6 §.

Lapinlahden keskuslaitoksessa olevan mielisairaita varten perustetun Helsingin kaupungin vastaanotto-osaston tarkoituksena on etupäässä sellaisten mielisairaitten vastaanottaminen, joilla on kotipaikkaoikeus Helsingissä, ja on tässä kohden voimassa mitä valtion ja Helsingin kaupungin välillä on sovittu.

7 §.

Poliklinikkojen tarkoituksena on lääkärinhoidon antaminen varattomille, Helsingin kaupungissa hengille kirjoitetuille henkilöille, jotka eivät tarvitse sairaalan hoitoa. Poikkeustapauksissa voidaan asianomaisen lääkärin harkinnan mukaan poliklinikassa käsitellä myöskin sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole varattomia.

8 §.

Tilapäisten sairashoitolaitosten tarkoituksen määrää kussakin eri tapauksessa Kaupunginvaltuusto.

9 §.

Sairaitten
ottaminen
sairaalaan.

Sairaalan ottamisesta kaupungin sairaalaan määrää asianomaisen osaston ylilääkäri tahi ylilääkärin poissaollessa tahi erityisten asianhaaran vaatiessa päilystävää lääkäri.

10 §.

Kaupungin sairaaloihin otetaan, ellei toisin ole säädetty, Helsingin kaupungissa hengille kirjoitettuja, varattomia tai vähävaraisia sairaita. Henkilöitä, jotka eivät ole Helsingissä hengille kirjoitettuja, otettakoon, ellei köyhäinholitolautakunta ole puoltanut heidän ottamistaan sairaalaan, ainoastaan poikkeustapauksissa asianomaisen ylilääkärin erityisen harkinnan jälkeen sairaaloihin.

Varallisuussuhteista ja hengillekirjoituspaikasta riippumatta otetaan kulkutautisairaalaan henkilöitä, jotka Helsingissä ovat sairastuneet 3 §:ssä mainittuihin tauteihin.

11 §.

Ilmoitus sairaan pyrkimisestä sairaalaan on tehtävä sitä varten määrätyssä vastaanottotilaisuudessa. Sairaalaan ottamista varten vaaditaan:

1) lääkärintodistus, joka sisältää tiedon sairauden laadusta ja mikäli mahdollista syyn, minkävuoksi sairaalanhoitoa pidetään tarpeellisenä. Jos on toimitettu sairaalan poliklinikassa tarkastus, ei lääkärintodistusta vaadita;

2) vakavaraisen henkilön tai viranomaisen antama sitoumus vahvistetun sairashoitomaksun suorittamisesta tahi sen suorittaminen etukäteen yhdeltä kuukaudelta kerrallaan;

3) papintodistus tahi siihen verratta vammuviranomaisen antama todistus;

4) todistus hengille kirjoittamisesta, jos asianhaarat sitä vaativat.

Jos sairastapaus on sen laatuinen, että se vaatii viipymätöntä sairaalanhoitoa, saa edellämäinuituista määräyksistä myöntää poikkeuksia.

Silloinkin kun lääkärintodistus on jätetty, on asianomaisen sairaalanlääkärin, ennen sairaalaan ottamista, tutkittava sairas tämän sairaalan ottamisen sopivaisuuden ja tarpeellisuuden selvittämistä varten.

Jos samanaikaisesti ilmoitetaan sairaita suurempi lukumäärä kuin tila sallii, on etuoikeus sillä, joka kipeimmin tarvitsee sairaalan hoitoa.

Ilmoitukseen mielisairaalaan pyrkimisestä liitettäköön ne asiakirjat, joita vaaditaan ottamista varten yleiseen mielivikaisten hoitolaitokseen.

Sellaiseen kulkutautiin sairastunut, jota ei saa kuljettaa yleiselle liikenteelle tarkoitetuilla kulkuneuvoilla, kuljetetaan sairaalaan kulkutautisairaalan toimesta.

12 §.

Sairaalassa hoitoa nauttineen henkilön päästämisestä pois sairaalasta määrää asianomainen ylilääkäri. Tällöin on otettava huomioon, ettei kukaan jää sairaalaan pitemmäksi ajaksi kuin mitä hänen terveydelleen on välttämätöntä. Sairaalaan pääsemistä ennen parantumista älköön kiellettäkö siltä, joka saa määrätä itsestään, eikä myöskään holhotilta milloin asianomainen edusmies sitä pyytää. Lääkärin on sellaisessa tapauksessa ja jos sairaan terveys sairaalasta päästämisen johdosta voi joutua kärsimään, sitä vastaan tehtävä vakava huomautus sekä huolehdittava, että tästä seikasta tehdään merkintä sairaista pidettävään päiväkirjaan.

Sairaitten
päästämi-
nen saira-
lasta.

Parantumattomain sairaitten hoidolla älköön sairaaloita rasitettako enemmän kuin on tarpeellista.

Mielisairaahan edusmiehelle tai sille, joka on toimittanut sairaan sairaalaan, annettakoon ylilääkärin toimesta hyvissä ajoin tieto sairaalasta päästämisen päivästä.

Mielisairasta, joka on yleiselle turvallisuudelle vaarallinen, älköön päästettäkö sairaalasta, ellei asianmukaisesti ole näytetty, että hänelle on varattu paikka toisessa laitoksessa mielisairaita varten sekä ellei se asianomainen, joka vastaa sairaan siirtämisestä, ole antanut sitoumusta panna se viipymättä toimeen.

Jos kulkutautisairaalaan otettu sairas tahi hänen vanhempansa tahi edusmiehensä haluavat, että sairas päästetään sairaalasta sellaisena ajankohtana, jolloin vielä voidaan pelätä hänen levittävän tartuntaa, päästettäköön hänet sairaalasta, jos ensimmäinen kaupunginlääkäri on antanut siihen kirjallisen luvan. Tämä ei kuitenkaan koske potilasta, joka on sairastunut ruttoon, aasialaiseen koleraan, isoonrokoon tai pilkkukuumeeeseen.

13 §.

Jos sairaalassa hoidettavana oleva henkilö kuolee, on siitä viipymättä ilmoitettava vainajan omaisille tai sille, joka vastaa sairashoitomaksuista.

Kuoleman
tapaukset.

Jokaisesta, joka on kuollut sairaalassa, on kuolintodistus maksutta annettava.

Ellei vainajalle ole omaisia tahi, jos mielisairaalaan otettu potilas on kuollut, on kuolintodistus lähetettävä asianomaiselle pastorinvirastolle tai muulle asianomaiselle viranomaiselle sairaalan viranomaisten toimesta.

14 §.

Sairashoidosta kaupungin sairaaloissa suoritetaan päivämaksu ja muuta korvausta taksan mukaan, jonka Kaupunginvaltuusto Helsingin kaupungin sairaalain ehdotuksesta vahvistaa.

Sairaan-
hoitomak-
sut.

Poliklinikoissa on käsittely varattomille maksuton. Poikkeustapauksissa

kunnallisissa poliklinikoissa käsitellyt henkilöt, jotka eivät ole varattomia, suorittavat maksun hallituksen vahvistaminen perusteiden mukaan.

Sairaalan lääkäriellä ei ole oikeutta itselleen vaatia tai vastaanottaa korvausta sairaaloissa tai poliklinikoissa käsitellyistä sairaista.

15 §.

Sairaalan suorittama työ. Työ, jonka sairas suorittaa kaupungin sairashoitolaitoksissa, tehdään sairaalan hyväksi eikä oikeuta korvauksen saantiin. Kuitenkin riippukoon ylilääkärin harkinnasta, saako sairas tehdä työtä omaksi tarpeekseen tahi antaakseen lahjan yksityiselle henkilölle. Ylilääkäri saakoon myös yksityistapauksissa kehotukseksi antaa työtätekevälle sairaalle sairaalan varoista työ- ja utteruusrahoja tahi muun palkinnon.

16 §.

Hallinto. Helsingin kaupungin kunnallisten sairaalain sekä kaupungin poliklinikkain, sairaanhoitajatakoulun ynnä sairaalain tiliviraston ylin johto ja hallinto kuuluu Helsingin kaupungin sairaalain hallitukselle.

Hallitus on suorastaan Kaupunginvaltuuston alainen.

Missä tapauksissa terveydenhoitolautakunnalla on toimivalta sairashoitasioissa, säädetään paitsi muualla, terveydenhoitosäännössä.

17 §.

Jokaisessa kaupungin vakinaisessa sairaalassa pitää olla yksi johtaja, yksi tai useampia ylilääkäreitä, tarpeellinen määrä alilääkäreitä tahi apulaislääkäreitä, sekä muita virkamiehiä, sairashoitohenkilökuntaa, kuten sairaalan menosääntö osoittaa.

Pienempäin sairaalain ja tilapäisten sairashoitolaitosten henkilökunnan lukumäärän ja toimien laadun määrää Kaupunginvaltuusto.

18 §.

Sairaalahallinnon tilejä hoitaa erityisen johtosäännön mukaan sairaalain tilivirasto, jonka kassavirastona on rahatoimikonttori.

19 §.

Hallitus. Hallitukseen kuuluu kuusi Kaupunginvaltuuston vuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä. Ensimmäinen kaupunginlääkäri ja sairaalatarkastaja ovat hallituksen itseoikeutettuja jäseniä.

Jos valittu jäsen eroaa ennen toimikautensa päättymistä, on hallituksen siitä ilmoitettava Kaupunginvaltuustolle uuden jäsenen valitsemiseksi eroavan jällelläolevan toimikauden ajaksi.

Valituista jäsenistä valitsee Kaupunginvaltuusto yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi vuodeksi kerrallaan.

Hallitusta avustavat sihteeri, kanslisti ja muu tarpeellinen kansliahenkilökunta.

20 §.

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai tämän estettynä ollessa varapuheenjohtajan kutsusta kerran kuukaudessa tai useammin, jos tarvitaan, taikka jos vähintään kaksi jäsentä sitä vaatii. Hallitus on päätösvaltainen, kun vähintään neljä jäsentä on saapuvilla.

Jos sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat esteelliset tai poissa, valitaan puheenjohtaja sitä tilaisuutta varten.

Päätös tehdään yksinkertaisin äänten enemmistön; äänten jakautuessa tasan, ratkaistoon puheenjohtajan ääni.

Hallituksen kokouksiin saapukoot kutsuttaessa kaupungin sairaalain johtajat ja ylilääkärit sekä muut toimihenkilöt, joiden kuulemista hallitus pitää tarpeellisena. Nämä ottakoot osaa neuvotteluihin, mutta ei päätösten tekoon.

Jos puheenjohtaja taikka saapuvilla oleva jäsen haluaa tarkemmin tutustua asiakirjoihin käsiteltäväksi otetussa asiassa, on hänellä siihen oikeus seuraavaan kokoukseen saakka.

Kokouksessa on pidettävä pöytäkirja, johon merkitään saapuvilla olevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeainitut lyhyin perusteluin, jos hallitus pitää sen tarpeellisena.

Jos hallituksen jäsen haluaa, että hänen eriävä mielipiteensä merkitään pöytäkirjaan, olkoon se hänelle sallittu.

Pöytäkirjan tarkistavat puheenjohtaja ja hallituksen valitsema jäsen.

Hallituksesta menevät kirjeet allekirjoittaa se, joka asiata käsiteltäessä on johtanut puhetta, sekä varmentaa sihteerin, kuten 25 §:ssä säädetään.

21 §.

Hallituksen asiana on:

1) pitää silmällä ja valvoa sairaalain ja muiden hallituksen alaisten laitosten hoitoa sekä pitää huolta siitä, että tässä kohden annettuja sääntöjä ja määräyksiä noudatetaan;

2) järjestää sairaalain ja muiden hallituksen alaisten laitosten yleisen hallinnon ja taloudelliset olot;

3) valvoa että myönnettyjä määrärahoja käytetään tarkoituksenmukaisesti ja kaupungin etua vastaavalla tavalla;

4) tehdä asianomaisille esitys, tarvittavista uusista määrärahoista tai lisäyksistä aikaisemmin myönnettyihin määrärahoihin;

5) tehdä sopimuksia lääkkeiden, sairashoitotavarain ja muiden tarpeiden hankinnasta sairaaloihin;

6) ehdottaa Kaupunginvaltuustolle niitten maksujen määrä, joita on suoritettava hoidosta sairaaloissa;

7) vahvistaa sairaaloiden ruokajärjestykset ja järjestyssäännöt;

8) tarvittaessa tehdä tilapäisiä muutoksia sairaitten jaoittelussa kaupungin sairaalain ja sairaosastojen kesken;

9) käsitellä kysymyksiä sairaalain uutis- ja lisärakennuksista ynnä korjauksista niissä; ja

10) muuten ryhtyä niihin toimiin, jotka pidetään sopivina kunnan sairaushoidon kehittämiseksi ja edistämiseksi.

22 §.

Edelleen tulee hallituksen:

1) vuosittain laatia ja ennen syyskuun loppua lähettää rahatoimikamarille ehdotus hallituksen ja sen alaisten laitosten meno- ja tuloarvioksi seuraavalle vuodelle;

2) vuosittain maaliskuussa Kaupunginvaltuustolle ja terveydenhoitolautakunnalle antaa kertomus toiminnastaan, johon liitetään ne selostukset, jotka

sairaalatarkastaja on laatinut sairaalain hallinnosta ja asianomainen ylilääkäri sairashoidosta;

3) vuosittain antaa rahatoimikonttorille ja revisionikonttorille sekä sairaalain tilivirastolle luettelo niistä henkilöistä, joilla on oikeus hyväksyä laskuja ja muita asiakirjoja sekä niistä henkilöistä, jotka saavat hallituksen puolesta määrätä laskuja maksettaviksi;

4) antaa asianomaisille valtion ja kunnan viranomaisille näiden pyytämät lausunnot ja tiedot, joita hallitukselta vaaditaan.

23 §.

Lisäksi tulee hallituksen:

1) julistaa sairaalatarkastajan ja ylilääkärin virat, kun ne joutuvat avoimiksi, haettaviksi hallitukselta kolmenkymmenen päivän kuluessa sekä lähettää Kaupunginvaltuustolle hakemuskirjat omine lausuntoineen virkojen täyttämiseksi;

2) antaa Kaupunginvaltuustolle lausunto sairaalan johtajan tointa täytettäessä;

3) vuosittain antaa Kaupunginvaltuustolle ilmoitus hallituksen erovuoroisista jäsenistä;

4) ottaa virkaan ja siitä vapauttaa sairaalain alilääkärit, apulaislääkärit sekä poliklinikkain lääkärit sekä siitä ilmoittaa lääkintöhallitukselle;

5) ottaa virkaan ja siitä vapauttaa tililaitoksen kamreeri, sairaalain menoarviossa mainitut toimitsijat, kirjanpitäjät, ylihoitajattaret, koneenkäyttäjät, ruokaloiden ja liinavaatevarastojen ja pesun johtajattaret sekä niiden kanssa samanarvoiset viranpitäjät;

6) vahvistaa edellämainittujen viranpitäjien kesälomat sekä määrätä viransijaiset;

7) myöntää hallituksen alaisten viranpitäjien sijaisille palkkiota kesäloman ja virkavapauden ajalta;

8) vahvistaa hallituksen jäsenten ja hallituksen alaisten viranpitäjien matkakulujen korvaus ja päiväraha matkasta, joka on tehty virka-asioissa;

9) määrätä niitten maksujen perusteet, joita on kannettava poliklinikoissa, sekä myöskin muut maksut, joita sairaaloissa kannetaan;

10) antaa johtosääntöjä hallituksen alaisille viranpitäjille.

24 §.

Sairaala-
tarkastaja.

Sairaalatarkastajan tulee olla perehtynyt taloudellisiin ja kaupallisiin toimiin ja, mikäli mahdollista, laillistettu lääkäri. Hän ei saa pitää eikä hoitaa toista tointa eikä ottaa tehtäväkseen työtä, joka häittää hänen toimintaansa kaupungin palveluksessa. Sairaalatarkastajan asettaa virkaan Kaupunginvaltuusto.

Sairaalatarkastaja on itseoikeutettuuta jäsenenä Helsingin kaupungin sairaalain hallituksessa, ja jäsenenä sairaanhoitajatarkoulun johtokunnassa. Sairaalain tilivirasto on sairaalatarkastajan valvonnan alainen.

Sairaalatarkastajan asiana on:

1) johtaa sairaalain taloudellista hallintoa ja siinä kohden valvoa, että säästäväisyyttä ja järkevää huolenpitoa noudatetaan;

2) tehdä hallitukselle ehdotuksia parannuksista sairaalain taloudenhoidossa;

3) kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tarvikkeita sairaaloita varten hankitaan yhteisostoilla;

4) tehdä hallitukselle ehdotuksia uusien kalustoesineiden ostamisesta;

5) toimituttaa vahvistetun menoarvion rajoissa vähäisiä korjauksia sekä hankkia kalustoa, joita viipymättä tarvitaan, ja ilmoittaa siitä hallituksen seuraavassa kokouksessa;

6) ottaa osaa sairaalain rakennusten vuotuisiin tarkastuksiin;

7) pitää huolta siitä, että sairaalain taloudellisesta hallinnosta ja käytöstä laaditaan yhtäjaksoinen tilasto;

8) antaa ennen 1 päivää maaliskuuta hallitukselle selonteko sairaalain hallinnosta edellisenä vuotena;

9) johtaa ja valvoo toimitsijain työtä;

10) ottaa toimeen ja siitä vapauttaa sairaalain taloushallinnon alaiset, menosäännössä mainitut viranpitäjät, joita ei hallitus ota toimeen, sekä vahvistaa heille tulevan kesäloman järjestely;

11) valmistaa ja esitellä hallituksen käsiteltävät asiat, ellei hallitus eri tapausta varten toisin määrää;

12) viipymättä hallituksen puheenjohtajalle ilmoittaa, kun hallituksen kokousten välillä sattuu sellaisia tärkeitä asioita, jotka vaativat pikaista käsittelyä;

13) valvoo hallitusten päätösten toimeenpanoa;

14) saapuvien tietojen johdolla ja neuvoteltuaan sairaalain johtajien kanssa laatia hallituksen ehdotus meno- ja tuloarvioksi;

15) johtaa hallituksen kansliaa sekä laatia ehdotus hallituksen vuosikertomukseksi;

16) määrääaikana, joka on julkipanolle ilmoitettava, ottaa hallituksen kansliassa vastaan puheille pyrkijöitä virkaasioissa;

17) muuten täyttää ne tehtävät, jotka hallitus hänelle antaa, ja noudattaa sitä, mitä hallitus hänen virkatoiminnastaan määrää.

Sairaalatarkastaja ei saa olla sellaisessa suhteessa hankintaan sairaaloita varten, että hänellä siitä on taloudellista etua.

Sairaalatarkastajan vevollisuuksista sairaalain tiliviraston valvojana ja sairaanhoitajatarkoulun johtokunnan jäsenenä on erittäin säädetty.

25 §.

Sihteerin ottaa toimeensa hallitus.

Sihteeri.

Sihteerin tulee:

1) pitää pöytäkirjaa hallituksen kokouksissa;

2) laatia ja allekirjoituksellaan varmentaa hallituksesta menevät toimituskirjat;

3) hallituksen määräyksestä avustaa asioitten valmistelussa ja esittelyssä sekä toimittaa tutkimuksia saapuneitten valitusten johdosta; sekä

4) muutoin noudattaa niitä määräyksiä, joita hallitus hänen virkatoiminnastaan antaa.

26 §.

Kanslistin nimittää toimeen hallitus, ja on hän lähinnä sairaalatarkastajan alainen. Kanslisti.

Kanslistin tulee:

1) vastaanottaa kirjeet ja asiakirjat, jotka saapuvat hallitukselle ja sairaalatarkastajalle, sekä lähettää menevät kirjeet;

2) pitää diareja saapuneista asioista ja tehdä niihin merkintä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty;

3) säilyttää ja hoitaa arkistoon kuuluvia asiakirjoja sekä annettujen määräysten mukaan järjestää ja luetteloida ne;

4) sairaalatarkastajan ohjeiden mukaan laatia esityslistat hallituksen kokouksia varten; ja

5) suorittaa muita kansliatöitä sairaalatarkastajan osoitusten mukaan.

27 §.

Sairaala-
johtaja.

Sairaalojohtajan, joka aina samalla on ylilääkäri, ottaa toimeen Kaupunginvaltuusto ja on hän lähinnä Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen alainen.

Sairaalojohtajan asiana on:

1) valvoa sairaalan kiinteän ja irtaimen omaisuuden hoitoa, valvoa sairaalan hallintoa sekä tutkia ja sairaalalle vahvistetun menoarvion rajoissa hyväksyä laskuja maksettaviksi sekä toimitsijan tilitykset ja kalustoluetteloit;

2) olla vastuussa siitä, että puhtaus ja siisteys vallitsee sairaalassa ja sen alueella;

3) valvoa, että henkilökunta ahkerasti ja huolellisesti täyttää velvollisuutensa ja että asianmukaiseen sairashoitoon soveltuvaa säästäväisyyttä noudatetaan sekä että sairaat saavat heille kuuluvia etuja;

4) neuvoteltuaan asianomaisen ylilääkärin ja ylihoitajattaren kanssa ottaa toimeen ja siitä vapauttaa osastonhoitajattaret, alihoitajattaret ja sairaanhoitajat sekä voimassaolevien perusteiden mukaan vahvistaa kesälomajärjestely sanotulle sairashoitohenkilökunnalle ynnä ilmoittaa toimitsijalle kirjallisesti niistä toimista joihin hän tässä kohden on ryhtynyt;

5) pyydettyänsä tehdä ehdotuksia ja antaa lausuntoja hallitukselle tai sairaalatarkastajalle;

6) merkitä diariin tulevat ja menevät kirjeet sekä pitää konseptikirjaa menevistä kirjeistä ja asiakirjoista;

7) ilmoittaa kirjeellisesti asianomaiselle poliisiviranomaiselle kaikki ne tapaukset, jotka voivat aiheuttaa oikeudellista tutkimusta;

8) ennen 1 päivää toukokuuta lähettää hallitukselle ehdotus lääkärin ja ylihoitajattarien kesälomasta sekä ehdotus heidän viransijaisistaan;

9) ehdottaa hallitukselle lääkärin ja hoitohenkilökunnan sijaisille kesäloman ja virkavapauden ajalta maksettavat palkkiot;

10) antaa ennen 1 päivää maaliskuuta hallitukselle kertomus sairashoidosta ja sairaalan hallinnosta edellisenä vuonna;

11) hyvissä ajoin ennen lääkärille annetun määräyksen umpeenkulumista ilmoittaa siitä hallitukselle;

12) esteen sattuessa hänelle ilmoittaa siitä hallituksen puheenjohtajalle; ja

13) ryhtyä niihin toimiin, jotka pidetään sopivina sairaalan tarkoituksen edistämiseksi, tai, jos ne ovat sen laatuksia, että ne kuuluvat hallitukselle tahi sairaalatarkastajalle, tehdä näille siinä kohden esitys.

28 §.

Ylilääkäri.

Ylilääkärin, jonka pitää olla valmistunut virkaan kuuluvalla alalla, ottaa virkaan Kaupunginvaltuusto ja on hän lähinnä sairaalan johtajan ja hallituksen alainen.

Ylilääkärin tulee:

1) Kaupunginvaltuuston määräyksestä samalla olla sairaalan johtajana;

2) sairaalan johtajan ollessa tilapäisesti estettynä sekä hallituksen määräyksestä kesä- ja virkalamana aikana hoitaa sairaalan johtajan tehtävät;

3) kutsusta olla saapuvilla hallituksen kokouksissa;

4) kehotuksesta tehdä ehdotuksia ja antaa lausuntoja asioissa, jotka sairaalan johtaja antaa hänelle;

5) määrättyinä ja julkipäinällä ilmoitettuna aikana pitää vastaanottoa virka-asioissa;

6) vastata järjestyksen pitämisestä osastollaan sekä siitä että terveys- ja sairashoitoa asian- ja tarkoituksenmukaisesti annetaan ynnä valvoa, että hyväksyttyä menoarviota ja voimassa olevia määräyksiä noudatetaan;

7) määrätä sairaitten ottamisesta sairaalaan ja niiden päästämistä sieltä;

8) kun sairas on otettu sairaalaan tahi sieltä päästetty tahi sairaalassa kuollut, siitä viipymättä ilmoittaa toimitsijalle hänelle kuuluvia toimenpiteitä varten sekä jokaisesta kuolleesta antaa toimitsijalle vahvistetun kaavan mukainen kuolintodistus;

9) jokaisena arkipäivänä hallituksen määräämänä aikana tehdä sairaskierros osastollaan tarpeellisten määräysten antamista varten sairaitten hoidosta sekä muulloinkin tarvittaessa käydä sairaalassa;

10) valvoa, että sairaskertomuksia ja päiväkirjoja sairaista pidetään sekä tarpeellisia merkintöjä tehdään käsitellyistä sairaista;

11) valvoa, että sairaita kohdellaan ystävällisesti ja hoidetaan hyvin tieteen vaatimusten mukaisesti;

12) valvoa sairaitten ruokkimista;

13) valvoa, milloin poliklinikka on yhdistetty osastoon, poliklinillistä toimintaa;

14) jakaa työt osastolla palvelevien lääkärien kesken, ohjata heitä sekä valvoa heidän toimintaansa;

15) valvoa, että säästäväisyyttä noudatetaan lääkkeitä määrättäessä ja ruoka-annoksia tilattaessa;

16) tarkastaa ovatko lääke- ja instrumenttilaskut tehtyjen tilausten ja hankintojen mukaiset;

17) toimituttaa, mikäli voimassa olevat asetukset sallivat, ruumiinavauksia, kun kuoleman syy on tuntematon tai kun siten voidaan saada tärkeä tieto sairauden laadusta, sekä valvoa että avauksista pidetään pöytäkirjaa;

18) lähettää asianomaisille viranomaisille tarpeellisia raportteja;

19) antaa sairaasta, jota on hoidettu osastolla tarpeellinen todistus;

20) antaa ennen 15 päivää helmikuuta sairaalan johtajalle kertomus sairashoidosta osastolla edellisen vuoden aikana;

21) hoitaa osaston instrumenttiosastoa, kirjastoa ja arkistoa, sekä vastata niistä kalustoluettelon mukaan;

22) ilmoittaa sairaalan johtajalle kaikki ne tapaukset, joiden voidaan varoa olevan oikeuslääketieteellistä luonnetta;

23) tehdä sairaalan johtajalle ehdotuksia, jotka tarkoittavat osaston hyötyä ja parasta;

24) jos hänellä on este ilmoittaa siitä sairaalan johtajalle; sekä

25) muutoin noudattaa niitä yllilääkärin toimintaa koskevia määräyksiä, jotka sisältyvät tähän ohjesääntöön tahi joita asianomaiset viranomaiset antavat hänelle.

29 §.

Alilääkäri. Alilääkäriin ottaa toimeen hallitus sairaalan johtajan ehdotuksesta, johtajan sitä ennen neuvoteltua asianomaisen ylilääkäriin kanssa. Alilääkäri on lähinnä sen ylilääkäriin alainen, jonka osastolla hän toimii.

Alilääkäriin tulee:

- 1) olla ylilääkäriin apuna tämän tehtävissä ja siis lähinnä ylilääkäriin alaisena pitää huolta sairaiden käsittelystä ja valvoa sitä;
- 2) ylilääkäriin estettynä ollessa hoitaa tämän virkatehtäviä;
- 3) ylilääkäriin kesäloman ja virkavapauden aikana hallituksen määräyksestä hoitaa oman virkansa ohessa ylilääkäriinvirkaa;
- 4) esteen sattuessa hänelle heti ryhtyä toimiin, että ylilääkäri ja sairaalan johtaja saavat siitä tiedon; sekä
- 5) muuten noudattaa, mitä ylempi viranomaisella hänelle määrää.

30 §.

Apulaislääkäri. Apulaislääkäriin ottaa toimeen hallitus kolmen vuoden ajaksi sairaalan johtajan ehdotuksesta, johtajan sitä ennen neuvoteltua asianomaisen ylilääkäriin kanssa. Apulaislääkäri on lähinnä sen ylilääkäriin alainen, jonka osastolla hän toimii.

Apulaislääkäriin tulee:

- 1) olla ylilääkäriin apuna sekä sairaalassa että kansliatoimissa; sekä
- 2) muutoin noudattaa hallituksen hänelle antamaa johtosääntöä ja ylilääkäriin määräyksiä.

31 §.

Ylihoitajatar. Ylihoitajattaren tulee olla rekisteröity vanhempi hoitajatar, ja ottaa hänet toimeen hallitus sairaalan johtajan ehdotuksesta. Ylihoitajatar on lähinnä sairaalan johtajan alainen.

Ylihoitajattaren tulee:

- 1) valvoa järjestystä sairastosastoilla;
- 2) järjestää ja johtaa sairaanhoitajattarien, oppilaiden ja siivoojattarien työtä; sekä
- 3) muutoin noudattaa hallituksen hänelle antamaa johtosääntöä ja ylilääkäriin määräyksiä.

32 §.

Toimitsija. Toimitsijalla tulee olla tarpeelliset tiedot kirjanpidossa ja kokemusta taloudellisissa toiminnaissa. Hänet ottaa toimeen hallitus sairaalan johtajan ehdotuksesta.
Muut viranpitäjät. Toimitsija on, mikäli sairaalan taloutta koskee, lähinnä sairaalatarkastajan alainen sekä muuten sairaalan johtajan alainen.

Toimitsijan tulee sairaalatarkastajan johdolla hoitaa sairaalan taloudellista hallintoa ja siinä kohden noudattaa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksesta annetun johtosäännön määräyksiä.

Toimitsijan tulee:

- 1) hoitaa sairaalan rahahallintoa ja kirjanpitoa;
- 2) antaa sairaalain tilivirastolle asianmukaiset tilit ylöskanto- ja etumaksuvaroista sekä lähettää tilivirastolle tarpeelliset raportit;
- 3) laatia sairaalan meno- ja tuloarvioehdotus sekä antaa se sairaalahallituksen määrättävänä aikana sairaalatarkastajalle;

4) ottaa toimeen ja siitä vapauttaa sanottu sairaalan apuhenkilökunta sekä voimassa olevain määräysten mukaan vahvistaa kesälomajako sanottua henkilökuntaa varten;

5) valvoo, että taloushenkilökunta ahkerasti ja huolellisesti täyttää velvollisuutensa;

6) pitää matrikkelia sairaalan vakinaisista ja ylimääräisistä viranpitäjistä;

7) hoitaa sairaalan kiinteätä ja irtainta omaisuutta;

8) vuosittain inventoida sairaalan irtain omaisuus ja varasto sekä pitää luetteloa niistä;

9) erityisen huolellisesti valvoo, että sairaalassa sisällä ja ulkosalla vallitsee järjestys ja puhtaus, sekä tässä kohden joka päivä käydä taloushuoneissa;

10) valvoo että sairaat, heitä otettaessa sairaalaan, ovat varustetut asianmukaisilla asiakirjoilla ja, jos sairashenkilö on ilman hakemuskirjoja tahi vaillinaisin kirjoin otettu sairaalaan, viipymättä ryhtyä toimiin tarpeellisten asiakirjain hankkimista varten,

11) pitää huolta siitä, että milloin ennakkomaksuja vaaditaan, ne suoritetaan tai että vakuus hoitomaksujen suorittamisesta asetetaan;

12) kun joku sairaalaan otettu on siellä kuollut, viipymättä ilmoittaa sairaan omaisille kuolemantapauksesta sekä lähettää kuolintodistus asianomaiselle pastorinvirastolle tai muulle 13 §:ssä mainitulle viranomaiselle; sekä

13) muuten noudattaa niitä määräyksiä, joita ylempi viranomainen hänelle antaa.

33 §.

Tarkemmat määräykset viranpitäjän tehtävistä eri sairaaloissa ja muissa hallituksen alaisissa laitoksissa sisältyvät niihin sääntöihin ja johtosääntöihin, joita asianomaiset viranomaiset antavat. Muut viranpitäjät.

34 §.

Sairaalain tilivirastosta ja sairaanhoitajatakoulusta on erittäin säädetty.

35 §.

Hallituksen puheenjohtajalla on menoarviosta määrätty vuotuinen palkka. Hallituksen jäsenille, lukuunottamatta sairaalatarkastajaa, maksetaan Kaupunginvaltuuston määräämät palkkiot.

Hallituksen jäsenellä ja sairaalatarkastajalla, jotka virka-asioissa tekevät matkan kaupungin ulkopuolelle, on oikeus matkakulujen korvaukseen ja päivärahaan hallituksen harkinnan mukaan.

Hallituksen alaisissa laitoksissa palvelevilla viranpitäjillä ja muulla henkilökunnalla, jotka ylemmän viranomaisen toimenannosta tekevät virka-asioissa matkan kaupungista tai kaupunkiin, on oikeus matkakulujen korvaukseen ja päivärahaan asianomaisen laitoksen varoista hallituksen harkinnan mukaan.

Kesälomasta, eläkkeestä ja muista palvelusehdoista on voimassa mitä siitä erittäin säädetään.

36 §.

Kantelu hallituksen alaisia viranpitäjiä vastaan tehdään, ellei kantelu tarkoita yleisen syytteen alaista rikosta, sille viranomaiselle tai virkamiehelle, joka tämän ohjesäännön mukaan ottaa toimeen ja siitä vapauttaa sen, jota vastaan kantelu tehdään.

Tililaitos ja sairaan- on hoitajatar- koulu. Palkka ja toimeen ottamisen ehdot.

Kantelu.

*Rahatoimikamarin ehdotus***Sairaalan tiliviraston johtosäännöksi.****1 §.**

Sairaalan tililaitoksen tulee tämän johtosäännön ja Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksesta voimassa olevien säännösten mukaan sekä sairaalatarkastajan valvonnan alaisena hoitaa Helsingin kaupungin sairaalahallituksen ja sen alaisten laitosten tilejä.

2 §.

Tiliviraston johtajana on sen kamreeri. Viraston henkilökunnan muodostavat tarpeellinen määrä kirjanpitäjiä ja konttoriapulaisia sekä vahtimestari.

3 §.

Sairaalatarkastajan asiana on:

- 1) valvoa tilivirastoa;
- 2) ilmoittaa hallitukselle, milloin tarvitaan uusia määrärahoja tai lisiä ennen myönnettyihin;
- 3) hyväksyä maksettavaksi laskuja, jotka ovat asetetut hallitukselle ja sen alaisille laitoksille, ei kuitenkaan vakinaisille sairaaloille;
- 4) hallituksen puolesta maksettavaksi tai tilinsuoritusta varten kaupungin laitosten kesken määrätä hallituksen ja sen alaisten laitosten menoarvioissa mainittuja määrärahoja;
- 5) tehdä esityksiä ja ehdotuksia hallitukselle tilivirastoa koskevissa asioissa;
- 6) kamreerin kera allekirjoittaa tilivirastosta lähetettävät kirjelmät;
- 7) tarkastaa ja määrätä lopullisesti maksettavaksi toimitsijoiden tilitykset;
- 8) pitää huolta siitä että asiantuntija tarkastaa sairaalan apteekkilaskujen maksuunpanon, sittenkuin asianomainen ylilääkäri on todistanut laskujen olevan tehtyjen tilausten ja hankintojen mukaiset;
- 9) vähintään kerran kuukaudessa inventoida toimitsijain kassat;
- 10) kamreerin kanssa inventoida hallituksen ja tiliviraston irtain omaisuus;
- 11) valvoa sairaalan irtaimen omaisuuden ja varaston vuosittain toimitettavaa inventoimista.

4 §.

Kamreerilla tulee olla perusteelliset tiedot kirjanpidossa sekä tuntemus sen soveltamisesta kameraalisissa laitoksissa. Kamreerin ottaa toimeen hallitus ja on hän lähinnä sairaalatarkastajan alainen.

Kamreerin tulee:

- 1) johtaa viraston töitä ja valvoa, että kirjanpito on järjestetty tarkoin Helsingin kaupungin kassa- ja tiliviraston johtosäännön sääntöjen ja asianomaisten viranomaisten siitä antamien määräysten mukaisesti;
- 2) valvoa että sairaaloissa palvelevat toimitsijat tekevät tilivirastolle tilin ylöskanto- ja etumaksuvaroista;
- 3) tarkastaa virastolle lähetetyt laskut ja tilit, valvoa että myönnettyjä määrärahoja ei käytetä muihin kuin mihin ne ovat myönnettyt sekä ettei niitä

ylitetä, kontrolloida menojen asianmukaisuutta sekä tarkastuksen loputtua esittää asianomaisten selitettäväksi ne muistutukset, joihin syytä saattaa olla, kuin myöskin, ellei oikaisua tapahdu tai tyydyttävää selitystä anneta, ilmoittaa asia sairaalatarkastajalle;

4) tarkastaa että laskuissa ja muissa asiakirjoissa meno- ja tuloerät ovat oikeilla tilimerkinnöillä varustetut sekä sen jälkeen antaa ne sairaalatarkastajalle maksettavaksi määräämistä varten;

5) pitää silmällä, että ainoastaan asianmukaisessa järjestyksessä maksettaviksi määrättyt menot merkitään tilikirjoihin;

6) pitää silmällä, että toimitsijain kuukausitilit sekä laitosten väliset laskut merkitään tilikirjoihin vasta sitten kun ne ovat asianmukaisesti hyväksytyt ja määrättyt maksettaviksi;

7) sairaalatarkastajan estettynä ollessa hoitaa tämän virkatehtäviä ja siinä suhteessa toimittaa tälle kuuluvat hyväksymiset ja antaa maksumääräykset;

8) ilmoittaa sairaalatarkastajalle milloin myönnetty määrärahat eivät riitä enempiin maksuihin;

9) laatia sekä rahatoimikonttorille, revisionikonttorille ja sairaalatarkastajalle antaa tarpeelliset bilanssit;

10) laatia ja rahatoimikonttorille antaa säädetyt yleiskatsaukset tileistä;

11) laatia tiliviraston tilinpäätös;

12) ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin maksamatta jätettyjen päivämaksujen ja muiden sairaalalle tulevain korvausten perimiseksi;

13) antaa rahatoimikonttorille kaikki ne tiedot ja selvitykset, jotka havaitaan tarpeellisiksi kaupungin päätilinpäätöksen ja pää-inventarion laatimista varten;

14) pitää vahvistettujen ohjeiden mukaan inventarioluetteloa hallituksen ja sairaalaintililaitoksen omaisuudesta sekä kontrolliluetteloa uudesta irtaimesta omaisuudesta sairaaloita varten;

15) inventoida sairaalatarkastajan kanssa hallituksen ja tililaitoksen omaisuus; sekä

16) pitää matrikkelia hallituksen alaisista vakinaisista ja ylimääräisistä viranpitäjistä.

5 §.

Kirjanpitäjät, konttoriapulaiset ja vahtimestarin ottaa toimeen sairaalatarkastaja neuvoteltuaan kamreerin kanssa.

Kirjanpitäjäin ja konttoriapulaisten tulee suorittaa laitoksen kirjanpito- ja konttorityöt sairaalatarkastajan ja kamreerin osoitusten mukaan. Kirjanpitäjä on velvollinen kamreerin estettynä ollessa hoitamaan sairaalatarkastajan määräyksestä kamreerintointia.

6 §.

Muuten on tiliviraston viranpitäjäin noudatettava, mitä voimassa olevissa ohjesäännöissä säädetään tahi mitä ylemmät viranomaiset määräävät.

*Rahatoimikamarin ehdotus***Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulun johtosäännöksi.****1 §.**

Helsingin kaupunki ylläpitää sairaanhoitajatarkoulua sairaanhoitajattarien valmistamista varten kaupungin tarpeisiin.

2 §.

Sairaanhoitajatarkoulun ylin johto ja hallinto kuuluu Helsingin kaupungin sairaalain hallitukselle.

3 §.

Sairaanhoitajatarkoulua johtaa lähinnä johtokunta apunaan Marian sairaalan ylihoitajatar. Johtokunnan muodostaa viisi jäsentä, joista Marian sairaalan johtaja ja ylihoitajatar sekä sairaalatarkastaja ovat itseoikeutettuja jäseniä. Kaksi jäsentä valitsee vuodeksi kerrallaan hallitus, joka myöskin valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Koulun taloudellista hallintoa hoitaa sairaalatarkastajan johdon alaisena Marian sairaalan toimitsija ja on tässä kohden soveltuviissa osin voimassa mitä sairaalain hallinnosta on säädetty.

Sairaanhoitajatarkouluun yhdistettyä valmistavaa koulua ja oppilaskotia johtaa johtajatar.

4 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai tämän estettynä ollessa varapuheenjohtajan kutsusta tahi jonkun hallituksen jäsenen pyynnöstä.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tahi varapuheenjohtaja ynnä kaksi jäsentä ovat saapuvilla.

Kokouksessa pitää pöytäkirjaa se jäsen, jonka johtokunta valitsee. Pöytäkirjan tarkistaa se, joka kokouksessa on johtanut puhetta, ynnä yksi jäsen.

5 §.

Johtokunnan tulee:

1) pitää silmällä ja kontrolloida koulun hoitoa ja toimintaa sekä valvoa, että säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan;

2) laatia opetusohjelma sekä alistaa se hallituksen vahvistettavaksi;

3) järjestää opetus vahvistetun ohjelman mukaan sekä ottaa toimeensa koulun opettajat;

4) kuuluttaa koulukurssien alkamisesta;

5) ottaa oppilaita kursseille;

6) erottaa koulusta oppilas, joka on havaittu sopimattomaksi sairaanhoitajattaren toimeen;

7) antaa ennen 1 päivää maaliskuuta hallitukselle kertomus koulun toiminnasta edellisen vuoden aikana;

- 8) antaa ennen 15 päivää elokuuta toimitsijalle ne tiedot ja ehdotukset, jotka ovat tarpeelliset meno- ja tuloarvion laatimista varten;
- 9) ratkaista kysymyksiä, jotka ovat yhteydessä koulun ja opetuksen kanssa; sekä
- 10) tehdä hallitukselle ehdotuksia, jotka tarkoittavat koulun etua ja parasta.

6 §.

Marian sairaalan ylihoitajattaren tulee:

- 1) pitää huolta johtokunnan päätösten täytäntöönpanosta;
- 2) pitää matrikkeliä oppilaista johtokunnan vahvistaman kaavan mukaan; sekä
- 3) jakaa oppilaat eri sairaaloihin.

7 §.

Valmistavan koulun ja oppilaskodin johtajattaren tulee olla rekisteröity vanhempi sairaanhoitajatar. Hänet ottaa toimeen Helsingin kaupungin sairaalain hallitus sairaanhoitajatarkoulun johtokunnan ehdotuksesta ja on hän johtokunnan alainen.

Johtajattaren tulee:

- 1) valmistaa ja johtokunnan kokouksissa esitellä asioita, jotka koskevat valmistavaa koulua ja oppilaskotia;
- 2) opettaa niitä oppiaineita, jotka johtokunta määrää;
- 3) pitää silmällä, että johtokunnan vahvistamaa päiväkirjaa pidetään annetuista lukutunneista;
- 4) soveltuviin kohdin noudattaa niitä johtosääntöjä, joita vahvistetaan osastonhoitajatarta ja ylihoitajatarta varten; sekä
- 5) muuten noudattaa mitä ylempi viranomainen hänelle määrää.

8 §.

Opetus sairaanhoitajatarkoulussa alkaa valmistavan koulun kurssilla, joka kestää neljä kuukautta. Sitä seuraa käytännöllinen ja tietopuolinen ammattiopetus sairaanhoitajatarkoulussa kestäen tämä kaksi vuotta ja kahdeksan kuukautta.

Opetusta annetaan joka toisella kurssilla suomen ja joka toisella kurssilla ruotsin kielellä.

9 §.

Hakemukseen sairaanhoitajatarkouluun pääsemistä varten on liitettävä:

- a) todistus että hakija on käynyt täydellisen tyttökoulun tai että hänellä on sitä vastaavat tiedot;
- b) lääkärintodistus vahvistetun kaavan mukaan;
- c) papintodistus tai muu asianmukainen todistus siitä, että hakija on täyttänyt 20 vuotta, mutta ei ole vanhempi kuin 32 vuotta; sekä
- d) kahden luotettavan henkilön antama suositus.

10 §.

Kouluun tullessaan maksaa oppilas vahvistetun sisäänkirjoitusmaksun.

Kouluajan neljänä ensimmäisenä kuukautena, jolloin oppilas on valmistavassa koulussa, suorittaa hän kuukausittain lisäksi vahvistetun maksun nauttimastaan ruuasta.

11 §.

Koko kouluajan saa oppilas maksuttoman asunnon, pesun, lääkärinhoidon sekä enintään kaksi kuukautta kalenterivuodessa maksuttoman sairaalahoidon. Käytyään valmistavan koulun saa oppilas maksuttoman ruuan sekä sitäpaitsi kouluajan toisena vuotena, kun hän on toimessa sairaalassa, virkapukurahan. Kolmantena vuotena, kun hän toimii alihoitajattarena, saa hän alihoitajattaren toimeen kuuluvat palkkaedut.

Päätettyään valmistavan koulun kurssin saa oppilas kahden viikon loman sekä järeillä olevana kouluaikanaan yhteensä kahden kuukauden loman johtokunnan määrääminä aikoina.

12 §.

Kouluaikinsa toisena vuotena voi oppilas saada palvella virkaatoimittavana alihoitajattarena ja kolmantena vuotena virkaatoimittavana osastonhoitajattarena, mutta ei saa tästä mitään erityisiä etuja sen lisäksi mitä 11 §:ssä on säädetty.

13 §.

Oppilaan suoritettua vahvistetun tietopuolisen ja käytännöllisen koulukurssin tyydyttävällä tavalla läpi annetaan hänelle päästötodistus.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SAIRAALAYLIHALLITUS.

*Helsinki,**toukok. 4 p:nä 1923.**Helsingin Kaupunginvalluustolle.*

N:o 144.

Sittenkun Ylihallitus lokakuun 31 päivänä 1919 oli Kpvlle lähettänyt ehdotuksen Helsingin kaupungin kunnallisen sairashoidon ohjesäännöksi ja Helsingin kaupungin sairaalain järjestyssäännöksi, on Ylihallitus, koska tämä ehdotus ei enään näyttänyt soveltuvan niihin olosuhteisiin, joihin kehitys oli johtanut, huhtikuun 7 päivänä 1921 asettanut komitean tarkastamaan tätä ehdotusta ja tekemään siihen muutosehdotuksia. Tämä komitea, johon kuuluivat tohtori Eino Suolahti, puheenjohtajana ja sairaalatarkastaja, tohtori Gabriel Palander sekä sairaalajohtajat Jarl Hagelstam ja Ernst Ehrnrooth jäsenenä, on Ylihallituksen sihteerin avustamana ja sairaalatarkastaja Palanderin laatiman luonnoksen perusteella tehnyt kolme eri ehdotusta, nimittäin ehdotuksen Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi, ehdotuksen sairaalain tililaitoksen ohjesäännöksi ja ehdotuksen Helsingin kaupungin sairaanhoitajakoulun ohjesäännöksi. Tarkastettuaan nämä ehdotukset, jotka Ylihallitus niiden pääkohdissa on hyväksynyt, saa Ylihallitus täten Kvston tutkittaviksi lähettää hyväksymänsä ehdotukset, jotka on laadittu sekä suomen että ruotsin kielillä. Näiden ehdotusten johdosta saa Ylihallitus esittää seuraavaa:

Nykyään voimassa oleva ohjesääntö edellyttää, että kullakin eri sairaalalla tulee olla erityinen järjestyssääntö. Kuitenkin laati Ylihallitus jo vuonna 1918 ehdotuksen yhteiseksi järjestyssäännöksi kaikille sairaaloille. Näin ollen on näytännyt johdonmukaisimmalta yhdistää äskenmainittu ohjesääntö ja mainitut järjestyssäännöt »Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi».

Ehdotettu huomattava muutos sairaalain hallintosuunnitelmassa on se, että eri sairaalahallitukset on poistettu. Ehdotuksella eri hallituksista kutakin sairaalaa varten on ollut esikuvansa Ruotsissa, jossa hiukan ennen Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännön laatimista samanlainen ehdotus oli olemassa Göteborgissa. Jo silloin tehtiin Göteborgissa muistutuksia tätä ehdotusta vastaan ja arveltiin silloin, että hallintokoneisto sen kautta saatettaisiin erittäin vaikeasuuntaiseksi ja että oikeutettaisiin laaja kirjeenvaihto ilman vastaavaa hyötyä. Kokemus niin hyvin Ruotsissa kuin Helsingissäkin on vahvistanut nämä arvelut ja, kun myös Ruotsissa on suunniteltu mainittujen sairaalahallitusten poistamista, ei Ylihallituskaan ole aprikoinut ehdottaessaan niiden lakkauttamista. Kuten ehdotuksesta lähemmin selviää, on hallitusten tehtävät jaettu Ylihallituksen, sairaalatarkastajan, sairaalanjohtajan ja osaksi myös toimitsijamiehen kesken. Edellyttämällä, että ehdotus eri sairaalahallitusten poistamisesta hyväksytään, on Ylihallitus ehdottanut nimensä muuttamista »Helsingin sairaalain hallitukseksi».

Kun taloudellisen hallinnon järjestely nykyään voimassa olevan ohjesäännön ja aikaisemman ehdotuksen mukaan ei ole ollut selvä eikä myöskään yleisten or-

ganisatsioni-periaatteitten mukainen, on tämä seikka järjestetty siten, että lähin vastuu taloushallinnosta on siirretty sairaalatarkastajalle ja toimitsijamiehille, minkä vuoksi toimitsijamies, mikäli sairaalan taloutta koskee, on asetettu suoraan sairaalatarkastajan alaiseksi. Toiselta puoleni on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että sairaalan johtajaa asetetaan kokonaan taloushallinnon ulkopuolelle, minkä vuoksi hänen tehtäväkseen on annettu yleinen valvontavelvollisuus. Jotta hän jossain määrin voisi seurata taloudellista hallintoa on m. m. sairaalan laskujen hyväksyminen annettu hänen tehtäväkseen, kun taas maksumääräykset olisi sairaalatarkastajan annettava. Tällöin on pääpaino pantu maksumääräykseen. Sen kautta, että laskut ja tilitykset on esitettävä sairaalan johtajan hyväksyttäväksi, on hän tarpeen tullen tilaisuudessa teemmään muistutuksensa ja ehdotuksensa sekä esittämään ne sairaalatarkastajalle tai Ylihallitukselle. Kun taitavuus taloudellisissa toimissa useinkaan ei ole yhdistettynä siihen taitoon sairashoidon alalla, minkä toivoisi sairaalan johtajalla olevan, on, mikäli mahdollista, vastuu taloudellisen hallinnon valvonnasta pantu sairaalatarkastajan kannettavaksi, mutta toiselta puolen ei ole myöskään sairaalan johtajalle tehty mahdottomaksi ottaa tehokkaasti osaa taloudelliseen hallintoon, mikäli hänellä on sellaiseen taipumusta. Näin ollen ei ole siis otettu täyttä askelta taloudellisen ja sairashoidon hallinnon erottamiseksi toisistaan, kuten useissa paikoin ulkomailla on tehty. Tällaisen kahtiajaon edellytyksenä on, että sairaalatarkastajan pätevyysvaatimuksena on, että hänen tulee olla lääkäri. Vaikkakin Ylihallitus on sitä mieltä, että sairaalantarkastajan tointa myöskin nyt ehdotetun järjestelmän mukaan voi täysin tyydyttävästi hoitaa vain lääkäri, on kuitenkin otettu huomioon mahdollisuus, ettei virkaan sopivaa lääkäriä saada ottamaan sitä vastaan.

Ohjesääntöä on muutoinkin monessa kohdin täydennetty. Niinpä on m. m. pätevyys ehdot useassa tapauksessa mainittu ja alistussuhde selvästi ilmoitettu. Niinikään on miltei läpeensä määrätty kenen tulee hoitaa virkaa viranpitäjän ollessa tilapäisesti estettynä. Myös on tehty joukko muita lisäyksiä ja muutoksia, jotka eivät kaivanne lähempiä perusteluja.

Niiden viranpitäjien velvollisuudet, jotka Kvsto asettaa virkaan, on ohjesäännössä niin tarkoin mainittu, että erityiset johtosäännöt lienevät tarpeettomia.

Sairaanhoitajatarikoulun ohjesääntö on laadittu yhtäpitävästi sen ehdotuksen mukaan, minkä valtion komitea on tehnyt sairaanhoitajataropetuksen järjestämisestä.

Ote asiaa käsiteltäessä syntyneestä Ylihallituksen pöytäkirjasta myötälitetään.

Ylihallituksen puolesta:

E. Sandelin.

K. R. Salovius.

Ote pöytäkirjasta, tehty Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallituksen kokouksessa perjantaina toukokuun 4 päivänä 1923.

1 §.

Otettiin käsiteltäväksi kysymys uudesta ohjesäännöstä Helsingin kaupungin sairaaloita varten.

Merkittiin, että Ylihallitus, sittenkun se lokakuun 31 päivänä 1919 oli Kvstolle lähettänyt ehdotuksen Helsingin kaupungin kunnallisen sairashoidon ohjesäännöksi ja Helsingin kaupungin sairaalain järjestyssäännöksi, mikä ehdotus kuitenkin ei enään näyttänyt täysin soveltuvan niihin olosuhteisiin, joihin kehitys oli vienyt, oli sen vuoksi huhtikuun 7 päivänä 1921 asettanut komitean tarkastamaan tätä ehdotusta ja tekemään siihen muutosehdotuksia. Tämä komitea, johon kuuluivat tohtori Eino Suolahti puheenjohtajana ja sairaalatarkastaja Gabriel Palander sekä sairaalajohtajat Jarl Hagelstam ja Ernst Ehrnrooth jäseninä, on Ylihallituksen sihteerin avustamana ja sairaalatarkastaja Palanderin laatiman luonnoksen perusteella tehnyt kolme eri ehdotusta, nimittäin ehdotuksen Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi, ehdotuksen sairaalain tililaitoksen ohjesäännöksi ja ehdotuksen Helsingin kaupungin sairaanhoitajataarkoulun ohjesäännöksi.

Nämä ehdotukset oli komitea jättänyt Ylihallitukselle seuraavasisältöisen kirjelmän ohella:

Liite „N:o 1“. (Liitteet VI, VII ja VIII.)

Ylihallitus hyväksyi nämä kolme ehdotusta muutamilla vähäisillä muutoksilla ja tulivat ehdotukset siten saamaan seuraavan muodon:

— — — — —
— — — — —

Edelleen päätti Ylihallitus, että Ylihallituksen hyväksymät ehdotukset oli kirjelmän kera alistettava Kpvt:n harkittaviksi.

Edellämainitusta päätöksestä olivat jäsenet tohtori Ryömä ja toimittaja Leino sikäli eri mieltä, että he halusivat 19:n §:n muutettavaksi niin kuuluvaksi, että siinä selvästi määrättäisiin, että ne neljä jäsentä, joiden pätevyystä ei ole mitään sanottu, aina valittaisiin yht'aikaa ja suhteellista vaalitapaa noudattamalla.

Vakuudeksi:

K. R. Salovius.

Valiokunnan mietintö, joka koskee Helsingin kaupungin sairaalain ohjesääntöä sekä johtosääntöjä viranpitäjille sairaaloissa*).

Allekirjoittaneet, joille Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallitus on antanut toimeksi tarkastaa vuonna 1919 valmistunutta ehdotusta ohjesäännöksi Helsingin kaupungin kunnallista sairashoitoa varten sekä ehdotusta säännöiksi Helsingin kaupungin sairaaloita varten ja ehdottaa niihin muutoksia sekä laatia Helsingin kaupungin sairaalain nykyään voimassa olevan ohjesäännön edellyttämät johto- ja järjestyssäännöt, saavat jättää Ylihallitukselle oheen pannun ehdotuksen Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi.

Nyt voimassa olevassa ohjesäännössä edellytetään eri sairaaloille omat sääntönsä. Ylihallitus laati kuitenkin jo vuonna 1918 ehdotuksen kaikkien sairaalain yhteisiksi säännöiksi. Näin ollen on valiokunnasta näyttänyt johdonmukaisimmalta yhdistää viimeainittu ohjesääntö ja mainitut säännöt »Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi».

Oleellisena muutoksena sairaalain hallinnon suunnitelmaan ehdottaa valiokunta eri sairaalahallitusten poistamista. Esikuvana ehdotukselle eri hallituksesta kullekin sairaalalle on ollut Ruotsi, jossa vähää ennen Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännön valmistumista Göteborgin kaupunkia varten oli laadittu samanlainen ehdoitus. Jo silloin tehtiin Göteborgissa ehdotusta vastaan muistutuksia ja varottiin hallintokoneiston täten käyvän ylen kankeaksi ja aiheuttavan paljon kirjoittelua ilman vastaavaa hyötyä. Kokemus sekä Ruotsissa että Helsingissä on osoittanut täysin oikeaksi epäilykset, ja, kun Ruotsissakin on ajateltu poistaa mainitut sairaalahallitukset, ei valiokuntakaan ole epäillyt ehdottaa niiden lakkauttamista. Hallituksille kuuluvat tehtävät ovat — kuten ehdotuksesta tarkemmin selviää — jaetut Ylihallituksen, sairaalatarkastajan, sairaalanjohtajan sekä osittain myöskin toimitsijan kesken. — Jos ehdotus-eri sairaalain hallitusten lakkauttamisesta hyväksytään, on valiokunta ehdottanut, että Ylihallituksen nimi muutettaisiin nimitykseksi »Helsingin kaupungin sairaalain hallitus».

Kun taloudellisen hallinnon järjestely nyt voimassaolevan ohjesäännön samoin kuin aikaisemman ehdotuksen mukaan ei ole ollut selvä eikä yleisten järjestelyperiaatteiden mukainen, on valiokunta koettanut järjestää asian siten, että vastuu taloudellisesta hallinnosta lähinnä kuuluu sairaalatarkastajalle ja toimitsijoille, ja on senvuoksi toimitsijakin asetettu suorastaan sairaalatarkastajan alaiseksi. Toiselta puolen on kuitenkin harkittu tarkoituksenmukaiseksi, ettei sairaalan johtajaa kokonaan syrjäytettäisi taloudellisesta hallinnosta, ja on hänelle sentähden määrätty yleinen silmälläpitovelvollisuus, jotta sairaalan johtaja voisi jossain määrin seurata taloudellista hallintoa, on muun muassa sairaalan laskujen hyväksyminen pantu hänen tehtäväkseen, kun taasen laskujen maksettavaksi määrää-

*) Valiokunnan mietinnön ja ohjesääntöehdotukset on Ylihallitus jättänyt suomen- ja ruotsinkielisin alkuperäisin kappalein.

minen on annettu sairaalatarkastajan toimeksi. Pääpaino on tällöin pantu laskujen maksettavaksi määräämiselle. Kun laskut ja tilitykset ovat esitettävät sairaalan johtajan hyväksyttäväksi, on hänellä tilaisuus tarvittaessa tehdä muistutuksiaan ja ehdotuksiaan sekä esittää ne sairaalatarkastajalle tai Ylihallitukselle. Koska kokemus taloudellisissa toimissa useinkaan ei seuraa sitä taitoa, joka sairaalan johtajalta on vaadittava lääkinnöllisellä alalla, on vastuu taloudellisen hallinnon silmälläpidosta, mikäli mahdollista, pantu sairaalatarkastajan velvollisuudeksi, mutta toiselta puolen ei sairaalan johtajalta ole riistetty mahdollisuutta ottaa tehokkaasti osaa hallintoon, jos hänellä on taipumusta siihen. Taloudellinen hallinto, joka monin paikoin ulkomailla on erotettu lääkinnöllisestä, ei siis valiokunnan ehdotuksen mukaan ole täysin erotettu viimeainitusta. Tällaisen hallinnon kahtiajaon edellytyksenä on, että sairaalatarkastajan pätevyyssehtona on, että hän on lääkäri. Vaikkakin valiokunta katsoo, että sairaalatarkastajan tointa nyt ehdotetussa järjestelyssä saattaa täysin tyydyttävästi hoitaa ainoastaan lääkäri, on kuitenkin otettu huomioon mahdollisuus, ettei sopivaa lääkäriä ole saatavissa mainittuun toimeen.

Ohjesääntöä on muuten monessa kohden täydennetty. Niinpä on useassa tapauksessa ohjesääntöön otettu määräyksiä pätevyysvaatimuksista sekä siitä, minkä alainen mikin toimi on. Samoin on miltei kauttaaltaan määrätty, kenen on viranpitäjän tilapäisesti ollessa estettynä hoidettava hänen virkatehtäviään. Myöskin on tehty joukko muitakin lisäyksiä ja muutoksia, joiden tarkoitusta ei tarvinne tarkemmin perustella.

Viranpitäjille, jotka Kaupunginvaltuusto nimittää, on ohjesääntöön otettu siksi yksityiskohtaisia määräyksiä heidän virkatoimistaan, ettei erikoisia johtosääntöjä tarvittane.

Erikseen sairaalain ohjesäännöstä on laadittu »Sairaalain tililaitoksen ohjesääntö» ja »Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulun ohjesääntö». Nämä molemmat ohjesäännöt on tarkoitus alistaa Kaupunginvaltuusmiesten vahvistettaviksi. Sairaanhoitajatarkoulun ohjesääntö on laadittu läheisesti sen ehdotuksen mukaiseksi, jonka valtion komitea on valmistanut sairaanhoitajataropetukseen järjestämiseksi.

Lopuksi saa valiokunta ilmoittaa etteivät ne johto- ja järjestyssäännöt, jotka valiokunta on saanut tehdäkseen, vielä ole lopullisesti valmiit, mutta tulee valiokunta, suoritettuaan tehtävänsä tässä kohden, lähettämään Ylihallitukselle ehdotuksensa.

Helsingissä, 1 p:nä helmikuuta 1923.

Eino Suolahti.

Jarl Hagelstam.

G. Palander.

Ernst Ehrnrooth.

K. R. Salovius.

*Helsingin kaupungin sairaalain Ylihallituksen ehdotus***Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi.****1 §.**

Sairaalat ja
niiden tar-
koitus.

Kaupungin vakinaiset sairaalat ovat Marian sairaala, Kulkutautisairaala, Kivelän sairaala ja Nikkilän sairaala. Sitäpaitsi on Helsingin kaupungilla käytettävänään Lapinlahden keskuslaitoksessa vastaanotto-osasto mielisairaita varten.

Sairashoitoa varten pitää kaupunki sen ohessa poliklinikoita, jotka ovat joko yhdistettyjä johonkin vakinaisista sairaaloista tai erillisiä, sekä tarvittaessa tilapäisiä sairashoitolaitoksia.

Kaupungin valtuusmiehet määräävät, Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen esityksestä, vakinaisten ja tilapäisten sairaalain sairassijojen lukumäärän sekä sijojen jaon sairaalain osastojen kesken. Pakottavan tarpeen vaatiessa saat-
taa kuitenkin hallitus sijoittaa osastolle enemmän sairassijoja kuin on määrätty tai muuttaa sijojen jakoa osastojen kesken, jos tila sallii eikä sairaalan menoarviota ylitetä.

2 §.

Marian sairaalassa on kolme osastoa, nimittäin sisätautien, kirurginen ja lasten osasto. Näihin otetaan sekä sküuttisiin että kroonillisiin tauteihin sairastuneita henkilöitä.

Sairaalaan kuuluu myöskin poliklinikoita.

Sairaalan yhteydessä pidetään sairaanhoitajatarkoulua sairaanhoitajattarien valmistamista varten kaupungin tarpeiksi.

3 §.

Kulkutautisairaalan tarkoituksena on ottaa hoidettavaksi ja eristettäväksi tarttuviin tauteihin sairastuneita henkilöitä. Sairaalaan otetaan etupäässä henkilöitä, jotka ovat sairastuneet tulirokkoon, kurkkumätään, tuhkarokkoon, lavantautiin, pilkkukuumeseen, isoon rokkoon tai kulkutaudin luontoiseen aivokalvotulehdukseen, sekä tarkastuksen alaisiksi henkilöitä, joilla on sellaisia taudin oireita, mitkä viittaavat siihen että heillä voi olla joku edellämainituista taudeista. Sitäpaitsi voidaan, mikäli tila sallii, sairaalaan ottaa muihin tarttuviin tauteihin sairastuneita henkilöitä.

4 §.

Kivelän sairaalassa on kaksi osastoa, sisätautien osasto, jossa on aliosasto keuhkotuberkuloosia sairastavia henkilöitä varten, sekä mielisairaitten osasto. Sisätautien osastoon otetaan etupäässä kroonillisesti sisäisesti sairaita, ja mielisairaitten osastolle etupäässä sellaisia Helsingin kaupungissa kotipaikka-oikeutta nauttivia mielisairaita henkilöitä, joita ilmoitetaan siirrettäväksi pois Lapinlahden keskuslaitoksen vastaanotto-osastolta.

5 §.

Nikkilän sairaalan tarkoituksena on ottaa käsiteltäväksi ja hoidettavaksi etupäässä sellaisia Helsingin kaupungissa kotipaikka-oikeutta nauttivia mielisairaita henkilöitä, joita ilmoitetaan siirrettäväksi pois Kivelän sairaalasta tai Lapinlahden keskuslaitoksen vastaanotto-osastolta.

Sairaalan toimintaan on yhdistetty mielisairaitten antaminen elätteelle. Johtosäännön elätteelle antamista antaa Helsingin kaupungin sairaalain hallitus.

6 §.

Lapinlahden keskuslaitoksessa olevan, mielisairaita varten perustetun, Helsingin kaupungin vastaanotto-osaston tarkoituksena on etupäässä sellaisten mielisairaitten vastaanottaminen, joilla on kotipaikkaoikeus Helsingissä, ja on tässä kohden voimassa mitä valtion ja Helsingin kaupungin välillä on sovittu.

7 §.

Poliklinikkojen tarkoituksena on lääkärinhoidon valmistaminen varattomille, Helsingin kaupungissa hengille kirjoitetuille henkilöille, jotka eivät tarvitse sairaalan hoitoa. Poikkeustapauksissa saattaa, asianomaisen lääkärin harkinnan mukaan, poliklinikassa käsitellä myöskin sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole varattomia.

8 §.

Tilapäisten sairashoitolaitosten tarkoituksen määräävät kussakin eri tapauksessa kaupungin valtuusmiehet.

9 §.

Sairaalan ottamisesta sairaalaan määrää asianomaisen osaston ylilääkäri taikka, ylilääkärin poissaollessa ja erityisten asianhaaran vaatiessa, päivystävä lääkäri. Sairaitten ottaminen sairaalaan.

10 §.

Kaupungin sairaloihin otetaan, ellei toisin ole säädetty, Helsingin kaupungissa hengille kirjoitettuja, varattomia ja vähävaraisia sairaita. Henkilöitä, jotka eivät ole Helsingissä hengille kirjoitettuja, otettakoon, ellei Köyhäinhuoltohallitus ole puoltanut heidän ottamistaan sairaalaan, ainoastaan poikkeustapauksissa asianomaisen ylilääkärin erityisen harkinnan jälkeen sairaaloihin.

Varallisuussuhteista ja hengillekirjoituspaikasta riippumatta otetaan kulkutautisairaalaan henkilöitä, jotka Helsingissä ovat sairastuneet 3 §:ssä mainittuihin tauteihin.

11 §.

Ilmoitus sairaan pyrkimisestä sairaalaan on tehtävä määrättyssä vastaanotto-tilaisuudessa. Sairaalaan ottamista varten vaaditaan:

1) lääkäritodistus, joka sisältää tiedon sairauden laadusta ja mikäli mahdollista syyn, minkävuoksi sairaalanhoitoa pidetään tarpeellisenä. Jos sairaalan poliklinikassa on toimitettu tarkastus, ei lääkärintodistusta vaadita;

2) vakavaraisen henkilön tai viranomaisen antama sitoumus vahvistetun sairaalanhoitomaksun suorittamisesta tai sairashoitomaksujen suorittaminen etukäteen yhdeltä kuukaudelta kerrallaan;

3) papintodistus tai sen vertainen muu asianomaisen viranomaisen antama todistus;

4) todistus hengille kirjoittamisesta, kun asianhaarat sitä vaativat.

Jos sairastapaus on sen laatuinen, että se vaatii viipymätöntä sairaalanhoitoa, saa edellämainituista määräyksistä myöntää poikkeuksia.

Silloinkin kun lääkärintodistus on jätetty on asianomaisen sairaalanlääkärin, ennen sairaalaan ottamista, tutkittava sairas tämän sairaalaan ottamisen sopivaisuuden ja tarpeellisuuden selvittämistä varten.

Jos samanaikaisesti ilmoitetaan sairaita suurempi lukumäärä kuin tila sallii, on sillä etuoikeus, joka kipeimmin tarvitsee sairaalan hoitoa.

Ilmoitusta mielisairaalaan pyrkimisestä pitää seurata ne asiakirjat, joita vaudaan ottamista varten yleiseen laitokseen mielisairaita varten.

Sellaiseen kulkutautiin sairastunut, jota ei saa kuljettaa yleiselle liikenteelle tarkoitettulla kulkuneuvolla, kuljetetaan sairaalaan kulkutautisairaalan toimesta.

12 §.

Sairaitten
päästämi-
nen sairaa-
lasta.

Sairaalassa hoitoa nauttineen henkilön päästämistä pois sairaalasta määrää asianomainen ylilääkäri. Tällöin on otettava huomioon, ettei kukaan jää sairaalaan pitemmäksi ajaksi kuin mitä hänen terveydelleen on välttämätöntä. Sairaalasta pääsemistä ennen parantumista alkoon kiellettävä siltä, joka saa määrätä itsestään, eikä myöskään asianomaiselta edusmieheltä, mikäli koskee hänen holhottiaan. Lääkärin tulee sellaisessa tapauksessa ja jos sairaan terveys sairaalasta siirtymisen johdosta voidaan katsoa joutuvan kärsimään, sitä vastaan tehdä vakava huomautus sekä pitää huolta siitä, että tästä seikasta tehdään merkintä sairaista pidettävään päiväkirjaan.

Parantumattomasti sairaitten hoidolla alkoon sairaaloita rasitettako enemmän kuin on tarpeellista.

Kun on kysymys mielisairaasta, on hänen edusmiehelleen tai sille, jonka toimesta sairas on otettu sairaalaan, annettava ylilääkärin huolenpidosta hyvissä ajoin ennen tieto sairaalasta päästämisen päivästä.

Mielisairasta, joka on yleiselle turvallisuudelle vaarallinen, alkoon päästettävä sairaalasta, ellei asianmukaisesti ole näytetty, että hänelle on varattu paikka toisessa laitoksessa mielisairaita varten sekä se asianomainen, joka vastaa sairaan siirtämisestä, on antanut sitoumuksen panna se viipymättä toimeen.

Jos kulkutautisairaalaan otettu sairas taikka hänen vanhempansa tai edusmiehensä haluavat, että sairas päästetään sairaalasta sellaisena ajankohtana, jolloin vielä voidaan pelätä hänen levittävän tartuntaa, päästettäväkään hänet sairaalasta, jos ensimmäinen kaupunginlääkäri on antanut siihen kirjallisen luvan. Tämä ei kuitenkaan koske potilasta, joka on sairastunut ruttoon, aasialaiseen koleraan, isoonrokoon tai pilkkukuumeseen.

13 §.

Kuoleman
tapaukset.

Jos sairaalassa hoidettavana oleva henkilö kuolee, on siitä viipymättä ilmoitettava vainajan omaisille tai sille, joka vastaa sairashoitomaksuista.

Jokaisesta, joka on kuollut sairaalassa, on kuolintodistus maksutta annettava.

Ellei vainajalla ole omaisia tai, jos mielisairaalaan otettu potilas on kuollut, on kuolintodistus lähetettävä asianomaiselle pastorinvirastolle tai muulle asianomaiselle viranomaiselle sairaalan viranomaisten toimesta.

14 §.

Sairaan-
hoitomak-
sut,

Sairashoidosta kaupungin sairaaloissa suoritetaan päivämaksu ja muuta korvausta taksan mukaan, jonka kaupunginvaltuusmiehet Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen ehdotuksesta vahvistavat.

Poliklinikoissa on käsittely maksuton varattomille. Niitä poikkeustapauksissa kunnallisissa poliklinikoissa käsitellyiltä henkilöiltä, jotka eivät ole varattomia, otetaan maksu hallituksen vahvistamien perusteiden mukaan.

Sairaalan lääkärillä ei ole oikeutta vaatia tai vastaanottaa itselleen korvausta sairaaloissa tai poliklinikoissa käsitellyistä sairaista.

15 §.

Työ, jonka sairas suorittaa kaupungin sairashoitolaitoksissa tehdään sairaan suolan hyväksi eikä oikeuta korvauksen saantiin. Kuitenkin riippukoon ylilääkärin harkinnasta, saako sairas tehdä työtä omaksi tarpeekseen tai antaa laajan yksityiselle henkilölle. Ylilääkäri saa myös yksityistapauksissa kehoitukseksi antaa työtätekeväälle sairaalle sairaalan varoista työ- ja utterusrähoja tai muun palkinnon.

16 §.

Helsingin kaupungissa olevain kunnallisten sairaalain sekä kaupungin poliklinikkain, sairaanhoitajatarkoulun ynnä sairaalain tililaitoksen ylin johto ja hallinto kuuluu Helsingin kaupungin sairaalain hallitukselle. Hallinto.

Hallitus on suorastaan kaupunginvaltuusmiesten alainen.

Missä tapauksissa terveydenhoitolautekunnalla on toimivalta sairashoitasioissa, on paitsi muualla, sanottu terveydenhoitosäännössä.

17 §.

Jokaisessa kaupungin värsinaisessa sairaalassa pitää olla yksi johtaja, yksi tai useampia ylilääkäreitä, tarpeellinen määrä alilääkäreitä tai apulaislääkäreitä, sekä muita virkamiehiä, sairashoitohenkilökuntaa ja palveluskuntaa, kaikki kuten sairaalan menosääntö osoittaa.

Pienempäin sairaalain ja tilapäisten sairashoitolaitosten henkilökunnan lukumäärän ja laadun määräävät kaupunginvaltuusmiehet.

18 §.

Hallituksen ja sen alaisten laitosten kassavirastona on rahatoimikonttori.

19 §.

Hallituksena on kahdeksan henkilöä, joista sairaalantarkastaja ja ensimmäinen kaupunginlääkäri ovat itseoikeutettuja. *Kaupunginvaltuusmiehet valitsevat kolmeksi vuodeksi kerrallaan muut hallituksen jäsenet, joista kahden pitää olla ylilääkäreitä kaupungin vakinaisissa sairaaloissa.* Hallitus.

Jos jäsen eroaa ennen toimikauden loppua, tulee hallituksen ilmoittaa se kaupunginvaltuusmiehille uuden jäsenen valitsemista varten eroavan jälellä olevan toimikauden ajaksi.

Jäsenistä valitsee hallitus keskuudestaan yhden puheenjohtajan ja yhden varapuheenjohtajan yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

Hallituksen avuksi otetaan sihteeri, kanslisti ja muu tarpeellinen kansliahenkilökunta menosäännön mukaan.

20 §.

Hallitus kokoontuu puheenjohtajan tai tämän estettynä ollessa varapuheenjohtajan kutsusta kerran kuukaudessa tai useammin, jos tarvitaan, taikka jos vä-

hintaan kaksi jäsentä sitä vaativat. Hallitus on päätösvaltainen, kun vähintään viisi jäsentä on saapuvilla.

Jos sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat esteelliset tai poissa, valitaan puheenjohtaja sitä tilaisuutta varten.

Päätös tehdään yksinkertaisin ääntenenemmistöin; äänten jakautessa tasan, ratkaiskoon puheenjohtajan ääni.

Kokoukseen saattaa hallitus tarvittaessa kutsua kaupungin sairaalain johtajia ja ylilääkäreitä sekä muita henkilöitä, joiden kuulemista hallitus pitää tarpeellisenä, ottamaan osaa neuvotteluihin muttei päätösten tekoon.

Jos puheenjohtaja taikka saapuvilla oleva jäsen haluaa tarkemmin tutustua asiakirjoihin asiassa, joka on otettu käsiteltäväksi, on hänellä siihen oikeus seuraavaan kokoukseen saakka.

Kokouksessa on pidettävä pöytäkirja, johon merkitään saapuvilla olevat jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, viimeainitut lyhyin perusteluin, jos hallitus pitää sen tarpeellisenä.

Jos hallituksen jäsen haluaa että hänen eriävä mielipiteensä merkitään pöytäkirjaan, olkoon se hänelle sallittu, ja pitää hänen siinä tapauksessa antaa lausuntonsa kirjallisena sihteerille.

Pöytäkirjan tarkistavat puheenjohtaja ja sairaalatarkastaja tai, viimeainitun ollessa estettynä, se jäsen, jonka hallitus siihen valitsee.

Hallituksesta menevät kirjeet, joiden konseptit ovat puheenjohtajan ja sairaalatarkastajan tarkastettavat, allekirjoittaa se, joka asiata käsiteltäessä on johtanut puhetta, sekä varmentaa sihteri, kuten 25 §:ssä säädetään.

21 §.

Hallituksen tulee:

1) pitää silmällä ja kontrolloida sairaalain ja muiden hallituksen alaisten laitosten hoitoa sekä pitää huolta siitä, että tässä kohden annettuja sääntöjä ja määräyksiä noudatetaan;

2) järjestää sairaalain ja muiden hallituksen alaisten laitosten yleistä hallintoa ja taloudellisia oloja;

3) valvoa että myönnettyjä määrärahoja käytetään tarkoituksenmukaisella ja kaupungin etua vastaavalla tavalla;

4) tehdä asianomaisille esitys, kun tarvitaan uusia määrärahoja tai lisäystä aikaisemmin myönnettyihin määrärahoihin;

5) tehdä sopimuksia lääkkeiden, sairashoitotavarain ja muiden tarpeiden hankinnasta sairaaloihin;

6) ehdottaa kaupunginvaltuusmiehille niitten maksujen määrä, joita on suoritettava hoidosta sairaaloissa;

7) vahvistaa ruokajärjestyksiä ja järjestyssääntöjä sairaaloita varten;

8) tarvittaessa tehdä tilapäisiä muutoksia sairaitten jaoittelussa kaupungin sairaalain ja sairastosastojen kesken;

9) käsitellä kysymyksiä sairaalain uudis- ja lisärakennuksista ynnä uudestaan rakentamisista sekä korjauksista niissä; ja

10) muuten ryhtyä niihin toimiin, joita pidetään sopivina kunnan sairaushoidon kehittämiseksi ja edistämiseksi.

22 §.

Edelleen tulee hallituksen:

1) vuosittain laatia ja ennen syyskuun loppua lähettää rahatoimikamarille

ehdotus hallituksen ja sen alaisten laitosten meno- ja tuloarvioksi seuraavalle vuodelle;

2) vuosittain maaliskuussa kaupunginvaltuusmiehille ja terveydenhoitolautakunnalle antaa kertomus toiminnastaan, ja on kertomukseen liitettävä ne selostukset, jotka sairaalatarkastaja on laatinut sairaalain hallinnosta ja asianomainen ylilääkäri sairashoidosta;

3) vuosittain antaa rahataimikonttorille ja revisionikonttorille luettelo niistä henkilöistä, joilla on oikeus hyväksyä laskuja ja muita asiakirjoja maksettaviksi, sekä niistä henkilöistä, jotka saavat hallituksen puolesta määrätä laskuja maksettaviksi;

4) antaa sianomaisille valtion ja kunnan viranomaisille ne lausunnot ja tiedot, joita hallitukselta on pyydetty.

23 §.

Hallituksen tulee vielä:

1) julistaa sairaalatarkastajan virka ja ylilääkärin toimi, kun ne joutuvat avoimiksi, haettavaksi hallitukselta kolmenkymmenen päivän sisällä sekä lähettää kaupunginvaltuusmiehille hakemuskirjat omine lausuntoineen viran täyttämisestä;

2) antaa kaupunginvaltuusmiehille lausunto, kun sairaalan johtaja on 27 §:n mukaan kaupunginvaltuusmiesten määrättävä;

3) vuosittain ilmoittaa kaupunginvaltuusmiehille, kutka hallituksen jäsenistä ovat vuorossa erota;

4) ottaa virkaan ja siitä vapauttaa sairaalain menoarvioissa mainitut ali-lääkärit, apulaislääkärit sekä poliklinikkain lääkärit sekä siitä ilmoittaa Lääkintöhallitukselle;

5) ottaa virkaan ja siitä vapauttaa tililaitoksen kamreeri, sairaalain menoarvioissa mainitut toimitsijat, kirjanpitäjät, ylihoitajattaret, koneenkäyttäjät, ruokaloiden ja liinavaatevarastojen ja pesun johtajattaret sekä niiden kanssa samanarvoiset viranpitäjät;

6) jakaa edellämainittujen viranpitäjien kesken se kesäloma, jonka he vahvistettujen perusteiden mukaan nauttivat, sekä määrätä viransijaiset;

7) myöntää hallituksen alaisten viranpitäjien sijaisille palkkiota kesäloman ja virkavapauden ajalta;

8) vahvistaa hallituksen jäsenen ja hallituksen alaisten viranpitäjän matkakulujen korvaus ja päiväraha matkasta, joka on tehty virka-asioissa;

9) määrätä niitten maksujen perusteet, joita on kannettava poliklinikoissa, sekä myöskin määrätä niitten muitten maksujen määrä, joita sairaaloissa mahdollisesti saatetaan kantaa;

10) antaa johtosääntöjä hallituksen alaisille toimenhaltijoille.

24 §.

Sairaalatarkastajan tulee olla perehtynyt taloudellisiin ja kaupallisiin toimiin ja, mikäli mahdollista, laillistettu lääkäri. Hän ei saa pitää eikä hoitaa toista tointa eikä ottaa tehtäväkseen työtä, joka haittaa hänen toimintaansa kaupungin palveluksessa. Sairaalatarkastajan asettavat virkaan kaupunginvaltuusmiehet.

Sairaalatarkastaja on jäsenenä Helsingin kaupungin sairaalain hallituksessa, sairaalain tililaitoksen johtaja sekä jäsenenä sairaanhoitajatarkoulun johtokunnassa.

Sairaala-
tarkastaja.

Sairaalatarkastajan tulee:

1) johtaa sairaalain taloudellista hallintoa ja siinä kohden valvoa että säästäväisyyttä ja järkevää huolenpitoa noudatetaan;

2) tehdä hallitukselle ehdotuksia sopivista yksinkertaistuttamisista ja parannuksista sairaalain taloudenpidossa;

3) kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tarvikkeita sairaaloita varten hankitaan yhteisostoilla;

4) tehdä hallitukselle ehdotuksia uusien tarvekalujen ostamisesta;

5) toimituttaa vahvistetun menoarvion rajoissa pieniä korjauksia sekä hankkia tarvekaluja, joita viipymättä tarvitaan, ja ilmoittaa siitä hallitukselle sen seuraavassa kokouksessa;

6) ottaa osaa sairaalain rakennusten vuotuisiin tarkastuksiin;

7) pitää huolta siitä, että sairaalain taloudellisesta hallinnosta ja käytöstä laaditaan yhtäjaksoinen tilasto;

8) antaa ennen 1 päivää maaliskuuta hallitukselle selonteko sairaalain hallinnosta edellisenä vuotena;

9) johtaa ja valvoa toimitsijan työtä;

10) ottaa toimeen ja siitä päästää sairaalain taloushallinnon alaiset, menosäännössä mainitut toimenhaltijat, joita ei hallitus ota toimeen, sekä vahvistaa heille voimassa olevain perusteiden mukaan tulevan kesäloman järjestely;

11) valmistaa ja esitellä hallituksen käsiteltävät asiat, ellei hallitus eri tapauksista varten toisin määrää;

12) viipymättä hallituksen puheenjohtajalle ilmoittaa, kun hallituksen kokousten välillä sattuu sellaisia tärkeitä asioita, jotka vaativat pikaista käsitelyä;

13) valvoa hallitusten pääsösten toimenpanoa;

14) saapuvien tietojen johdolla ja neuvoteltuaan sairaalain johtajien kanssa laatia hallituksen ehdotus meno- ja tuloarvioksi;

15) johtaa hallituksen kansliaa sekä laatia hallituksen vuosikertomus;

16) määrääaikana, joka on julkipanolle ilmoitettava, ottaa hallituksen kansliassa vastaan puheille pyrkijöitä virka-asioissa;

17) muuten täyttää ne tehtävät, jotka hallitus hänelle antaa, ja noudattaa sitä, mitä hallitus hänen virkatoiminnastaan määrää;

Sairaalatarkastaja ei saa olla sellaisessa suhteessa hankintaan tai työhön sairaaloita varten että hänellä siitä on taloudellista etua;

Sairaalatarkastajan velvollisuuksista sairaalain tililaitoksen johtajana ja sairaanhoitajataitokoulun johtokunnan jäsenenä on erittäin säädetty;

25 §.

Sihteeri.

Sihteerin pitää olla *lainopillisesti* sivistynyt. Hänet ottaa toimeen hallitus. Sihteerin tulee:

1) pitää pöytäkirjaa hallituksen kokouksissa;

2) laatia ja allekirjoituksellaan varmentaa hallituksesta menevät toimituskirjat;

3) hallituksen määräyksestä avustaa asioitten valmistelussa ja esittelyssä sekä toimittaa tutkimuksia saapuneitten valitusten johdosta, ynnä

4) muuten noudattaa niitä määräyksiä, joita hallitus hänen virkatoiminnastaan antaa.

26 §.

Kanslistin nimittää toimeen hallitus, ja on hän lähinnä sairaalatarkastajan Kanslisti. alainen.

Kanslistin tulee:

- 1) vastaanottaa kirjeet ja asiakirjat, jotka saapuvat hallitukselle ja sairaalatarkastajalle, sekä lähettää menevät kirjeet;
- 2) pitää diareita saapuneista asioista ja tehdä niihin merkintä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty;
- 3) säilyttää ja hoitaa arkistoon kuuluvia asiakirjoja sekä annettujen määräysten mukaan järjestää ja luetteloida ne;
- 4) sairaalatarkastajan ohjeiden mukaan laatia esityslistat hallituksen kokouksia varten; ja
- 5) suorittaa muita kansliatöitä sairaalatarkastajan osoitusten mukaan.

27 §.

Sairaalajohtajan, joka aina samalla on ylilääkäri, ottaa toimeen kaupungin Sairaala- valtuusmiehet ja on hän lähinnä Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen alainen. johtaja.

Sairaalajohtajan tulee:

- 1) pitää silmällä sairaalan kiinteätä ja irtainta omaisuutta, valvoa sairaalan hallintoa sekä harkita ja sairaalalle vahvistetun menoarvion rajoissa hyväksyä maksettavaksi laskuja sekä toimitsijan tilityksiä ja kalustoluetteloita;
- 2) vastata siitä, että puhtaus ja siisteys vallitsee sairaalassa ja sen alueella;
- 3) valvoa, että toimenhaltijat ahkerasti ja huolellisesti täyttävät velvollisuutensa ja että asianmukaiseen sairashoitoon soveltuvaa säästäväisyyttä noudatetaan sekä että sairaat saavat ne edut, jotka heille kuuluvat;
- 4) neuvoteltuaan asianomaisen ylilääkärin ja ylihoitajattaren kanssa ottaa toimeen ja siitä päästää osastonhoitajattaret, alihoitajattaret ja sairaanhoitajat sekä voimassaolevien perusteiden mukaan vahvistaa kesälomajärjestely sanotulle sairashoitohenkilökunnalle ynnä ilmoittaa toimitsijalle kirjallisesti niistä toimista joihin hän tässä kohden on ryhtynyt;
- 5) pyydettyä tehdä ehdotuksia ja antaa lausuntoja hallitukselle tai sairaalatarkastajalle;
- 6) merkitä diariin tulevat ja menevät kirjeet sekä pitää konseptikirjaa menevistä kirjeistä ja asiakirjoista;
- 7) ilmoittaa kirjeellisesti asianomaiselle poliisiviranomaiselle kaikki ne tapaukset, joiden voidaan epäillä aiheuttavan oikeudellista tutkimusta;
- 8) ennen 1 päivää toukokuuta lähettää hallitukselle ehdotus kesälomasta lääkäreille ja ylihoitajattarille sekä ehdotus heidän viransijaisistaan;
- 9) tehdä hallitukselle esitys lääkärien ja hoitohenkilökunnan sijaisille maksettavan palkkion vahvistamisesta kesäloman- ja virkavapauden ajalta;
- 10) antaa ennen 1 päivää maaliskuuta hallitukselle kertomus sairashoidosta ja sairaalan hallinnosta edellisenä vuonna;
- 11) hyvissä ajoin ennen lääkärille annetun määräyksen umpeenkulumista ilmoittaa siitä hallitukselle;
- 12) esteen sattuessa hänelle ilmoittaa siitä hallituksen puheenjohtajalle; ja
- 13) ryhtyä niihin toimiin, jotka pidetään sopivina sairaalan tarkoituksen edistämiseksi, tai, jos ne ovat sen laatuaisia, että ne kuuluvat hallitukselle tai sairaalatarkastajalle, tehdä näille siinä kohden esitys.

28 §.

Ylilääkäri. Ylilääkärin, jonka pitää olla erikoisesti valmistunut virkaan kuuluvalla alalla, ottavat virkaan kaupunginvaltuusmiehet ja on hän lähinnä sairaalan johtajan ja hallituksen alainen.

Ylilääkärin tulee:

1) kaupunginvaltuusmiesten määräyksestä samalla olla sairaalan johtajana;
2) sairaalan johtajan ollessa tilapäisesti estettynä sekä hallituksen määräyksestä kesä- ja virkalamon aikana hoitaa sairaalan johtajan tehtävät;

3) kutsusta saapua hallituksen kokouksiin;

4) kehotuksesta tehdä ehdotuksia ja antaa lausuntoja asioissa, jotka sairaalan johtaja antaa hänelle;

5) määrättyinä ja julkipanolla ilmoitettuna aikana pitää vastaanottoa virka-asioissa;

6) osastollaan vastata järjestyksen pitämisestä sekä siitä että terveys- ja sairashoitoa asian- ja tarkoituksenmukaisesti annetaan ynnä valvoa että hyväksyttyä menoarviota ja voimassa olevia määräyksiä noudatetaan;

7) määrätä sairaitten ottamisesta sairaalaan ja niiden päästämisestä sieltä;

8) kun sairas on otettu sairaalaan tai sieltä päästetty tai on kuollut sairaalassa, siitä viipymättä ilmoittaa toimitsijalle hänelle kuuluvia toimenpiteitä varten sekä jokaisesta kuolleesta antaa toimitsijalle vahvistetun kaavan mukainen kuolintodistus;

9) jokaisena arkipäivänä hallituksen määräämänä aikana tehdä sairaskierros osastollaan tarpeellisten määräysten antamista varten sairaitten hoidosta sekä muulloinkin tarvittaessa käydä sairaalassa;

10) valvoa, että sairaskertomuksia ja päiväkirjoja sairaista pidetään sekä tarpeellisia merkintöjä tehdään käsitellyistä sairaista;

11) valvoa, että sairaita kohdellaan ystävällisesti ja hoidetaan hyvin tieteen vaatimusten mukaisesti;

12) valvoa sairaitten ruokkimista;

13) valvoa, jos poliklinikka on yhdistetty osastoon, poliklinillista toimintaa;

14) jakaa työt osastolla palvelevien lääkärien kesken, ohjata heitä sekä kontrolloida heidän toimintaansa;

15) valvoa, että säästäväisyyttä noudadetaan lääkkeitä määrättäessä ja ruoka-annoksia tilattaessa;

16) tarkastaa ovatko lääke- ja instrumenttilaskut tehtyjen tilausten ja hankintojen mukaiset;

17) toimituttaa, mikäli voimassa olevat asetukset sallivat, ruumiinavauksia, kun kuoleman syy on tuntematon tai kun voidaan saada tärkeä tieto sairauden laadusta, sekä valvoa että avauksista pidetään pöytäkirjaa;

18) lähettää asianomaisille viranomaisille tarpeellisia raportteja;

19) antaa sairaasta, jota on hoidettu osastolla, tarpeellinen todistus;

20) antaa ennen 15 päivää helmikuuta sairaalan johtajalle kertomus sairashoidosta osastolla edellisen vuoden aikana;

21) hoitaa osaston instrumenttivarastoa, kirjastoa ja arkistoa, sekä vastata niistä inventariluettelon mukaan;

22) ilmoittaa sairaalan johtajalle kaikki ne tapaukset, joiden voidaan varoa olevan lääkintölaillista luonnetta, sekä osastolla olevat epäkohdat;

23) tehdä sairaalan johtajalle ehdotuksia, jotka tarkoittavat osaston hyötyä ja parasta;

24) jos hänellä on este tai jos hän lähtee kaupungin ulkopuolelle, ilmoittaa se sairaalan johtajalle; sekä

25) muuten noudattaa niitä ylilääkärin toimintaa koskevia määräyksiä, jotka sisältyvät tähän ohjesääntöön tai joita asianomaiset viranomaiset antavat hänelle;

29 §.

Alilääkärin ottaa toimeen hallitus sairaalan johtajan ehdotuksesta, johtajan sitä ennen neuvoteltua asianomaisen ylilääkärin kanssa. Alilääkäri on lähinnä sen ylilääkärin alainen, jonka osastolla hän on toimessa.

Alilääkärin tulee:

- 1) olla ylilääkärin apuna tämän tehtävissä ja siis lähinnä ylilääkärin alaisena pitää huolta sairaiden käsittelystä ja valvoa sitä;
- 2) ylilääkärin estettynä ollessa hoitaa tämän virkatehtäviä;
- 3) ylilääkärin kesäloman ja virkavapauden aikana hallituksen määräyksestä hoitaa oman virkansa ohessa ylilääkärinvirkaa;
- 4) esteen sattuessa itselleen heti ryhtyä toimiin, että ylilääkäri ja sairaalan johtaja saavat siitä tiedon; sekä
- 5) muuten noudattaa, mitä ylempi viranomainen hänelle määrää.

30 §.

Apulaislääkärin ottaa toimeen hallitus kolmen vuoden ajaksi sairaalan johtajan ehdotuksesta, johtajan sitä ennen neuvoteltua asianomaisen ylilääkärin kanssa. Apulaislääkäri on lähinnä sen ylilääkärin alainen, jonka osastolla hän on toimessa.

Apulais-
lääkäri.

Apulaislääkärin tulee:

- 1) olla ylilääkärin apuna sekä sairaalassa että kansliatöissä; sekä
- 2) muuten noudattaa sitä johtosääntöä, jonka hallitus häntä varten antaa, ja sitä mitä ylilääkäri hänelle määrää.

31 §.

Ylihoitajattaren tulee olla rekisteröity vanhempi hoitajatar, ja ottaa hänet toimeen hallitus sairaalan johtajan ehdotuksesta. Ylihoitajatar on lähinnä sairaalan johtajan alainen.

Ylihoita-
jatar.

Ylihoitajattaren tulee:

- 1) valvoa järjestystä sairasosastoilla;
- 2) järjestää ja johtaa sairaanhoitajattarien, oppilaiden ja siivoojattarien työtä; sekä
- 3) muuten noudattaa sitä johtosääntöä, jonka hallitus häntä varten antaa, ja sitä, mitä ylemmät viranomaiset hänelle virassa määräävät.

32 §.

Toimitsijalla tulee olla tarpeelliset tiedot kirjanpidossa ja kokemusta taloudellisissa toimissa. Hänet ottaa toimeen hallitus sairaalan johtajan ehdotuksesta.

Toimitsija.

Toimitsija on, mikäli sairaalan taloutta koskee, lähinnä sairaalatarkastajan alainen sekä muuten sairaalan johtajan alainen.

Toimitsijan tulee sairaalatarkastajan johdolla hoitaa sairaalan taloudellista hallintoa ja siinä kohden ottaa huomioon Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksesta annetun johtosäännön määräyksiä.

Toimitsijan tulee:

- 1) hoitaa sairaalan rahahallintoa ja kirjanpitoa;
- 2) antaa sairaalain tililaitokselle asianmukaiset tilit ylöskanto- ja etumaksu-varoista sekä lähettää tililaitokselle tarpeelliset raportit;
- 3) laatia meno- ja tuloarvioehdotus sairaalaa varten sekä jättää se ennen 1 päivää syyskuuta sairaalatarkastajalle;
- 4) neuvoteltuaan apuhenkilökunnan asianomaisten esimiesten kanssa ottaa toimeen ja siitä vapauttaa sanottu henkilökunta sekä voimassa olevain määräysten mukaan vahvistaa kesälomajako sanottua henkilökuntaa varten;
- 5) valvoa, että taloushenkilökunta ahkerasti ja huolellisesti täyttää velvol-lisuutensa;
- 6) pitää matrikkeliä sairaalan vakinaisesta ja ylimääräisestä henkilökunnasta;
- 7) hoitaa sairaalan kiinteätä ja irtainta omaisuutta;
- 8) vuosittain inventoida sairaalan irtain omaisuus ja varasto sekä pitää luetteloa niistä;
- 9) erityisen huolellisesti valvoa, että sairaalassa sisällä ja ulkosalla val-litsee järjestys ja puhtaus, sekä tässä kohden joka päivä käydä taloushuoneissa;
- 10) valvoa että sairaat, heitä otettaessa sairaalaan, ovat varustetut asian-mukaisilla asiakirjoilla ja, jos sairas henkilö on ilman hákemuskirjoja tai vailli-naisin kirjoin otettu sairaalaan, viipymättä ryhtyä toimiin tarpeellisten asiakir-jain hankkimista varten, sekä
- 11) pitää huolta siitä, että maksu, joka on ennakolta suoritettu, hyvissä ajoin uudistetaan tai että muulla tavoin asetetaan vakuus hoitomaksujen suorittami-sesta;
- 12) kun joku sairaalaan otettu on siellä kuollut, viipymättä ilmoittaa sai-raan omaisille kuolemantapauksesta sekä lähettää kuolintodistus asianomaiselle pastorinvirastolle tai muulle viranomaiselle 13 §:ssä mainituissa tapauksissa; sekä
- 13) muuten noudattaa niitä määräyksiä, joita ylempi viranomainen hänelle antaa.

33 §.

Muut toi- Tarkemmat määräykset toimenhaltijan tehtävistä eri sairaaloissa ja muissa
menhaltijat. hallituksen alaisissa laitoksissa sisältyvät niihin sääntöihin ja johtosääntöihin,
joita asianomaiset viranomaiset antavat.

34 §.

Tililaitos ja Sairaalain tililaitoksesta ja sairaanhoitajatarkoulusta on erittäin säädetty.

35 §.

Palkka ja Hallituksen puheenjohtajalla on vuotuinen palkka menoarvion mukaan. Hal-
toimeenotta- lituksen jäsenille, lukuunottamatta sairaalatarkastajan, maksetaan palkkiota
misen ehdot. kokoukselta niin paljon kuin kaupunginvaltuusmiehet määräävät.

Hallituksen jäsenellä ja sairaalatarkastajalla, jotka virka-asioissa tekevät matkan kaupungista, on oikeus matkakulujen korvaukseen ja päivärahaan hal-lituksen harkinnan mukaan.

Sairaalatarkastaja, sairaalan johtaja, ylilääkäri ja muut hallituksessa ja sen alaisissa laitoksissa palvelevat toimenhaltijat saavat palkkaa menoarvion mukaan.

Hallituksen alaisissa laitoksissa palvelevilla toimenhaltijoilla, jotka ylemmän viranomaisen toimenannosta tekevät virkaasioissa matkan kaupungista tai kau-

punktiin, on oikeus matkakulujen korvaukseen ja päivärahaan asianomaisen laitoksen varoista hallituksen harkinnan mukaan.

Kesälomasta, eläkkeestä ja muista toimeen ottamisen ehdoista on voimassa mitä siitä erittäin säädetään.

36 §.

Kantelu hallituksen alaisia toimenhaltijoita vastaan tehdään, ellei kantelu tarkoita yleisen syytteen alaista rikosta, sille viranomaiselle tai virkamiehelle, joka tämän ohjesäännön mukaan ottaa toimeen ja siitä päästää sen, jota vastaan kantelu tehdään.

Kantelu.

Liite VIII.

Helsingin kaupungin sairaalain ylihallituksen ehdotus

Ohjesäännöksi sairaalain tililaitosta varten.

1 §.

Sairaalain tililaitoksen tulee tämän ohjesäännön säännösten mukaan ja noudattaen Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksesta voimassa olevia määräyksiä hoitaa Helsingin kaupungin sairaalain ja sen alaisten laitosten tilejä.

Tililaitos on Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen alainen.

2 §.

Tililaitoksen johtajana on sairaalatarkastaja.

Laitoksessa on sitäpaitsi kamreeri ja tarpeellinen määrä kirjanpitäjiä, konttoriapulaisia sekä vahtimestari, joilla on palkka menoarvion mukaan.

3 §.

Johtajan tulee:

1) valvoa, että tilit hoidetaan täsmällisesti ja tarkasti sekä noudattaen Helsingin kassa- ja tililaitoksen johtosäännön määräyksiä;

2) ilmoittaa hallitukselle enempää tointa varten, kun tarvitaan uusia määrärahoja tai lisiä ennen myönnettyihin;

3) hyväksyä maksettavaksi laskuja, jotka ovat asetetut hallitukselle ja sen alaisille laitoksille, ei kuitenkaan vakinaisille sairaaloille;

4) hallituksen puolesta maksettavaksi tai tilinsuoritusta varten kaupungin laitosten kesken määrätä hallituksen ja sen alaisten laitosten menoarvioissa mainittuja määrärahoja;

5) lähettää rahatoimikonttorille edellisen kohdan mukaan annetut maksu- määräykset ynnä niihin kuuluvat asiakirjat;

6) antaa hallitukselle vuosineljänneksittäin bilansit hallituksen alaisten laitosten menoista ja tuloista;

7) valvoa että kaupungin sairaaloissa palvelevat toimitsijat tekevät tililaitokselle tilin ylöskanto- ja etumaksuvaroista;

8) tarkastaa ja määrätä lopullisesti maksettavaksi edellisessä kohdassa mainitut tilitykset sekä määrätä niiden merkitsemisestä tilikirjoihin;

- 9) pitää huolta siitä että maksuunpano sairaalain apteekkilaskuissa tarkastetaan asiantuntijalla, sittenkuin asianomainen ylilääkäri on todistanut laskujen olevan tehtyjen tilausten ja hankintojen mukaiset;
- 10) vähintään kerran kuukaudessa inventoida toimitsijain kassat;
- 11) kamreerin kanssa inventoida hallituksen ja tililaitoksen irtain omaisuus;
- 12) valvoa vuotuisia inventoimisia sairaalain irtaimesta omaisuudesta ja varastosta sekä todistaa oikeiksi niistä laaditut inventoimislouettelot.

4 §.

Kamreerilla tulee olla perusteelliset tiedot kirjanpidossa sekä tuntemus sen soveltamisesta kameraalisissa laitoksissa. Kamreerin ottaa toimeen hallitus ja on hän lähinnä tililaitoksen johtajan alainen;

Kamreerin tulee:

- 1) pitää silmällä ja johtaa tililaitoksen töitä ja valvoa että kirjanpito on järjestetty tarkoin Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosäännön säännösten ja asianomaisten viranomaisten siitä antamien määräysten mukaisesti;
- 2) tarkastaa laitokselle lähetetyt laskut ja tilit, valvoa että myönnettyjä määrärahoja ei käytetä muihin kuin niillä tarkoitettuihin tarkoituksiin sekä ettei niitä ylitetä, kontrolloida menojen asianmukaisuutta skä tarkastuksen loputtua esittää asianomaisten selitettäväksi ne muistutukset, joihin syytä saattaa olla, kuin myöskin, ellei oikaisua tapahdu tai tyydyttävää selitystä anneta, ilmoittaa asia laitoksen johtajalle;
- 3) tarkastaa että laskuissa ja muissa asiakirjoissa meno- ja tuloerät ovat oikeilla kontomerkinnöillä varustetut sekä sen jälkeen antaa ne laitoksen johtajalle maksettavaksi määräämistä varten;
- 4) pitää silmällä, että ainoastaan asianmukaisessa järjestyksessä maksettaviksi määrättyt menot merkitään tilikirjoihin;
- 5) pitää silmällä, että toimitsijain kuukausitilit sekä kaupungin laitosten väliset laskut merkitään tilikirjoihin vasta sitten kun ne ovat asianmukaisesti hyväksytyt ja määrättyt maksettaviksi;
- 6) sairaalatarkastajan estettynä ollessa hoitaa tämän virkatehtäviä ja siinä kohden toimittaa tälle kuuluvat hyväksymiset ja maksettavaksi määräämiset;
- 7) ilmoittaa laitoksen johtajalle milloin myönnettyt määrärahat eivät riitä enempiä maksuja varten;
- 8) laatia sekä rahatoimikonttorille ja revisionikonttorille antaa tarpeelliset bilanssit;
- 9) laatia ja rahatoimikonttorille antaa määrättyjä yleiskatsauksia tileistä;
- 10) laatia tililaitoksen tilinpäätös;
- 11) ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin maksamatta jätettyjen päivämaksujen ja muiden sairaalalle tulevain korvausten suhteen;
- 12) antaa rahatoimikonttorille kaikki ne tiedot ja selvitykset, jotka havaitaan tarpeellisiksi kaupungin päätilinpäätöksen ja pää-inventarin laatimista varten;
- 13) pitää vahvistettujen ohjeiden mukaan inventarioluetteloa hallituksen ja sairaalailtililaitoksen omaisuudesta sekä kontrolliluetteloa hankitusta uudesta irtaimesta omaisuudesta sairaaloita varten;
- 14) inventoida johtajan kanssa hallituksen ja tililaitoksen omaisuus; sekä
- 15) pitää matrikkeliä hallituksen alaisten laitosten vakinaisista ja ylimääräisistä toimenhaltijoista.

5 §.

Kirjanpitäjät, konttoriapulaiset ja vahtimestarin ottaa toimeen johtaja neuvoteltuaan kamreerin kanssa.

Kirjanpitäjiin ja konttoriapulaisten tulee suorittaa laitoksen kirjanpito- ja konttorityöt johtajan ja kamreerin osoitusten mukaan. Kirjanpitäjä on velvollinen kamreerin estettynä ollessa hoitamaan johtajan määräyksestä kamreerintointia.

6 §.

Muuten on tililaitoksen toimenhaltijain noudatettava, mitä voimassa olevissa ohjesäännöissä säädetään, tai mitä ylemmät viranomaiset viran suhteen määräävät.

*Liite IX.**Helsingin kaupungin sairaalain ylihallituksen ehdotus***Ohjesäännöksi Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulua varten.**

1 §.

Helsingin kaupunki ylläpitää sairaanhoitajatarkoulua sairaanhoitajattarien valmistamista varten kaupungin tarpeiksi.

2 §.

Sairanhoitajatarkoulun ylin johto ja hallinto kuuluu Helsingin kaupungin sairaalain hallitukselle.

3 §.

Sairanhoitajatarkoulua johtaa lähinnä johtokunta apunaan Marian sairaalan ylihoitajatar. Johtokuntana on viisi jäsentä, joista Marian sairaalan johtaja ja ylihoitajatar sekä sairaalatarkastaja ovat itseoikeutettuja jäseniä. Kaksi jäsentä valitsee vuodeksi kerrallaan hallitus, joka myöskin valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Koulun lähimmän taloudellisen hallinnon hoitaa Marian sairaalan toimitsija sairaalatarkastajan johdolla, ja on tässä kohden soveltuvissa osin voimassa mitä sairaalain hallinnosta on säädetty.

Sairanhoitajatarkouluun yhdistettyä valmistavaa koulua ja oppilaskotia johtaa johtajatar.

4 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai tämän estettynä ollessa varapuheenjohtajan kutsusta taikka jonkun hallituksen jäsenen pyynnöstä.

Johtokunta on päätösvaltainen kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ynnä kaksi jäsentä ovat saapuvilla.

Kokouksessa pitää pöytäkirjaa se jäsen, jonka johtokunta valitsee. Pöytäkirjan tarkistaa se, joka kokouksessa on johtanut puhetta, ynnä yksi jäsen.

5 §.

Hallituksen tulee:

- 1) pitää silmällä ja kontrolloida koulun hoitoa ja toimintaa sekä valvoa, että säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan;
- 2) laatia opetusohjelma sekä alistaa se hallituksen harkittavaksi;
- 3) järjestää opetus vahvistetun ohjelman mukaan sekä ottaa kouluun opettajia;
- 4) kuuluuttaa koulukurssien alkamisesta;
- 5) ottaa oppilaita kursseille;
- 6) erottaa koulusta oppilas, joka on havaittu sopimattomaksi sairaanhoitajattaren toimeen;
- 7) antaa ennen 1 päivää maaliskuuta hallitukselle kertomus koulun toiminnasta edellisen vuoden aikana;
- 8) antaa ennen 15 päivää elokuuta toimitsijalle ne tiedot ja ehdotukset, jotka ovat tarpeelliset meno- ja tuloarvion laatimista varten;
- 9) ratlaista kysymyksiä, jotka ovat yhteydessä koulun ja opetuksen kanssa; sekä
- 10) tehdä hallitukselle ehdotuksia, jotka tarkoittavat koulun etua ja parasta.

6 §.

Marian sairaalan ylihoitajattaren tulee:

- 1) pitää huolta johtokunnan päätösten täytäntöönpanosta;
- 2) pitää matrikkeliä oppilaista johtokunnan vahvistaman kaavan mukaan; ja
- 3) jakaa oppilaat eri sairaaloihin.

7 §.

Valmistavan koulun ja oppilaskodin johtajattaren tulee olla rekisteröity vanhempi hoitajatar. Hänet ottaa toimeen Helsingin kaupungin sairaalain hallitus sairaanhoitajatarkoulun johtokunnan ehdotuksesta. Hän on johtokunnan alainen.

Johtajattaren tulee:

- 1) valmistaa ja johtokunnan kokouksissa esitellä asioita, jotka koskevat valmistavaa koulua ja oppilaskotia;
- 2) opettaa niitä oppiaineita, joita johtokunta määrää hänelle;
- 3) pitää silmällä, että johtokunnan vahvistamaa päiväkirjaa pidetään annetuista lukutunneista;
- 4) soveltuvissa kohdin noudattaa niitä johtosääntöjä, joita vahvistetaan osastonhoitajatarta ja ylihoitajatarta varten; ja
- 5) muuten noudattaa mitä ylempi viranomainen hänelle määrää.

8 §.

Opetus sairaanhoitajatarkoulussa alkaa neljän kuukauden pituisella kurssilla valmistavassa koulussa. Sitä seuraava käytännöllinen ja tietopuolinen ammattiopetus sairaanhoitajatarkoulussa kestää kaksi vuotta ja kahdeksan kuukautta.

Opetusta annetaan joka toisella kurssilla suomen ja joka toisella kurssilla ruotsin kielellä.

9 §.

Hakemukseen sairaanhoitajatkouluun pääsemisestä on liitettävä:

- a) todistus että hakija on käynyt täydellisen tyttökoulun läpi tai että hänellä on sitä vastaavat tiedot;
- b) lääkärintodistus vahvistetun kaavan mukaan;
- c) papintodistus tai muu asianmukainen todistus siitä, että hakija on täytännyt 20 vuotta, mutta ei ole vanhempi kuin 32 vuotta; ja
- d) suositus kahdelta luotettavalta henkilöltä.

10 §.

Kouluun tullessaan maksaa oppilas vahvistetun sisäänkirjoitusmaksun.

Neljänä ensimmäisenä kuukautena kouluajasta, kun oppilas on valmistavassa koulussa, suorittaa hän kuukausittain sitäpaitsi vahvistetun maksun nauttimastaan ruuasta.

11 §.

Koko kouluajan saa oppilas maksuttoman asunnon, pesun, lääkärinhoidon sekä enintään kaksi kuukautta kalenterivuodessa maksuttoman sairaalan hoidon. Käytyään valmistavan koulun läpi saa oppilas maksuttoman ruuan sekä sitäpaitsi kouluajan toisena vuotena, kun hän on toimessa sairaalassa, virkapukurahan. Kolmantena vuotena, kun hän toimii alihoitajattarena, saa hän alihoitajattaren toimeen kuuluvat palkkaedut.

Päätettyään valmistavan koulun kurssin saa oppilas kahden viikon loman sekä jälellä olevana kouluaikanaan yhteensä kahden kuukauden loman johtokunnan määrääminä aikoina.

12 §.

Kouluaikinsa toisena vuotena saattaa oppilas saada palvella virkaatoimittavana alihoitajattarena ja kolmantena vuotena virkaatoimittavana osastonhoitajattarena, mutta ei saa tästä mitään erityisiä etuja sen lisäksi mitä 11 §:ssä on säädetty.

13 §.

Oppilaan käytyä vahvistetun tietopuolisen ja käytännöllisen kouluutuksen tyydyttävällä tavalla läpi annetaan hänelle päästötodistus.

HELSINGIN KAUPUNGIN

Revisionikonttori*Tammik. 12 p. 1924.**Rahatoimikamarille.*

N:o 3.

Sittenkun rahatoimikamarin kanslia on marraskuun 29 päivänä 1923, § 3392, lähettänyt revisioonikonttorille lausunnon antamista varten kaupungin sairaalain ylihallituksen kaupunginvaltuustolle tekemät, tähän painettuina liitetyt ehdotukset toukokuun 4 päivästä samaa vuotta kolmeksi ohjesäännöksi kaupungin sairaanhoitoa varten, saa konttori, tarkastettuaan nämä ehdotukset ja niiden perustelut, kunnioittaen esittää seuraavaa:

Vaikkakin eräitä muistutuksia, osaksi periaatteellisessa osaksi asiallisessa ja muodollisessa suhteessa, näyttää voitavan tehdä muutamiin säännöksiin nähden sekä joitakin muutoksia ja lisäyksiä sen vuoksi lienee tehtävä, on revisioonikonttori omasta puolestaan pitänyt näitä tosin sangen yksityiskohtaisia ehdotuksia hyvin suunniteltuina ja perusteellisella asiantuntemuksella laadittuina, mitä käsitystä revisiooni ei ole voinut saada ainakaan kaikista, varsinkin viimeisinä vuosina syntyneistä kaupungin ohjesäännöistä, säännöistä ja johtosäännöistä.

Revisioonikonttori pitää onnistuneena ehdotettua uudelleen järjestelyä, jonka mukaan m. m. eri sairaalahallitukset lakkautetaan ja lähin vastuu taloudellisesta hallinnosta siirretään sairaalatarkastajalle ja toimitsijamiehille samalla kun sairaalajohtajille on jätetty jonkinlainen valvontavelvollisuus. — Tosin tarvitaan erityisen taitavaa ja tarmokasta henkilöä, joka kaupungin kaikkien sairaalain laajassa taloudellisessa hallinnossa tililaitoksineen todella pystyy täyttämään kaikki ne velvollisuudet ja tehtävät, jotka näiden sääntöjen mukaan kuuluvat sairaalatarkastajalle.

Ne muutokset, jotka revisioonikonttorin mielestä olisivat tarpeellisia, eivät useimmissa tapauksissa kaivanne lähempää perustelua, minkä vuoksi sellaiset muutokset otetaan tähän *harvennettuina* suoraan ehdotusten pykäliin.

Helsingin kaupungin sairaalain ohjesääntö.

§ 1, kolmas mom: — — — — — Pakottavan *tilapäisen* tarpeen vaatiessa saattaa kuitenkin hallitus sijoittaa — — — — —.

§ 9: Sairaalan ottamisesta *kaupungin* sairaalaan — — — — —.

§ 14, ensimmäinen mom. — Koska taksan päivämaksuja varten lopullisesti vahvistaa maaherra, lienee kohdan loppuosa muutettava näin kuuluvaksi —: — — — — — taksan mukaan, jonka *asianomainen viranomainen* Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen ehdotuksesta vahvistaa.

§ 16, ensimmäinen mom. — Kun kaupungilla on sairaaloita myöskin maaseudulla, lienee tehtävä seuraava muutos:

Helsingin *kaupungin* kunnallisten sairaalain sekä — — — — —.

§ 17. — Koska, päinvastoin kuin muista merkittävämmistä viranpitäjistä, kuten sairaalan johtajasta, kamreerista y. m., ei ole mitään mainittu siitä, että sairaalan hallintoon tulee kuulua sairaalatarkastaja, joka kuitenkin on sen ylin viranpitäjä, on tähän otettu uusi kohta:

Sairaalan hallintoon on palkattava yksi sairaalantarkastaja. Pienempäin sairaalain — — — — — lääkärien lukumäärän sekä henkilökunnan lukumäärän ja laadun — — — — —.

§ 18: *Sairaalahallinnon tilejä hoitaa erityisen johtosäännön mukaan sairaalain tilivirasto, jonka kassavirastona on rahatoimikonttori.*

§ 19. — Revisionikonttori on kyllä huomannut, että sairaalatarkastaja ja terveydenhoitolautakunnan edustaja, joksi tässä on määrätty ensimmäinen kaupunginlääkäri, ovat, kuten aikaisemmassakin ohjesäännössä, mainitut hallituksen itse oikeutetuiksi jäseniksi, sekä että kahtena muuna jäsenenä tulee olla kaupungin sairaalain ylilääkäreitä, joita määräyksiä vastaan revisioonilla, ottaen huomioon tämän hallituksen erikoisen luonteen ja sen, ettei kuitenkaan neljän jäsenen tarvitse olla lääkäreitä, mitään muistutettavaa. Tarpeellinen ei sen sijaan liene se ehdotuksessa muutettu järjestys, että hallitus, eikä kaupunginvaltuusto kuten tähän saakka, valitsisi hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Ehdotetaan seuraavat muutokset:

— ensimmäinen mom.: — — — — —. Kaupunginvaltuusmiehet valitsevat *vaihdellen* kolmeksi vuodeksi kerrallaan muut — — — — —.

— kolmas mom.: *Jäsenistä valitsevat kaupunginvaltuusmiehet yhden puheenjohtajan ja yhden varapuheenjohtajan vuodeksi kerrallaan.*

§ 20, neljäs mom.: *Hallituksen kokouksiin tulee kutsuttaessa saapua kaupungin sairaalain lääkärin ja ylilääkärin sekä muun toimihenkilön, joiden kuulemista hallitus pitää tarpeellisenä, ja alkoot nämä ottako osaa päätösten tekoon.*

viides mom.: ruotsalaisessa kappaleessa sanan »medlem» sijalle tulisi ottaa sana »ledamot».

§ 22, kohta 2): vuosittain maaliskuussa — — — — — antaa kertomus toiminnastaan *edellisenä vuonna*, ja on — — — — —.

§ 23, kohdat 4) ja 5): *kaupungin viranpitäjiin palkkausohjesäännön määrämällä tavalla* ottaa virkaan ja siitä vapauttaa — — — — —

kohta 5) — Tiliviraston kamreerin ottamisesta virkaan viitataan tiliviraston johtosäännöstä annettuun lausuntoon.

kohta 7): myöntää — — — — — sijaisille palkkiota *menoarviossa löytyvästä määrärahasta* — — — — —.

§ 24, — Mitä tulee siihen erityiseen määräykseen, että sairaalatarkastaja on tiliviraston johtaja, sekä perusteluihin muutoksesta tässä suhteessa, viitataan tiliviraston johtosäännöstä annettuun lausuntoon.

— toinen mom.: Sairaalatarkastaja on jäsenenä Helsingin kaupungin sairaalain hallituksessa (väliltä jätetään pois) sekä jäsenenä sairaanhoitajatarkoulun johtokunnassa.

— kohta 17) kolmas mom.: Sairaalatarkastajan velvollisuuksista sairaalain tiliviraston *valvojana* ja — — — — —

§ 32, kohta 6): ruotsalaisessa kappaleessa tulisi lisätä sanat *samt övrig personal* (s. t. s. palveluskunta) sanan »befattningshavare» jälkeen.

§ 35, neljäs mom.: Hallituksen alaisissa laitoksissa palvelevilla toimenhaltijoilla ja *muulla henkilökunnalla*, jotka — — — — —.

Nimitys »Ohjesääntö» sairaalain *tilivirastoa* varten lienee yhdenmukaisuuden vuoksi kaupungin sääntöjen kanssa vieläpä keskustilivirastoakin, rahatoimikonttoria ja ylipäänsä alempia laitoksia varten muutettava niin, että se tulisi olemaan

Johtosääntö sairaalain tilivirastoa varten.

Mitä tulee tämän tiliviraston hallintojärjestelmään huomataan siinä eräitä periaatteellisia eroavaisuuksia verrattaessa sitä kaupungin muihin kassa- ja tilivirastoihin, samoin kuin myös näitten kesken on erilaisuutta tässä suhteessa. Tosin on toistaiseksi ainoastaan keskusvirastolla, rahatoimikonttorilla ja rakennuskonttorin tilivirastolle vahvistetut johtosäännöt, mutta ehdotukset sellaisiksi löytyvät tai ovat tekeillä kaupungin muita kassa- ja tililaitoksia varten.

Rahatoimikonttori, samoin kuin kaupunginkamreeri ja kaupunginkassanhoitaja, jotka kaupunginvaltuusto asettaa virkaansa, kuuluvat lähinnä rahatoimenjohtajan, ei rahatoimikamarin alle. — *Rakennuskonttorin tilivirasto* ja sen kamreeri ovat sitävastoin suorastaan kaupungin yleisten töitten hallituksen alaisia, ja kamreerin nimittää, kuten yllä, kaupunginvaltuusto. — Edellä kosketellun johtosääntöehdotuksen mukaan tulisi köyhäinhoidon kassa- ja tilivirasto kamreerineen kuulumaan suoraan köyhäinhoitolautakunnan alle ja kamreerin nimittää kaupunginvaltuusto. — Teknillisten laitosten kolmen kassa- ja tiliviraston kamreerit tulisivat, samoin kuin kaupungin yleisten töitten hallituksessa ja köyhäinhoidossa, olemaan lähinnä teknillisten laitosten hallituksen alaisia, mutta hallitus täyttää nämä virat. — Tässä taas tulisivat *sairaalain tilivirasto*, kamreerineen, kuten rahatoimikonttorikin, lähinnä kuulumaan johtajan, eli tässä tapauksessa sairaalataarkastajan, eikä asianomaisen lautakunnan tai hallituksen, alle, mutta kamreerim nimittäisi sairaalahallitus. — Kuten näkyy, huomattavia periaatteellisia eroavaisuuksia järjestelmissä.

Revisioonikonttorille, jonka kuitenkin tulee tarkoin seurata, erityisesti taloushallinnollisessa ja tilinpidollisessa suhteessa kassa- ja tilivirastojen työtä sekä antaa näille laitoksille ohjeita y. m. ja jonka sen vuoksi täytyy tarkalleen tuntea niitten tarpeet ja toiminta, on vasta nyt ensi kerran annettu tilaisuus lausua mielipiteensä ennenkun näitten laitosten johtosäännöt on lähetetty kaupunginvaltuustolle. Konttori tahtoo sen vuoksi nyt rahatoimikamarille, joskin mahdollisimman lyhyesti kosketella edellä mainittua periaatteellista kysymystä.

Revisioonikonttori on katsonut ja katsoo, että näille kassa- ja tilivirastoille kuuluvia töitä luonnollisesti johtaa asianomainen kamreeri, mutta että nämä laitokset ja niiden johtajat, kamreerit, eivät saisi olla kokonaan erillään ja riippumattomia niistä kunnallisista hallinnon haaroista tai laitoksista, joiden kassa- ja tilivirastoja ne ovat ja joista ne jo töihinsä ja juokseviin tehtäviinsä nähden muodostavat oleellisen osan. Riistämällä laitoksen johtajalta kaikeu vallan oman laitoksen kassa- ja tiliosastoon nähden, jota nämä kunnalliset kassa- ja tilivirastot itse asiassa ovat, kohtaisivat häntä sängen suuret vaikeudet järjestellessään ja valvoessaan koko hänelle uskotun hallinnon tai laitoksen varsinkin taloudellista ja liikepuolta. Kamreerin itsenäisyys asianomaisen kassa- ja tiliviraston töitten johdossa ja hänen astumisensa tarvittaessa hallitukseen eivät riipu siitä missä määrin valvonta lähinnä kuuluu toimitusjohtajalle tai asianomaiselle hallitukselle.

Kamreerien tai konttoripäällikköjen eristettyä tai erikoista suhdetta asianomaisiin laitoksiin ja toimitusjohtajiin tai laitosten johtajiin ei, niinhysin käytännöllisistä kuin periaatteellisistakaan syistä tiettävästi missään ole olemassa, ei enempää valtion virastoissa ja laitoksissa kuin yksityisissä liikeyrityksissä ja järjestöissäkään, olipa ne kuinka suuria tahansa. — Sitäpaitsi näyttää meidän kaupungimme hallinnolla olevan täysi syy ylläpitää yhtenäisyyttä virastoissa ja laitoksissa myöskin tässä kosketeltuun järjestelykysymykseen nähden. —

§ 1, ensimmäinen mom.: Sairaalan tiliviraston tulee *tämän johtosäännön* määräysten mukaan — — — — —.

toinen momentti jätetään pois.

§ 2. — Vaikka sairaalahallinnossa kokonaisuudessaan sairaalatarkastaja vastaa kaupungin muitten laitosten toimitusjohtajaa, ei näytä tarpeelliselta tiliviraston johtosäännössä, päinvastoin kuin muitten kassa- ja tilivirastojen, erikseen mainita ja nimittää häntä tiliviraston johtajaksi. — Kun edelleen niinkin suurissa laitoksissa kuin esimerkiksi rakennuskonttorissa ja sähkölaitoksessa on *yksi* kirjanpitäjä (todellinen kirjanpitoammattimies), tuntuu myös sairaalan tilivirasto voivan tulla toimeen *yhellä* tämän nimisellä, kun taas muut, jotka kuitenkin hoitavat vain erikoiskirjoja, listoja ja luetteloja, voitaisiin lukea konttoriapulaisten ryhmään. —

ensimmäinen mom. jätetään pois ja tilalle otetaan:

Tiliviraston johtajana on sen kamreeri;

Viraston henkilökunnan muodostavat kirjanpitäjä ja tarpeellinen määrä konttoriapulaisia sekä vahtimestari.

§ 3: *Sairaalatarkastaja* tulee:

mom. 1) *valvoa tilivirastoa;*

2), 3) ja 4) *muuttumattomina.*

5) ja 6) jätetään pois ja tilalle ehdotetaan:

5) (uusi) *tehdä esityksiä ja ehdotuksia hallitukselle tilivirastoa koskevissa asioissa;*

6) (uusi) *kamreerin kera allekirjoittaa tilivirastosta lähetettävät kirjelmät;*

7) siirretään kamreerin tehtävien joukkoon, joten 8)—12) olisivat 7)—11).

7) (8) tarkastaa ja määrätä lopullisesti maksettavaksi *toimitsijoitten tilitykset* (loppu jää pois).

8) (9), 9) (10), ja 10) (11) jäisivät muuttumattomiksi;

11) (12) *valvoa vuotuisia inventoimisia sairaalan irtaimesta omaisuudesta ja varastosta* (loppuu jätetään pois);

§ 4, ensimmäinen mom.: Kamreerilla tulee olla — — — — —. Kamreerin ottaa toimeen hallitus ja on lähinnä *sairaalatarkastajan* alainen;

Kamreerin tulee:

— mom. 1) (alku jätetään pois) johtaa tiliviraston töitä ja — — — — —

2) (uusi, sairaalatarkastajan tehtävistä siirretty) *valvoa että sairaaloissa palvelevat toimitsijat tekevät tilivirastolle tilin ylöskanto- ja etumaksuvaroista;*

2)—15) olisivat 3)—16) ja hallituksen ehdotuksen momenteissa 2, 3), 7) ja 14) muutettaisiin nimitys »laitoksen johtaja» tai »Johtaja» *sairaalatarkastajaksi.*

§ 5 — Yhdenmukaisuuden vuoksi §:n 23 mom. 5) kanssa Ohjesäännössä sairaaloita varten, sekä samoin kuin asianlaita on kaupungin muissa virastoissa ja laitoksissa tulisi hallituksen ottaa kirjanpitäjä toimeensa. —

ensimmäinen mom. (uusi): *Kirjanpitäjän ottaa toimeen hallitus sairaalatarkastajan ehdotuksesta kamreeria kuultuaan.*

(Alku jää pois) Konttoriapulaiset ja vahtimestarin ottaa toimeen *sairaala-tarkastaja kamreerin ehdotuksesta*;

Kirjanpitäjän ja konttoriapulaisten tulee — — — — — *sairaalatarkastajan* ja kamreerin osoitusten mukaan. Kirjanpitäjä on velvollinen — — — — —.

Siinä tapauksessa että revisioonikonttorin tässä esittämä näkökanta kassa- ja tilivirastojen sekä kamreerien suhteesta koko asianomaisiin hallinnonhaaroihin ja niiden päälliköihin tai toimitusjohtajiin saavuttaa asianomaisen viranomaisen hyväksymisen, mikä ohjesäännön mukaisesti jo on sovellettuna vieläpä kaupungin keskuskassa- ja tilivirastossa, rahatoimikonttorissa, ja minkä näkökannan, tässä käsitellyn ehdotuksen mukaan, myös sairaalaviranomaiset ovat omaksuneet, olisi huomiota tässä suhteessa kiinnitettävä myös kaupungin muitten kassa- tai tilivirastojen johtosääntöihin.

Nimitys »*Ohjesääntö*» *Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulua varten* olisi tässä edellä esitetyillä perusteilla myös näissä säännöissä muutettava nimitykseksi *Johtosääntö*. Muutoin ei revisioonikonttorilla ole mitään muistutettavaa tämän ehdotuksen sisältöä ja muotoa vastaan.

Lopuksi saa revisioonikonttori ilmoittaa rahatoimikamarille, että sittenkun allekirjoittanut kaupunginrevisoori oli saattanut useimmat edellä ehdotetut muutokset näihin sairaalaylihallituksen sääntöehdotuksiin kohta kohdalta sairaalatarkastajan tietoon, tämä on lausunut olevansa niistä samaa mieltä.

Gunnar Winter.

Töölön asemakaavakilpailu Helsingissä.

Palkintolautakunnan toimintaan Helsingissä tammik. 5—11 p:ään 1925, ovat ottaneet osaa kaikki lautakunnan vakinaiset jäsenet nimittäin pääjohtaja Jalmar Castrén, Arkkitehdit Hugo Lindberg, Bertel Jung ja Lars Sonck, tri K. A. Paloheimo, ratajoht. A. Grunér, joht. T. Salmio sekä ulkomaalaiset asiantuntijat ruotsalaisen kuninkaallisen rakennushallituksen pääjohtaja, professori Ivar Tengbom sekä Gööteporin ensimmäinen kaupungininsinööri Albert Lilienberg. Lautakunnan puheenjohtajana on toiminut yliarkkitehti Hugo Lindberg ja sihteerinä arkkitehti Gösta Cajanus.

Kilpailuaikana on saapunut 18 ehdotusta, jotka avattiin ja numeroitiin seuraavassa järjestyksessä.

N:o	Motto	Piirustuksia	Selityksiä	Malli
1	Radial axes	7 kpl.	1 kpl.	1 kpl.
2	Est. Est. Est.	9 "	1 suom., 1 ruots.	1 "
3	Signum	8 "	—	—
4	Viribus Unitis	12 " 4 valok.	1 kpl.	1 kpl.
5	Urbi	6 "	—	—
6	Anno Domini	5 "	1 kpl.	1 kpl.
7	Place de la Republique	10 "	1 "	1 "
8	Piazza della libertà	8 "	—	—
9	Sapienti Sat.....	10 "	1 kpl.	1 kpl.
10	A. D. 1950	6 "	2 "	—
11	Tävlingscampen	8 "	—	—
12	Palazzo Comunale	3 "	1 kpl.	1 kpl.
13	Navis Coronata	5 "	—	—
14	"17"	9 "	1 kpl.	—
15	Anno D. M. M.	12 "	1 "	1 kpl.
16	Wineta	7 "	—	—
17	Maxim	6 "	1 kpl.	1 kpl.
18	Nec Spe—Nec Metu	6 "	—	1 "

Palkintolautakunnan lausunto.

Kilpailuehdotuksia tutkittaessa on havaittu, että eräät kohdat laatijain tehtävistä ovat jokseenkin yhden mukaisesti ja tyydyttävästi ratkaistut, jota vastoin toiset yleensä ovat käsittelyltään puutteelliset. Helpoittaakseen ehdotusten jaoittelua käsitellään mainitut kysymykset yhteisesti kaikkiin luonnoksiin nähden, ennenkuin lautakunta ryhtyy käsittelemään ehdotuksia erikseen.

Edelliseen ryhmään kuuluu yhdistysväylät ratapihan kautta itäisistä kaupunginosista läntisiin, joka yhteys yleensä on ratkaistu kilpailua seuraavan rata-piha-ehdotelman mukaisesti. Eräs kilpailijoista N:o 1 »Radial axes» on erikoisesti luonut huomiota tähän liikkeeseen ja luonut huomiota liikenteen johtamiseen rautatieaseman ympäristöltä tämän kautta.

Jälkimmäiseen ryhmään kuuluu sopivan ja riittävän aukean luominen saapuvia, rautatiematkustajia odottavia autoja varten. Rautatieliikenteen järjestelyn perusteella on yllämainittu aukea, asemataloa laajennettaessa, sijoitettava talon läntiselle puolelle. Täten asetettuna esiintyy se myös seuraavissa ehdotelmassa, N:o 2 »Est. Est. Est.», N:o 4 »Viribus Unitis», N:o 7 »Place de la Republique», N:o 10 »Anno Domini 1950», N:o 11 »Tävlingscampen», N:o 14 »17», N:o 15 »Anno D.M.M.», N:o 16 »Wineta» sekä N:o 18 »Nec Spe—Nec Metu». Mutta syystä, että yllämainittujen ehdotusten laatijat yleensä ovat tätä tarvetta varten suunnitelleet liian ahtaat tilat voi huomauttaa, ettei kukaan kilpailija täysin tyydyttävästi ole ratkaissut ehdotusta.

Koska kyseessä oleva kohta kuitenkin kaikissa luonnoksissa on tyydyttävästi ratkaistavissa, varaamalla tilaa rautatiealueelle, on palkintolautakunta katsonut turhaksi käsitellä asiaa ehdotusten yksityiskohtaisessa harkinnassa.

Ulko-osiin johtavat sähköraitiotiet ovat ilmeisesti tuottaneet ehdotusten laatijoille suuria vaikeuksia. Nämä ovat niin vaihtelevalla tavalla ratkaistut, että keskinäinen vertailu käy mahdottomaksi. Ratkaisu, joka kaikissa kilpailuehdotuksissa on mahdollinen on radan johtaminen pitkin rautatiealuetta, joka suuntaus sitäpaitse tuntuu edulliselta. Tämä on aiheuttanut, että palkintolautakunta ehdotuksia arvostellessaan on luonut vähemmän huomiota raiteiden sijoittamiseen.

Eri kilpailuehdotusten yksityiskohtaisessa käsittelyssä on palkintolautakunta ryhtynyt arvostelemaan jokaista erikseen seuraavalla tavalla:

N:o 1. »Radial axes».

Ehdotuksen laatija on kuten N:o 9:n »Sapientia Sat» tekijäkin käyttänyt Länsi-Viertotiereittiä pohjoiseen päin suuntautuvan liikenteen pääväylänä sekä kaupungin puistokatujärjestelmän suoranaishana jatkona, kuitenkin vähemmän huomattavasti kuin mainitussa luonnoksessa. Helsinginkadulta alkaen on mai-

nittu puistokatu suunnattu pohjoiseen Keskuspuiston läpi, rakennuskorttelien reunustamana, joka taloudellisesti huoventaa ehdotuksen toteuttamista. Korttelijärjestelmän katkominen sairashuonealueiden kohdalla voi kuitenkin olla kyseenalainen syystä, että alueiden mahdollinen laajennus pitäisi käydä päinsä, jos kohtakin kaupungin asemakaavaa silmälläpitäen korttelien rakentaminen olisi varsin suotavaa. Keskuspuisto on yllämainitun järjestelmän kautta tuntuvasti supistunut, mutta on osaksi saanut korvausta siinä, että asemapiha on siirretty etelämpään ja keskitetty Töölön lahden täytetylle alueelle, joka huoventaa sen rakentamista. Ehdotus, jonka mukaan tavara-asemapiha siirretään etelämpään, vaatii tunnustuksensa siitä syystä, että tämän sijoituksen kautta ympäröivät alueet vähimmin häiriytyvät. Puistokaistaleet, jotka erottavat ratapihan asutuksesta, ovat myös huomattavana otteena ehdotuksessa. Mainittu järjestelmä ei kuitenkaan ratapihan itäisellä puolella, jossa rakennetut alueet liittyvät läheisesti siihen, ole yhtä johdonmukaisesti suunniteltu. Hesperiakadun nousu heti Runeberginkadun länsipuolella on laatijan ehdotuksen mukaan käsitelty Hesperiakadun ja sen jatkona ratapihan yli vievän sillan taustasommitelmana, seikka, joka tässä mainittakoon erikoisen onnistuneena yksityiskohtana. Eduskunta ja kaupungintalot liittyvät yksijatkoiseen, suurimittaiseen Keskusalueeseen, joka ulottuu Heikinkadun päätekohdasta aina Eduskuntatalon eteläiseen julkisivuun. Tämä muodoton avoin pinta voi tuskin suuruuteensa nähden aikaansaada tori-alueen vaikutusta ja samasta syystä menettäisivät ympäröivät monumentaaliset rakennukset arvokkuutensa ja suhteellisuutensa. Verrattain laaja on Eläintarhanlahden täyttämisen ja niin syntynyt alue ajateltu rakennettavaksi laajemmalti kuin mitä laatijan, suunnitelmaan sisältyvä alote rautatiealueelle vievän sillankorvan muodostelu aiheuttaa. Liikeväylä länsisatamaan on mutkikas ja ahdas, ja niin muodoin vähemmän tyydyttävä.

Vaikka siis luonnoksessa esiintyy huomattavia vajavaisuuksia, on palkintolautakunta ehdotelman yllämainittujen kiitettävien erikoisaiheitten, esim. ansiokkaan itä-länsiliikenteen ja tavara-aseman ratkaisun perusteella luonut huomiota ehdotelmaan.

N:o 2. „Est. Est. Est.“

Alue, joka sijaitsee ratapihan läntisellä ja Helsinginkadun eteläpuolella, on kauttaaltaan rakennusalueeksi suunniteltu, jonka alueen halkaisee kahden korttelin etäisyydellä Länsi-Viertotiestä sijaitseva valta-liikennereitti. Mainittu valtareitti jatkuu pohjoisessa keskuspuiston kautta rakennuskorttelien reunustamana aina Fredriksbergin aseman tasalle, jonka kautta puisto vähemmän miellyttävällä tavalla jakaantuu kahtia. Alueen korkeussuhteet ovat omiaan huomattavasti vaikeuttamaan valtareitin rakentamista ja siis lisäämään perustamiskustannuksia. Eduskuntatalon kohdalla johtaa valtareitti vinokulmaiseen ja keinotekoiseen torimuodostelmaan, jonka aikaansaavat mitoiltaan kapeat suojusrakennukset.

Nämä rakennukset estävät avaramman aluemuodostelun eduskuntatalon kohdalla syystä, että ne yksimittaisina ulottuvat pitkin mainittua taloa. Eduskuntatalo tulisi siis sijoitamaan Heikinkadun ja mainitun talon välisessä, suuren ja muodottoman keskusalueen kulmauksessa. Postitaloa ja pikatavara-asemaa varten varatut tilat ovat pienenlaiset ja edellämainittu verrattain etäällä asemalaitureista. Taloa ei sitäpaitsi voi rakentaa ennenkuin nyt käytännössä olevia asemasommitelmia tuntuvasti rajoitetaan.

N:o 3. „Signum“.

Keskuspuisto säilytetty pohjoisesta aina Helsinginkadulle saakka, mutta on se halkaistu uudella leveällä pohjoiseen johtavalla liikeväylällä. Helsinginkadun eteläpuoleisella alueella, ratapihan ja Lätisen Viertotien välissä, tähtää valtatie kaupungintalon aukeata kohden, käyttämällä mainittua taloa jonkun verran vinosti asetettuna taustana. Muun muassa sen kautta, että Hakasalmen huvilla on säilytetty, on ilmaantunut tasapainopuutteellisuuksia tarkkaviivaisen pääväylän seinämissä ilman, että tätä epäkohtaa kadun muodostelussa millään lailla on yritetty poistaa. Tässä on kuten ehdotuksissa N:o 1 »Radial axes» ja N:o 2 »Est. Est. Est.» jätetty avara rakentamaton alue eduskunta- ja kaupungintalojen väliin, sekä laiminlyöty alueen arkkitehtooninen muodostelu. Liikenne-reitti länsi-satamaan on tyydyttävästi ratkaistu. Eläintarhanlahti on laajalta alalta säilytetty ilman, että ympäristölle on annettu arkkitehtooninen tahi maaston muodostelua painostava käsittely. Kaupungin asemakaava-kysymyksen ratkaisuun nähden ehdotus tuskin esiintuo huomattavia periaatteita.

N:o 4. „Viribus Unitis“.

Keskuspuisto on alkaen pohjoisessa, säilytetty jonkun verran Helsinginkadun eteläpuolelle, josta se katkottuna seuraa istutettuna kaistaleena Länsi-Viertotietä aina eduskuntatalolle saakka. Mainitun kaistaleen ja ratapihan välinen alue on käytetty varastorakennustarpeisiin lähinnä rataa ja rivi liikekortteleita suunniteltu kummallekin puolelle pohjoiseen johtavaa pääväylää. Pääväylän keskiosa on syvennetty siten, että läpikulku pohjoiseen on poikkikatujen tasoristeyksistä riippumaton. Mainitut kadut ovat niin tiheässä, että järjestelmän kautta on syntynyt neliön muotoisia kortteleita. Täten syntyy edullisia autojen säilytyspaikkoja ja pääliikeväylän seinät ehdotettuine korkeine taloineen aikaansaavat hyvän ja arkkitehtoonisesti säännöllisen ryhmytyksen. Tämän muhkean pääväylän heikkona puolena voi mainita, että sen eteläinen taustaosa on huono ja pohjoinen heikosti käsitelty.

Koko tämä järjestelmä muodostaa epäilemättä oikean otteen kaupunkiin liikennekeskustaa järjesteltäessä. Mutta kyseessä olevaan alueeseen nähden voi mahdollisesti huomauttaa, että yhtä edullinen liikenne tässä tapauksessa on luonnollisemmalla ja paljon halvemmalla ratkaisulla mahdollinen, siirtämällä

autoläpikulkuliikenteen rautatiealueen viereiselle kadulle, jossa se pienemmillä kustannuksilla on johdettavissa ilman risteysliikennettä. Tämän kautta ei Töölön lahtea myöskään tarvitsisi täyttää niin korkealle, kuin ehdotus osoittaa. Kuten autokulku on myös liikenne raja-alueille siirrettävissä rautatiealueen viereen, jonka kautta pääväylän suuntaisen, itäisen kadun yli johtava kallis holvaus vältetään. Postitalon siipirakennus on ajateltu pohjoiseen vievän pääväylän taustaksi. Talon julkisivut ovat suunnatut asemaaukeaan ja Heikin-kadun jatkolle päin, jossa viimeksimainittu palvelee erittäin monumenttaalisena ja kauniin kaupungin- ja raatitalon taustana. Tästä heti pohjoiseen on laatija, kuitenkin täysin onnistumatta suunnitellut liikennettä suuntaavan avaramman aukean. Samaa voisi sanoa myös aukeamuodostelmista, jotka liittyvät eduskuntataloon t. s., että ne kaipaavat varmuutta ja suuripiirteisyyttä, mutta on ehdotus tässä suhteessa helposti parannettavissa, siten että nämä saavat hyvän ja varman muodon.

Rautatien itäpuoleinen alue on suunniteltu onnistuneesti. Erikoisesti on luotava huomiota siihen, että kukkulat ovat ansiokkaasti käytetyt puiston taustoina sekä että lahden siltajärjestelmän kautta on mahdollisimman vähän häiritty puistoaluetta. Laatija on ratkaissut tämän kaupunginosan eräissä suhteissa edullisemmin kuin muuta. Ehdotusta seuraava selitys on taitavasti laadittu, aiherikas ja perusteellinen. Huolimatta ratapihan länsipuolella sijaitsevien alueiden kyseessäoleviin tarkoituksiin verrattain keinotekoisesti tehdystä käsittelystä ja huolimatta eduskunta- ja kaupungintalojen välisten alueiden heikonlaisesta muodostelusta, on palkintolautakunta kuitenkin, katsoen ehdotuksen suuripiirteiseen ja mahtavaan tehtävän ratkaisua tarkoittavaan otteeseen, sekä erittäin ansiokkaaseen kaupunkitaloryhmytykseen, pitänyt ehdotusta kilpailun paraimpina.

N:o 5. „Urbi“.

Keskuspuisto on luonnonpuistona säilytetty pohjoisesta aina Helsinginkadulle saakka. Edelleen johtaa arkkitehtoonisesti käsitelty, rakennuksilla reunustettu puistokatu etelään aina eduskuntatalon aukeaan asti. Yllämainittu järjestelmä, jonka voi sanoa olevan kaupungin puistokatusysteemin luonnollisena jatkona, on siten suunniteltu, että syntyy kaksi riviä rakennuskorttelia sekä Länsiviertotien, että rautatiealueen puolelle. Tämän kautta jakautuu rautatien länsipuoleinen alue sekä taiteellisesti että myös taloudellisesti edullisiin osiin vaikkakin on huomattava, että Länsiviertotietä olisi levitettävä. Kaupungintalo on äskenmainitun puistojärjestelmän taustana. Tämä on sijoitettu alueelle, jota muissa kilpailuluonnoksissa ei ole käytetty vastaavassa tarkoituksessa. Vastakohtana muihin, jotka ovat sijoittaneet kaupungin- tai raatihuoneen Turun kasarmin tontille, on nimittäin ehdotuksen laatija ajatellut tämän rakennuksen Heikinkadun taustana, asettamalla sen eteläisen julkisivun Salomoninkadun rakennusten ulkoviivalle.

Tämä kaupungintalon sijoittamisote on tehnyt laatijalle mahdolliseksi, monumentaalisesti ja kaupungille arvokkaasti, mutta myös taloudellisesti, ratkaisemaan kyseessäolevan asemakaavan.

Aukea Heikinkadun päässä on saanut neliömuotoisen liikennetorin muodon, josta liikenne jakaantuu asemalle, pohjoiseen, Töölön kaupunginosaan sekä Länsi-satamaan. Aukeasta muodostuu siis kaupungin sydänkohta, josta johdetaan raitioiteitä kaikkiin suuntiin. Täyttääkseen yllämainittuja vaatimuksia on alue ehdotuksessa pienenlainen, mutta on se esteettömästi ja pilaamatta sen hyvää muotoa suurennettavissa parilla tahi kolmellakymmenellä metrillä, joka laajennus tekee sen riittäväksi esitettyjen suurten vaatimusten täyttämiseen. Kyseessäoleva aukea on arkkitehtoonisen muodostelunsa puolesta onnistunut, kuitenkin sillä huomautuksella että ympäröivien rakennusten julkisivut ovat paikan avaruuteen verraten lyhyenlaiset. Erikoisesti on mainittava Heikinkadun puoleisen katu-kuvan kehys, jonka muodostavat mainitun kadun kummallakin puolella sijaitsevat tornit, nämä palvelevat sitäpaitsi uuden pohjoiseen johtavan liikennereitin kuin myös eduskuntatalon ja Heikinkadun välisen viertotieosan, sekä edelleen asema-aukean taustoina.

Kaupunki- ja raatitaloryhmä täyttää tilan mainitun aukean ja eduskuntatalon edustalla sijaitsevan aukean välillä, jolla viimeksimainitulla raatihuone muodostaa aukean eteläisen julkisivun ja samalla pohjoisesta suunnitellun uuden esplanaadin taustan. Aukea on muodoltaan varsin miellyttävä ja saattaa eduskuntatalon oikeuksiinsa.

Koska ehdotettu yhteys Länsi-satamaan on onnistunut ja alue rautatien itäpuolella jokseenkin tyydyttävästi, vaikkapa liiallisilla täyttämistöillä ratkaistu, sekä kaikista kilpailuehdotuksista taloudellisesti helpointen toteutettavissa, on palkintolautakunta ilman epäilystä asettanut luonnoksen ensimmäisten joukkoon.

N:o 6. „Anno Domini?”

Tämän ehdotuksen päämääränä on varata suuria alueita puistotarkoituksiin ja on niinmuodoin puistovyöhykkeitä viety aina kaupungin keskusta ratapihan kummallakin puolen; länsipuolinen puistoalue on kuitenkin poikittain suunnatun rakennuskorttelin katkaisema. Läntinen Viertotie on edelleen valtatieenä säilytetty, mutta uusi puistokatu kulkee rautatiealueen läheisyydessä molemmin puolin ainoastaan yhden korttelirivin reunustamana, puistossa on mainittu katu suunnattu maastosuhteita huomioonottamatta. Aukea Eduskuntatalon edustalla on ainoa, joka jossain määrin on saanut huolellisen muodostelun keskeisistä alueista. Posti- ja kaupungintaloihin liittyviltä torialueilta puuttuu kokonaan ryhti ja liikeväylät etenkin pikatavara-asemalle ovat erittäin kallisarvoisesti ja monimutkaisesti järjestetyt. Liikenne keskusauekan sisällä ja etukaupunkeihin sekaantuu haitallisesti pikatavara-asemalle suunnattuun liikenteeseen. Postia ja pikatavara-asemaa varten varatut alat ovat ahtaanlaisiksi suunnitellut.

Kokonaisuutena on asemakaava epätaloudellinen ja rakennustaiteellisessa sekä liiketeknillisessä suhteessa heikonlainen.

N:o 7. „Place de la Repuclique“.

Ehdotelman laatija on kuten moni muu säilyttänyt keskuspuistoalueen aina Helsinginkatuun saakka ja on hän suunnitellut keskikaupungin ja mainitun puiston välisen rautatien länsipuolisen tilan rakennettavaksi kokonaisuudessaan. Alueen halkaisee Länsi-Viertotiestä ainoastaan korttelin matkan päässä kulkeva uusi keskusvaltakatu pohjoiseen suunnattua liikennettä varten. Useasti toistuvat katuristeykset ehkäisevät kuitenkin jossain määrin tämän valtatie liikennettä. Sen lähtökohta etelässä, missä se liittyy Länsi-Viertotiehen, on muodoton.

Jossain määrin muuttamalla nykyisen Heikinkadun suuntaa lounaista kohti, Aleksanterinkadun suuntauksesta alkaen, on ehdotuksen laatija muodostanut eduskuntatalosta Heikinkadun taustan. Mainittu kadunsuunnan muutos olisi mahdollisesti toteutettavissa, jos puuttuminen Heikinkadun varrella jo aloitetuihin rakennusyrityksiin ensi tilassa tapahtuisi, mutta siitä syystä, että eduskuntatalon edustalla oleva aukea on arkkitehtoonisessa suhteessa vähemmän onnistunut, käy muutoskin samalla arvottomaksi. Eduskuntataloaukean läntinen osa on hajanainen ja päättyy kaakkoiskulmassa teräväkulmaiseen rakennuskortteliin.

Eläintarhanlahti on säilynyt verrattain laajana, mutta rautatiealueelta johtava jyrkästi kallistuva silta on omiaan pilaamaan muodostelua. Aseman ja länsisataman välinen liikenneväylä ei ole tyydyttävällä tavalla ratkaistu, syystä, että se on johdettu terävissä mutkissa sekä on aiheuttanut teräväkulmaisia rakennuskorttelimuotoja.

N:o 8. „Palazzo della Libertà“.

Keskuspuiston jakaa suunniteltu uusi, rakennuskortteleilla reunustettu, pohjoiseen johtava keskuvaltatie, rakennuskorttelit seuraavat itäistä puolta aina kulkutautisairaala-alueelle saakka. Koska rakennuskorttelia on yhtä laajasti ryhmittynyt ratapihaa seuraavan kadun varrelle, ilmenee, että Keskuspuistosta, jota puistoa on katkelmina suunniteltu teräväkärkisenä päättymään Hesperiakadun tasalle, ei säily suuriakaan alueita. Etukaupunki- ja tavara-asemaliikenteen jyrkkä eroittaminen toisistaan on hyvä ote, vaikkakin tavarakadun eteläpään kohoittaminen on sekä liikenteen, että ulkomuodon puolesta vähemmän edullinen.

Keskusaukean muodostelu on aiheuttanut mainitun katukoroituksen. Alueen, joka on kolmion muotoinen ja lähes 300 metriä pitkä, kärki on Heikinkadulle päin suunnattu. Kolmion pohjoisen sivustan määräävät eduskunta- ja oopperatalot, joista edellinen on sijoitettu puolittain itään siitä kukkulasta, joka eduskuntataloa varten tähän asti on varattu, täten sulkien Töölön kaupunginosiin suunnatun liikenteen. Eduskuntatalo on täten Heikinkadun suoranaisena taustana.

Vaikkakin osa kukkulaa on ajateltu räjäytettäväksi, on kuitenkin eduskustantatalon läntisen ja oopperatalon itäisen seinustan korkeusero kolme metriä. Edelleen huomioonottamalla, että eduskunta- ja oopperatalot ovat perin eriarvoisia rakennuksia voidakseen yhtenäisesti muodostaa tässä suunnitellun monumentaalisen keskusauekan taustan, on ilmeistä, että asetelma on toispuolinen ilman tarpeellista tasapainoa.

Konsertti- ja kirjastotalot muodostavat avaran Keskusauekan läntisen sivustan, lennätinlaitos ja posti sen itäisen. Kaupungintalo on suunniteltu Turun kasarmialueelle, siis Keskusauekan ja Heikinkadun liittymiskohtaan.

Syystä, että kyseessäoleva talo muodostaa asematorialueelta katsoen vinokulmaisen taustan ja postitalon julkisivu on huomattavasti siirtynyt kaupungintalon Heikinkadulle aukeavan pihamuodostelman keskiakselista, on näiden rakennusten yhteisvaikutus niin hajanainen kuin olisivat ne rakennetut asemakaavatta kuitenkin niin, ettei tämä sattuman tapainen sommitelmakaan rikastuta kaupunginkuvaa.

Asemalta johtava liikenneväylä Länsisatamaan on johdettu tunnelin kautta, joka tekee tämän epämiellyttäväksi ja turhan kalliiksi huomioon ottaen näet, että tie on maan tasalla johdettavissa. Huomiota kiinnittävä on rautatien itäpuolella pohjoiseen johtava liikenneakseli, mutta on diakonissalaitoksen eteläpuolinen rakennettu alue jo itsessään vähemmän sovelias eikä myöskään erikoisosiinsa nähden ole oikeassa suhteessa rautatiealueeseen eikä maastoon asetteleunsa nähden. Ehdotelman laatija on voittamatta vastaavia etuja suureksi osaksi täytännyt nykyisen Eläintarhanlahden.

N:o 9. „Sapientia sat“.

Ehdotus esittää suurpiirteistä jatkosuunnitelmaa kaupungin entiselle puistokatujärjestelmälle pohjoiseen Kammiokatuun saakka voimakkaasti levitettyä Länsi-Viertotietä pitkin; mainituissa pisteissä jakaantuu liikenne kahteen väylään, toinen pohjoiseen, toinen länteen. Keskuspuisto on pääpiirteissään säilytetty mainitun puistokadun itäisellä puolella ja johdettu keskikaupungille Museon kohdalle asti. Keskuspuiston läntisen osan korvauksena on alue, joka on syntynyt siten, että tavara-asema on siirretty paikkaan, missä rautatien verstasrakennukset sijaitsevat Fredriksbergissä, joka muutos kuitenkin kustannuksiin nähden on mahdoton, jos kohtakin kyseessäoleva tavara-aseman muutos olisi varsin edullinen, mikäli näet sen toteuttamiseen löytyisi mahdollisuuksia.

Lisäksi on ehdotuksessa suunnitelma, jonka mukaan aseman ratapiha jokseenkin tuntuvasti on kohotettu muun muassa tarkoituksella, että Hesperiakadun jatko voitaisiin johtaa alueen alta. Koska tämä toimenpide kysyisi erittäin suuria kustannuksia ja rakennusaikana liikenteelle olisi varsin haitallinen, on luonnos tässä kohdassa toteuttamaton. Monumentaalisten torialueiden muodostelun ehkäisevät ehdotetut uudet varsin leveät puistokadut, jota aihetta rinnakkain

asetetut monet puujonot painostavat. Täten sijaitsevat sekä eduskunta- että kaupungintalo tämänlaisten rakennusten vieritse johdettujen puistokatujen varsilla. Tämän johdosta eivät rakennukset tulisi oikeuksiinsa katukuvassa. Ehdotuksen laatija asettaa postitalon ja elintarvekeskushallin alueille, jotka vielä pitkisi ajoiksi ovat rautatielle tarpeen. Liikenneväylä läntiseen satamaan on suurista perustamiskustannuksista huolimatta epäkäytännöllinen. Luonnos on kuitenkin mieltäkiinnittävä siinä suhteessa, että se on kilpailuehdotuksista ainoa, jossa selvitetään miten järkiperaisesti voi sovittelaa puistokatuja järjestelmän uuteen Helsinkiin.

N:o 10. „A. D. 1950“.

Luonnoksessa johdetaan puistojärjestelmä rautatien kummallakin puolella aina keskikaupungille saakka, kuten ehdotelmassa N:o 6 »Anno Domini?». Länsipuolella on puisto verrattain leveä ilman että rakennuksia on suunniteltu rautatien ja puiston väliin. Ehdotuksen laatija on kilpailijoista ainoa, joka johdonmukaisesti on sentapaisen puistojärjestelmän aikaansaanut. Tähän tarkoitukseen käytetyt avarat alueet ovat saaneet korvauksensa siinä, että keuhkotauti- ja keskussairaalaksi varatut alueet ovat rakennuskortteleiksi järjestetyt. Tämän alueen kaupungin asemakaava on laadittu luomatta riittävää huomiota maastosuhteisiin. Cityalue on katkaistu Kaivokadulta aina Cygnaeuskatuun saakka, siis noin 700 m. pituisella alueella, mikä johtuu siitä, että keskuspuisto on johdettu keskustaan ja saanut epäedullisen muodostelun. Tämä asianhaara on kaupungin elämälle ja kehitykselle haitallinen. Keskusaukea eduskuntatalon edeustalla on näiden sommitelmien vuoksi tullut liian suureksi: melkein 500 metriä pitkäksi. Aukea on osaksi rakennusten osaksi puistojen reunustama, joten se on menettänyt tasapainonsa ja keskuselintarvehallin sijoittaminen vastapäätä eduskuntataloa on erittäin sopimaton varsinkin koska se on sijoitettava alemmalle tasolle.

Postitalolle on varattu sängen rajoitettu tonttiala ja ovat sen laajentumismahdollisuudet pienet; talon asema rautatiealuetta ympäröiviin aukeisiin nähden on epäonnistunut sikäli, että sen julkisivut ovat siirretyt suhteissa näihin ja että se muodostaa teräväkärkisen kulman eduskuntatalon edessä olevalle keskusaukealle päin. Liikenne pikatavara- ja elintarvehalliin häiritsee muuta liikennettä aukeamamuodostumilla sekä on ratkaistu näihin sommitelluilla sopimattomilla ramppirakenteilla. Liikenneväylä Länsisatamaan on sitävästoin onnistuneesti ratkaistu.

Ehdotelma on kokonaisuudessaan kallis ja vaikeasti toteuttavissa, muun muassa syystä, että jo lähimmässä tulevaisuudessa tuntuva määrä rautatiealueella olevia laitteita olisi jo aikaisin poismuutettava ja syystä että kaupungin asemakaava olisi tuntuvasti muutettava Töölön kaupunginosan sekä rakennetuilla että myydyillä alueilla.

Eläintarhanlahti on ehdotettu säilytettäväksi verrattain laajapintaisena. Kohoava silta lahden yli olisi kuitenkin omiaan häiritsemään vaikutusta.

N:o 11. „Tävlingscampen“.

Keskuspuisto on säilytetty Helsinginkadun pohjoispuolella ja tämän eteläpuolella oleva alue suunniteltu rakennettavaksi. Pohjois-eteläsuuntaan kulkeva suoraviivainen liikenneväylä on ehdotettu yllämainittujen alueiden kautta kulkevaksi, sen katkaisee asutuskorttelien kohdalla vain kapea ja pitkulainen istutus. Vaikka luonnoksen laatija on ajatellut avoinlastausraiteet siirretyiksi muualle, joka toimenpide jossain määrin pienentää ratapiha-alueetta, ei hän kuitenkaan ole arkkitehtoonisesti eikä taloudellisesti onnistunut järjestämään rakennusalueetta.

Avoinlastausraiteet ovat, kuten ehdotelmassa N:o 9 »Sapientia Sat», ajatellut muutetuiksi rautateiden verstasalueelle Fredriksbergiin. Tämänkaltaisen muutos on miltei toteuttamaton verstasrakennusten kalleuteen nähden, joskin sitä muita näkökohtia huomioonottaen voisi perustella.

Keskikaupungin muodostelulle on kuvaavaa — sama kuin ehdotelmassa N:o 12 »Palazzo Comunale» — että eduskuntatalo on sijoitettu Senaatintorin eteläpuolelle, jossa itäinen kortteli tätä varten on varattu — järjestely joka nähtävästi kysyy suuria kustannuksia. Kaupungintalo on, kuten äskenmainitussa ehdotelmassa, suunniteltu eduskuntataloa varten varatulle alueelle. Eduskuntatalon siirron perusteella on käynyt mahdolliseksi varata tilaa oopperarakennusta varten, joka kaupungintalon, raatitalon, maaherrantalon, hotellin ja aseman yhteydessä reunustaa suurta keskusaukeaa, johon liikenne virtaa suoraan esikaupunkiratojen asemalta.

Ajatus, jonka mukaan kaikki yllämainitut julkiset rakennukset ryhmitettäisiin avaran monumentaalisen keskusaukean ympäri, on verrattain oikeutettu ja ehdotus on mielenkiintoinen sikäli, että se osoittaa, ettei tätä ajatusta voida toteuttaa kyseessäolevalla alueella siten että se saisi arkkitehtoonisesti tyydyttävän muodostelun.

Luonnos edellyttää vielä postin sijoittamisen rautateiden nykyiseen hallintorakennukseen. Eläintarhanlahti on melkein kauttaaltaan täytetty ja tyydyttävä liikeväylä Länsisatamaan puuttuu.

N:o 12. „Palazzo Comunale“.

Keskuspuisto on säilytetty pohjoisesta Helsinginkatuun. Tämän eteläpuolella on alue ratapihasta länteen järjestetty kauttaaltaan rakentamista varten sekä sommiteltu verrattain selväksi. Pääkatu kulkee korttelin matkan päässä Länsi-Viertotiestä ja tavaraliikenneväylä edellisestä itään. Mainittua liikeväylää reunustaa ratapihaa vastaan makasiinikorttelirivi. Kyseenalaista on soveltuvatko korotetut esikaupunkiradat näiden korttelien välittömään läheisyyteen.

Kaupungin keskus on saanut erikoisen leiman sen kautta että eduskuntatalo

on sijoitettu Senaatintorin etelärajaan, jota vastoin kaupungintalo on suunniteltu sille alueelle, joka edelliselle oli varattu äsken tapahtuneessa eduskuntatalokilpailussa. Koska Senaatintorin varrella sijaitseva alue on liian kallisarvoinen tullakseen kysymykseen ja koska aukeat ehdotuksessa suunnitellun kaupungintalon ympärillä ovat epäarkkitehtoonisesti käsitellyt sekä liiketeknillisesti turhan monimutkaiset, ei ehdotelma näihin osiinsa nähden sanottavasti edistä asema-kaavakysymyksen ratkaisua. Onnistuneena yksityiskohtana mainittakoon kuitenkin Eläintarhalahden käsittely, jossa lahti on säilytetty ilman halkaisevaa siltää Hesperiakadun jatkosuunnassa. Rautatien yli johtavalle katusillalle vievä ramppijärjestelmä on itsessään ansiokas aihe mutta vähemmän onnistunut muodostelussaan. Liikeväylän johtaminen Länsisatamaan tunnelin kautta on epä-mukava ja kallis järjestelmä.

N:o 13. „Navis Coronata“.

Luonnoksen laatijan ajatuksen mukaan on Keskuspuisto säilytetty Helsinginkadulle saakka, jossa se päättyy korkeammalla sijaitsevaan kirkkoon ynnä muihin monumentaalirakennuksiin, jotka rakennukset yhtenäisesti muodostavat vaikuttavan, keskustasta pohjoiseen suunnatun valtakadun taustan. Tämä valtakatu on sijoitettu korttelin matkan päähän Länsiviertotiestä. Suotavaa olisi, että näiden katujen haarautumiskohdalle annettaisiin suurempi tasapaino, joka selvemmin viittaisi siihen, että aukea muodostaa suuren valtakadun alkupisteen.

Molemmat keskusauekat: toinen eduskunta- ja toinen kaupungintalon edustalla ovat sitävästoin osittain verrattain taitavasti muodostellut ja on niillä — vastakohtana useimpiin muihin luonnoksiin — kohtuulliset mittasuhteet. Sen perustalla, että eduskunta- ja kaupungintaloaukeat ovat toistaan erotetut kujamuodostelman kautta, joka valitettavasti liian lyhyellä matkalla on yksityisrakennusten reunustama, on aikaansaatu rytmiä kaupunginkuvaan. Myöskin ehdotettu aukea Fredrikinkadun akselissa on hyvästi muodosteltu, ottamatta lukuun aukeasta Länsisatamaan kulmittain suunnattua katua, joka ehdotuksen eduksi helposti on johdettavissa uuteen uraan.

Tavara-asemalle vievä liikenne on johdettu keskusaukealta onnistuneesti eduskunta-aukean takaa, joten uusi rautatien länsipuolella sijaitseva kaupunginosa mitä vähinten häiriytyy. Jotta mainittu päämäärä täysin saavutettaisiin on kuitenkin liikekadulta johdettava ajosiltoja suoraan Hesperiakadulle. Rautatien idänpuoleinen alue on myös kohdakkoin ansiokkaasti ratkaistu, mutta kysyy Eläintarhanlahden tuntuva täyttämisessä suuria kustannuksia jos ehdotettuja korkeussuhteita seurataan.

Yleisenä arvosteluna voi sanoa, että ehdotus on yksityiskohdissaan ansiokkaasti ratkaistu, kehittää johdonmukaisesti Helsingin esplanadijärjestelmää ja on sen perusteella asetettava kilpailuehdotusten ensimmäisten joukkoon.

N:o 14. „17“.

Luonnoksessa on suunniteltu uusi mahtava valtaväylä yhden korttelin etäisyydellä Länsiviertotiestä, tätä reunustaa rakennuskorttelit aina Helsinginkadulle saakka. Tästä heti pohjoiseen sijaitseva aukea, jossa reitit länteen ja pohjoiseen haarautuvat kaipaa tasapainoa ja on arkkitehtoonisesti huonosti muodostettu. Valtaväylän suu eduskuntatalon aukeassa on parempi, mutta aukea on suurempi kuin mitä liikenne vaatii ja suurempi kuin mitä arkkitehtoonisesti voi soveliaana pitää. Aukea Heikinkadun suussa on perin muodoton. Aseman kohdalla esiintyy luonnoksessa sopiva tila autoja varten, jotka odottavat saapuvia matkustajia; mutta postitalon paikka on sellainen ettei rakennustyöhön voi ryhtyä ennen kuin eräitä rautatielle lähitulevaisuudessa tärkeitä rakennuksia siirretään muualle. Luonnoksessa nimellä »Åbo torg» nimitetty aukea on liian suuri ja liian kaltevalle pinnalle suunniteltu, jotta onnistunut torimuodostelma olisi saavutettavissa.

Keskuspuistoalueen suurentamista varten ovat elintarvehalli, pikatavara- ja tavara-asemat sekä lastausraiteet siirretyt alueelle, joka sijaitsee Taivallahden tienoilla, johon uudet raiteet johtavat Fredriksbergistä. Sen kautta, että paikallisjunaliikenne Helsingin asemalta satamarataa myöten on suunnattu yllämainitulle alueelle on asemalla paikallisjunien pistoraiteita vältetty. Nämä edut jäävät kuitenkin toisarvoisiksi, syystä, että uudet raiteet suunnataan Keskuspuiston ja Töölön osittain jo rakennetun kaupunginosan läpi.

N:o 15. „Anno D.M.M.“

Keskuspuisto on säilytetty pohjoisesta Helsinginkatuun saakka, jonka varrelle on sijoitettu stadionsuunnitelma uuden keskuksesta lähtevän valtakadun taustaksi, katu kulkee kahden korttelin etäisyydellä Länsi-Viertotiestä. Valtareitin molemminpuoleinen alue on käytännöllisesti ja taloudellisesti jaettu. Mainittu uusi katu päättyy eduskuntatalon aukeaan, jonka näköjään verrattain onnistunut muoto on keinotekoisella tavalla aikaansaatu, kuten irrallisilla kapeilla rakennuksilla ja Töölöön vieviä liikenneväyliä kätkevällä, Länsi-Viertotien yli rakennetulla pylvästöllä. Aukea on sitäpaitsi verrattain iso. Idässä rajoittuu se paikallisrata-asemaan ja postiin, joka viimeksi mainittu rakennus on sijoitettu asemasilloista liian pitkälle.

Kaupungintalo on Turun kasarmitontilla, Heikinkadun laajennuksen reunassa. Tästä pohjoiseen on luonnoksessa puoliympyrän muotoinen aukea, jota rajoittaa osittain nyt jo löytyvät rakennukset, osittain konserttitalo, posti- ja asematalo. Aukean tarkka kaarimuoto ei ole sopusoinnussa julkisivujen erikokoisuuteen ja laatuun ei myöskään sen kaltevaan pintaan, eikä eduskuntatalon aukealle johtavan vinon yhdistysväylän kanssa. Heikinkadun tausta ei myöskään näinmuodoin tule tyydyttäväksi. Mahtava kaupungintalon torni ei ole omiaan yksin järjestä-

mään esitettyjä vaikeuksia. Liikeväylä pyöreästä aukeasta Länsi-Satamaan tulisi turhan kalliiksi. Eläintarhanlahti on suurimmaksi osaksi säilytetty ja laatija on ainoa kilpailijoista, joka on ehdottanut huomattavamman liikenneväylän pitkin rautatiealueen itäistä reunaa. Sen mäkinen profiili ja suuret perustamiskustannukset tekevät kuitenkin aikeen arvokkuuden jossain määrin epäilyttäväksi.

N:o 16. „Wineta“.

Keskuspuisto on kokonaan säilytetty Helsinginkadulle saakka, jonka eteläpuolella rautatiestä länteen koko alue on rakennettu käyttämällä hyvää katujakoa. Heikinkatu on, nykyistä vähän leveämpänä, jatkettu pohjoisessa Hakasalmen huvilalle saakka, mutta on se liian jyrkästi yhdistetty suunniteltuun pohjoiseen pääkatuun. Johtamalla Heikinkatu ehdotetulla tavalla ei jää minkäänlaista aukeamaa eduskunta- ja kaupungintalojen eteen, mikä on katsottava virheeksi ja ristiriitaiseksi Helsingin suurpiirteisyyden kanssa. Ehdotettu järjestelmä on kuitenkin aiheuttanut sen, että laatija on voinut järjestää tavara-asemille eri yhdysreitit posti- ja lennätinrakennusten taakse, joten tämä liikenne tulee tehokkaasti eristetyksi kauttakulkuliikenteestä sekä eduskunta- ja kaupungintalojen läheisyydestä.

Laatija on täten johdonmukaisimmin eristänyt tavara-asema-alueet ja monumentaalirakennusalueet sekä tavara-asemaliikenteen muusta liikenteestä, mikä on katsottava ansioksi ehdotukselle, vaikkei laatija ole onnistunut saamaan ehdotukselleen arkkitehtoonisesti eikä liikenneteknillisesti hyvää ratkaisua.

N:o 17. „Maxim“.

Luonnoksen lähtökohtana on Keskuspuiston johtaminen ratapihan länsipuolella keskukseen saakka sekä Länsi-Viertotien pysyttäminen pääliikeväylänä pohjoiseen. Sitävastoin on täytetty Eläintarhanlahden alue järjestetty rakentamista varten, mutta on eroitettu rautatiestä liian kapealle kadulla. Luonnos on, ehdotelman N:o 1 »Radial axes» ohella ainoa, joka suunnitelee senkaltaisen rakennusalueen rautatien itäiselle puolelle. Tämä toimenpide on epäonnistunut muun muassa siitä syystä, että Eläintarhanlahti vesineen on sekä miellyttävä että moottoriveneiden laiturialueena tarpeellinen ja on tästä syystä mahdollisimman suurena säilytettävä. Ehdotelmaa seuraa tosin vaihtoehdotus, jossa yllämainitut näkökohdat ovat huomioonotetut. Keskuksen muodostelu kaipaa monumenttaalisuutta. Siten on eduskuntatalo jäänyt ilman aukeaa syystä, että talon vastineeksi on järjestetty huonosti suunniteltu kortteli yksityisrakentamista varten. Postialue on muodoltaan epäsäännöllinen ja muodostaa kaksi terävää kulmaa. Ehdotuksen laatija on koettanut eroittaa liikenteen tavara-asemalle muusta katuliikenteestä, mutta on tämä tapahtunut turhanpäiväisen keinotekoisesti sekä siirtämällä postia asemalta liian eroitettuun paikkaan. Sitäpaitsi puuttuu laajennusmahdollisuuksia.

Ehdotelmaan on suunniteltu useampia korotettuja ratoja esikaupunkiliikennettä varten pitkin uusia katuja. Kaupungissa, jossa on Helsingin tapaiset korkeussuhteet, on esikaupunkiliikenne varmasti järjestettävissä ilman koroitettuja katuratoja, jotka aina ovat suuresti häiritseviä.

N:o 18. „Nec Spe—Nec Metu“.

Keskuspuisto on pohjoisesta säilytetty Helsinginkadulle saakka, jossa se päättyy aukeamuodostelmaan uuden valtakadun päässä, joka katu on johdettu niin etäällä Länsi-Viertotiestä, että näiden väliin mahtuu paitsi kahta korttelia vielä kaitainen ansiokkaasti suunniteltu, etelään, aina museoon saakka tähtäävä keskuspuiston jatko. Tällainen leveyttä kysyvä järjestely, alueella rautatiestä länteen, on käynyt mahdolliseksi ainoastaan sen kautta, että laatija on vähentänyt ratapihaa siirtämällä tavara-aseman rautatien nykyiselle verstaalueelle Fredriksbergiin. Koska senkaltainen siirto kysyy liian suuria kustannuksia pohjaa koko suunnitelma verrattain hatariin mahdollisuuksiin.

Uusi valtatie päättyy keskuksessa siihen aukeaan, jota laatija nimittää »Central platsen» Hankkijan talon kohdalla. Tätä aukeaa reunustaa muuten paikallistrata-asema, jonka radat käytännöllisellä tavalla johdetaan pohjoisesta pitkin rautatiealueen läntistä reunaa. Keskusaukea kaipaa kuitenkin arkkitehtonista käsittelyä siinä, että ympäröivät julkisivut sekä pohjois- että eteläpuolella ovat liian pienet verrattuna katuaukkoihin. Terävä kärki luoteiskulmassa tekisi epäilemättä häiritsevän vaikutuksen.

Keskusaukeasta länteen avautuu eduskuntatalon aukea, joka pengermässä nousee etelään käännettyä eduskuntataloa kohti. Koko aukeajärjestely on arkkitehtoonisesti vähemmän tyydyttävästi ratkaistu, riippuen eduskunta-aukean vinosta liittymisestä keskusaukeaan ja itse eduskuntatalon toispuolisesta sijoittelusta edustaansa nähden. Aseman edustalla on laatija suunnitellut autojen odotusaukean, joka on saanut hyvän ja käytännöllisen muodostelun. Länsi-Satamaan johtava katu on sopivasti suunnattu ja rakenteessaan mahdollinen. Eläintarhanlahti on rautatien itäpuolella suureksi osaksi säilytetty, mutta on se ja puisto kuten muutamissa muissa ehdotelmissä lahden yli johtavan uuden katusillan paloittama. Tämän sommitelman taustaan ehdotettu Stadion häiriytyisi tuntuvasti rautatien yli johtavan sillan vinotasoista.

Huomioonottamalla yllämainittujen kilpailuehdotelmien laadun, on palkintolautakunta yksimielisesti päättänyt jakaa palkinnot seuraavasti:

I:nen	palk.	80,000: —	mk	ehdotelmalle	»Urbi».
II:n	»	50,000: —	»	»	»Viribus Unitis».
III:n	»	45,000: —	»	»	»Navis Coronata».
IV:n	»	25,000: —	»	»	»Radial axes».

Nimilippuja avattaessa havaittiin että:

I:sen	palkinnon	sai	arkkitehti Oiva Kallio.
II:sen	»	»	arkkitehdit B. Brunila ja S. Frosterus
III:nen	»	»	professori Carolus Lindberg.
IV:nen	»	»	arkkitehti O. I. Meurman.

Lunastettaviksi ehdotti palkintolautakunta ehdotelmat »Sapientia Sat», laatija arkkitehti E. Kaalamo ins. Seiderer'in avustamana ja »Nec Spe—Nec Metu», laatija arkkitehti Hilding Ekelund.

Palkintolautakunta on mielihyvällä havainnut, että kilpailun kautta on esiintynyt erittäin arvokkaita aloitteita tämän Helsingin kaupungille varsin tärkeän kysymyksen ratkaisuun nähden. Ensimmäisen palkinnonsaajan ehdotelma on nimittäin sitä laatua, että se kaikesta päättäen sopii palvelemaan lopullisen luonnoksen perustana, jolloin myös toisen palkinnonsaajan erittäin etevät yksityiskohtaratkaisut ovat huomioonotettavat.

Kaupunginasemakaavan lopullisessa muodostelussa olisi myös rautatiealueen tuleva järjestely huomioonotettava.

Lopuksi lausuu palkintolautakunta sen toivomuksen, että pikimmiten ryhdyttäisiin toimenpiteisiin, jotka johtaisivat kysymyksen lopulliseen ratkaisuun, sekä että nyt onnellisesti aloitettu valtion ja kaupungin yhteistoiminta jatkuisi.

Helsinki, 11 p. tammikuuta 1925.

Hugo Lindberg.

Ivar Tengbom.
Jalmar Castrén.
A. Grunér.
Toivo Salmio.

Albert Lilienberg.
K. A. Paloheimo.
Lars Sonck.
Bertel Jung.

Helsinki 1925. Mercator'in Kirjapaino Osakeyhtiö

*Valiokunnan mietintö yleishyödyllisten
yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jaka-
misesta.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Viime budjetinjärjestelyssä merkittyään kaupungin 1925 vuoden menosään-
töön 720,000 markan määrärahan yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avusta-
miseksi (19 P. L. IV. 1) asetti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan tammikuun
7 päivänä kuluvaan vuotta allekirjoittaneista kokoonpannun erikoisvaliokunnan
valmistelevaan kysymystä mainitun määrärahan jakamisesta, ja valtuutettiin
valiokunta sen ohessa määräämään, minkä ajan kuluessa hakemukset oli tehtävä
sekä asianomaisten johto- ja lautakuntain annettava tarpeelliset lausunnot näistä.

Valiokunta perustautui viime tammikuun 19 päivänä ja valitsi silloin puheen-
johtajakseen allekirjoittaneen Meinanderin. Valiokunnan sittemmin sanomaleh-
dissä julkaistuilla kuulutuksilla kehoitettua halullisia hakijoita viimeistään seu-
raavan helmikuun 19 päivänä antamaan Kaupunginvaltuustolle osoitetut, avus-
tuksen saantia puheenalaisesta määrärahasta tarkoittavat hakemuksensa sekä sitä
paitsi, hakemusten myöhästymisen estämiseksi, kymmenen päivää ennen haku-
ajan umpeen menemistä toimitettua kullekin yhdistykselle tai laitokselle, joka oli
edellisenä vuonna saanut apurahaa, mainitun kuulutuksen jäljennöksen, saapui
määräajan kuluessa 50 hakemusta (n:ot 1—50 sivuilla 13—16 olevassa luettelossa),
joissa anottiin apurahaa kaikkiaan 61 eri tarkoitukseen. Hakemukset lähetti
valiokunta heti lausunnon saamiseksi niihin kunnan johto- ja lautakuntiin, joiden
katsottiin voivan suurimmalla asiantuntemuksella arvostella asianomaisten
yritysten ja laitosten toiminnan hyödyllisyyttä, ja kehoitettiin näitä johto- ja
lautakuntia samalla viimeistään maaliskuun 21 päivänä antamaan lausuntonsa.
Nämä lähetettiin, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, valiokunnalle määrääjan
kuluessa; maaliskuun 30 päivänä olivat kaikki pyydetyt lausunnot saapuneet.

Asiassa syntyneet kirjat tarkastettuaan on valiokunnalla kunnia Kaupungin-
valtuustolle antaa seuraava mietintönsä ehdotuksineen.

Niinkuin sivuilla 13—16 olevan hakemusten taulukatsauksen ensimmäisestä numerosarekkeesta näkyy, on apurahoja, lukuun ottamatta yhtä hakemusta (n:o 29), jossa määrää ei ole mainittu, haettu kaikkiaan kokonaista 1,290,650 markkaa, jota vastoin käytettävänä oleva määräraha on ainoastaan 720,000 markkaa. Luonnollinen asia sentähden on, että täytyy osin muutamat hakemukset kokonaan evätä, osin anottuja avustusmääriä tuntuvasti vähentää.

Valiokunnan on näin ollen, samoin kuin vastaavan valiokunnan useana edellisenä vuonna, täytynyt asettua epäävälle tai tinkivälle kannalle semmoisiinkin hakemuksiin nähden, joiden tarkoitus on valiokunnasta näyttänyt ansaitsevan avustusta. Tässä on valiokunta katsonut olevan noudattaminen sitä periaatetta, että avustusta on etusijassa myönnettävä niille yrityksille ja laitoksille, joita kunta aikaisemmin on avustanut ja jotka ovat näyttäneet elinvoimaisiksi, jota vastoin uusia yrityksiä ja laitoksia on katsottu vasta toisessa sijassa voitavan ottaa huomioon. Haettuja määriä pakosta vähentäessään valiokunta niinkään on koettanut mahdollisimman vähän tinkiä lastenhoitotarkoituksiin anotuista avustuksista.

Kun valiokunnan ehdotus käytettävänä olevain varain jakamiseksi tietenkin pääasiassa perustuu asianomaisten johto- ja lautakuntain antamiin lausuntoihin, julkaisee valiokunta seuraavassa otteita näistä lausunnoista, ollen hakemukset numeroidut siinä järjestyksessä, jossa ne ovat edellä mainitussa katsauksessa. Tässä yhteydessä valiokunta lyhyesti perustelee ehdotuksiaan niissä tapauksissa, joissa on katsottu syytä olevan.

N:ot 1—5.

Ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunta on näistä anomuksista antanut seuraavan lausunnon:

Kuuromykkäyhdistyksen, joka tänä vuonna samoin kuin useina vuosina aikaisemmin on anonut 1,000 markkaa, ja

Helsingin ruotsinkielisen kansanopiston, joka suurinta säästäväisyyttä noudattaen on käyttänyt sille myönnettyjä varoja, pitäisi kumpaisenkin saada anomansa rahamäärä sinänsä, koska mainittujen laitosten tekemä hyöty on sangen suuri ja puheenalaiset rahamäärät ovat erittäin pieniä. Johtokunta on sentähden ollut sitä mieltä, että kuuromykkäyhdistyksen pitäisi saada 1,000 markkaa ja Helsingin ruotsinkielisen kansanopiston 4,000 markkaa.

Nuoriso- ja raittiusliitto *Fylgian*, jonka toiminnalle hiljattain kansakoulusta päässeän nuorison keskuudessa johtokunta panee suurta arvoa, pitäisi lukuissa ja hyödyllisiä opetuskurssejaan varten saada 8,000 markan määräraha.

Brage-yhdistys on taas anonut apurahaa leikkeleteokselleen. Tämä leikkeleteos, jolla on merkitystä ei ainoastaan tiedemiehille vaan muillekin, jotka tarvitsevat tietoja henkilöistä ja menneistä tapahtumista, ansaitsee kaikkea avustusta. Johtokunta on sentähden sitä mieltä, että yhdistyksen pitäisi saada saman suuruisen apuraha kuin viime vuonnakin, nimittäin 5,000 markkaa.

Helsingfors svenska skolungdomsförbund-liitto anoo jälleen apurahaa voidakseen varata kesäoleskelun kaupungin alkeiskouluja käyville varattomille helsinkiläislapsille, ja on johtokunta ollut sitä mieltä, että liiton, voidakseen valmistaa 10 varattomalle oppilaalle tilaisuuden kuukauden kesäoleskeluun, pitäisi saada 5,000 markan apuraha.

Viimeksi mainitulle liitolle (hakemus n:o 5) puoltaa valiokunta 5,000 markan avustusta sillä nimenomaisella ehdolla, että liitto ruotsinkielisen kansakoulujen johtokunnan ehdottamalla tavalla ensi kesänä varaa 10 varattomalle, Helsingistä kotoisin olevalle alkeiskoulunoppilaalle maksuttoman oleskelun Bromarvissa olevassa kesäsiirtolassaan kuukauden aikana.

N:ot 6—27.

Näistä hakemuksista on lastensuojelulautakunta antanut seuraavan lausunnon:

Ennistä suurempain käytännöllisten tulosten aikaansaamiseksi, kustannuksia lisäämättä, olisi myöskin yksityisessä lasten- ja nuorisonhuollossa, samoin kuin kaupungin varoilla avustettavassa vapaassa yhteiskunnallisessa työssä yleensäkin, pyrittävä tarkoituksenmukaista työnjakoa noudattavaan toiminnan keskittymiseen. Siten vapauduttaisiin ainakin tarpeettoman monien toimihenkilöiden palkkaamisesta ja kutakin määrättyä toimialaa edustavalla yhdistyksellä tai järjestöllä olisi osalleen riittävästi hyödyllistä tehtävää. Tällaista keskitysajattusta silmälläpitäen olisi avustuksia myönnettävä etupäässä sellaisille elinvoimaisille yhdistyksille, jotka ovat kykeneviä myöskin itse hankkimaan toimintaansa tarvittavia varoja, niin ettei joka tapauksessa tarpeellista mutta toiselta puolen tavallisesti hyväntekeväisyyden nimessä suoritettavaa yhdistysten työskentelyä tarvittaisi ylläpitää yksinomaan kunnan kustannuksella. Kyseessäolevia avustuksia jaettaessa ei siis saisi olla ratkaisevana pelkästään tähänastinen käytäntö vaan ennen kaikkea se, miten tällainen keskittävä kokonaissuunnitelma koko yhdistysten yleisessä toiminnassa saataisiin toteutetuksi.

Näiltä näkökannoilta asiaa arvostellen sekä ottaen samalla huomioon, ettei jaettavissa olevista varoista riitä kaikille heidän anomaansa määrää, puoltaa lautakunta, viime vuonna valvontansa alle kuuluneiden yritysten toiminnasta jo aikaisemmin Valtuuston kansliaan lähettämänsä nuorisonhuoltajan tarkastuskertomukseen viitaten, allamainituille anojille seuraavia määrärahoja.

Arbetets vänner (emäyhdistys) on anonut lasten kesätyöskentelyn järjestämiseksi Smk 4,000: —. Koska ne parikymmentä lasta, jotka kesäisin ovat ottaneet osaa yhdistyksen järjestämiin puutarhakursseihin, voivat yhtä hyvin saada samanlaista ohjausta Finlands allmänna svenska folkskollärary- och -lärarinneförening nimisen yhdistyksen samassa paikassa ruotsinkielisille lapsille järjestämällä puutarhamaalla, ei liene asiallista aihetta tämän apurahan myöntämiseen.

Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys on anonut puutarhatyöskentelyn, urheilun ja kerhotoiminnan järjestämiseksi alaikäisille katuammattilaisille sekä työnvälitystoimiston ylläpitämiseksi toimettomille pojille yhteensä Smk 30,000: —. Koska yhdistyksen valvontaan uskotut sanomalehdenmyyjät ja kengänkiilloit-

tajat eivät voi aina samanaikaisesti toimia puutarhatöissä vapaina kesälomaansa viettävään lasten kanssa, on niille erikoiset puutarhakurssit tarpeen. Kun yhdistyksen toiminta ansiomahdollisuuksia kaipaavain poikain hyväksi on muutenkin ollut hyvin suunniteltua ja tuloksellista, puoltaa lautakunta yhdistykselle myönnettäväksi Smk 25,000: —.

Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys on anonut työtuvan ylläpitämiseksi toimeentuloa tytöille ainakin 10,000 markkaa. Lautakunta puoltaa myönnettäväksi tähän tarkoitukseen Smk 10,000: —.

Svenska kristliga föreningen av unga män sai viime vuonna lasten ja nuorison hyväksi harjoittamansa toiminnan perusteella 12,000 markan suuruisen avustuksen ja on nyt anonut toimintansa tukemiseksi Smk 40,000: —. Lautakunta puoltaa yhdistykselle annettavaksi Smk 12,000: —.

Helsingin opettajaliiton puutarhatoimikunta on anonut lasten puutarhatyöskentelyn järjestämiseksi Smk 15,250: —. Koska kyseessäolevalla puutarhatoimikunnalla lieene mahdollisuus saada lapsia toimeenpanemilleen puutarhakursseille entistään enemmän, puoltaa lautakunta sille myönnettäväksi Smk 15,000: —.

Finlands allmänna svenska folkskollärar- och -lärarinneförening, Helsingin piiri, on anonut ruotsinkielisten lasten kesätyöskentelyä varten Smk 10,000: —. Lähtien siitä ajatuksesta, että aikaisemmin Arbetets vännar'ien kaupungin avustuksella järjestämä puutarhatyöskentely olisi yhdistettävä näihin kurssiin, ehdottaa lautakunta viimeksi mainitun määrärahan korotettavaksi 12,000 markkaan.

Valkonauha-yhdistys on anonut tyttökotinsa ylläpitämiseksi Smk 40,000: —. Kodin 21 hoidokista on 10 lautakunnan sijoittamia, joista maksetaan 270 mk. kuukaudessa kutakin lasta kohden. Vaikkakin Valkonauhan yhteiskunnan huonosaisimpain hyväksi suorittama työ on tunnustusta ansaitseva, ei lautakunta, edellämäin mainitut kuukausimaksut huomioon ottaen, katso voivansa puoltaa yhdistykselle 20,000 markkaa suurempaa määrärahaa.

Helsingin poikakotiyhdistykselle, joka on anonut 20,000 markkaa kodittomien ja elämänalkuun autettavain poikasten huoltolaitoksen ylläpitämiseksi, olisi lautakunnan mielestä myönnettävä ainakin Smk 15,000: —.

Lasten työkotiyhdistys sai viime vuonna kahden työkotinsa ylläpitämiseksi Smk 100,000: — ja on nyt anonut tähän tarkoitukseen samansuuruisia avustusta. Jos tämä avustussumma jaetaan lapsille kyseenalaisissa työkodeissa viime vuonna annettujen ruoka-annosten lukumäärällä, tulee kullekin annokselle verrattain korkea keskihinta. Mutta ottaen huomioon myös huoneistojen vuokra-arvot, yhdistyksen suorittamat henkilökunnan palkat ja muut juoksevat menot sekä toiselta puolen ajatellen tällaisten kotien suurta merkitystä varsinkin Kallion ja Vallilan köyhimmille lapsille, jotka vanhempain työssä ollessa ovat sekä ruokaa että valvontaa vailla, olisi lautakunnan mielestä yhdistykselle edelleenkin myönnettävä 100,000 markan suuruinen määräraha.

Helsingin rouvasväenyhdistys on anonut lastenkotinsa ylläpitämiseksi Smk 12,000: —. Koska kodissa on tätä nykyä ainoastaan 11 hoidokkia, joista kustakin lautakunta on säännöllisesti suorittanut 270 mk kuukaudessa, lieene 10,000 markan ylimääräinen avustus riittävä.

Neiti Tilly Soldan sai viime vuonna Grankullan lastenhoito-opiston voimassapitoon Smk 15,000: — ja on nyt anonut samaan tarkoitukseen 25,000 markkaa. Lautakunnan sijoittamia lapsia on tässä laitoksessa ainoastaan 4, joista kustakin on suoritettu 300 markan kuukausimaksu. Siihen yleiseen hyötyyn katsoen,

mikä tästä hyvin järjestetystä ja ensiluokkaisessa kunnossa olevasta lastenhoito-opistosta on kykenevään lastenhoitajattarien valmistamisessa, ja ottaen huomioon, että siellä hoidetaan pääasiallisesti Helsingin kaupunkikuntaan kuuluvia lapsia, puoltaa lautakunta kuitenkin sen avustamiseksi edelleen 15,000 markan suuruista määrärahaa.

Yhdistys *Koteja kodittomille lapsille* on anonut lasten vastaanottokodin ylläpitämiseksi Smk 15,000: —. Lautakunnan hoidokkeja on tämän yhdistyksen huostassa nykyään 12, joista kustakin maksetaan 270 mk kuukaudessa. Kyseessä olevan kodin erikoistarkoitukseen katsoen puoltaa lautakunta sille anottua avustusta.

Caritas nimisen kesäsiirtolan johtokunta on anonut toimintansa tukemiseksi Smk 10,000: —. Koska tässä siirtolassa, joka toimii hyvin vaikeissa taloudellisissa oloissa, on hoidettu lautakunnan silmälläpidon alaisia, virkistykseen tarpeessa olevia kasvattilapsia, puoltaa lautakunta anotun avustuksen myöntämistä.

Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton Helsingin kaupungin osasto sai viime vuonna 10,000 mk kerhotoiminnan järjestämiseksi Suvilahden kasarmeissa asuville lapsille ja on nytkin anonut tähän tarkoitukseen samansuuruista määrärahaa. Lautakunta puoltaa tätä anomusta.

Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitto on anonut poika- ja tyttökerhotoiminnan tukemiseksi Smk 20,000: —, koulunhoitajatarjoimintaansa varten Smk 15,000: — ja lasten kesäsiirtolan ylläpitämiseksi Smk 15,000: — eli yhteensä 50,000 mk. Liiton ylläpitämä kerhotoiminta ansaitsee ensi sijassa tukemista, samoin lasten kesäsiirtola, ja puoltaa lautakunta edelleenkin myönnettäväksi näihin kumpaankin tarkoitukseen erikseen 10,000 markkaa. — Kun kansakouluissa on jo kaupungin palkkaamat koulunhoitajattaret, ei kaupungilla liene syytä jatkuvan avustuksen myöntämiseen yksityisten koulunhoitajattarien palkkaamiseksi.

Mitä muuten lautakunnan ja Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton harjoittaman toiminnan välisiin suhteisiin tulee, on lautakunnalla liiton ylläpitämässä Lastenlinnassa tätä nykyä 8 hoidokkia, joista kustakin lautakunta suorittaa 270 markan kuukausimaksun.

Lastenhoitoyhdistys sai viime vuonna toimintansa tukemiseksi 50,000 markkaa ja on nyt anonut Smk 75,000: —. Kun lautakunnalla on sijoitettuna yhdistyksen lastenkoteihin kuukausittain suoritettavasta maksusta 47 hoidokkia, joista 42 à 300: —, 3 à 270: — ja 2 à 220: —, ei lautakunta tämän huomioon ottaen voi puoltaa lastenhoitoyhdistykselle 50,000 markkaa suurempaa avustusta.

Helsingin kaupunkilähetys on anonut lasten ja nuorison työtä varten Smk 20,000: — huomauttaen, ettei tämän avustuksen mahdollinen myöntäminen saisi vaikuttaa vähennystä muihin kaupunkilähetysten anomiin avustuksiin. Kaupunkilähetysten lastenkodeissa on lautakunnalla nykyään yhteensä 41 hoidokkia, joista 40 suoritetaan 270 markan ja 1 300 markan kuukausimaksu. Lausumatta mitään kaupunkilähetysten muista mahdollisesti lähettämistä avustusanomuksista, puoltaa lautakunta yllämainitun määrärahan myöntämistä.

Sörnäisten nuorten miesten kristillinen yhdistys on anonut kerhotoiminnan ja urheilun järjestämiseksi Sörnäisten pojille Smk 23,000: —. Tarkoitus on kieltämättä hyvä. Mutta koska runsaasti avustetuissa työkodeissa harjoitetaan käsityöaskartelua ja kaupunkilähetys sen lisäksi pitää yllä kerhotoimintaa Suvilahden kasarmeissa asuville lapsille ja kun sitäpaitsi nuorten urheiluharrastusten ohjaamistakin pitäisi pyrkiä ennemmin keskittämään kuin hajottamaan, ei lautakunta katso olevan syytä puoltaa kyseessä olevaa anomusta.

Fredriksbergin lastenseimen toimikunta sai viime vuonna lastenseimen ylläpitoon 12,000 markkaa ja on nyt anonut samaan tarkoitukseen Smk 15,000: —. Ottaen huomioon tämän lastenseimen taloudelliset vaikeudet sekä sen suuren merkityksen vanhempainsa työssä ollessa oman onnensa nojaan jäävien lasten ruumiillisen ja siveellisen hoidon vaalijana, puoltaa lautakunta anotun avustuksen myöntämistä vähentämättömänä.

Toimen pojat niminen järjestö on anonut partioelämän ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi 6,000 markan avustusta, josta urheilulautakunta on jo aikaisemmin antanut puoltavan lausunnon. Nuorten partioelämä on lastensuojelulautakunnankin mielestä kannatusta ansaitseva, mikäli sitä johdetaan täysin puolueettomassa hengessä ja mikäli siihen ottavat tasa-arvoisina osaa kaikkien yhteiskuntakerrosten lapset. Tässä suhteessa mahdollisesti vallitsevien epäilyksien poistamiseksi olisi lasten partioliike ehkä vastaisuudessa liitettävä elimelliseen yhteyteen kunnan huostaansa ottaman leikkikenttätoiminnan kanssa. Mutta kun ei tätä ajatusta voitane vielä ensi kesänä toteuttaa, puoltaa lautakunta tällä kertaa kyseessäolevaan tarkoitukseen anotun määrärahan myöntämistä edellämainitulle järjestölle.

Helsingin sosialidemokraattinen nuorisoyhdistys on anonut kesäretkeilyjen järjestämiseksi Smk 25,000: —. Suhtautuminen tähän ja edellämainittuun anomukseen ovat kenties rinnastettavissa toisiinsa. Jos Toimen pojille myönnetään heidän anomansa avustus, olisi myöskin kyseessäolevalle yhdistykselle myönnettävä toistaiseksi sama määrä.

Kumpakaan yritystä ei liene aikaisemmin avustettu yleishyödyllisiin tarkoituksiin varatusta määrärahasta.

Arbetets vänner-yhdistyksen hakemukseen (n:o 6) nähden valiokunta yhtyy lastensuojelulautakunnan epäävään lausuntoon. Tosin lienee mainittu yhdistys aikanaan ollut ensimmäinen, joka järjesti Helsingin kaupungista kotoisin oleville lapsille kesätyöskentelyä, mutta kun tähän toimintaan osaaottavain lasten luku viime vuosina on ollut varsin vähäpätöinen (kesällä 1924 ainoastaan 22), näyttää sopivammalta, että nämä lapset ensi kesänä siirtyvät Finlands allmänna svenska folkskolläro- och -lärarinneförening-yhdistyksen Helsingin osaston järjestämään kesätyöskentelyyn, jonka osanottajat tulevat samoista piireistä. Viimeksi mainitun hakijan (n:o 11) apuraha olisi sentähden, niinkuin lastensuojelulautakunta on ehdottanut, korotettava 10,000:sta 12,000 markkaan.

Grankullan lastenhoito-opisto (hakemus n:o 16) on niitä yleishyödyllisiä laitoksia, joiden pääasiallinen toiminta — tässä tapauksessa kelvollisten lastenhoitajarten valmistaminen — suuremmassa määrässä tulee hyödyksi maallemme kokonaisuudessaan kuin Helsingille ja jota sentähden olisi etusijassa kannatettava valtion varoilla. Kun kuitenkin suurin osa siellä hoidetuista lapsista on kaupungista kotoisin ja laitos aikaisemminkin on kunnalta saanut kannatusapua, näyttää sitä olevan kuluvanakin vuonna kannatettava, kuitenkin 12,000 markkaan vähennetyllä määrällä.

Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton ja sen Helsingin osaston pyytämiä määrärahoja liiton toimeenpanemalle lastenkerhotoiminnalle (hakemukset n:ot

19 ja 20) voitaneen, sittenkuin seurakunnatkin nyttemmin avustavat tätä toimintaa ja Suvilahden kasarmin lasten luku on tuntuvasti vähentynyt, jonkin verran vähentää. Valiokunta ehdottaa kumpaisenkin apurahan määrän 6,000 markaksi.

Saman liiton hakemuksia apurahan saamisesta sen koulunhoitajatartoillemalle (n:o 21 a) ja sen voimassa pitämille kansakoululasten kesäsiirtoloille (n:o 21 b) ei valiokunta ole katsonut voivansa puoltaa, ensinmainittua lastensuojelulautakunnan esittämistä syistä, jälkimmäistä syystä että kaupunki samaan tarkoitukseen jo on tämänvuotiseen talousarvioon (tileille 11. I. 21 ja II. 20) merkinnyt kaikkiaan 480,000 markan määrärahan.

Helsingin kaupunkilähetyksen hakema apuraha työlleen lasten ja nuorison keskuudessa (hakemus n:o 23) on, koska sen voitaneen katsoa tulleen myönnettyksi jo viime talousarvion järjestelyssä, valiokunnan mielestä suoritettava sinänsä eli 20,000 markan määräisenä.

Mitä Sörnäisten nuorten miesten kristillisen yhdistyksen antamaan hakemukseen (n:o 24) tulee, yhtyy valiokunta lastensuojelulautakunnan epäävään lausuntoon sitä suuremmalla syyllä, kun tämä yhdistys oikeastaan on vain n:on 7 kohdalla mainitun yhdistyksen haaraosasto, joka yhdistys on useat vuodet saanut apurahaa kunnalta ja jonka hakemusta valiokunta tälläkin kertaa on puoltanut.

Lastensuojelulautakunnan lausunnossa jossain määrin yhdenvertaisiksi asetetuista hakemuksista, joita ovat tehneet partiopoikajärjestö Toimen pojat — Unga fribyggare (n:o 26) ja Helsingin sosialidemokraattinen nuorisoyhdistys (n:o 27), ehdottaa valiokunta evättäväksi edellistä, mutta puoltaa jälkimmäistä, kuitenkin 6,000 markkaan alennetuin määrin. Valiokunta on nimittäin katsonut jälkimmäisen yhdistyksen lähinnä olevan verrattava nuorisoliittoon Fylgia (hakija n:o 3), jolle valiokunta on puoltanut apurahaa, jota vastoin puheenalaisen partiopoikajärjestön toiminta näyttää kohdistuvan jonkin verran nuorempiin vuosiluokkiin.

N:ot 28—30.

Näistä anomuksista on terveydenhoitolautakunta antanut seuraavan lausunnon:

Maitopisara-yhdistys, jolle viime vuonna on myönnetty 60,000 markan apuraha, on lisääntyneiden menojen ja vähentyneiden tulojen johdosta anonut, että yhdistykselle tänä vuonna aikaisempaa toimintaansa varten annettaisiin 89,000 markan sekä uuden aseman voimassapitoon Käpylässä 70,000 markan apuraha. Yhdistyksen erittäin kannatusta ansaitsevan tarkoituksen ja hyödyllisen toiminnan johdosta terveydenhoitolautakunta puoltaa myöntymistä yhdistyksen anomukseen sekä lausuu samalla, että anottu 89,000 markan apuraha sinänsä ja etusijassa olisi annettava avustuksia jaettaessa.

Konvalescenthem — *Toipumakoti*-yhdistys on anonut saada avustusta tänä vuonna. Kun tämän yhdistyksen toiminta tuntuvasti edistää täkäläisen sairaanhoidon kustannusten vähentämistä siten, että potilaat usein voidaan poistaa

kaupungin sairaaloista ennen täydellistä terveytymistä, ja koska tungos sairaaloissa tämän johdosta vähenee sekä kun vaara näyttää olevan olemassa, että yhdistyksen, ellei se saa apurahaa, olisi pakko lakkauttaa toimintansa, puoltaa terveydenhoitolautakunta puheenalaista anomusta sekä ehdottaa, että yhdistykselle myönnettäisiin 35,000 markan apuraha, joka rahamäärä sen välttämättä pitäisi saada.

Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitto, joka vuonna 1924 on nauttinut 12,000 markan apurahaa, on täksi vuodeksi anonut yhteensä 20,000 markan kannatusapua. Terveydenhoitolautakunta havaitsee liiton anomuksen ansaitsevan huomiota, mutta kun liiton laskemat lääkärinpalkkiot lautakunnan mielestä ovat jokseenkin suuret, esittää terveydenhoitolautakunta, että liitolle tänä vuonna myönnettäisiin kaikkiaan 12,000 markan apuraha.

Maitopisara-yhdistyksen anomusta, mikäli se koskee määrärahaa uuden maidonjakeluaseman ylläpitämistä varten Käpylässä (n:o 28 b), on tosin pidettävä varsin huomiota ansaitsevana, mutta valiokunta on katsonut voivansa tällä kertaa puoltaa ainoastaan 20,000 markan avustuksen myöntämistä järjestämiskustannusten peittämiseksi, ja lienee tämä määrä annettava sillä nimenomaisella ehdolla, että puheenalainen asema kuluvana vuonna perustetaan mainittuun esikaupunkiin.

N:o 31.

Vilohem för Helsingfors stads sjuksköterskor nimisen yhdistyksen anomusta 3,000 markan avustuksen myöntämisestä lepokodin ylläpitämiseksi vuonna 1925 on kaupungin sairaalaylihallitus ilman lähempiä perusteluja puoltanut.

Käytettävissä olevan määrärahan riittämättömyyden takia ei valiokunta puolestaan ole katsonut voivansa ehdottaa yhdistyksen anomusta myönnettäväksi.

N:ris 32—37.

Sosiaalilautakunta on näistä hakemuksista antanut seuraavan lausunnon:

Siihen nähden, että yleishyödyllisten yritysten ja laitosten anomien avustusten kokonaissumma on valiokunnan ilmoituksen mukaan 1,290,650 markkaa mutta avustuksia varten myönnetty määräraha vain 720,000 markkaa, on lautakunta, kuten seuraavasta selviää, vain kahdessa tapauksessa katsonut voivansa puoltaa anottua määrää kokonaan, jota vastoin lautakunta neljässä tapauksessa ehdottaa annettavaksi pyydettyä määrää pienemmän avustuksen.

Valkonauhayhdistys anoo samansuuruisia avustusta kuin viime vuonnakin eli 30,000 markkaa yhdistyksen työkodin ylläpitämiseksi Grankullassa sekä tarpeen tullen yhdistyksen toiminnan laajentamiseksi. Vaikkakin lautakunta on mainitun yhdistyksen anomuksessa olevasta selostuksesta havainnut, että hoidokkien oleskelu työkodissa pyrkii muodostumaan jokseenkin pitkäaikaiseksi ja että siis verrattain pieni määrä heistä, ilmoituksen mukaan vain 7, on voitu

sijoittaa palvelukseen työkodin ulkopuolelle, lautakunta kuitenkin, pitäen Valkonauhayhdistyksen toimintaa tarpeellisenä ja kannatusta ansaitsevana, ehdottaa sille annettavaksi 10,000 markan suuruisen avustuksen.

Helsingin taloustyöntekijäin yhdistys anoo taloustyöntekijäin (palvelijatar-) kodin avustamiseksi 10,000 markkaa ja yhden vapaapaikan pitämiseksi yhdistyksen Siuntiossa sijaitsevassa lepokodissa 5,000 markkaa eli yhteensä 15,000 markkaa. Kuten anomuksen oheen liitetystä taloustyöntekijäin kodin viime vuoden vuosikertomuksesta käy selville, on mainitussa kodissa vuoden 1924 kuluessa joko pitemmän tai lyhemmän ajan asunut ja oleskellut 772 henkilöä, joista toisille on hankittu työpaikkoja kaupungissa ja niitä, joille ei ole voitu työpaikkoja hankkia, kehoitettu ja toimitettu lähtemään kotipaikoilleen. Lautakunta, pitäen taloustyöntekijäin kodin toimintaa erittäin tarpeellisenä, puoltaa puheenalaiselle kodille myönnettäväksi sitä varten anotun summan kokonaisuudessaan sekä yhtä vapaapaikkaa varten Siuntion lepokodissa niinikään pyydetyn erän eli yhteensä 15,000 markkaa.

Suomen vankeusyhdistys anoo 10,000 markkaa. Siihen katsoen, että yhdistys välittää työpaikkoja m. m. Helsingin kaupungista kotoisin oleville vangeille ja ylläpitää suojakoteja Helsingissä, lautakunta puoltaa yhdistykselle myönnettäväksi 4,000 markan avustuksen.

Helsingin työvänyhdistys anoo ammatillisen ja tieteellisen kirjallisuuden lisäämistä ja kunnossapitoa varten kirjastolleen 10,000 markan suuruisesta avustusta. Koska lautakunnan tietoon on tullut, että mainittu yhdistys, toivossa että kirjastoa saadaan kartutetuksi, puuhaa kirjastohuoneensa laajentamista, ja koska on tarpeellista, että ammattikirjallisuutta lisätään ja että se myös pidetään kunnossa, ehdottaa lautakunta Helsingin työvänyhdistykselle myönnettäväksi 6,000 markkaa.

Suomen merimieslähetyseura pyytää Helsingin satamalähetystä varten 30,000 markkaa. Katsoen satamalähetyksen monipuoliseen, hyötyä tuottavaan ja siiveellisyttä edistävään toimintaan sekä viitaten kaupungin satamahallituksen oheenliitettyyn kirjalliseen puoltolauseeseen, lautakunta täten puoltaa merimieslähetyseuralle 10,000 markan avustusta Helsingin satamalähetystä varten.

Helsingin kasvatusopillisen talouskoulun johtokunta anoo, että koululle, joka toimii työväenluokan ja yleensä vähävaraisten naisten kotitaloudellisen tason kohottamiseksi, toimintansa jatkamiseksi myönnettäisiin 25,000 markkaa, minkä summan mainittu koulu sai viime vuonnakin. Kun sanotun koulun toiminta kotitalouskurssien järjestämiseksi vähävaraisille naisille on pidettävä erittäin hyödyllisenä ja kaikkea mahdollista kannatusta ansaitsevana, ehdottaa lautakunta sitä varten myönnettäväksi anotun summan 25,000 markkaa.

Helsingin työvänyhdistyksen anomukseen (n:o 35) nähden valiokunta puoltaa sosialilautakunnan ehdotusta 6,000 markan myöntämisestä, kuitenkin nimenomaisella ehdolla että apuraha käytetään ammattikirjallisuuden ostoon.

Mitä tulee Suomen merimieslähetyseuran anomukseen (n:o 36), yhtyy valiokunta niinikään sosialilautakunnan ehdotukseen, mikä tietää avustuksen vähentämistä viimevuotisesta 15,000 markan määrästä 10,000 markkaan; tähän vähennykseen näyttää olevan sitäkin enemmän syytä, kun seura nyttemmin nauttii avustusta seurakunniltakin.

N:o 38.

Tästä anomuksesta on kasanlastentarhain johtokunta antanut seuraavan lausunnon:

Lastentarhain kesäsiirtolayhdistys anoo 38,000 markan apurahaa, jolla pidettäisiin voimassa kaksi niistä kuudesta kesäsiirtolasta, jotka yhdistys aikoo ensi kesänä ylläpitää, sekä sen lisäksi 4,000 markan apurahaa kaikkien kuuden siirtolan kaikkien jäsenten, sekä lasten että hoitajain, rautatielippujen ja rahdin suoritukseen.

Jokaisessa siirtolassa varataan sija kuudeksi viikoksi 20:lle Helsingin lastentarhoissa käyneelle lapselle eli siis siirtolain toimintakauden kahdentoista viikon aikana 40 lapselle ja kahdessa siirtolassa siten yhteensä 80 lapselle. Anomuksen oheisen kustannusarvion mukaan, joka näyttää olevan laadittu tarpeellista säästäväisyyttä noudattaen, olisi ruokintamenoja 6 mk ja kokonaiskustannuksia 11: 30 mk lasta kohti päivässä, matkakuluja lukuun ottamatta.

Siihen erittäin kannatusta ansaitsevaan tarkoitukseen nähden, jota kesäsiirtolat täyttävät, ja siihen katsoen, että yhdistys on pitemmän aikaa ansiokkaasti hoitanut tehtävänsä, katsoo johtokunta olevan mitä lämpimimmin puoltaminen puheenalaista anomusta, lausumalla sen ohessa toivomuksen, että anottuja määrärahoja voitaisiin myöntää niiden täysi määrä.

N:ris 39—43.

K ö y h ä i n h o i t o l a u t a k u n t a on näistä anomuksista antanut seuraavan lausunnon:

Mariayhdistys, joka nautti viime vuonna puheenaolevaa apurahaa 15,000 markkaa, on tänä vuonna anonut 22,000 markkaa käyttääkseen sen yhdistyksen ylläpitämän ijäkkäiden palvelijattarien kodin hyväksi. Sanotussa kodissa on hoidettavana Helsingin kaupungissa kotipaikkaoikeutta nauttivia ijäkkäitä palvelijattaria. Koska yhdistyksen toiminta on köyhäinhoidollisessa suhteessa kaupungille hyödyksi, puoltaa köyhäinhoitolautakunta avustettavaksi Mariayhdistystä vähintään 15,000 markalla.

Helsingin sokeainyhdistys nautti viime vuonna 12,000 markkaa sokeain työolojen lieventämistä tarkoittavan toiminnan edistämiseksi. Yhdistys on tänä vuonna anonut sanottuun tarkoitukseen 30,000 markkaa. Koska yhdistykselle on kuluvana vuonna myönnetty 100,000 markan suuruinen valtioapu, niin katsoo köyhäinhoitolautakunta, että sokeainyhdistykselle riittäisi entisen suuruinen avustus eli 12,000 markkaa.

Pelastusarmeija, joka on jo useana vuonna nauttinut 50,000 markan suurista avustusta, on anonut yhteiskunnallista toimintaansa varten 75,000 markkaa. Koska pelastusarmeija saa omissa lastenkodeissaan hoitamistaan lapsista eri korvauksen, puoltaa köyhäinhoitolautakunta pelastusarmeijalle myönnettäväksi entisen suuruisen avustuksen eli 50,000 markkaa.

Helsingin kaupunkilähetys on anonut 83,000 markan suurista avustusta. Viime vuonna sai kaupunkilähetys 30,000 markkaa. Koska sen toiminta jatkuu entisessä laajuudessaan, puoltaa köyhäinhoitolautakunta kaupunkilähetykselle myönnettäväksi 30,000 markkaa.

Helsingin Valkonauhayhdistys, joka on aikeissa perustaa erikoisen kodin vanhoja vähävaraisia naisia varten, on anonut tähän tarkoitukseen 40,000 markkaa. Koska on aivan epävarmaa, tuleeko tämä koti tänä vuonna perustetuksi, esittää köyhäinholitolautakunta puolestaan, että Valkonauhayhdistyksen anomus ennenaikaisena jätettäisiin huomioon ottamatta.

N:o 44.

Tästä hakemuksesta on *rahatoimikamari* antanut seuraavan lausunnon:

Valiokunnan pyydettyä rahatoimikamarin lausuntoa *kansalaiskorkeakoulun* hallintoneuvoston anomuksen johdosta, joka tarkoittaa sanotun koulun avustamista 25,000 markan suuruisella summalla, saa kamari mielipiteenään lausua, ettei siitä 720,000 markan suuruisesta erästä, joka talousarviossa on varattu apurahoiksi yleishyödyllisille yrityksille ja laitoksille, anottua tarkoitusta varten myönnettäisi avustusta. Rahatoimikamarin mielestä ei siksi suurisuuntainen yritys kuin kysymyksessä oleva kuulu oikeastaan niitten laitosten ryhmään, joille viime aikoina on mainitusta määrärahasta avustuksia myönnetty. Jos samantapaiset laitokset, yksityiset opistot ja koulut saisivat avustusta tästä määrärahasta, kävisi määräraha aivan riittämättömäksi. Jos kerran mainittua yritystä kunnan varoilla avustetaan, olisivat varat otettavat toisista määrärahoista. Useat ihmisystävälliset yritykset ovat tottuneet saamaan kysymyksessä olevasta määrärahasta vuosittain avustusta, ja määräraha lienee laskettu entisten avustussummien perusteella. Jos uusi yritys, joka on koko lailla toista laatua kuin tähän asti avustetut laitokset, saisi avustuksen, supistuisivat toisten, sekä entisten että uusien, anojien avustusmäärät.

Tahtomatta tässä yhteydessä kosketella kysymystä suunnitellun kansalaiskorkeakoulun tarpeellisuudesta ja merkityksestä saa rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että kansalaiskorkeakoulun anomus 25,000 markan avustuksesta asian tässä vaiheessa evättäisiin.

N:o 45.

Tästä anomuksesta on *kaupunginkirjaston johtokunta* antanut seuraavan lausunnon:

Kehoitettuna antamaan lausunnon *Kirjoja sokeille* nimisen yhdistyksen tekemästä apurahan anomuksesta pyytää johtokunta mitä lämpimimmin tätä anomusta puoltaa. Kaupunginkirjastossa ei nykyään ole sokeiden kirjallisuutta, eikä sellaista kirjallisuutta, joka sitä paitsi on erittäin kallista, ole pidetty tarpeellisenä hankkia, kun yhdistys Kirjoja sokeille on hūolehtinut, samoin kuin se edelleen huolehtii, sokeiden kirjallisuustarpeista. Yhdistyksen pitkälinen, hyvin järjestetty, lämpimällä ja harvinaisen epäitsekkäällä harrastuksella harjoitettu toiminta on nimittäin melko suurelta osalta tullut Helsingin kaupungin asukasten hyväksi, vaikkei kaupunkikunta ole tähän asti yhdistystä kannattanut. Sentähden näyttää olevan sitä enemmän syytä, että kaupunki antaa apurahan yhdistykselle nyt sen taloudellisen aseman käytyä tukalaksi.

Vaikkei mainittua yhdistystä ennen ole avustettu kunnan varoilla, on valio-kunta kuitenkin anomuksen erittäin hellittävään tarkoitukseen nähden katso-nut voivansa puoltaa anottua avustusta myönnettäväksi vähentämättömänä eli 10,000 markan suuruisena.

N:o 46.

Tästä anomuksesta on musiikkilautakunta antanut seuraavan lausunnon:

Palauttaen *Helsingin kansankonservatorion* johtokunnan anomuksen 25,000 markan suuruisen avustuksen myöntämisestä, saa musiikkilautakunta kunnioit-taen ehdottaa, että hakijalle tällä kertaa myönnettäisiin ainakin 20,000 markan suuruinen avustus, koska hakijan taloudellinen asema sitä vaatii.

N:ot 47—50.

Näistä hakemuksista on raittiuslautakunta lausunut seuraavaa:

Raittiuslautakunta, saa täten kunnioittaen lausuntonaan esittää:

1) että *Alkoholistiparantola Turvalle*, joka anoo 14,400 markan suuruisa avustusta, myönnettäisiin 10,000 markan avustus, koska mainitun parantolan edellisenä vuonna Helsingin kaupungilta saamasta avustuksesta, sen oman ilmoi-tuksen mukaan, on jäänyt käyttämättä tälle vuodelle 5,209 markkaa ja 50 pen-niä ja tämä summa yhdessä edelläesitetyn 10,000 markan avustuksen kanssa muodostaa hiukan enemmänkin, kuin parantolan ilmoituksen mukaan tarvitaan kahden vapaapaikan ylläpitämiseen vuoden kuluessa;

2) että *Helsingin raittiusjärjestöjen keskustoimikunnan* anomus 10,000 mar-kan avustuksen myöntämisestä sille hyljättäisiin, sillä mainittu toimikunta, ollen muodostettu Helsingissä toimivien raittiusjärjestöjen valitsemista edustajista, ei ole itsenäinen raittiusjärjestö, vaan edellämainittujen järjestöjen alainen toimi-kunta, jota ne ovat velvolliset taloudellisesti kannattamaan samoin kuin muuten-kin sen toimintaa valvomaan;

3) että *Helsingin raittiusseuralle* myönnettäisiin sen anoma avustus 12,000 markkaa, sillä mainittu seura on työskennellyt kaikkea tunnustusta ansaitsevalla tavalla raittiusasian edistämiseksi kaupungissamme ja työnsä menestymiseksi tarvitsee taloudellista tukea, varsinkin kun oman huoneiston puute tuottaa seu-ralle huomattavia lisämenoja; sekä

4) että *I. O. G. T. Balderille* samoin myönnettäisiin sen anoma avustusmäärä 10,000 markkaa, sillä mainittu raittiusjärjestö myöskin tekee tarmokkaasti rait-tiustyötä ja on ainoa ruotsinkielisen väestön kesken kaupungissamme raittius-työtä tekevä järjestö.

Tarkoitukset, joita varten apurahoja on anottu, nyt anotut ja lähinnä edel-lisenä vuonna myönnettyt sekä asianomaisten johto- ja lautakuntain kuluvaaksi vuodeksi puoltamat avustusmäärät ilmenevät kunkin hakijan kohdalla tässä seuraavasta taulukatsauksesta. Taulun viimeiseen sarakkeeseen on merkitty valiokunnan kunkin eri hakemuksen johdosta tekemä ehdotus.

Yleishyödyllisille yrityksille ja laitoksille vuonna 1925 anotut apurahat.

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1924 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdottama määrä Smk.
1	Helsingin kuuromyökkäyhdistys valistustyölleen kuuromyökkäin keskuudessa....	1,000:—	1,000:—	1,000:—	1,000:—
2	Helsingfors svenska folkhögskola opiston toimikunta koulun voimassapitoon	4,000:—	4,000:—	4,000:—	4,000:—
3	Nuoriso- ja raittiusliitto Fylgia iltakursseille eri opetusaineissa sekä kesäsiirtolansa voimassapitoon	10,000:—	6,000:—	8,000:—	6,000:—
4	Brage-yhdistys leikkeletoestaan varten..	5,000:—	5,000:—	5,000:—	5,000:—
5	Finlands svenska skolungdomsförbund Bromarvissa olevalle kesäsiirtolalleen ..	15,000:—	5,000:—	5,000:—	5,000:—
6	Arbetets vänner yhdistys lasten puutarha- ja käsityötyöskentelyä varten	4,000:—	3,000:—	—	—
7	Helsingin nuorten miesten kristillinen yhdistys alaikäisten katumyyjiin puutarhatoita, urheilua ja kerhotoimintaa sekä joutilaiden poikain työnvälitystoimistoa varten	30,000:—	25,000:—	25,000:—	25,000:—
8	Helsingin nuorten naisten kristillinen yhdistys tyttöjen työtuvan voimassapitoon ..	10,000:—	10,000:—	10,000:—	10,000:—
9	Svenska kristliga föreningen av unga män i Helsingfors toimintansa jatkamista varten	40,000:—	12,000:—	12,000:—	12,000:—
10	Helsingin opettajaliiton kasvitarihatoimikunta lasten koulupuutarhojen ylläpitämiseksi.....	15,250:—	12,000:—	15,000:—	15,000:—
11	Helsingfors kretsens av Finlands allmänna svenska folkskolläro- och lärarinneförening lasten kesätyöskentelyä varten	10,000:—	9,000:—	12,000:—	12,000:—
12	Valkonauha-yhdistys tyttökotinsa voimassapitoon	40,000:—	20,000:—	20,000:—	20,000:—
13	Säätiö Helsingin poikakoti poikakotinsa voimassapitoon	20,000:—	12,000:—	15,000:—	12,000:—
14	Lasten työkotiyhdistys lastenkotiansa voimassapitoon	100,000:—	100,000:—	100,000:—	100,000:—
15	Helsingin rouvasväenyhdistys lastenkotinsa voimassapitoon	12,000:—	8,000:—	10,000:—	8,000:—

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1924 myönnetty määrä Smk.	Asiamomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdotama määrä Smk.
16	Grankullan lastenhoito-opiston johtokunta opiston voimassapitoon	25,000:—	15,000:—	15,000:—	12,000:—
17	Yhdistys Koteja kodittomille lapsille lasten vastaanottokodin voimassapitoon....	15,000:—	15,000:—	15,000:—	15,000:—
18	Caritas sommarkolonin hallitus kesäsiirtolansa voimassapitoon	10,000:—	—	10,000:—	6,000:—
19	Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliiton Helsingin osasto Suvilahden kasarmissa asuvien lasten kerhotoimintaa varten	10,000:—	10,000:—	10,000:—	6,000:—
20	Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitto kerhotöitensä varten	20,000:—	10,000:—	10,000:—	6,000:—
21	Sama liitto: a) koulunhoitajatoimintaansa varten b) liiton kesäsiirtolalle heikkoja ja sairaalalaisia kansakoululapsia varten	15,000:— 15,000:—	10,000:— 10,000:—	— 10,000:—	— —
22	Suomen lastenhoidon edistämisyhdistys toimintansa hyväksi	75,000:—	50,000:—	50,000:—	50,000:—
23	Helsingin kaupunkilähetys työtä varten kaupungin lasten ja nuorison keskuudessa	20,000:—	Uusi	20,000:—	20,000:—
24	Sörnälsten nuorten miesten kristillinen yhdistys kerhotoiminnan ja urheilun järjestämiseen Sörnäsän pojille	23,000:—	Uusi	—	—
25	Fredriksbergin lastenseimen johtokunta lastenseimen voimassapitoon	15,000:—	12,000:—	15,000:—	15,000:—
26	Partiopoikajärjestö Toimen pojat — Unga fribyggare toimintansa tukemiseksi ..	6,000:—	Uusi	6,000:—	—
27	Helsingin sosialidemokraattinen nuorisoyhdistys yhdistyksen harjoittamaan työläisnuorison kesävirikystoimintaan ..	25,000:—	Uusi	6,000:—	6,000:—
28	Maitopisara-yhdistys: a) maidon ostoon lapsille ja äideille b) uuden aseman voimassapitoon Käpylässä	89,000:— 70,000:—	60,000:— Uusi	89,000:— 70,000:—	60,000:— 20,000:—
29	Yhdistys Konvalescenthem—Toipumakoti toipumakodilleen Boxbackassa	Rahamäärän suuruutta ei ilmoitettu	—	35,000:—	10,000:—

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1924 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdotama määrä Smk.
30	Kenraali Mannerheimin lastensuojeluliitto: a) liiton huoltola- ja huoltosisartointaa varten b) varattomien äitien vaateavustuksia varten	15,000: — 5,000: —	12,000: — —	12,000: —	12,000: —
31	Yhdistys Vilohem för Helsingfors stads sjuk-sköterskor lepokodin voimassapitämiseksi Hertonäsissä.....	3,000: —	Uusi	3,000: —	—
32	Valkonauha-yhdistys Espoossa olevan tyttöjen vastaanottokodin voimassapitoon	30,000: —	8,000: —	10,000: —	8,000: —
33	Helsingin taloustyöntekijäin yhdistys: a) taloustyöntekijäkotinsa (palvelijatarkotinsa) voimassapitoon b) vapaapaikan voimassapitoon Lepopirtti nimisessä lepokodissaan ..	10,000: — 5,000: —	10,000: — 5,000: —	10,000: — 5,000: —	10,000: — 5,000: —
34	Suomen vankeusyhdistys toimintansa hyväksi	10,000: —	3,000: —	4,000: —	3,000: —
35	Helsingin työväenyhdistys lainakirjastonsa täydentämiseksi	10,000: —	6,000: —	6,000: —	6,000: —
36	Suomen merimieslähetyssseura sen toimintaa varten merimiesten hyväksi	30,000: —	15,000: —	10,000: —	10,000: —
37	Helsingin kasvatusopillinen talouskoulu talousopetuskurssien järjestämistä varten	25,000: —	25,000: —	25,000: —	25,000: —
38	Lastentarhain kesäsiirtolayhdistys: a) kahden lasten kesäsiirtolan voimassapitoon	38,000: — 4,000: —	35,000: —	38,000: — 4,000: —	35,000: —
39	Helsingin Mariayhdistys iäkkäiden palvelijatarten kodin voimassapitoon	22,000: —	15,000: —	15,000: —	15,000: —
40	Helsingin sokeainyhdistys työnvälitystarkoituksiin	30,000: —	12,000: —	12,000: —	12,000: —
41	Pelastusarmeija sen sosialista toimintaa varten	75,000: —	50,000: —	50,000: —	50,000: —
42	Helsingin kaupunkilähetys: a) tyttöjen vastaanottokodin voimassapitoon	10,000: —			
	b) kesäsiirtolain voimassapitoon	10,000: —			
	c) ompelukokousten, puutarhatyön, veneretkien y. m. järjestämiseen..	10,000: —			

N:o	Hakija ja tarkoitus	Haettu määrä Smk.	Vuonna 1924 myönnetty määrä Smk.	Asianomaisen lautakunnan puoltama määrä Smk.	Valiokunnan ehdotama määrä Smk.
	d) nuoriso- ja lastenkirjastolle	5,000:—	30,000:—	30,000:—	30,000:—
	e) hädänalaisten naisten auttamiseksi kotityöllä	30,000:—			
	f) Korson lastenkodin voimassapitoon	10,000:—			
	g) Fredriksbergin lastenhuoltolan voimassapitoon	8,000:—			
43	Valkonauha-yhdistys erikoisen kodin perustamiseksi vanhoja vähävaraisia naisia varten	40,000:—	Uusi	—	—
44	Kansalaiskorkeakoulun hallintaneuvoston kansalaiskorkeakoulua varten	25,000:—	Uusi	—	—
45	Kirjoja sokeille niminen yhdistys yhdistyksen toimintaa varten	10,000:—	Uusi	10,000:—	10,000:—
46	Helsingin kansankonservatorio toimintaansa varten	25,000:—	12,000:—	20,000:—	12,000:—
47	Alkoholistiparantola Turva Helsingin kaupungista kotoisin olevien varattomien alkoholistien hoitoa varten	14,400:—	10,000:—	10,000:—	10,000:—
48	Helsingin raittiusjärjestöjen keskuustoimikunta raittiustyötään varten	10,000:—	Uusi	—	—
49	Helsingin raittiusseura toimintaansa varten	12,000:—	6,000:—	12,000:—	6,000:—
50	I. O. G. T. Balder toimintaansa varten ..	10,000:—	Uusi	10,000:—	—
Yhteensä Smk		1,290,650:—	678,000:—	899,000:—	720,000:—

Yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmääräraha on, niinkuin tunnettu, tarkoitettu korvaamaan kaupungin ennen saamaa Helsingin anniskelu-yhtiön voittovarain osuutta. Tämän johdosta ovat ne hakijat, joille viime aikana on annettu avustusta mainitusta määrärahasta, varain asianmukaiseen käyttöön nähden olleet sen valvonnan alaiset, mikä säädetään Kaupunginvaltuuston marraskuun 25 päivänä 1913 vahvistamissa, kaupungille tulevain juovutusjuomavoittovarain käytössä noudatettavaa menettelyä koskevissa säännöissä. Valiokunta pitää samanlaista valvontaa nyt myönnettäviin apurahoihin nähden luonnollisena ja tarpeellisena. Sen ohessa valiokunta katsoo suotavaksi, että asianomaisia lauta- ja johtokuntia velvoitetaan helmikuun kuluessa 1926 Kaupunginvaltuustolle antamaan selonteko niille uskotun valvontatyön suorittamisesta tänä vuonna ja toimenpiteistään sen yhteydessä.

Ne ehdot määrärahojen saamiseksi, jotka aikaisemmin ovat olleet voimassa sellaisille apurahansaajille, jotka antavat avustusta hädänalaisille henkilöille ilman vastaavaa korvausta, katsoo valiokunta olevan pysytettävä ennallaan.

Edellä lausutun nojalla valiokunta kunnioittaen Kaupunginvaltuustolle esittää:

1) että valiokunnan edellä olevaan taulukatsaukseen sisältyvät ehdotukset yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta hyväksytään;

2) että kaikki hakijat, joille mainitusta määrärahasta avustusta annetaan, varain asianmukaiseen käyttöön nähden alistetaan semmoisen valvonnan alaiseksi, mikä määrätään Kaupunginvaltuuston marraskuun 25 päivänä 1913 vahvistamissa, kaupungille tulevain juovutusjuomavoittovarain käytössä noudatettavaa menettelyä koskevissa säännöissä, niin että hakijat n:ot 1—5 mainitussa kohden ovat ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan, n:ot 7—20, 22—23, 25 ja 27 lastensuojelulautakunnan, n:ot 28—30 terveydenhoitolautakunnan, n:ot 32—37 sosiaalilautakunnan, n:o 38 kansanlastentarhain johtokunnan, n:ot 39—42 köyhäinhoitolautakunnan, n:o 45 kaupunginkirjaston johtokunnan, n:o 46 musiikkilautakunnan sekä n:ot 47 ja 49 raittiuslautakunnan alaiset, ollen mainitut lauta- ja johtokunnat velvolliset helmikuun kuluessa 1926 Valtuustolle antamaan selonteon puhealaisen valvontatyön suorittamisesta ja toimenpiteistään sen yhteydessä;

3) että lisäehdoiksi avustusten nauttimiseen nähden määrätään alempana mainittujen apurahansaajain noudatettavaksi:

a) Finlands svenska skolungdomsförbund nimisen liiton (hakijan n:o 5), että liitto ensi kesänä kuukaudeksi maksutta luovuttaa sijaa kesäsiirtolastaan kymmenelle Helsingin alkeiskoulujen varattomalle oppilaalle;

b) Maitopisara-yhdistyksen (hakijan n:o 28 b), että yhdistys tämän vuoden kuluessa perustaa maidonjakeluaseman Käpylän esikaupunkiin;

c) Helsingin työväenyhdistyksen (hakijan n:o 35), että sen kirjastoapuraha käytetään ammattikirjallisuuden ostamiseen; sekä

d) -kaikkien apurahansaaajain, jotka vastaavaa korvausta saamatta myöntävät tarvitseville henkilöille apua, että niiden, samalla kuin niiden on sopivissa tapauksissa tehtävä ero täällä kotipaikka-oikeutta nauttivain ja muiden täällä oleskelevien henkilöjen välillä, tulee jokaisessa eri tapauksessa köyhäinhoitolautakunnan rekisteritoimistosta hankkia tarkka tieto avunanojan oloista sekä, sitä mukaa kuin avustusta muodossa tai toisessa annetaan, ilmoittaa se toimiston rekisteröitäväksi, niin myös avustusten myöntämiseen ja käytön valvontaan nähden alistua niihin määräyksiin, joita köyhäinhoitolautakunta katsonee tarpeelliseksi antaa; samoin kuin

4) että asianomaisille lauta- ja johtokunnille annetaan Kaupunginvaltuuston edellä kerrotuista päätöksistä tieto niiden asiana oleviin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.

Helsingissä, toukokuun 4 päivänä 1925.

Einar Meinander.

Miina Sillanpää.

K. V. Hurmerinta.

K. Axel Ahlfors.

Edv. Nuru.

Harald Dalström.

Komitean mietintö kotiterveydenhoidon ja kotitalouden opetuksen järjestämisestä.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Terveystenhoitolautakunnan Kaupunginvaltuustolle ehdotettua asetettavaksi komitean valmistelevaan kysymystä opetuskurssien järjestämisestä kotiterveydenhoidossa ja kotitaloudessa perheenemännille ja nuorille naisille päätti Valtuusto kokouksessaan viime kesäkuun 17 päivänä, tähän ehdotukseen myöntyen, puolestaan komitean jäseniksi valita allekirjoittaneet Gebhardin ja Saarikiven sekä kehoittaa terveydenhoitolautakuntaa, rahatoimikamaria ja sosialilautakuntaa kutakin valitsemaan yhden edustajan siihen. Komitean jäseniksi valitsivat sitten kesän kuluessa mainitut viranomaiset allekirjoittaneet von Hellensin, Tigerstedtin ja Markelin-Svenssonin.

Komitea, joka perustautui viime syyskuun 30 päivänä, puheenjohtajana allekirjoittanut Gebhard, antaa tehtävänsä suoritettuaan kunnioittaen Kaupunginvaltuustolle jäljempänä seuraavan mietinnön ehdotuksineen.

Niinkuin aloitteentekijä terveydenhoitolautakunnassa, allekirjoittanut von Hellens, mainitulle lautakunnalle antamassaan esityksessä (ks. tämän mietinnön oheista liitettä) lähinnä terveyshoidolliselta kannalta on huomauttanut, on tunnettu asianlaita, että kotiterveydenhoito ja kotitalous Helsingissä ovat monessa kohden kaikkea muuta kuin tyydyttävät. Näin on erittäin suuressa määrässä laita vähävaraisemmissa kodeissa. Julkisuudessa onkin usein huomautettu, kuinka tärkeitä sekä terveyshoidolliselta että myös taloudelliselta ja siveelliseltä kannalta olisi, että parannuksia tässä kohden saataisiin aikaan. Järjestetty työ, jonka tarkoituksena olisi suurempien tietojen levittäminen koteihin tähän kuuluvista asioista, on sentähden laajoissa piireissä ollut jo kauan toivomuksena.

Mitä kaupungin taholta tähän asti on tehty mainittujen epäkohtain poistamiseksi, on rajoittunut ruuanlaiton opetukseen. Osin annetaan sellaista opetusta, niinkuin tunnettu, kaupungin voimassapitämässä tyttöjen ammattikoulussa, osin on Kaupunginvaltuusto myöntänyt vähäisiä määrärahoja eri yhdistyksille ja laitoksille ruuanlaittokurssien järjestämiseen. Ammattikoulun opetustoiminta tarkoittaa kuitenkin puhtaasti ammattimaista opetusta ruuanlaittoalalla, ja

näin on osittain ollut laita myös kaupungin avustamain kurssien; missä näitä jälkimmäisiä on toimeenpantu muussa tarkoituksessa, ei niissä annettu opetus osanottajain rajoitetun luvun johdosta kuitenkaan ole voinut ulottua niin pitkälle kuin suotava olisi ollut. Yhteistä kaikelle edellä mainitulle opetukselle on joka tapauksessa ollut, että se on tarkoittanut tietojen antamista rajoitetussa kotitalouden osassa, ei kodin eikä kotitalouden hoidossa sinänsä. Tämän opetuksen terveyshoidollinen puoli niinikään on kohdistunut ainoastaan ravinnon kokoomukseen, laittoon, säilytykseen y. m. sen yhteydessä oleviin seikkoihin.

Kun komitea on sitä käsitystä, että kodin pitää olla tässä puheena olevan valistustoiminnan lähtökohtana ja sen tarkoitusperänä kodin kaikinpuolinen hoito, on komitea kahdesta muusta kaupungista, joissa juuri tämänhenkistä kunnallista toimintaa jo jonkin aikaa on menestyksellä harjoitettu, hankkinut tarkempia tietoja tämän toiminnan järjestysmuodosta. Toinen näistä kaupungeista on Oslo, toinen Tampere.

Oslossa on koetettu edistää kodinhoitoa ja kotitaloutta asettamalla kunnan palvelukseen n. s. kotitalousneuvoja. Tämä neuvojatoiminta Oslossa aloitettiin vuonna 1918, jolloin yksi neuvoja väliaikaisesti asetettiin, lähinnä koetteeksi silloin vallitsevan kalliinajan johdosta, mutta on myöhemmin kehittynyt niin, että neuvoja nyttemmin on kolme, nimittäin yksi ensimmäinen ja kaksi toista neuvojaa, jotka kuluvan vuoden heinäkuun 1 päivästä lähtien ovat asetetut vakinaiselle palkkasäännölle. Kotitalousneuvoin yleistävänä on käymällä kodeissa, järjestämällä havaintoesityksiä ja kursseja sekä erityisessä tiedonantokonttorissa antaa kaupungin perheenemännille ohjausta kaikissa tavallisissa kodissa esiintyvissä tehtävissä. Heidän asianaan on niinmuodoin antaa opetusta ruuanlaitossa, ruokatarvaimien säilytyksessä ja hedelmäin, vihannesten y. m. säilytyspanossa, koettaa edistää kotien puhtautta ja järjestystä, levittää tietoa taloudenhoitotyön käytännöllisistä apuneuvoista, antaa ruokatavarain ostoa, talouskalujen ostoa ja hoitoa sekä taloudenhoitotilien pitämistä koskevia neuvoja ja ohjeita y. m. Erikoista painoa on kotitalousneuvoin pantava kotitalouden taloudelliseen puoleen, niin että opetus sovitetaan yksityisten kotien varallisuuden ja erikoisolojen mukaan. Heidän asianaan on myös antaa lasten vaatetusta, ravintoa ja hoitoa koskevia neuvoja, tarpeen tullen antaa ompelua, yksinkertaisempaa sairaanhoitoa ja sairasmaailman laittoja koskevia ohjeita sekä toimeenpanna perheenemäntien kokouksia. Oslossa kotitalousneuvojatoiminnan lähimpänä johtajana on ensimmäinen neuvoja, joka m. m. yksityiskohtaisesti suunnittelee työn, jakaa sen neuvoin kesken ja itse ottaa osaa siihen, johtaa tiedonantokonttoria, hoitaa neuvojatoiminnan tilit ja laatii sen talousarvioehdotuksen. Koko tämän toiminnan valvonta on uskottu viisijäseniselle johtokunnalle, jonka jäsenistä koulukeittiöiden tarkastajatar on itseoikeutettu; johtokunnan puheenjohtajan ja kolme sen muista jäsenistä pitää olla naisia. Oslossa kunnallisen kotitalousneuvojatoiminnan vuosimääräraha oli viimeksi saatavissa olevan tiedon mukaan 16,200 kruunua.

Samantapainen laitos on vuodesta 1919 ollut Tampereella, missä nykyään kaksi n. s. kotitalousneuvojaa on kunnan palveluksessa. Heille vuonna 1922 annetun ohjesäännön mukaan on näiden neuvojin velvollisuutena m. m. vähävaraisissa kodeissa käymällä antaa perheenäideille y. m. perheenjäsenille opetusta ja neuvoja kotitaloudessa ja asunnonhoidossa, opastaa heitä kasvitarihaviljelyksessä sekä pitää kotitalous-, keitto- ja käsityökursseja. Näillä kursseilla on opettava osin varsinaista ruuanlaittoa, ruoka-aineiden säilyynpanoa ja säilytystä, sairasmaanlaittoa ja ruuanjätteiden talteen ottamista, osin maanmuokkausta, kylvää, harvennustyötä ja siemenviljelystä, osin yksinkertaisten vaatteiden valmistamista, paikkausta ja parsimista. Sitäpaitsi on neuvojin kursseilla pidettävä esitelmää kodin- ja lastenhoidosta, ruoka-aineiden ravintoarvosta y. m., minkä ohessa heidän asiansaan on toimeenpanemalla näytepäivällisiä ja julkisia kurssien päättäjäisiä levittää tietoa kasvitarihaviljelyksessä, sienien y. m. sekä työtä säästävien uudenaikaisten työvälineiden merkityksestä. Tampereen kotitalousneuvojat ovat kaupunginvaltuuston valitseman seitsenjäsenisen kotitalousvaliokunnan alaisia. Kuluvan vuoden menosääntöön on neuvojatoimintaa varten kokonaisuudessaan merkitty 55,900 markan määräraha.

Komitea puolestaan on ollut sitä mieltä, että työ kodinhoidon ja kotitalouden parantamiseksi Helsingissä parhaiden mahdollisten tulosten saavuttamiseksi on pääasiallisesti järjestettävä niinkuin Oslossa ja Tampereella on tehty. Jos opetusta annetaan ainoastaan erilaatuisilla kursseilla, voidaan tietoja tähän kuuluvista aineista tosin levittää niiden perheenemäntäin keskuuteen, jotka vakavasti harrastavat kotiensa vaurastumista, mutta opetus ei ulotu niihin koteihin, joissa sen tarve on suurin, toisin sanoen sellaisiin koteihin, jotka terveydenhoitoon, järjestykseen ja taloudenhoitoon nähden ovat alimmalla kannalla ja joissa perheenemännät eivät ole heränneet oivaltamaan, että heille olisi hyödyksi saada tietoja puheena olevalla alalla. Jos sitävastoin neuvoja ja ohjausta annetaan kodeissa käymällä, laajenee opetuksesta osallisiksi tulevain piiri tuntuvasti ja vedetään tähän piiriin juuri ne ainekset, joita on tärkeintä tässä kohden avustaa. Sekä Oslossa että Tampereella saavutettu kokemus onkin osoittanut, että n. s. kotikäyntitoiminta, vaikka se alussa kotasikin jonkinlaista epäluuloa, on yhä enemmän saavuttanut perheenemäntäin luottamuksen. Molemmissa näissä kaupungeissa on tämä toiminta nyttemmin arvossa pidetty, jopa suosittukin. Kotikäyntien luku oli viime työvuonna Oslossa 475 ja Tampereella 1,898.

Myöskään Helsingissä ei tämänlaatuinen neuvojatoiminta ole aivan koetellamaton uutuus. Vuoden 1924 alussa väliaikaisesti perustetun kaupungin kunnallisten työväenasuntojen emännöitsijäntoimen nykyinen haltija, allekirjoittanut Saarikivi, on nimittäin jo toista vuotta käynyt monissa Vallilan työväenkodeissa ohjaamassa kodin- ja kotiterveydenhoidossa. Nämä käynnit, joita aluksi tehtiin ainoastaan eri pyynnöstä, mutta joita myöhemmin erityisistä syistä on tehty pyytämättäkin, ovat epäilemättä olleet hyödyllisiä. Myös hänen tavallisesti ker-

ran viikossa samassa tarkoituksessa toimeenpanemiansa Vallilan perheenemäntäin iltakokouksia, joissa on tehty kaikenlaisia käsitöitä, luettu kotitalous- ja lastenkasvatuskirjallisuutta sekä keskusteltu luetun johdosta, ovat perheenemännät hartaasti kannattaneet. Maaperä Helsingin vastaiselle neuvojatoiminnalle on siten jo jonkun verran muokattu.

Edellä lausuttuun nähden on komitea, jonka tehtävä, niinkuin edellä on mainittu, oikeastaan tarkoitti vain opetuskurssien järjestämistä koskevan kysymyksen valmistelun, katsonut olevan käsitettävä työnsä jonkun verran laajemmin ja lausuttava mielensä soveliaimmista tavoista antaa opetusta kotiterveydenhoidossa ja kotitaloudessa ylipäätään.

Komitea on siinä kohden ajatellut, että tätä opetusta annettaisiin osin 1) *käymällä kodeissa*, osin 2) käytännöllisillä *kursseilla*, osin 3) erillisissä *esitelmissä* tai esitelmäsarjoissa. Vastedes näyttää myös kotitalousasiain neuvonta- tai tiedonantotoimisto olevan perustettava pääasiallisesti Oslon vastaavan laitoksen mukaisesti, mutta komitea on pitänyt liian aikaisena ottaa tätä kysymystä päiväjärjestykseen, ennenkuin tällä alalla on saavutettu suurempaa kokemusta.

Kotikäyntitoiminnassa olisi neuvoja ja ohjausta annettava seuraavilla kunkin kodin työhön kuuluvilla aloilla: 1) *kotiterveydenhoidossa*, s. o. asunnon ja kodin terveydellisessä hoidossa, puhdistuksessa, siivoamisessa, tuuletuksessa y. m., 2) *kotitaloudessa*, johon, paitsi yksinkertaisemman ruuan laittoa sekä ravintoaineiden säilyynpanoa, säilytystä ja ostoa, kuuluu myös kotitalouden järjestyksen peräisen järjestäminen, taloudenhoitolaskelmat y. m., sekä 3) *yksinkertaisemmissä käsitöissä*, niinkuin paikkauksessa, parsinnassa, pientenlasten- ja muiden yksinkertaisempain vaatteiden sekä alusvaatteiden valmistuksessa y. m. Sitävastoin ei komitea ole katsonut ohjausta olevan ulotettava aineisiin semmoisiin kuin lasten- ja kasvitarhanhoitoon, osin syystä että nämä edellyttävät ohjaavilla neuvojilla olevan tietoja, joita ainoastaan poikkeustapauksissa on samaan henkilöön yhdistettyinä, osin syystä että kunnalliset toimihenkilöt ja yksityiset yhtymät jo toimivat näillä aloilla.

Mitä kursseihin tulee, olisi niitä toimeenpantava kolmenlaatuista, nimittäin: 1) *kotitalouden havaintokursseja*, 2) *kotitalouden opetuskursseja* ja 3) *käsitöiden opetuskursseja*. Näistä kursseista olisi havaintokurssit järjestettävä suuremmalle osanottajajoukolle, opetuskurssit sitävastoin, joissa osanottajat itse olisivat mukana käytännöllisessä työssä, harvemmille osanottajille. Kaikkia kolmenlaatuista kursseja olisi toimeenpantava eri osissa kaupunkia, etusijassa työväen kaupunginosissa. Esitelmäin taas pitäisi käsitellä kotiterveydenhoidon ja kotitalouden y. m. kotien toimintaa ja elämää koskevain tai sen yhteydessä olevain asiain eri puolia. Kursseissa olisi tavallisesti alhainen pääsymaksu kannettava, koska se on osoittanut olevan omansa herättämään suurempaa mielenkiintoa ja tekemään osanoton vilkkaammaksi. Sen ohessa olisi kuitenkin maksuttomiakin

kursseja järjestettävä, mimmoisiksi sopisivat esim. erinäiset rajoitetulle osanottajapiirille aiotut opetuskurssit. Esitelmäinkin pitäisi olla maksuttomia.

Edellä lyhyin piirtein esitetyn toiminnan pääosa, nimittäin kotikäyntien suorittaminen ja kummankin laatuisten kotitalouskurssien toimeenpano annettaisiin tehtäväksi n. s. *kotitalousneuvojille*. Komitean mielestä pitäisi toistaiseksi kaksi sellaista väliaikaisesti asettaa kaupungin palvelukseen. Näiden toiminnan tuottamasta hyödystä myöhemmin saadun kokemuksen varaan olisi jätettävä, asetetaanko heidät vastedes vakinaiselle palkkasäännölle ja lisätäänkö heidän lukuaan. Neuvojoin ei pitäisi ainoastaan olla täysin päteviä antamaan opetusta kotitalouden eri haaroissa, vaan heillä pitäisi myös olla sellaiset tiedot yksinkertaisemmissä käsitöissä, että he kotikäynneillä voisivat antaa ohjausta tässä kohden. Komitea pyytää lisäksi huomauttaa, että suurta painoa olisi pantava neuvojoin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käynnit kodeissa, joissa puhtaus ja järjestys ovat vähemmän tyydyttäviä, vaativat neuvojilta melko suurta määrää tahdikkuutta ja hienotuntoisuutta. Ellei heidän onnistu saavuttaa perheenmääntäin luottamusta, menevät heidän käyntiensä hedelmät helposti hukkaan, ja sama on laita, elleivät he noudata tarpeellista vaiteliaisuutta siihen nähden, mitä he yksityisissä kodeissa ovat nähneet ja kuulleet.

Yllämainittuja käsityöoppikursseja ei komitean mielestä olisi neuvojoin pidettävä, vaan ammattitaitoisten tilapäisten opettajatarten, jotka palkattaisiin erityisestä, tarkoitukseen myönnetystä määrärahasta. Tämä lienee tarpeellista sentähden, että henkilöt, jotka erittäin ovat valmistautuneet kotitalousneuvojiksi, vain harvinaisissa tapauksissa sen ohessa pystyvät antamaan käsityöopetusta. Mitä taas esitelmiin tulee, voitane todennäköisesti varsin suuressa määrässä odottaa avustusta sivullisilta, asiaa harrastavilta henkilöiltä.

Koko puheenalaisen toiminnan johdon on komitea katsonut olevan ainakin aluksi uskottava sellaiselle kunnalliselle elimelle, joka ei hoitaisi tätä tehtävää muiden tehtävien ohessa. Varsinkin järjestämistyö olisi näet sellaisen elimen suoritettava, jonka voisi edellyttää kiinnittävän tähän kuuluviin asioihin kaikkea sitä huomiota ja mielenkiintoa, jota uusi kunnallinen toiminta vaatii, ja jonka elimen jäsenet valittaisiin huomioonottamalla että heillä on tähän tehtävään tarvittavaa asiantuntemusta. Komitea on sentähden pitänyt vähemmän tarkoituksenmukaisena panna tätä toimintaa esim. terveydenhoitolautakunnan tai sosiaalilautakunnan alaiseksi, joiden lautakuntain harrastuspiiriä se jossain määrin koskettaa, ja on puolestaan katsonut sopivimmaksi, että Kaupunginvaltuusto tarkoitusta varten valitsisi esim. viisijäsenisen *komitean*. Myöhemmin voisi, jos toiminta vakiintuu, komitean sijaan tulla lauta- tai johtokunta tai muu senlaatuinen pysyväinen elin. Johtosääntöjen laatiminen ehdotetulle komitealle ja neuvojille niinikään olisi lykättävä, kunnes jonkun verran kokemusta tällä alalla on saavutettu.

Puheenalaisen toiminnan *kustannuksia* laskiessaan on komitea edellyttänyt, että huoneistot eri kurseja varten voitaisiin saada maksutta kunnan käytettävänä olevista rakennuksista. Muut huoneistojen käytöstä johtuvat menot kuin valaistuksesta, lämmityksestä, siivoamisesta ja puhdistuksesta ovat eivät siis rasittaisi tämän opetustoiminnan määrärahoja. Kun juuri huoneistojen aiheuttamat runsaat kustannukset ovat yksityisille yhtymille olleet tärkeänä esteenä sellaisten kurssien toimeenpanossa ja kun huoneistojen vuokraaminen tarkoitukseen voisi kaupungillekin käydä liian kalliiksi, täytyy mainittua edellytystä pitää epäamättömänä ehtona, jotta kurssit saataisiin toimeen. Kaupungin käytettävänä on todellisuudessa useissa kansakouluissa huoneistoja, jotka ovat kaikin puolin sopivia tarkoitukseen ja joiden luovuttamista ei pitäisi voida evätä, koska kurssit toimeenpantaisiin valistustarkoituksessa. Suurempia havaintokursseja varten soveltuisi niinmuodoin Kaisaniemen uuteen kansakoulutaloon laitettu koulukeittiö erittäin hyvin, ja muissa kansakouluissa voitaisiin vaikeudetta toimeenpanna erilaatuisia pienempiä kurseja. Sellaisia kurseja varten sopiva huoneisto on myös eräässä Vallilan kunnallisessa työväenasunnossa (Karstulantie 1 A). Erittäin tärkeätä olisi komitean mielestä myös, että havaintokursseja varten sopiva keittiö laitettaisiin työväenopiston uuteen taloon, jota varten Kaupunginvaltuusto jo on osittain myöntänyt määrärahan. — Kansakouluhuoneistojen käyttämisen jälkeen olisi tietenkin joka kerta perin pohjoin puhdistus sekä tarpeen vaatiessa desinfiointi toimitettava.

Sille komitealle, joka väliaikaisesti johtaisi toimintaa, ei tarvitsisi eri huoneistoa hankkia, vaan voisi komitea asiasta sovittuaan toistaiseksi kokouksiaan ja asiakirjain säilytystä varten käyttää esim. terveydenhoitolautakunnan tai kunnallisten ammattientarkastajain huoneistoa. Esitelmät taas sopisi pitää työväenopistossa, joten niidenkin huoneistokustannukset säästyisivät.

Vuotuiset menot käsittäisivät siis osin palkkoja ja palkkioita, osin erilaatuisten kurssien käyttökustannuksia. Mitä ensin neuvojin palkkaukseen tulee, on komitea näille viranpitäjille asetettaviin suuriin vaatimuksiin nähden katsonut heidät tässä kohden olevan asetettava kunnallisten ammattientarkastajain vertaisiksi, jotka viimeksi mainitut on sijoitettu seitsemänteen palkkaluokkaan. Palkkaasteikon VIII käytännössä ollessa olisi siis neuvojin palkka 2,200 mk kuukaudessa eli 26,400 mk vuodessa. Käsityökurssien johtoa ja esitelmänpitäjiä palkkioita varten olisi lisäksi myönnettävä esim. 8,000 markan määräraha. Johtavassa komiteassa, jolla erittäinkin alussa olisi varsin paljon työtä, näyttää puheenjohtajan pitävän saada vuosipalkkio, esim. 3,000 mk, ja muiden jäsenten tavallinen 50 markan palkkio kultakin kokoukselta; vuotuisten kokousten lukumäärää ei ainakaan alussa voitane edellyttää 20 vähemmäksi. Erityistä sihteerä ei ainakaan toistaiseksi olisi palkattava, koska komitean sihteerintehtävät sopivasti voisi hoitaa jompikumpi neuvoja. Muut menot eli käyttökustannukset on laskettu kaikkiaan 18,000 markaksi, eriteltyinä sillä tavoin kuin alempana olevasta käy selville.

Menosääntö olisi siis seuraava:

2 kotitalousneuvojaa, palkkaa (VIII palkka-asteikon mukaan) kumpikin 26,400: —	52,800: —
Määräraha käsityökurssveja ja esitelmiä varten	8,000: —

Komiteapalkkiot:

puheenjohtaja, vuosipalkkio	3,000: —	
4 jäsenen palkkiot 20 kokoukselta, kultakin 50: — ..	4,000: —	7,000: —

Käyttökustannukset:

tarveaineet ruuanlaitto-opetusta varten	5,000: —	
ilmoitukset ja painatus	4,000: —	
lämmitys ja valaistus	3,000: —	
siivoaminen ja puhdistus	3,000: —	
tarverahat	3,000: —	18,000: —
Yhteensä Smk		85,800: —

Ensimmäisenä toimintavuonna tarvittaisiin sitäpaitsi keittiötarvikkeiden y.m. hankkimista varten erityinen määräraha, komitean arvion mukaan 10,000 mk.

Edellä lausutun nojalla komitea kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että järjestetään sellainen kotiterveydenhoidon ja kotitalouden opetus, kuin esillä olevassa mietinnössä on ehdotettu;

että tätä tarkoitusta varten kaupungin palvelukseen koetteeksi asetetaan kaksi kotitalousneuvojaa tässä mietinnössä lähemmin mainituin tehtävin;

että mainittua opetustoimintaa johtamaan asetetaan viisijäseninen komitea, oikeutettuna keskuudestaan valitsemaan puheenjohtajan;

että tässä mietinnössä oleva puheenalaisen toiminnan menosääntöehdotus vahvistetaan; sekä

että keittiötarvikkeiden y. m. hankkimista varten myönnetään edellä mainitulle komitealle erityinen 10,000 markan määräraha.

Helsingissä, marraskuun 30 päivänä 1925.

Hedvig Gebhard.

O. v. Hellens.
Lyydla Saarikivi.

Jenny Markelin-Svensson.
Carl Tigerstedt.

Harald Dalström.

Liite.

Terveystenhoitolautakunnalle.

Lukuisissa kodeissa Helsingissä ovat terveydelliset olot edelleenkin sekä kotien puhtauteen, tuuletukseen y. m. että myös hyvän, ravitsevan ruuan tarjoituksenmukaiseen laittamiseen nähden varsin epätydyttävät. Yleiseltä terveyshoidolliselta kannalta on tämä suuresti valitettava, koska väestön yleinen terveydentila tämän johdosta kärsii ja tarttuvain tautien, etusijassa tuberkuloisin, leviäminen edistyy, minkä ohessa tämä seikka vaikuttaa epäedullisesti pienten lasten kivulloisuuteen ja kuolleisuuteen. Sangen toivottava olisi sentähden mielestäni, että toimenpiteisiin kunnan taholta ryhdyttäisiin tämän epäkohdan poistamiseksi mahdollisimmassa määrässä.

Toimenpide, jonka etusijassa tässä kohden pitäisi tulla kysymykseen, näyttää minusta olevan opetuskurssien järjestäminen kotiterveydenhoidossa ja kotitaloudessa perheenemännille ja nuorille naisille. Että sellainen opetus, jos se johdetaan oikealla tavalla, tuottaa erinomaisen suurta hyötyä ei ainoastaan terveyshoidollisessa, vaan myös yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa suhteessa, käy kylläkin selville muualla saavutetusta kokemuksesta.

Kun sellaisen kotitalousopetuksen järjestäminen kuitenkin, jotta se täysin vastaisi tarkoitustaan, olisi toteutettava vasta sitten, kuin hanketta harrastavat asiantuntevat henkilöt ovat kaikinpuolisesti pohtineet asiaa, pyydän kunnioittaen ehdottaa, että Terveystenhoitolautakunta tekisi Kaupunginvaltuustolle esityksen komitean asettamisesta, joka komitea saisi tehtäväkseen valmistella tätä asiaa ja mikäli mahdollista esittää ehdotuksen siinä niin hyvissä ajoin, että tarpeellinen määräraha sellaisen opetuksen järjestämiseksi voitaisiin merkitä 1926 vuoden talousarvioon. Sellaiseen komiteaan voisi sopivasti kuulua viisi henkilöä, joista kaksi valitsisi Kaupunginvaltuusto, jota paitsi Terveystenhoitolautakunta, Sosiaalilautakunta ja Rahatoimikamari kukin valitsisivat edustajan siihen.

Helsingissä, toukokuun 14 päivänä 1925.

O. v. Hellens.

*Esitys tilusvaihdesta Helsingin kaupungin
ja Sörnäisten kuritushuoneen välillä.*

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Maalisk. 23 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 248.

Kysymys Helsingin kaupungin ja Suomen valtion välillä tekeillä olevasta tilusvaihdesta, joka koskee Sörnäisten kuritushuonealueen järjestelyä, on vuosikausia ollut käsittelyn alaisena kaupungin ja valtion viranomaisten välillä, kunnes v. 1922 oli pääasiallisesti päästy yksimielisyyteen. Rahatoimikamari ei ole kuitenkaan voinut lopullisesti käsitellä asiaa aikaisemmin, osin odottaen Hermannin alueen uutta vuokrajärjestelyä, osin sen johdosta että vankeinhoitohallitus, jonka kanssa neuvotteluja asiasta on käyty on lakkautettu ja sen tehtävät ovat siirretyt oikeusministeriön vankeinhoito-osastolle. Hermannin alue, jolla vaihdon alaiset tilukset sijaitsevat, on Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti kuluvan vuoden alusta uusin vuokraehdoin järjestetty. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston päälliköltä on rahatoimikamari nyttemmin saanut tietää, että osasto kannattaa vankeinhoitohallituksen kirjelmässä huhtikuun 5 päivästä 1922 esittämiä näkökohtia (Liite II).

Mitä itse vaihtokysymykseen tulee, on rahatoimikamari puolestansa hyväksynyt herrojen Lillen ja Brunilan liitteessä I tekemät ehdotukset muissa suhteissa paitsi mikäli tulee korvausten suorittamiseen alueella A—B—C—D—A sijaitsevien vuokratonttien omistajille. Kuten valtuuston helmikuun 12 päivänä 1924 päivätyn lähetteen ohella saapuneesta anomuksesta ilmenee, ovat vuokraajat nimittäin anoneet että valtion olisi aluevaihdon tapahduttua tonteilla olevat rakennukset ostettava vaihtoaikana vallitsevasta arviohinnasta. Mutta kun valtion taholta ei olla tällaiseen menettelytapaan suostuvaisia, kuten selviää mukana seuraavasta vankeinhoitohallituksen kirjelmästä, ja mainitut vuokrat nyttemmin ovat järjestetyt lyhyellä irtisanomisajalla, on kri sitä mieltä että ne saavat siirtyä ilman vastamainittua ehtoa valtiolle. Toistaiseksi lienee valtion aikomus antaa vuokraajien asua nykyisillä vuokra-alueillaan.

Mitä eriniästen katuosien kiveämiseen erittäin tulee, josta on ollut eri mieliä kaupungin ja valtion viranomaisten välillä, on rahatoimikamari ollut sitä mieltä,

että kaupunki olisi oikeutettu noudattamaan samaa menettelyä kuin uusiin katuihin nähden yleensä noudatetaan. Kaupunki tekee kadun muutoin valmiiksi, mutta tontinomistajan velvollisuus on huolehtia kadun kivittämisestä. Milloin katu on kivitettävä, riippuu kaupunginviranomaisten päätöksestä.

Koska kaupunki tähänkin asti on huoltanut Itäisen Viertotien hoidosta ja puhdistuksesta, voisi se edelleen niin tehdä, ainakin niinkauan kuin katu on sepelillä peitetty, kuten yleisten töiden hallitus on ehdottanut (Liite III). Kun katuosa tulee kivillä laskettavaksi, olisi valtion sitävastoin huolehdittava sen hoidosta ja puhdistuksesta samaten kuin yksityisten talonomistajain ainakin.

Rahatoimikamari saa siis kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

kääntyä Valtioneuvoston puoleen esittäen että valtion ja Helsingin kaupungin välillä tehdään sellainen tilusvaihto, joka lähemmin selviää mukana seuraavasta kartasta, minkä kautta

Sörnäisten kuritushuone saa:

1) kuritushuoneen länsirajan vierellä oheenliitetyllä kartalla kirjaimilla A—B—C—D—A merkityn alueen, pinta-alaltaan 8,920 m²;

2) Kuritushuoneen itärajan viereltä kirjaimilla J—L—M—J merkityn alueen, pinta-alaltaan 4,640 m²;

3) kuritushuoneen itärajan suoristamiseksi alueen O—P—R—S—O, alaltaan 840 m²;

4) pienen, täytettäväksi aiotun vesialueen ehdotetun uuden pohjoisrajan X—Y eteläpuolella;

kuin myös käyttöoikeuden noin 3,000 m² suuruiseen varastotonttiin Vanhankaupungin lahden satama-alueella, vankilan naapuritossassa;

sekä kaupunki:

1) Itäisen Viertotien varrelta alueen D—E—F—D, alaltaan 2,560 m²;

2) kuritushuoneen eteläpuolelta alueen G—H—I—K—G, alaltaan 3,380 m²;

3) kuritushuoneen itäpuolelta alueen M—N—O—M alaltaan 2,000 m²; ja

4) alueen S—T—U—V—S, alaltaan 7,520 m².

Tämän oheella olisi valtion ja kaupungin väliseen sopimukseen lisättävä seuraavat ehdot:

Sörnäisten satamaradasta johdettavan sivuraiteen vetää valtio omalla kustannuksellaan ja suorittaa kaikki siitä aiheutuvat kustannukset;

kaupunki tasoittaa kustannuksellaan kaikki kuritushuoneen aluetta ympäröivät kadut;

kaupunki huolehtii Itäisen Viertotien hoidosta ja puhdistuksesta Sörnäisten kuritushuoneen kohdalla, niinkauan kuin sanottu katuosa on sepelillä peitetty.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Suomen Vankeinhoitohallitukselle.

Allekirjoittaneet, jotka Helsingin kaupungin Yleisten töiden Hallituksen määräyksestä ovat saaneet tehtäväkseen yksissä neuvoin Vankeinhoitohallituksen edustajien kanssa valmistaa valtion ja kaupungin välistä Sörnäisten kuritushuoneen aluetta koskevaa tilusvaihtokysymystä, saavat täten ehdottaa, että kyseenalainen vaihto toimeenpantaisiin seuraavalla tavalla:

Kuritushuone tulisi tilusvaihdon kautta saamaan seuraavat alueet:

1) Kuritushuoneen länsirajan viereltä oheenliitetyllä kartalla kirjaimilla A—B—C—D—A merkityn alueen, pinta-alaltaan 8,920 m², jota Kuritushuoneen johtajan lausunnon mukaan on pidettävä välttämättömänä suojelusalueena.

2) Kuritushuoneen itärajan viereltä kirjaimilla J—L—M—J merkityn alueen, pinta-alaltaan 4,640 m², joka osaksi on tarpeellinen vankilan alueelle johdettavan uuden sivuraiteen penkereen tekemistä varten.

3) Kuritushuoneen itärajan suoristamiseksi alueen O—P—R—S—O, alaltaan 840 m².

4) Pienen, täytettäväksi aiotun vesialueen ehdotetun uuden pohjoisrajan X—Y eteläpuolella.

Sitäpaitsi tulisi Kuritushuoneen saada käyttöoikeuden noin 3,000 m² suuruiseen varastotonttiin Vanhankaupungin lahden satama-alueella, vankilan naapuristossa. Siihen nähden että vielä on kokonaan epätietoista, missä muodossa ja milloin satamasuunnitelma tulee toteutetuksi, jätettäne varastopaikan määrittely vastaiseksi avonaiseksi.

Kaupunki tulisi saamaan:

a) Itäisen Viertotien varrelta alueen D—E—F—D, alaltaan 2,560 m², uuden kadun avaamista varten Hermannin kaupunginosan läpitulevalle satama-alueelle.

b) Kuritushuoneen eteläpuolelta alueen G—H—I—K—G, alaltaan 3,380 m², Lautapihankadun jatkoa varten Itäiselle Viertotielle.

c) Kuritushuoneen itäpuolelta alueen M—N—O—M, alaltaan 2,000 m², vastaisuudessa mahdollisesti tarpeellista katua varten.

d) Kuritushuoneen koillispuolelta Teurastuslaitokselle johdettavaa vastaista sivuraidetta varten tarpeellisen alueen S—T—U—V—S, alaltaan 7,520 m².

Kuritushuoneelle ja Helsingin kaupungille joutuvien alueiden pinta-alat tulisivat siis olemaan:

Kuritushuoneelle joutuvat alueet:

A—B—C—D—A	=	8,920 m ²
J—L—M—J	=	4,640 »
O—P—R—S—O	=	840 »
Yhteensä	=	14,400 m ²

Kaupungille joutuvat alueet:

D—E—F—D	=	2,560 m ²
G—H—I—K—G	=	3,380 »
M—N—O—M	=	2,000 »
S—T—U—V—S	=	7,520 »
Yhteensä	=	15,460 m ²

Tämän laskelman mukaan kaupunki siis saisi jonkun verran suuremman alueen, mutta huomioon ottaen, ettei vankilanalueisiin ole laskettu sen pohjoisrajan viereistä vesialuetta eikä yllämainittua varastotontin käyttöoikeutta, voitane pääasiassa pitää sekä valtiolle että kaupungille joutuvia alueita saman-

suuruksina. Mitä eri maa-alueiden arvoon tulee, huomautettakoon, että kaupungin omistama alue Hermannin kaupunginosassa, joka sijaitsee vastaisen kadun varrella ja on varattu suljettua tai puoliavonaista rakennustapaa varten, on ainakin yhtä arvokas kuin vankilan kallioinen ranta-alue, miltei arvokkaampiakin. Kun muita alueitakin voi pitää samanarvoisina, saamme ehdottaa, että valtion ja kaupungin omistamat alueet vaihdettaisiin keskenään samankokoisina ja -arvoisina.

Sitä paitsi olisi valtion ja kaupungin väliseen sopimukseen lisättävä seuraavat ehdot:

Siihen nähden että alueella A—B—C—D—A sijaitsevat asuinrakennukset ovat asuttavassa kunnossa ja siis nykyoloissa niiden omistajille suuriarvoiset, on mielestämme välttämätöntä, että valtio sopivalla tavalla korvaa heille tuottamansa tappion.

Koska vankilanalueelle Sörnäisten satamaradasta johdettava sivuraide tulee palvelemaan yksinomaan kuritushuoneen tarvetta, on katsottava luonnolliseksi, että valtio omalla kustannuksellaan teettää radan ja suorittaa kaikki siitä aiheutuvat kustannukset.

Helsingin kaupunki tasoittaa kustannuksellaan kaikki kuritushuoneen aluetta ympäröivät kadut sekä teettää täysivalmiiseen kuntoon vankilan itäpuolelle suunnitellun kadun L—M—O—S—T—U ja huolehtii sen puhtaanapidosta siksi, kunnes vankila mahdollisesti tulee sijoittamaan rakennuksia sen sivuun, jolloin katuosan puhtaanapito sitä myöten siirtyy vankilan hoitoon.

Valtio kivittää sille tulevan osan kadusta A—D—F—G—K—L ja huolehtii sen osan puhtaanapidosta.

Siinä tapauksessa että valtio ei haluaisi ottaa haltuunsa aluetta A—B—C—D—A, vaan tulisi järjestämään varmuuslaitteita toisella tavalla, voisi kaupunki sitoutua rakennusjärjestyksen avulla supistamaan rakennusten korkeuksia Hermannin itäosassa, siten vankilan alueelle nyt vapaata näkömahdollisuutta rajoittaakseen. Korvauksena tästä johtuvasta tonttien arvon alenemisesta sekä valtiolle luovutettavista alueista J—L—M—J ja O—P—R—S—O, tulisi kaupungin kuitenkin saada yllämainitut alueet D—E—F—D, G—H—I—K—G, M—N—O—M ja S—T—U—V—S.

Helsingissä, marrask. 4 p. 1921.

W. O. Lille.

Birger Brunila.

VANKINHOITOHALLITUS

Liite II.

Helsingissä,

huhtik. 5 p:nä 1922.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

N:o 2,712.

Sittenkun valtion ja Helsingin kaupungin välistä, eräitä Hermannin ja Helsingin kuritushuoneen alueen osia koskevaa tilusvaihtoa valmistelevaan asetettu komitea oli vuonna 1915 valmistanut mietintönsä erinäisten maa-alueiden vaihdosta valtion ja kaupungin välillä, ovat Helsingin kaupungin yleisten töiden

hallituksen määräyksestä kaupungin geodeetti ja asemakaava-arkkitehti tehneet ehdotuksen kyseenalaisesta tilusvaihdosta sekä toimittaneet 4 päivänä marraskuuta 1921 päivätyn ehdotuksensa samoin kuin vastamainitun komitean mietintöä seuranneesta, vaihdettavia alueita kuvaavasta kartasta jossain määrin poikkeavan kartan Vankeinhoitohallitukselle lausuntoa varten.

Oheenliittäen mainitun ehdotuksen sekä komitean mietinnön, jotka aikanaan palautettaneen, Vankeinhoitohallitus lausuntonaan asiassa kunnioittaen esittää seuraavaa:

Mitä ehdotuksessa mainittuun varsinaiseen tilusvaihtoon tulee, hyväksyy Vankeinhoitohallitus ehdotuksen siinä suhteessa sellaisenaan. Samaten katsoo Vankeinhoitohallitus luonnolliseksi, että kuritushuoneen alueelle Sörnäisten satamaradalta johdettavan sivuraiteen kustannukset joutuvat valtion suoritettaviksi. Sitävastoin on Vankeinhoitohallituksen mielestä kohtuullista, että Helsingin kaupunki omalla kustannuksellaan tasoittaa ja teettää täysivalmiiseen kuntoon ei ainoastaan ehdotuksessa mainitun kuritushuoneen itäpuolelle suunnitellun kadun L—M—O—S—T—U, vaan myös kaupungille tulevan katuosan A—D—F—G—K—L ja huolehtii näiden puhtaanapidosta siksi, kunnes vankilä mahdollisesti tulee sijoittamaan rakennuksia mainittujen katuosien sivuun tai luovuttamaan niiden varrella olevia tonttimaita yksityishenkilöiden haltuun, jolloin puhtaanapitovelvollisuus siltä osalta siirtyisi pois kaupungilta. Mitä ehdotuksessa mainitulla alueella A—B—C—D—A sijaitsevien asuinrakennusten omistajille maksettaviin korvauksiin tulee, ei niistä tietenkään enää voi olla kysymystä, koska vuokra-aika jo on kulunut umpeen eikä Vankeinhoitohallitus nykyisten asunto-olojen tähden tule velvoittamaan heitä muuttamaan, vaan saisivat he toistaiseksi lyhytaikaisten vuokrasopimusten nojalla ja Vankeinhoitohallitukselle suoritettavaa vuokraa vastaan asua rakennuksissaan. Ehdotuksen lopussa esitetty vaihtoehdotus viimeainittuun alueeseen nähden ei näin ollen tule kysymykseen.

Viitaten edellä esitettyyn, Vankeinhoitohallitus kunnioittaen pyytää saada Rahatoimikamarin lausunnon tästä ehdotuksesta, jotta Vankeinhoitohallitus sitten voisi alistaa asian Valtioneuvostolle, jolle sen edelleen käsittely kuuluu.

A. R. Arvelo.

K. J. Rousti.

Liite III.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS

Helsinki,
huhtik. 27 p:nä 1922.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

N:o 117.

Palauttaen Rahatoimikamarin lähetteen tämän kuun 10 päivästä § 1050 ynnä Vankeinhoitohallituksen kirjelmän N:o 2712, koskeva käsittelyn alaisena ollut kysymystä erinäisistä maanvaihdoista Kuritusvankila-alueen ympärillä Sörnäsissä, saa Hallitus vaadituksi lausunnoksi ilmoittaa, että mainittu

Hallitus näyttää osaltansa hyväksyneen kaupungingeodeetin ja kaupunginasema-kaava-arkkitehdin viime marraskuun 4 päivänä sille tekemän ehdotuksen asiassa, paitsi mitä tulee vankila-alueen länsipuolella sijaitsevien katujen kivityksestä ja puhtaanapidosta, jotka työt niiden virkailijoiden mielipiteen mukaan kuuluisivat katusivua omistavalle vankilalle, vaan jotka Vankeinhoitohallitus tahtoo siirtää kaupungin huoleksi. Kun kaupunki Hallituksen tiedon mukaan on tähänkin asti yksin huoltanut aluetta sivuavan Itä-Viertotien hoidosta ja puhdistuksesta, niin voinee se siitä vielä vastaiseksikin vastata, ainakin niin kauan kuin mainittu katuosa on sepelillä peitettynä. Samoin voitaneen kaupungin voivan vastata mainitun katuosan ensimmäisestä peittämisestä noppakivillä, vaan olisiko tämän hoitovelvollisuus ulotettava vielä pitemmälle tulevaisuuteen, lieene harkinnan alaista. Hallituksen mielestä olisi tämä hoitovelvollisuus loppuva silloin, kun vankila eli sen oikeuttamat yksityiset sijoittavat rakennuksiansa tien sivuun ja ottavat siltä osalta puhtaanapidosta huoltaaksensa. Samoin voinee kaupunki, kysymyksen ratkaisun helpoittamiseksi, tasoitusvelvollisuudensa lisäksi ottaa vastatakseen myös sen uuden kadun ensimmäisestä kivityksestä, joka erkanee Viertotiestä vankila-alueen länsi-rajaa pitkin Hermannin etukaupungin sisäosiin, vaan että tämänkin kivityksen hoito ja uusinta siirtyisi kadun sivuun tulevien uusien rakennusten ilmestyessä puhtaanapitovelvollisuuden mukana rakennusten omistajille.

Sen ilmoituksen mukaan, minkä kaupungingeodeetti on saanut kaupungin puhtaanapitolaitokselta, ovat Hermannin talojen omistajat velvolliset itse vastamaan talojensa edessä olevan kävelykadun puhdistuksesta. Kun Vankeinhoitohallituksen kirjelmän mukaan tämän uuden kadun sivulla sijaitsevat entiset huvilarakennukset saisivat vastaiseksi seistä paikoillaan, niin saa Hallitus esittää asianomaisten harkittavaksi, eikö näiden rakennusten omistajat voitaisi velvoittaa myös eteenkin päin huoltamaan katuosiensa lakaisusta ja aukipidosta, kuten he tähänkin asti ovat tehneet, ettei kaupungin maanvaihdon tapahduttua tarvitsisi erityisesti ruveta heidän katuosiensa lakaisemaan.

Esitetyn perusteella saa Hallitus siis ehdottaa, että Vankeinhoitohallituksen edellä mainitussa kirjelmässä esitetty lisäehdotus kysymyksessä olevaan maanvaihtoon tulisi kaupungin puolesta hyväksytyksi, vaan kumminkin siten, että kaupunki vastaa ainoastaan kysymyksessä olevien katuosien ensimmäisestä kivityksestä, vaan että niiden hoito ja uusinnan-huolto siirtyisi katujen sivuille ilmes-tyvien uusien rakennusten omistajille silloin, kun nämä ottavat katuosiensa puhtaanapidosta vastatakseen. Samoin olisivat ne vankilalle siirtyvällä alueella sijaitsevien asumusten omistajat, jotka vastaiseksi saisivat pysyä paikoillaan, velvoitettavat huoltamaan katuosiensa puhdistuksesta siten, kun he siitä tähänkin asti ovat huoltaneet.

W. A. Sohlberg.

G. A. Gröndahl.

Helsingin kaupungin Yleisten töiden**HALLITUS.***Lokak. 19 p:nä 1922.**Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.*

N:o 282.

Vastaukseksi rahatoimikamarin kirjelmään viime kesäkuun 16 päivästä n:o 1152, pyynnöllä antamaan lisäselvitystä kysymykseen, joka koskee tilusvaihtoa kaupungin ja Helsingin kuritushuoneen välillä, saa hallitus tämän ohessa lähettää kaupungingeodeetin ja asemakaava-arkkitehdin asiasta antaman mietinnön, ilmoituksella että hallitus kaikin puolin on yhtynyt siinä antamiin selvityksiin.

Otto Fr. Nyberg,
puheenj.

*G. A. Gröndahl.**Helsingin kaupungin yleisten töiden hallitukselle.*

Oheen liittäen kirjelmän kesäkuun 16 p:ltä 1922 n:o 1152 on rahatoimikamari palauttanut Helsingin kaupungin ja Sörnäsin kuritushuoneen välillä ehdotettua tilusvaihtoa koskevat asiapaperit ja kehoittanut hallitusta antamaan lisäselvityksen erikoisista kirjelmässä mainituista kysymyksistä.

Allekirjoittaneet, jotka ovat saaneet tehtäväkseen valmistaa asiaa, saavat tämän johdosta esittää seuraavaa:

1) Rahatoimikamarin vaatima luettelo niitten tonttien vuokraajista, joitten alueita vaihto tulisi koskemaan, vuokratuuden pituudesta ja tonteilla olevien rakennuksien arvoista oheenliitetään eri liitteenä. Mitä tulee rakennusten arvioimiseen, jonka on toimittanut rakennuskonttorin huonerakennusosasto, mainittakoon, että se on tehty sillä edellytyksellä, että rakennukset saavat jäädä paikoilleen vielä kymmenen vuoden ajaksi.

2) Mitä tulee vaihdettavien alueiden arvoon, ovat allekirjoittaneet mietinnössään marraskuun 4 p:ltä 1921 esitettyjen perusteiden nojalla ehdottaneet, että valtion ja kaupungin omistamat alueet vaihdettaisiin keskenään samankokoisina ja -arvoisina. Sekä valtion että kaupungin maiden yksikköhinnaiksi voitaisiin laskea keskimäärin Smk 60: — neliömetriltä, huomioon ottaen, että alueet joko ovat tasoittamattomien katujen varsilla tahi osaksi tulevat varattaviksi katuja varten.

Tämän lisäksi tahtovat allekirjoittaneet esiintuoda seuraavan seikan, joka ei tullut huomioon otetuksi yllämainitussa mietinnössämme. Kuritushuoneen kaupungille luovutettavien alueiden luetteloon ei ole otettu sitä kapeata maakaistaletta kuritushuonealueen läntisen rajan varrella Sörnäsradan ja Vellamonkadun välisellä alalla, joka olisi tarpeinen Itäisen Viertotien levittämistä varten 34 metrin levyiseksi alkuperäisen suunnitelman mukaan. Sen komitean mielipiteen mukaisesti, joka v. 1915 antoi lausunnon tilusvaihtokysymyksestä, ovat nimittäin allekirjoittaneet olleet sitä mieltä että, koska mainittu alue on tarkotettu tyydyttämään yleistä liikennetarvetta, tulisi valtion luovuttaa se kaupungille ilman korvausta. Muistutettakoon, että viertotien levittäminen on otettu huomioon kuritushuonealueen eteläosan jakosuunnitteluehdotuksessa, jonka suunnittelun kaupunki valtion pyynnöstä on korvauksetta ottanut tehtäväkseen. Ellei valtio tulisi luovuttamaan aluetta jakosuunnitelman mukaisesti asutusta varten, voitaisiin ehkä kaupunkia velvoittaa lunastamaan puheenalainen maakaistale, jonka ala on noin 2,700 m², jos viertotien levittäminen 34 m. levyiseksi katsottaisiin välttämättömäksi. Nykyään ei kuitenkaan siihen ole pakottavaa tarvetta, koska kaupungin alueella olevan viertotien leveys on 25 metriä, joka luultavasti toistaiseksi riittäisi.

3) Kuritushuonealuetta ympäröivien katujen tasoittamisen ja kivityksen kustannukset selviävät oheenliitetystä kustannusarviosta. Yhteenvedossa nousivat loppusummat seuraaviin eriin:

Pitkin kuritushuoneen itärajaa kulkevan kadun L—M—O—	
S—T—U tasoittaminen	Smk 1,070,000:—
Kadun kivitys nupukivillä	» 1,030,000:—
» kenttäkivillä	» 710,000:—
» viertäminen	» 490,000:—
Vellamonkadun tasoitus A—D—F	» 545,000:—
Kadun kivitys nupukivillä	» 460,000:—
» kenttäkivillä	» 320,000:—
» viertäminen	» 220,000:—
Itäisen Viertotien F—G kivitys lopulliseen 34 m. leveyteen nupukivillä	» 910,000:—
S:oin 25 m leveyteen, kuritushuonealueen nykyiseen rajaan saakka	» 605,500:—
Lautatarhankadun G—K—L tasoitus	» 700,000:—
Kadun kivitys nupukivillä	» 385,000:—
» kenttäkivillä	» 260,000:—
» viertäminen	» 175,000:—

4) Siihen nähden, että pisin vuokrakausi vaihdettaviksi ehdotetuilla tonteilla menee umpeen $\frac{1}{2}$ 1925, saavat allekirjoittaneet ehdottaa, että aika, jolloin vaihto toimitettaisiin, määrättäisiin tammikuun 1 päiväksi 1925.

Helsingissä, lokakuun 2 p. 1922.

Birger Brunila.

W. O. Lille.

Luettelo

niistä vuokratonteista Hermannin I:ssä, jotka on ehdotettu luovutettavaksi vankeinhoitohallitukselle.

Korttelin N:o	Tontin N:o	Katu, jonka varrella tontti sijaitsee	Vuokraajan nimi	Vuokrakausi päätyy	Tontin pinta-ala m ²	Asuinrakennuksien arvo	Ulkohuone- rakennuk- sen arvo	Rakennuk- sien yhteen- laskettu arvo
I a	2	Orioninkatu	Lehtonen, E., kauppias	6 kk. irtis.	2,595	— —	3,200: —	3,200: —
III a	1	"	Tillander, H. J., huvilan om.	"	581	60,000: — 8,000: —	3,000: —	71,000: —
III a	3	"	Virtanen, A., ajuri	31. 12. 1924	1,030	144,000: — 20,000: —	9,000: —	173,000: —
	5	"	Sohlberg, Emil	3 kk. irtis.	*)	16,000: — —	1,500: —	17,500: —
III b	7	"	Laakso, Kalle Vihtori, työmies	6 kk. irtis.	820	— —	4,600: —	4,600: —
III b	6	Vellamonkatu	Nyström, A., rouva	1. 1. 1925	1,010	80,000: — —	—	80,000: —
III a	1	"	Nyholm, A. J., puuseppä	"	1,014	65,000: — —	1,700: —	66,700: —
V	3	"	Törnroos, V. R. ja Nurmi, Viljo O.	6 kk. irtis.	1,318	72,000: — 22,000: —	2,000: —	96,000: —
						(työhuone)		
V	5	"	Fredriksson, E., kirvesmies	1. 1. 1925	738	45,000: — —	5,000: —	50,000: —
V	11	Vegankatu	Glad, T. F., työmies	"	712	18,000: — 12,000: —	2,000: —	32,000: —
V	13	"	Henriksson, G., työmies	"	471	45,000: — 8,000: —	3,000: —	56,000: —
								650,000: —

*) Huomautus. Rakennukset suunnitellulla kadulla.

Likimääräinen kustannusarvio

**Vellamokadun aukaisemisesta ja kiveämisestä kuritushuoneen ehdotetun alueen vierellä
I. Viertotieltä Vegankadulle.**

Tasoituskustannukset.

5,500 m ³ kallionlouhintaa à 70: —	385,000: —		
1,000 „ maanleikkuuta à 20: —	20,000: —		
6,000 m ³ kaduntasoitusta à 15: —	90,000: —	495,000: —	
Noin 10 % lisää työnjohdosta	— —	50,000: —	545,000: —
		Yhteensä Smk	545,000: —

Päällystys I noppakivillä.

600 m reunuskiveä à 40: —	24,000: —		
2,400 m ² jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	144,000: —		
3,600 „ ajotietä I noppakivillä à 70: —	252,000: —	420,000: —	
Noin 10 % lisää työnjohdosta	— —	40,000: —	460,000: —
		Yhteensä Smk	460,000: —

Ketokivipäällystys.

600 m reunuskiveä à 40: —	24,000: —		
1,200 m ² jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	72,000: —		
1,200 „ „ kenttäkivillä à 40: —	48,000: —		
3,600 „ ajotietä kenttäkivillä à 40: —	144,000: —	288,000: —	
Noin 10 % lisää työnjohdosta	— —	32,000: —	320,000: —
		Yhteensä Smk	320,000: —

Vierrettävä.

1,200 m ² jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	72,000: —		
1,500 „ „ ja katuojaa kenttäkivillä à 40: —	60,000: —		
3,300 „ ajotietä vierrettävä à 20: —	66,000: —	198,000: —	
Noin 10 % lisää työnjohdosta	— —	22,000: —	220,000: —
		Yhteensä Smk	220,000: —

Helsingin kaupungin rakennuskonttorissa, kesäkuun 27 päivänä 1922.

Tycho Öller,

Likimääräinen kustannusarvio

Lautatarhakadun tasoittamisesta ja päällystämisestä kuritushuonealueen
ehdotetulla etelärajalla.

Tasotuskustannukset.

8,000 m ³	kallionlouhintaa à 70: —	560,000: —	
5,000 m ²	kaduntasoitusta à 15: —	75,000: —	635,000: —
	Noin 10 % lisä työnjohdosta	65,000: —	700,000: —
			<u>Yhteensä Smk 700,000: —</u>

Päilystys I noppakivillä.

440 m.	reunuskiveä à 40: —	17,600: —	
1,760 m ²	jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	105,600: —	
3,240 „	ajotietä I „ à 70: —	226,800: —	350,000: —
	Noin 10 % lisää työnjohdosta	35,000: —	385,000: —
			<u>Yhteensä Smk 385,000: —</u>

Ketokivipäilystys.

440 m.	reunuskiveä à 40: —	17,600: —	
880 m ²	jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	52,800: —	
880 „	ketokivillä à 40: —	35,200: —	
3,240 „	ajotietä „ à 40: —	129,600: —	235,200: —
	Noin 10 % lisää työnjohdosta	24,800: —	260,000: —
			<u>Yhteensä Smk 260,000: —</u>

Vierrettävä.

880 m ²	jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	52,800: —	
1,120 „	„ ja katuojaa kenttäkivillä		
	à 40: —	44,800: —	
3,000 „	ajotietä vierrettävä à 20: —	60,000: —	157,600: —
	Noin 10 % lisää työnjohdosta	17,400: —	175,000: —
			<u>Yhteensä Smk 175,000: —</u>

Helsingin kaupungin rakennuskonttorissa, kesäkuun 27 päivänä 1922.

Tycho Öller.

Likimääräinen kustannusarvio**kuritushuonealueen itärajalle ehdotetun kadun tasoittamisesta ja päällystämisestä.***Tasoituskustannukset.*

11,000 m ³ kallionlouhintaa à 70: —	770,000: —	
13,400 m ² kaduntasoitusta à 15: —	<u>201,000: —</u>	971,000: —
Noin 10 % lisää työnjohdosta	<u>99,000: —</u>	1,070,000: —
	Yhteensä Smk	1,070,000: —

Päällystys I noppakivillä.

1,340 m reunuskiveä à 40: —	53,600: —	
5,400 m ² jalkakäytävä II noppakivillä à 60: —	<u>324,000: —</u>	
8,000 m ² ajotietä I „ à 70: —	<u>560,000: —</u>	937,600: —
Noin 10 % lisää työnjohdosta	<u>92,400: —</u>	1,030,000: —
	Yhteensä Smk	1,030,000: —

Ketokivipäällystys.

1,340 m reunuskiveä à 40: —	53,600: —	
2,700 m ² jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	<u>162,000: —</u>	
2,700 m ² „ kenttäkivillä à 40: —	<u>108,000: —</u>	
8,000 m ² ajotie „ à 40: —	<u>320,000: —</u>	643,600: —
Noin 10 % lisää työnjohdosta	<u>66,400: —</u>	710,000: —
	Yhteensä Smk	710,000: —

Vierrettävä.

2,700 m ² jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	162,000: —	
3,400 m ² „ ja katuoja kenttäkivillä à 40: —	<u>136,000: —</u>	
7,300 m ² ajotietä vierrettävä à 20: —	<u>146,000: —</u>	444,000: —
Noin 10 % lisää työnjohdosta	<u>46,000: —</u>	490,000: —
	Yhteensä Smk	490,000: —

Helsingin kaupungin rakennuskonttorissa, kesäkuun 27 päivänä 1922.

Tycho Öller.

XXI 61287

Liite X.

Likimääräinen kustannusarvio**Sörnäsän haararadan ja Vellamonkadun välisen Itäisen Viertotien päällystämisestä
I noppakivillä.**

700 m. reunakiveä à 40: —	28,000: —	
3,500 m ² jalkakäytävää II noppakivillä à 60: —	210,000: —	
8,400 „ ajotietä I „ à 70: —	588,000: —	826,000: —
Noin 10 % lisää työnjohdosta	84,000: —	910,000: —
		Yhteensä Smk 910,000: —

Helsingin kaupungin rakennuskonttorissa, kesäkuun 27 p:nä 1922.

Tycho Öller.

Esitys ohje- ja johtosäännöiksi Helsingin kaupungin ammattiopetusta varten.

HELSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissa,
toukokuun 5 p:nä 1925.*

N:o 411.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkun Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta on anonut rahatoimikamarin lausuntoa ammattiopetuslaitosten johtokunnan ehdotuksista, jotka tarkoittavat ohje- ja johtosääntöjen vahvistamista sekä mainitulle johtokunnalle että asianomaisille kouluille, saa rahatoimikamari kunnioittaen esiintuoda seuraavaa.

Mitä ehdotusten asialliseen puoleen tulee, on rahatoimikamarilla sitä vastaan verrattain vähän muistutettavaa ja tulee se näkyviin yhdessä niiden muodollisten muutosehdotusten kanssa, jotka alempana luetellaan. Kun johtokunnan ehdotukset ovat kamarille jätetyt yksinomaan suomenkielisinä, kohdistuvat muistutukset pää-asiallisesti suomenkieliseen tekstiin. Kamari saa siis esittää seuraavat muutosehdotukset johtokunnan ehdotuksiin:

Suomenkielinen teksti.

Liite I.

2 § Sanotaan 3 kohdassa: »yksi tarkastajista»; ehdotetaan »toinen tarkastajista».

3 §. Sanotaan 1 kohdassa: »hänen ollessa estettynä»; ehdotetaan: »hänen ollessa estyneenä».

3) kohta tarpeettomana poistettanee.

4 § 1 kohta: »tehtävät» pro »tehtäviä».

4 §. Sanotaan 2) kohdassa: »määräaikoinaan», korjattava: »määräaikoina».

4) kohdassa on sanojen järjestys epäasianmukainen; oikeampi sanoa: »laskujen hyväksymisessä ja kirjaanpanossa, kirjanpidossa ja tilityksessä».

5) kohdassa ehdotetaan erotettavaksi virasta, ennenkuin se on haettavaksi kaan julistettu. Muutettava: »ottaa virkaan naistarkastaja, — — —, julistettuaan haettaviksi, ja heidät eroittaa sekä — — —

7) kohdassa on loppu »sekä tarkastajien antama selonteko tarkastustuloksista» kamarin mielestä aivan tarpeeton ja liikanainen.

5 §. Sanotaan »ohjesäännöillä», tarkoitus kaiketi on »johtosäännöillä».

Liite II.

Nimikkeessä on »ohjesääntö», pitänee olla »johtosääntö».

1 §. 2 kohdan mukaan virasta erotettaisiin, ennenkuin virka on julistettu haettavaksi. Muutettava: »johtokunta ottaa julistettuaan viran haettavaksi ja siitä erottaa».

Liite III.

Nimikkeessä on »ohjesääntö», pitänee olla »johtosääntö».

1 § 1 kohta »täyttää» sanan sijasta oikeampi käyttää sanaa noudattaa. Silloin olisi myös objekti muutettava partitiiviin: »määräyksiä» pro »määräykset».

Samassa kohdassa sanotaan »lukumäärän viikossa», oikeampi sanoa »opetustuntien viikottaiseen lukumäärään».

4) kohdassa sanotaan »iltakoulun muodossa». Kun »muoto» sanaa jo on käytetty samassa kohdassa, olisi ensinmainittujen sanojen sijasta käytettävä sanaa »iltakouluna».

2 §. Sanotaan »ohjesäännön», tarkoitetaan kaiketi »johtosäännön».

7 §. Määräys, »siinä tapauksessa, että oppilas omaa vaadittavat tiedot» on rahatoimikamarin mielestä aivan tarpeeton.

11 §. Sanotaan »työvuoden päätyttyä pidetään koulun päättäjäiset». On siis kahdesti käytetty päättämissanaa. Kamari ehdottaisi »työvuoden lopussa».

13 §. 3) kohdassa sanotaan »oppilasmääristä eri kursseilla ja osastoilla» sekä »opetustunnit viikossa». Muutettavat: »kunkin kurssin ja luokan oppilasmäärästä» sekä »viikottaiset opetustunnit».

8) kohdassa sanotaan »esitellä — — koskevia asioita». Kaiketi johtajan on esiteltävä *kaikki* asiat, minkätähden on käytettävä nominatiivia.

9) kohdassa käytetään muotoa »määräaikainaan», muutettava »käytettävä määräaikana».

15 §. Sanotaan »myöskin» kiinnittää. Lopputavu -kin on tarpeeton.

17 §. 1) kohta »Opettajien velvollisuuteen kuuluu»; oikeampi sanoa »velvollisuutena on».

Samassa kohdassa puhutaan »oppilaille annettavista» muistutuksista. Muistutukset kaiketi on kirjoitettava päiväkirjaan sen jälkeen kuin ne on annettu. Siis »annetut».

18 § 2 mom.: »valvonta kuuluu», parempi on: »on kauppa- ja teollisuushallituksella».

Liite IV.

Nimikkeessä on »ohjesääntö», pitänee olla »johtosääntö».

2 §:ssä puhutaan metalli- ja puutyö-osastoista, vaikka oikeakielisyyttä noudattaen pitäisi puhua osastosta.

3 §. Sanotaan »ohjesäännön», vaikka tarkoitetaan »johtosääntöä».

8 § = Liitteen III 7 §.

11 § = Liitteen III 10 §.

14 § = Liitteen III 13 § 3). Lisäksi sanotaan 3) kohdassa »oppilasmääristä kullakin — — — luokalla; muutettava »kunkin osaston — — — oppilasmäärästä». 8) ja 9) kohta.

17 § 1 kohta = Liitteen III vastaava kohta.

17 § = Liitteen III 17 §.

18 § 2 kohta = Liitteen III vastaava kohta.

Liite V.

Nimikkeessä sanotaan »tyttöjenkoulun ohjesääntö», pitänee olla joko »tyttöjen koulun johtosääntö» tahi mieluummin »tyttökoulun».

1 §:ssä olisi samallinen muistutus tehtävä.

2 §. Sanotaan: »liittää myöskin asetuksen». Adverbi on asetettu väärään paikkaan, sanottava: »myös liittää asetuksen».

3 § = Liite III 2).

8 § = Liitteen III 7 §.

13 §:ssä puhutaan »johtajattaresta», oikeampi olisi muuttaa nimitys »johtajaksi». Valtion tyttökoulujen johtajattarista on nyttemmin tehty rehtoreita.

Samassa pykälässä sanotaan »määrättäväksi». Oikeampi »määrättäväksi».

14 §:ssä »johtajatar» muutettava »johtajaksi».

14 § — Liitteen IV 14 § 3), 8) ja 9) kohta.

17 § — Liitteen III 17 §.

18 § = Liitteen III 18 § 2 mom.

19 §:ssä puhutaan »johtajien» palkkauksesta. Tarkoitettanee »johtajan» palkkauksesta.

Liite VI.

Nimekkeessä puhutaan »kirjapainokoulun ohjesäännöstä». Nykyään erotetaan toisistaan latojat ja painajat ja käytetään heistä yhteistä nimeä »kirjaltaja». Kamari ehdottaa siis nimekkeen muutettavaksi »kirjaltajakoulun johtosääntö».

1 §. Tähän olisi tehtävä sama muutos kuin nimekkeeseenkin ja siis puhuttava »kirjaltajakoulusta».

2 §. Sanotaan »osastot». Oikeampi suomeksi »osasto».

3 §. Lainaavat sanan sijasta olisi kenties asianmukaisempaa käyttää sanoja: »antavat käytettäväksi». Kun voi olla työnantajia, joilla on vain yksi ainoa oppilas, olisi kaiketi oikeampi sanoa »myöntämään oppilaalle» pro »näille».

4 § = Liite III 2 §.

5 §:ssä sanotaan »lyhyempi pääsiäisloma». Muoto »lyhyempi» ei ole hyvää suomea. Sen sijaan käytettävä sanaa »lyhyt».

- 7 § sanotaan »siihen saakka kunnes» oikeampi sanoa: »kunnes».
 9 § = Liitteen III 7 §.
 12 § = Liitteen III 10 §.
 15 § kohta 1, pitäisi kuulua: »johtajan tehtävä on».
 15 § 2), 7), 8) = Liitteen IV, 14 § 3), 8) ja 9) kohta.
 18 § 1 kohta = Liitteen III 17 kohta 1.
 18 § = Liitteen IV 17 §.
 19 § 2) kohta = Liitteen III 18 § kohta 2).

Ruotsinkielinen teksti.

Liite I.

§ 2 mom. 3. »fungerar en av inspektörerna»; ehdotetaan »den ena av inspektörerna».

§ 3 mom. 3 poistettanee.

§ 4 mom. 4. Sanajärjestys muutettava: »godkännande och anteckning av räkningar, redovisning och bokföring».

§ 4 mom. 5. Muutettava suomenkielisen tekstin mukaisesti: »att antaga kvinnlig inspektor, föreståndarna för övriga skolor samt alla ordinarie lärare, sedan tjänsterna anslagits lediga att inom bestämd tid ansökas, och avskeda desamma, samt på förslag av föreståndarna »o. s. v.»

§ 4 mom. 7 poistettanee.

Ehdotetaan, että sana instruktris vaihdetaan sanamuotoon »kvinnlig inspektor».

5 § Reglemente-sanan sijaan on pantava instruktion.

Liite II.

Nimike muutetaan kuulumaan: Instruktion för den manliga och kvinnliga inspektorn för Helsingfors stads yrkesundervisningsanstalter.

§ 1 mom. 2 ja 3 sekä § 2 kvinnlig inspektor inspektris-sanan sijaan.

Liite III.

Nimike ja muualla: Instruktion.

§§ 1 ja 2 inspektris sanan sijaan: kvinnlig inspektor.

§ 7. Loppu osa; alkaen »i det fall» j. n. e. poistettava.

Liite IV.

Nimike kuten Liitteessä III.

§ 3 S:a.

§ 8 = § 7 Liite III.

§ 17 »anmärkningar, som skola meddelas; on oleva: »anmärkningar, som blivit meddelade».

Liite V.

Nimike kuten edellä.

§ 3 = nimike.

§ 8 = § 7 Liite III.

§ 17 = § 17 Liite IV.

Föreståndarinna muutetaan sanaksi föreståndare.

Liite VI.

Nimike ja § 4 kuten Liitteessä III, IV ja V.

§ 9 = § 7 Liite III.

§ 18 = § 17 Liite IV ja V.

Rahatoimikamari saa siis kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

että Helsingin kaupungin ammattiopetuslaitosten johtokunnan ohjesääntö sekä Helsingin kaupungin ammattiopetuslaitosten mies- ja naispuolisen tarkastajan, yleisen ammattikoulun, ammatteihin valmistavan poikakoulun, ammatteihin valmistavan tyttökoulun ja kirjallajakoulun johtosääntöehdotukset hyväksyttäisiin rahatoimikamarin edellä esittämine muutoksineen.

Rahatomikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

*Ehdotus:***Helsingin kaupungin ammattiopetuslaitosten johtokunnan ohjesääntö.****1 §.**

Kaikkien niiden Helsingin kaupungin ylläpitämien tahi sen avustusta nauttivien ammatillisten opetuslaitosten valvonta, joihin sovelletaan maaliskuun 2 p:nä 1920 annettuja asetuksia ammatillisista kouluista, kuuluu ammattiopetuslaitosten johtokunnalle, joka suorittaa tämän tehtävän alaistensa tarkastajien avulla.

2 §.

Johtokuntaan kuuluu seitsemän jäsentä, puheenjohtaja näihin luettuna, Näiden valitsemisen toimittaa kaupunginvaltuusto voimassa olevien asetusten ¹⁾ mukaan.

Kaupunginvaltuuston määräämän puheenjohtajan lisäksi on johtokunnalla oikeus valita keskuudestaan varapuheenjohtaja.

Johtokunnan sihteerinä toimii yksi tarkastajista.

Paitsi asetusten edellyttämiä ammattien asiantuntijoita on johtokunnalla oikeus käyttää apunaan alaistensa koulujen johtajia, joista kukin esittää oman koulunsa asiat johtokunnalle.

3 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tahi, hänen ollessa estettynä, varapuheenjohtajan kutsusta, milloin asiat niin vaativat.

Johtokunta on päätösvaltainen vähintään neljän jäsenen ollessa saapuvilla. Kokouksissa on tehtävä pöytäkirja, jonka puheenjohtaja ja sihteeri allekirjoittavat.

Äänestys tapahtuu suljetuin lipuin, jos joku jäsenistä sitä vaatii.

Johtokunnan kokouksissa tulee sen alaisten tarkastajien olla läsnä ja ovat he oikeutetut ottamaan osaa keskusteluihin, mutta ei päätöksen tekoon.

4 §.

Johtokunnan tehtäviä ovat, paitsi yleisissä asetuksissa määrätyt:

1) tarkastajiensa avulla pitää silmällä ja valvoa alaistensa ammattiopetuslaitosten toimintaa ja huolehtia siitä, että näitä koskevia asetuksia ja erikoismääräyksiä tarkoin noudatetaan;

2) valvoa oppilaitosten taloudenhoitoa, tarkastaa koulujen johtajien laatimat talousarvioehdotukset ja toimittaa ne sekä niihin perustuvat avustusanomukset määrääkoinaan asianomaisiin paikkoihin;

3) valvoa tarkastajien toimintaa;

4) noudattaa talousarvioehdotusten laadinnassa, kunnan tavarain säilytyksessä, tilityksessä ja kirjanpidossa, laskujen hyväksymisessä ja kirjaanpanossa,

¹⁾ Asetukset huhtikuun 28 p:ltä 1923, jotka koskevat ammatteihin valmistavista, yleisistä ammatillis- ja ammattioppikouluista 2 p:nä maalisk. 1920 annettujen asetusten muuttamista.

inventtauksessa sekä kiinteistö- ja kalustoluetteloiden laadinnassa Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitosjohtosäännön määräyksiä;

5) tehdä esitys miestarkastajan viran täyttämisestä kaupunginvaltuustolle ja ammatteihin valmistavien koulun johtajantoimista kauppa- ja teollisuushallitukselle, ottaa virkaan ja erottaa naistarkastaja, muiden koulujen johtajat ja kaikki vakinaiset opettajat, julistettuaan virat määrääjän kuluessa haettaviksi, sekä hyväksyä tuntiopettajat johtajien esityksestä;

6) käsitellä ja tehdä kaupunginvaltuustolle esityksiä ammattiopetuslaitoksille tarpeellisten uusien rakennusten rakentamisesta tai jo käytännössä olevien korjauksista ja kunnossapidosta;

7) vuosittain ennen lokakuun loppua antaa kaupunginvaltuustolle kertomus omasta ja ammattiopetuslaitosten edellisestä lukuvuotta käsittävästä toiminnasta sekä tarkastajien antama selonteko tarkastustuloksista;

8) omasta aloitteestaan tai alaistensa opetuslaitosten johtajien tai muiden ammattiopetusasioista huolehtivien viranomaisten esityksestä käsitellä ammattiopetusta edistäviä kysymyksiä ja toimenpiteitä, tässä mielessä valppaasti seuraten tähän kuuluvien asioiden kehitystä koti- ja ulkomailla, sekä tarpeen tullen tehdä kaupunginvaltuustolle näistä esityksiä;

9) antaa asianomaisille valtion ja kunnan viranomaisille niiden vaatimat tiedot ja lausunnot;

10) lähettää kauppa- ja teollisuushallitukselle lukuvuoden aljettua tiedot eri koulujen oppilasmääristä ynnä anomus valtioavun määräämisestä.

5 §.

Lähemmät määräykset tarkastajien toiminnasta, ammattiopetuslaitosten johtajista, opettajista ja niiden tehtävistä annetaan eri ohjesäännöillä.

6 §.

Johtokunnan puheenjohtaja tahi hänen sijassaan toimiva varapuheenjohtaja samoin kuin johtokunnan jäsenetkin saavat palkkiota kultakin kokoukselta kaupunginvaltuuston vahvistaman määrän. Tarkastajat ja sihteeri saavat vakinaisen palkkansa vuosirahasäännön mukaan.

7 §.

Johtokunnan kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Tämä ohjesääntö tulee voimaan

192 .

*Ehdotus:***Helsingin kaupungin ammattiopetuslaitosten mies- ja naispuolisen tarkastajan ohjesääntö.****1 §.**

Ammattiopetuslaitosten johtokunnan alaisten koulujen toimintaa valvoo tarkastaja, jonka kaupunginvaltuusto valitsee, sittenkuin johtokunta on asianmukaisesti julistanut viran määrääjän kuluessa haettavaksi ja oman lausuntonsa ohella lähettänyt asiakirjat kaupunginvaltuustolle.

Tarkastajaa avustaa naisoppilaiden opetuksen valvonnassa naistarkastaja, jonka johtokunta ottaa ja erottaa julistettuaan viran haettavaksi.

Sekä mies- että naispuolinen tarkastaja ovat välittömästi johtokunnan alaiset.

2 §.

Tarkastajat ovat velvolliset valvomaan opetuslaitosten toimintaa sekä huolehtimaan, että opetusta annetaan tarkoituksenmukaisella tavalla ja vahvistettujen ohjeiden mukaan. Sitä varten on tarkastajien velvollisuutena:

1) taajaan käymällä ammattiopetuslaitoksissa hankkia tarkat tiedot niiden tilasta, toimia tarkoituksenmukaisten opetustapain käytäntöön saattamiseksi ja kaikin tavoin edistää ammattikasvatusta valppaasti seuraamalla tämän alan kehitystä ulkomailla ja muilla paikkakunnilla kotimaassa;

2) miespuolisen tarkastajan vähintään kahtena ja naispuolisen tarkastajan vähintään yhtenä päivänä viikossa koulujen toimiessa olla määrättyinä, ilmoitettuinä aikoina ja ilmoitetulla paikalla kaupungissa tavattavina;

3) tarkastuksessa tekemäinsä huomioiden johdolla antaa neuvoja ja ohjeita opettajille ja opettajattarille sekä valvoa, missä määrin oppilaat käyvät säännöllisesti kouluaan;

4) asianomaisille valtion ja kunnan viranomaisille antaa niiden vaatimat lausunnot ja tiedot;

5) ammattiopetuslaitosten johtokunnalle tehdä ehdotuksia toimialaansa kuuluvista asioista;

6) ennen syyskuun 1 päivää ammattiopetuslaitosten johtokunnalle antaa kertomus toiminnastaan kuluneella lukuvuodella;

7) olla saapuvilla johtokunnan kokouksissa;

8) noudattaa niitä määräyksiä ja ohjeita, joita ammattiopetuslaitosten johtokunta heidän virkatoimintaansa nähden antaa.

Tämä ohjesääntö tulee voimaan

192 .

*Ehdotus:***Helsingin kaupungin yleisen ammattikoulun ohjesääntö.****I. Tehtävä ja yleinen järjestely.****1 §.**

Helsingin yleinen ammattilaiskoulu täyttää tarkoitukseensa, kurssien ja opetuskausien pituuteen, opetustuntien lukumäärään viikossa, opetusohjelmaan ja oppilaiden jaoitteluun nähden yleisistä ammattilaiskouluista 2 p:nä maalisk. 1920 annetun asetuksen määräykset.

Oppilaiden jaoittelussa ammatteihin on otettava huomioon, että samat tai läheiset ammatit tulevat, mikäli mahdollista, samaan koulurakennukseen, ellei kaikkia ammattiosastoja voida yhteen ja samaan rakennukseen sijoittaa.

Eri ammatteja ja ammattiryhmiä varten järjestetään uusia osastoja siinä määrin kuin tarve vaatii ja varoja tähän tarkoitukseen myönnetään, ja on esitys näiden järjestämisestä talousarvioehdotuksen yhteydessä annettava.

Koulun perusmuoto on asetuksen mukaisesti kaksivuotinen ja toistaiseksi ainoastaan iltakoulun muodossa toimiva, mutta voidaan tähän tarpeen ilmetessä yhdistää mainitun asetuksen edellyttämiä jatkoluokkia, kuin myöskin n. s. yhdenpäiväkouluja.

II. Opetus.**2 §.**

Opetusohjelmissa noudatetaan kauppa- ja teollisuushallituksen ohjeeksi antamaa normaaliohjelmaa. Tuntien jako asetuksen määräämien ja muiden mahdollisten opetusaineiden kesken yleis- ja erikoisammattiryhmissä on esitetty tämän ohjesäännön liitteissä.

3 §.

Opetus tapahtuu sekä suomen että ruotsin kielellä.

4 §.

Työvuosi käsittää syys- ja kevätlukukauden, yhteensä 34 viikkoa, tähän sisältyen 6 päivän pääsiäisloma; tämän lisäksi voidaan koulussa antaa lomapäiviä, mutta korkeintaan 4 päivää koko lukuvuoden aikana.

Työvuoden alkamisen ja lopettamisen määrää johtokunta.

Tuntien jakaantumisen viikon eri päville ja eri opetusaineille kuin myöskin sen, mille ajalle päivästä tunnit järjestetään, määrää johtokunta johtajan esityksestä, samalla kuin koulun työjärjestys vahvistetaan.

Jos muutoksia koulun työjärjestykseen tai opetusohjelmaan halutaan saada lukukauden aikana, on asia esitettävä johtokunnalle.

III. Oppilaat.

5 §.

Kouluun pääsyn ehtona on asetuksessa määrätyn vaatimuksen täyttäminen, mutta toistaiseksi siihen saakka, kunnes kansakoulun jatko-opetuskysymys tulee järjestetyksi, oikeuttaa varsinaisesta kansakoulusta saatu päästötodistus tahi todistetut vastaavat tiedot pääsyn kouluun.

6 §.

Kouluun kirjoittautuminen tapahtuu ennen työvuoden alkamista. Tieto tästä, sen paikasta ja ajasta on annettava yleisölle ilmoittamalla hyvissä ajoin paikkakunnan sanomalehdissä sekä koulun ilmoitustaululla.

7 §.

Lukuvuoden aljettua alkoon oppilaita yleensä enään vastaanotettako, paitsi erikoisen harkinnan jälkeen siinä tapauksessa, että oppilaalla on vaadittavat tiedot.

8 §.

Lukuvuoden lopussa annetaan oppilaille vuositodistukset ja täydellisen kurssin suorittaneille päästötodistukset, kuten asetuksen 6 §:ssä määrätään.

Todistuksista allekirjoittavat: vuositodistukset johtaja ja osastonjohtaja tai ammattiopettaja, päästötodistukset koulun johtaja ja osastonjohtaja tai ammattiopettaja sekä tarkastaja.

Kaikki todistukset ovat merkittävät koulun nimikirjaan.

9 §.

Heikkojen oppilaiden luokalta siirtämisessä tahi päästötodistuksen antamisessa noudatetaan sääntöä, että oppilas, jonka tiedot ja taidot on kahdessa opetusaineessa osoitettu arvosanalla heikko, alkoon yleensä pääskö luokalta, alkoonkä saako päästötodistusta, jos edistyksen keskiarvo on pienempi kuin 6. Oppilas, jolla on yhdessä oppiaineessa arvosana heikko tahi kahdessa heikko ja edistyksen keskiarvo vähintään 6, olkoon oikeutettu, ehdot suoritettuaan, siirtymään luokalta.

10 §.

Työvuoden päätyttyä pidetään koulun päättäjäiset, jolloin oppilaiden kulu- neen vuoden piirustukset sekä heidän edistystään ja taitoaan osoittavat muut työt asetetaan näytteille.

11 §.

Oppilaan käyttäytymisestä koulussa, säännöllisyydestä koulunkäynnissä, poissaolon aiheuttavan syyn ilmoittamisesta, tehdyn rikoksen rankaisemisesta y. m. annetaan määräyksiä eri järjestyssäännöillä.

IV. Johtajat ja osastonjohtajat.

12 §.

Koulun johdosta huolehtii johtaja, jonka johtokunta valitsee, julistettuaan viran haettavaksi.

Mikäli eri osastoja on pakko sovittaa eri osiin kaupunkia, on kussakin tällaisessa osastossa oma osastonjohtajansa, joka hoitaa kouluosastonsa asioita ja joksi johtokunta määrää johtajan esityksestä jonkun tämän osaston opettajista.

13 §.

Johtajan tehtäviä on, sen lisäksi mitä yleinen asetus määrää:

1) valvoa, että opettajat tunnollisesti täyttävät tehtävänsä ja täsmällisesti aloittavat ja lopettavat tuntinsa;

2) vastaanottaa kaikki oppilaat ja sijoittaa heidät osastoihinsa; tässä tehtävässä on johtaja oikeutettu käyttämään apunaan osastonjohtajia;

3) lähettää johtokunnalle kahden viikon kuluessa lukukauden alkamisesta lukien koulun opetusohjelma tuntijakoineen, joista selviää jokaisen luokan ja ryhmän opetustunnit viikossa eri aineissa ja opettajien nimet, sekä tiedot oppilasmäärästä eri kursseilla ja osastoilla;

4) lähettää johtokunnalle ennen kesäkuun loppua asetuksen 9 §:n 6 kohdan määräämät asiakirjat;

5) itse tahi osastonjohtajien ja opettajien avustamana tarkkaan seurata oppilaiden koulunkäyntiä ja ainakin kerran viikossa tarkastaa oppilasluettelot sekä tarvittaessa kääntymällä työnantajan tai oppilaan holhoojan puoleen hankkia selvitys poissaolon syystä ja antaa varoituksia niille oppilaille, joiden hän ilman syytä havaitsee jääneen pois opetustunneilta;

6) hoitaa koulun kansliatyöt ja määrättyinä aikoina olla yleisön tavattavissa toimistohuoneessaan;

7) aikanaan laatia ja rahatoimikonttoriin lähettää palkkauslistat;

8) esitellä johtokunnassa kouluaan koskevia asioita joko pyynnöstä tai omasta aloitteestaan;

9) antaa määräaikanaan johtokunnalle ja kaupungin virastoille niiden vaatimat tiedot;

10) kaikin tavoin edistää koulun toimintaa levittämällä tietoa sen tarkoituksesta, työtavoista ja saavutuksista.

14 §.

Osastonjohtajien tehtäviin kuuluu, paitsi mitä 13 §:n 2 ja 5 kohdassa mainitaan johtajien tehtävistä, antaa vaadittaessa johtajalle omaa osastoansa koskevat tiedot, hoitaa osastonsa juoksevat asiat ja valvoa, että työ siellä suoritetaan säännöllisesti ja häiriöittä.

V. Opettajat ja luokankaitsijat.

15 §.

Koulun opettajat toimivat tuntiopettajina, jotka johtokunta hyväksyy johtajan esityksestä. Jos kouluun vastaisuudessa järjestetään päiväopetusta, voidaan kouluun myöskin kiinnittää vakinaisia opettajia, jotka johtokunta valitsee julistamalla virat avoimiksi.

16 §.

Opettajista määrää johtaja tarpeen mukaan eri luokille kaitsijansa, jotka avustavat johtajaa oppilaiden valvomisessa. Heidän tulee erikoisesti kiinnittää

huomiota oppilaiden terveydentilaan, henkilökohtaisiin taipumuksiin, edistykseen, ahkeruuteen ja käytökseen, antaa näistä seikoista tietoja johtajalle ja avustaa häntä kurinpitokysymyksissä.

17 §.

Opettajien velvollisuuteen kuuluu:

1) merkitä tuntinsa säännöllisesti ja oppilaille annettavat muistutukset luokan päiväkirjaan sekä oppilaiden poissaolot oppilasluetteloon;

2) vastaanottaa erikoiseen luetteloon merkityt, opetusainettaan koskevat opetusvälineet, hoitaa ja vastata niistä, tehdä ehdotuksia niiden lisäämiseksi ja vuosittain luetteloon merkitä kokoelmissa tapahtuneet muutokset;

3) seurata opetuksessaan vahvistettua opetusohjelmaa ja noudattaa muitakin heille annettuja ohjeita ja määräyksiä.

VI. Johto.

18 §.

Koulun lähin valvoja on kaupunginvaltuuston valitsema johtokunta tarkastajineen.

Koulun ylin valvonta kuuluu kauppa- ja teollisuushallitukselle.

VII. Muita määräyksiä.

19 §.

Johtajien ja opettajien palkkauksessa noudatetaan kaupunginvaltuuston vahvistamia perusteita.

20 §.

Sikäli kuin tuntiopettajille annetaan erikoisia tehtäviä, korvataan näille niistä aiheutuvat lisätyöt johtajan ja asianomaisen kesken tehdyn, johtokunnan hyväksymän sopimuksen mukaan.

21 §.

Johtajan, apulaisjohtajan ja opettajien virkavapaudesta päättää johtokunta, joka myös viransijaiset hyväksyy.

Tarkastajalla on kuitenkin oikeus antaa johtajalle ja johtajalla apulaisjohtajille ja opettajille virkavapautta korkeintaan 14 päivää.

Tämä ohjesääntö tulee voimaan

192 .

*Ehdotus:***Ammatteihin valmistavan poikakoulun ohjesääntö.****I. Tehtävä ja yleinen järjestely.****1 §.**

Ammatteihin valmistavan poikakoulun tarkoitus on määriteltynä maaliskuun 2 p:nä 1920 ammatteihin valmistavista kouluista annetussa asetuksessa, jota asetusta sekä siihen maalisk. 28 p:nä 1923 vahvistettuja muutoksia tähän koulun sovelletaan.

2 §.

Koulussa on metalli- ja puutyö-osastot, joista kumpikin voi jakautua sopiviin erikoisosastoihin, ollen nämä erikseen suomen- ja ruotsinkielisille oppilaille ja sisältyen kuhunkin osastoon kahden lukuvuoden oppikurssi. Tarpeen vaatiessa voidaan järjestää asetuksen edellyttämiä jatkoluokkia ja kursseja.

II. Opetus.**3 §.**

Opetusohjelmassa noudatetaan kauppa- ja teollisuushallituksen ohjeeksi antamaa normaaliohjelmaa. Tuntien jako asetuksen määäämien ja muiden mahdollisten aineiden kesken varsinaisilla osastoilla, jatkoluokilla ja erikoiskursseilla on esitetty tämän ohjesäännön liitteessä.

4 §.

Työvuosi käsittää syys- ja kevätlukukauden, yhteensä 35 viikkoa, tähän sisältyen 6 päivän pääsiäisloma. Tämän lisäksi voidaan koulussa antaa lomapäiviä korkeintaan 15 päivää koko lukuvuoden osalle.

Työvuoden alkamisen ja lopettamisen määrää johtokunta.

Tuntien jakaantumisen viikon eri päville ja eri opetusaineille kuin myöskin sen, mille ajalle päivästä tunnit järjestetään, määrää johtokunta johtajan esityksestä, samalla kuin koulun työjärjestys vahvistetaan.

Jos muutoksia koulun työjärjestykseen tahi opetusohjelmaan halutaan saada lukuvuoden aikana, on asia esitettävä johtokunnalle.

III. Oppilaat.**5 §.**

Kouluun pääsyn ehtona on varsinaisesta kansakoulusta saatu päästötodistus tahi todistetut vastaavat tiedot.

6 §.

Sisäänkirjoitusmaksua suorittavat Helsingin kaupungin kirjoissa olevien vanhempien lapset 25 mk, muualla kirjoissa olevien vanhempien lapset 50 mk. Varattomat oppilaat voi johtokunta vapauttaa tästä maksusta johtajan esityksestä eri anomuksen ja tarpeellisten todistusten nojalla.

Etevämmille oppilaille jaetaan palkintoina avustuksia tätä varten menosääntöön varatusta määrärahasta joka vuosi summa, joka suunnilleen vastaa sisäänkirjoitusmaksuista kertynyttä erää.

7 §.

Kouluun kirjoittautuminen tapahtuu ennen työvuoden alkamista. Tieto tästä, sen paikasta ja ajasta on annettava yleisölle ilmoittamalla hyvissä ajoin paikkakunnan sanomalehdissä sekä koulun ilmoitustaululla.

8 §.

Lukuvuoden aljettua alkoon oppilaita yleensä enään vastaanötettako, paitsi erikoisen harkinnan jälkeen siinä tapauksessa, että oppilas omaa vaadittavat tiedot.

9 §.

Lukuvuoden lopussa annetaan oppilaille vuositodistukset ja täydellisen kurssin suorittaneille päästötodistukset, kuten asetuksen 6 §:ssä määrätään.

Todistuksista allekirjoittavat: vuositodistukset johtaja ja ammattiopettaja, päästötodistukset koulun johtaja, ammattiopettaja ja tarkastaja.

Kaikki todistukset ovat merkittävät koulun nimikirjaan.

10 §.

Heikkojen oppilaiden luokalta siirtämisessä tahi päästötodistuksen antamisessa noudatetaan sääntöä, että oppilas, jonka tiedot ja taidot on kahdessa opetusaineessa osoitettu arvosanalla heikko, alkoon yleensä pääskö luokalta, alkoonkä saako päästötodistusta, jos edistyksen keskiarvo on pienempi kuin 6. Oppilas, jolla on yhdessä oppiaineessa arvosana heikko tahi kahdessa heikko, ja edistyksen keskiarvo vähintään 6, olkoon oikeutettu, ehdot suoritettuaan, siirtymään luokalta.

11 §.

Työvuoden päätyttyä pidetään koulun päättäjäiset, jolloin oppilaiden kuluksen lukuvuoden aikana valmistamat piirustukset sekä heidän edistystään ja taitoaan osoittavat muut työt asetetaan näytteille.

12 §.

Oppilaan käyttäytymisestä koulussa, säännöllisyydestä koulunkäynnissä, poissaolon aiheuttavan syyn ilmoittamisesta, tehdyn rikoksen rankaisemisesta y. m. annetaan määräyksiä eri järjestyssäännoilla.

IV. Johtaja.

13 §.

Koulun johdosta huolehtii johtaja, joksi johtokunta esittää määrättäväksi jonkun koulussa toimivista vakinaisista opettajista.

Johtajan opetusvelvollisuutena on antaa opetusta 12 tuntia viikossa.

14 §.

Johtajan tehtäviä on, sen lisäksi mitä yleinen asetus määrää:

1) valvoa, että opettajat tunnollisesti täyttävät tehtävänsä ja täsmällisesti aloittavat ja lopettavat tuntinsa;

2) vastaanottaa kaikki oppilaat ja sijoittaa heidät osastoihinsa; tässä tehtävässä on johtaja oikeutettu käyttämään apunaan vakinaisia opettajia;

3) lähettää johtokunnalle kahden viikon kuluessa lukukauden alkamisesta lukien tiedot oppilasmäärästä kullakin osastolla ja luokalla sekä koulun opetusohjelma tuntijakoineen, josta selviää jokaisen luokan ja ryhmän opetustunnit viikossa eri aineissa ja opettajien nimet;

4) lähettää johtokunnalle ennen kesäkuun loppua asetuksen 10 §:n 7 kohdan määräämät asiakirjat;

5) itse tahi opettajien avustamana tarkkaan seurata oppilaiden koulunkäyntiä ja ainakin kerran viikossa tarkastaa oppilasluettelot sekä tarvittaessa kääntymällä oppilaan holhoojan puoleen hankkia selvitys poissaolon syistä ja antaa varoituksia niille oppilaille, joiden hän ilman syytä havaitsee jääneen pois opetustunnilta;

6) hoitaa koulun kansliatyöt ja määrättyinä aikoina olla yleisön tavattavissa toimistohuoneessaan;

7) aikanaan laatia ja rahatoimikonttoriin lähettää palkkauslistat;

8) esitellä johtokunnassa kouluaan koskevia asioita joko pyynnöstä tahi omasta aloitteestaan;

9) antaa määräaikoinaan johtokunnalle ja muille viranomaisille niiden vaatimat tiedot;

10) kaikin tavoin edistää koulun toimintaa levittämällä tietoa sen työtaidoista, tarkoituksesta ja saavutuksista.

V. Opettajat ja luokankaitsijat.

15 §.

Tietopuolisten aineiden ja käytännöllisen työn opettajat toimivat osaksi vakinaisina. vuosipalkkaa nauttivina, osaksi tuntiopettajina, jotka johtokunta valitsee, edelliset julistettuaan virat haettaviksi ja jälkimmäiset johtajan esityksestä.

Tietopuolisten aineiden vakinaisen opettajan opetusvelvollisuus on 24 viikkotuntia ja käytännöllisen työn vakinaisen opettajan opetusvelvollisuus 40 viikkotuntia.

16 §.

Opettajista määrää johtaja tarpeen mukaan eri luokkien kaitsijat, jotka avustavat häntä oppilaiden valvomisessa. Heidän tulee erikoisesti kiinnittää huomiota oppilaiden terveydentilaan, henkilökohtaisiin taipumuksiin, edistykseen, ahkeruuteen ja käytökseen, antaa tarvittaessa näistä seikoista tietoja johtajalle ja avustaa häntä kurinpitokysymyksissä.

17 §.

Opettajien velvollisuuksiin kuuluu:

1) merkitä säännöllisesti tuntinsa ja oppilaille annettavat muistutukset luokan päiväkirjaan, samoin kuin oppilaiden poissaolot oppilasluetteloon;

2) vastaanottaa erikoiseen luetteloon merkityt, opetusainettaan koskevat opetusvälineet, hoitaa ja vastata niistä, tehdä ehdotuksia niiden lisäämiseksi ja vuosittain luetteloon merkitä kokoelmissa tapahtuneet muutokset;

3) seurata opetuksessaan vahvistettua opetusohjelmaa ja noudattaa muitakin hänelle annettuja ohjeita ja määräyksiä.

VI. Johto.

18 §.

Koulun lähin valvoja on kaupunginvaltuuston valitsema johtokunta tarkastajineen.

Koulun ylin valvonta kuuluu kauppa- ja teollisuushallitukselle.

VII. Muita määräyksiä.

19 §.

Johtajien ja opettajien palkkauksessa noudatetaan kaupunginvaltuuston vahvistamia perusteita.

20 §.

Johtajan ja opettajien virkavapaudesta päättää johtokunta, joka myös viransijaiset hyväksyy.

Tarkastajalla on kuitenkin oikeus antaa johtajalle ja opettajille virkavapautta korkeintaan 14 päivää.

21 §.

Koulun kassa- ja tilivirastona on rahatoimikonttori.

Tämä ohjesääntö tulee voimaan

192 .

Läite V.

Ehdotus:

Ammatteihin valmistavan tyttöjenkoulun ohjesäännöksi.

I. Tehtävä ja yleinen järjestely.

1 §.

Ammatteihin valmistavan tyttöjenkoulun tarkoitus on määriteltynä maaliskuun 2 p:nä 1920 ammatteihin valmistavista kouluista annetussa asetuksessa, jota asetusta sekä siihen maalisk. 28 p:nä 1923 vahvistettuja muutoksia tähän kouluun sovelletaan.

2 §.

Koulussa on pukuompelu-, liinavaateompelu- ja talousosasto, erikseen suomen- ja ruotsinkielisille oppilaille, sisältyen kuhunkin osastoon kahden lukuvuoden oppikurssi. Tarpeen vaatiessa voidaan kouluun liittää myöskin asetuksen edellyttämiä jatkoluokkia ja kursseja.

II. Opetus.

3 §.

Opetusohjelmassa noudatetaan kauppa- ja teollisuushallituksen ohjeeksi antamaa normaaliohjelmaa. Tuntien jako asetuksen määräämien ja muiden mahdollisten aineiden kesken varsinaisilla osastoilla jatkoluokilla ja erikoiskursseilla on esitetty tämän ohjesäännön liitteissä.

4 §.

Työvuosi käsittää syys- ja kevätlukukauden, yhteensä 35 viikkoa, tähän sisältyen 6 päivän pääsiäisloma. Tämän lisäksi voidaan koulussa antaa lomapäiviä korkeintaan 15 päivää koko lukuvuoden osalle.

Työvuoden alkamisen ja lopettamisen määrää johtokunta.

Tuntien jakaantumisen viikon eri päiville ja eri opetusaineille kuin myöskin sen, mille ajalle päivästä tunnit järjestetään, määrää johtokunta johtajan esityksestä, samalla kuin koulun työjärjestys vahvistetaan.

Jos muutoksia koulun työjärjestykseen tahi opetusohjelmaan halutaan saada lukuvuoden aikana, on asia esitettävä johtokunnalle.

III. Oppilaat.

5 §.

Kouluun pääsyn ehtona on varsinaisesta kansakoulusta saatu päästötodistus tahi todistetut vastaavat tiedot.

6 §.

Sisäänkirjoitusmaksua suorittavat Helsingin kaupungin kirjoissa olevien vanhempien lapset 25 mk, muualla kirjoissa olevien vanhempien lapset 50 mk. Varattomat oppilaat voi johtokunta vapauttaa tästä maksusta johtajattaren esityksestä eri anomuksen ja tarpeellisten todistusten nojalla.

Etevämmille oppilaille jaetaan palkintoina avustuksia tätä varten menosääntöön varatusta määrärahasta joka vuosi summa, joka suunnilleen vastaa sisäänkirjoitusmaksuista kertynyttä erää.

7 §.

Kouluun kirjoittautuminen tapahtuu ennen työvuoden alkamista. Tieto tästä, sen paikasta ja ajasta on annettava yleisölle ilmoittamalla hyvissä ajoin paikakunnan sanomalehdissä sekä koulun ilmoitustaululla.

8 §.

Lukuvuoden aljettua alkoon oppilaita yleensä enään vastaanotettako paitsi erikoisen harkinnan jälkeen siinä tapauksessa, että oppilas omaa vaadittavat tiedot.

9 §.

Lukuvuoden lopussa annetaan oppilaille vuositodistukset ja täydellisen kurssin suorittaneille päästötodistukset, kuten asetuksen 6 §:ssä määrätään.

Todistuksista allekirjoittavat: vuositodistukset johtajatar ja ammattiopettaja, päästötodistukset koulun johtajatar, ammattiopettaja ja tarkastaja.

Kaikki todistukset ovat merkittävät koulun nimikirjaan.

10 §.

Heikkojen oppilaiden luokalta siirtämisessä tahi päästötodistuksen antamisessa noudatetaan sääntöä, että oppilas, jonka tiedot ja taidot on kahdessa opetusaineessa osoitettu arvosanalla heikko, alkoon yleensä pääskö luokalta, alkoonka saako päästötodistusta jos edistyksen, keskiarvo on pienempi kuin 6. Oppilas, jolla on yhdessä oppiaineessa arvosana heikko tahi kahdessa heikko ja edistyksen keskiarvo vähintään 6, olkoon oikeutettu, ehdot suoritettuaan, siirtymään luokalta.

11 §.

Työvuoden loppupuolessa pidetään koulussa näyttely, jolloin oppilaiden kuluksen lukuvuoden aikana valmistamat piirustukset sekä heidän edistystään ja taitoaan osoittavat muut työt asetetaan näytteille.

12 §.

Oppilaan käyttäytymisestä koulussa, säännöllisyydestä koulunkäynnissä, poissaolon aiheuttavan syyn ilmoittamisesta, tehdyn rikoksen rankaisemisesta y. m. annetaan määräyksiä eri järjestyssäännöllä.

IV. Johtajatar.

13 §.

Koulun johdosta huolehtii johtajatar, joksi johtokunta esittää määrättäviksi jonkun koulussa toimivista vakinaisista opettajattarista. Johtajattaren opetusvelvollisuutena on antaa 12 tuntia opetusta viikossa.

14 §.

Johtajattaren tehtäviä on, sen lisäksi mitä yleinen asetus määrää:

1) valvoa, että opettajat tunnollisesti täyttävät tehtävänsä ja täsmällisesti aloittavat ja lopettavat tuntinsa;

2) vastaanottaa kaikki oppilaat ja sijoittaa heidät osastoihinsa; tässä tehtävässä on johtajatar oikeutettu käyttämään apunaan vakinaisia opettajattaria;

3) lähettää johtokunnalle kahden viikon kuluessa lukukauden alkamisesta lukien tiedot oppilasmäärästä kullakin osastolla ja luokalla sekä koulun opetusohjelma tuntijakoineen, josta selviää jokaisen luokan ja ryhmän opetustunnit viikossa eri aineissa ja opettajien nimet;

4) lähettää johtokunnalle ennen kesäkuun loppua asetuksen 10 §:n 7 kohdan määräämät asiakirjat;

5) itse tahi opettajien avustamina tarkkaan seurata oppilaiden koulunkäyntiä ja ainakin kerran viikossa tarkastaa oppilasluettelot sekä tarvittaessa kääntymällä oppilaan holhoojan puoleen hankkia selvitys poissaolon syistä ja antaa varoituksia niille oppilaille, joiden hän ilman syytä havaitsee jääneen pois opetustunneilta;

6) hoitaa koulun kansliatyöt, ollen hänellä kumminkin oikeus johtokunnan suostumuksella tässä käyttää apua;

7) määrättyinä aikoina olla yleisön tavattavissa toimistohuoneessaan;

8) aikanaan laatia ja rahatoimikonttorille lähettää palkkauslistat;

9) esitellä johtokunnassa kouluaan koskevia asioita joko pyynnöstä tahi omasta aloitteestaan;

10) antaa määräaikoinaan johtokunnalle ja kaupungin virastoille niiden vaatimat tiedot;

11) kaikin tavoin edistää koulun toimintaa levittämällä tietoa sen työta-voista, tarkoituksesta ja saavutuksista.

V. Opettajat ja luokankaitsijat.

15 §.

Koulun opettajat toimivat osaksi vakinaisina, vuosipalkkaa nauttivina, osaksi tuntiopettajina, jotka johtokunta valitsee, edelliset julistettuaan virat haettaviksi ja jälkimmäiset johtajattaren esityksestä.

Teoreettisiin aineisiin vakinaiseksi opettajaksi nimitetyn opettajan opetusvelvollisuus on 24 viikkotuntia ja käytännöllisen työn vakinaiseksi opettajaksi nimitetyn opettajan opetusvelvollisuus on 34 viikkotuntia.

16 §.

Opettajista määrää johtajatar tarpeen mukaan eri luokkien kaitsijat, jotka avustavat häntä oppilaiden valvomisessa. Heidän tulee erikoisesti kiinnittää huomiota oppilaiden terveydentilaan, henkilökohtaisiin taipumuksiin, edistykseen, ahkeruuteen ja käytökseen, antaa tarvittaessa näistä seikoista tietoja johtajattarelle ja avustaa häntä kurinpitokysymyksissä.

17 §.

Opettajien velvollisuuksiin kuuluu:

1) merkitä säännöllisesti tuntinsa ja oppilaille annettavat muistutukset luokan päiväkirjaan, samoin kuin oppilaiden poissaolot oppilasluetteloon;

2) vastaanottaa erikoiseen luetteloon merkityt, opetusainettaan koskevat opetusvälineet, hoitaa ja vastata niistä, tehdä ehdotuksia niiden lisäämiseksi ja vuosittain luetteloon merkitä kokoelmissa tapahtuneet muutokset;

3) seurata opetuksessaan vahvistettua opetusohjelmaa ja noudattaa muitakin hänelle annettuja ohjeita ja määräyksiä.

VI. Johto.

18 §.

Koulun lähin valvoja on kaupunginvaltuuston valitsema johtokunta tarkastajineen.

Koulun ylin valvonta kuuluu kauppa- ja teollisuushallitukselle.

VII. Muita määräyksiä.

19 §.

Johtajien ja opettajien palkkauksessa noudatetaan kaupunginvaltuuston vahvistamia perusteita.

20 §.

Johtajattaren ja opettajien virkavapaudesta päättää johtokunta, joka myös viransijaiset hyväksyy.

Tarkastajalla on kuitenkin oikeus antaa johtajattarelle ja johtajattarella opettajille virkavapautta korkeintaan 14 päivää.

21 §.

Koulun kassa- tilivirastona on rahatoimikonttori.

Tämä ohjesääntö tulee voimaan

192.

Liite VI.

Ehdotus:

Helsingin kirjapainokoulun ohjesääntö.

I. Tehtävä ja yleinen järjestely.

1 §.

Helsingin kirjapainokouluun sovelletaan maaliskuun 2 p:nä 1920 yleisistä ammattilaiskouluista annettua asetusta sekä tähän maalisk. 28 p:nä 1923 vahvistettuja muutoksia. Sen tehtävänä on kirjapainoammattiopissa olevien nuorten henkilöiden kehittäminen taitaviksi työntekijöiksi ja heidän kansalaistietojensa kartuttaminen.

2 §.

Koulussa on latojen ja painajien osastot, erikseen suomen- ja ruotsinkielisille oppilaille, sisältyen kuhunkin osastoon kolmen lukuvuoden oppikurssi. Tarpeen vaatiessa voidaan kouluun yhdistää myöskin iltakursseja.

3 §.

Helsingin kirjapainonomistajat lainaavat koululle tarpeellisen ammatillisen opetus- ja työvälineistön. Sitäpaitsi kukin työnantaja sitoutuu vuosittain maksamaan 100 mk jokaisen painossansa oppilaana palvelevan koulun oppilaan puolesta sekä palkkaa vähentämättä myöntämään näille koulunkäyntiin yhden vapaan arkipäivän viikossa.

II. Opetus.

4 §.

Varsinaisten luokkien ja mahdollisten iltakurssien opetusohjelmat ovat esitetyt tämän ohjesäännön liitteissä.

5 §.

Työvuosi käsittää syys- ja kevätlukukauden, yhteensä 32 viikkoa, tähän sisältyen lyhyempi pääsiäisloma. Tämän lisäksi voidaan koulussa antaa lomapäiviä enintään 2 päivää koko lukuvuoden aikana. Työvuoden alkamisen ja lopettamisen määrää johtokunta.

6 §.

Koulun työjärjestyksen vahvistaa johtokunta johtajan esityksestä, ja jos lukukauden aikana halutaan saada muutoksia työjärjestykseen tahi opetusohjelmaan, on asia johtokunnalle esitettävä.

III. Oppilaat.

7 §.

Säännönmukaisesti otetaan kouluun oppilaiksi kirjepaino-oppilaina työskenteleviä, jotka täyttävät asetuksen vaatimat ehdot. Toistaiseksi, siihen saakka kunnes kansakoulujen jatko-opetus tulee järjestetyksi, oikeuttavat varsinaisesta kansakoulusta saatu päästötodistus tahi vastaavat tiedot pääsyn kouluun.

8 §.

Kouluun kirjoittautuminen tapahtuu ennen työvuoden alkamista. Tieto tästä, sen paikasta ja ajasta on hyvissä ajoin annettava asianomaisille työnantajille.

9 §.

Lukuvuoden aljettua älköön oppilaita yleensä enää vastaanotettako, paitsi erikoisen harkinnan jälkeen siinä tapauksessa, että oppilaalla on vaadittavat tiedot.

10 §.

Lukuvuoden lopussa annetaan oppilaille vuositodistukset ja täydellisen kurssin suorittaneille päästötodistukset, kuten asetuksen 6 §:ssä määrätään.

Todistuksista allekirjoittavat: vuositodistukset johtaja ja ammattiopettaja, päästötodistukset koulun johtaja, ammattiopettaja ja tarkastaja.

Kaikki todistukset ovat merkittävät koulun nimikirjaan.

11 §.

Heikkojen oppilaiden luokalta siirtämisessä tahi päästötodistuksen antamisessa noudatetaan sääntöä, että oppilas, jonka tiedot ja taidot on kahdessa opetusaineessa osoitettu arvosanalla heikko, älköön yleensä pääskö luokalta, älköönkä saako päästötodistusta, jos edistyksen keskiarvo on pienempi kuin 6. Oppilas, jolla on yhdessä oppiaineessa arvosana heikko tahi kahdessa heikko ja edistyksen keskiarvo vähintään 6, olkoon oikeutettu, ehdot suoritettuaan, siirtymään luokalta.

12 §.

Työvuoden päätyttyä pidetään koulun päättäjaiset, jolloin kaikki oppilaiden edistystä ja taitoa osoittavat kuluneen vuoden työt asetetaan näytteille.

13 §.

Oppilaan käyttäytymisestä koulussa, säännöllisyydestä koulunkäynnissä, poissaolon aiheuttavan syyn ilmoittamisesta, tehdyn rikoksen rankaisemisesta y. m. annetaan määräyksiä eri järjestyssäännöillä.

III. Johtaja.

14 §.

Koulun johdosta huolehtii johtaja, jonka johtokunta valitsee julistettuaan viran haettavaksi.

15 §.

Johtajan tehtäviä on, sen lisäksi mitä yleinen asetus määrää:

1) valvoa, että opettajat tunnollisesti täyttävät tehtävänsä ja täsmällisesti aloittavat ja lopettavat tuntinsa;

2) lähettää johtokunnalle kahden viikon kuluessa lukukauden alkamisesta lukien koulun opetusohjelma tuntijakoineen, josta selviää jokaisen luokan ja ryhmän opetustunnit viikossa eri aineissa ja opettajien nimet, sekä tiedot oppilasmäärästä eri kursseilla ja osastoilla;

3) lähettää johtokunnalle ennen kesäkuun loppua asetuksen 9 §:n 6 kohdan määräämät asiakirjat;

4) itse tahi opettajien avustamana tarkkaan seurata oppilaiden koulunkäyntiä, ainakin kerran viikossa tarkastaa oppilasluettelot sekä tarvittaessa kääntymällä työnantajan tai oppilaan holhoojan puoleen hankkia selvitys poissaolon syystä sekä antaa varoituksia niille oppilaille, joiden hän ilman laillista syytä havaitsee jääneen pois opetustunnilta;

5) hoitaa koulun kansliatyöt ja määrättyinä aikoina olla yleisön tavattavissa toimistohuoneessaan;

6) aikoinaan laatia ja rahatoimikonttorin lähettää palkkauslistat;

7) esitellä johtokunnassa koulua koskevia asioita joko pyynnöstä tahi omasta aloitteestaan;

8) antaa määräaikoina johtokunnalle ja kaupungin virastoille niiden vaatimat tiedot;

9) kaikin tavoin edistää koulun toimintaa levittämällä tietoa sen tarkoituksesta, työtavoista ja saavutuksista.

IV. Opettajat ja luokankaitsijat.

16 §.

Koulun opettajat toimivat osaksi vakinaisina ja osaksi tuntiopettajina, jotka johtokunta valitsee, edelliset julistettuaan virat haettaviksi ja jälkimmäiset johtajan esityksestä.

17 §.

Opettajista määrää johtaja tarpeen mukaan eri luokkien kaitsijat, jotka avustavat johtajaa oppilaiden valvomisessa. Heidän tulee erikoisesti kiinnittää huomiota oppilaiden terveydentilaan, henkilökohtaisiin taipumuksiin, edistykseen, ahkeruuteen ja käytökseen, antaa tarvittaessa näistä seikoista tietoja johtajalle ja avustaa häntä kurinpitokysymyksissä.

18 §.

Opettajien velvollisuuteen kuuluu:

1) merkitä säännöllisesti tuntinsa sekä oppilaille annettavat muistutukset luokan päiväkirjaan, samoin kuin oppilaiden poissaolot oppilasluetteloon,

2) vastaanottaa erikoiseen luetteloon merkityt, opetusainettaan koskevat opetusvälineet, hoitaa ja vastata niistä, tehdä ehdotuksia niiden lisäämiseksi ja vuosittain luetteloon merkitä kokoelmissa tapahtuneet muutokset.

3) seurata opetuksessaan vahvistettua opetusohjelmaa ja noudattaa muitakin hänelle annettuja ohjeita ja määräyksiä.

V. Johto.

19 §.

Koulun lähin valvoja on kaupunginvaltuuston valitsema johtokunta tarkastajineen.

Koulun ylin valvonta kuuluu kauppa- ja teollisuushallitukselle.

VI. Muita määräyksiä.

20 §.

Johtajien ja opettajien palkkauksessa noudatetaan kaupunginvaltuuston vahvistamia perusteita.

21 §.

Sikäli kuin tuntiopettajille annetaan erikoisia tehtäviä, korvataan näille niistä aiheutuvat lisätyöt johtajan ja asianomaisen kesken tehdyn, johtokunnan hyväksymän sopimuksen mukaan.

22 §.

Johtajan ja opettajien virkavapaudesta päättää johtokunta, joka myös viransijaiset hyväksyy.

Tarkastajalla on oikeus antaa johtajalle ja johtajalla opettajille virkavapautta korkeintaan 14 päivää.

Tämä ohjesääntö tulee voimaan

192.

Helsinki 1925. Mercator'in Kirjapaino Osakeyhtiö

Lausunto komiteamietinnöstä, koskeva Helsingin henkikirjoituksen ja veronkannantalaitoksen uudelleenjärjestelyn perusteita.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI

Huhtikuun 24 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 361.

Lähettyessään tämän ohella Kaupunginvaltuustolle erään komitean laatiman mietinnön Helsingin henkikirjoituksen ja veronkannantalaitoksen uudelleenjärjestelyn perusteista, saa kamari samalla ilmoittaa, että esillä olevaa asiaa koskeviin neuvotteluihin ovat ottaneet osaa maistraatin, kirkkohallintokunnan, poliisilaitoksen, verotusvalmistelukunnan, henkikirjoittajan konttorin, toisen kaupunginvoudinkonttorin ja revisionikonttorin edustajat, sekä että näiden esittämät näkökohdat on olennaisimmilta osiltaan komitean mietinnössä otettu huomioon. Rahatoimikamari ei näin ollen ole katsonut olevan perusteltua syytä pyytää mainituilta viranomaisilta kirjallisia lausuntoja asiassa. Asian laatuun nähden on kuitenkin luonnollista, että maistraatille varataan tilaisuus lausua mielipiteensä kysymyksestä koko sen laajuudessa.

Asiaa käsitellessään on rahatoimikamari pääasiallisesti yhtynyt esillä olevaan mietintöön, ollen sitä mieltä, että edut uudelleenjärjestelystä esitettyyn suuntaan taloudellisesti hyvin vastaisivat ehdotuksen toteuttamisesta aiheutuvia lisämenoja. Kuitenkin on kamari tahtonut tehdä eräitä ehdotuksia, jotka sen mielestä olisi otettava huomioon osin jo silloin kun asiaa käsitellään periaatteelliselta kannalta, osin vastedes erikoisehdotuksia laadittaessa.

Rahatoimikamari pitää oikeaan osuvana sitä että komitea on yhdistänyt saman hallintoelimen alaiseksi veron kannannan ja siihen elimellisesti yhteenkuuluvat tehtävät. Tällöin ei kuitenkaan ole astuttu koko askelta, sillä verollepanoa ei ole otettu mukaan järjestelmään, vaan on se jätetty ainakin toistaiseksi uudelleen järjestelyehdotuksen ulkopuolelle. Tämän kautta on kokonaisuus joutunut kärsimään ja aukko on syntynyt järjestelmään. Vaikka kamari myöntääkin oikeiksi ne perusteet, jotka komitea on esittänyt tässä suhteessa ja erittäinkin siihen nähden, ettei tässä yhteydessä lähemmin puututa kysymykseen kunnallisten verotus- ja tutkijalautakuntien eikä valtion verotus- ja perintöverolautakuntien uudelleen järjestelystä, olisi kuitenkin sen mielestä ollut toivottavaa että verotusvalmistelukunta, Kaupunginvaltuuston perustamana laitoksena, olisi voitu sisällyttää ehdotetun uudelleenjärjestelyn puitteisiin, jotta edellä huomautettu aukko, joka nyt näyttää ehdotuksessa olevan, olisi tällä tavoin tullut täytetyksi. Asian palauttaminen komiteaan mietinnön täydentämistä varten tässä suhteessa ei kuitenkaan näytä tarpeelliselta, vaan voisi täydennys tapahtua vastaavia erikoisehdotuksia laadittaessa.

Rahatoimikamarin vähemmistö on lausunut sen mielipiteen, että myöskin kysymys nykyisestä verotusjärjestelmästä olisi pitänyt tulla tässä yhteydessä käsitellyksi ja että kaupunginvaltuustolle pitäisi ehdottaa esityksen tekemistä hallitukselle toimenpiteisiin ryhtymisestä alimman verorajan korottamiseksi tuloverotuksessa. Kun kuitenkin tämä kysymys on nyt esillä olevien uudelleen järjestelysuunnitelmien ulkopuolella, ei kamari ole katsonut olevan syytä lähemmin käsitellä tätä alotetta, joka osin on pääkysymyksestä syrjässä, osin ei ole millään tavalla lähemmin valmisteltu.

Paitsi edellä kosketeltua periaatteellista kysymystä on kamari seuraavissa kolmessa erikoiskysymyksessä asettunut komitean mielipiteestä poikkeavalle kannalle.

1) Jotta arvioidut lisäkuustannukset mikäli mahdollista saataisi alenemaan, ja välttääkseen kaikkia moitteita järjestelmän liiasta paisuttamisesta, on kamari tahtonut ehdottaa, ettei erityistä henkikirjoittajan tointa perustettaisi, vaan että veronkannantalaitoksen johtajalle uskottaisiin myös tähän toimeen kuuluviksi aijotut tehtävät. Sillä tavoin ei suhteellisen hyvin palkatun viran tarvitsisi

tulla kysymykseen. Kamarista on nimittäin tuntunut siltä, että ne velvollisuudet ja tehtävät, jotka komitean ehdotuksen mukaan kuuluisivat henkikirjoittajalle, eivät olisi niin laajoja ja tärkeitä, ettei veronkannantalaitoksen johtaja voisi niitä suorittaa, varsinkin kun työ piirijaon käytäntöönottamisen kautta jakaantuisi useampiin käsiin.

2) Komitean ehdotusta, että veronkannantalaitoksen johtajaa kutsuttaisiin kaupunginkamreeriksi, ei kamari pidä onnistuneena. Komitean tässä suhteessa esittämät perusteet eivät näytä niin painavilta, että kaupunginviranomaisten niiden nojalla olisi muutettava nimitystä, joka on vakiintunut ja joka löytyy maan kaikkien kaupunkikuntien rahatoimilaitoksissa. Ehdotetun kaupunginkamreerinimityksen tilalle sopisi nimitys verojohtaja tai vain veronkannantalaitoksen johtaja. Sitäkin suuremmalla syyllä olisi nimitys kaupunginkamreeri säilytettävä rahatoimikonttorin kamreeriosaston päällikön nimityksenä, kun ei ole mahdotonta, vaan päinvastoin erittäin todennäköistä ja luonnollista, että rahatoimikonttorin vapautuessa kaikista veronkannantaan kuuluvista tehtävistä, kaupungin kassa- ja tililaitoksen keskitys voisi ja sen pitäisi tapahtua siihen suuntaan, että eri kassa- ja tilivirastot, lukuunottamatta teknillisten laitosten tällaisia virastoja, yhdistettäisiin rahatoimikonttoriin. Tämän kautta voitaisiin myös vastedes saada aikaan säästö kaupungin menosäännössä.

3) Veronkannantalaitoksen ulosotto-osastolle komitean ehdottamia tarkkailijoita pitää rahatoimikamari tosin tarpeellisina, mutta katsoo, että näiden toimihenkilöiden tulisi lähinnä olla revisionikonttorin alaisia, minkä kautta revisiooni ja tarkkailu muodostuisi yhtenäisemmäksi.

Kuten komitean mietinnöstä kaikella toivottavalla selvyydellä ilmenee, on komitea tahtonut ensin esittää tämän tärkeän uudelleenjärjestelykysymyksen perusteet ja saada Kaupunginvaltuuston hyväksyminen niille ja valtuutus sittemmin laatia erikoisehdotukset niitä seuraavine ohje-, johto- ja palkkasääntöineen. Myöskin rahatoimikamarista tuntuu, että, käsittelemällä asiaa komitean ehdottamalla tavalla, saavutetaan yleiskatsannollisuus ja välttyään suorittamasta ehkä turhaa työtä. Komitean vetämät suuntaviivat ovat myöskin niin selviä ja yksityiskohtaisia, ettei voi syntyä mitään vaikeuksia käsityksen muodostamiselle uudelleenjärjestelyehdotuksen sisällöstä.

Rahatoimikamari saa siis ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto tahtois päätätä

hyväksyä komitean esityksen asiassa huomioonottamalla rahatoimikamarin mainitsema näkökohdat ja sen tekemät lisäys- ja muutosehdotukset.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Georg Estlander.

Liite.

***Mietintö n:o 1 Helsingin kaupungin
henkikirjoituksen ja veronkannantatoimin-
nan uudestijärjestämisen perusteista, raha-
toimikamarin asettaman komitean antama.***

Rahatoimikamarille.

Syyskuun 7 päivänä 1921 ottaessaan käsiteltäväksi vuositilintarkastajain antaman kertomuksen kaupungin 1919 vuoden tileistä havaitsi valtuusto mainitusta kertomuksesta käyneen esille semmoisia seikkoja, että kysymys kaupungin veronkannantatoiminnan täydellisestä uudestaan järjestämisestä tehokkaan veronkannannan aikaansaamiseksi välttämättä olisi otettava käsiteltäväksi ja ehdotus asiasta laadittava. Siinä tarkoituksessa lähetettiin asia koko laajuudessaan rahatoimikamariin, joka tämän johdosta asetti allekirjoittaneiden Arthur Castrénin, Toivo Salmion ja Paul J. Björkin muodostaman komitean valmistelemaan tätä laajakantoista asiaa ja antamaan siitä ehdotuksen.

Komitea aloittikin valmistavat työt syksyllä 1921. Ensi työksi ryhdyttiin kokoamaan tarpeellista tilastoaineistoa sekä hankkimaan asiaa käsittelevää kotija ulkomaista kirjallisuutta. Sen ohessa sai allekirjoittanut Björk toimekseen Skandinaviassa, lähemmin Ruotsissa, perin pohjin tutkia tähän kuuluvia oloja. Tämä tehtävä onkin suoritettu. Niinikään on verotusvalmistelukunnan johtaja, kamarineuvos Emil Edv. Eneberg isommissa Skandinavian kaupungeissa saanut kokemusta verollepanotoiminnan periaatteiden yhteydessä olevista kysymyksistä ja näillä aloilla nykyään ilmenevistä kehityspyrkimyksistä.

Rahatoimikamarilla on aikaisemminkin erinäisissä esityksissä lokakuun 2 päivältä 1923 (Kvston pain. asiakirj. n:o 22 vuodelta 1923) ja viimeksi lokakuun 28 päivältä 1924 ollut tilaisuutta kaupunginvaltuustolle kertoa, miten jo komitean työn ensimmäisessä vaiheessa on käynyt selville, että esillä olevan tehtävän onnelinen ratkaisu vaati melko suurta esityötä, johon varsin luultavasti kului pitempi aika kuin alkuaan oli laskettu. Tähän nähden ja jotta kuitenkin veronkannanta helpottuisi sekä saavutettaisiin edullisemmat tulokset vuonna 1925, jonka ajan kuluessa rahatoimikamari luuli voivansa antaa lopullisen ehdotuksen asiasta, teki kamari komitean esityksestä ehdotuksia ryhtymisestä väliaikaisiin käytännöllisiin toimenpiteihin, joiden lähimpänä tarkoituksena olisi työvoiman lisäämisellä ja tehokkaamman tarkkailun järjestämisellä saavuttaa ulosottotoimin

tapahtuvasta veronperinnästä tähänastista suotuisampia tuloksia. Kaupunginvaltuusto on kuitenkin tätä ehdotusta tutkiessaan katsonut, että asian nykyisessä vaiheessa etusijassa olisi saavutettava kaupunginvoudinkonttorin toiminnan suurempi tarkkailu, jota vastoin kysymys konttorin työvoimain väliaikaisesta lisäämisestä toistaiseksi voisi jäädä sillensä odotellessa komitean lopullista mietintöä ja ehdotusta.

Tämän laajakantoisen ja useammassa kuin yhdessä kohden varsin mutkallisen asian lopullisen ratkaisun jouduttamiseksi on komitea, kun kaupunginkamreeri Björkillä on ollut paljon muita työtehtäviä ja hänen muun muassa on täytynyt ajoittain hoitaa omain tehtävänsä ohella myös rahatoimenjohtajan tehtävät, pyytänyt allekirjoittanutta Estlanderia laatimaan ehdotuksen asiasta ja sen perustelut. Tämän tehtävän nyttemmin tultua suoritetuksi ja komitean tarkastettua ehdotuksen saa komitea rahatoimikamarin tutkittavaksi antaa jäljempänä seuraavan mietinnön.

Yleisiä näkökohtia. Edellä mainitussa vuonna 1923 painetussa mietinnössä ynnä siihen kuuluvissa liitteissä, joihin asiakirjoihin komitea tässä yhteydessä viittaa, on tarpeelliset numerotiedot 1919, 1920 ja 1921 vuoden veronkannantain tulosten sekä ulosotto-laitoksen eri osastojen vuosi vuodelta kasvavan työtaakan valaisemiseksi. Näiden numerotietojen osoittamat ja rahatoimikamarin asianmukaisesti valaisemat lopputulokset pitävät edelleen paikkansa eivätkä kaivanne vahvistusta numerotietojen esittämisellä kahdelta viime vuodelta, kun ei huomattavia olevien olojen muutoksia suuntaan tai toiseen ole voitu todeta. Jo pikainen silmäys jäämäluetteloihin osoittaa, ettei koko siitä kunnallisverotettujen henkilöjen luvusta, jonka veroja ei ole suoritettu ilmoitetussa veronkannannassa, runsaasti kolmattaosaa ole voitu periessä tavata sekä että keskimäärin joka kahdeksannelta kunnallisverotetulta henkilöltä veroa ei ole ulosotettavan omaisuuden puutteessa voitu pakolla periä. Saa siis edelleen pitää todettuna, että veronkannannan ja erittäin ulosottotoimin tapahtuvan perintätyön tulos on kaikkea muuta kuin suotuisa. Jos kysyy, mitkä ovat tämän perussyyt, voivat vastaukset olla ja ovatkin olleet toisistaan melko määrässä eroavia. Toiselta puolen on huomautettu, että mainittuun huonoon tulokseen on olennaisessa määrässä myötävaikuttanut vallitseva verojärjestelmä, joka olisi muutettava siihen suuntaan, että ylenevä kunnallisverotus saatettaisiin käytäntöön nykyään vallitsevan prosentittaisen verotuksen sijasta. Kokemus on nimittäin osoittanut, että maksamattomat verot etusijassa kohdistuvat harvalukuisempain veroäyrien rasittamiin veronmaksajiin, toisin sanoin n. s. työväestöön ja tämän johdosta luonnollisesti niihin kaupunginosiin, jotka pääasiassa ovat tämän yhteiskuntaluokan asumia. Jos otettaisiin käytäntöön ylenevä verojärjestelmä, joka tietenkin tuottaisi suhteellisen veronhuojennuksen alemmille tulo-

luokille, olisi varsin luultavasti maksamattomien verojen luku ja siis myös, vaikkakaan ei samassa suhteessa, niiden määrä tuntuvasti vähenevä, jommoista asiantaitaa valtion tulo- ja omaisuusveron kannannasta saatu kokemus vahvistaa. — Toiselta puolen on huomautettu että, jos ajanmukainen ja hyvin harkittu nykyisen veronkannantalaitoksen uudestijärjestäminen saatetaan käytäntöön, se kyllä on omansa aikaansaamaan tehokkaan veronkannannan nykyisinkin verotusjärjestelmin. Komitea on kuitenkin katsonut jäävän esillä olevan tehtävän puitteiden ulkopuolelle lähemmin puuttua tähän asiaan, olipa kysymys toisen tai toisen verotusjärjestelmän eduista tai suuremmasta tai pienemmästä oikeutuksesta. Mutta siinäkin tapauksessa että tämä kysymys tulisi päiväjärjestykseen ja ratkaistaisiin suuntaan tai toiseen, vallinne kuitenkkin yksimielisyys siitä, että pääkaupungissa kuitenkin olisi veronkannantalaitoksen ja pakollisen verojen perinnän perinpohjainen uudistus tarpeen vaatima, koska nykyinen järjestysmuoto ei enää vastaa olojen vaatimuksia.

Tässä kohden voitaisiin niin ollen ajatella eri keinoja tarkoitetun päämäärän saavuttamiseksi. Kun, niinkuin edellä lausuttiin, laiminlyövätkin veronmaksajat ovat etusijassa etsittävässä työväestöstä, saavutettaisiin varmastikin huomattava helpotus verojäämien perimisessä, jos työpalkan maksu voitaisiin järjestää niin, että työnantaja jokaisessa palkanmaksussa tekisi tarpeellisen vähennyksen erääntyväin verojen maksuksi, ja tämä vähennys toimitettaisiin kaupungin veronkannantalaitokselle. Mutta kun tietenkin määräyksen tästä täytyy koskea jokaista palkanmaksua — sillä päinvastaisessa tapauksessa voitaisiin syyllä puhua luokkalakien säätämisestä — eikä siinä tarkoituksessa tehokkaasti toimivaa järjestelyä liene aikaansaatavissa, ilman että verotusmuodon ja verojen kannannan uudestimuodostaminen toimeenpannaan, ei komitea ole tahtonut kääntyä tälle tielle. Ulkomaiden esimerkkien noudattaminen perustamalla huoltokonttoreja tai avaamalla jokaiselle veronmaksajalle maksutili olisi, komitean mielestä, ryhtymistä siihen, mikä ehkä vastedes olisi mahdollista ja voitaisiin katsoa sopivaksi, mutta mikä nykyään meikäläisten olojen vallitessa tuskin olisi suositeltavaa. Todellisuudessa toimenpide tietäisi määräysten käytäntöön saattamista ennakko-erotuksesta tai veronmaksuun tarkoitettujen varojen enakkokannannasta talletuksen muodossa. Lakia muuttamatta ei tätä tarkoitusta missään tapauksessa saavuteta. Sitä vastoin on komitea katsonut, ettei kaupunginhallinnon puolelta pitäisi vastustaa erääntyväin veromääräin vapaaehtoista ennakko-suoritusta eräin ehdoin veronkannantalaitokselle. Tähän kysymykseen on komitea seuraavassa palaava.

Vastamainittuihin seikkoihin nähden komitea ei ole havainnut tarpeelliseksi selvittää ja tehdä lähempää selkoa, miten vastaavat olot Skandinaviassa on viime vuosikymmeninä järjestetty. Sillä sikäläinen ja meikäläinen kehitys sekä lainsäädäntö- että taloudellis-hallinnollisella alalla on eräiltä kohdin jo kääntynyt eri urille

ja yritys meidän maahamme kokonaan sovittaa jotakin sikäläistä järjestelmää olisi luultavasti tuomittu epäonnistumaan. Onkin luonnollisempaa ja onnellisempaa, jos meillä edelleen rakennetaan historialliselle pohjalle ja kehitetään, mitä menneinä vuosina ehkä on vanhettunut eikä enää vastaa kehittyneempien olojen asettamia vaatimuksia. On tässä kohden valitettavaa, mutta luonnollista, ettei koko valtakunnalle tai, tässä tapauksessa kaikille sen kaupungeille, sovellettavaa järjestelmää voitane panna toimeen, koska, niinkuin tunnettu, Helsingin olot jo ovat saavuttaneet semmoiset mitat, että tuskin mikään muu yhdyskunta maassamme voisi käyttää hyväkseen tällä alalla järjestysmuotoa, joka soveltuu pääkaupunkiin ja vaaditaan siellä.

Edellä lausuttuun nähden on komitea sentähden ajatellut seuraavassa esitettyjen ehdotusten ainoastaan tarkoittavan Helsingin kaupunkia, joten voimassa olevain lainmääräysten tarpeelliset muutokset siis ainoastaan koskisivat Helsinkiä, mutta tietysti ei muita kaupunkikuntia, vielä vähemmin maamme kokonaisuudessaan. Jo yksinomaan tähän seikkaan nähden on komitea ehdotetaan laatiessaan tarkoin pitänyt silmällä ettei, missä suinkin on ollut mahdollista, ole ehdotettu muutoksia ja muodosteluja, jotka ehdottomasti vaatisivat muuttamaan voimassa olevia lainpaikkoja ja asetuksia. Täten voitaisiin työn kulkua jouduttaa ja ajanhukka, joka on ehdottomasti odotettavana, jos uudistuksen toimeenpano vaatisi lainmuutoksia, vältettäisiin. Komitealla on tehdessään selkoa ehdotuksen sisällyksestä tilaisuus palata tähän seikkaan, joka on useamman kerran painanut leimansa mietintöön. Tähän nähden on komitea tässä yhteydessä ainoastaan ylimalkaisesti tahtonut huomauttaa siitä. Komitea on siis lähtenyt pääkaupungissa vallitsevien olojen pohjalta, semmoisina kuin ne nykyään ovat komitean uudestijärjestelytehtävän koskettamilla aloilla, ja on tällä pohjalla rakentanut järjestelmän, jonka, sen mielestä, pitäisi taata edullinen työtulos, tarvitsematta kuitenkaan ottaa tähän järjestelmään ulkomaisten mallien mukaisia teki-joita, joiden tehtävää järjestelmässä ei voitaisi varmasti arvioida ja jotka kenties käytännössä sovellettaessa eivät osoittaisi toimivansa tietopuolisten ennakkolaskelmain mukaan. Samalla kuin komitea tietenkin on etusijassa ottanut huomioon kaupungin-, valtion- ja kirkollishallintojen edut, on sen ohessa tarpeellista huomiota kiinnitetty niihin oikeutettuihin parannusvaatimuksiin, joita veronmaksajat voivat asettaa ja ovatkin asettaneet tulojen ilmoitukseen ja veronkannantaan nähden.

Työohjelman periaatteet.

Edellä mainitussa kaupunginvaltuustolle vuonna 1923 tekemässään esityksessä huomautti rahatoimikamari, »että kannantalaitoksen kehittäminen tehtävänsä tasalle ehdottomasti edellyttää henkikirjoituksen saattamista täysin ajan- ja tarkoituksenmukaiselle kannalle, jonka vuoksi uudistus sillä alalla olisi kipeimmän tarpeen vaatima». Tämä lausunto pitää epäilemättä paikkansa. Sitä voitaisiin kuitenkin sopivasti täydentää siihen suuntaan, että myös verollepanon työtehtävään onnellinen ratkaisu melko määrässä riippuu henkikirjoitusmenettelyn uudistamisesta.

Komitean työohjelmaan on näistä syistä ensimmäiseksi tehtäväksi otettu selvitys henkikirjoituksen puutteista, semmoisina kuin ne henkikirjoituksen ollessa nykyiseen tapaansa järjestettynä esiintyvät, sekä ehdotus henkikirjoituksen täydelliseksi uudestaan muodostelemiseksi. Sen jälkeen ja sen yhteydessä on komitea vastattaviksi ottanut kysymykset, miten veronkannantalaitos olisi uudestaan järjestettävä, ulosottotoimin tapahtuva veronperintä järjestettävä sekä verollepano uusittava. Siinä on tietenkin huomiota kiinnitetty kysymykseen, miten näiden laitosten keskinäinen suhde sopivasti voitaisiin järjestää yhteistyöhön ja työvoiman yhteiseen hyväksi käyttämiseen nähden, sekä vihdoin määrätty niiden asema yleisessä kunnallisjärjestössä. — Kysymys, joka lisäksi on tehnyt tässä kosketellut tehtävät mutkallisemmiksi, on valtion ja kirkon suhde kunnalliseen veronkannantalaitokseen. Velvoittamalla veronkannantalaitos kantaan ja perimään myös valtiolle ja kirkolle tulevat verot ja verojäämät, laitoksen työtehtävät ja työtaakka tosin lisääntyvät ja käyvät mutkallisemmiksi, mutta veron suoritus käy verovelvolliselle yksinkertaisemmaksi ja järjestelmä kokonaisuudessaan selväpiirteisemmäksi. Sen ohessa on huomiota kiinnitettävä siihen seikkaan, että taloudelliselta kannalta olisi kaupungille edullisempaa, että myös valtio ja kirkko ottaisivat osaa uudestijärjestelystä johtuvain melko suurten lisäkulujen suoritukseen, joiden ei tarvinne huomattavassa määrässä lisääntyä, jos kaupungin elin myös toimittaisi valtion ja kirkon veronkannannan ja veronperinnän.

Ennenkuin komitea käy yksityiskohtaisesti tekemään selkoa ehdotuksestaan, on näyttänyt suotavalta yleiskatsauksessa selvittää uudestijärjestelyn sisällystä. Tällä keinoin helpottuu perehtyminen tähän laajaan kysymykseen, jota vastoin seuraavissa aliosastoissa esitetään seikkaperäisempiä yksityistietoja ja näkökohtia.

Yleiskatsaus.

Komitean tarkoituksena on alunpitäen ollut kunnallisen verolaitoksen perustaminen. Mutta, kuten seuraavasta käy selville, on komitea katsonut aluksi täytyvänsä rajoittaa tehtävänsä kunnallisen veronkannantalaitoksen aikaansaamiseen. Tämän laitoksen asema ja sovittaminen kunnalliseen järjestöön on tuottanut komitealle melko suuria vaikeuksia. Yleisenä kehityspyrkimyksenä Helsingin kunnallishallinnossa on viime aikoina, kuten tunnettua, tavoiteltu sitä, että rahatoimikamari yhä suuremmassa määrässä muodostuisi kaupungin keskushallintoelimeksi ja että siten, mikäli voimassa olevat asetukset sallivat, maistraatin valtapäiiristä siirrettäisiin esiintyviä kunnallisia tehtäviä rahatoimikamarin suoritettaviksi. On sentähden ollut luonnollista ja kehityskulun mukaista, että komitea on sovittanut ehdotetun veronkannantalaitoksen kunnallisjärjestöön rahatoimikamarin alaiseksi virastoksi, sitä suuremmallakin

syllä, kun kunnallishallinnosta kaupungissa voimassa olevan asetuksen mukaan rahatoimikamarin asia on toimittaa kunnallinen veronkannanta. Mutta valtion tulo- ja omaisuusverosta voimassa olevan lain mukaan on maistraatti taas velvollinen toimittamaan tämän kannannan. Niinikään on maistraatti ulosotonhaltijana kaupungissa se viranomainen, jonka lain mukaan pitää valvoa ulosottotoimin tapahtuvaa verojäämäin perintää. Näistä veronkannantaan nähdessä olevista vastakohtaisuuksista ei voi päästä hankkimatta lain muutoksia. Mutta tämä luonnollisesti tietäisi, että esillä oleva uudestijärjestelyehdotus jäisi lepäämään melko pitkäksi ajaksi. Kaupunginvaltuuston selvästi julkilausumaa ja useasti toistamaa toivomusta, että asiaa joudutettaisiin ja että se mahdollisimman pian saisi ratkaisunsa, voitaisiin niin ollen tuskin lähiaikoina toteuttaa. Tähän nähden komitea katsoo voivansa ehdottaa, että veronkannantalaitos asetettaisiin likimain samaan asemaan kuin verotusvalmistelukunta, s. o. eräiltä kohdin se olisi oleva maistraatin, toisilta taas rahatoimikamarin alainen. Komitea edellyttää tässä kohden että, kun vastedes, ehkei aivan kaukaisessa tulevaisuudessa, kunnallishallinto järjestetään uudestaan ja kaupunginhallitus perustetaan, sekä Helsingin kaupunki rajakkaisine huvilayhdyskuntineen mahdollisesti murretaan erilleen erityiseksi käskynhaltijakunnaksi, on oleva mahdollista lopullisesti järjestää nyt kosketellutkin olot. Mainittavaa käytännöllistä haittaa asian ratkaisusta nyt mainitulla pohjalla ei näy olevan peljättävänä.

Veronkannantalaitos käsittäisi kolme osastoa: henkikirjoitusosaston, veronkannantaosaston ja verovoutiosaston. Laitoksen johtajaksi ja samalla veronkannantaosaston esimieheksi on komitea ehdottanut kaupunginkamreerin, joka toimi siis siirrettäisiin rahatoimikonttorista veronkannantalaitokseen. Verovoutiosaston esimiehenä toimisi toinen kaupunginvouti verovoudin nimisenä ja henkikirjoitusosaston esimiehenä henkikirjoittaja.

Veronkannantalaitoksen seikkaperäisempi järjestysmuoto, sen jako piireihin, kannanta-ajat y. m. käyvät selville seuraavasta komitean selonteosta.

Mitä taas edellämainitun täydellisen kunnallisen verolaitoksen perustamiseen tulee saa komitea esittää seuraavaa. Verollepano jakaantuu kahteen erilliseen osastoon, jotka kuitenkin todellisuudessa ovat likeisesti kytketyt yhteen, nimittäin valtion verolautakuntaan sekä kunnalliseen verotusvalmistelukuntaan ja verotuslautakuntaan. Nämä kaksi osastoa valmistelevat ja käsittelevät valtion ja kunnan verollepanon, minkä lisäksi valtion verolautakunta suorittaa valtion veron maksuunpanon ja verolippujen kirjoituksen. Sitä vastoin huolehtii rahatoimikonttori kunnallisverojen maksuunpanosta ja kirjoittamisesta. Kirkkohallintokunta taas pitää huolen kunnallisverotukseen perustuvien kirkollismaksujen sekä verotuksesta että veloituksista, verolippujen kirjoittamisesta ja kannannasta. Sen johdosta että verotusvalmistelukunnan puheenjohtaja myös toimii valtion verolautakunnan puheenjohtajana ja nämä molemmat laitokset on sijoitettu samoihin huoneistoihin, on voitu toimeenpanna likeinen

yhteistyö, joka ulospäin käy niin läheisesti yhteen, että nämä molemmat laitokset yleistajunnassa piankin on yhdistetty samaksi virastoksi. Komitean työohjelma ei tietenkään voi käsittää valtion verolautakuntaa. Nykyinen kunnallinen verotusvalmistelukunta ja verotuslautakunta olisi järjestettävä uudelleen kunnalliseksi verotuslaitokseksi, joka olisi ehdotetun veronkannantalaitoksen vertainen. Kun kuitenkin tämän toteuttamiseksi olisi vaadittu lainmuutosta ja kun nykyinen järjestysmuoto vielä toistaiseksi näyttää voivan jatkua ylen suuretta haitatta, on komitea arvellut, että tämä uudestijärjestäminen voisi jäädä siksi, kun kysymys kaupunginhallituksen perustamisesta Helsinkiin tulee päiväjärjestykseen tai Helsingin muodostaminen käskynhaltijakunnaksi toteutetaan. Näin käytyä näyttää olevan aika perustaa edellämainittu verolaitos, jonka alaisia olisivat verotus- ja veronkannantaosastot johtajineen. Mutta, kuten sanottu, koskee komitean ehdotus veronkannantalaitosta, se kun käsittää välittömän uudestijärjestelyn tarpeessa olevia hallintoaaroja.

Komitea siirtyy nyt seikkaperäisemmin valaisemaan suunniteltua veronkannantalaitosta koskevia ehdotuksia. Kun ei kaupunginvaltuusto kuitenkaan voi tätä laajaa kysymystä yksipuolisesti ratkaista maistraatin myötävaikutuksesta, on komiteasta näyttänyt oikeimmalta ja myös asian tarkoituksenmukaisimmalta ratkaisulta, että aluksi kaupunginvaltuuston periaatteellinen päätös hankittaisiin ja sitten maistraatti saisi toimekseen yksissä neuvoin rahatoimikamarin kanssa laatia ehdotukset aiotulle virastolle ja sen viranpitäjille tarpeellisiksi ohje- ja johtosäännöiksi. Etusijassa olisi silloin kysymystä kaupungin henkikirjoituksen uudestijärjestämisestä käsiteltävä ja joudutettava, koska tämä ehdotus vaatii hallituksen hyväksymistä ja uuden asetuksen antamista asiasta.

Periaatekysymyksen tultua ratkaistuksi komitea sitten heti antaisi erikoismietinnöt veronkannantalaitoksen ja siinä yhteydessä myös rahatoimikonttorin osittaisesta uudestijärjestämisestä sekä vihdoinkin verotusvalmistelukunnan ja verotuslautakunnan uudistamisesta.

I. Henkikirjoitus.

Kysymys pääkaupungin väestön luotettavan henkikirjoituksen tai täydellisen luettelon aikaansaamisesta on ollut päiväjärjestyksessä siitä lähtien kuin kaupunkien kunnallishallinto otettiin käytäntöön. Helsingin kaupunki kuului henkikirjoitukseen nähden Helsingin kihlakuntaan vuoteen 1880 asti, jolloin syyskuun 9 päivänä vuonna 1878 maamme henkikirjoituksesta annettu asetus tuli voimaan. Tämän asetuksen mukaan oikeutettiin kuvernööri olojen niin vaatiessa määräämään toinen henkilö kuin henkikirjoittaja toimittamaan henkikirjoitus.

Historiikki.

Tähän määräykseen viitaten herätti Helsingin verotuslautakunta ehdotuksen, että kaupunginvaltuusto tekisi viranomaisille esityksen erityisen henkikirjoittajan määräämisestä hoitamaan pääkaupungin henkikirjoitusta. Asiaa käsittelemään asetetun valiokunnan antamassa selvityksessä huomautettiin että, vaikkei täysin tyydyttävää tulosta henkikirjoituksesta voitu saada, ellei täydellistä järjestelmän muutosta sen toimeenpanotapaan nähden toteutettu, erityisen henkikirjoittajan määrääminen kuitenkin luultavasti olisi saava aikaan huomattavan parannuksen henkikirjain erittäin puutteellisessa asussa. Ei ole vailla mielenkiintoa todeta, miten tähän aikaan, jolloin etusijassa oli laskettava kunnan hallintoelinten perustus, ajateltiin mainittu järjestelmänmuutos toimeenpantavaksi. Kaupunki jaettaisiin soveliaisiin piireihin, ja kussakin tuollaisessa toimittaisi sopiva henkilö henkikirjoituksen itse taloissa ja saisi siten tilaisuuden todeta, että henkikirja pitää yhtä todellisen asianlaidan kanssa. Nämä henkilöt, jotka siten olivat käyneet joka asunnossa ja itse paikalla ottaneet selvää vallitsevista oloista, olisivat neuvottelevina jäseninä saapuvilla verotuslautakunnan kokouksissa, joten voitaisiin aikaansaada rasisusten oikeudenmukaisempi jakautuminen kuin silloin käytännössä olevan ylimalkaisen järjestelmän mukaan. Asianomaiset näyttivät erityisesti haluavan ei ainoastaan henkikirjoituksen tehokkuuden tarkkailun saavuttamista, mutta ehken etusijassa lähempää yhteistyötä toiselta puolen henkikirjoituksen ja toiselta verotusvalmistelukunnan kesken. Valitettavasti rajoitui kaupunginvaltuusto tällä kertaa anomaan, että Helsingin kaupungille määrättäisiin erityinen henkikirjoittaja. Tähän anomukseen myönnyttiinkin. Ei kuitenkaan kestänyt kauan, ennenkuin kuului uusittuja valituksia, ettei henkikirjoitus uudessa muodossaankaan vastannut tarkoitustaan ja että sitä haittaavat puutteet monella alalla aikaansaivat melko suuria vaikeuksia. Näitä esityksiä, jotka useimmissa tapauksissa ovat tarkoittaneet korotettujen määrärahan saamista lisätyn henkilökunnan asettamiseksi henkikirjoituksen toimittamiseen, eivät ainoastaan kunnan viranomaiset tehneet; myös asianomaiset henkikirjoittajat ovat omasta aloitteestaan anoneet osin että valtio, osin taas kaupunginviranomaiset ryhtyisivät toimiin henkikirjoitusta haittaavain puutteiden poistamiseksi. Monessa, vieläpä useimmassa tapauksessa nämä esitykset eivät ole johtaneet myönteiseen tulokseen. Mitä tulee kunnan viranomaisten kielteiseen kantaan näissä asioissa, on se selitettävissä siten, että se käsitys on juurtunut että, kun henkikirjoitustoimitus on valtion tehtävä, ei ole kaupunginviranomaisten asia puuttua siihen ja vielä vähemmän myöntää ylimääräistä määrärahaa tarkoitukseen. Niin on vuosikymmeniä kulunut, kaupunki on kasvanut suurkaupungiksi, kaupunkiin ja sieltä muutto on lisääntynyt väestöliikkeen vilkastuessa, mutta tuskin mitään on tehty vuosi vuodelta yhä tarpeellisemman ja yhä vaativampana esiintyvän oikaisun aikaansaamiseksi tähän kuuluviin oloihin. Nykyään voimassa oleva asetus henkikirjoituksesta Helsingin kaupungissa on, niinkuin tunnettu, päivätty huhtikuun 10:tenä 1894.

Tässä kohden on kuitenkin mainittava, että hallituksen toimenannosta valtionkomitea on laatinut ehdotuksen maamme henkikirjoitusta koskevaksi uudeksi asetukseksi. Tästä ehdotuksesta on kaupunginvaltuustokin jo maaliskuun 9 päivänä 1921 antanut lausunnon ja puoltanut sitä. Mutta vielä tänäkin päivänä lienee tämä asia yhä edelleen käsiteltävänä, ja epätietoista on, voidaanko ja milloin ehdotus toteuttaa.

Valtionkomitean henkikirjoitusta koskeva ehdotus.

Kun tämä ehdotus kuitenkin nojaa osittain uusiin periaatteisiin ja, jos se toteutetaan, tietää henkikirjoituksen täydellistä uudistamista, näyttää, vaikkapa vain lyhyestikin, ilmenevät uudet näkökohdat tässä yhteydessä olevan selostettava. Ehdotus tarkoittaa, että henkikirjoituksen vastedes hoitaisi kunnallinen elin, maistraatin alainen henkikirjoituslaitos. Kaupunki olisi paikallisolojen ja kaupunginvaltuuston harkinnan mukaan oleva joko yksi ainoa henkikirjoitusalue tai myös voitaisiin se jakaa useampaan piiriin, joissa kussakin olisi henkikirjoituskomisariuksen alainen henkikirjoittaja. Väestön luettelominen toimitettaisiin — niinkuin nykyään on laita — ainoastaan kerran vuodessa, mutta sen lisäksi pidettäisiin jatkuvaa, yhdenmukaista kirjaa, niin että kaikki väestömuutokset jonkin määräajan kuluessa henkikirjoituslaitokselle ilmoitettaisiin, samalla kuin yhteistyö kirkollisen kirjanpidon kanssa pysytettäisiin.

Henkikirjoituslaitos kunnallinen elin.

Ennenkuin komitea käy tekemään selkoa kannastaan henkikirjoituksen uudistamisessa, näyttää nykyisen järjestelmän osoittamain haittain ja puutteiden yhdistelmä olevan tarpeellinen niiden toimenpiteiden kaikinpuoliseksi harkitsemiseksi, joihin olisi ryhdyttävä varman ja pysyvaisen perustuksen luomiseksi järjestysmuodon pohjaksi.

Nykyisen henkikirjoitusjärjestelmän haittoja ja puutteita.

Valitukset että verojäämämäärät — prosentittainkin katsottuina — ovat lisääntymään päin, ovat, niinkuin tunnettu, vanhoilta ajoilta. Mutta eritoten viime vuosina, jolloin kaupungin verotuksesta lasketut tulot ovat nousseet sangen suuriin määriin, on huomio yhä enemmän kiintynyt tähän asianlaitaan. Vastaukseksi tehtyihin tiedusteluihin ovat asianomaiset viranomaiset aina viitanneet niihin miltei voittamattomiin vaikeuksiin, jotka kohtaavat ulosottomiestä hänen pyrkiessään saamaan niiden henkilöjen oikeat osoitteet, jotka ovat laiminlyöneet maksaa veronsa määräaikana. Tarkan ja luotettavan osoiteluettelon puute on huomattava haitta kannantalaitokselle sen nykyisessä järjestysmuodossa, ja jo tästä haitasta johtuu, ettei ulosottolaitos voi osoittaa lähimainkaan hyviä tuloksia toiminnastaan. Syy siihen, ettei luotettavaa osoiteluetteloa voi olla olemassa, pohjautuu siihen asianlaitaan, etteivät henkikirjoitukseen annetut tiedot ole täydellisiä ja luotettavia edes niiden antamisaikaan, vielä vähemmän niitä voidaan sellaisiksi mainita, mikäli vuosi kuluu. Sitä paitsi on huomattava, ettei henkikirjoituskonttorissa pidetä henkilöluetteloon merkittyjen henkilöiden aakkosellista hakemistoa. Niinkuin sanottu, yksistään tämä tosiasia saa aikaan, että henkikirjoituksesta saadut tiedot olennaisessa määrässä menettävät käytännöllistä merkitystä veronkannannalle. On näin ollen aivan luonnollista, vaikka-

kin valitettavaa että, kun verolipussa mainitaan verovelvollisen osoite edellisenä vuonna, s. o. verotusvuoden alussa, sekä kun verolippujen tultua ulosottoviranomaisten käsiin tavallisesti on sattunut yksi tai kaksi, toisinaan useampiakin osoitteenmuutoksia, henkikirjoituskonttori on kykenemätön tavalla tai toisella antamaan tarpeellista myötävaikutusta veronperintään tarpeellisia osoitetietoja ilmoittamalla. Ja täten on katkennut se järjestön rengas, jona hedelmällinen yhteistyö henkikirjoituksen ja veronkannantalaitoksen kesken olisi ollut.

Tämä asianlaita on jo useita vuosia takaperin olennaisesti vaikuttanut siihen, että poliisilaitos on perustanut oman osoitetoimistonsa, etusijassa omaan tarkoitustensa vuoksi, mutta myös antaakseen tietoja muille laitoksille. Olisi näin ollen likeltä tarjona, että ulosottolaitos vuoden varrella sattuneihin osoitteenmuutoksiin nähden turvautuisi mainitussa toimistossa olevaan aineistoon sitäkin suuremmalla syyllä, kun toimistossa pidetty luettelo on laadittu korttijärjestelmän mukaan aakkosjärjestyksessä ja jossain määrin pyrkii olemaan jatkuva kirjanpito kaupungin väestöstä. Ja kun lisäksi otetaan huomioon, että voimassa olevassa poliisijärjestyksessä on säädetty yleinen ilmoitusvelvollisuus sattuneista muutoksista, luulisi edellytyksiä olevan olemassa, jotta sanotussa luettelossa todella otetaan huomioon väestöön nähden tapahtuneet muutokset. Valitettavasti ei kuitenkaan niin näy olevan laita. Päinvastoin on toimiston antamain tietojen lukuisissa tapauksissa havaittu olevan osin puutteellisia, osin epäluotettavia. Etteivät kunnanviranomaiset näin ollen voi edellyttää tästä, nykyään ainoasta pääkaupungin osoiteluettelosta olevan suurta hyötyä, käy ilmeisesti selville jo siitä, että niistä enemmästä kuin 33,000 tiedustelusta, jotka rahatoimikonttori vuonna 1923 teki henkilöistä, jotka eivät olleet suorittaneet verojaan, palautettiin lähes puolet varustettuna valaisevalla merkinnällä »tuntematon». Tämä valitettava asianlaita riippune osittain ehkä toimiston järjestyksen puutteellisuudesta, osittain taas siitä, etteivät poliisijärjestyksen säännökset näistä asioista nähtävästi ole painuneet yleisön tietoisuuteen niin syvälle, että näitä säännöksiä todella noudatettaisiin. Joksikin osaksi lienee tähän selityksenä myös yleisössä eri tahoilla tavattava haluttomuus antaa tietoja poliisilaitokselle. Olkoon tämän laita miten tahansa. Se tosiasia kuitenkin on jäljellä, että tarkkain ja todellisia oloja vastaavain osoitteiden puute suuressa määrin edistää vuotuisten poistomääräin suuruutta. Olisi mielenkiintoista numeroilla osoittaa puutteellisten osoitetietojen johdosta poistettujen verojen lukua ja määrää, mutta tähän tarpeellisten ensitietojen puute ei salli sellaista selvitystä. Kaupunginkamreeri, joka perustaa käsityksensä tähän kuuluvista asioista olojen henkilökohtaiseen tuntemukseen, selittää, että suurin osa poistettuja verojämiä on luettava »olemattomuuden» tilille. Tätä käsitystä vahvistavat myös kaikki puolin ne merkinnät poiston syistä, joita on poistettaviksi lähetetyissä jäämälueteloissa.

Aivan varmaan menettää kaupunki vuosittain melko suuria rahamääriä köyhäinhoidon ja lastensuojelulautakunnan antamina elatusapuina, perimättöminä

sairaalamaksuina y. m. s., kaikki maksuvelvollisten »olemattomuuden» johdosta.

Se seikka, ettei luetteloviranomaisella — nykyään henkikirjoittajalla — ole aakkosellista nimiluetteloa käytettävänä, vaikuttaa tietysti erittäin haitallisesti myös itse verollepanoon, sillä henkikirjoituksen ollessa nykyisellä tavallaan järjestettynä on henkikirjoittajan mahdoton valvoa, ettei samaa henkilöä merkitä luetteluihin eri paikoista samana vuonna. Tästä taas seuraa puheenalaisen henkilön kaksinainen verotus, ja sitten on tarpeen poisto, kun virhe huomataan. Verollepanoviranomaiset voivat ja ovatkin useassa tapauksessa korjanneet mainittuja virheitä tuloilmoituksen tuottaman tarkkailun avulla, mutta yhtä kaikki sattuu varsin usein kaksinaisia verotuksia virheellisen henkikirjoituksen johdosta siitä seuraavine verojäämäin sekä luvun että määrän lisäyksineen. Puutteena nykyisessä henkikirjoitusmenettelyssä on myös mainittava se seikka, että henkilö luetteloon usein merkitään henkilöitä, jotka eivät enää asu paikkakunnalla, vaan ovat muuttaneet pois sieltä. Verotusviranomaisten on erittäin vaikea kussakin yksityistapauksessa ratkaista, onko henkilöluetteloon merkitty henkilö tahallisesti laiminlyönyt antaa veroilmoituksen, vai onko ilmoitus jäänyt tekemättä sen johdosta, että henkilö on muuttanut toiseen paikkakuntaan, missä hän siis on verovelvollinen. Seurauksena tästä on, että nämä henkilöluettelossa edelleen jäljellä olevat henkilöt myös merkitään verotusluetteloon ja että heidän maksettavakseen sitten pannaan korotettu vero. Tämän verotuksen epäoikeutuksen toteavat aikansa kannantaviranomaiset. Maksettavaksi pantu vero, joka osaltaan lisää verojäämiä, on tietenkin poistettava.

Edellä esitetty, jota voitaisiin valaista usealla esimerkillä, riittänee osoittamaan sen tosiasian, että luetteloiminen, jatkuva kirjanpito väestöstä ja osoitteenmuutosten tarkkailu, on ollut ja valitettavasti yhä edelleen on erittäin puutteellisesti järjestetty pääkaupungissa. Jos halutaan aikaansaada nopeasti ja tehokkaasti toimiva kannantalaitos, täytyy kaupungin väestön luetteloiminen järjestää täysin ajan- ja tarkoituksenmukaisella tavalla, eli toisin sanoin henkikirjoitus täydellisesti uudistaa. Ellei tätä tehtävää ratkaista onnellisesti, jäävät muut toimenpiteet vain puolinaisiksi, kun kannantalaitoksen toiminnan yhtä perusedellytystä ei ole olemassa.

Esiintyy sentähden aivan luonnollisena ajatus, että luetteloimistehtävät pitäisi ja olisi annettava jollekin jo olemassa olevalle viranomaiselle, joten välttäisi perustamasta uutta laitosta tätä tarkoitusta varten. Etusijassa kääntyä katse silloin poliisilaitoksen osoitetoimistoon sillä jo olevine osoiteluetteloineen. Sopivasti uudestaan järjestettynä voisi tämä toimisto ottaa huolekseen mainitun työtehtävän. Mutta tässä ei ole jätettävä huomioon ottamatta sitä seikkaa, että toimisto on etusijassa tarkoitettu ja järjestetty antamaan järjestysviranomaisille niiden tarvitsemia tietoja. Toissijaisena tehtävänä esiintyy velvollisuus antaa haluttuja osoitetietoja muille viranomaisille ja yksityisille. Täytyykin kaiketi

pitää mahdottomana, että mainittu toimisto velvoitettaisiin esim. toimittamaan henkikirjoitus, koska tästä johtuisi toimiston pääasialliselle toiminnalle vieras ja runsas työ henkikirjoitusluettelon jäljennösten laatimisineen maistraatin vaali-luetteloja, verotusviranomaisia y. m. varten. Peljättävissä on myös, että mainittu toimisto tulisi väestöön nähden noudattamaan muita näkökohtia kuin verotus- ja veronkannantaolojen vaatimia. Kaupungin kannalta katsoen ei sellainen järjestely myöskään olisi suotava, koska kunnan viranomaiset niin ollen eivät voisi vaikuttaa luettelointityön järjestämiseen sillä tavoin kuin toivottava olisi. Raskaana vaakakupissa näyttää toimeenpantavassa uudestijärjestelyssä myös se seikka painavan, että edellä mainitun uuden henkikirjoitusasetusehdotuksen mukaan henkikirjoitus olisi oleva kunnallinen tehtävä. Hävitettäisiin nimittäin se järjestön yhdenmukaisuus, jota välttämättä on tavoiteltava, jos kunnallinen viranomainen hoitaisi henkikirjoituksen, jota vastoin poliisin osoitetoimisto ottaisi pitääkseen jatkuvaa kirjaa kaupungin asukkaista. Komitean mielestä on ainoastaan yksi luonnollinen ja tarkoituksenmukainen tie käytettävänä, nimittäin että henkikirjoitus ja jatkuva kirjanpito kaupungin asukkaista annetaan toimeksi yhteiselle kunnalliselle elimelle, jotta kaupunginviranomaiset ovat tilaisuudessa, noudattaen koko maassamme voimassa olevia yhdenmukaisia, yleisiä määräyksiä, järjestämään luettelointien sillä tavoin, että se palvelee mahdollisimman laaja-peräisiä kunnallisia etuja.

Valtion-
komitean
ehdotuksen
pääpiirteet.

Niinkuin tunnettu, perustuu edellä mainitun valtionkomitean laatima, valtuustonkin periaatteessa puoltama uusi henkikirjoitusasetus järjestelmään, joka elimellisesti liittyy meillä nykyään voimassa olevaan, mutta olennaisilta kohdin laajentaa sitä skandinaavisissa oloissa saavutettujen kokemusten mukaisesti. Tämä järjestelmä tietää, että henkikirjoittajan on pidettävä jatkuvaa, kaupunginosain ja korttelien, kiinteistöjen ja talouksien mukaan järjestettyä henkikirjaa, johon on merkittävä kaikki henkilöt ja jossa heistä on mainittava eräitä yksityiskohtaisia tietoja. Maistraatin asiana olisi vahvistaa kaavakkeet ja muutoin antaa tarpeelliset ohjeet. Tähän henkikirjaan, johon kuuluu aakkosellinen henkilöluettelo, merkitään kaikki puheenalaisiin henkilöihin ja heidän asunto-osoitteisiinsa nähden sattuneet muutokset. Henkikirja on siis oleva henkikirjoituksen perustuksena, ja sittenkuin sitä on vertailtu vuoden alussa henkikirjoituksessa annettuihin tietoihin sekä oikaistu ja täydennetty, laaditaan henkilöluettelo sen johdolla. Jokainen kaupunki on henkikirjoitusalue, mutta voidaan, niinkuin edellä jo on huomautettu, jos olot vaativat ja kaupunginvaltuusto niin päättää, jakaa useampaan piiriin, joissa kussakin on henkikirjoittajansa. Edelleen edellyttää ehdotus, että n. s. henkikirjoituskomisariuksia voidaan asettaa johtamaan ja valvomaan henkikirjoitustyötä.

Komitean
ehdotus.

Komiteassa on huomautettu, että nyt olisi astuttava täysi askel ja koko maamme käsittävä väestöluettelo laadittava esimerkiksi Tanskassa sovelletun järjestelmän mukaan. Tämä väestöluettelo tulisi henkilöluettelon sijaan ja olisi

uusi henkikirjoitusjärjestelmä. Periaatteelliselta kannalta ei komitealla ole mitään väittämistä tätä maamme henkikirjoituksen uudistamishdotusta vastaan. Komitea on sitä mieltä ja oivaltaa kylläkin, että tähän päämäärään on kehityskulku suunnattava. Mutta jos on tarkoitus saada asia nopeasti ratkaistuksi ja jos siinä tahdotaan ottaa lukuun olemassa olevat tekijät ja käytännössä saavutettavissa olevat tulokset ja myös otetaan huomioon ehdotuksen toteuttamisesta olevat tuntuvat kustannukset, täytyy kuitenkin myöntää ja tunnustaaakin olevan ilmeistä, että huomattava aika on kuluva, ennenkuin tämä päämäärä on saavutettu. Mutta komitean käsityksen mukaan vaativat tähän kuuluvat Helsingin olot pikaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä. Väestöluetteloiden käytäntöön ottaminen yksinomaan pääkaupunkia varten olisi tosin toimeenpantavissa, mutta epäilyksenalaista on, tuottaisiko semmoinen järjestelmä tarkoitetun tuloksen, kun maamme muissa osissa toinen henkikirjoitusjärjestelmä pysyisi voimassa. Komiteasta on näyttänyt, että kehityskulun kotimaassa pitäisi olla toimeenpantavan uudestijärjestelyn perustuksena eivätkä ulkomaiset mallit saisi määrätä lopullista ratkaisua ja tulla käytäntöön ainoastaan sen vuoksi, että järjestelmä siellä toimii tyydyttävästi. Esim. Kööpenhaminan yleisö on jo kauan tottunut velvollisuuteen luetteloviranomaiselle antaa väestöliikkeeseen kohdistuvia tietoja. Siellä oltiin kyllin kaukonäköisiä käyttämään hyväksi sota-aikaisen säännöstelyn käytäntöön saattamaa luettelotoimintajärjestelmää, jota vastoin meillä jonkinmoisen helpotuksen tuntein mahdollisimman pian luovuttiin koko järjestelmästä ja suurella työllä aikaansaadusta luettelotoimisesta. Jos nyt jälleen otetaan käytäntöön järjestelmä, joka alusta alkaen näyttää meikäläisestä yleisöstä liian vaativalta ja rasittavalta, on peljättävissä, että se joutuu epäsuosioon eikä ole todellisuudessa täyttävä siihen asetettuja toiveita. Tarkoituksen saavuttaminen tässä kohden kovennettujen rangaistusmääräysten avulla olisi enemmän kuin turhan tien taivaltamista. Jos sitä vastoin voitaisiin saada käytännöllinen ja yksinkertainen järjestelmä, jota väestö vastahakoisuudesta noudattaisi, olisi jo paljon voitettu. Luonnollista on myös että, kun koko maatamme varten laadittu henkikirjoitusehdotus on olemassa ja kaiketi aikanansa vahvistetaan, Helsingin kaupungissa puheeksi otetun uudestijärjestelyn, mikäli mahdollista, soveltuville osilla pitää liittyä tähän ehdotukseen, jos kohta tietenkin komitean ehdotus eräissä kohdin pyrkii lähemmäksi mainittua päämäärää kuin valtionkomitean ehdotus näyttää tarkoittavan.

Komitea on laatinut ehdotuksen asetukseksi Helsingin henkikirjoituksesta ja se osoittaa yksityiskohtaisesti, miten komitea on ajatellut henkikirjoituksen järjestettäväksi. Kun tämä mietintö ainoastaan tarkoittaa periaatteellisilta osilta esittää uudestijärjestelyehdotuksen koko laajuudessaan ja sitä seuraisivat erikoismietinnöt, on yleiskatsauksen helpottamiseksi lyhyt selonteko ehdotuksesta laadittu.

Henkikirjoitustoimitus alkaisi tammikuun 1 päivänä vuosittain asetuksessa lähemmin säädetyllä tavalla. Komitean käsityksen mukaan olisi joulukuun

Henkikirjoituksen
ajankohhta.

kuun 1 päivä ollut monessa kohden edullisempi ajankohta henkikirjoitustoimitukselle. Etusijassa olisi näin laita siihen läheiseen yhteistyöhön nähden, joka on tarkoitettu olemaan voimassa henkikirjoituskonttorien ja veronkannantalaitoksen kesken ja johon nähden henkikirjoitus olisi toimitettava aikana, jolloin kannantatyö lepää tai jolloin se ainakin vähemmän kuumeisesti jatkuu, ja lopetettava, ennenkuin tämä työ taas alkaa. Nykyoloissa toimitetaan henkikirjoitus Helsingissä helmikuun keskivaiheilla, vaikka tiedot annetaan aikaisemmin ja ovat voimassa vuodenvaihteessa vallinneiden olojen mukaan. On siis todellisuudessa tapahtunut noin kahden tai kolmen kuukauden lykkäys henkikirjoitustoimittamiseen nähden. Kun komitean ehdotuksen mukaan henkikirjoitus toimitettaisiin piirittäin, voisi syyllä olettaa sen olevan lopetettu joulukuussa, joten melkoinen ajanvoitto saavutettaisiin verollepanon huomattavaksi hyödyksi. Lisäksi voidaan huomauttaa, että joulukuun alku on katsottu ajaksi, jolloin kaupungin väestöoloja voi pitää säännöllisinä, jota seikkaa osaltaan myös vahvistaa se, että todelliset väenlaskut on toimitettu tähän aikaan vuodesta. On kuitenkin olemassa toisia seikkoja, jotka puoltavat henkikirjoituksen toimittamisajasta nykyään voimassa olevain määräysten pysyttämistä. Niinpä voitettaisiin se etu, että henkikirjoituksen aika sattuisi yhteen kalenterivuoden ja niin ollen myös tilivuoden alun kanssa. Niinikään saavutettaisiin yhdenmukaisuus vaaliluettelon laadinta-ajan ja kalenterivuoden alun kesken. Ajankohdan muuttaminen komitean tarkoittamassa mielessä vaatisi myös muuttamaan m. m. voimassa olevan kunnallisen vaalilain 2 luvun 4 §:ä. Ja kun komitean ehdottamalla henkikirjoituksen uudistuksella kuitenkin saavutettaisiin se etu, että mainittu toimitus voitaisiin laskea tulevan suoritetuksi noin kahdessa viikossa eli siis melko määrin tähänastista lyhyemmässä ajassa, ei mainittavia epäkohtia voitane osoittaa syntyvän siitä, että tämä ajankohta määrätään tammikuun 1 päiväksi.

Henkikirjoituspiirit.

Kaupunki olisi erityisenä henkikirjoitusalueena ja jaettaisiin kuuteen henkikirjoituspiiriin. Jokainen kirjoitetaan hengille siinä piirissä, jossa hänellä tammikuun 1 päivänä on oikea asuntonsa ja kotinsa. Samaten olisi jokainen velvollinen piirikonttoriin ilmoittamaan väestösuhteessa tapahtuneet muutokset tai sattuneen osoitteenmuutoksen.

Niinkuin vastikään mainittiin, olisi Helsingin kaupunki henkikirjoitusalueena, jossa olisi keskeinen henkikirjoituskonttori ja joka jaettaisiin kuuteen piiriin, joissa kussakin olisi henkikirjoituskonttorinsa. Tästä ehdotuksesta on eri mieliä lausuttu. Niinpä on huomautettu, että ainoastaan yhtä henkikirjoituskonttoria edellyttävä keskitysperiaate olisi edullisempi, koska sellainen järjestysmuoto tuottaisi suuremman yhdenmukaisuuden työhön ja työmenetelmiin nähden sekä tarpeetonta kaksinkertaista työtä korttiluetteloon ja väestön luettelomiseen nähden voitaisiin välttää. Niinikään on huomautettu, että keskitys tässä samoin kuin muissa tällaisissa tapauksissa kävisi kunnalle halvemmaksi. Toiselta puolen on väitetty, että henkikirjoitus voitaisiin toimittaa tuntuvasti nopeammin,

jos se tapahtuisi kuudessa konttorissa yhtäikaa, kuin jos se toimitettaisiin vain yhdessä konttorissa. Talonomistajille, isännöitsijöille ja ilmoitusvelvolliselle yleisölle olisi epäilemättä mukavampaa voida kääntyä johonkin (ainakin suhteellisesti) lähellä sijaitsevaan piirikonttoriin, kuin saapua keskuskonttoriin ja siellä odottaa vuoroaan. Henkikirjoituksen toimittajille ja luettelonpitäjille kävisivät suoritettavat tehtävät melkoisesti helpommiksi sen johdosta, että he perin pohjin oppisivat tuntemaan väestön ja tapahtuneet väestönmuutokset jossakin piirissä, jota vastoin kaupunki kokonaisuudessaan tarjoisi tässä kohden tuntuvasti suurempia — saattaisipa peljätä — liian suuria vaikeuksia. Komitea ei suinkaan ole tahtonut kieltää niitä epäkohtia, joita työtehtävän hajoittelu saattaisi tuottaa, mutta ei ole toiselta puolen voinut panna liian suurta huomiota siihen, koska edellyttää täytyy, että työn pitää selvien ohjeiden mukaan vaikeudetta voida suorittaa yhdenmukaisesti eri konttoreissakin. Komiteasta on ollut ilmeistä, että tämä sisäinen keskityksenpuute olisi tuottava kaupungille lisäkustannuksia. Ja tämä on epäilemättä seikka, joka asian ratkaisussa on kylläkin otettava huomioon. Mutta nämä lisäkustannukset eivät kuitenkaan olisi niin tuntuvat, kuin pikaisesti tarkastaessa saattaisi edellyttää, koska — niinkuin seuraavasta riittävän selvästi käynee selville — komitean ehdotuksen mukaan veronkannantalaitoskin voisi käyttää ei ainoastaan samoja huoneistoja, vaan myös niissä toimivaa henkilökuntaa. On kenties tässä yhteydessä lisäksi alleviivattava, kuinka likeisesti komitea on ajatellut järjestysmuodon ja työn käyviksi yhteen henkikirjoitus- ja veronkannantalaitoksissa, joihin myös kuuluisi veronkannantalaitoksen ulosotto-osasto. Näitä kahta laitosta on lähinnä pidettävä kumpaistakin saman laitoksen osastoina. Toisen osaston järjestysmuoto siis suureksi osaksi riippuu siitä, mitä järjestysmuotoa toinen vaatii. Tätä seikkaa ei voida kyllin painostaa, ja siihen tullaan vastedeskin veronkannannan ja pakkotoimin tapahtuvan perinnän käsittelyn yhteydessä vielä kajoamaan.

Käydessään käsittelemään tärkeää kysymystä niiden piirien luvusta, joihin kaupunki olisi sopivimmin jaettava, ja mitä kaupunginosia tai kaupunginalueita näiden piirien olisi käsitettävä, on komitean huomio kiintynyt pääasiallisimmin tai ainakin melko suurelta osalta niihin vaatimuksiin, joita toimitettava veronkannantalaitoksen ja pakollisen perintämenettelyn toimeenpantava uudestijärjestely tässä kohden asettaa. Henkikirjoituksen toimittamiselle ja jatkuvan henkilöluettelon pitämiselle ei nimittäin maantieteellisellä piirijaolla näy olevan ratkaisevaa merkitystä, kunhan vain likimääräinen suhde saavutetaan asianomaisten piirien ja hengille kirjoitetun väkiluvun kesken. Tietystikin on sen ohessa jonkin verran merkitystä sillä, että kaupungin piirijaossa, mikäli mahdollista, asianmukaista huomiota kiinnitetään maantieteellisiin näkökohtiin. Etusijassa veronkannantalaitoksen vaatimuksia silmällä pitäen piirijako siis on ehdotettu sellaiseksi kuin seuraavasta näkyy. Jos Helsingin hengille kirjoitettu väestö arvioidaan noin 200,000 hengeksi, olisi siten keskimäärin piiriin kuuluva

noin 35,000 henkeä. Komitean ehdotuksen mukaan olisi hengille kirjoitettuja henkilöitä kussakin piirissä, jos tammikuun 1 päivänä 1923 vallinneet olot pannaan laskelman pohjaksi, 25,700 henkeä, niinkuin seuraavasta yhdistelmästä näkyy:

1	piiri käsittää 1, 2, 3 ja 8 kaupunginosan, kaupungin alaiset saaret sekä muut muihin piireihin kuulumattomat ..	26,500	hengille kirjoitettua henkeä
2	» käsittää 6, 7 ja 9 kaupunginosan	28,300	» » »
3	» » 4, 5 ja 20 »	26,200	» » »
4	» » 10 ja 11 »	25,900	» » »
5	» » 12 kaupunginosan sekä Val- lilan, Hermannin, Toukolan, Käpy- län ja muut pääradan itäpuolella olevat alueet	25,300	» » »
6	» käsittää 13, 14 ja 15 kaupunginosan sekä pääradan länsipuoliset alueet	21,800	» » »
		154,000 hengille kirjoitettua henkeä.	

Niinkuin näkyy, olisi väkiluvun jakautuminen eri piirien kesken verraten tasainen. Kukin piiri muodostaisi maantieteellisen kokonaisuuden, lukuun ottamatta ensimmäistä piiriä, johon on luettu henkilöt, joita ei käy katsominen kuuluviksi mihinkään määrättyyn piiriin, ynnä kaupunginalueen saaret, jotta näiden asukkaille kävisi mahdolliseksi keskeisimmin sijaitsevassa henkikirjoituskonttorissa voida tehdä asianomaisen ilmoituksensa. Myös edellyttäen, että kaupungin hengille kirjoitettu väestö lähivuosina huomattavasti lisääntyisi, näyttää kuitenkin ehdotettu piirijako vastaavan olojen vaatimuksia, varsinkin kun väenlisäys luultavasti on ensi sijassa kohdistuva viidenteen ja kuudenteen piiriin, joiden rajat osin tähänkin nähden on niin määrätty, että niissä nykyään asui vähin luku hengille kirjoitettuja henkilöitä. Osittain kuitenkin on huomiota myös kiinnitetty siihen, että viimeksi mainitut kaksi piiriä käsittävät suurimmat pinta-alat ja tähän nähden tarjoovat suurempia vaikeuksia, eritoten maksamattomien verojen pakollisessa perinnässä.

Henkikirjoittaja. Esillä olevan ehdotuksen mukaan johtaisi henkikirjoituskeskuskonttoria henkikirjoittaja ja piirikonttoreja kutakin piirihenkikirjoittajansa. Kun henkikirjoitus kävisi kunnalliseksi tehtäväksi, näyttää olevan luonnollista, että se asetetaan rahatoimikamarin ylivalvonnan alaiseksi, sitäkin suuremmalla syyllä, kuin maistraatti ei ole tähän asti puuttunut tähän laitokseen. Henkikirjoituskonttorit olisivat siis rahatoimikamarin alaisia, joten henkikirjoittajan ja kaupunginkamreerin tulisi henkikirjoitusta koskeissa virka-asioissa kääntyä tämän viranomaisen puoleen.

Komitea palaa nyt selontekoonsa henkikirjoituksen uudistusehdotuksesta.

Henkikirjoituksen pohjaksi toimitettaisiin jatkuvaa kaupungin asukkaiden luetteloimista vahvistettujen kaavakkeiden mukaan. Tämä kirjanpito käsittäisi kaikki kaupunginalueella asuvat henkilöt ja eritoten ne, jotka on kaupungissa hengillekirjoitettava. Tiedot kerätään piirittäin, jotka ovat järjestetyt kaupunginosain, korttelien, kiinteistöjen ja talouksien mukaan, vuosittain tammi-kuun 1 päivänä ja niissä on mainittava olot, semmoisina kuin ne olivat viimeksi mainittuna päivänä. Nämä tiedot antavat asianomaiset kiinteistönomistajat tai isännöitsijät piirikonttoreihin viikon kuluessa. Ne ovat henkilöluettelon perustuksena ja sen todisteina. Kun henkirahat nyttemmin on poistettu, ei erityisen henkilöluettelon laatiminen henkilöluettelon lisäksi enää ole tarpeellinen, vaan sen voi korvata henkilöluettelo, joka käsittää annetut, tarkastetut ja tarkkaillut ensi tiedot. Ensi kerralla siten piirittäin kerätyt tiedot kirjoitettaisiin kortille kaksin kappalein, joista toinen lähetetään keskuskonttoriin ja toinen, jota pidettäisiin jäljennöksenä, jäisi asianomaiseen piirikonttoriin. Sitten toimitettaisiin vuosittain vuoden kuluessa sattuneiden väkiluvunmuutosten tarkkailu henkikirjoituksen yhteydessä.

Henkikirjoituksen uudistaminen.

Sen lisäksi säädetään, että jokainen talouden esimies on velvollinen asianomaiseen piirikonttoriin antamaan tiedot vuoden varrella hänen käyttämässään huoneistossa tapahtuneista muutoksista, s. o. muutosta kaupungista toiselle paikkakunnalle, muutosta toiselta paikkakunnalta kaupunkiin, muutosta kaupungissa joko toisesta henkikirjoituspiiristä toiseen tai samaan piiriin. Niinikään on talouden esimiesten annettava tiedot kuolemantapauksista, syntymisistä, vihkimisistä, seurakunnan jäsenyydestä y. m. Nämä tiedot toimitetaan 14 päivän kuluessa asianomaiseen henkikirjoituskonttoriin. Sama on laita perheessä asukkeina oleviin tai talouden esimiehen luovuttamaan huoneiston osaan nähden.

Sittenkuin asianomainen henkikirjoittaja edellä mainitun korttijärjestelmän mukaan ja kaksin kappalein on laatinut asianomaisten piirien väestöluettelon, lähetetään toinen kappale keskuskonttoriin toisen jäädessä piirikonttoriin. Tällä keinoin saavutetaan se varmuus, jota henkilöluetteloon nähden on tavoiteltava, nimittäin että sitä käytännöllisesti katsoen säilytetään kahtena kappaleena eri paikoissa. Jos siis kortit häviäisivät, voidaan ne aina täydentää, tarvitsematta hankkia uusia tietoja. Näihin kortteihin merkitään vuosien varrella sattuneista väkiluvunmuutoksista tiedot. Sen ohessa on piirikonttorin toimesta yhä uudestaan tutkittava, ovatko olot todellisuudessa korttiluetteloissa olevien tietojen mukaiset. Kaikki muistoonpanot, jotka merkitään asianomaisissa piirikonttoreissa henkilökortteihin, saatetaan tietenkin keskuskonttorin tiedoksi sen päiväkirjan täydentämiseksi. Niinkuin edellä on huomautettu, yhdistellään henkikirja keskuskonttorissa, missä myös kunnallisissa ja valtiollisissa vaaleissa tarvittavat sekä muut luettelot korttihakemiston avulla laaditaan. Keskuskonttori valvoo piirikonttorien toimintaa.

Korttijärjestelmä.

Järjestelmän arvos-
telu.

Tämänkin järjestelmän heikkous on kaiketi lähinnä siinä, että on vaikeata riittävän tehokkaasti tarkkailla täyttääkö yleisö asianmukaisesti ilmoittamisvelvollisuutensa. Kysytään, miten voi asianomaisen piirikonttorin olla mahdollista menestyksellä ja täysin tehokkaasti valvoa ja seurata sitä, että kaikki ase-
tuksen mukaan annettavat tiedot todella jätetään asianomaiseen piirikonttoriin. Meikäläinen yleisö ei näy olevan erittäin halukas antamaan tietoja viranomaisille, ellei ole olemassa siihen pakottavia tai ilmeistä hyötyä tuottavia asianhaaroja. Jokainen hyvin muistanee, kuinka auliisti yleisö ilmoitti osoitteenmuutokset y. m. s. leipäkonttoreihin menneinä säännöstelyaikoina. Mutta sellaista, välittömästi ilmeistä etua ei ole olemassa tässä tapauksessa, ellei ota lukuun sitä välillistä etua, minkä parannettu veronkannantajärjestelmä tuottaa jokaiselle veronmaksajalle. Tämän tietoisuuden seuraamusta ei kuitenkaan todellisuudessa liene arvattava liian suureksi. Jotta aikaansaataisiin tehokas tarkkailu, joka olisi veronkannantalaitokselle erittäin tärkeä, täytyy sentähden asettaa erityisiä tarkkailijoita tarkoin ja yhtäjaksoisesti seuraamaan kaupunginalueen väestöliikettä. Sen ohessa tietäisi henkikirjoituskonttorin ja veronkannantalaitoksen välinen likeinen yhteistyö tarkkailun lisääntymistä. Ehdottoman tehokasta tarkkailua mainitussa kohden muutoin ei mikään järjestelmämuoto voine tarjota. Sen täytyy jossain määrin aina jäädä yhteiskunnan edesvastuuntunnon ja kansalais-
hengen varaan. Niin kauan kuin ei ole syöpynyt yleisön tietoisuuteen, että tähän kuuluvat tiedot ovat yhteiskunnalle tärkeitä ja että ne on ehdottomasti heti annettava viranomaisille, ei liene vältettävissä, että verraten kovia rangaistusmääräyksiä tässä kohden saatetaan käytäntöön ja että asianomainen viranomainen niitä kaikella ankaruudella soveltaa. Tähän nähden onkin henkikirjoituksesta annettavaan vastaiseen asetukseen verraten kovia rangaistusmääräyksiä pantava.

Mutta toiselta puolen olisi erittäin tärkeitä, että viranomaiset menettelisivät niin, että yleisö välttyisi tarpeettomasta vaivannäöstä, ylenmääräisistä mutkista ja lisäksi kaikenlaatuista maksuista. Mitä käytännöllisemmin hallintokoneisto toimii, sitä enemmän ja helpommin on yleisö mukautuva täyttämään edellä mainitut velvollisuudet. Niinkuin edellä mainittiin, ei pitäisi toimituskirjain lunastusta eikä minkäänlaisia maksuja olla olemassa. Henkikirjoituskonttoreille ja veronkannantalaitokselle osoitettujen kirjeiden postirahanvapaus voitaneen varsin luultavasti saada, koskapa tehokas henkikirjoitus vaikuttaa osaltaan m. m. myös valtionveron perinnän parempaan tulokseen. Sellainen menettely olisi myös sen tavan mukainen, mikä jo on otettu käytäntöön ilmoituksia tehdessä valtion verotusviranomaisille. Lomakkeita ja kaavakkeita on henkikirjoituskonttoreissa maksutta pidettävä yleisön saatavina, mutta sen lisäksi on ajateltavissa, että kaupungin posti- ja poliisikonttoreissa, mahdollisesti pankeissa, säästöpankeissa, isommissa tavarahuoneissa ja muissa sopivissa paikoissa sellaisia lomakkeita ja kaavakkeita maksutta olisi yleisön käytettävänä.

Siten suunnitellun henkikirjoitusjärjestön menosääntö tosin nousisi melko Menosääntö. suureen määrään ja tuntuu ehken pelottavan korkealta. Jäljempänä seuraa-
van likimääräisen menoarvioehdotuksen perustuksella, päättyisi menosääntö
tasaluvuin 1,300,000 markkaan, jota vastoin kaupunki nykyään vahvistetun
menosäännön mukaan tänä vuonna henkikirjoitukseen maksaa apumaksua
ainoastaan 47,300 markkaa, paitsi tarpeellista huoneistoa, lämmitystä, valais-
tusta ja siivoamista.

1 henkikirjoittaja	54,000: —
6 piirihenkikirjoittajaa, kukin 18,000 mk	108,000: —
Tarpeellinen henkilökunta ja palvelijasto	900,000: —
Tarverahat, painatuskulut	150,000: —
Vuokran, lämmön, valaistuksen y. m. osuus	38,000: —
Smk 1,300,000: —	

Tähän tulee lisäksi konttorien ja korttiluetteloiden kuntoonpanosta olevain
kertamenojen osuus, niinkuin lähemmin näkyy sivulla 45 olevasta yhdistelmästä.

Edellä mainittuihin menomääriin nähden on huomattava, ettei niitä ole
katsottava lopullisiksi ehdotuksiksi, vaan on ne ainoastaan mainittu, jotta asian-
omaiset voisivat saada käsityksen uudestijärjestämisehdotuksen tuottamista
kuluista. Henkikirjoittajan palkkausetuihin nähden huomautettakoon, että
palkka on ehdotettu mainituksi määräksi myös sen huomioon ottaen, ettei mai-
nittu viranpitäjä vastedes olisi oikeutettu omalta osaltaan kantamaan toimitus-
kirjain lunastusta erinäisistä otteista eikä korvausta vaaliluetteloiden laatimi-
sesta, vaan joutuisivat mainitut tulot, mikäli niitä esiintyy, kaupunginkassaan.
Mitä taas piirihenkikirjoittajain palkkauserään tulee, pyytää komitea kiinnittää
huomiota siihen että, niinkuin ehdotuksesta jäljempänä käy selville, näiden
toimet yhdistettäisiin ulosottomiehentoimiin ja tämän johdosta lainopillisen
tutkinnon suorittaminen pantaisiin viran pätevyys ehdoksi. Näin ollen ei 42,000
markan vuosipalkkaa voine pitää suurena. Tästä määrästä on komitean mielestä
18,000 markkaa pantava henkikirjoituksen kustannusten osalle. Ehkä on jo tässä
yhteydessä mainittava, että näiden palkkaetujen lisäksi tulee virkasivusaatavia,
josta asiasta komitea on lähemmin lausuva mielensä verovoutiosaston menosään-
töä käsitellessään.

Nämä melko suuret määrät sinänsä osoittavat, mitä kustannuksia väestö-
luetteloiden järjestelmän käytäntöön ottamisesta koko maassamme olisi. Helsingin
kaupunkiin nähden asia kuitenkin esiintyy melko määrässä toisenlaisena, kun
otetaan huomioon, että henkikirjoituskonttoreissa ja keskuskonttorissa palveleva
henkilökunta myös avustaisi veronkannantalaitoksen töiden suoritusta. Täten
syntyisi viimeksi mainitulle laitokselle olennainen säästö, niinkuin seuraavasta
käy selville laskettaessa sen puheenalaisia menoja. Kun edellyttää täytyy, että
henkikirjoituksen tulos on vastedes täyttävä suuriakin vaatimuksia, voitaisiin

poliisin osoitetoimisto, jos kohta ei kokonaan lakkauttaa, niin kuitenkin toimintaansa nähden tuntuvasti supistaa ja poliisilaitos oikeuttaa asettamaan yhden tai useampia päivystäjiä henkikirjoituskonttoreihin, mahdollisesti keskuskonttoriin, jotta siten kävisi järjestysvallalle mahdolliseksi mihin vuokrakauden aikaan tahansa saada tarpeellisiksi havaitut tiedot tähän kuuluvista oloista. Siten voitaisiin luultavasti olennaisesti supistaa poliisin osoitetoimiston menosääntöä ja yleisö vapauttaa velvollisuudesta mainitulle toimistolle antaa muita tietoja, kuin mitkä ovat järjestysvallalle erikoisesti tarpeellisia. On luonnollista, että muutkin laitokset ja yleisö saisi käyttää kunnallista osoitetoimistoa.

Komitean käsityksen mukaan olisi sen ohessa valtion kanssa aikaansaattava sen suuntainen sopimus että, jos kunta ottaa haltuunsa henkikirjoituksen hoidon siitä olevine lisämenoineen, valtio sitoutuu suorittamaan vähintään 50 % vahvistetusta vuosimenosäännöstä ja konttorien kuntoonpanosta olevista kertamenoista. Valtion puolelta pitäisi sellaista myönnytystä voida odottaa, koskapa veronkannannan ja verojäämien pakollisen perinnän tulos tämän johdosta olennaisesti paranisi myös mitä valtiolle kannettaviin veromääriin tulee.

Kun henkikirjoituksesta ja jatkuvasta luettelomisesta olisi näin tuntuvia kustannuksia, näyttää komiteasta, *että kaupungin olisi puolestaan tämän, lain mukaan kaupungille kuulumattoman tehtävän toimekseen ottamisen epäämättömäksi ehdoksi pantava, että valtioapua annetaan vähintään edellä mainittu määrä.*

II. Veronkannantalaitos.

Nykyinen Valtion ja kunnan ulosotettavain verojen kannannan toimittaa Helsingissä järjestelmä. nykyään kaupungin keskuskassavirasto, rahatoimikonttori, minkä ohessa yksityis- ja säästöpankkien kanssa on tehty sellainen sopimus, että maksettaviksi erääntyvät määrät myös voi suorittaa mainituille laitoksille. Tulo- ja omaisuusverolautakunnan, joka hoitaa valtion verojen maksuunpanon ja verolippujen kirjoittamisen, annettua nämä veroliput välittömästi rahatoimikonttoriin, toimittaa mainittu konttori maistraatin puolesta verolippujen jakelun, mikä tapahtuu postitse verolippuun merkityn osoitteen mukaan. Verotusvalmistelukunta taas toimittaa kunnallisen veronkannantaluettelon rahatoimikonttoriin, jonka tehtävänä on kunnallisten verojen maksuunpano ja verolippujen kirjoittaminen kannantaluettelossa olevien tietojen mukaan. Kunnalliset veroliput niinkään jaellaan rahatoimikonttorin toimesta asianomaisille osoitteenomistajille. Tästä käy selville, että kunnan ja valtion verojen maksuunpano tapahtuu toisistaan riippumatta. Kirkollismaksuihin nähden mainittakoon, että kirkolliset viranomaiset nykyään veloittavat ja kantavat ne. Ainoastaan näiden verojen ulosottotoimin periminen on kaupunginvoudinkonttorin ja toisen kaupunginvoudin asia. Henkirahoihin ja niiden kannantaan nähden tarvinnee ainoastaan viitata eduskunnan vahvistettuun päätökseen poistaa ne 1924 vuoden lopusta, joten ei tämä vero

enää tule kysymykseen, lukuun ottamatta vielä perimättä olevia jäämiä. — Muiden ulosotettavain kunnallisverojen, niinkuin koiraveron y. m. maksuunpanon ja kannannan hoitaa rahatoimikonttori, jonka myös on huolehdittava saamatta olevain sairaala- y. m. maksujen perimisestä, joiden maksujen veloituksen toimittavat asianomaiset erikoisviranomaiset.

Kunnallisverojen kannanta toimitetaan kaupunginvaltuuston määräämin erin, tavallisesti viime vuosina kolmessa tai neljässä syksyn varrella sattuvassa tilaisuudessa. Valtionvero taas on maksettu yhdessä erässä erityisenä hallituksen vahvistamana kannanta-aikana. Nyttemmin tulo- ja omaisuusverosta annettun uuden lain mukaan on hallituksen valtiovarainministeriön määrättävä erien määrä ja maksuajat. Voi siis edellyttää että, elleivät asialliset syyt estä, muodolliset vaikeudet eivät vastedes kohtaa olojen järjestämistä siihen suuntaan, että valtion ja kaupungin veronkannannat määrätään toimitettaviksi samoihin aikoihin. Ellei maksettavaksi vahvistettua veromäärän osaa ole suoritettu ilmoitettuna maksu-aikana, on koko jäljellä oleva veromäärä maksettavaksi erääntynyt. Niin pian kuin rahatoimikonttori kannantakauden päätyttyä on kirjoittanut jäämluettelit, annetaan nämä ulosottolaitoksen perittäviksi. Maksamattomasta, erääntyneestä sekä valtion että kunnan verosta suoritetaan sakkokorkoa.

Edellä oleva esitys koskee tosin yleisesti tunnettuja seikkoja, mutta komitea on kuitenkin katsonut olevan niitä lyhyesti selostaminen, jotta kävisi sitä selvemmin näkyviin, miten komitea on suunnitellut kaupungin veronkannantalaitoksen uudestijärjestämisen. Ennenkuin komitea käy esittämään ehdotustaan kaupungin veronkannantalaitoksen uudestaan järjestämiseksi ja tekemään selkoa sen perusteluista, ei näy olevan asiatonta lyhyesti tehdä selkoa aikaisemmista tämän suuntaisista ehdotuksista ja silloin esitetyistä näkökohdista.

Yleiset säännökset, joiden mukaan Helsingin kaupungin rahatointa hoidettiin Historiikki. käytäntöön saatettaessa sitä hallintoa, minkä vuonna 1873 kaupunkien kunnallishallinnosta annettu asetus vahvisti, tavataan vuonna 1856 kaupungin rahatoimelle annetussa ohjesäännössä. Tässä ohjesäännössä kosketellaan pääasiallisimmin kaupungin rahalaitosta ja säädetään m. m., että sen hallinto on annettava maistraatille, jota kaupunginkamreeri ja kamreerikonttori avustavat. 1873 vuoden asetuksen mukaan siirrettiin kaupungin rahatoimen kaikkien eri haarain hallinto rahatoimikamariin ja sen konttoriin. Tämä konttori, jota kaupunginkamreeri johti, otti hoitaakseen myös kamreerikonttorin tehtävät. Kun oli laadittava kamarin ohjesääntö, pohti tarkoitusta varten asetettu valiokunta perinpohjaisesti kysymystä säännöllisten verojen ja maksujen kaupunginkassaan kantamisen järjestämisestä. Valiokunta huomautti, että yleiset verot ja maksut sekä kaupungille tulevat maan- ja huoneenvuokrat oli kannettu vuoden eri aikoina ja että kannanta-aika oli kestänyt ainoastaan muutamian harvalukuisen päivän. Tämän johdosta oli tungos kannantahuoneessa ollut melkoinen ja odottajain ajanhukka suuri. Jäämän kanto oli tavallisesti toimitettu 30 päivän kuluttua varsi-

naisesta kannanta-ajasta ja jäljellä olevat veromaksut sitten vähitellen peritty. Tällöin oli useinkin sattunut, että ulosottopalkkio oli ollut veromäärälle vakinaisen kannanta-ajan ja ulosoton välillä kuluneelta ajalta maksettavaa tavalista korkoa halvempi. Seurauksena tästä oli, sanoo valiokunta, ollut, »että huomattavan vähäinen osa veroista oli vakinaisena kannanta-aikana kertynyt». Niinkuin tästä lausunnosta käy selville, kuului jo tähän aikaan sama valitus veronkannannan tuloksesta, joka esitetään vielä tänäkin päivänä. Näiden epäkohtain poistamiseksi valiokunta ehdotti, että kunnalle tulevain vuotuisten verojen ja maksujen kannanta olisi toimitettava neljässä eri kannantatilaisuudessa, joista yksi olisi maanvuokria, vuokratonttimaksuja ja huoneenvuokria sekä kolme, jaettuina vuoden varrelle tasaisin väliajoin, verottamalla otettuja maksuja varten. Sen ohessa olisi verovelvollisille suotava se oikeus että, sittenkuin verolippujen jakaminen on toimitettu, he saisivat jokaisena arkipäivänä rahatoimikonttorin avoinna ollessa suorittaa koko veromäärän tai verottamalla otetut maksut myös kolmanneksittain, ollen kuitenkin ne, jotka olivat laiminlyöneet viimeksi määrättyä kannanta-aikana suorittaa koko maksumäärän tai silloin maksettavaksi erääntyneen kolmanneksen siitä, velvolliset, ilman että jäämään kantoa toimitettiin, ulosoton ehdoilla suorittamaan koko puheenalaisen vuotuisen maksumäärän sekä, paitsi tavallista ulosottopalkkiota, uhkasakkoa kahdennenkymmenennen osan erääntyneestä määrästä. Niinkuin näkyy, väikkyi valiokunnan mielessä ajatus, että jatkuva kannanta verolipun jakamisajasta lähtien kannanta-ajan loppuun olisi aikaansaattava.

Tässä yhteydessä valiokunta myös kosketteli kunnan velvollisuutta hoitaa kaupungissa toimitettava kruununverojen kannanta, jonka »maistraatti oli vanhastaan ollut velvollinen asettamallaan palvelusmiehillä vastuullaan toimittamaan». Valiokunnan käsityksen mukaan oli maistraatin asia ottaa huolekseen ja rahatoimikamarin välityksettä hoitaa ja vastata kaupungissa toimitettavasta kruununverojen kannannasta. Siis jo kunnallishallinnon alkaessa tehtiin selvä ero kunnan ja kruununverojen kannannan välillä hallinnollisessakin suhteessa.

Jo vuonna 1879 oli sama asia uudelleen kaupunginvaltuuston käsiteltävänä edellisen vuoden tilintarkastuskertomuksen johdosta. Tällöin asetettiin jälleen valiokunta, joka sai tehtäväkseen punnita ja ehdottaa toimenpiteitä, jotka olivat tarpeelliset, jotta kaupungin verotusvarojen kannanta voitaisiin toimittaa vähintä tappiota ja ajanhukkaa tuottaen. Valiokunta toteaa, että veroäyrien perusteella suoritettavat kunnallisverot epätasaisesti ja verkalleen kertyvät kaupunginkassaan, jolle on koitunut huomattavia menoja suorittamattomien verojäämien perimisestä. Tämän johdosta koituu kaupunginkassalle melko suuri korkotappio, rahatoimen arviolaskelmat käyvät epävarmoiksi ja vuotuiset poistomäärät osoittavat lisääntymisen pyrkimystä. Tällä kertaa ehdotti valiokunta, että jäämälueetluetteloon merkittävät veromääriä korotettaisiin esimerkiksi 5 %, minkä ohessa olisi ryhdyttävä sellaisiin käytännöllisiin järjestelyihin kannannan toimittami-

sessä, että maksuvelvolliset mahdollisimman mukavasti voisivat toimittaa suorituksen, määräämällä pitkät maksukaudet sopivina vuodenaikoina.

Vuonna 1882 käsitellessään kaupunginvoutien palkkakysymystä antoi kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin tehtäväksi »ottaa harkittavaksi ja mahdollisimman pian sekä mieluummin ennen mainitun vuoden loppua valtuustolle lähettää täydellisen ehdotuksen kaupungin veronkannantalaitoksen järjestämiseksi sekä sen ohessa lausua mielensä jääminä olevain verojen ottamistavasta». Vuonna 1884 antamassaan lausunnossa rahatoimikamari huomauttaa siitä olevaa etua, että verot myös saisi maksaa johonkin paikkakunnan yksityispankkiin. Taas siihen seuraamukseen nähden, mikä olisi säädettävä laiminlyöville maksajille ja minkä olisi osoitettava itsekullekin edulliseksi täsmällisesti täyttää veronmaksuvelvollisuutensa, sen sijaan että tämän vastakohta esiintyy tuon velvollisuuden laiminlyödessä, olisi säädettävä, että jokaiselle, joka laiminlyö 8 päivän kuluessa ensimmäisen maksukauden päättymisestä suorittaa vähintään puolet hänen maksettavakseen pantua kunnallisveroa, maksettavaksi pannaan 5 %:n korotus koko veromäärälle, joka mahdollisimman pian käy perittäväksi.

Sen laajaperäisempi ei ollut rahatoimikamarin tällä kertaa esittämä selvitys asiasta. Edellä olevasta kuitenkin jo on käynyt selville, miten miltei kunnallishallinnon käytäntöön ottamisen alusta alkaen ovat esiintyneet ne puutteet ja haitat, jotka yhä edelleen rasittavat kaupungin veronkannantalaitosta. Mainita voidaan sen lisäksi, että rahatoimikamari kunnallisverojen perimisen järjestämiskysymyksen yhteydessä vuonna 1910 teki kaikkien kaupungin yksityispankkien kanssa sopimuksen avustuksesta kunnallisverojen kannannassa. Tähän sopimukseen on sittemmin myös paikkakunnan säästöpankit luettu. Tämä sopimus on myös ulotettu valtion tulo- ja omaisuusveron kannantaan, kuitenkin siten, että yksityis- ja säästöpankit tällöin vaativat maksetuista veromääristä provisiota $\frac{1}{20}$ %.

Mitä suurisuuntaisemmiksi maamme pääkaupungin olot ovat kehittyneet, sitä jyrkempinä myös esiintyvät kunnallishallinnon puutteet, missä puutteita on. On nähtävästi niin, etteivät asianomaiset käyneet käsiksi asian ytimeen, niin kauan kuin katsottiin voitavan tulla toimeen pienemmillä käytännöllisillä parannuksilla ja voitiin välttää uudestijärjestelyä, jonka ehdottomasti täytyi aiheuttaa lisämenoja. Mutta etusijassa syy kaiketi kuitenkin on etsittäväsi siitä, että niin henkikirjoitus kuin ulosottotoimin tapahtuva veronperintäkin ovat luettavat aloihin, joihin kunnallishallinto ei hallintoviranomaisten myötävaikutuksesta voinut uudistavasti puuttua. Ja koko pitkän valtiollisen hallitusmuototaistemme aikana oli varsin vähän kehoittavaa kääntyä hallituksen puoleen ehdottamalla olemassa olevien laitosten uudestijärjestämistä, kun oltiin epävarmoja siitä, eivätkö valtiolliset näkökohdat voineet puuttua asiaan ja kokonaan vääntää kiereen esitettyä ehdotusta. Täytyi sentähden uudestijärjestämisasiossa liikkua varovasti kunnallishallinnon toimivallan aloilla.

Uudestijär-
jestämis-
ehdotus.

Komitea palaa nyt kysymykseen veronkannantalaitoksen uudistamisesta, siinä tehdäkseen ehdotuksia ja esittääkseen näiden pohjana olleet perustelut. Merkittäköön siis ensiksi, että nykyään on vallalla se epäkohta, että veronkannantalaitos nojaa kolmeen — tai ehkä oikeammin neljään — toisistaan erilliseen laitokseen, nimittäin henkikirjoituskonttoriin, verotusvalmistelukuntaan, rahatoimikonttoriin ja ulosottolaitokseen. Tähän on rahatoimikamarilla kaupunginvaltuustolle osoitetussa kirjelmässä (Kvston pain. asiakirj. n:o 22 vuodelta 1923) ollut tilaisuus kiinnittää huomiota ja kamari on myös huomauttanut, että muutos olisi välttämättömän tarpeen vaatima. Edellä käsitellessään kysymystä henkikirjoituksen täydellisestä uudistamisesta on komitean katse ollut kiinnitettynä siihen asianlaitaan, että henkikirjoitus ja veronkannanta kuuluvat niin likeisesti yhteen, että ne, mikäli mahdollista, on saatettava keskenään mahdollisimman likeiseen elimelliseen yhteyteen. Tähän nähden komitean ehdotus tietää, että rahatoimikonttori edelleen pysyisi kaupungin keskuskassana ja semmoisena myös kantaisi kaupungille tulevat maksut, maanvuokrat, tontinlunastukset j. n. e., mutta että siltä vastedes sitä vastoin poistettaisiin tehtävä hoitaa kunnallisveron ja muiden ulosottotoimin kunnalle suoritettavain maksujen maksu-pano ja kannanta, samoin kuin myös valtion tulo- ja omaisuusveron kannanta. Tämä tehtävä siirrettäisiin erityiselle kunnalliselle veronkannantalaitokselle, joka olisi järjestettävä niin läheisesti henkikirjoituksen ja ulosottotoimin tapahtuvan veronperinnän yhteyteen, että näitä kolmea laitosta lähinnä voisi pitää saman viraston osastoina. Tämä vahvan keskityksen periaate on komitean ehdotuksen kulmakiviä. Jos tätä kulmakiveä järkytetään, täytyy koko ehdotettu järjestelmä laatia uudestaan. Sillä ilman tätä perinpohjaista yhteistyötä näiden kolmen osaston kesken, joiden tulee olla yhteisessä johdossa, on, komitean lujan vakaumuksen mukaan, aina olennaisia puutteita ilmaantuva veronkannantaan ja pakolliseen perintään nähden. Saattaisi kysyä, eikö myös verotusvalmistelukunnan pitäisi kuulua erottamattomana osastona veronkannantalaitokseen. Mutta, niinkuin edellä on huomautettu, sen työtehtävä on kuitenkin niin olennaisilta osilta toinen, etusijassa valtion verolautakuntaan suhtautumisensa johdosta, että verotuslautakunta ainakin toistaiseksi täytyy pysyttää itsenäisenä laitoksena, vaikka luonnollista on, että erittäin perinpohjainen yhteistyö veronkannantalaitoksen kanssa on oleva olemassa.

Piirijako.

Veronkannantalaitoksen ulkonaiset järjestysmuodot kävisivät komitean ehdotuksen mukaan yhteen niiden kanssa, jotka esiintyvät henkikirjoituskonttoria koskevassa ehdotuksessa. Kaupunki jaettaisiin myös veronkannantaan nähden kuuteen piiriin, jotka kävisivät yhteen henkikirjoituspiirien kanssa, minkä ohessa keskeinen veronkannantalaitos vastaisi henkikirjoituskeskuskonttoria. Seuraava taulu osoittaa, miten ehdotetun piirijaon mukaan kunnallisesti verotettujen luku sekä valtion ja kirkon verotus olisi jakautunut vuonna 1923,

	Kunta.	Kirkko.	Valtio.
1 piiri	12,800	15,000	13,800
2 »	14,100	16,900	15,000
3 »	13,600	16,400	14,200
4 »	13,400	15,300	13,800
5 »	10,500	12,700	11,900
6 »	8,700	9,100	10,700
	<u>73,100</u>	<u>85,400</u>	<u>79,400</u>

Jos edellyttää, että kirkollinen verotus pääasiassa käsittää myös ne, jotka ovat kunnan ja valtion verotuksen alaiset, havaitsee, että ehdotetun piirijaon mukaan keskimäärin noin 14,000 henkeä tulee jokaisen piirin osalle. Tämä käy hyvin yhteen sen kokemuksen kanssa, mikä on saatu Kööpenhaminassa, missä on katsottu, että piiri sopivasti voi ja sen pitäisi käsittää noin 14,000, jopa 18,000 veronmaksajaa.

Käy myös selville, että työtehtävään jakautuminen eri piirien kesken olisi erittäin tasainen ja kaikesta päättäen oikeudenmukainenkin, kun huomioon täytyy ottaa, että eritoten viidennessä ja kuudennessa piirissä sanottavia vaikeuksia luultavasti kohtaa työtä suoritettaessa sekä että väenlisäyksen näissä kahdessa piirissä täytyy odottaa tuntuvasti enenevän lähiaikoina. Ehkä täytyy vastedes 13 ja 14 kaupunginosakin, joiden väestö, samoin kuin verotusnumerot nopeasti kohoavat, murtaa erilleen eri piiriksi. Mutta jos niin kävisi, tietäisi sellainen toimenpide ainoastaan nyt ehdotetun järjestysmuodon säännöllistä kehitystä. Kannantapiirihuoneistot sijaitsisivat henkikirjoituskonttoreissa, ja pääasiallisesti sama henkilökunta, joka työskentelee henkikirjoituslaitoksessa, suorittaisi myös veronkannantalaitoksen työt. Kööpenhaminassakin on oivallettu piirijaon etu, ja siirryttäneen nyttemmin tämänsuuntaiseen järjestelmään. Tukholmassa on myös ääniä kohotettu piirijakojärjestelmään siirtymisen puolesta, vaikka toiselta puolen nykyään vallitsevalla järjestelmällä on hartaita puoltajia. Nyttemmin onkin tehty päätös ruotujärjestelmän poistamisesta.

Veronkannantalaitoksen johtajaksi ja samalla veronkannantaosaston esimieheksi on komitea ehdottanut kaupunginkamreeria. Tämä toimi, joka alkuaan perustettiin helpottamaan maistraatin työtehtävää kaupungin rahalaitoksen hoitajana, sai kunnallishallinnon käytäntöönpanon johdosta jossain määrin muuttuneen luonteen. Kaupunginkamreerista tuli kamarin konttorin johtaja ja semmoisena rahatoimikamarin alainen, mutta samalla hän oli maistraatin alainen valtiolle tulevain verotulojen kannantaa koskeissa asioissa, samoin kuin myös kunnalliseen kannantaan nähden niissä kohdin, joissa se 1873 vuoden kunnallisasiasetuksen 66 §:n mukaan kuuluu maistraatin työtehtäviin. Tämän johdosta onkin kaupunginkamreeri ollut jonkin verran toisessa asemassa kuin muut vakinaiset kunnan virkamiehet. Niinpä on hän siviiliviraston leski- ja orpokassan osa-

Veronkannantalaitoksen johtaja.

kas, — jommoista etua ei tavallisesti ole suotu kunnan virkamiehille — hänen palkkaetunsa määrää tosin kaupunginvaltuusto, mutta tästä on ilmoitus lähetettävä hallitukselle. Sen johdosta että tämä virka nyt järjestettäisiin uudestaan tai oikeammin sanoen lakkautettaisiin ja uusi samanniminen virka perustettaisiin veronkannantalaitokseen, olisi kaupunginkamreerintoimeen nähden nykyään vallitseva kaksinaisuus lakkaava, mikä myös olisi kunnallishallinnossa vallitsevan kehityspyrkimyksen mukaista. Kun rahatoimikonttorin työtaakka huomattavasti vähenisi sen johdosta, että ulosottotoimin otettava verojen kannanta siirtyisi veronkannantalaitokseen, voitaneen kaupunginkamreerintoimi lakkauttaa ja avustava kaupunginkamreerintoimi muodostaa rahatoimikamreerinviraksi, ilman että todellisuudessa uutta virkaa tarvitsee perustaa. Osa avustavan kaupunginkamreerin tehtäviä voitaisiin haitatta siirtää vanhemmalle kaupunginkirjanpitäjälle.

Kirkollismaksujen kannanta ja perintä.

Niinkuin seuraavasta näkyy, kuuluisi veron maksuunpano osin valtion ja kunnan verotusvalmistelukunnalle ja osin — mikäli kirkollismaksuja koskee — kirkkohallinnolle. Sitä vastoin olisi sekä kunnan että valtion ja kirkon verojen kannanta ja perintä veronkannantalaitoksen asia. Kirkollisverojen kannantaan ja perintään nähden on komiteassa lausuttu eri mieltä. Niinpä on huomautettu, että kaikille asianosaisille olisi luonnollisinta ja sopivinta, jos kirkollismaksut perisivät, niiden veloituksen ja kannannan hoitaisivat asianomaisten seurakuntain omat elimet eikä kunta ensinkään ottaisi täyttääkseen velvollisuuksia tässä kohden. Komitealle on myös tunnettua, että sen suuntaista ehdotusta on keskusteltu kirkkohallintokunnassa, vaikka kirkkohallinnon taholta on lausuttu, että sellaista keinoa täytyy pitää äärimmäisenä ja viimeisenä, ellei muulla tavoin muutosta nykyisiin oloihin ole saavutettavissa. Sitä vastoin kirkkohallinto tyytyväisyydellä tervehtisi ehdotusta, joka käsittäisi, että kaupunki ottaa elimillään hoitaakseen myös kirkollismaksujen kannannan. Tietysti olisi tällöin suoritettava korvausta kunnan avustuksesta puheenalaisessa kohden. Komitea on tätä asiaa harkitessaan tullut siihen tulokseen, että kaupungin taholta olisi myöte-mielisyyttä osoitettava kirkkohallinnolle edellyttäen, että saavutettaisiin sopimus kaupungille näin ollen tulevasta korvauksesta. Mutta silloin on komitea sopimuksen nimenomaiseksi ehdoksi tahtonut panna, ettei kaupungin veronkannantalaitosta voida rasittaa eikä ole rasitettava sillä, että se ryhtyisi mihinkään toimiin verotusluettelon laadintaan ja verolippujen kirjoitukseen nähden, siitä syystä etteivät kunnan ja kirkon verotusluettelot käsitä samoja veronmaksajia. Kirkollismaksut ovat, niinkuin tunnettu, osin henkilökohtaista luontoa ja käsitävät siten kaikki 15 vuotta täyttäneet kirkonkirjoihin merkityt henkilöt, osin nojaavat ne kunnallisverotukseen ja siten olemassa olevaan tuloon. Kunnan veronkannantalaitoksen pitää ainoastaan toimia kannannan hoitamisessa, mutta ei verotusluettelon laadinnassa eikä verolippujen kirjoittamisessa, ja tätä periaatetta on noudatettava, olipa puhe kunnan tai valtion tai kirkon veronkannannasta.

Verotusluettelojen laadinta.

Kirkko olisi tässä tapauksessa samassa asemassa kuin valtio, joka myös hoitaa maksuunpanon sekä tulo- ja omaisuusveron verolippujen kirjoittamisen.

Komitean käsityksen mukaan olisi erittäin tärkeätä, että veronkannanta voitaisiin järjestää niin, että se toiselta puolen tapahtuisi mainittavatta viivytyksettä ja toiselta puolen järjestelyt toimitettaisiin käytännöllisesti siten, että yleisö voisi maksaa erääntyvät määrät aikoina, jotka olisivat sille jo edeltäpäin tunnetut. Täten saavutettaisiin etu, että veronmaksajat jo kauan edeltäpäin voisivat järjestää maksunsa ja että kunta ja valtio sekä kirkko tähänastista suuremmalla varmuudella voisivat laatia raha-asialliset laskelmansa, mikäli nämä riippuvat verotuloista. Tähän nähden on komitea ollut sitä mieltä, että kannanta olisi toimitettava yhtäaikaan kaikissa piireissä, joten kannanta-aika voitaisiin lyhentää kolmeksi tähänastisten noin kahden tai neljäntoista päivän sijasta. Samalla jäisi veronmaksajille oikeus tehdä suorituksensa yksityis- ja säästöpankkeihin verolipussa tai verolipuissa mainittuina maksupäivinä. Ajankohdat, jolloin veronkannannat on toimitettu, ovat olleet erilaiset valtioon, kirkkoon ja kuntaan nähden. Aikaisemmin voimassa olleen asetuksen mukaan olisi valtion veronkannanta toimitettava lokakuun kuluessa ja yhdessä kannantatilaisuudessa. Mutta tavallisesti on tätä kannantaa lykätty toistaiseksi muutama kuukausi ja viime aikoina on se pääkaupungissa toimitettu tammikuussa. Kirkollismaksut niinkään on kannettu ainoastaan yhdessä tilaisuudessa, mutta sen jälkeen on jäämiä kannettu ennen pakollisen perinnän alkamista. Kunta sitä vastoin on tavallisesti jakanut veronkannannan neljään ajankohtaan, jotka tavallisesti ovat viime vuosina olleet elo- ja joulukuun välillä. Veronkannannassa on siis tässä kohden noudatettu erilaisia periaatteita. Siihen katsomatta, voidaanko se uudistus toteuttaa, että valtion- ja kunnallisvero kirjoitetaan samalle verolipulle, uudistus, jolla näyttää olevan toiveita saada eduskunnan hyväksyminen ja josta komitea on tuonnempana verotusvalmistelukunnan uudestijärjestämisestä puhuessaan lähemmin lausuva mielensä, ei kuitenkaan mikään näy estävän kantamasta noita kolmea erilaatuista veroa yhtäaikaissa kannantatilaisuuksissa. — Onhan ollut kauan ja vilkkaasti lausuttu toivomus veronmaksajain taholta, että viranomaiset menettelisivät niin, että veronkannanta jaettaisiin tasan koko vuodelle, vähintään neljään erään, eikä, niinkuin tähän asti, liian raskaasti rasitettaisi verovelvollisia taajoilla peräkkäisillä kannannoilla, eritoten vuoden jälkipuoliskolla, jolloin menot usein ovat rasittavimmat ja tulot useassa tapauksessa ehkä pienemmät kuin vuoden alkupuoliskolla. Komitea on kaikin puolin sitä käsitystä, että yleisen mielipiteen oikeutettua vaatimusta olisi noudatettava, mikäli tämä kannantateknillisistä syistä on mahdollista. Tosin on väitetty, että valtio ja kunta järjestämällä veronkannannan neljään erään koko vuoden varrella menettäisivät korkotuloja. Mutta jos otetaan huomioon, että ulottamalla kannanta koko vuoteen saavutetaan melkoinen huojenus veronmaksajille, täytyy jo yksistään tämän tuottaa veronkannannan parempi tulos. Tähän nähden saattaa epäillä, koituuko ylipäätään minkäänlaista

Veronkannanta ja sen ajat.

korkotappiota. On myös otettava huomioon, että veronmaksajat yhtä hyvällä syyllä voivat väittää, että he menettävät korkomääriä, jos ainoastaan yksi kannantakausi määrätään. Joka tapauksessa olisi tuollainen järjestely valtiolle korkokannaltakin edullinen, kun huomioon otetaan, että tähän asti valtion veronkannanta Helsingissä on tavallisesti toimitettu vasta uudenvuoden alussa, jota vastoin ehdotuksen mukaan kannanta alkaisi jo elokuun puolivälissä. Ja kun, niin kuin sanottu, painavia syitä ei näy voitavan esittää näiden oikeutettujen vaatimusten vastustamiseksi, ja kun ei kannantateknillistä luontoakaan olevia vaikeuksia ole odotettavana, on komitea puolestaan yhtynyt siihen ehdotukseen, että kaupunginviranomaiset omasta puolestaan päättäisivät ja myös hallitukselta hankkisivat luvan siihen, että kunnallisveron sekä valtion tulo- ja omaisuusveron vuosittain saisi kantaa elokuun 15—18 päivänä, jolloin ensimmäinen erä kannettaisiin, ja että sitä jatkettaisiin marraskuun 15—18, helmikuun 15—18 ja toukokuun 15—18 päivänä, jolloin viimeinen erä kannettaisiin. Kirkollisverot taas maksettaisiin helmikuun 15—18 päivänä ja kirkkolaissa edellytetty jääminkannanta toimitettaisiin toukokuun 15—18 päivänä. Tämä kannanta-ajan erillaisuus johtuu siitä, että kirkkohallinto perustaa veloituksensa kunnallisverotukseen ja siten tuskin voi ehtiä valmistaa verotusluettelo elokuun 15 päiväksi, vielä vähemmän kirjoituttaa ja ajoissa jakaa verolippuja. Mutta minkäänlaista haittaa olojen järjestämisestä komitean ehdottamalla tavalla ei koitune kaupungin veronkannantalaitokselle eikä kirkkohallinnolle. Myöskään veronmaksajissa tämän ei pitäisi aiheuttaa tyytymättömyyttä, koska kirkollisverot tavallisesti eivät ole suuresti rasittavia eivätkä sentähden vaadi jakamista useampaan erään.

Vaikka niin huomattavia muutoksia on ehdotettu toimeenpantaviksi tähän kuuluviin hallintoelimiin, ei kunnallista veronkannantaa kuitenkaan ole voitu ehdottaa aloitettavaksi tähänastista aikaisemmin sitä suuremmalla syyllä kun, niinkuin edellä on huomautettu, henkikirjoitus on voitu ehdotuksen mukaan toimittaa kuukautta tai kahta aikaisemmin kuin tähän asti. Mainittu asianlaista saa selityksensä osin siitä, että verollepano toimitetaan menneen vuoden henkikirjoituksen perustuksella, osin siitä, että on pidetty usealta kannalta suotavana ja tarpeellisena, että — mikäli vain hallitus siihen antaa myöntymyksensä — kunnallinen veronkannanta sekä valtion tulo- ja omaisuusveron kannanta toimitetaan yhtäkaaa. Ja kun kirjanpitovelvolliset saavat antaa veroilmoituksia kunnallisverotukseen maaliskuun 15 päivään ja valtionverotukseen huhtikuun 15 päivään asti ja kun vahvistetut valitusajat otetaan huomioon, on luonnollista, ettei verollepanotyön lopputulosta voida saavuttaa niin hyvissä ajoin, että veroliput ehdittäisiin kirjoittaa, tarkkailla ja veronkannantalaitokselle toimittaa, jos vero määrättäisiin kannettavaksi aikaisemmin kuin edellä on ehdotettu.

Siihen nähden että kuukausittaiset palkanmaksut useimmassa tapauksessa nykyään toimitettaneen kuukauden keskivaiheilla, on komitea ehdottanut veronkan-

nannan toimitettavaksi edellämainittujen kuukausien 15—18 päivänä ja yhtäaikaa kaikissa piireissä. Veronmaksajain kannalta mainittu aika nähtävästi on edullisempi kuin kuukauden kolme ensimmäistä päivää.

Kysymykseen kannantakausten luvusta on komitea kiihittänyt erikoista huomiota. Kööpenhaminan veronkannanta-asetuksen uuden ehdotuksen mukaan on vero suoritettava kymmenessä yhtä suuressa erässä kunkin kuukauden 1 päivänä, siten että ainoastaan kesä- ja joulukuu ovat verosta vapaita. Tähän asti on veronkannanta Kööpenhaminassa toimitettu neljännesvuosittain. Sikäläinen kokemus näyttää nimittäin osoittaneen, että niin yhteisön kuin veronmaksajain etu vaatii, että henkilökohtaisten verojen suoritus jaetaan useampaan ja pienempään erään ja ettei suoritusmääriä siten välttämättä tarvitse koota pitempää aikaa. Virtaus vastapäiseen suuntaan on ilmaantunut Oslossa, jossa aiotaan siirtyä nykyisestä järjestelmästä kuukausittaisin, s. o. kymmenin kannantakausiin, harvalukuisempiin kannantakausiin. Mutta katsomatta näihin ulkomailla saavutettuihin kokemuksiin on komiteasta näyttänyt, että vuoden mittaan jatkuvan, neljänä kannantakautena toimitettavan veronkannannan myös pitäisi tyydyttää veronmaksajain etuja. Voitaisiin huomauttaa että, kun nykyään kaikki verot kannetaan kuutena kannantakautena, nimittäin neljänä kunnallisvero, yhtenä valtion ja yhtenä kirkon vero, komitean ehdotus tietää maksuehtojen huonontamista veronmaksajille. On kuitenkin huomattava, että nämä kuusi kannantakautta ovat kuuden kuukauden aikana, syyskuusta maaliskuuhun, sekä että silloin valtionvero on suoritettava yhtenä kannantakautena, sen sijaan että komitea on ehdottanut neljä kannantakautta vuoden kuluessa. Syytä siihen, ettei komitean mielestä meillä ole saatettava käytäntöön kuukausittaisia veronmaksuja, ei ole niin paljon etsittävä siitä, että tämä järjestelmä kävisi kunnalle kalliimmaksi kuin mitä komitean ehdotus tietää, vaan etusijassa siitä, että ulosottotoimin tapahtuvan veronperinnän voi järjestää käytännöllisemmin, niinkuin seuraavasta näkyy, jos veronkannanta toimitetaan pitemmin väliajoin eikä jatku kaudesta toiseen.

Voi kuitenkin huomauttaa että, jos vastedes osoittautuisi edullisemmaksi lisätä kannantakausten lukua, se suunnitellun uudestijärjestelyn mukaan on mahdollista, erittäinkin jos edellytetään ulosottotoimin tapahtuvan veronperintätyön helpottuvan ja verojäämien luvun huomattavasti vähenevän, sikäli kuin kannantakausten luku lisääntyy. Mutta että niin todella olisi oleva laita, täytyy kokemuksen ja kehityskulun meillä ensin osoittaa. Sillä päinvastaisessa tapauksessa rakennetaan järjestelmä oletuksille, jotka nojaavat semmoisisissa yhdyskunnissa saavutettuihin kokemuksiin, joissa muut tekijät ehkä näyttelevät suurempaa osaa kuin meillä. Varovaisuus näyttää sentähden kehoittavan nykyään olemaan ja toistaiseksi käymättä pitemmälle kuin komitean ehdotus tarkoittaa.

Jotta veronmaksajain olisi vieläkin helpompi suorittaa vuoden varrella maksettaviksi erääntyviä veromääriä, on komitea katsonut täytyvänsä ehdottaa,

Kannantakausten luku.

Ennakkomaksut.

että kunnallisessa veronkannantalaitoksessa vastaanotettaisiin ennakkosuorituksia, joille kaupunki puolestaan maksaisi korkohyvitystä. Kukin veronmaksaja voisi siten veronkannantakeskuskonttorissa tai myös siinä piirikonttorissa, johon vero on maksettava, avata verotilin, jolle maksuja saisi suorittaa suuremmin tai vähemmin, useammin tai harvalukuisemmin erin, jotka maksut merkittäisiin tarkoitusta varten annettuun vastakirjaan. Tältä tililtä ei saisi ottaa varoja muutoin kuin erääntyvän veromäärän maksamiseksi. Tietopuolisesti voitaisiin tosin huomauttaa, ettei sellainen määräys saa loukata kolmannen miehen oikeutta hakea ulos sellainen saaminen, mutta käytännössä tällaista kuitenkin sattuisi ainoastaan poikkeustapauksissa. Kaupungin näistä ennakkosuorituksista maksettavan koron on komitea ajatellut olevan määrättävä 1—2 % alemmaksi Suomen Pankin kulloinkin voimassa olevaa alinta diskonttokorkomäärää. Tämä korkomäärä näyttää komiteasta oikeudenmukaiselta, katsottiinpa kaupungin tai veronmaksajain parasta. Komitea ei suinkaan tahdo väittää, että huomattavan suuria ennakkomaksuja voitaisiin odottaa, ainakaan nykyisinä ahtaina aikoina, mutta arvelee kuitenkin, että tämän suuntainen yritys olisi tehtävä ja sitä ehkä vastedes yhä kehitettävä, sikäli kuin on kokemusta saatu siitä, mitä siten vapaaehtoisuuden tietä voitaisiin saavuttaa.

Järjestelmän edut.

Jos tähän kuuluvat olot järjestettäisiin edellä mainitulla tavalla, saavutettaisiin seuraavat käytännölliset edut:

1) veronmaksajilla olisivat edeltäpäin tiedossa neljännesvuosittain sattuvat veronmaksun eräpäivät;

2) veronmaksajat suorittaisivat tähänastista täsmällisemmin määränsä, koska etu että maksun saa suorittaa neljässä erässä vuoden aikana olisi niin huomattava, että jokainen huolekas veronmaksaja karttaisi tämän edun menettämistä sen johdosta, että laiminlöisi suorittaa maksunsa määrääjakana;

3) veronmaksajat saisivat tilaisuuden, jos niin haluavat, pienemmissä erin vuoden varrella suorittaa erääntyvän veromääränsä menettämättä niistä korkoa;

4) henkikirjoitus ehdittäisiin toimittaa toisen ja kolmannen kannantakauden välillä sekä tähän tarkoitukseen voitaisiin käyttää veronkannantalaitoksessa käytettävänä olevia voimia;

5) menneeltä kannantakaudelta olevat jäämäluettelot ehdittäisiin kirjoittaa ja perintä pääasiassa toimittaa ennen uuden kannantakauden alkamista;

6) verollepanoviranomaisilla olisi tilaisuus hyvissä ajoin ennen ensimmäistä kannantakautta suorittaa loppuun tarpeelliset verotus- ja maksuunpanotyöt.

Rahatoimikonttorin menojen säästämisen.

Niinkuin edellä olevasta käy selville, tietää komitean ehdotus, että erityinen kaupungin veronkannantalaitos perustettaisiin veronkannantaa toimittamaan. Täten vapautuisi rahatoimikonttori melko suuresta työmäärästä ja henkilökunnan lukua voitaisiin vastaavassa määrässä vähentää. Komitea on laskenut, että rahatoimikonttorin menosääntöä mainituissa oloissa voitaisiin vähentää noin 500,000 markalla seuraavan yhdistelmän mukaan:

Kaupunginkamreeri	65,000: —
Tilapäiset kassanhoitajat	35,000: —
Veronkannantakulut	177,000: —
Ylimääräiset apulaiset	200,000: —
Kansliakulut	23,000: —
	Smk 500,000: —

Kun veronkannantalaitos sijoitettaisiin samoihin huoneistoihin kuin henki- Veronkan-
kirjoituskonttorit, ja näille menosääntöehdotukseen ainoastaan on merkitty niiden nantalaitok-
osuudet vuokraan, lämmitykseen ja valaistukseen, on veronkannantalaitoksen sen henkilö-
menosääntöön merkittävä sen osuus mainituista kustannuksista. Edellisessä on kunta.
mainittu, että veronkannantalaitoksen johtajana toimisi kaupunginkamreeri.
Hänen avukseen piirikonttoreihin asetettaisiin kassanhoitajia, konttorikirjureja,
tarkkailijoita ja kanslia-apulaisia sekä verolippujen jakelua varten tarpeellinen
henkilökunta. Voisi pikaisesti tarkastellessa näyttää siltä, kuin tässä pantaisiin
käyntiin liian laaja koneisto. Onkin luonnollista, että liikajärjestelyä aina,
mutta eritoten nykyaikoina, on huolellisesti vältettävä. Mutta vaikka tämä
tunnustetaankin, on kuitenkin myös otettava huomioon, että suuri osa tätä henkilö-
kuntaa käytettäisiin myös muuhun työhön. Niinpä on jo edellä huomautettu,
kuinka asianomaisissa piirikonttoreissa henkikirjoittajat toimisivat myös veron-
kannantalaitoksen ulosottomiehinä. Verolippujen jakamisessa tarpeellisena hen-
kilökuntana olisivat osin ne henkilöt, joita henkikirjoituksessa tarvitaan tark-
kailemaan annettuja väkiluvunmuutostietoja, osin veronkannantamiehet. Tie-
tenkin täytyy tähän työhön myös käyttää ylimääräistä henkilökuntaa. Tässä
on huomattava se veronmaksajilla toisinaan ilmenevä käsitys, ettei verolippua
toimiteta asianomaiselle sillä perusteella, että veronkannantamiehellä sen joh-
dosta olisi suurempi mahdollisuus, jos veroja ei suoriteta määräaikana ja sentäh-
den ulosotto seuraa, lisätä virkasivutulojaan. Että sellainen käsitys on ja on ollut
aivan aiheeton, on itsestään selvä ja kaivannee tuskin vastinetta sen tosiasian
mainitsemalla, etteivät ulosottoapulaiset tähän asti, ensinkään ole puuttuneet
verolippujen jakeluun. Minkäänlaista huomiota ei siis tarvitse kiinnittää tuol-
laiseen käsitykseen. Veroliput jaettaisiin kahdesti vuodessa, ensimmäisellä
kerralla valtion ja kunnan veroja varten kirjoitetut veroliput, ehdollisesti yh-
teinen verolippu, ja toisella kirkollinen verolippu.

Kunnallisen veronkannantalaitoksen menosäännön on komitea laskenut liki-Menosääntö.
määrin seuraavaksi:

1 kaupunginkamreeri	72,000: —
7 kassanhoitajaa, kukin 24,000: —	168,000: —
7 konttorikirjuria, kukin 24,000: —	168,000: —

24 konttoriapulaista, kukin 12,000: —	288,000: —
Ylimääräinen henkilökunta	100,000: —
Tarverahat	120,000: —
Vuokran, lämmityksen y. m. osuus	84,000: —
	Smk 1,000,000: —

III. Verovoutiosasto.

Johdatus. Kunnallishallinnosta kaupungissa annetun asetuksen 66 §:n mukaan pitää rahatoimikamarin kolmen viikon kuluessa kannantakauden päättymisestä antaa maistraattiin kertomus, minkälaisen tuloksen kannanta on antanut, sekä siihen liittää maksamattomien verojen jäämäluettelo, jotka verot maistraatti laillisessa järjestyksessä perii. Niinkuin tunnettu, laaditaan rahatoimikonttorissa asianmukaiset luettelot kannantakauden päätyttyä niistä verovelvollisista, jotka ovat laininlyöneet määräaikana suorittaa erääntyvän veromäärän. Nämä jäämäluettelot lähetetään kaupunginvoudinkonttoriin laillisessa järjestyksessä pakollisesti toisen kaupunginvoudin toimesta perittäviksi ilman tuomiota tai päätöstä sen mukaisesti, mitä helmikuun 27 päivänä 1897 annetussa asetuksessa verojen ulosmittauksesta on säädetty.

Edellä on eri yhteyksissä jo viitattu niihin vaikeuksiin ja tukaluuksiin, joita tässä kohden on ulosottoapulaisilla heille kuuluvaa tehtävää täyttäessään, etusijassa siihen nähden, että osoiteilmoitukset ovat erittäin puutteellisia eikä maksuvelvollisia tämän johdosta voi tavata. Tässä yhteydessä ei ole mielenkiintoa vailla tarkemmin valaista ulosottolaitoksen ja eritoten toisen kaupunginvoudin osaston nykyistä järjestysmuotoa ja työtapoja, mikäli maksamattomien verojen perimistä koskee, sitäkin enemmän, kun juuri tällä alalla näyttää olevan nykyään vallitsevan järjestyksen heikoin kohta.

Historiikki. Edellisestä on käynyt selville, miten syyt puutteellisiin verojen perintätuloksiin ovat useaan kertaan olleet kaupunginhallinnossa selvitettävänä, kuitenkin johtamatta mainittaviin tuloksiin. Asianomaisten katseet ovat etusijassa olleet kiinnitettyinä veronkannantalaitoksen parannusten toimeenpanoon, mutta he ovat karttaneet käymästä lähemmin pohtimaan kysymystä ulosottolaitoksen ja toisen kaupunginvoudin konttorin uudestaan järjestämisestä, ja näin ymmärrettävistä syistä, kun ottaa huomioon, että veronkannanta on ollut kunnallinen tehtävä, jonka ulkonaisia muotoja kaupunginviranomaiset ovat voineet sanottavitta vaikeuksista muuttaa olojen vaatimusten mukaan, jota vastoin ulosottolaitos osin on ollut maistraatin välittömän silmälläpidon alainen, osin järjestetty voimassa olevain yleisten lainmääräysten pohjalla. Komitea, joka vuosina 1910—17 antoi erinäisiä mietintöjä Helsingin kunnallishallintoon tehtävistä muutoksista, teki vuonna 1910 antamassaan mietinnössä n:o 2 (Kvston pain. asiakirj. n:o 23 vuodelta 1910) ehdotuksen maksamattomien kunnallisverojen perinnän järjestämisestä ja huomautti silloin silloisen järjestön puutteita. Tämäkin ehdotus laadit-

tiin ilmeisesti silmällä pitäen voimassa olevia lainsäännöksiä, joita ulommaksi ei katsottu olevan uudistamisessa mentävä. Olisi luultavasti ollut kaupungille erikoiseksi hyödyksi ja taloudelliseksi eduksi, jos tähän aikaan olisi enemmän tunnettu asian ytimeen. Tyydyttiin, niinkuin sanottu, astumaan mitätön askel eteenpäin. Viittaamalla ulosottolain 1 luvun 5 §:än voitiin perustamalla toisen avustavan kaupunginvoudin toimi aikaansaada työvoimain lisäys kaupunginvoudinkonttoriin, ainakin väliaikaisesti, ja sopiva tarkkailu järjestää ulosottoapulaisien veronperintään tulokseen nähden, mitä »varattomiin» tuli. Toimeenpantiin silloin seuraava järjestely: niin pian kuin veroliput, joiden määrää syystä tai toisesta ei ollut voitu periä ulosottoapulaisen toimesta, oli palautettu toiselle kaupunginvoudille, tuli tämän luovuttaa liput avustavalle toiselle kaupunginvoudille, jonka asiana oli selvittää kukin yksityistapaus ja jonka velvollisuutena oli tarkemmin ottaa selvillä, oliko »olemattomuus» todella olemassa, tutkia, eikö kuitenkin — varattomuuden merkinnästä huolimatta — ulosmittausta verojen maksamiseksi olisi toimitettava, vararikkomenettelyyn ryhdyttävä, takavarikoimis päätös tai matkakielto hankittava y. m. Tällä virkamiehellä tuli sen ohessa olla sopivasti laadittu päiväkirja henkilöistä, jotka eivät olleet maksaneet verojaan, josta päiväkirjasta, oli helposti jokaisessa esiintyvässä tapauksessa tarpeelliset tiedot saatavissa. Tämän virkamiehen harrastuksen ja innon kohottamiseksi vahvistettiin palkkaedut osin prosenteiksi hänen toimestaan kertyvistä määristä, kaupungin kuitenkin sitoutumatta takaamaan mitään vähintä määrää. Tähän suuntaan kävi myös kaupunginvaltuuston päätös.

Ennenkuin komitea käy edemmäksi esityksessään, on ehkä tarpeellista — senkin uhalla, että kosketellaan yleisesti tunnettuja seikkoja — antaa yhtäjaksoinen esitys ulosottolaitoksen nykyisestä järjestysmuodosta ja työmenetelmistä, sitäkin suuremmalla syyllä, kun edellä mainitussa kohden olevat vaikeudet eivät kaikkialla näy olevan niin tunnettuja, vielä vähemmän tunnustettuja, kuin olisi syytä olettaa.

Ulosottolaitoksen nykyinen järjestysmuoto ja työmenetelmät.

Ulosottolaitoksen toisen kaupunginvoudin osaston tehtävänä on periä Helsingissä maksettaviksi pantujen verojen jäämät sekä niiden verolippujen määrät, jotka virka-aputeitse saapuvat maamme muilta paikkakunnilta. Edellisiä voi laskea olevan noin 160,000 vuodessa, jälkimmäisiä noin 25,000. Näitä lukuja on jonkin verran vähennettävä kruununverojen (henkirahain) nyttemmin poistuttua. Toiselle kaupunginvoudille perittäviksi annetut veroliput on järjestetty kaupunginosittain, numerojaksossa, ja merkitty jäämäluetteloihin, joissa on verolipun numero ja määrä sekä velallisen osoite tammikuun 1 päivänä sinä vuonna, jolta verotus on toimitettu. Nämä veroliput jakaa toinen kaupunginvouti ulosottoapulaisille, jolloin noudatetaan, että sama apulainen vuoden toisensa jälkeen on käsittelevä ne veroliput, jotka kohdistuvat samoihin osiin kaupunkia, joten saavutetaan yhtäjaksoisuus ja mahdollisimman suuri henkilötuntemus, jota sentähden voidaan käyttää hyväksi. Vaikka maksuvelvollisten verolippuihin merkityt osoit-

teet nykyään vallitsevan järjestelmän mukaan tavallisesti ovat toista, usein kaksi vuotta vanhoja ja siis monessa, ehken useimmissa tapauksissa epätäydellisiä, etsitään velallisia näiden merkittyjen osoitteiden mukaan tai, niinkuin sanotaan: »käydään talot». Etusijassa käydään sen henkilön luona, joka pitää talonkirjaa, s. o. luetteloa talossa asuvista tai asuneista henkilöistä. Tästä talonkirjasta saa ulosottoapulainen lähempiä tietoja, asuuko etsitty talossa vai onko hän muuttanut sieltä. Ensimmäisessä tapauksessa käydään velallisen luona heti, päinvastaisessa tapauksessa taas noudatetaan uutta osoitetta, joka usein on ilmoitettu talonkirjassa. Niin seurataan jälkiä edelleen, kunnes velallinen on tavattu tai jäljet häviävät. »Käytyään talot» on ulosottoapulainen siten osin välittömästi, osin seuraamalla talonkirjassa olevia osoituksia, toimittamalla tarkkailua kalenterien, luetteloiden y. m. s. avulla sekä tiedustelemalla asianomaisissa taloissa asuvilta henkilöiltä tavannut joukon jäämävelvollisia, joilta ryhdytään varsinaisesti perimään veroja. Ensimmäisellä käynnillä kehoitetaan velallista heti maksamaan jäämää, jota kehoitusta kuitenkin ainoastaan poikkeustapauksissa noudatetaan. Ellei maksua heti suoriteta, annetaan velalliselle kirjallinen kehoitus määrätyn lyhyen ajan — tavallisesti muutaman päivän — kuluessa suorittaa jäämää kaupunginvoudinkonttoriin ulosoton uhalla. Ellei maksua tämän ajan kuluessa tule, toimitetaan ulosmittaus niin pian kuin aika ja tilaisuus myöntävät. Yksin ajoin ryhdytään tarvittaviin toimiin niiden jäämävelvollisten tapaamiseksi, joiden asunto-osoitetta ei ole voitu saada edellä mainitulla tavalla. Tällöin käytetään etusijassa poliisilaitoksen osoitetoimistoa, jonka toiminnasta komitealla on jo edellä ollut tilaisuus tehdä selkoa. Tätä tietä saatujen tietojen johdolla etsitään jäämävelvolliset käsiin ja heihin nähden menetellään, niinkuin edellä on mainittu. Huomattavan lukuisain jäämävelvollisten osoitteet kuitenkin jäävät tuntemattomiksi, ja ulosottolaitoksen on pakko näihin verolippuihin merkitä syyksi, ettei perimistä ole voitu toimittaa, jäämävelvollisen »olemattomuus».

Niinkuin näkyy, vaatii jo jäämävelvollisten etsiminen ja täydentävien osoitetietojen hankkiminen melko suurta vaivannäköä ja paljon aikaa. Yhtäkaaisesti toimitetaan varsinaista ulosottotyötä, joka tarkoittaa, että ulosottamalla velkojan omaisuutta peritään suorittamatta oleva veromäärä. Siinä tarkoituksessa käy asianomainen ulosottoapulainen laissa määrätyn todistajan seuraamana velallisen asunnossa ja toimittaa, jos ulosotettavaa omaisuutta on olemassa, semmoisen omaisuuden ulosmittauksen, minkä jälkeen, ellei maksua laissa määrätyn 20 päivän valitusajan kuluessa tule, ulosmitatun omaisuuden pakkohuutokauppa toimitetaan. Jos taas ulosottoapulainen joko todistajan kera tai todistajatta on todennut, että ulosotettavaa omaisuutta puuttuu, merkitään verolippuun todistus tästä.

Ulosottoapulaisten työ on siis kahta laatua. Toinen, alustava, tarkoittaa jäämävelvollisen tai hänelle kuuluvan omaisuuden löytämistä, toinen, lopettava, tarkoittaa jäämämäärän saamista ulosotto-toimin,

Kuitenkin on, niinkuin näkyy siitä selvityksestä, joka on toimitettu toisen kaupunginvoudin konttorissa vallitseviksi katsottujen epäkohtain johdosta (Kvstön pain. asiakirj. n:o 18 vuodelta 1924) todettu, muun muassa, että ulosottoapulaisien keskuudessa on muodostunut tottumus tai järjestelmä, jonka ei missään tapauksessa pitäisi saada jatkua. Niinpä huomautetaan mainituissa selvityksessä, että ulosottoapulaiset ovat, kun veronkannannat seuraavat niin taajaan toisiaan, että konttorin on pakko yhtäikaa pitää neljä veroryhmää työn alaisina, alkaen käyttää apunaan henkilöjä, jotka heidän puolestaan toimittavat verovarojen perinnän. Nämä apulaisten apulaiset, joilla ei ole maistraatin antamaa valtakirjaa eikä toisen kaupunginvoudin myöntymystä, esiintyvät verovelvolliselle yleisölle valtuutettuina ulosottoapulaisina. On luonnollista, ettei tällä apulaisjärjestelmällä ole laissa tukea, ja yhtä ilmeistä on, että siitä johtuu tukalia epäkoh-
tia, etupäässä sen johdosta, että veronmaksajat jäävät turvattomiksi verolippujen kuittaukseen nähden, koska mahdollisen oikeudenkäynnin sattuessa oikeus ei voine hyväksyä tämän laatuista kuitteja. Ja kuitenkin on veroa maksava yleisö saanut tuollaisia kuitteja maksuista, jotka yhteensä nousevat huomattaviin määriin. Asiallisesti ei tätä epäkohtaa mainittavasti muuta se, että mainituilla apulaisilla voi olla mukanaan vakinaisten ulosottoapulaisien edeltäpäin kirjoittamia kuitteja, jotka siis muodollisesti katsoen ovat hyväksyttäviä. Eihän ole mahdollista, että ulosottolaitoksen mahdollisesti syntyvissä selkkauksissa ja etusijassa vastuunalaisen toisen kaupunginvoudin on pakko vastata siitä, mitä nämä henkilöt, jotka ovat vailla valtakirjaa ja joita hänen luvattaan tai tietämättään on pyydetty avustamaan pakko-perinnässä, ehkä ovat voineet tehdä. On ilmeistä, ettei yksikään kaupunginvouti tahdo eikä voi vastata tällaisissa oloissa toimitusta veronperinnästä. Nytemmin on maistraatti käynyt käsiksi tähän järjestelmään ja kieltänyt ulosottoapulaisia käyttämästä moisia ylimääräisiä apulaisia. Mutta seurauksena tästä täytyy olla, että perintämenettely tuntuvasti viivästyy tai myös, että poistomäärät yhä lisääntyvät.

Toinen seikka, joka myös on herättänyt huomiota, on että ulosottoapulaiset ovat vastaanottaneet ja kantaneet erääntyneiden määrien suorituksia yksityis-
henkilöiltä sekä panneet pankkiin tai muulla tavoin omaan tiliansä sijoittaneet nämä suoritusmäärät, kunnes täydellinen-tilitys on voinut tapahtua. Missä määrin tällaisia osamaksuja on suoritettu, lieene vaikeasti selvitettävissä, samaten kuin missä määrin valtiolla, kirkolla ja kunnalla on ollut vahinkoa tai hyötyä tästä menettelytavasta. Varma on kuitenkin, että tämä asianlaita osoittaa toisen kaupunginvoudin konttorin työn järjestysmuodossa olevan ilmeisen puutteen ja että niinikään muutos tässä kohden olisi ollut tarpeellinen. Seikkaperäinen selonte-
teko siitä, miten nykyinen menettely näihin osamaksuihin nähden on syntynyt ja mitkä asianhaarat ovat sen vaatineet, ei kuitenkaan liene vailla mielenkiintoa, se kun on omansa valaisemaan veronperinnän ilmeisimpiä puutteita.

Vuime aikoina on henkilökohtainen kunnallisverotus ulotettu yhä laajempiin väestökerroksiin. Paitsi pysyväisessä toimessa ja vakinaisella kuukausipalkalla olevia henkilöjä verotetaan ei ainoastaan ammattityöläisiä, vaan myös sekatyöläisiä y. m., ylipäättään kaikkia kunnan jäseniä, jotka ovat ilmoittaneet verotettavan tulon tai joilla arvellaan olevan sellainen. Kun ulosottolaki sallii melko suuria poistoja irtaimiston ulosotossa, seuraa tästä, että verojen saamiseksi etusijassa ruumiillisen työntekijäin ryhmään kuuluvilta henkilöiltä täytyy käydä käsiksi työpalkkaan. Tässä kuitenkin kohtaa melko suuria vaikeuksia, jotka vaativat osakseen aikaa ja työvoimaa. Jo sen selvittäminen, kenen palveluksessa velallinen on, vie sekä aikaa että on vaivaloinen. Tosin käytetään tässä tarpeellisten tietojen saamiseksi apuna verotusviranomaisia, joille työnantajat, joilla on viisi tai useampia työntekijöitä, ovat velvolliset tulo- ja omaisuusverotusta var-ten ilmoittamaan palveluksessaan olevat henkilöt. Valitettavasti on kuitenkin osoittautunut, että siten saadut tiedot verraten harvoin vievät perille, mikä johtuu siitä, että tiedot, jotka kohdistuvat edellisen vuoden oloihin, mainitun vuoden verojen perimisaikaan jo ovat vanhettuneita. Paljon parempia tietoja saadaan sitä vastoin niistä työlistoista ja palveluksessa olevien henkilöjen luette-loista, joita työnantajat myöntämielisesti pitävät ulosottolaitoksen saatavina erinäisiltä isommilta työpaikoilta. Näitä niinkään täydennetään tuon tuostakin. Sittenkuin varma tieto velallisen työpaikasta on saatu, ulosotetaan lain sää-tämä osa — kolmasosa — hänen palkastaan, minkä jälkeen työnantajalle annetaan kirjallinen kielto velalliselle maksaa siten ulosotettuja varoja, jotka, mikäli niitä työnantajalle kertyy, noudetaan. Palkan ulosotto käsittää siis kokonaista kolme käyntiä, mutta kun kunnallisvero useassa tapauksessa nousee niin huomattavaan määrään, ettei koko summaa voida saada yhdellä ainoalla palkan ulosotolla — palkansaajathan nostavat palkkansa osin viikoittain tai puolikuukausittain tai kuukausittain — täytyy toistuneita palkan ulosottoja toimittaa. Ajan säästämiseksi tuollaisissa tapauksissa ja jotta velalliselle tuotettaisiin mahdollisimman vähän ulosottokustannuksia, on tässä menetelty siten, että palkka on julistettu ulosotetuksi ei joka kerta, kun se maksetaan, vaan koko jäämämäärän saamiseksi, minkä jälkeen työnantaja hänelle annetun kieltopöytäkirjan nojalla pidättää velallisen palkasta kolmanneksen, kunnes koko jäämämäärä ynnä sille laskettu veronlisäys on kertynyt. Tässä yhteydessä on edelleen huomautettava, että kunnallisveron perintää ruumiillista työtä teke-vältä väestöltä olennaisesti vaikeuttaa ja viivyttää ei ainoastaan vastamainittu seikka, vaan myös se syy, että varsinkin naimattomat työntekijät, kohta kun ovat saaneet tiedokseen, että palkkaa ulosottamalla osa jäämämäärää on peritty, lähtevät työpaikoistaan ja muuttavat asuntoa. Edellä kerrotun etsintätyön täytyy siinä tapauksessa jälleen alkaa alusta.

Verojäämien perimisessä osoittautuu nyttemmin, varsinkin verotuksen saa-

vutettua nykyisen ulottuvaisuutensa, että erittäin suurelta luvulta verovelvollisia puuttuu ulosotettavaa irtaimistoa tai palkkaa, joka voitaisiin ulosmitata. Kuitenkin tarjoutuvat useat tämän ryhmän veronmaksajat suorittamaan maksettavikseen pannut verot, kunhan vain maksun tekeminen sallitaan useammissa tai harvalukuisemmissa erissä. Silloin on herännyt kysymys, eikö olisi toimenantajalle, tässä tapauksessa valtiolle, kirkolle tai kaupungille, edullisempaa tällä tavoin saada mahdollisimman suuri osa veromäärästä kuin olla pakotettu poistamaan se kokonaan. Tuollaisissa tapauksissa onkin luvan sellaiseen menettelyyn toinen kaupunginvouti antanut ulosottoapulaisille. Tavaksi otetusta menettelystä on kuitenkin se vaara, että väärinkäytöksiä helposti juurtuu ja lieneekin juurtunut siihen suuntaan, että veronmaksajat, vaikka ulosotettavaa omaisuutta on olemassa, ulosottoapulaisen kanssa sopivat veromäärän suorittamisesta erissä. Täten viivästyy veronperintä tuntuvasti ulosottoapulaisten käytettävänä ollessa perittyjä veromääriä, joista ei kuitenkaan ole voitu esittää lopputiliä. Kun nämä vähennysmaksut kaikkiaan voivat nousta huomattaviin määriin, joita ei voi tehokkaasti tarkkailla, mutta samalla saattavat ulosottoapulaisille mahdolliseksi lukea hyväkseseen määräin korkotulon, kunnes lopputilitys toimitetaan, on ilmeistä, että tässä kohden on täydellinen uudistus saatava aikaan.

Mikäli jäämämääriä kertyy, toimittavat ulosottoapulaiset ne rahatoimikonttoriin kaksinaisin reversaalein, joihin on merkitty jokaisen maksetun verolipun numero, määrä ja veronlisäys, kuittia vastaan, joka kirjoitetaan toiseen reversaaliin, minkä jälkeen ulosottoapulaiset merkitsevät kertyneet määrät toiseen jäämäluettelon kappaleeseen ja kaupunginvoudinkonttorissa ne merkitään suoritetuiksi saman luettelon toiseen kappaleeseen. Maistraatin huhtikuun 22 päivänä 1911 tekemän päätöksen mukaan pitää ulosottomiehen, joka on toimittanut kaupungille tulevien verojen perinnän, kahdesti viikossa rahatoimikonttoriin luovuttaa kantamansa varat; kuitenkin on, jos suurempia määriä silloin on kertynyt, ne heti konttoriin maksettava.

Perintätyön edistyttyä niin pitkälle, ettei jäämämäärää enää ole saatavissa, palautetaan rahatoimikonttoriin jäljellä olevat veroliput, joihin silloin on merkitty todistus, osin ettei velallista ole voitu tavata, osin että hän on varaton tai että hän on muuttanut toiselle paikkakunnalle. Aikaisemmin kuittasi rahatoimikonttori mukana seuraaviin jäämäluetteloihin vastaanottamansa veroliput, niitä lukuun ottamatta, jotka koskivat kaupungista pois muuttaneita henkilöitä. Viimeksi mainitun laatuiset veroliput, joita yksinomaan kunnallisverosta oli noin 3,000 vuodessa, palautettiin sitten kaupunginvoudinkonttoriin tämän edelleen käsiteltäviksi muiden paikkakuntain ulosottomiesten virka-apua pyytämällä. Mainittu menettely kuitenkin huomattavasti viivytti näiden n. s. maaseutuverolippujen lähettämistä. Tässä kohden on nyttemmin tapahtunut parannus sikäli, että rahatoimikonttorin kamreeriösasto maistraatin valtuuttamana ja sen toimenannon mukaan itse hoitaa kaikkien virka-apuasiain lähe-

tyksen. On ilmeisesti tarkoituksenmukaisempaa, että kaupungista pois muutaneiden veroliput voidaan heti, kun tieto asianomaisten veronmaksajain uusista asuinpaikoista on saatu, palauttaa veronkannantalaitokselle, joka sitten muiden paikkakuntain ulosottomiehiltä pyytää virka-apua jäämämääräin saamiseksi. Tarkkailu on täysin tehokas ja mahdollisimman vähän aikaa menee hukkaan.

Niinkuin vastikään mainittiin, palautetaan rahatoimikonttoriin verojäämien lopputilitystä tehdessä ne veroliput, joihin asianomaiset ulosottoapulaiset ovat kirjoittaneet todistuksen varattomuudesta. Nämä veroliput lähetetään sittemmin todistusten oikeudenmukaisuuden tarkkailemiseksi kaupunginvoudinkonttoriin asetetulle avustavalle toiselle kaupunginvoudille. Tuollaisten verolippujen tavatoman suuri luku ei kuitenkaan salli mainitun virkamiehen tehdä tarkkailukäyntiä jokaisen hänen käsiteltävänsä verotetun luona, vaan on mainittu tarkkailu enimmäksi osaksi toimitettu siten, että hän tekemällä perinpohjaisia kysymyksiä asianomaiselle ulosottoapulaiselle on vakuuttanut puheenalaisen todistuksen oikeutuksesta. Ainoastaan olettaessaan, ettei ulosottoapulainen ole toimittanut tutkimustaan asianmukaisella tarkkuudella tai jos syytä on otaksua, että velallisen varallisuusolot ovat myöhemmin parantuneet, on avustava toinen kaupunginvouti tehnyt henkilökohtaisen käynnin. Niinkuin tästä käy selville, voi syyllä kysyä, onko mainitun virkamiehen työ näin ollen vastannut, mitä toimen perustamisella alkuaan tarkoitettiin. Tämä toimi onkin nyttemmin, niinkuin tunnetaan, lakkautettu.

Edellä on seikkaperäisesti huomautettu niistä vaikeuksista, joita verojäämien perintä kohtaa puutteellisten osoitetietojen johdosta, sekä miten uudestaan järjestetty henkikirjoitus jatkuvien luettelokortein tehokkaasti ja olennaisesti voisi helpottaa perintätöitä. Vastikään esitetty kertomus ulosottolaitoksen työtehtävistä ja työmenetelmistä ilmeisesti osoittaa, miten tärkeä ja perustava henkikirjoituksen uudistaminen olisi ulosottolaitoksen menestykselliselle työlle.

Sittenkuin kunnallisverotus on entistä enemmän ulotettu väestön vähävaraiseen osaan, on tarpeelliseksi havaittujen ulosmittausten luku tuntuvasti lisääntynyt. On myös osoittautunut useassa tapauksessa mahdolltomaksi muulla keinoin kuin ulosmittaamalla saada jääminä olevia veroja perityiksi ruumiillisen työn tekijöiltä. Kun ulosottomiehellä ulosmittauksessa pitää olla mukanaan esteetön todistaja, joka ei kuitenkaan ole oikeutettu saamaan korvausta, on, koska ei voi tulla kysymykseen, että sivulliset henkilöt olisivat halukkaita korvauksetta esiintymään ulosmittauksen todistajina, sekä kun ulosottoapulaiset taloudellisista syistä eivät ole katsoneet voivansa tai olevansa velvollisia omin varoin kustantamaan sellaisia todistajia, sitä menettelyä noudatettu, että ulosottoapulaiset ulosmittaustoimituksissaan ovat vuorotellen avustaneet toisiaan. Jos ulosottoapulaisilla kunnallisten verojäämien perimisaikaan olisi yksinomaan nämä jäämät perittävinä, ei se ajanhukka, mikä syntyy ulosmittauksen todistajana toimivalle

ulosottoapulaiselle, mainittavasti vaikuttaisi hänen oman työnsä kulkuun, koska hän virkatoveriltaan voi odottaa saavansa samaa apua työssään. Ulosottolaitoksella on kuitenkin samaan aikaan kuin kunnallisten verojäämien perimistä jatkuu myös perittävinä kirkollismaksuja, henkikirjoitusrahoja (aikaisemmin, nyttemmin ne ovat poistuneet) sekä valtion tulo- ja omaisuusveroa, jotka kaikki useinkin maksetaan vaadittaessa ja joiden saamiseksi siis paljon vähemmässä määrässä tarvitsee käyttää ulosmittauksen todistajia. Aika, jonka ulosottoapulainen käyttää ulosmittauksen todistajana avustaessaan kunnallisten jäämäärien perinnässä, menee siis hukkaan hänen työltään muiden verojen perinnässä. Tätä ei kuitenkaan hänen työtehtävänsä salli. Näin ollen näyttää ainoa keino olevan, että toisen kaupunginvoudin käytettäväksi annetaan tarpeellinen määräraha tuollaisten tilapäisten todistajain palkkaamiseksi. Komitean esityksestä onkin rahatoimikamari vuodesta 1923 lähtien osoittanut tarkoitukseen tarpeellisen määrän. Väärinkäsityksen johdosta on kuitenkin tämän määrärahan varoja käytetty ainoastaan mainittuna vuonna. Siitä lähtien ovat asianomaiset, jotka olivat käsittäneet määrärahan tarkoitukseen myönnetyn ainoastaan mainituksi vuodeksi, palanneet aikaisemmin vallitsevaan järjestelmään.

Se seikka, että työtaakka nykyoloissa on erittäin epätasaisesti jakautunut vuoden eri ajoille, tuottaa ulosottolaitokselle melko suuria vaikeuksia. Niinpä on toisen kaupunginvoudin konttorin ollut pakko toimittaa yhtäikaa kaikkien sen toimenpiteen varassa olevaa verojen perintää. Tilitys kunnallisista verojäämistä on annettava neljän ja muista kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun asianomaiset luettelot on jätetty perittäviksi. Kaupunginvoudinkonttorille, jonka vakinainen henkilökunta on aiottu olemaan työssä kaiken vuotta eikä ainoastaan osaa siitä, on tämän työohjelman täyttäminen suoranainen mahdottomuus. Tämä työn ylenmääräinen kasautuminen vaikuttaa tietenkin haitallisesti juuri kunnallisverojen perintään, joka vaatii enimmin aikaa ja työtä. Välttämätön edellytys, jotta ulosottolaitoksen työ voisi antaa tyydyttävän tuloksen, on, että konttorin henkilökunnan työtaakka jaetaan mahdollisimman tasaisesti koko vuodelle ja mieluummin siten, että jonkin veroryhmän perintä ehditään lopettaa, ennenkuin seuraava otetaan työn alaiseksi. Juuri m. m. vastamainittuihin seikkoihin nähden ja kun tietenkään ei voi tulla kysymykseen, että jonakin aikana vuodesta tuntuvasti lisättäisiin kaupunginvoudinkonttorin henkilökuntaa tilapäisesti asetetuilla ulosottoapulaisilla, komitea on veronkannantalaitoksen uudestaan järjestämiseen nähden ehdottanut, että maksuunpannut verot kannettaisiin neljänä, vuoden varrella vuosineljänneksittäin sattuvana kannantakautena. Siten ulosotto-osaston työ tuntuvasti helpottuisi, jos kohta luonnollista on, että verojäämien perinnän aiheuttama työ ensimmäisen kannantakauden jälkeen on oleva tuntuvasti suurempi kuin sitä seuraavain kolmen kannantakauden jälkeen. Varsinkin työ jakautuisi tasaisemmin, jos valtion tulo- ja omaisuusvero sekä kunnallisvero voitaisiin veloittaa samalla verolipulla, johon päämäärään pyritään

ja joka myös kohdakkoin saavutettaneen. Yksistään nämä kaksi toimenpidettä melko määrässä säästäisivät aikaa ja työtä veronperintämenettelyssä.

Komitean
uudestijär-
jestämis-
ehdotus.

Kun Helsingin kaupunginvoudinkonttori työskentelee kolmin osastoin, joiden suoritettavana on määrätty, rajoitetut työtehtävät, ei järjestämisen kannalta kohtaa mainittavia vaikeuksia täydellisesti erottaa osasto toisesta. Voisi siis menetellä niin, että toisen kaupunginvoudin osasto murrettaisiin erilleen kaupunginvoudinkonttorista ja että tämän osaston tehtävät siirrettäisiin kaupungin veronkannantalaitokselle, johon siinä tapauksessa eri ulosotto-osasto perustettaisiin. Tämän osaston asiana olisi hoitaa ja toimittaa maksutilaisuudessa suoritettamatta jääneiden kunnan, kirkon ja valtion sekä muiden ulosotettavain verojen pakollinen perintä.

Ulosotto-
osaston
esimies.

Tämän osaston esimiehenä toimisi kaupungin toinen kaupunginvouti, joka kaupunginvoudin toimen hoitamisesta Helsingin kaupungissa joulukuun 28 päivänä 1896 annetun asetuksen mukaan on ulosottomies semmoisiin veroihin, yleisiin maksuihin, toimituskirjain lunastuksiin y. m. nähden, jotka saa ulosmitata ilman tuomiota ja päätöstä. Häntä sanottaisiin, komitean ehdotuksen mukaan, verovoudiksi.

Piirijako.

Samat periaatteet pantaisiin pohjaksi järjestettäessä veronkannantalaitoksen ulosotto-osastoa, kuin on ehdotettu sen veronkannanta-osastoon nähden. Siinä kohden olisi veronkannantalaitosta ja henkikirjoitusta varten ehdotettu kaupungin piirijako myös ulosotto-osaston noudatettavana. Kuhunkin piirikonttoriin asetettaisiin piirin esimieheksi perintää varten tutkinnon käynyt lakimies. Näiden ulosottomiesten apulaisiksi asetettaisiin kuhunkin piirikonttoriin tarpeellinen määrä veronkannantamiehiä (ulosottoapulaisia), joiden luku kussakin piirissä määrättäisiin jäämäluettelon käsittämäin eräin, työntehtävain vaikeuden ja muiden kussakin veronkannantapiirissä asiaan vaikuttavien seikkain mukaan. Veronkannantamiehet työskentelisivät aina piirissään ja niissä alipiireissä, joihin piiri sopivasti voitaisiin jakaa. Näiden veronkannantamiesten toimenä ei olisi ainoastaan perintä, joka toimitettaisiin veronkannantalaitoksen ja lähinnä verovoudin antamain työmenetelmäin ja johtosääntöjen mukaan, mutta lisäksi tulisi heille myös avunanto asianomaisten verolippujen jakamisesta. Sen ohessa pitäisi näiden veronkannantamiesten velvollisuutena olla ilmoittaa henkikirjoituspiirikonttoreihin ne osoitteenmuutokset, joita he voivat verolippuja jakaessaan ja suorittamattomia verojämiä periessään todeta vuoden varrella tapahtuneen. Näyttää siltä, kuin tuollainen järjestely osaltaan olisi omiaan edistämään tarkkailua siitä, että ilmoituksia osoitteenmuutoksista todella on saapunut asianomaisiin henkikirjoituskonttoreihin.

Niinkuin on huomautettu, olisivat henkikirjoitus-, veronkannanta- ja ulosotto-piirit samat ja samoja huoneistoja käytettäisiin kaikkia näitä veronkannantalaitosta koskevia osastoja varten. Kuten seuraavasta yhdistelmästä käy selville, jakautuisivat 1922 vuoden veroliput (lukuun ottamatta henkirahojen verolippuja), jotka oli annettu kaupunginvoudinkonttorin perittäväksi, ehdotetun piirijaon mukaan seuraavasti:

	Kunta.	Valtio.	Kirkko.
1 piiri	5,600	5,000	6,300
2 »	6,000	6,500	7,700
3 »	6,300	6,600	7,800
4 »	8,100	8,300	9,500
5 »	6,200	6,700	8,400
6 »	3,300	3,400	4,400
	35,500	36,500	44,100

Tähän tulevat lisäksi virka-aputein maamme muilta paikkakunnilta lähetetyt veroliput, lukuaan noin 30,000, joita ei olisi käsiteltävä piirittain, käytännöllisistä syistä, koska kukin virka-apuasias näin ollen vaatisi eri kirjanpitoa. Tämä työ olisi siinä tapauksessa veronkannantalaitoksen keskeisen ulosotto-osaston suoritettava. Mahdotonta ei kuitenkaan ole, että tämänkin perintätyön voisi toimittaa piirittain keskuskonttorin välityksellä, koska täten saavutettaisiin se etu, että asianomaisten piirien omat kannantamiehet saisivat hoitaakseen myös nämä perintäasiat. Tätä erikoiskysymystä on komitean vastedes annettavassa erikoismietinnössä lähemmin kosketettava. Niinikään käsittelee keskuskonttori täältä muille paikkakunnille perittäviksi lähetettävät veroliput niiden aiheuttamain toimenpiteiden suorittamiseksi. Sillä päinvastaisessa tapauksessa olisi vaara tarjona, että kirjeenvaihdossa asianomaisten maaseutupaikkain kanssa erehdyksiä tehtäisiin ja kävisi vaikeaksi selvittää, mihin piirikonttoriin mikin asia kuuluisi.

Veromäärät, joita ei ole suoritettu ilmoitettuna kannantakautena, merkitsee veronkannantalaitos erityisiin jäämäluetteloihin ja jättää ne keskuskonttorin ulosotto-osastolle perittäviksi ja lopullisesti käsiteltäviksi. Verovoudin asiana sittemmin olisi jakaa nämä veroliput eri piireihin, joiden esimiesten vuorostaan tulisi jakaa piiriin kuuluvat veroliput alaistensa veronkannantamiesten kesken. Tietenkin täytyy verolipuista, jotka on jaettu johonkin piiriin perintätyön keskeässä, osa siirtää muihin piireihin jos asunnonmuutos vuoden varrella on tapahtunut, mutta sellaisen siirron pitää voida haitatta toimittaa, vaikka se vaatii kirjanpitotoimia, koska täytyy pitää erittäin tärkeänä, että verovoudilla ja piirien ulosottomiehillä aina on tiedossaan, missä asianomaiset veroliput ovat. Kukin ulosottoapiiri tilittää keskuskonttorille, joka sitten vuorostaan antaa tilityksen veronkannantalaitokselle.

Perittyjen verovarojen täydellisen tarkkailun saavuttamiseksi, jommoista Tarkkailu ja tarkkailua tähän asti on puuttunut, vaikkakin tämä puute nyttemmin on jossain määrin poistunut, olisi kaksi keinoa ajateltavissa. Joko olisi kaupungin revisionikonttoria, joka tähän asti on katsonut olevansa vapaa velvollisuudesta tarkastaa kaupunginvoudinkonttoria eikä niin ollen ole siihen puuttunut, laajennettava eri osastolla, jonka pääasiallisena tehtävänä olisi asianmukaisen tilintarkastuksen toimittaminen. Toinen keino olisi, että veronkannantalaitokseen asetet-

tilintarkastus.

taisiin tarpeellinen määrä tarkkailijoita, joiden myös tulisi taajaan uusiintuvilla tarkastustoimenpiteillä valvoa piirikonttorien ja keskuskonttorin sisäisiä töitä. Sitä vastoin näyttää siltä, kuin erityinen tarkkailu maistraatin puolelta voimassa olevissa asetuksissa säädetyn lisäksi olisi tarpeeton, jos perustetaan kunallinen veronkannantalaitos, joka ottaa todella vastatakseen veronkannanasta. Komitea puolestaan on tahtonut yhtyä siihen käsitykseen että, jos ehdotettu uudestaanjärjestely saadaan toimeen, on kaupungin revisionikonttorin asia tarkastaa veronkannantalaitos kokonaisuudessaan, mutta sen lisäksi olisi asetettava tarkkailijoita veronkannantalaitoksen ulosotto-osastolle, joiden tulisi, jo edellisissä osastoissa mainittujen työtehtävain lisäksi, aina seurata veronkannantamiesten toimintaa ja tarkkailla, että kannetut varat täsmällisesti suoritetaan. Kannantamiehet maksaisivat nämä varat joko käteisellä veronkannantapiirien kassanhoitajille tai myös pantaisiin ne kaupungin tilille pankkiin, ja kävisi sellaisesta talletuksesta annettu kuitti tarkkailua tai tilintarkastusta toimitettaessa käteissuorituksesta. Tämän johdosta tosin tämä tarkkaitutoiminta joutuisi kaupungin yleisestä tilintarkastuksesta erilliseen asemaan, mutta toiselta puolen on huomioon otettava, että tämä tarkkailu käsittäisi myös valtion ja kirkon puolesta toimitetun veronperinnän. On asian luonnossa, että perinpohjaisen yhteistyön täytyy olla olemassa kaupungin revisionikonttorin ja veronkannantalaitoksen jatkuvan tarkkailutoiminnan kesken sekä että, jos tarve vaatii, ylimääräisiä työvoimia voidaan antaa käytettäväksi toisesta tai toisesta laitoksesta, jos ja milloin niin tarvitaan.

Niinkuin jo on huomautettu, on komitea ajatellut veronkannannan toimitettavaksi neljänä kannantakautena vuoden varrella, nimittäin elokuun 15, marraskuun 15, helmikuun 15 ja toukokuun 15 päivänä. Edellä on valaistu, mitä etuja kannantakannalta on tähän kuuluvain olojen järjestämisestä tällä tavoin. Mutta myös perintäkannalta katsoen tuollainen menettely tuottaisi melko suuria etuja. Voi siinä tapauksessa etusijassa edellyttää, että veronkannanta antaisi tähänastista tuntuvasti paremman tuloksen, koska mainituissa oloissa veronmaksajain oma hyöty vaatii etteivät he riistä itseltään etua saada suorittaa veromäärät erissä kokonaisen vuoden aikana. Tämä huomattava etu veronmaksajille toiselta puolen saisi aikaan, että perittäviksi lähetettyjen verolippujen luku vähenisi. Näin täytyy vuorostaan edellyttää vielä suuremmassa määrässä käyvän, jos perintä toimitetaan nopeasti sen jälkeen kuin kannanta on toimitettu, eikä veronmaksaja siten voi odottaa saavansa pitempää maksuajan lykkäystä. Niin pitää myös, komitean ehdotuksen mukaan, voida tapahtua, kun ottaa huomioon, että kaupungin jakamisen johdosta piireihin niihin kuuluvine alipiireineen perimistä vaikeudetta voi jouduttaa niin, että jonakin kannantakautena maksamatta jääneiden verolippujen määrä on kokonaan peritty ennen seuraavan kannantakauden alkamista. Ainakin pitäisi näin voida olla laita kolmena myöhempänä kannantakautena, jolloin maksamattomain verolippujen luku tavallisesti on tuntu-

vasti pienempi kuin ensimmäisen jälkeen. Jos tätä periaatetta voitaisiin pääasiassa noudattaa, on ilmeistä, että tilitykseen nähden suuri etu saavutettaisiin, sekä että valtiolle, kunnalle ja kirkolle tästä myös koituisi korkoetuja, jotka enemmän kuin hyvin korvaisivat sen korkotappion, minkä väitetään syntyvän siitä, että kannanta ulotettaisiin käsittäväksi koko vuoden. Kaupunginviranomaistenhan täytyy pyrkiä toiselta puolen tehokkaampaan ja nopeampaan sekä toiselta puolen vähempään perintätyöhön. Komitea katsoo molemmat nämä päämäärät saavutettavan järjestämällä olot edellä mainitulla tavalla.

Näkökohta, jonka komitea on ottanut ulosottolaitoksen tarkkailuun nähdessä tarkastettavaksi, on, saadaanko ja millä tavoin olot siten järjestetyiksi, ettei kaksinaisia verolippuja tarvitsisi antaa. Niinkuin tunnettu, kirjoitetaan veroliput kullekin veronmaksajalle. Verolipun oikeudellinen luonto on kaiketi likinnä verrattavissa maksunilmoitukseen tai maksulippuun, joka veronmaksajalle ilmoittaa, kuinka suuri veromäärä hänen on suoritettava, missä erin ja missä paikassa määrät on maksettava, asianomaisten maksunsuoritusten ajan sekä myös, paljoko veromäärästä kohdistuu tuloon ja paljoko omaisuuteen (valtionvero), paljoko perustuu palkkaan, kiinteistöstä tai elinkeinosta ja liikkeestä olleeseen tuottoon (kunnallisvero) tai paljoko on henkilökohtaista veroa (kirkollisvero). Jos taas verolippua katsotaan verotusluettelon otteeksi, olisi veromäärän ulosotto perustuva tähän lippuun. Edellisessä tapauksessa lähdetäisiin siitä käsityksestä, että veromäärän ulosotto perustuu verotusluetteloon, jälkimmäisessä tapauksessa, että verolippu vastaa otetta tästä luettelosta ja että ulosotto siis perustuu verolippuun. Jos viimeksi mainittu käsitys on oikea, täytyy veronkannantamiehen pakollisesti periessään voida näyttää verolippu, joten tämä lippu on kirjoitettava vähintään kaksin kappalein, toinen annettavaksi verovelvolliselle ennen kannantakautta, toinen veronkannantamiehelle kannantakauden jälkeen toimitettavaa pakollista perintää varten. Mutta silloin nousee kysymys, kumpi verolippu on alkuperäinen ja kumpaiseen näistä kahdesta lipusta on kirjoitettava suoritettu maksu. Ja tässä voi juurtua epätapa, joka, niinkuin edellä on huomautettu, nykyään lienee olemassa, että ulosottoapulainen vastaanottaa osamaksun ja tekee siitä merkinnän verovelvollisen verolippuun, mutta laiminlyö tehdä vastaavan muistoonpanon hallussaan olevaan verolippuun. Tästä on seurauksena, että näitä osamaksuja on mahdoton tarkkailla, ennenkuin loppusuoritus on toimitettu. Mutta sillä välin on ulosottoapulainen kantanut ja pitänyt hallussaan melko suuria määriä, joihin nähden tarkkailua ei ole ollut ensinkään olemassa ja joita toimitettavassa tilintarkastuksessa on ollut mahdoton tarkastaa. Jos taas lähtee ensinmainitusta käsityksestä, nimittäin että verolippu on maksunilmoitus tai maksulippu ja että ulosotto perustuu verotusluetteloon, voi perinnässä ryhtyä noudattamaan toisia menettelytapoja. Niinpä on komitea ajatellut sopivaksi menettelytavaksi, että veronkannantamies perintätyötään varten saisi aineistonsa — ei verolippujen — vaan kuittivihkojen muodossa. Kun maksu

on toimitettu, kirjoittaa veronkannantamies kuittilehdelle kuitenkin maksusta ynnä korkomäärästä ja ulosottopalkkiosta. Itseäljentämällä samat muistoonpanot tulisivat merkityiksi kuittivihkon toiseen lehteen. Tämän lehden, jossa aina pitää olla tarkkailuleima, veronkannantamies antaa velalliselle. Nämä kuittivihkot on numeroitu ja se osa tekstiä, joka on kaikissa sama, on valmiiksi painettu, jottei veronkannantamiehen tarvitse kirjoittaa muuta kuin mahdollisimman vähäinen osa tekstiä. Jos siis veronmaksajan huomio on kiinnitettynä siihen asianlaitaan, että hänelle annettu kuitti on varustettu kaupungin tarkkailuleimalla, on varmuus olemassa, ettei väärinkäytöstä yleisöön nähden voi sattua. Lisäksi saavutetaan se etu, että tarkkailija aina voi tarkastaa veronkannantamiehen tilit ja todeta, että asianmukaiset maksut veronkannantalaitokselle on tehty. Auliisti myönnettäköön, että tämä järjestelmä aluksi hiukan lisää veronkannantamiesten työtä, mutta se tarjoo toiselta puolen huomattavia etuja tarkkailuun nähden. Periaatteessa ei erääntyneen veromäärän osamaksua saisi suorittaa. Mutta tunnustaa täytyy, että yksityistapauksissa voi olla olemassa sellaisia seikkoja, että osamaksu kuitenkin on edullisempi kuin päinvastaisessa tapauksessa asian vaatima poisto. Kuitenkin olisi siinä tapauksessa jätettävä ulosottomiehen ratkaistavaksi, kumpaa menettelyä sopivasti olisi noudatettava. Sellainen järjestys tietenkään ei estä palkan ulosotoissa menettelemästä lain määräämällä tavalla. Ainoastaan niissä tapauksissa, että keskuskonttori virka-aputein kääntyy muiden paikkakuntain viranomaisten puoleen, kirjoitettaisiin veroliput kaksin kappalein, näin voimassa olevain säännösten muuttamisen ehkäisemiseksi.

Menosääntö. Tämän osaston menosääntö olisi oleva sekä henkikirjoituskonttorien että veronkannantalaitoksen menosäännön yhteydessä. Huoneistojen vuokra, lämmitys, valaistus ja siivoaminen olisivat näille laitoksille yhteiset. Niinikään on komitea tarkoittanut, niinkuin edellisestä onkin käynyt selville, että jokaisen piirikonttorin kolmen osaston esimiehenä olisi sama henkilö, jonka palkkaedut osittain tavataan henkikirjoituskonttorien menosäännössä. Tässä alempana mainitaan ainoastaan yksinomaan ulosotto-osaston palkat ja muut vuosimenot:

1 verovouti	54,000: —
6 ulosottomiestä, kukin 24,000: —	144,000: —
3 tarkkailijaa, kukin 36,000: —	108,000: —
Ylimääräinen henkilökunta	150,000: —
50 veronkannantamiestä, kukin 20,000: — 24,000: —	1,000,000: —
Vuokran, lämmön y. m. osuus	94,000: —

Smk. 1,550,000: —

Virkasivusaatavat. Tässä on huomattava, että komitea tosin on lähtenyt siitä käsityksestä, että niin verovoudin kuin veronkannantamiestenkin virkasivusaatavat ja lunastukset tuntuvasti vähenisivät pakollisesti toimitettavan veronperinnän pienenemisen johdosta. Mutta tähän katsomatta voitaneen kuitenkin edellyttää, että veron-

kannantamiehillä olisi sellainen vuotuinen tulo, että voi odottaa näihin toimiin saatavan kelvollisia voimia, mikä epäilemättä olisi suureksi eduksi veronperinnälle. Siihen nähden että suunniteltu veronkannantalaitos tulisi kunnallinen, on komitea ottanut harkittavaksi, olisiko ivirkasivusaatavat säilytettävä vai eikö pikemmin näiden tulojen pitäisi joutua kaupunginkassaan. Tämä olisi myös sen ehdotuksen mukaista, ettei henkikirjoittajaa oikeutettaisi kantamaan toimituskirjain lunastusta. Tämän täydennykseksi korotettaisiin ulosotto- ja kannantamiesten vakinaisia palkkaetuja. Komitea ei kuitenkaan ole tahtonut esittää sen suuntaista ehdotusta, vaan on päinvastoin ollut sitä mieltä, että veronperintätöön erikoiseen luonteeseen katsoen olisi voimassa olevien määräysten mukainen virkasivusaatavajärjestelmä säilytettävä. Kun edellä mainittuun kuittivihkoon tehtäisiin jokaisesta veronperinnästä kannetun ulosmittauspalkkion merkintä, kävisi selville, mihin määriin nämä virkasivutulot kullekin veronkannantamiehelle nousevat eri piireissä ja voitaisiin siis helposti vakinaisella palkalla aikaansaada palkkausolojen tasoitus. — Vuonna 1923 perittiin toisen kaupunginvoudin konttorin toimesta kunnallisveroja 12,761,898: 50, valtion tulo- ja omaisuusveroa 10,067,754: 64 ja kirkollisveroja 1,071,000 mk. eli siis yhteensä tasaluvuin 23,900,000 mk. Täydellisyyden vuoksi ja sen seikan valaisemiseksi, kuinka huomattaviin rahamääriin pakollisesti toimitettava veronperintä nousee ja mitä taloudellisia etuja kunnalle, valtiolle ja kirkolle tämä uudestijärjestämisehdotus koskee, mainittakoon, että vuosina 1922—24 vuotuisin keskimäärin on poistettu kunnallisveroja 8,400,000 mk, valtion veroja 3,500,000 mk sekä kirkon veroja 1,100,000 mk eli yhteensä keskimäärin vuodessa 13,000,000 mk. Sen suuremman tehokkuuden johdosta, jonka uuden ehdotuksen täytyy katsoa tuottavan, olisi perintämäärä tuntuvasti kohoava, samalla kuin veronkannanta antaisi edullisemman tuloksen. Jos kaupungin, valtion ja kirkon perintäkulut nousevat 5 %:in perityistä määristä, ei tätä voitane pitää kohtuuttoman suurena. On kyllä totta, että yksityisessä liiketoiminnassa perimiskulut lasketaan alhaisemmaksi prosenttimääräksi, mutta tässä tapauksessa ei voi näitä oloja täysin verrata toisiinsa.

Kaikkien edellä mainittujen konttorien kertamenoina lienee tämän lisäksi Kertamenot. otettava huomioon seuraavat määrät:

Tulenkestävät kaapit	400,000: —
Luettelokortit, kirjat y. m.	150,000: —
Kaavakkeet, lomakkeet y. m.	150,000: —
Kalustoa y. m.	300,000: —
Smk. 1,000,000: —	

Komitean on vielä kajottava verotusvalmistelukunnan sisäiseen uudestijärjestelyyn. Komitea on tässä kohden ajatellut, että verotusvalmistelukunnan ja verotuslautakunnan sijaan astuisi veronkannantalaitoksen vertainen kunnallinen verotuslaitos, joka olisi osin maistraatin, osin taas rahatoimikamarin alainen, Verotusvalmistelukunnan sisäinen uudestijärjestely.

kunnes kysymys kaupunginhallituksen käytäntöön ottamisesta on toteutettu tai valtion ja kunnan verollepanon yhdistäminen vaatii ryhtymään suurempiin uudestimuodosteluihin. Kun mainitun suuntainen uudistus vaatii muuttamaan kaupunkien kunnallishallinnosta annettua lakia, on komitea tässä periaatemietinnössä katsonut voivansa rajoittaa ja olevan rajoitettava näihin viittauksiin, mutta on vastedes laadittavassa erikoisehdotuksessa tarkemmin pohtiva tätäkin uudestijärjestämiskysymystä. Näyttää siltä, kuin puheenalainen tämän laajan mietinnön osa voitaisiin järjestyksessä viimeisenä käsitellä, koska sanottavia vaikeuksia hyvin ratkaista esiintyvät tehtävät nykyään vallitsevin järjestömuodoin ei kohtaakaan verotusvalmistelukuntaa eikä verotusviranomaisia, varsinkin jos, niinkuin edellä on ehdotettu, henkikirjoitus täydellisesti uudistettaisiin.

Uudestijärjestämisehdotuksen toimeenpanon lainsäädännölliset edellytykset.

Pakkotoimin tapahtuvan veronperinnän ehdotetun uudestijärjestelyn lainsäädännöllisistä edellytyksistä on komitea pyytänyt lausuntoa laamanni John Ugglalta, joka antamassaan lausunnossa huomauttaa pääasiassa seuraavaa:

Ulosottotoimi, joka meidän oikeusjärjestyksemme mukaan on vanhastaan ollut hallintoviranomaisten hoidettavana, on kaupungeissa annettu maistraateille ja niiden alaisille, kunnan virassa oleville viranpitäjille. Näiden kunnallisten viranomaisten katsotaan nyt mainitussa kohden toimivan kaupunginhallinnon julkisoikeudellisina eliminä ja niiden toiminta on yksityiskohtaisesti järjestetty sarjalla esivallan määräyksiä, jotka ovat osin laissa ja osin yleisissä tai paikallisissa hallinnollisissa asetuksissa. Näihin määräyksiin liittyy kaupungin maistraattien, toimivaltansa puitteissa, antamia määräyksiä, jotka, mikäli ne aiheuttavat menoja kaupunginkassalle, vaativat kaupunginedustuksen myötävaikutusta. Vastattavaksi esitetty kysymys koskee, onko ja missä määrin suunniteltu uudestijärjestely toimeenpantavissa järkyttämättä niitä yleisiä perusteita, joilla ulosottolaitos lepää, sekä muuttamatta asiasta voimassa olevia lakeja ja asetuksia.

Tämän kysymyksen selvittämiseksi luodaan seuraavassa yleiskatsaus niihin lakeihin ja asetuksiin, jotka nykyään järjestävät Helsingin ulosottotoimintaa, mikäli koskee verojen ja yleisten maksujen ulosottoa. Myöhemmässä osastossa selvitetään kaikkia niitä esillä olevassa uudistusehdotuksessa tehtyjä aloitteita, jotka nyt puheena olevain lakien ja asetusten määräysten taustaa vasten tarjooivat mielenkiintoa toimivaltakannalta. Ja vihdoin otetaan tarkastettaviksi ne harkinta- ja tulkintakysymykset, joita syntyy uudestijärjestelyehdotusta sovitettaessa voimassa olevan lainsäädännön puitteisiin.

Verojen ja yleisten maksujen y. m. ulosotosta voimassa olevat määräykset Helsingissä.

a) Osat joulukuun 3 päivänä 1895 annetun ulosottolain sekä samana päivänä uuden ulosottolain voimaannpanemisesta annetun asetuksen 26 ja 27 §. Asetus, joka on syntynyt valtiosäätyjen suostumuksella, on lain luontoinen.

b) 27 § lokakuun 31 päivänä 1896 annetussa asetuksessa siitä, mitä ulosottolakia käytettäessä eräissä tapauksissa on noudatettava. Annettu hallinnollista tietä.

c) Lokakuun 31 päivänä 1896 annettu asetus siitä mitenkä kaupunginvoudin virat ovat asetettavat ja näitten virkain saamisen ehdoista. Annettu hallinnollista tietä.

d) Joulukuun 28 päivänä 1896 annettu asetus kaupunginvoudinviran hoitamisesta Helsingin kaupungissa.

e) Helmikuun 27 päivänä 1897 annettu asetus ulostekojen y. m. ulosmittauksesta. Annettu hallinnollista tietä.

f) Joulukuun 8 päivänä 1873 kunnallishallituksesta kaupungissa annetun asetuksen 66 §.

g) Joulukuun 5 päivänä 1924 tulo- ja omaisuusverosta annettu laki, 7 luku.

h) Valtioneuvoston päätös viimeksi mainitun lain käyttämisestä, annettu joulukuun 11 päivänä 1924, 9 §.

Näihin tulevat lisäksi erinäiset maistraatin yksissä neuvoin kaupunginvaltuuston kanssa ajoittain antamat päätökset ulosottolaitoksen järjestysmuodosta ja asianomaisten viranpitäjain tehtävistä y. m.

Ulosottolain säännösten tarkoitus on lähinnä järjestää menettely yksityisoikeudellista luontoa olevia vaatimuksia koskevan tuomion tai päätöksen täytäntöönpanossa eivätkä ne ole ilman muuta soveltuvia, kun ulosmittaus ilman tuomiota tai päätöstä on tehtävä julkisoikeudellista luontoa olevien verojen ja yleisten maksujen perimiseksi. Tämän johdosta on ulosottolain voimaannpanoasetuksen 26 ja 27 §:ssä säädetty, osin ettei ulosottolaki aikaansaa muutosta oikeuteen eräissä tapauksissa toimittaa ulosmittaus ilman tuomiota tai päätöstä, osin että, kun ulosottotoimin perittäviä veroja ja maksuja on ulosmitattava, eräät ulosottolain määräykset ovat noudatettavina. Siinä kohden viittaa 27 § ulosottolain säännöksiin ulosmittauksen täytäntöönpanosta, ulosotetun omaisuuden myynnistä, ulosotossa kertyneiden varain jaosta ja valittamisesta ulosottomiehen menettelystä sekä siihen, mitä asiasta on tai vastedes voidaan erityisesti säätää.

Mainituilla lainsäännöksillä ja näiden täydentämiseksi annetuilla hallinnollisilla määräyksillä, lähinnä 27 §:llä asetuksessa siitä, mitä ulosottolakia käytettäessä on noudatettava, sekä 1 §:llä asetuksessa ulostekojen y. m. ulosmittauksesta, on nyt puheena oleva kaupunkien ulosottolaitoksen toimiala järjestetty alempana mainittujen lainsäädäntöperusteiden mukaan.

Ulosottotoimin otettavain verojen (valtion, kirkon ja kunnan) ulosmittaus kuuluu kaupungissa *kaupunginvoudille*, missä semmoinen on, tai myös erinäisille ulosottomiehille, (Helsingissä on hänen nimenään *avustava kaupunginvouti*), jotka voidaan määrätä *omalla vastuullaan* toimittamaan ulosmittauksia. Täytäntöönpano tapahtuu maistraatin eli ulosotonhaltijan silmälläpidon alaisena. Maistraatin tulee katsoa, että sen alaiset ulosottomiehet asianmukaisesti täyttävät velvollisuutensa. Maistraatti valitsee kaupunginvoudit sekä määrää tarpeen

mukaan ylimääräiset ulosottomiehet, joista on voimassa mitä kaupunginvoudista on sanottu; sellaisen määräyksen voi maistraatti peruuttaa, milloin syitä siihen on. Kaupunginvouti voi eräin edellytyksin antaa maistraatin asettamain *ulosottoapulaisten* tehtäväksi toimittaa irtaimen omaisuuden ulosmittauksen verojen ja yleisten maksujen suoritukseksi. Niihin viranomaisiin nähden, jotka toimittavat perimisen, ei ole mitään erotusta olemassa kruununverojen, kirkollismaksujen ja kunnallisverojen välillä. Sekä kirkko että valtio ovat laillisesti oikeutetut saamaan verojäämänsä perityiksi kaupunkien ulosottolaitoksen toimesta. Ulosottoa toimitettaessa ovat ulosottolain 4, 5, 6 ja 9 luvun säännökset noudatettavina.

Kaupunginvoudin asettamiseen nähden on olemassa erityiset säännöt viranavonaiseksi julistamisesta ja viranpitäjän pätevyydestä (alempi hallintotutkinto ja käytännöllinen kokemus). Kaupunginvoudin pitää asettaa kannantatakuu ja hänen palkkauksensa on maistraatin palkkasäännön keralla alistettava valtioneuvoston tutkittavaksi.

Miten maistraatin on käytettävä ulosottomiesten ja niiden alaisten valvontavaltaa, siitä ei ole lähempiä määräyksiä laissa eikä asetuksissa, lukuun ottamatta eräitä säännöksiä tilitysten antamisesta, vaan lienee maistraatin oma asia järjestää tämä tarkkailu, niinkuin sopivimmalta näyttää.

Ellei tarkkailu täytä kohtuullisia tehoisuuden vaatimuksia, voi kysymys syntyä maistraatin velvollisuudesta vastata vahingosta, joka on syntynyt ulosottomiehen virassa tekemien virheiden ja laiminlyöntien johdosta, mikäli vahingonkorvausvelvollisuus voidaan yleisten oikeusperiaatteiden mukaan johtaa maistraatin asemasta valvontaviranomaisena. Mitä taas tulee ulosottomiehen velvollisuuteen vastata ulosottoapulaisten toimista näiden toimittaessa perintää, on se nimenomaan määrätty siten, että kaupunginvouti vastaa vahingosta, joka on syntynyt ulosottoapulaisten tekemän virheen ja laiminlyönnin johdosta.

Helsingin kaupungin ulosottolaitoksen järjestysmuodosta on ulosottolain nojalla asetuksella säädetty, että kaupungissa pitää olla kaksi kaupunginvoutia, joita sanotaan *ensimmäiseksi* ja *toiseksi kaupunginvoudiksi* ja joiden kesken ulosottotehtävät on jaettu siten, että ensimmäisen kaupunginvoudin tulee huolehtia siitä täytäntöönpanosta, jota vaaditaan tuomion tai päätöksen perusteella, sekä että toinen kaupunginvouti on ulosottomies semmoisiin veroihin, yleisiin maksuihin y. m. nähden, joita saa ulosmitata ilman tuomiota tai päätöstä.

Valtion tulo- ja omaisuusveron käytäntöön ottamisen johdosta tuli kunnan ulosottolaitokselle melkoisesti lisääntynyt työtaakka. Asiasta voimassa olevassa laissa on säännös, että tämän veron kannanta on maistraatin asia sekä että tämän viranomaisen myös pitää huolehtia verojäämien perinnästä ja tilityksestä. Kruununverojen perinnästä aikaisemmin voimassa oleviin ohjeisiin ei uudessa verolainsäädännössä ole minkäänlaista muutosta tehty.

Kunnan verojäämien perinnästä säädetään 1873 vuoden kunnallisasetuksen 66 §:ssä, että rahatoimikamarin tulee määrääjän kuluessa maistraattiin antaa maksamattomien kunnanverojen jäämäluettelo, jotka verot maistraatin sitten on laillisessa järjestyksessä ulosotettava. Sittenmin on maistraatti velvollinen määrääjän kuluessa antamaan kertyneet varat rahatoimikamariin ynnä ulosmittaustodistukset varattomista henkilöistä ja ilmoituksen, mihin toimenpiteisiin maistraatti on ryhtynyt paikkakunnalta pois muuttaneihin henkilöihin nähden. Nämä määräykset tietävät — sananmukaisesti sovellettuina — tarpeetonta ja aikaakuluttavaa mutkaa ja niitä pidetään yleisesti vanhentuneena muistona maistraatin asemasta kunnallishallinnossa ennen vuotta 1873. Helsingissä on maistraatin luvalla katsottu voitavan järjestää asia siten, että rahatoimilaitos lähettää jäämäluettelon välittömästi toiselle kaupunginvoudille sekä että kaupungin kannantaviranomaiset poismuuttaneisiin henkilöihin nähden, maistraatin sivuuttaen, mutta »sen toimenannon mukaan» asettuvat yhteyteen verovelvollisten oleskelupaikan asianomaisten virka-apuviranomaisten kanssa. Maistraatti on näissä tapauksissa tavallaan siirtänyt toimivaltansa toiselle viranomaiselle.

On vielä kajottava eräisiin 1897 vuoden asetuksen erikoismääräyksiin verojen ja maksujen perinnässä noudatettavasta järjestyksestä, joita määräyksiä kannantalaitosta mahdollisesti uudestaan järjesteltäessä tietenkin olisi noudatettava. 3 §:ssä annetaan ohje siihen kehoitukseen nähden suorittaa maksu, joka on tehtävä ennen verojen ulosmittausta; 5 §:ssä säädetään ulosottomiehen tai ulosottoapulaisen esteellisyydestä; 6 §:ssä säädetään viranomaisten velvollisuudesta ulosottomiehelle antaa jäämäluettelo kruunun- tai kunnanverojen sekä kirkollismaksujen perimiseksi; 7 §:ssä on määräyksiä helpotuksista virka-aputein veroja perittäessä paikkakunnalta pois muuttaneilta henkilöiltä, jossa tapauksessa tavallisesti myönnetään välittömän tiedonannon tekeminen; samassa pykälässä säädetään velvollisuus sille viranomaiselle, joka pyytää toisen paikkakunnan ulosottomiehen virka-apua, tällöin lähettää poismuuttaneelle asetettu verolippu; 8 §:ssä määrätään, milloin kaupunginvoudin on täytettävä tilitysvelvollisuutensa, ja 9 §:än on pantu määräys menettelystä valitettaessa verojen ulosotosta sillä perusteella, että verot on asiattomasti pantu maksettaviksi. Vihdoin on asetuksessa säännöksiä kaupunginvoudin velvollisuudesta pitää päiväkirjaa, joka vaadittaessa on näytettävä maistraatille, sekä että kaupunginvoutia ja hänen vertaisekseen asetettua ulosottomiestä on kruununveroihin nähden pidettävä kruununkannantamiehenä, mistä johtuu, että säännöksiä kruununkannantamiehen vaillinkijutusta myös sovelletaan näihin.

On aihetta edelleen huomauttaa, että valtion ja kirkon verojen perintä on voimassa olevain määräysten mukaan toimitettava samoja ohjeita noudattaen ja samain viranomaisten toimesta kuin kunnallisverojen perintä.

Kun, niinkuin edellä mainittiin, aikomus on sovittaa uudistettu ulosottolaitos nykyään voimassa olevien lakien ja asetusten viittaamiin puitteisiin, olisi yksityis-

kohdittain tutkittava, voiko suunniteltuja uudistustoimenpiteitä sovittaa mainittuihin puitteisiin sekä lukea niiden asiain alaan, jotka voi paikallisilla säännöillä järjestää. On kuitenkin heti huomautettava, ettei tuollaisia määräyksiä voi antaa valtuusto yksin, vaan on maistraatin ulosotonhaltijana ja tarkkailuviranomaisena annettava mainituissa kohden tarpeelliset ohjeet, tietenkin yksissä neuvoin kaupunginedustuksen kanssa, sikäli kuin puhtaasti kunnallisia määrärahakysymyksiä on ratkaistavana.

Ehdotus tarkoittaa, että toisen kaupunginvoudin konttori, joka nyt jo on toiminut aivan erillisenä ja itsenäisenä elimenä, erotettaisiin nykyisestä ensimmäisen kaupunginvoudin ja rikostuomioiden toimeenpanijan toimialain yhteydestä ja siirrettäisiin itsenäisenä osastona suunniteltuun kunnalliseen veronkannantalaitokseen. Virka-apuasiat, sekä tulevat että menevät, käsittelisi ulosotto-osasto itsenäisesti ja käyttämällä välitöntä yhteyttä maaseudun virka-apuviranomaisien kanssa. Tehokkaan kannantamiesten tarkkailun aikaansaamiseksi toimeenpantaisiin uusi menettely verolippujen kirjoittamisessa, joten kaksinaiset veroliput tavallisesti voitaisiin välttää.

Vastattavaksi esiintyy sitten kysymys, voidaanko ehdotettu uudistus toimeenpanna paikallisen järjestelyn avulla täten koskematta asianomaisten oikeussääntöjen pätevyysalaan?

Niinkuin jo edellisestä esityksestä käynee selville, suovat voimassa olevat lait ja asetukset paikallisviranomaisille verraten suuren toimintavapauden veronperinnän sisäiseen järjestämiseen, tämän tarkkailun toimeenpanoon, tehokkaampain työtapain käytäntöön ottamiseen sekä työvoimain asianmukaiseen käyttämiseen nähden. Toisen kaupunginvoudin konttorin erottamista ensimmäisen kaupunginvoudin ja rikostuomioiden toimeenpanijan toimialoista, joiden viranpitäjän toiminnan kanssa toisen kaupunginvoudin konttorilla on vähän tai ei ensinkään elimellistä yhteyttä, ja veronperinnän järjestämistä ketjuksi keskitettyyn kunnalliseen kannantalaitokseen, muihin läheisiin hallintohaaroihin liittyen, lieene sinänsä pidettävä kunnallisena järjestämiskysymyksenä, jonka tulee maistraatin myötävaikutuksella voida järjestää voimassa olevan lain ja yleisen asetuksen estämättä sekä muuttamatta joulukuun 28 päivänä 1896 toisen kaupunginvoudin toimen hoitamisesta Helsingissä annettua asetusta. Mutta tässä on tarkoin huomattava, ettei ulosottolaitoksen toiminnan laissa määrättyjä perussääntöjä saa yhdessäkään kohdassa järkyttää tai muuttaa. Etusijassa koskee tämä maistraatin asemaa ulosotonhaltijana ja veronperinnän valvontaviranomaisena. Että maistraatin tulee tarkkailla ulosottoa toimittavia elimiä ja että näiden on oltava välittömästi ulosotonhaltijan alaiset, on laissa ja asetuksissa määrätty, eikä tämä asianlaita voi muuttua muutoin kuin voimassa olevia määräyksiä muuttamalla. Puheenalaisen uudistuksen ei tule tarkoittaa poistaa maistraatilta vastuuta ulosotonhaltijana, mutta se voi hyvin tarkoittaa tarpeen mukaan laajennetun ja kovennetun tarkkailu- ja tilitysjärjestelmän käytäntöön

ottamista. Ulosotto-osasto on hallintoteknillisesti järjestettävä erityiseksi ulosottoelimeksi eräin laissa määrättyin tehtävin ja määrättyin kokoonpanoin (kaupunginvouti, tarpeellinen luku määrättyjä ulosottomiehiä, tarpeellinen määrä ulosottoapulaisia). Mainittuihin elimiin kuuluvien viranpitäjien nimitykseen, virantoimitukseen määräämiseen, pätevyyssehtoihin, vastuunalaisuuteen, tilityselvollisuuteen, virkatehtäviin ja asianmukaisuuteen nähden on asetuksissa olevia ohjeita noudatettava. Ei olle suotavaa muuttaa asianomaisten virkailijain laissa määrättyjä nimityksiä; ainakin lienee nämä virat varustettava rinnakkaismerkinnöillä.

Jonkinlaista vaikeutta järjestämisen kannalta on olemassa siinä, että veronperintätoimi käsitteellisesti on valtionhallinnon haara ja että asianomainen elin ulosottoviranomaisena toimii valtion puolesta. Kannantalaitoksen elimellisenä renkaana voi ulosotto-osasto varsinaisen toimensa — valtion, kirkon ja kunnan verojen sekä eräiden julkisoikeudellisten maksujen perinnän — ohella saada puhtaasti kunnallista laatua olevia hallintotehtäviä. Valtiolle ja itsehallintoelimille kuuluvien tehtävien yhdistäminen ei kuitenkaan ole uutuus meidän hallintojärjestössämme; m. m. on maistraatti sellainen sekaluontoinen viranomainen. Kaupunginvoudin virka-asemaa veronkannantalaitoksessa ei voitane järjestää muulla tavoin, kuin että hän ulosottomiehenä on välittömästi maistraatin alainen, mutta muutoin tai, mikäli osasto hoitaa kunnallisia tehtäviä, veronkannantalaitoksen yhteisen johtajan alainen. Vakavampia toimivallan ristiriitoja ei tämän johdosta liene peljättävissä.

Verolippujen kirjoittamisessa noudatettavaa tarkoituksenmukaisempaa menetelmää vastaan ei voitane laillisuuskannalta muistuttaa; kuitenkin on vaarinoitettava ulostekojen y. m. ulosmittauksesta vuonna 1897 annetun asetuksen 7 §:n säännöstä, joka koskee m. m. verolippujen lähettämistä virka-apuasioissa. Virka-apuasiain käsittelyn yksinkertaistuttaminen on tietenkin toimeenpantavissa ainoastaan noudattaen 1897 vuoden asetuksen tässä kohden antamia ohjeita sekä edellyttäen, että 1873 vuoden kunnallisasetuksen vanhettuneen ja epämukavan 66 §:n soveltamista voidaan maistraatin myötävaikutuksella muodostella, niinkuin käytännössä jo monin paikoin on käynyt.

Henkikirjoituksen uudistamista sekä parannetun ilmoitus- ja osoitejärjestelmän aikaansaamista, samoin kuin myös veronkannantatavan uudestaan järjestämisestä koskevat uudistustoimenpiteet tietenkin suuresti vaikuttavat veronperintään ja sen tehokkuuteen, mutta ovat hallintoteknillisesti ulkopuolella ulosottolaitosta. Sisäisten järjestämistoimenpiteiden, jotka tarkoittavat eräiden epäkohtain poistamista, sopivan työnjaon (piirijaon) toimeenpanemista, parannettujen työmenetelmien käytäntöön saattamista kirjanpitoon, verolippujen jakeluun y. m. nähden, ei pidä kohdata minkäänlaista estettä laillisuuskannalta.

Edellisen käsittävänä arvosteluna voidaan siis mainita, että suunniteltu Helsingin kaupungin veronperinnän uudestijärjestely näyttään voitavan, kuitenkin

tässä edellä mainituin edellytyksin, toimeenpanna kaupunkien ulosottolaitoksesta voimassa olevain määräysten estämättä.

Jos uudistus suunniteltaisiin niin, että veronkannantalaitoksen ehdotettu ulosotto-osasto saisi tehtäväkseen ainoastaan kunnallisten ulostekojen perinnän, tulisi tässäkin tapauksessa kuitenkin sovellettavaksi edellä mainittuja näkökohtia ja edellytyksiä osaston hallinto-oikeudellisen aseman järjestämiseen nähden. Jos osasto saisi tällä tavoin rajoitetun työtehtävän, kävisi kaupungin välttämättömäksi jollakin toisella lainmukaisella ulosottoelimellä, mahdollisesti säilyttämällä nykyinen toisen kaupunginvoudin konttori, pitää huolta valtion ja kirkon verojen sekä eräiden julkisoikeudellisten maksujen perinnästä.

Ehdotusten yhdistelmä. Yhdenmukaisen yleiskatsauksen antamiseksi komitean esittämiin ehdotuksiin näyttää tähän olevan otettava lyhyt yhdistelmä niiden sisällyksestä.

Ehdotukset tarkoittavat, että perustettaisiin kunnallinen veronkannantalaitos, joka työskentelisi kolmena osastona: henkikirjoitus-, veronkannanta- ja verovoutiosastona. Laitoksen johtajana ja samalla sen veronkannantaosaston esimiehenä toimisi kaupunginkamreeri. Tämä viranpitäjä siirrettäisiin tänne rahatoimikonttorista, jonka työtehtävistä veronkannanta poistettaisiin. Kaupunginkamreerin lähimpinä alaisina olisivat henkikirjoittaja henkikirjoitustyön sekä verovouti ulosotto-osaston esimiehenä. Veronkannantalaitos olisi osin — maksamattomien verojen pakolliseen perintään nähden — maistraatin, osin taas — henkikirjoitukseen ja veronkannantaan nähden — rahatoimikamarin alainen, kunnes kaupunginhallitus vastedes voitaisiin perustaa. Tässä yhteydessä järjestettäisiin verotuslautakunta ja verotusvalmistelukunta uudestaan erikseen verotuslaitokseksi, joka sekin olisi osin maistraatin, osin rahatoimikamarin alainen ja veronkannantalaitoksen vertainen.

Henkikirjoituksen ottaisi kaupunki huolekseen ja se tulisi siis kunnalliseksi tehtäväksi, mutta valtio suorittaisi osan tämän toimituksen menoista. Henkikirjoitus järjestettäisiin uudestaan niin, että se olisi vastaava korttijärjestelmän mukaista henkilöluetteloinnista ja siis toimisi myös kunnallisena osoitetoimistona. Veronkannanta, joka käsittäisi kunnan, valtion ja kirkon verot, toimitettaisiin vuoden varrella neljänä kannantakautena, joiden ajankohta on edeltäpäin määrätty ja jolloin erilaatuiset verot yhtäkaa kannetaan. Henkikirjoituksen ja henkilöluetteloinnin, veronkannannan ja pakollisen perinnän jouduttamiseksi ja helpottamiseksi jaettaisiin kaupunki kuuteen piiriin, joissa kussakin olisi piirikonttorinsa. Pakollinen veronperintä asetettaisiin, samalla kuin sitä joudutettaisiin ja se tehtäisiin tehokkaammaksi, asianmukaisen tarkkailun alaiseksi.

Tästä veronkannantalaitoksesta olisi tosin huomattavia kustannuksia, komitea kun on arvioinut kaupungin vuotuiset lisäkustannukset noin miljoonaksi

markaksi, mutta ne varmaan monin kerroin korvautuisivat niillä lisääntyneillä tuloilla, joita tehokkaan veronkannantalaitoksen saattaa edellyttää tuottavan.

Lopuksi on komitea tahtonut huomauttaa tarkoittaneensa, että vastedes laadittavat seikkaperäiset ehdotukset olisi muodosteltava niissä puitteissa, mitkä esillä olevassa mietinnössä julkaistu selvitys lainsäädännöllisistä edellytyksistä asettaa.

Komitea pyytää yhdistellä ehdotuksensa seuraaviin ponsiin:

että rahatoimikamari kaupunginvaltuustolle esittäisi valtuuston periaatteellisesti päätettäväksi:

1) että hyväksytään komitean henkikirjoituksen, veronkannannan, ulosotettavain verojen ulosottotoimin tapahtuvan perinnän ynnä verollepanon ohjelma; sekä

2) että annetaan rahatoimikamarille toimeksi yksissä neuvoin maistraatin kanssa esillä olevan selvityksen pohjalla laadituttua ja jättää edellä mainitun tarkoituksen mukainen erikoisehdotus, jossa myös on ehdotukset kunnallisten veronkannanta- ja verotuslaitoksen ohje-, johto- sekä menosäännöiksi.

Helsingissä, huhtikuun 6 päivänä 1925.

Arthur Castrén.

Paul J. Björk.

Toivo Salmio.

Georg Estlander.

*Ehdotus Helsingin kaupungin uudeksi
satamajärjestykseksi.*

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Toukok. 5 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 706.

Kaupunginvaltuuston läheteellä viime vuoden elokuun 6 päivältä on rahatoimikamarin tehtäväksi annettu lausua mielensä satamahallituksen laatimasta ehdotuksesta Helsingin kaupungin uudeksi satamajärjestykseksi (Liitteet I ja II). Tämän johdosta on rahatoimikamari pyytänyt asiasta lausuntoa kaupungin poliisimestarilta, palotoimikunnalta, kaupungin yleisten töiden hallitukselta, kaupungin-insinööriltä, satamainsinööriltä sekä Helsingin kauppakamarilta, jotka lausunnot pannaan tämän oheen osin liitteinä (Liitteet III—VIII), osin painattamattomina.

Omasta puolestaan pyytää rahatoimikamari huomauttaa seuraavaa.

Helsingin kaupungin nykyään voimassa oleva satamajärjestys on silloisen Keisarillisen Senaatin vahvistama marraskuun 1 päivänä 1887. On näin ollen luonnollista, että sitä täytyy pitää vanhettuneena eikä enää niitä vaatimuksia vastaavana, joita nykyaikaiset olot tässä kohden asettavat. Kamari on sentähden tyytyväisyydekseen todennut, että tämä asia on otettu päiväjärjestykseen.

Satamahallituksen esillä oleva ehdotus nojaa olennaisilta osilta mietintöön, jonka Suomen satamaliiton hallitus on laatinut nähtävästi kotimaisille kaupungeille tähän asti voimassa olevain satamajärjestysten johdolla, osin pitäen ohjeenaan Skandinavian kaupungeille vahvistettuja samanlaisia uudempia satamajärjestyksiä. Ainoastaan ensimmäisiin pykäliin on erittäin Helsingin kaupunkiin sovellettuja määräyksiä pantu. Hallituksen ehdotusta ei seuraa, niinkuin asiakirjoista käy selville, minkäänlainen perustelu, mihin nähden sen ja kaupungin nykyisen satamajärjestyksen vertaileva tarkastus osoittautuu varsin mutkalliseksi. Seuraavassa on rahatoimikamari luova katsauksen niihin nykyisen satamajärjestyksen muutoksiin, joita on kamarin lopullisessa ehdotuksessa, sekä on esittävä ne perustelut, jotka ovat olleet tehtyjen asiallisten muutosten pohjana. Sitä vastoin eivät tehdyt muodolliset muutokset kaivanne erikoista perustelua.

Kaupungin
satama-alue.

1 § vastaa nykyisen satamajärjestyksen samaa pykälää. Satamahallitus on ehdottanut, että satama-aluetta huomattavasti laajennettaisiin, pääasiallisesti etelään päin, jotta siten osin saatettaisiin mahdolliseksi aluksille ilman kruununluotsia siirtyä kaupungin itäpuolella sijaitsevista sisäisistä satamista etelä- ja länsipuolella sijaitseviin ja päin vastoin, osin taas jotta kaupunginviranomaisten kävisi mahdolliseksi kantaa satamamaksuja aluksilta, jotka ankuroivat Pihlaja-saaren luona tai Länsisataman edustalla. Sittemmin (Liite VI) on satamahallitus esittämillään perusteilla ehdottanut, että raja etelää kohti edelleen siirrettäisiin ulommaksi. Kaupungininsinööri puoltaa (Liite VIII) ainoastaan vähäpätöistä rajan siirtämistä etelää kohti. Satamainsinööri promemoriassaan (Liite III) mainitsee, ettei Hertonäsin vesialuetta ole luettu satama-alueeseen.

Rahatoimikamarin käsityksen mukaan pitää satama-alueen laajentamisen kaupungininsinöörin ehdottamaan rajaan asti tyydyttää kaikkia kohtuullisia vaatimuksia satamaviranomaistenkin taholta. Tarkemmin määritelläkseen tämän rajan suunnan, on Kamari merkinnyt sen vedetyksi suorassa viivassa Tauluja Tiiramatalikkojen poikki. Nykyisessä satamajärjestyksessä oleva ja myös satamahallituksen ehdotuksessa esiintyvä puute on, etteivät satama-alueen rajat ole tarkoin määritellyt, josta seikasta voi olla ja todellisuudessa onkin ollut eräitä haittoja. Tämän puutteen poistamiseksi on rahatoimikamari ehdotuksessaan tämän pykälän 3 kohtaan pannut määräyksen, että satamajärjestykseen on liitettävä kartta, jossa koko satama-alueen rajat ynnä asianomaiset satamat ovat osoitetut. Niinkuin tästä kartasta käy selville, on Hertonäsin satama ja vesialue jätetty pois, koska se sijaitsee ulkopuolella kaupunkiin yhdistettyä vesialuetta, ja vasta tuonnempana, kun tämän sataman rakentaminen tulee kysymykseen, olisi yhdistettävä satama-alueeseen.

Sisäsatamiin nähden huomautettakoon, että Sörnäisten satama on merkitty erikoiseksi sisäsatamaksi, jota vastoin se nykyisen satamajärjestyksen mukaan on osa Pohjoissatamaa. Tätä muutosta perustellaan sillä, että liikennöitsijät usein ovat väittäneet, ettei Sörnäisten satama kuulu kaupungin satamiin, koska sitä ei ole mainittuna satamajärjestyksessä. Sisäsatamien rajat eivät kaivanne tarkempaa perustelua, paitsi Sörnäisten sataman ja Pohjoissataman välinen raja. Rahatoimikamari on nimittäin päin vastoin kuin satamahallitus ollut sitä mieltä, että rajaviiva on vedettävä niin, että suunniteltujen, Sörnäisten niemekkeeltä lähteväin ja osin Sumpparin ja Nihdin, osin Kanan ja Hanaholman poikki vastedes rakennettavain satamalaiturien pitää joutua Sörnäisten sataman rajain sisäpuolelle eikä niitä lueta kuuluviksi osin mainittuun ja osin Pohjoissatamaan.

Satama-
hallinto.

2 §:n 1 kohdan määräys on muodostettu satamalaitoksen nykyisten järjestyksimuoto-olojen mukaisesti. Muut nykyisen satamajärjestyksen mukaan tähän pykälään kuuluvat kohdat on jätetty pois uudesta ehdotuksesta, syystä että

kaikki nämä määräykset pannaan niihin satamaliikenne- ja satamakannanta-konttorin johtosääntöihin, jotka satamahallituksen on ohjesääntönsä mukaisesti annettava. Poikkeuksena on nykyisen satamajärjestyksen mukainen 5 kohta, joka muutetussa muodossa on otettu satamahallituksen ehdotukseen 5 §:n 1 kohtana. Kun tämän kohdan määräykset kuitenkin ilmeisesti lähinnä ovat luettavat satamahallintoon, on rahatoimikamari pannut ne vastamainittuun pykälään 2 kohdaksi. Sanat »satamakonttori» ja »liikennekonttori» on tässä samoin kuin erinäisissä muissa paikoissa vaihdettu sanoihin »satamaliikennekonttori» ja »satamakannantakonttori».

Tämän pykälän 1 kohta vastaa nykyisen satamajärjestyksen 3 §:n 1 kohtaa, kuitenkin siten poiketen siitä, että lipun käyttövelvollisuudesta vapautetaan hinatut lastiproomut, mutta ei, niinkuin aikaisemmin, veneitä.

Laivan
saapuminen
satamaan.

2 kohta vastaa nykyisen satamajärjestyksen 7 §:n 1 kohtaa. Viittaus voimassa olevaan yleiseen lakiin on pantu, mutta määräykset luvallisista suurimmista räjähdysainemääristä, joita aluksessa saa olla, ilman että nämä määräykset sitä koskevat, on jätetty pois satamahallituksen ehdotuksesta. Rahatoimikamarin käsityksen mukaan on määräys tästä tarpeellinen sen seikan selvittämiseksi, milloin alus saa kytkeytyä pojuun ja milloin sen on ankkuroitava ulkosatamaan.

3 kohdassa, jossa sanotaan, mitä on noudatettava tartuntavaaran uhatessa, on uusia määräyksiä ja kohta on pääasiallisesti laadittu terveydenhoitolautakunnan ja satamainsinöörin ehdotusten mukaisesti. Nykyisessä satamajärjestyksessä on näitä määräyksiä ainoastaan 4 §:n 1 kohdan loppupuolella.

Nykyisen satamajärjestyksen 3 §:n 3 ja 4 kohdassa olevat määräykset satamatilan käytöstä on jätetty pois, jotta satamaviranomaisille paraikaa tapahtuvan järjestelmänmuutoksen aikana tarjoutuisi mahdollisimman suuri toimintavapaus.

Terveydenhoitolautakunnan ja satamainsinöörin lausuntojen mukaisesti on kamari satamahallituksen ehdotuksen 4 kohdassa olevan määräyksen merkinnyt 3 kohtaan.

Tämän pykälän 1 ja 2 kohta ovat uusia ja ehdotukseen pantuja satamahallituksen ehdotuksen mukaisesti.

3 kohta vastaa nykyisen satamajärjestyksen 15 §:ä. Tästä kohdasta on jätetty pois seikkaperäiset kelpoisuusmääräykset, syystä että on aikomus nämä määräykset panna asianomaisiin johtosääntöihin.

Luotsaus
satama-
alueella.

Tämän pykälän määräykset tavataan nykyisen satamajärjestyksen 4 §:ssä, paitsi 1 kohtaa, joka edellä mainituista syistä on siirretty 2 §:än.

Ilmoitus
laivan saa-
pumisesta.

Nykyisen satamajärjestyksen 4 §:n 2 kohdassa olevan määräyksen että »Suorastaan ja viimeistäänkin 24 tunnin kuluessa on — — — satamakonttorissa ilmoittamaan» j. n. e. on satamahallitus muuttanut seuraavaksi: »Viipymättä ja 6 tuntia laivan saapumiseen» j. n. e. Rahatoimikamari taas on, niinkuin 1 kohdasta näkyy, yhtynyt Gööteporin satamajärjestyksessä tässä kohden olevaan

Un. 153
1879 satamajärj.

määräykseen, nimittäin että semmoinen ilmoitus on tehtävä viivyttlemättä. Tähän ehdotukseen on satamakapteenikin yhtynyt.

3 kohtaan on pantu määräyksiä tähänastista taajempain ilmoitusten tekemisestä;

4 ja 5 kohdan määräykset ovat uusia ja merkittyjä satamahallituksen ehdotuksen mukaisesti.

6 kohdan määräys ilmoituslipun käyttämisestä on uusi. Nykyisessä satamajärjestyksessä olevat määräykset siitä, mitä ilmoituksen pitää käsittää, on jätetty pois. Säädetään ainoastaan, että ilmoitus tässä kohden on sen varassa, mitä satamaliikennekonttorin ilmoitusliput sisältävät. Rahatoimikamarista on näyttänyt asianmukaiselta, että satamajärjestyksen liitteeksi pannaan sellaisen ilmoituslipun kaavake, jotta asianomaiselle ilmoitusvelvolliselle valmistetaan tilaisuus omin silmin perehtyä siihen.

Muistutukseen otetut erinäisiä aluksia koskevat poikkeukset ovat uusia ja satamahallitus on ne ehdottanut Gööteporin satamajärjestyksen vastaavan säännöksen mukaisesti.

Nykyisen satamajärjestyksen 4 §:n 4 kohdassa oleva määräys päällikön velvollisuudesta ennen koematkaa näyttää katselmusmiesten todistus on jätetty pois, syystä että tarkkailua nyttemmin toimittaa Merenkulkuhallitus.

Tämän pykälän 5 kohdassa on satamapäällystön valtaa siirtää alus toiseen paikkaan jossain määrin laajennettu. Nykyisen satamajärjestyksen 6 §:n 3 kohdassa annetaan määräys lastauksensa lopettaneen aluksen hetikohtaisesta poistamisesta. Tämä määräys on jätetty pois, koska täytyy katsoa olevan asianhaaran varassa, täytyykö niin menetellä vai ei.

Uudeksi kohdaksi on rahatoimikamari pannut nykyisen satamajärjestyksen 13 §:ssä olevan määräyksen aluksen talvehtimisesta satamassa siten lisättynä, että tässä kohden on satamaviranomaisten ohjeita noudatettava.

1 kohdassa on uusi, yleinen määräys, samaten 2 b)—g) kohdassa. Uudeksi kohdaksi on rahatoimikamari ehdotukseensa pannut nykyisen satamajärjestyksen 3 §:n 5 kohdassa olevan määräyksen suurimmasta nopeudesta sisäsataman alueella kulkiessa ja siinä ehdottanut ylärajan 4 tai 6 solmuväliksi. Mainita voipi, että Gööteporin satamajärjestyksessä vastaavat rajat ovat 5 ja 8 solmuväliä.

1—3 kohtaa vastaa nykyisen satamajärjestyksen 5 §:n 2 kohta, jota vastoin 4—8 kohdassa on satamahallituksen ehdotuksen mukaisia uusia määräyksiä. Näiden erikoismääräysten lähempää perustelua ei kaivattane.

1, 2 ja 4 kohdassa olevia määräyksiä vastaavat nykyisen satamajärjestyksen 9 §:n 1—5 kohdan määräykset. Sitä vastoin on 3 ja 5 kohdassa uusia määräyksiä, osin Gööteporin vastaavan satamajärjestyksen mukaisesti.

Laivan
ankkuroi-
minen, siir-
täminen
kiinnittämi-
nen ja tal-
vehtiminen.

Varovai-
suustoimen-
piteet on-
nettomuk-
sien ja estei-
den välttä-
miseksi.

Määräyksiä
satama-
alueelle kiin-
nitetyille tai
toimetto-
mina oleville
laivoille.

Määräyksiä
sataman
mataloitu-
misen estä-
miseksi ja
satama-alu-
een puh-
taana-
pidosta.

1, 2, 7 ja 8 kohdassa on satamahallituksen ehdotuksen mukaisia uusia määräyksiä. 3 kohtaa taas vastaa nykyisen satamajärjestyksen 8 §:n 1 kohta, jota vastoin 4 ja 5 kohta osin on nykyään voimassa olevan satamajärjestyksen 6 §:n 2 kohtana. Huomattava on, että nykyisen satamajärjestyksen 8 §:n 1 kohdassa määrätty velvollisuus tavarahan vastaanottajalle määrääjän kuluessa poistaa tavarat on jätetty pois ehdotuksesta, syystä että määräys tästä jo on vahvistetussa satamataksassa.

Purkaminen ja lastaaminen sekä tavaroiden varastointi.

1 kohdassa viitataan yleisen lain määräyksiin, minkä ohessa eri kohtiin a) — d) on pantu satamahallituksen ehdotuksen 1—4 kohdassa olevat määräykset. Osin ovat nämä uusia, osin tavataan ne nykyisen satamajärjestyksen 7 §:n 2 kohdassa.

Räjähdyksen ja tulenarvoisten aineiden purkaminen, lastaus ja kuljetus.

Tämän pykälän määräykset tavataan osittain nykyisen satamajärjestyksen 10 §:ssä. Uusia ovat kuitenkin 2 kohdan d) kappaleen sekä 3—12 kohdan määräykset. Rahatoimikamari on ehdotuksessaan ottanut huomioon ja siihen, vaikkakin johonkin määrin muutetussa muodossa, pannut kaikki palopäällikön esittämät muistutukset ja toivomukset, ja viitataan sentähden palopäällikön asiasta antamaan kirjelmään (Liite IV).

Toimenpiteitä tulenvaaran estämiseksi.

Tässä pykälässä on uusi määräys, jota ei ole kaupungin nykyisessä satamajärjestyksessä, mutta seikkaperäisemmässä muodossa Gööteporin satamajärjestyksessä.

Proomujen merkitseminen.

14, 15 ja 16 §:ä vastaavat pääasiassa nykyisen satamajärjestyksen 14 §:n 1 kohdan, 8 §:n 2 kohdan ja 12 §:n määräykset, jota vastoin taas 17 §:ssä on uusi määräys. Uudeksi 18 §:ksi on rahatoimikamari pannut määräyksen, jossa kielletään rakentamasta laituria y. m. satamiin, jota määräystä vastaa nykyisen satamajärjestyksen 11 §. 19 §:ssä olevaa määräystä vastaa nykyisen satamajärjestyksen 9 §:n 8 kohta, samoin kuin 20 § vastaa nykyisen satamajärjestyksen 5 §:n 3 kohtaa, vaikka tuntuvasti lyhyempänä. 21 §:n määräykset taas ovat pääasiallisesti nykyisen satamajärjestyksen 16 §:n 3—4 kohdassa. Siihen nähden että maksettaviksi tuomitut sakot lain mukaan joutuvat valtiolle, on rahatoimikamari katsonut, että satamahallituksen ehdottama nyt puheena olevan pykälän 2 kohdan sanamuoto haitatta voidaan poistaa. 22 §:n määräykset ovat osittain uusia, osittain tavataan ne nykyisen satamajärjestyksen 18 §:ssä.

Yleisiä määräyksiä.

Esillä olevaa ehdotusta tarkastellessa ehkä ei jää huomaamatta, ettei siihen ole otettu määräyksiä talvi- eikä lentokoneliikenteestä sisäsatamissa. Tämä asianlaita johtuu lähinnä siitä, että sellaiset määräykset olisivat koskettaneet erikoisluontoisia aloja, joita varten rahatoimikamarin mielestä on sopivin satama-

hallituksen laatia erikoismääräyksiä. Rahatoimikamari onkin jo antanut mainitun hallituksen tehtäväksi ottaa valmisteltaviksi vastamainitut asiat.

Edellä lausuttuun viitaten on rahatoimikamarilla kunnia esittää kaupunginvaltuuston päätettäväksi,

että tämän oheinen ehdotus Helsingin kaupungin uudeksi satamajärjestykseksi hyväksytään sekä valtioneuvostolta hankitaan vahvistus sille.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

*Rahatoimikamarin ehdotus***Helsingin kaupungin satamajärjestykseksi.****Kaupungin satama-alue.****1 §.**

1. Helsingin kaupungin satamapiiriin kuuluu ulkosatama ja sisäsatama, muodostaen vesialueen, jonka itä- ja länsirajat seuraavat kaupunkiin liitetyn alueen rajaa ja etelässä kulkee yli Taulu- ja Tiiramatalikkojen vedettyä suoraa viivaa pitkin.

2. Satamapiiriin kuuluvat seuraavat sisäsatamat:

a) Sörnäisten satama, joka käsittää tehdaskorttelin N:o 292 koillisrajasta Nihdin etelä- sekä Korkeasaaren pohjoisrantaa pitkin Mustikkamaan itärantaan vedetyn viivan pohjoispuolella olevan vesialueen.

b) Pohjoissatama ja Siltavuorensatama eli vesialue, joka jää Katajanokan itäkärjestä Hylkysaaren etelä- ja Palosaaren itäpuolitse Sörnäisten satama-alueen rajan vedetyn viivan sisäpuolelle.

c) Eteläsatama eli vesialue, joka jää Katajanokan itäkärjestä pitkin Katajanokankarin Puolimatkinsaaren ja Särkän itä pintoja sekä Särkänsalmen Harakan eteläkärjestä sen itärantaa pitkin Kaivopuiston eteläisimpään kärkeen vedetyn viivan sisäpuolelle.

d) Merisatama, joka käsittää vesialueen, mikä jää Kaivopuiston eteläisimmästä kärjestä Uuni-, Liuska- ja Sirpalesaarten pohjoisrantaa pitkin Sirpalesaarten salmen luona olevaan mantereeseen vedetyn viivan sisäpuolelle.

e) Länsisatama eli vesialue, joka jää Munkkisaaren salmesta Hernesaaren ja Saukkokarin yli Salmisaaren länsirannasta satamaalueen länsirajaan.

3. Nämät rajat ovat merkityt tähän satamajärjestyksen liitetty kartaan.

4. Muu osa satamapiiriä muodostaa ulkosataman ja satamansuun.

5. Satama-alueen maanpuoliset rajat vahvistaa kaupunginvaltuusto.

Sataman hallintoviranomaiset.**2 §.**

1. Sataman hallinnosta huolehtii satamahallitus ja sen valvonnan alaisina satamaliikenne- ja satamakannantakonttori.

2. Satamaliikennekonttori pidetään auki ilmoitusten vastaanottoa varten kaikkina arkipäivinä kello 7 a. p.—6:teen i. p.

Konttorin auki ollessa on satamaviranomaisten lippu (sinisellä pohjalla kärjellään seisova valkoinen neliö, jossa on ankkurin ja kaupungin vaakunan kuva) pidettävä nostettuna näkyvällä paikalla.

Satamaviranomaisten alukset käyttävät samaa lippua virkatoimissa.

Laivan saapuminen satamaan.**3 §.**

1. Saavuttaessa satama-alueelle on kaikkien laivojen, lukuunottamatta kotimaisia maalaisaluksia ja hinnattuja lastiproomuja, nostettava laivan kansallislippu

ja on lippu pidettävä ylhäällä kunnes ilmoitus saapumisesta on tehty satamaliikennekonttoriin. Jos laiva saapuu vuorokauden pimeänä aikana, on lippu nostettava seuraavana aamuna ja pidettävä ylhäällä, kuten edellä on määrätty.

2. Laivansuhteen, jossa on vaarallisia tai vähemmän vaarallisia räjähdysaineita, on noudatettava mitä sellaisten aineiden kuljetuksesta on säädetty. (Asetus räjähdysaineista 7/3 1925). Jos laivassa on suurempaa määrää vaarallista räjähdysaineita kuin 10 kiloa, on se ankuroitava ulkosatamaan ja sen siellä odotettava satamapäällystön lähempiä ohjeita.

Jos laivassa on tulenarkoja nesteitä on noudatettava mitä sellaisten aineiden kuljetuksesta on voimassa. (Asetus tulenarkojen nesteiden valmistuksesta, varastossa pidosta, myynnistä ja kuljetuksesta 29/3 1925).

3. Jos laiva saapuu ruton taikka muun kulkutaudin saastuttamalta paikkakunnalta taikka laivalla matkan aikana on sattunut sairaus- tai kuolemantapaus tuntemattomaan tarttuvaan tahi tuottavaksi epäilyyn tautiin, on laivan tullessaan satamaan nostettava ja pidettävä ylhäällä päivän aikana säädetty karanteenilippu (merkinantolippu Q), sekä vuorokauden muina aikoina kolme toistensa yläpuolella olevaa ympäri näköpiiriin näkyvää lyhtyä, joista ylimäinen ja alimainen ovat punaisia sekä keskimäinen valkoinen isossa mastossa näkyväisessä paikassa tahlilassa. Ellei laivassa ole mastoa, on mainitut merkit nostettava erikoiseen, laivalle pysytettyyn tankoon, joka kohooa vähintään kolme metriä laivansuunan yläpuolelle. Merkkiä ei saa laskea alas, ennenkiun asianomainen lupa siihen on saatu. Ennen tätä alkoon laiva myöskään olko yhteydessä maan taikka toisen laivan kanssa. Myöskin on laivaa ohjanneen luotsin jäätävä laivalle, kunnes hän on saanut luvan poistua. Laiva on ankuroitava erillään olevalle paikalle vähintään 300 m. etäisyydelle maasta tai toisesta laivasta, satamapäällystön ohjeiden mukaan. Satamaluotsin on ohjattavaan laivaa ankkuripaikalle vältettävä laivaan nousemista. Satamapäällystön on viipymättä ilmoitettava terveydenhoitolautakunnalle ja poliisilaitokselle laivan saapumisesta, ellei ilmoituksen tekeminen ole annettu toiselle viranomaiselle huoleksi.

Luotsaus satama-alueella.

4 §.

1. Satamaluotsia kutsuttaessa on saapuvan laivan päivällä nostettava merkinantoliput T. M. päällekkäin (lippu M. lippu T:n alle) näkyvään paikkaan etumastoon sekä yöllä annettava merkkejä soihtuilla (Flare up lights), minkä lisäksi koneella käyvän laivan kummassakin tapauksessa on vihellysillillä annettava kolme pitkää vihellystä. Merkiksi siitä, että luotsi on lähtenyt, nostetaan luotsiasemalla tarkoitusta varten laitettuun tankoon kansainvälisen merkinantojärjestelmän edellyttämä vastausviiri, kun sen sijaan yöllä tämä ilmoitetaan antamalla valkoista valoa näyttävällä lyhdyllä useita nopeasti peräkkäin seuraavia valomerkkejä. Jos kaikki luotsit ovat asemalta jo lähteneet, ilmoitetaan tämä laivalle nostamalla päivällä musta pallo yllämainittuun merkkitankoon sekä yöllä antamalla punaista valoa näyttävällä lyhdyllä useita peräkkäin seuraavia valomerkkejä, ja on meriluotsin tässä tapauksessa mikäli mahdollista ankuroitava laiva syrjään kulkuväylästä.

2. Laivan, joka aikoo lähteä satamasta tai jota on siirrettävä satama-alueella, on tarvittaessa pyydettyä luotsia satamapäällystöltä vähintään tuntia aikaisemmin.

3. Luotsausta satama-alueella saavat toimittaa ainoastaan satamaviranomaisten siihen määräämät henkilöt.

Ilmoitus laivan saapumisesta.

5 §.

1. Laivan saavuttua satamaan on laivan päällikön taikka hänen edustajansa viipymättä tehtävä siitä ilmoitus satamakonttorille. Jos laiva saapuu sen jälkeen kuin satamakonttori on sinä päivänä suljettu taikka sunnuntaina tai juhlapäivänä, on ilmoitus tehtävä ennen kello 12 seuraavana arkipäivänä.

2. Päivittäisiä kulkuvuoroja ylläpitävien saaristolaivojen ja höyryveneitten päälliköt ovat oikeutettuja tekemään mainitut ilmoitukset kunkin viikon lopussa.

3. Matkustajalaivojen, hinaaja- ja vettä kuljettavien alusten taikka näihin verrattavien laivojen päällikköjen kuten myöskin proomujen, jotka elinkeinon harjoittamisen tarkoituksessa välittävät liikennettä ainoastaan satama-alueella, on tehtävä asianomainen ilmoitus ainoastaan laivan ensimmäisen kerran kunakin vuonna satamaan saapuessa tahi, jos se on ollut talven yli satamassa, sen alottaessa purjehduskautensa. Jos laivan matkat ulotetaan satama-alueen ulkopuolella oleville paikkakunnille, on ilmoitus jokaisesta tällaisesta matkasta tehtävä, kuten 1 momentissa on säädetty.

4. Kotimaisessa liikenteessä olevien laivojen päälliköiden on ilmoitusta tehdessä annettava myöskin lastiluettelo.

5. Satamaliikennekonttorissa on säädettyä maksua vastaan pidettävä saatavilla painettuja ilmoituskaavakkeita tähän satamajärjestykseen liitetty mallia, ja on kaavakkeisiin tarkasti täytettävä vaaditut tiedot. Sellaiset tiedot, joita laivan saapuessa ehkä ei voida antaa, on mahdollisimman pian toimitettava satamaliikennekonttorille.

Satamaliikennekonttori antaa todistuksen tehdystä ilmoituksesta sekä jättää samalla laivalle yhden kappaleen tätä satamajärjestystä, ellei sitä jo aikaisemmin ole laivassa.

Muist. Ylläolevat määräykset eivät koske suomalaisia taikka ulkomaalaisia sota-, jäänsärkijä- tai muita asianomaisen valtion laivoja, mikäli ne eivät harjoita tavaraliikennettä tai ansiotarkoituksessa oleskele satamassa. Sama koskee myöskin huvialuksia ja yksityisiä moottoriveneitä.

Laivan ankkuroiminen, siirtäminen, kiinnittäminen ja talvehtiminen satamassa.

6 §.

1. Laivaa ei saa ilman pakottavaa syytä ankkuroida merkitylle kulkuväylälle eikä myöskään kiinnittää:

a) laiturin, sillan tai siltakirstun paalutukseen tai kiinnityskohtiin;

b) merkkilyhtyihin, kivikumpuihin, poijuihin taikka reimareihin, jotka ovat matalikon taikka purjehdusväylän merkinä;

c) poijuihin tai satamapaaluihin (duc d'albeihin), jotka ovat tarkoitettujen laivojen siirtämistä ja kääntämistä taikka kompassin tarkastusta varten; tai

d) muuten kiellettyyn paikkaan.

2. Laivat, jotka saapuvat satamaan lastaamaan tai purkamaan, ovat kiinnitettävät laituriin tai kiinnityspaaluun satamapäälystön osoittamalle paikalle siinä järjestyksessä kuin laivat ovat satamaan saapuneet, ellei lastin laatu tai jokin muu syy aiheuta satamapäälystöstä asiasta toisin määräämään. Jos lastaamista taikka purkamista viivytetään toiselle laivalle vahingoksi, on satamapäälystöllä oikeus käskää laiminlyöjä jättämään paikkansa ja antaa se toiselle.

3. Kaupungin satamassa säännöllisesti käyville matkustajalaivoille osoittaa satamapäälystö, mikäli tila sallii, kunakin vuonna purjehduskautta varten määrätyn laituriipaikan. Ilman satamapäälystön lupaa ei laivaa saa siirtää sille osoitetulta paikalta eikä kiinnittää toisen laivan viereen.

4. Moottori-, purje- ja soutuveneitä taikka muita aluksia ei saa kiinnittää satamaviranomaisten aluksia varten määrättyihin laituriinisiin eikä portaitten, pesusiltojen tai sellaisen paikan viereen, jossa ne ovat esteenä. Jos tällaista on tapahtunut, veloitettakoon satamapäälystö omistajan viipymättä viemään veneensä pois. Ellei veneen omistajaa tavata tai jos hän kieltäytyy noudattamasta määräystä, on satamapäälystö oikeutettu veneenomistajan kustannuksella toimittamaan siirron ja on tällöin lupa särkeä kiinnityslaitteet, mikäli se on välttämätöntä.

5. Satamapäälystön niin vaatiessa on laiva viipymättä siirrettävä, mutta on tällöin otettava huomioon, että parhaillaan tapahtuvaa purkausta tai lastausta mahdollisimman vähässä määrin häiritään.

6. Laiva asetettakoon talviteloille ainoastaan satamapäälystön osoittamaan paikkaan.

Varovaisuustoimenpiteet onnettomuuksien ja esteiden välttämiseksi liikenteessä.

7 §.

1. Satama-alueella on noudatettava voimassa olevia asetuksia ja merenkulkusääntöjä.

2. Sitäpaitsi on satama-alueella liikuttaessa ehdottomasti noudatettava seuraavia määräyksiä:

a) Laivan päällikön on laivoineen satama-alueella liikkuessaan noudatettava varovaisuutta sekä huomioonottaen ne hyökyaallot ja sen veden imun, jonka hänen laivansa aiheuttaa, hiljennettävä vauhtia siten, että vahinkoja ei tuoteta muille satama-alueella liikkuville taikka sinne kiinnitetyille laivoille. Erikoista varovaisuutta on noudatettava paikoissa, joissa näytetään varoitusmerkkiä samoin myöskin sivuutettaessa lautan kulkupaikkoja, ruoppauslaitoksia, laivatelakoita, syväänlastattuja proomuja sekä venevalkamia y. m.;

b) laivat, joiden syväkulkaisuus sen sallii, on pidettävä syrjässä syvimmältä kulkuväylältä sekä aina mikäli mahdollista väylän oikealla puolella laivasta katsottuna;

c) kun koneella kulkevan laivan on sivuutettava äkkikäännteitä tai sellaisia paikkoja, joissa väylän jatko ei ole näkyvässä, on sen vihellyspillillä annettava pitkä merkki varoitukseksi mahdollisesti vastaantuleville laivoille;

d) laiva, joka ei ole ohjauskuntoinen, on mahdollisimman pian siirrettävä pois kulkuväylältä;

e) laivassa, jossa sen kulkiessa satama-alueella ankkuri riippuu silmäkkeen (klysin) alla, on se pidettävä sellaisessa asennossa, että tukki koskettaa veden pintaa; missään tapauksessa ei ankkuria saa pitää naaraamassa;

f) satama-alueella ei saa samalla kertaa hinata useampaa alusta tai lautaa kuin satamapäälystö sallii;

g) laivoilla ei saa levittää purjeita kuivattavaksi, jos laiva on sellaisella paikalla, että väylä peittyy muilta siinä kulkevilta aluksilta.

3. Sisäsatama-alueella liikuttaessa olkoon nopeus korkeintaan 4 solmua. Kuitenkin olkoon laivan, jonka syvyys lastattuna on enintään 2 metriä, lupa kulkea korkeintaan 6 solmun nopeudella.

Määräyksiä satama-alueella kiinnitetyille tai toimettomina oleville laivoille.

8 §.

1. Satamasiltaan kiinnitetyn laivan on kyljillään käytettävä suojakkeita (vilare).

2. Venenosturit (dävertar), sivulyhtyjen telineet ja muut laivan rungon ulkopuolella olevat laitteet on käännettävä sisäänpäin, raakapuut nostettava pystyyn tai käännettävä laivan suuntaan sekä halkaisijapuomi, mikäli mahdollista ja jos satamapäälystö niin vaatii, sisään vedettävä.

3. Ulkosivun ankkuri on niin pian kuin laiva on laiturin vieressä, nostettava kannelle tai vedettävä silmäkkeeseen (klys).

4. Viemärijohdot y. m. s. on, mikäli ne ovat laiturin reunan yläpuolella, peitettävä luukuilla taikka tarkoitusta varten valmistetuilla peitteillä niin, että laiturille ei juokse vettä tai muuta likaisuutta. Samoin on höyry nostolaitteista tai lämpöjohdoista johdettava siten, että se ei leviä laiturille.

5. Käyntisillat ja laivaportaat on sellaisilla laitureilla, joita pitkin on rakennettu rautatie-, nostokurki- taikka muita raiteita, tahi jos laituri on niin kapea, että portaita ei ilman estettä liikenteelle voida asettaa kohtisuorasti laivaan nähden, sijoitettava laivan pituussuuntaan ja on ne varustettava käsipuilla sekä pidettävä valaistuina vuorokauden pimeänä aikana.

6. Jokaisella satama-alueella olevalla laivalla on vuorokausi umpeensa yhden päälystöstä sekä tarpeellisen määrän kansimiehistöä oltava, jotta laivaa tarpeen tullen voitaisiin siirtää.

Muist. Tästä velvollisuudesta on toimettomana oleva laiva vapautettu, mikäli sitä ei lämmitetä, mutta on laivan silmällä pito uskottava luotettavalle henkilölle ja on tämän nimi ja osoite ilmoitettava satamaliikennekonttorille.

7. Sinä aikana jona laiva on kiinnitettynä laituriin, ei sen höyrypilliä tai sireeniä saa käyttää.

8. Laiva ei saa laiturissa ollessaan tarpeettomasti käyttää konettaan pitempää aikaa, ellei perä ole ulonnettu laiturista.

Määräyksiä sataman mataloitumisen estämiseksi ja satama-alueen puhtaanapidosta.

9 §.

1. Satama-alueelle on kielletty heittäjästä mataloitumista tai likaisuutta aiheuttavia aineita.

2. Purettaessa tai lastattaessa sekä siirrettäessä laivasta toiseen painolastia, tiilikiviä, hiekkaa taikka muuta ainetta, joka voi mataloittaa satamaa, on tämän välttämiseksi käytettävä luukkupurjeita, kouruja taikka lankutusta. Vuorokauden pimeänä aikana saadaan painolastia purkaa taikka lastata aino-

astaan satamapäällystön määrämän luotettavan henkilön valvonnan alaisena ja on laivan annettava hänelle määrätty korvaus tästä tehtävästä.

3. Ainoastaan veistämön luona taikka satamapäällystön tarkoitusta varten osoittamalla paikalla on sallittu kallistaa tai tilkitä alusta tahi hajottaa se taikka toimittaa muuta likaisuutta, mataloitumista tai tulenvaaraa aiheuttavaa työtä ja on paikka tehdyn työn jälkeen puhdistettava.

4. Jätteitä, tuhkaa, rikkoja, öljyä ja muita roskia on kielletty heittämästä laivoista, rautatievaunuista, varastohuoneista, laitureilta tai säilytyspaikoista satama-alueelle ja on ne myöskin korjattava pois lopetetun purkamisen tai lastauksen jälkeen ja vietävä tarkoitusta varten osoitetuille paikoille.

5. Satamalaitureihin kiinnitettyjen laivojen savutorvien nuohoamista ei saa toimittaa kello 5 a. p. ja kello 11 i. p. välisenä aikana eikä liioin kovan tuulen puhaltaessa tai tuulen ollessa maalle päin.

Purkaminen ja lastaaminen sekä tavaroiden varastoonpano.

10 §.

1. Purettaessa taikka lastattaessa raskaita tavaroita, jotka saattavat aiheuttaa vahinkoja laitureille taikka silloille, on nämä lastin omistajan toimesta taikka hänen kustannuksellaan peitettävä sopivalla alustalla, ja olkoon myöskin ankaraasti kielletty kuljettaessa tällaisia tavaroita iskemästä rautakangeilla laitureihin.

2. Tavaroita, joita puretaan kaupungin nostokurjilla, ei saa jättää nostokurkien viereen, paitsi poikkeustapauksissa ja satamapäällystön erikoisella luvalla.

3. Laitureille, kaduille, käytäville makasiinien etusilloille ja rapuille sekä satamasilloille ei saa jättää tavaroita.

4. Kivi- taikka puuhiilet, kalkki, luujauhot tai muu pölyä ja likaisuutta aiheuttava tavara on purettava ja lastattava tarkoitusta varten varatuilla paikoilla. Satamapäällystön kussakin yksityisessä tapauksessa antamalla luvalla voidaan tällaista tavaraa purkaa myöskin muilla paikoilla, mutta on tällöin kaikki läheisyydessä sijaitsevat varastot, jotka saattaisivat vahingoittua, peitettävä sen toimesta, joka purkamisen tai lastauksen toimittaa, jonka ohella on ryhdyttävä satamapäällystön välttämättömiksi katsomiin varovaisuustoimenpiteisiin.

5. Lannan ynnä muun sellaisen purkaminen taikka lastaaminen saa tapahtua ainoastaan viranomaisten määrämänä aikana sekä vain tarkoitusta varten osoitetulla paikalla, mistä yleisölle vuosittain on tieto ilmoituksella annettava ja on tällainen lasti satama-alueella kiinnitettynä olevassa laivassa peitettävä sopivalla tavoin niin, että hajun leviäminen mahdollisimman suuressa määrin tulee estetyksi.

6. Jos tavarän alustana käytetään kaupungille kuuluvia ristikkoja tai aluspuita, on nämä, niin pian kuin tavara on viety pois, jälleen asetettava siisteihin pinoihin.

7. Jos tavaränomistaja haluaa varastopaikkaa tavaroita varten, on hänen pyydettävä sitä satamapäällystöltä ja on satamapäällystön ohjeita noudatettava tavaroita varastoon pantaessa.

Räjähdys- ja tulenarkojen aineiden purkaminen, lastaaminen ja kuljetus.**11 §.**

1. Vaarallisten ja vähemmän vaarallisten räjähdysaineiden kun myöskin tulenarkojen nesteiden purkamisen ja lastauksen suhteen on noudatettava, mitä siitä on erikseen säädetty, (vertaa 3 §:n 2 mom:ssa lueteltuja asetuksia) ja sen lisäksi huomioonotettava seuraavaa:

a) Ruudin, dynamiitin tai muiden räjähdysaineiden sekä tulenvaarallisten aineiden kuten öljyjen tai happojen y. m. purkamisen suuremmissa määrin tulee tapahtua ulkosatamassa ja katetuissa proomuissa, joissa tavara sitten kuljetetaan maihin. Kuitenkin voidaan talvella jäiden aikana tai tilan laiturilla salliessa laivan täydellisen eristämisen, sen antaa tulla laiturin viereen siinä toimittamaan purkamisen, mutta on tavara silloin viipymättä vietävä pois satama-alueelta. Tällainen paikka on täydellisesti suljettava asiaankuulumattomilta. Satamapäällystön on ilmoitettava laivan saapumisesta poliisilaitokselle, jonka tulee huolehtia tarpeellisesta vartioinnista, niinkauan kuin purkamista kestää.

Muist. Räjähdys- tai tulenarkoja aineita lastinaan kuljettavien laivojen on satamaan saapuessaan noudatettava yllämainittuja varovaisuustoimenpiteitä myöskin, jos näitä tavaroita ei pureta satamassa.

b) Jos öljylasti saapuu öljyn kuljetusta varten rakennetulla laivalla, josta öljy putkien kautta pumpataan säiliöihin, on lastin omistaja velvollinen hankkimaan vahdin siksi akiaa kuin pumppausta toimitetaan; tällöin on putkijohtoja tarkoin pidettävä silmällä sekä pumppaus heti keskeytettävä, jos huomataan vuotoja johdoissa.

c) Räjähdys- tai tulenarkojen aineiden purkamista ei ilman satamapäällystön lupaa saa toimittaa vuorokauden pimeänä aikana.

d) Samoja varovaisuustoimenpiteitä on noudatettava lastattaessa räjähdys- ja tulenarkoja aineita.

Toimenpiteitä tulenvaaran estämiseksi.**12 §.**

1. Tulenvaaran estämiseksi on kielletty laivan kannella taikka muulla kuin satamapäällystön osoittamalla paikalla toimittamasta öljyn, tervan, pien tai muiden helposti syttyvien aineiden keittämistä.

2. Samoin on kielletty:

a) lämmitys sellaisilla laivoilla, joilla ei ole kaminoita tai tulisijoja kojuissa tai kajutoissa, sekä laivoilla, joilla ei ole satamapäällystön tarkoitusta varten hyväksymää savupiippua;

b) kaikki lämmitys laivoilla, joissa kansilastina on pellavaa, hamppua, heinää, olkia, tervaa, puutavaraa, tulenvaarallisia öljyjä tai muita syttyviä aineita tahi jotka sijaitsevat alle 36 metrin päässä tällaisia aineita käsittävistä varastoista ulkoilmassa, muualla paitsi höyrylaivojen pannuhuoneessa ja kojussa, mikäli satamapäällystö huomaa näiden savupiippujen olevan sellaisessa kunnossa, ettei on vaaraa kipinöiden lentämisestä;

c) pitämästä palavaa, suojatonta kynttilää lastiruumassa, kannella, avoimissa veneissä, laiturilla taikka yleensä satama-alueella;

d) tupakanpoltto laivan kannella taikka lastiruumassa, jos laivalla on kansilastina pellavaa, hamppua, heiniä, olkia, tervaa, puutavaraa tai muita helposti syttyviä aineita sekä laivaveistämön taikka lautatarhan viereen kiinnitetyissä

laivoissa ja pienemmissä veneissä samoin kuin myöskin tavaroiden varastopai-
kaksi luovutetuissa satama-alueen osissa; lautatarhoihin ja muille varastopaikoille
on näkyviin paikkoihin asetettava tauluja, joissa tupakanpoltto kielletään;

e) laukauksien ampuminen tai rakettien polttaminen satama-alueella ilman
satamapäällystön siihen antamaa lupaa.

3. Laivojen, joita lämmitetään puilla, tulee olla varustettuja asetuksen-
mukaisilla, näkyvään paikkaan savupiipussa asetetuilla kipinäverkoilla, jotka
niin hyvin liikuttaessa kuin paikallaan oltaessa satama-alueella on aina pidettävä
suljettuina. Veturi ja lokomobiili, jota lämmitetään puilla, on varustettava te-
hokkaalla ja hyväksyttyä mallia olevalla säkenensammuttajalla. Aluksella,
jonka koneesta menohöyry menee suoraan savutorveen (kone ilman lauhduttajaa)
on kielletty liikennöiminen satama-alueella.

4. Helposti syttyviä tavaroita, kuten pumpulia, pellavaa, hamppua, heiniä,
olkia y. m. aineita ei saa peittämättöminä panna varastoon paljaan taivaan
alle. Myöskin on kielletty pitämästä tällaisilla tavaroilla lastattuja rautatievaunuja
satama-alueella ilman peitettä.

5. Kivihiilivarastoihin satama-alueella on asetettava putkia lämpömittausten
toimittamista varten.

6. Tarpeellinen määrä ja kyllin leveitä palokujia on satama-alueella avoinna
pidettävä siten, että palokunta esteettömästi voi päästä varastoon tai sitä varten
teetettyihin rakennuksiin, minkä ohessa mainittujen kujain pitää johtaa palo-
laitoksen pumpuille sopiville vedenottopaikoille. Missä vedenottopaikoille johtavia
teitä tai kujia leikkaavat rautatieraiteet tai muut sentapaiset laitokset, on ylimeno-
teitä järjestettävä. Palokujia ei saa sulkea eikä tavaraa niihin säilyttää.

7. Ilman asianomaisilta saatua lupaa ei saa sijoittaa tulisijoja taikka lämpölait-
teita eikä myöskään johtaa valaistuslaitteita lautatarhoissa oleviin rakennuksiin.

8. Lautatarhoissa satama-alueella on pidettävä alituista tarkastuskellolla
varustettua yövahtia.

9. Jos laivassa, makasiinissa tai varastossa satama-alueella sattuu tulipalo,
on satamassa olevien laivojen päällystön, mikäli satama- taikka paloviranomaiset
pyytävät, heti lähetettävä apumiehistöä. Samoin on laivan päällikkö velvollinen
asettamaan käytettäväksi vesiletkuja, pumppuja ja muita tarpeita. Jos nämä
vahingoittuvat, on kaupunki velvollinen korvaamaan vahingon.

10. Jokaisessa tulipesällä varustetussa rakennuksessa ja kaikissa makasi-
neissa satama-alueella tulee olla vähintään semmoinen tulensammutuslaite, jonka
kaupungin paloviranomaiset katsovat kohtuulliseksi määrätä. Näiden hankinta
ja kunnossapito kuuluu rakennuksen omistajalle ja makasiineihin nähdessä
vuokraajalle. Yleisiin varastomakasiineihin hankkii kaupunki palokaluston.

11. Kaupungin satama-alueet on, mikäli mahdollista, liitettävä kaupungin
vesijohtoverkkoon ja varustettava paloputkilla, joiden sijoitus on toimitettava
yksissä neuvoin palopäällikön kanssa.

12. Laitteita palokunnan nopeaan hälyyttämiseen tulee olla kaupungin
satama-alueilla.

Proomujen merkitseminen.

13 §.

Tuntomerkiksi jokaiseen satama-alueella käytettävään proomuun on sen
molemmille sivuille maalattava omistajan nimi tai alkukirjaimet ja proomun
numero vähintään 15 sm korkeilla kirjaimilla.

Yleisiä määräyksiä.

14 §.

Laivan päällikön tai hänen asiamiehensä on satamakannantakonttoriin kuittia vastaan suoritettava voimassa olevan taksan mukaiset satama- ja liikennemaksut, ennenkuin purkaminen tai lastaus aloitetaan, elleivät satamaviranomaiset ole sen alottamiseen lupaa antaneet.

15 §.

1. Jos tavaroita jätetään makasiineihin, laitureille taikka varastopaikoille määrättyjä vapaaväiviä pitemmäksi ajaksi, on omistaja velvollinen suorittamaan säädetyn paikanvuokran. Tavarat, jotka levittävät hajua tai pölyä tahi joiden varastoonpanosta saattaa aiheutua tulenvaaraa tahi muuta haittaa, on satamapäällystön kehoituksesta viivyttlemättä vietävä pois. Jos omistaja kieltäytyy viivyttlee tahi on tuntematon taikka ei tavattavissa, huolehtikoon satamapäällystö omistajan kustannuksella tavaroiden poisviemisestä ja säilyttämisestä sekä ilmoittakoon siitä maistraatille. Tavara, joka helposti pilaantuu tai muutoin ei vastaa säilytyskustannuksia, on maistraatilla valta viivyttlemättä myydä taikka menetellä sen kanssa muulla tavoin.

2. Sellaiset satamapäällystön haltuunsa ottamat tavarat, joiden omistajat ovat tuntemattomia taikka joille omistajaa ei ilmaannu yön ja vuoden kuluessa, myytäköön maistraatin toimesta julkisella huutokaupalla. Saaduista rahoista vähennetään kaikki kustannukset, jonka jälkeen jäännöksen suhteen menetellään kuten laki löytötavarasta säättää.

Sama olkoon voimassa myöskin satamapäällystön huostaansa ottamiin veneisiin, proomuihin ja muihin aluksiin nähden.

16 §.

1. Jos satama-alueella vene, proomu tai muu laiva on joutunut matalikolle tai veden valtaan taikka uponnut, kehoittakoon satamapäällystö laivan päällikköä, omistajaa taikka näiden asiamiestä toimittamaan aluksen pois. Ellei määräystä noudateta, on satamapäällystön ilmoitettava asiasta maistraatille. Jos laiva on uponnut yleiselle kulkuväylälle esteeksi liikenteelle, on satamapäällystön heti annettava merkitä paikka lain määräämällä tavalla, sekä ellei laivan päällikkö, omistaja taikka näiden asiamies viivyttlemättä ryhdy pelastustyöhön, toimittua heti se omistajan kustannuksella. Maistraatille on ilmoitettava toimenpiteistä, joihin täten on ryhdytty.

17 §.

1. Satama-alueelle sijoitettuja hengenpelastusvälineitä, kuten pelastusrenkaita, portaita, keksejä ja naarauslaitteita, ei saa käyttää muihin tarkoituksiin kuin hengenpelastukseen. Myöskään ei aitauksia tai merkkejä tai varoitustauluja ole lupa muuttaa paikoiltaan tai viedä pois.

18 §.

Ilman asianomaista lupaa älköön satama-alueilla rakennettako laitureita, paalustoja (duc d'albeja), laitettako kiviarkkuja ja muita upotuksia, älköönkö lyötäkö paaluja.

Satamaviranomaisilla alkoon oikeus antaa lupa tilapäisten venepaikkojen järjestämiseen.

19 §.

1. Uiminen satama-alueella on kielletty muualla paitsi tarkoitusta varten määrättyillä paikoilla.

20 §.

1. Jos laivan päällikkö taikka omistaja on menetellyt vastoin tämän satamajärjestyksen määräyksiä tai on kieltäytynyt noudattamasta satamapäällystön sen perusteella antamia käskyjä, on satamapäällystöllä oikeus ryhtyä tarpeelliseksi katsottuihin toimenpiteisiin laivan kustannuksella ja vastuulla.

21 §.

1. Joka rikkoo tämän satamajärjestyksen määräyksiä, tuomitaan, mikäli rikkomuksesta ei seuraa yleisen lain tai erityisen asetuksen mukaan rangaistusta, sakkoihin viidestä (5) aina kahteensataan (200) päiväsakkoon sekä on velvollinen korvaamaan kaiken rikkomuksestaan aiheutuneen vahingon ja kustannuksen.

2. Asiat, jotka aiheutuvat rikoksista satamajärjestystä vastaan, ovat, jollei toisin ole säädetty, maistraatin käsiteltävät ja tuomittavat.

22 §.

1. Tämän satamajärjestyksen kautta kumotaan kaikki vanhemmat määräykset kaupungin satamissa voimassaolevasta järjestyksestä ja on tätä satamajärjestystä painettava tarpeellinen määrä suomen-, ruotsin-, englannin- ja saksankielillä sekä pidettävä yleisön saatavina kohtuulliseen hintaan satamaliikennekonttorissa.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SATAMAHALLITUS.*Heinäk. 22 p:nä 1924.**Helsingin Kaupunginvaltuusmiehille.*

N:o 155.

Tammikuun 22 ja 23 päivinä 1923 pidetyn Suomen kaupunkien satamaviranomaisten kongressin annettua Suomen Satamaliiton hallituksen tehtäväksi laatia ehdotus yhdenmukaiseksi satamajärjestykseksi kaupunkeja varten, on mainittu hallitus kirjelmän ohella helmikuun 11 päivältä 1924 satamahallitukselle lähettänyt puheenalaisen ehdotuksensa ja esittänyt, että satamahallitus ryhtyisi toimenpiteisiin tämän satamajärjestyksen käytäntöönottamiseksi Helsingin kaupungissa.

Satamaliiton hallitus mainituksa kirjelmässään huomauttaa, ettei se katso enää asiakseen kosketella kysymystä yhdenmukaisten satamajärjestyksien aikaansaamisen suotavuudesta, koska tämä periaate yllämainituksessa kokouksessa yksimielisesti hyväksyttiin, ainoastaan siitä tekee hallitus huomautuksen, että jo sekin seikka, että kaupunkien satamajärjestykset miltei poikkeuksetta ovat verrattain vanhoja, eivätkä siis enää vastaa liikenteen nykyään niille asettamia vaatimuksia, tekee ajankohdan soveliaaksi niiden uusimiseksi yhdenmukaisuutta silmällä pitäen.

Satamaliiton puheenaoleva ehdotus on laadittu niiden periaatteiden mukaan, jotka hyväksyttiin ensinmainituksessa kokouksessa. Lisäksi on mahdollisuuden mukaan otettu huomioon ne toivomukset ja muutosehdotukset, joita Satamaliiton jäsenkaupungit asiasta antamissaan lausunnoissa ovat esittäneet, toivoen hallitus, että kaupungit tarkastellessaan tätä ehdotusta, vielä tekisivät siihen paikallisten olojensa mahdollisesti vaatimat täydennykset.

Ennenkuin satamahallitus on lopullisesti tarkastanut puheenalaisen ehdotuksen ja päättänyt, onko se muutoksetta hyväksyttävä tahi ei, on satamahallitus vielä tahtonut kuulla kotimaalaisen laivanisännistön Suomen Höyrylaiva Osakeyhtiön ja erään Saksan ja Suomen välillä liikennettä harjoittavan laivanvarustusyhtiön mielipidettä ehdotuksesta. Siinä suhteessa on edellinen lausunut ehdotuksen ei antavan aihetta muistutukseen, paitsi kahdessa tapauksessa, tahtomatta kuitenkaan tehdä muutosehdotusta, jota vastoin jälkimmäinen on kaikin puolin kannattanut sitä. Satamahallitus on tänään pitämässään istunnossa lopullisesti käsitellyt tämän pääkaupunkimme meriliikenteelle tärkeän kysymyksen ja koska se satamajärjestys, jonka silloinen Suomen Senaatti tammikuun 15 päivänä 1879, huhtikuun 23 ja marraskuun 1 päivänä 1887 oli vahvistanut Helsingin kaupunkia varten ja vielä on voimassa, on kaikessa suhteessa vanhentunut ja puheenaoleva ehdotus on laadittu nykyisiä oloja ja vaatimuksia sekä meriliikenteemme elpymiseksi varattuja mahdollisuuksia silmälläpitäen, on satamahallitus puolestaan voinut yksimielisesti hyväksyä sen, ja saa senvuoksi nöyrimmästi esittää, että Kaupunginvaltuusmiehet, hyväksymällä ehdotuksen tahtoi Valtioneuvostolle jätettävässä esityksessä anoa sen vahvistamista.

Satamahallituksen puolesta:

Otto Engb. Jaatinen.*Werner Becker.*

Helsingin kaupungin satamajärjestys.

Kaupungin satama-alue.

1 §.

Helsingin kaupungin satamapiirin, johon kuuluu ulkosatama ja sisäsatama, muodostaa vesialue, jota meren puolelta rajoittavat:

etelässä Majakkasaaren pohjoisranta, Kustaanmiekan salmi ja Pihlajasaarten etelärannat; lännessä Läntisen Pihlajasaaren länsiranta, Märsaaren ja Lauttasaaren välinen salmi, Porsas, Morsiamentkallio, Itäinen Pukkisaari ja Huopalahti; idässä Kuninkaansaaren salmi, Vasikkasaaren länsiranta, Mustikkamaan itäranta, Hopeasalmi, Kuusisaari ja mannermaa.

Satamapiiriin kuuluvat seuraavat sisäsatamat:

1. Sörnäisten satama, joka käsittää Vilhovuorenkadun rannasta pitkin Kanan ja Knihdin länsirantoja sekä Korkeasaaren pohjoisrantaa Mustikkamaan itärantaan vedetyn viivan pohjoispuolella olevan vesialueen.

2. Pohjoissatama ja Siltavuorensatama eli vesialue, joka jää Katajanokan itäkärjestä Hylkysaaren eteläpuolitse ja Palosaaren itäpuolitse Korkeasaaren pohjoisrantaa sekä Knihdin ja Kanan länsirantoja pitkin Vilhovuorenkadun rantaan vedetyn viivan sisäpuolelle.

3. Eteläsatama eli vesialue, joka jää Katajanokan itäkärjestä pitkin Katajanokankarin ja Puolimatkinsaaren itärantoja, Särkäsalmen kautta ja Harakan saaren itärantaa pitkin Kaivopuiston eteläisimpään kärkeen vedetyn viivan sisäpuolelle.

4. Merisatama, joka käsittää vesialueen, mikä jää Kaivopuiston eteläisimmästä kärjestä Liuska- ja Sirpalesaarten pohjoisrantaa pitkin Sirpalesaarten salmen luona olevaan mantereeseen vedetyn viivan sisäpuolelle.

5. Länsisatama eli vesialue, joka jää Munkkisaaren salmesta Hernessaren ja Saukkokarin yli Märsaaren länsirantaan saakka vedetyn viivan sisäpuolelle, kuin myös Lapin-, Taival-, Humallahdet.

Muu osa satamapiiriä muodostaa ulkosataman ja satamansuun.

Satama-alueen maanpuoliset rajat vahvistaa kaupunginvaltuusto.

Sataman hallintoviranomaiset.

2 §.

Sataman hallinnosta ja valvonnasta huolehtivat satamahallituksen ylivalvonnan alaisena seuraavat virastot:

Satamaliikenne-, satamakannantakonttorit.

Laivan saapuminen satamaan.

3 §.

1) Saavuttaessa satama-alueelle on kaikkien laivojen, lukuunottamatta kotimaisia maalaisveneitä ja lastiproomuja, nostettava laivan kansallislippu

ja on lippu pidettävä ylhäällä kunnes ilmoitus saapumisesta on tehty satamakonttorille. Jos laiva saapuu vuorokauden pimeänä aikana, on lippu nostettava seuraavana aamuna ja pidettävä ylhäällä, kuten edellä on määrätty.

2) Jos laivassa on räjähdys- taikka muita tulenarkoja aineita, on ryhdyttävä sellaisiin varovaisuustoimenpiteisiin kuin yleisessä laissa säädetään ja senlisäksi huomioonotettava seuraavaa:

a) laivan on saapuessaan satama-alueelle sekä koko sinä aikana, jonka se sanottuja tavaroita lastinaan satamassa on, isossa mastossa taikka muussa näkyvässä paikassa takilassa päivän aikaan pidettävä punaista halkoislippua (merkinantolippu B) sekä muuna vuorokauden aikana punaista lyhtyä, jonka valo näkyy näköpiirin ympäri kaikkiin suuntiin. Ellei laivassa ole mastoa, on mainitut merkit nostettava erikoiseen laivalle pystytettyyn tankoon, joka kohoo vähintään kolme metriä laivan rungon yläpuolelle;

b) laiva on ankkuroitava ulkosatamaan ja on sen siellä odotettava satamapäällystön lähempiä ohjeita.

Muist. Öljyllä lämmitettävät laivat sekä moottorilaivat, joiden polttoaine säilytetään tarkoitusta varten tehdyissä säiliöissä kannen alla, ovat samassa asemassa kuin sellaiset laivat, joita lämmitetään hiilillä taikka haloilla, ja pääsevät ne siis sataman kaikille alueille samoilla rajoituksilla kuin viimeksimainitutkin.

3) Jos laiva saapuu ruton taikka muun kulkutaudin saastuttamalta paikkakunnalta taikka laivalla matkan aikana on sattunut sairaus- tai kuolemantapaus epäilyttävään tarttuvaan taikka tuntemattomaan tautiin, on laivan tullessaan satamaan nostettava ja pidettävä ylhäällä päivän aikana säädetty karanteenilippu (merkinantolippu Q), sekä vuorokauden muina aikoina kolme toistensa yläpuolella olevaa ympäri näköpiirin näkyvää lyhtyä, joista ylimäinen ja alimainen ovat punaisia sekä keskimäinen valkoinen ja jotka on sijoitettu samoin kuin 2 a kohdassa mainitut merkit. Merkkiä ei saa laskea alas, ennenkuin asianomainen lupa siihen on saatu. Ennen tätä älköön laiva myöskään olko yhteydessä maan taikka toisen laivan kanssa. Myöskin on laivaa ohjanneen luotsin jättävä laivalle, kunnes hän on saanut luvan poistua. Laiva on ankkuroitava erillään olevalle paikalle vähintään 300 m. etäisyydelle maasta tai toisesta laivasta, satamapäällystön ohjeiden mukaan. Satamaluotsin on ohjatessaan laivaa ankkuripaikalle vältettävä laivaan nousemista.

4) Satamapäällystön on viipymättä ilmoitettava terveydenhoitolautakunnalle ja poliisilaitokselle laivan saapumisesta, ellei ilmoituksen tekeminen ole annettu toiselle viranomaiselle huoleksi.

Luotsaus satama-alueella.

4 §.

1) Satamaluotsia kutsuttaessa on saapuvan laivan nostettava merkinantoliput T. M. päällekkäin (lippu M. lippu T:n alle) näkyvään paikkaan etumastoon sekä yöllä annettava merkkejä soihduilla (Flare up lights), minkä lisäksi koneella käyvän laivan kummassakin tapauksessa on vihellyspillillä annettava kolme pitkää vihellystä. Merkit siitä, että luotsi on lähtenyt, nostetaan luotsiasemalla tarkoitusta varten laitettuun tankoon kansainvälisen merkinantojärjestelmän edellyttämä vastausviiri, kun sen sijaan yöllä tämä ilmoitetaan antamalla valkoista valoa näyttävällä lyhdyllä useita nopeasti peräkkäin seuraavia valomerkkejä. Jos kaikki luotsit ovat asemalta jo lähteneet, ilmoitetaan tämä laivalle

unostamalla päivällä msta pallo yllämainittuun merkkitankoon sekä yöllä antamalla punaista valoa näytävällä lyhyellä useita peräkkäin sauraavia valomerkkejä, ja on meriluotsin tässä tapauksessa mikäli mahdollista ankkuroitava laiva syrjään kulkuväylästä.

2) Laivan, joka aikoo lähteä satamasta tai jota on siirrettävä satama-alueella, on tarvittaessa pyydettyävä luotsia satamapäällystöltä vähintään tuntia aikaisemmin.

3) Luotsausta satama-alueella saavat toimittaa ainoastaan satamaviranomaisten siihen nimittämät henkilöt.

Ilmoitus laivan saapumisesta.

5 §.

1) Satamakonttori pidetään auki ilmoitusten vastaanottoa varten kaikkina arkipäivinä kello 7 a. p.—6:teen i. p.

Konttorin auki ollessa on satamaviranomaisten lippu (sinisellä pohjalla kärjellään seisova valkoinen neliö, jossa ankkurin ja kaupungin vaakunan kuva) pidettävä nostettuna näkyvällä paikalla.

Satamaviranomaisten alukset käyttävät samaa lippua virkatoimissa.

2) Viipymättä ja kuusi tuntia laivan saapumisen jälkeen satamaan on laivan päällikön taikka hänen edustajansa tehtävä siitä ilmoitus satamakonttorille. Jos laiva saapuu sen jälkeen kuin satamakonttori on sinä päivänä suljettu taikka sunnuntaina tai juhlapäivänä, on ilmoitus tehtävä ennen kello 12 seuraavana arkipäivänä.

3) Päivittäisiä kulkuvuoroja ylläpitävien saaristolaivojen ja höyryveneitten päälliköt ovat oikeutettuja tekemään mainitut ilmoitukset kunkin viikon lopussa.

4) Matkustajalaivojen hinaaja- ja vettä kuljettavien alusten taikka näihin verrattavien laivojen päällikköjen kuten myöskin proomujen, jotka elinkeinon harjoittamisen tarkoituksessa välittävät liikennettä ainoastaan satama-alueella, on tehtävä asianomainen ilmoitus ainoastaan laivan ensimmäisen kerran kunakin vuonna satamaan saapuessa tahi, jos se on ollut talven yli satamassa, sen alottaessa purjehduskautensa. Jos laivan matkat ulotetaan satama-alueen ulkopuolella oleville paikkakunnille, on ilmoitus jokaisesta tällaisesta matkasta tehtävä, kuten 2 momentissa on säädetty.

5) Kotimaisessa liikenteessä olevien laivojen päälliköiden on ilmoitusta tehdessä annettava myöskin lastiluettelo.

6) Satamakonttorissa on pidettävä saatavilla painettuja ilmoituskaavakeita säädettyä maksua vastaan ja on kaavakkeisiin tarkasti täytettävä vaaditut tiedot. Sellaiset tiedot, joita laivan saapuessa mahdollisesti ei voida antaa, on mahdollisimman pian toimitettava satamakonttorille.

Satamakonttori antaa todistuksen tehdystä ilmoituksesta sekä jättää samalla laivalle yhden kappaleen tätä satamajärjestystä, ellei laiva jo aikaisemmin ole sitä saanut.

Muist. Ylläolevat ilmoittamisesta annetut määräykset eivät koske suomalaisia taikka ulkomaalaisia sota-, jäänsärkijä- tai muita asianomaisen valtion laivoja, mikäli ne eivät harjoita tavaraliikennettä tai ansiotarkoituksessa oleskele satamassa. Sama koskee myöskin huvialuksia ja yksityisiä mottoriveneitä.

Laivan ankkuroimisesta, siirtämisestä ja kiinnittämisestä satamassa.**6 §.**

1) Laivaa ei saa ilman pakottavaa syytä ankkuroida merkitylle kulkuväylälle eikä myöskään kiinnittää;

a) laiturin, sillan tai siltakirstun paalutukseen tai kiinnityskohtiin;

b) merkilyhtyihin, kivikumpuihin, poijuihin taikka reimareihin, jotka ovat matalikon taikka purjehdusväylän merkinä;

c) poijuihin tai satamapaaluihin (duc d'albeihin), jotka ovat tarkoitetut laivojen siirtämistä ja kääntämistä taikka kompassin tarkastusta varten; tai

d) muuten kiellettyyn paikkaan.

2) Laivat, jotka saapuvat satamaan lastaamaan tai purkaamaan, ovat kiinnitettävät laituriin tai kiinnityspaaluihin satamapäälystön osoittamalle paikalle siinä järjestyksessä kuin laivat ovat satamaan saapuneet, ellei lastin laatu tai jokin muu syy aiheuta satamapäälystää asiasta toisin määräämään. Jos lastaamista taikka purkamista viivytetään toiselle laivalle vahingoksi, on satamapäälystöllä oikeus käskä laiminlyöjä pois ja antaa paikka toiselle.

3) Kaupungin satamassa säännöllisesti käyville matkustajalaivoille osoittaa satamapäälystö, mikäli tila sallii, kunakin vuonna purjehduskautta varten määrätyn paikan. Ilman satamapäälystön lupaa ei laivoja saa siirtää niille osoitetulta paikalta eikä kiinnittää toistensa viereen.

4) Moottori-, purje- ja soutuveneitä taikka muita aluksia ei saa kiinnittää satamaviranomaisten aluksia varten määrättyihin laiturinosiin eikä portaitten, pesusiltojen tai sellaisen paikan viereen jossa ne ovat esteenä. Jos tällaista on tapahtunut, veloitettakoon satamapäälystö omistajan viipymättä viemään veneensä pois. Ellei veneen omistajaa tavata tai jos hän kieltäytyy noudattamasta määräystä, on satamapäälystö veneenomistajan kustannuksella oikeutettu toimittamaan siirron ja on tällöin lupa särkeä kiinnityslaitteet, mikäli se on välttämätöntä.

5) Satamapäälystön niin vaatiessa on laiva viipymättä siirrettävä, mutta on tällöin otettava huomioon, että parhaillaan tapahtuvaa purkausta tai lastausta mahdollisimman vähässä määrin häiritään.

Varovaisuustoimenpiteet onnettomuuksien ja esteiden välttämiseksi liikenteessä.**7 §.**

1) Satama-alueella on noudatettava kulloinkin voimassa olevia asetuksia ja merenkulkusääntöjä.

2) Sitäpaitsi on satama-alueella liikuttaessa ehdottomasti noudatettava seuraavia määräyksiä:

a) Laivan päällikön on laivoineen satama-alueella liikkueessaan noudatettava varovaisuutta sekä huomioonottaen ne hyökyallot ja sen veden imun, jonka hänen laivansa aiheuttaa, hiljennettävä vauhtia siten, että vahinkoja ei tuoteta muille satama-alueella liikkuville taikka sinne kiinnitetyille laivoille. Erikoista varovaisuutta on noudatettava paikoissa, joissa näytetään varoitusmerkkiä (katso liitettä), samoin myöskin sivutettaessa lautan kulkupaikkoja, ruoppauslaitoksia, laivatelakoita, syväanlastattuja proomuja sekä venevalkamia y. m.;

b) laivat, joiden syväkulkaisuus sen sallii, on pidettävä syrjässä syvimmältä kulkuväylältä sekä aina mikäli mahdollista väylän oikealla puolella laivasta katsottuna;

c) kun koneella kulkevan laivan on sivutettava äkkikäänteitä tai sellaisia paikkoja, joissa väylä ei ole näkyvässä, on sen vihellysillä annettava pitkä merkki varoitukseksi mahdollisesti vastaantuleville laivoille;

d) laiva, joka ei ole ohjauskuntoinen, on mahdollisimman pian siirrettävä pois kulkuväylältä;

e) laivassa, jossa sen kulkiessa satama-alueella ankkuri riippuu silmäkkeen (klysin) alla, on se pidettävä sellaisessa asennossa, että tukki koskettaa veden pintaa, missään tapauksessa ei ankkuria saa pitää naaraamassa;

f) satama-alueella ei saa samalla kertaa hinata useampaa alusta tai lauttaa kuin satamapäälylystöstä sallii;

g) laivoilla ei saa levittää purjeita kuivattavaksi, jos laiva on sellaisella paikalla, että väylä peittyä muilta siinä kulkevilta aluksilta.

Määräyksiä satama-alueella kiinnitetyille tai toimittomina oleville laivoille.

8 §.

1) Satamasiltaan kiinnitetyn laivan on kyljillään käytettävä suojakkeita (vilare).

2) Venenosturit (dävertar), sivulyhtyjen telineet ja muut laivan rungon ulkopuolella olevat laitteet on käännettävä sisäänpäin, raakapuut nostettava pystyyn tai käännettävä laivan suuntaan sekä halkaisijapuomi, mikäli mahdollista ja jos satamapäälylystöstä vaatii, sisään vedettävä.

3) Ulkosivun ankkuri on niin pian kuin laiva on laiturin vieressä, nostettava kannelle tai vedettävä silmäkkeeseen (klys.)

4) Viemärijohdot y. m. s. on, mikäli ne ovat laiturin reunan yläpuolella, peitettävä luukuilla taikka tarkoitusta varten valmistetuilla peitteillä niin, että laiturille ei juokse vettä tai muuta likaisuutta. Samoin on höyry nostolaitteista tai lämpöjohdoista johdettava siten, että se ei leviä laiturille.

5) Käyntisillat ja laivaportaat on sellaisilla laitureilla, joita pitkin on rakennettu rautatie, nostokurki- taikka muita raiteita, tahi jos laituri on niin kapea, että portaita ei ilman estettä liikenteelle voida asettaa kohtisuorasti laivaan nähden, sijoitettava laivan pituussuuntaan ja on ne varustettava käsipuilla sekä pidettävä valaistuina vuorokauden pimeänä aikana.

6) Jokaisella satama-alueella olevalla laivalla on vuorokausi umpeensa yhden päälylystöstä sekä tarpeellisen määrän kansimiehistöä oltava, jotta laivaa tarpeen tullen voitaisiin siirtää.

Muist. Tästä velvollisuudesta on toimittomana oleva laiva vapautettu, mikäli sitä ei lämmitetä, mutta on laivan silmällä pito uskottava luotettavalle henkilölle ja on tämän nimi ja osoite ilmoitettava satamakonttorille.

7) Sinä aikana jona laiva on kiinnitettynä laituriin, ei sen höyrypilliä tai sireeniä saa käyttää.

8) Laiva ei saa laiturissa ollessaan tarpeettomasti käyttää konettaan pitempää aikaa, ellei perä ole ulonnettu laiturista.

Määräyksiä sataman mataloitumisen estämiseksi ja satama-alueen puhtaanapidosta.

9 §.

1) Satama-alueelle on kielletty heittäjästä mataloitumista tai likaisuutta aiheuttavia aineita.

2) Purettaessa tai lastattaessa sekä siirrettäessä laivasta toiseen painolastia, tiilikiviä, hiekkaa taikka muuta likaisuutta aiheuttavaa ainetta, joka voi mataloittaa satamaa, on tämän välttämiseksi käytettävä luukkupurjeita, kouruja taikka lankutusta. Vuorokauden pimeänä aikana saadaan painolastia purkaa taikka lastata ainoastaan satamapäälystön määräämän luotettavan henkilön valvonnan alaisena ja on laivan annettava hänelle määrätty korvaus tästä tehtävästä.

3) Ainoastaan veistämön luona taikka satamapäälystön tarkoitusta varten osoittamalla paikalla on sallittu kallistaa tai tilkitä alusta tahi hajoittaa se taikka toimittaa muuta likaisuutta, mataloitumista tai tulenvaaraa aiheuttavaa työtä ja on paikka tehdyn työn jälkeen puhdistettava.

4) Jätteitä, tuhkaa, rikkoja ja muita roskia on kielletty heittämästä, laivoista, rautatievaunuista, varastohuoneista, laitureilta tai säilytyspaikoista satama-alueelle ja on ne myöskin korjattava pois lopetetun purkamisen tai lastauksen jälkeen ja vietävä tarkoitusta varten osoitetuille paikoille.

5) Satamalaitureihin kiinnitettyjen laivojen savutorvien nuohoamista ei saa toimittaa kello 5 a. p. ja kello 11 i. p. välisenä aikana eikä liioin kovan tuulen puhaltaessa tai tuulen ollessa maalle päin.

Purkamisesta ja lastaamisesta sekä tavaroiden varastoonpanosta.

10 §.

1) Purettaessa taikka lastattaessa raskaita tavaroita, jotka saattavat aiheuttaa vahinkoja laitureille taikka silloille, on nämä lastin omistajan toimesta taikka hänen kustannuksellaan peitettävä sopivalla alustalla, ja olkoon myöskin ankarasti kielletty kuljetettaessa tällaisia tavaroita iskemästä rautakangeilla laitureihin.

2) Tavaroita, joita puretaan kaupungin nostokurjilla, ei saa jättää nostokurkien viereen, paitsi poikkeustapauksissa ja satamapäälystön erikoisella luvalla.

3) Laitureille, kaduille, käytäville makasiinien etusilloille ja rapuille sekä satamasilloille ei saa jättää tavaroita.

4) Kivi- taikka puuhiilet, kalkki, luujauhott tai muu pölyä ja likaisuutta aiheuttava tavara on purettava ja lastattava tarkoitusta varten varatuilla paikoilla. Satamapäälystön kussakin yksityisessä tapauksessa antamalla luvalla voidaan tällaista tavaraa purkaa myöskin paikoilla, mutta on tällöin kaikki läheisyydessä sijaitsevat varastot, jotka saattaisivat vahingoittua, peitettävä sen toimesta, joka purkamisen tai lastauksen toimittaa, jonka ohella on ryhdyttävä satamapäälystön välttämättömiksi katsomiin varovaisuustoimenpiteisiin.

5) Lannan ynnä muun sellaisen purkaminen taikka lastaaminen saa tapahtua ainoastaan viranomaisen määräämänä aikana sekä vain tarkoitusta varten osoitetulla paikalla, mistä yleisölle vuosittain on tieto ilmoituksella annettava ja on tällainen lasti satama-alueella kiinnitettynä olevassa laivassa peitettävä sopivalla tavoin niin, että hajun leviäminen mahdollisimman suuressa määrin tulee estetyksi.

6) Jos tavarat alustana käytetään kaupungille kuuluvia ristikkoja tai aluspuita, on nämä, niin pian kuin tavara on viety pois, jälleen asetettava siisteihin pinoihin.

7) Jos tavaranomistaja haluaa varastopaikkaa tavaroita varten, on hänen pyydyttävä sitä satamapäälystöltä ja on satamapäälystön ohjeita noudatettava tavaroita varastoon pantaessa.

Räjähdys- ja tulenarkojen aineiden purkaminen ja lastaaminen.**11 §.**

1) Ruudin, dynamiitin tai muiden räjähdysaineiden sekä tulenvaarallisten aineiden kuten öljyjen tai happojen y. m. purkamisen suuremmissa määrin tulee tapahtua ulkosatamassa ja katetuissa proomuissa, joissa tavara sitten kuljetetaan maihin. Kuitenkin voidaan talvella jäiden aikana tai tilan laiturilla salliessa laivan täydellisen eristämisen, sen antaa tulla laiturin viereen siinä toimittamaan purkamisen, mutta on tavara silloin viipymättä vietävä pois satama-alueelta. Tällainen paikka on täydellisesti suljettava asiaankuulumattomilta. Satamapäällystön on ilmoitettava laivan saapumisesta poliisilaitokselle, jonka tulee huolehtia tarpeellisesta vartioinnista, niinkauan kuin purkamista kestää.

Muist. Räjähdys- tai tulenarkoja aineita lastinaan kuljettavien laivojen on satamaan saapuessaan noudatettava yllämainittuja varovaisuustoimenpiteitä myöskin, jos näitä tavaroita ei pureta satamassa.

2) Jos öljylasti saapuu öljyn kuljetusta varten rakennetulla laivalla, josta öljy putkien kautta pumpataan säiliöihin, on lastin omistaja velvollinen hankkimaan vahdin siksi aikaa kuin pumppausta toimitetaan; tällöin on putkijohtoja tarkoin pidettävä silmällä sekä pumppaus heti keskeytettävä, jos huomataan vuotoja johdoissa.

3) Räjähdys- tai tulenarkojen aineiden purkamista ei ilman satamapäällystön lupaa saa toimittaa vuorokauden pimeänä aikana.

4) Samoja varovaisuustoimenpiteitä on noudatettava lastattaessa räjähdys- ja tulenarkoja aineita.

Toimenpiteitä tulenvaaran estämiseksi.**12 §.**

1) Tulenvaaran estämiseksi on kieletty laivan kannella taikka muulla kuin satamapäällystön osoittamalla paikalla toimittamasta öljyn, tervan, pien, tai muiden helposti syttyvien aineiden keittämistä.

2) Samoin on kielletty:

a) lämmitys sellaisilla laivoilla, joilla ei ole kaminoita tai tulisijoja kojuissa tai kajutoissa, sekä laivoilla, joilla ei ole satamapäällystön taikoitusta vartenhyväksymää savupiippua;

b) kaikki lämmitys laivoilla, joissa kansilastina on pellavaa, hamppua, heinää, olkia, tervaa, puutavaraa, tulenvaarallisia öljyjä tai muita syttyviä aineita muualla paitsi pannuhuoneessa ja kojussa tai jotka sijaitsevat alle 36 metrin päässä tällaisia aineita käsittävistä varastoista ulkoilmassa, mikäli satamapäällystö huomaa näiden savupiipujen olevan sellaisessa kunnossa, että on vaaraa kipinöiden lentämisestä;

c) pitämästä palavaa suojatonta kynttilää lastiruumassa, kannella, avoimissa veneissä, laiturilla taikka yleensä satama-alueella;

d) tupakanpoltto laivan kannella taikka lastiruumassa, jos laivalla on kansilastina pellavaa, hamppua, heiniä, olkia, tervaa, puutavaraa tai muita helposti syttyviä aineita sekä laivaveistämön taikka lautatarhan viereen kiinnitetyissä laivoissa ja pienemmissä veneissä samoin kuin myöskin tavaroiden varastopaijaksi luovutetuissa satama-alueen osissa; lautatarhoihin ja muille varastopaijoille on näkyviin paikkoihin asetettava tauluja, joissa tupakanpoltto kielletään;

e) laukauksien ampuminen tai rakettien poltaminen satama-alueella ilman satamapäällystön siihen antamaa lupaa.

3) Laivojen, joita lämmitetään puilla, tulee olla varustettuja asetuksenmukaisilla näkyvään paikkaan savupiipussa asetetuilla kipinäverkoilla, jotka niin hyvin liikuttaessa kuin paikallaan oltaessa satama-alueella on aina pidettävä suljettuina. Veturi ja lokomobiili, jota lämmitetään puilla, on varustettava tehokkaalla ja hyväksyttyä mallia olevalla säkeneensammuttajalla. Aluksella, jonka koneesta menohöyry menee suoraan savutorveen (kone ilman lauhduttajaa) on kielletty liikennöiminen satama-alueella.

4) Tulenarkoja tavaroita, kuten pumpulia, pellavaa, hamppua, heiniä, olkia, y. m. helposti syttyviä aineita ei saa peittämättöminä panna varastoon paljaan taivaan alle. Myöskin on kielletty pitämistä tällaisilla tavaroilla lastattuja rautatievaunuja satama-alueella ilman peitettä.

5) Kivihiilivarastoihin satama-alueella on asetettava putkia lämpömittausten toimittamista varten.

6) Palokujia ei saa sulkea asettamalla niihin tavaroita.

7) Ilman asianomaisilta saatua lupaa ei saa sijoittaa tulisijoja taikka lämpölaiteita eikä myöskään johtaa valaistuslaitteita lautatarhoissa oleviin rakennuksiin.

8) Lautatarhoissa satama-alueella on pidettävä alituista tarkastuskellolla varustettua yövahtia.

9) Jos laivassa, makasiinissa tai varastossa satama-alueella sattuu tulipalo, on satamassa olevien laivojen päällystön, mikäli satama- taikka paloviranomaiset pyytävät, heti lähetettävä apumiehistöä. Samoin on laivan päällikkö velvollinen asettamaan käytettäväksi vesiletkuja, pumppuja ja muita tarpeita. Jos nämä vahingoittuvat, on kaupunki velvollinen korvaamaan vahingon.

10) Jokaisessa tulipesällä varustetussa rakennuksessa ja kaikissa makasiineissa satama-alueella tulee olla vähintään yksi pönttöruisku ja kaksi ämpäriä; suuremmissa makasiineissa yksi kussakin osastossa. Näiden hankinta ja kunnossapito kuuluu rakennuksen omistajalle ja makasiineihin nähden vuokraajalle. Yleisiin varastomakasiineihin hankkii kaupunki palokaluston.

Proomujen merkitseminen.

13 §.

Tuntomerkiksi jokaiseen satama-alueella käytettävään proomuun on sen molemmille sivuille maalattava omistajan nimi tai alkukirjaimet ja proomun numero vähintään 15 cm korkeilla kirjaimilla.

Yleisiä määräyksiä.

14 §.

Laivan päällikön tai hänen asiamiehensä on satamakannantakonttoriin kuittia vastaan suoritettava voimassa olevan taksan mukaiset satama- ja liikennemaksut, ennenkuin purkaminen tai lastaus alotetaan, elleivät satamaviranomaiset ole sen aloittamiseen lupaa antaneet.

15 §.

1) Jos tavaroita jätetään makasiineihin, laitureille taikka varastopaikoille määrättyjä vapaaväiviä pitemmäksi ajaksi, olkoon omistaja velvollinen suorit-

tamaan säädetyn paikanvuokran. Tavarat, jotka levittävät hajua tai polyä taikka joiden varastoonpanosta saatta aiheutua tulenvaaraa taikka muuta haittaa, on satamapäällystön kehoituksesta viivyttelämättä vietävä pois. Jos omistaja kieltäytyy tai viivyttellee tahi on tuntematon taikka ei tavattavissa, huolehtikoon satamapäällystö omistajan kustannuksella tavaroiden poisviemisestä ja säilyttämisestä sekä ilmoittakoon siitä maistraatille. Tavara, joka helposti pilaantuu tai muuten ei vastaa säilytyskustannuksia, on maistraatilla valta viivyttelämättä myydä taikka menetellä sen kanssa muulla tavoin.

2) Sellaiset satamapäällystön haltuunsa ottamat tavarat, joiden omistajat ovat tuntemattomia taikka joille omistajaa ei ilmaannu yön ja vuoden kuluessa, myytäköön maistraatin toimesta julkisella huutokaupalla. Saaduista rahoista vähennetään kaikki kustannukset, jonka jälkeen jäännöksellä menetellään kuten laki löytötavarasta säättää. Sama olkoon voimassa myöskin satamapäällystön huostaansa ottamiin veneisiin, proomuihin ja muihin aluksiin nähden.

16 §.

Jos satama-alueella vene, proomu tai muu laiva on joutunut matalikolle tai veden valtaan taikka uponnut, kehoittakoon satamapäällystö laivan päällikköä, omistajaa taikka näiden asiamiestä toimittamaan aluksen pois. Ellei määräystä noudateta, on satamapäällystön ilmoitettava asiasta maistraatille. Jos laiva on uponnut yleiselle kulkuväylälle esteeksi liikenteelle, on satamapäällystön heti annettava merkitä paikka lain määräämällä tavalla, sekä ellei laivan päällikkö, omistaja taikka näiden asiamies viivyttelämättä ryhdy pelastustyöhön, aloittaa heti tätä tarkoittavat toimenpiteet omistajan kustannuksella. Maistraatille on toimenpiteistä, joihin täten on ryhdytty, ilmoitettava.

17 §.

Satama-alueelle sijoitettuja hengenpelastusvälineitä, kuten pelastusrenkaita, portaita, keksejä ja naarauslaitteita ei saa käyttää muihin tarkoituksiin kuin hengenpelastukseen. Myöskään ei aitauksia tai merkkejä tai varoitustauluja ole lupa muuttaa paikoiltaan tai viedä pois.

18 §.

Uiminen satama-alueella on kielletty muualla paitsi tarkoitusta varten määrätyillä paikoilla.

19 §.

Jos laivan päällikkö taikka omistaja on menetellyt vastoin tämän satamajärjestyksen määräyksiä tai on kieltäytynyt noudattamasta satamapäällystön sen perusteella antamia käskyjä, on satamapäällystöllä oikeus ryhtyä tarpeelliseksi katsottuihin toimenpiteisiin laivan kustannuksella ja vastuulla.

20 §.

1) Se, joka rikkoo tämän satamajärjestyksen määräyksiä vastaan, tuomitaan, mikäli rikkomuksesta ei seuraa yleisen lain tai erityisen asetuksen mukaan rangaistusta, sakkoihin viidestä (5) aina kahteensataan (200) päiväsakkoon sekä on velvollinen korvaamaan kaiken rikkomuksestaan aiheutuneen vahingon ja kustannuksen.

2) Sakot, jotka satamajärjestyksen mukaan tuomitaan maksettaviksi, lankeavat valtiolle sekä muunnetaan maksuvarain puutteessa yleisen lain mukaan.

3) Asiat, jotka aiheutuvat rikoksista satamajärjestyä vastaan, ovat, jollei toisin ole säädetty, otettavat maistraatin käsiteltäviksi ja tuomittaviksi.

21 §.

Tämän satamajärjestyksen kautta kumotaan kaikki vanhemmat määräykset kaupungin satamissa voimassaolevasta järjestyksestä ja on tätä satamajärjestyä painettava tarpeellinen määrä suomen-, ruotsin-, englannin- ja saksankielillä sekä pidettävä yleisön saatavina kohtuullisesta hinnasta etenkin satamakonttorissa.

Liite III.

Promemoria.

Lähetteessä ¹²/₈:lta 2522 §:ssä on Rahatoimikamari pyytänyt hallituksen lausuntoa satamahallituksen kaupunginvaltuustolle lähettämästä Helsingin kaupungin uuden satamajärjestyksen ehdotuksesta, joka on tarkoitettu tulemaan nykyään voimassa olevan, ¹⁵/₁ 1879 sekä ²³/₄ ja ¹/₁₁ 1887 vahvistetun satamajärjestyksen sijaan. Ehdotuksen oli satamahallitus laatinut Suomen satamaliiton kaupungeille ehdottaman yhdenmukaisen satamajärjestyksen pohjalla.

Ehdotuksesta on satamapäällystön tehtäviä koskevat määräykset poistettu (nykyisen satamajärjestyksen 2 §) ja sanotaan ainoastaan »Sataman hallintoviranomaiset» nimikkeen kohdalla 2 §:ssä, että hallintoa satamahallituksen yllävalvonnan alaisena hoitavat satamaliikenne- ja satamakannantakonttorit. Tämä on omansa helpottamaan tarpeelliseksi havaittuja järjestön muutoksia.

Satama-alueen vesirajat on ilmoitettu jonkin verran muutettuina: niinpä ulottuisi 1 §:n 1 kohdan mukaan ulkosatama Kustaanmiekan salmeen, Pihlajasaariin sekä Märsäsaaren ja Drumsön väliseen salmeen ynnä Huopalahteen, jota vastoin nykyisessä satamajärjestyksessä raja kulkee pitkin Susisaaren, Harakan, Liuska-, Sirpale- ja Hernesaaren etelärantaa sekä Saukon, Märsäsaaren ja Porsaan poikki Rajasaareen. Sen ohessa on Sörnäisten ja Pohjoissatama jaettu kahteen satamaan, »Sörnäisten satamaan», Kanan, Knihdin ja Korkeasaaren pohjoispuolella sekä Pohjoissatamaan ja Siltavuorensatamaan tämän linjan eteläpuolella. Vihdoin on »Ullanlinnan satama» ehdotuksessa kutsuttu »Merisatamaksi» nykyisen kielenkäytön mukaan. Hertonäsin vesialuetta ei ole otettu satama-alueeseen.

Ehdotuksen 3 §:än on seikkaperäisempiä määräyksiä pantu sellaisten alusten tulosta satamaan, joilla on lastina räjähdys- tai tulenvaarallisia aineita tai jotka myös saapuvat tarttuvan taudin saastuttamasta paikkakunnasta. Epähuomiosta on säännös, että »satamapäällystön on viipymättä ilmoitettava terveydenhoitolautakunnalle ja poliisilaitokselle laivan saapumisesta, ellei ilmoituksen tekeminen ole annettu toiselle viranomaiselle huoleksi» pantu erityiseksi 4 kohdaksi. Kun tarkoitetaan ainoastaan rutan saastuttamasta paikasta saapuvaa alusta, on ilmoitusta koskeva säännös pantava 3 kohtaan (samaan kappaleeseen) ja voitaisiin

suuremman selvyuden saavuttamiseksi sanan »laivassa» sijaan panna sanat »semoisessa laivassa».

5 §:ssä on saapuneiden alusten ilmoitusaika vähennetty 24:sta 6 tunniksi ja 6 §:ssä on satamapäällystö oikeutettu osoittamaan laiturista pois alukset, jotka viivyttävät purkausta ja kuormausta muiden alusten haitaksi.

Kun esillä oleva satamajärjestyksen ehdotus vastaa nykyisiä oloja ja osoittaa tuntuvasti lisääntyntä selväpiirteisyyttä, minkä ohessa satamapäällystölle siinä on myönnetty lisättyä toimivaltaa, jotta tehokas työ satamissa käy mahdolliseksi, puoltaa allekirjoittanut sitä.

Epäillä kuitenkin saattaa, eikä ruotsinkielisessä tekstissä sanan »hamnkontoret» sijaan kaikkialla olisi pantava sana »hamntrafikkontoret» (suomenkielisessä tekstissä käytetään sanaa satamaliikennekonttori). Niinikään olisi nykyään voimassa olevan satamajärjestyksen 11 §:ssä oleva kielto, ettei kaupunginvaltuuston luvatta saa satamiin teettää laitureja y. m., pysytettävä ja pantava ehdotuksen 16 ja 17 §:n väliin, kuitenkin siten muodostettuna, että lupa sellaisen laitteen teon myöntämiseen voitaisiin siirtää satamahallitukselle ja sakonuhka poistettaisiin, koska tästä on yleisiä määräyksiä ehdotuksen 20 §:ssä.

Ruotsinkielisen tekstin 1 §:n 1 kohdan alku muutettaneen seuraavaksi: »Helsingfors stads hamnområde består av yttre och inre hamn och omfattar ett vattenområde, som . . .»

Lähetekirjat palautuvat tässä.

Helsingissä, elokuun 21 päivänä 1924.

S. Randelin.

Liite IV.

Helsingin Palotoimikunnalle.

Kehoitettuna lausumaan mieleni Helsingin kaupungin satamajärjestysehdotuksesta on minulla kunnia esittää seuraavaa:

12 §:n 4 kohdan alku olisi muutettava seuraavaksi: Helposti syttyviä tavaroita, niinkuin puuvillaa, pellavaa, hamppua, heiniä, olkia, turvepehkuja y. m. samantapaisia aineita, ei saa j. n. e. Näitä tavaroita ei nimittäin voi sanoa tavallisessa mielessä tulenaroiksi.

Saman 12 §:n 6 kohta olisi muutettava likimain seuraavaksi: »Tarpeellinen määrä ja kyllin leveitä palokujia on satama-alueella avoinna pidettävä siten, että palokunta esteettömästi voi päästä varastoon tai sitä varten teetettyihin rakennuksiin, minkä ohessa mainittujen kujain pitää johtaa palolaitoksen pumpuille sopiville vedenottoaikoille. Vedenottoaikoille johtavia teitä tai kujia eivät saa muutoin kuin kadun tasossa risteillä rautatieraitteet tai muut sentapaiset laitokset. Palokujia ei saa sulkea eikä tavaraa niihin säilyttää.»

Tämän toivomuksen perusteluna voidaan mainita, että useilla satama-alueillamme, niinkuin Jätkäsaarella, Sörnäsissä ja Ruoholahdessa, on ylen vaikea löy-

tää sopivaa vedenottoa paikkaa tai siihen päästä, sen johdosta että on edellä mainittu tai muunlaisia esteitä.

Saman §:n 10 kohdassa olisi ensimmäisen lauseen loppupuoli, joka ehdotuksessa on »vähintään yksi pönttöruisku ja kaksi ämpäriä» j. n. e. vaihdettava sanoihin »sellainen tulensammutuslaite, jonka kaupungin paloviranomaiset katsovat kohdulliseksi määrätä».

Uusiksi kohdiksi ehdotetaan:

11) Kaupungin satama-alueet on, mikäli mahdollista, liitettävä kaupungin vesijohtoverkkoon ja varustettava paloputkilla, joiden sijoitus on toimitettava yksissä neuvoin palopäällikön kanssa.

12) Laitteita palokunnan nopeaan hälyyttämisen tulee olla kaupungin satama-alueilla.

Helsingissä, helmikuun 10 päivänä 1925.

Gösta Wasenius.

Liite V.

HELSINGIN KAUPUNGIN

Terveystoimituslautakunta

Lokak. 9 p:nä 1924.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

N:o 263.

Lähetteellä viimekuluneen elokuun 29 päivästä § 2626 on Rahatoimikamari pyytänyt Terveystoimituslautakunnan lausuntoa kaupungin Satamahallituksen laatimasta ehdotuksesta uudeksi satamajärjestykseksi Helsingin kaupungille.

Tämän johdosta saa Lautakunta, palauttaen lähetteen, kunnioittaen ilmoittaa pääasiassa yhtyneensä kyseelliseen ehdotukseen, mutta katsoo, että ehkä olisi eduksi, jos 3 ja 10 §§:iin tehtäisiin seuraavat lisäykset.

3 §:n 3 kohdan ehdottaa Lautakunta kuulumaan näin:

»Jos laiva saapuu rutan taikka muun kulkutaudin saastuttamalta paikkakunnalta taikka laivalla on matkalla sattunut sairaus- tai kuolemantapaus epäilyttävään tarttuvaan tahi tuntemattomaan tautiin, on Valtioneuvoston julkaisemia määräyksiä tarkkaan noudatettava ja on laivan tullessaan satamaan nostettava ja pidettävä ylhäällä päivän aikana säädetty karanteenilippu (merkinantolippu Q), sekä vuorokauden muina aikoina kolme toistensa yläpuolella olevaa ja ympäri näköpiiriä näkyvää lyhtyä, joista ylimmäinen ja alimmainen ovat punaisia sekä keskimäinen valkoinen ja jotka ovat sijoitetut samalla tavalla kuin 1 momentin 2 a) kohdassa mainitut merkit. Merkkiä ei saa laskea alas, ennenkuin asianomainen lupa on siihen saatu. Ennen tätä älköön laiva myöskään olko yhteydessä maan tai toisen laivan kanssa, ja on laivaa ohjanneen luotsin myös jäätävä laivaan, kunnes hän on saanut luvan poistua. Laiva on ankkuroitava erillään olevalle paikalle, jonka Satamahallitus yksissä neuvoin Terveystoimituslautakunnan

kanssa on tähän tarkoitukseen osottanut ja josta on asianmukaisesti kuulutettu. Satamaluotsin on ohjatessaan laivaa ankkuripaikalle vältettävä laivaan nousemasta.

Satamapäällystön on viipymättä ilmoitettava Terveystoimikunnalle ja poliisilaitokselle tällaisen laivan saapumisesta.»

Eräitä tavaroita, etupäässä ravintoaineita, lastattaessa ja varastoon pantaessa, on voitu havaita varsin suuria terveydellisiä epäkohtia, minkä vuoksi olisi toivotavaa, että alempana mainittava määräys otettaisiin satamajärjestykseen, ja on Terveystoimikunta katsonut että mainittu lisäys voitaisiin liittää 8:na kohtana 10:teen §:ään, jotta laaditun ehdotuksen muotoa ei suuremmassa määrässä muutettaisi.

»8) tavaroita purettaessa ja varastoon pantaessa on hyvää järjestystä noudatettava ja voimassa olevissa asetuksissa terveydenhoidosta löytyviä määräyksiä tarkoin seurattava.»

Terveystoimikunnan puolesta:

O. v. Hellens.

Alfr. Manninen.

Liite VI.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SATAMAHALLITUS.

Lokak. 28 p:nä 1924.

N:o 225.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

Liike^(myös)konttori on hallitukselle ilmoittanut että yleinen syyttäjä on asettanut satamakonstaapeli Frans Oskar Österholmin syytteeseen luvattomasta luotsauksesta sen johdosta että hän luotsatessaan erästä laivaa Länsisatamasta Gustavsvärnin salmen kautta tarkastuspojulle poikkasi laivan päällikön pyynnöstä Harmajan majakalle.

Koska tällaiset tapahtumat olisivat vastaisuudessa vältettävät ja kaupungin satamakonstaapeleille vahvistettava kieltämätön oikeus luotsaukseen kaupungin omistamilla vesialueilla, olisi hallituksen mielestä ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin. Yksinkertaisin keino tässä suhteessa olisi hallituksen mielestä Helsingin kaupungin satamajärjestysehdotuksen 1 §:n ensimmäisen kohdan muuttamisen ohellisen ehdotuksen mukaiseksi. Hallitus saa sen vuoksi kunnioittaen ehdottaa että Rahatoimikamari tekisi tarpeelliseksi näkemänsä muutoksen sanotun ehdotukseen.

Satamahallituksen puolesta:

Otto Engb. Jaatinen.

A. Hellström.

Liite VII.

Helsingin kaupungin satamajärjestys.**Kaupungin satama-alue.****1 §.**

Helsingin kaupungin satamapiirin, johon kuuluu ulkosatama ja sisäsatama, muodostaa kaupungin omistama vesialue, jonka raja meren puolelta kulkee Vantaanjoen suulta Vanhankaupungin selän yli Kuusisaaren (Granholmen) ja Lammassaaren (Fårholmen) välitse Herttonäsin niemen edustalle ja sieltä Brändömaan ja Brändösaaren länsipuolitse Hopeasalmen (Silversundet) kautta Kruunuvuoren selälle, missä raja kulkee etelää kohti Vasikkasaaren (Kalvholmen) länsipuolitse Kuninkaansaaren (Kungsholmen) salmeen ja sieltä etelään Matalakarin (Låg-haru) itäpuolitse sekä Harmajan ja Kuivan Jauhosaaren (Torr Mjölö) välitse. Tästä kulkee raja länteen Harmajan ja Suuren Katajasaaren (Stora Enskär) eteläpuolitse, mistä se kääntyy pohjoista kohti sekä kulkee Melkön ja Länsi Pihlajasaaren (Västra Rönnskär) välitse Märäsaaren (Märrholmen) ja Drumsön välisen salmeen. Tästä kulkee raja Porsassaaren (Grisen) kautta ja Seurasaaren länsipuolitse Huopalahteen.

Satamapiiriin kuuluvat — — — — —

Liite VIII.

Promemoria.

Rahatoimikamarin kiireellisen lähetteen johdosta t. kuun 17 p:ltä § 653 koskeva Satamahallituksen ehdotusta kaupungin satama-alueen laajentamiseksi eteläänpäin, saan kunnian esittää seuraavaa:

Oheenliitetyssä merikortissa on vahvistetun satama-alueen raja merkitty sinisellä viivalla ja satamahallituksen ehdotus punaisella viivalla.

Satamahallitus haluaa alueen laajentamista jotta voisi satamaluotsilla — ilman kruunuluotsia — viedä laivat Kustaanmiekansalmen kautta satamasta satamaan (Pitkäluodonsalmen kautta on tämä oikeus jo aikaisemmin myönnetty); jotta voisi viädä laivat Rönnskär'ille, jossa kuten tunnettua on öljyvarastoja, sekä kantaa satamarahoja Rönnskär'illä ja laivoilta, jotka laskevat ankkuriin Länsi Sataman edustalla. Niin pitkälle on allekirjoittanut yhtä mieltä satamahallituksen kanssa. Mutta laajentaa satama-aluetta merelle Grooharalle saakka, jonka ainoa etu olisi että nopeusmittauksessa täällä mitatulla matkalla, ei kruununluotsia tarvitsisi käyttää näiden kruununluotsien vahingoksi, on mielestäni sekä luonnotonta että tarpeetonta. Tämän johdosta rohkenen ehdottaa etelärajan kulkevaksi kartalla merkittyä punaista pilkkuviivaa pitkin, joka Kuninkaansalmesta kulkee Majakkasaaren eteläniemekkeen ohi ja sieltä länteenpäin Tiirakarin ohi Melkö'tä vastaan, mistä seurataan satamahallituksen ehdottamaa rajaa Huopalahteen.

Helsingissä, 19 p. helmik. 1925.

Gunnar Lindqvist.

*Keskussairaalakomitean mietintö n:o 4
ynnä tuberkulosisairaalan paikaksi varatulle
alueelle teetettävään kahden sairaalapaviljongin
sekä asuin- ja poliklinikkarakennuksen uudet
luonnospiirustukset.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kirjelmässä syyskuun 10 päivästä 1924 oli keskussairaalakomitea Kaupunginvaltuustolle lähettänyt tuberkulosisairaalan paikaksi varatulle alueelle rakennettavain kahden sairaalapaviljongin sekä asuin- ja poliklinikkarakennuksen luonnospiirustukset sekä näiden rakennusten teettämiseen pääasiassa mainittujen piirustusten mukaisesti aluksi anonut 1925 vuoden talousarvioon merkittäväksi 12,000,000 markan määrärahaa. Asiaa marraskuun 26 päivänä s. v. käsitellessään päätti Valtuusto työn aloittamiseksi talousarvioon merkitä mainitun määrän, josta kuitenkin myös olisi viemäri- ja vesijohdot kustannettava 726,000 markalla, mutta muuten palauttaa asian komiteaan, jonka tulisi ennen puheenalaisten rakennusten pääpiirustusten laatimista Valtuustolle antaa rakennusten tarkistettut luonnospiirustukset, jotka olisi laadittava huomioon ottaen, että suurinta säästäväisyyttä rakennusten teettämisessä voitaisiin noudattaa.

Tämän johdosta tarkasti keskussairaalakomitea uudelleen mainitut luonnospiirustukset Kaupunginvaltuuston mainitsemassa tarkoituksessa ja teki niihin eräitä muutoksia. Komitea käytti tällöin myös hyväkseen niitä kokemuksia, joita allekirjoittanut Palander ja komitean arkkitehti E. Forsman olivat saaneet Valtuuston apurahalla viime syksynä tekemällään ulkomaisella opintomatalla. Niinikään otettiin, sikäli kuin komitea katsoi mahdolliseksi, huomioon luonnospiirustuksia vastaan kaupungin yleisten töiden hallituksen ja rahatoimikamarin antamissa lausunnoissa tehdyt muistutukset.

Kun tarkistettut luonnospiirustukset viime tammikuun lopulla jo olivat miltei valmiit, sai komitea tietää, että kysymys oli nostettu huoneiston laittamisesta vastaiseen tuberkulosisairaalaan kaupungin sairaanhoitajatarhoulullekin. Komitea sentähden katsoi ennen piirustusten lähettämistä Kaupunginvaltuustolle olevan odottaminen mainitun kysymyksen ratkaisua. Kokouksessaan viime maaliskuun 4 päivänä Valtuusto todellakin päätti sairaalan hallintorakennuksen olevan tehtävä viisikerroksinen nelikerroksisen sijasta sekä että yksi

kerros pääasiallisesti varattaisiin sairaanhoitajatarkoululle. Tämän johdosta kävi tarpeelliseksi laatia mainitun rakennuksen piirustukset uudestaan, joka työ nyttemmin on suoritettu.

Huomauttaen että viivytyksessä ei jää komitean viaksi, komitea kunnioittaen lähettää Kaupunginvaltuustolle tarkistettavat luonnospirustukset sekä samalla lyhyesti selvittää tärkeimpiä komitean alkuperäisiin piirustuksiin tekemiä muutoksia ja niiden yhteydessä olevia seikkoja.

Sairaala-
paviljongit.

Mitä ensinnä molempiin sairaspaviljonkeihin tulee, on komitea eritoten ensimmäisen, toisen ja kolmannen kerroksen asemapiirroksiin, joihin kerroksiin kaikki sairashuoneet on sijoitettu, tehnyt useita huomattavia muutoksia.

Vaikka komitea tällöin on Kaupunginvaltuuston toivomuksen mukaisesti koettanut, mikäli mahdollista, vähentää paviljonkien kustannuksia, ei komitea kuitenkaan ole katsonut voivansa ehdottaa sitä sairashuoneiden järjestelyä, joka kieltämättä on halvin, nimittäin että teetetäisiin isoja, kahdelta puolelta valaistuja sairassaleja, joista kukin olisi aiottu isohkolle potilasmäärälle. Tuolista huoneiden järjestelyä ei tässä tapauksessa käy puoltaminen, syystä että tuberkulosia sairastavat potilaat muita enemmän häiritsevät toisiaan. Toiselta puolen ei myöskään potilasluvun huonetta kohti tietenkään taloudellisista syistä pidä olla liian pieni. Tukholman kaupungin Söderbyn parantolassa ovat esim. useimmat huoneet aiottu 8 potilaalle ja Skandinavian ja Saksan kansanparantoloissa ylipäänsä ovat 6 potilaan huoneet tavalliset. Komitean enemmistö puolestaan on ehdottanut, että useimmat huoneet varattaisiin 6 potilaalle, ja on silloin ajatellut, että kolme vuodetta sijoitettaisiin vierekkäin kumpaisellekin pitkälleseinälle. Eriävän mielipiteen tästä asiasta on lausunut allekirjoittanut Ryömä, joka, ollen sitä mieltä, että potilaat yleensä viihtyvät huonosti, jos heitä on useita samassa huoneessa, ja että ennen kaikkea keuhkotautipotilaat voivat pahasti häiritä toisiaan, on halunnut rajoittaa potilaiden suurimman määrän kussakin huoneessa neljäksi. Tähän mielipiteeseen ei komitean enemmistö ole voinut yhtyä, osin koska hiukan isommat huoneet ovat halvemmat ja mukavammat käyttää, osin koska seinivierille sijoitettuja vuoteita ei käy puoltaminen; taas niin vähäsyvyisten huoneiden rakentaminen neljälle potilaalle, että vuoteet olisivat sijoitettuina kaksi vierekkäin pitkin kumpaistakin pitkäseinää, olisi liian epätaloudellista. — Epäämätön ehto, jotteivät jopa 6 potilaan huoneet aiheuttaisi haittoja, on kuitenkin, että jokaisella osastolla on tarpeellinen määrä 1 ja 2 potilaan huoneita. Sellaisia huoneita on myös tarkistettujen piirustusten mukaan joka kerroksessa.

Mitä kuutiometrilukuun potilasta kohti tulee, on komitea emmittyään säästäväisyysyistä luopunut aikaisemmin asettamastaan vaatimuksesta, että vähintään 25 m³ on laskettava potilasta kohti, ja laskenut isommille huoneille ainoastaan 23 m³ siinä toivossa, että se voimaperäinen tuuletus, mikä keuhkotautisten

hoitolaitoksissa on tarpeellinen, tässäkin sairaalassa toimeenpannaan; pienemmissä huoneissa, jotka on aiottu heikommille potilaille, jotka eivät siedä niin voimakasta tuuletusta, on suurempi ilmakuutio säilytetty. Allekirjoittanut Ryömä on kuitenkin eriävänä mielipiteenään tahtonut huomauttaa, että kuutiotilavuudella tällaisessa tapauksessa on suuressa määrässä teoreettinen merkitys, koska ikkunat säännöllisesti pidetään auki, ja että senvuoksi 20 m³ tilavuus tai ehkä vähän pienempikin potilasta kohden riittäisi.

Kun sairashuoneiden lattiapinta on laskettu mahdollisimman säästeliäästi, on vaaditusta 23—25 m³:n ilmakuutiosta potilasta kohti ollut seurauksena, ettei huoneiden korkeutta ole voitu laskea 3.45 metriä alemmaksi. Mainitulla perusteella on kuitenkin allekirjoittanut Ryömä ollut sitä mieltä, että 3.10 metrin huonekorkeus riittäisi.

Kunkin kerroksen sairashuoneet on tarkistettujen piirustusten mukaan aiottu jaettaviksi kahden sairastosaston kesken, mikä seikka on vaatinut kuhunkin kerrokseen järjestämään kaksi päivähuonetta, kaksi tekeittiötä y. m. yhden sijasta. Sivuhuoneiden sijoitukseen nähden on sitä paitsi eräitä muutoksia tehty.

Suuri pinta-alan säästö on saavutettu varsin huomattavassa määrässä vähentämällä välikäytävätilaa (vrt. kylkirakennuksia aikaisemmissa luonnospiirustuksissa). Keskustassa olevat välikäytävät on aiottu käytettäväksi myös potilaiden ruokasaleina, jollaista järjestelyä on haitatta sovellettu useissa ulkomaiden tuberkulosisairaaloissa.

Neljännessä kerroksessa on komitea pysyttänyt ison makuuhallin. Useimmissa ulkomaisissa tuberkulootisten hoitolaitoksissa ovat makuuhallit tosin joko 1) erillisinä yhdessä kerroksessa tai 2) laitoksen kylkirakennuksina, toisinaan monikerroksisina, tai myös 3) ulkoparvekkeina sairashuoneiden edessä. Molemmat ensiksi mainitut vaihtoehdot ovat kuitenkin kalliita ja niihin liittyy käytännössä eräitä haittoja, viimeksi mainittu taas ei voi tulla kysymykseen meidän ilmastossamme. Esimerkkejä makuuhallien sijoituksesta ylimpään kerrokseen ei kuitenkaan myöskään puutu ulkomailta eikä Suomesta, ja sellainen sijoitus on ylipäätään osoittautunut käytännölliseksi sekä sairaanhoidon kannalta tyydyttäväksi. Väite, joka sitä vastaan tosin voidaan tehdä, on, että halli eräiden tuulien välitessä joutuu alttiiksi tuulelle, mutta tämän voi useimmissa tapauksissa ehkäistä jakamalla sen väliseinillä. Komitean lääkeopilliset asiantuntijat ovatkin puoltaneet tällaista makuuhallin sijoitusta, jonka sitä paitsi eräs Saksan kokeimpia erikoistuntijoita sairaalarakennusten alalla, hampurilainen arkkitehti t:ri Ruppel, on havainnut oivalliseksi.

Saman kerroksen työsaleja ei komitea ole katsonut voivansa poistaa eikä vähentää. Todellisuudessa lienee niitä katsottava välttämättömiksi tuberkulootisten hoitolaitoksissa, koska eräät potilaat, jotka kuukausimääräksi jäävät laitoksiin, ehdottomasti tarvitsevat toimintaa ja kun sitä paitsi kevyt ja potilaan voimien mukaan sovitettu työ edullisesti välittää palautumista ansiotyöhön. Työsaleille

on piirustuksissa varattu verraten runsaasti tilaa, eritoten siihen nähden, että jokin osa siitä voitaisiin tarvittaessa käyttää arvaamattomiin tarkoituksiin. Tuollainen varatila on ehdottomasti tarpeellinen, jotta voitaisiin tyydyttää ne vaatimukset, joita uudet tutkimus- ja hoitotavat voivat sairaalan tarjoamalle tilalle asettaa. Tässä yhteydessä huomautettakoon, ettei kolmekymmentä vuotta takaperin ollut olemassa röntgendiagnostiikkaa ja ettei myöskään uudenaikaista valohoitoa, joka nyttemmin on välttämätön, eritoten kurkkutuberkulositapauksissa, ole sovellettu paljon vuosikymmentä kauempaa.

Neljänteen kerrokseen on lisäksi sijoitettu kylpylaitos. Kun nimittäin on tuberkulosisairaalassa ehdottomasti välttämätöntä, että jokainen potilas saa täysikylvyn kerran viikossa sekä, jos haluaa, ryöppykylvyn kerran päivässä, eivät sairassastojen vierellä sijaitsevat pienet kylpyhuoneet, jotka on tarkoitettu käytettäväksi ainoastaan heikoimmille potilaille, riitä tähän tarkoitukseen. Kylpylaitoksen välittömään yhteyteen on sijoitettu valohoituhuoneet.

Kellarikerrokseen on tullut lisää astiainpesuhuone, likaisten vaatteiden lajitteluhuone ja ruumiinpukemishuone sekä miespuolisten potilaitten paviljonkiin huone puusepän töitä varten.

Melko suuri kuutiosisällyksen säästö on vihdoinkin aikaansaatu poistamalla yksi alkuperäisiin luonnospiirustuksiin merkityistä kolmesta porrashuoneesta, joita ilman komitea on katsonut voitavan tulla toimeen.

Sairassijojen luku olisi tarkistettujen, kirjaimella A merkittyjen piirustusten (pääehdotuksen) mukaan kumpaisessakin paviljongissa 150 eli kaikkiaan 300. Jos joihinkuihin potilaiden päivähuoneiksi merkittyihin huoneisiin sijoitetaan potilaita, voidaan kuitenkin potilaslukua jonkin verran lisätä (ks. oheenpantua piirustusta C). Tätä mahdollisuutta ei komitea kuitenkaan ole toistaiseksi katsonut olevan otettava lukuun. Komiteassa ovat allekirjoittaneet Palander ja Hisinger tehneet ehdotuksen sellaisesta molempien paviljonkien laajentamisesta, että niistä voitaisiin varata tilaa vielä 82 eli siis kaikkiaan 382 potilaalle. Tämän ehdotuksen perustelemiseksi on etusijassa esitetty, että tuberkulosipotilaiden sairassijain tarve jo nykyään nousee lähes 350:en, minkätähden sairaala vähän ajan kuluttua osoittautuisi riittämättömäksi kaupungin tarpeisiin. Kun ehdotettu laajennus, joka rakennustekniseltä kannalta ei kohtaisi minkäänlaisia vaikeuksia, ei olisi lisäävä rakennuskuluja enemmällä kuin noin 2,474,000 markalla, olisi sen ohessa kaupungille taloudellisesti edullista nyt hankkia itselleen 82 sairassijaa noin 30,170 markan hinnalla sairassijaa kohti. Komitea on havainnut paviljonkien laajentamisen hyväksi esitettyjen syiden ansaitsevan huomiota, minkätähden komitea tämän oheen panee vaihtopuoliset, kirjaimella B merkityt piirustukset, jotka osoittavat, miltä ehdotus toteutettuna näyttäisi. Komitean enemmistö ei kuitenkaan ole katsonut olevansa oikeutettu luopumaan komitean alkuperäisestä ehdotuksesta, että rakennettaisiin kaksi paviljonkia yhteensä 300 potilaalle, koska tämä on Kaupunginvaltuuston päätöksellä hyväksytty ja sentähden sen on katsottu olevan komitean ohjeena.

Komitean ehdottamain muutosten johdosta on kunkin kerroksen pinta-ala voitu vähentää noin 230 m². Kuutiotila taas on kumpaisessakin paviljongissa vähentynyt noin 3,800 m³ eli yhteensä noin 7,600 m³, mikä komitean ensimmäisessä laskelmassa käytetyn yksikköhinnan eli 320 markan kuutiometrihinnan mukaan vastaa 2,432,000 markan rakennuskustannuksia. Viimeksi mainittu laskelma oli kuitenkin, niinkuin komitea sitä Kaupunginvaltuustolle esittäessä nimenomaan huomautti, aivan likimääräinen ja ainoastaan tarkoitettu kuluva vuoden menosääntöön sairaalarakennusten aloittamista varten merkittävän määrärahan perustukseksi. Allekirjoittaneen Hård af Segerstadin nyttemmin vähemmän summittaisten periaatteiden mukaan toimitettua tämän laskelman tarkastuksen on komitea havainnut sairaspaviljonkien kuutiosisällyksen olevan laskettava jonkin verran suuremmaksi kuin siinä on ilmoitettu (ks. tämän oheista taulua). Tämän johdosta ei odotettu säästö, mikäli puheenalaisia paviljonkeja koskee, nousisi edellä mainittuun määrään, vaan, huolimatta huomattavista supistuksista, ainoastaan noin 915,840 markkaan, s. o. kustannukset alenisivat noin 15,075,840 markasta noin 14,160,000 markkaan. Jos taas kirjaimella B merkityt piirustukset hyväksyttäisiin, nousisivat päin vastoin likimääräiset kustannukset tarkastetun laskelman mukaan noin 1,558,160 markalla eli noin 16,634,000 markkaan.

Asuin- ja poliklinikkarakennuksen (hallintorakennuksen) luonnospiirustuksiin on tietenkin tärkeimmän muutoksen aiheuttanut Kaupunginvaltuuston päätös sijoittaa sairaanhoitajatarhoukoulun huoneisto sinne. On kuitenkin tehty muitakin muutoksia, joista osa on, samoin kuin paviljonkeihinkin nähden, tehty säästäväisyyssyistä, toiset taas sellaisten tarpeiden tyydyttämiseksi, joita ei alkuperäisissä piirustuksissa ollut riittävästi otettu huomioon, tai tarkoituksenmukaisemman aseman järjestelyn aikaansaamiseksi.

Ensimmäisessä kerroksessa on samoin kuin ennenkin tuberkulosipoliklinikka toisella puolella sekä eräitä kansliahuoneita y. m. sekä vastaanotto-osasto toisella. Poliklinikassa, joka nyt on sijoitettu kerroksen länsiosaan ja johon on laitettu välitön käytävä julkisivun puolelta porttiholvista lähtevän sijaan, on tutkimushuoneiden luku lisätty kahdesta kolmeksi, jotta kävisi mahdolliseksi 3 lääkärin siellä yhtäikaa tutkia potilaita, sekä lisätty konttori- ja arkistohuone, minkä ohessa odotushuonetta ja hoitajatarten vastaanottohuonetta on melko paljon isonnettu; sitä vastoin on tällä puolella oleva siivoojatarhuone poistettu. Siten suunniteltuna voisi poliklinikka palvella odotettua jossain määrin lisääntyntä potilaslukua. Mahdotonta ei myöskään ole myöhemmin vielä laajentaa poliklinikkaa, sinne sijoitetun röntgenosaston kun tarvittaessa voi vastedes muuttaa muuanne. Ensimmäisen kerroksen hallinnolliseen kylkirakennukseen, joka nykyään sijaitsee kerroksen itäosassa, ovat tulleet lisäksi lääkärinhuone, kirjastohuone, kaksi laboratorihuonetta sekä tutkimushuone ja kylpyhuone, molemmat vastaanotto-osastoa varten; sitä vastoin on aiottu ylihoitajattaren huoneisto sieltä

Asuin-
ja poli-
klinikka-
rakennus.

siirretty kolmanteen kerrokseen. Jo alkuperäisiin luonnospiirustuksiin merkitty, nyt laajennettu vastaanotto-osasto on aiottu yöllisiä päivystystapauksia varten, jotka muutoin häiritsisivät koko sairaalaa, sekä polikliniillisesti hoidettuja tapauksia varten, joita ei tarvitse ottaa itse sairaalaan. — Tähän kerrokseen tehtyjen muutosten johdosta, joita komitea on pitänyt tarpeen vaatimina, on ollut välttämätöntä pidentää rakennusta 7 metriä, joka pidennys kuitenkin ainoastaan kohdistuu puheenalaiseen ja kellarikerrokseen.

Myös toisessa ja kolmannessa kerroksessa sijaitseviin asuinhuoneistoihin ja -huoneisiin nähden on tehty erinäisiä muutoksia. Etusijassa koskee tämä lääkärinhuoneistoja. Vanhemmissa piirustuksissa oli erityiset asuinhuoneistot ylläkäärille (6 huonetta ja keittiö), alilääkäriä (4 huonetta ja keittiö) ja vanhemmalle apulaislääkäriä (3 huonetta ja keittiö) sekä yhteinen asuinhuoneisto kolmelle nuoremalle apulaislääkäriä (5 huonetta ja keittiö), jota vastoin uusiin piirustuksiin on otettu ainoastaan yksi isonlainen asuinhuoneisto (5 huonetta ja keittiö) ylläkäärille sekä kaksi kaksoishuonetta apulaislääkäriä; alilääkärin huoneisto (4 huonetta ja keittiö) on muutettu neljänteen kerrokseen. Lääkärin asuinhuoneiden luvun vähentämisen johdosta on toisessa ja kolmannessa kerroksessa voitu varata tilaa ylihoitajattaren asuinhuoneistolle (ks. edellä) sekä huoneet entistä useammalle osaston- ja alihoitajattarelle, minkä ohessa alkuperäisten piirustusten mukaisia liian pieniä yöhoitajatarten huoneita on voitu jonkin verran isontaa.

Koko neljäs kerros, lukuun ottamatta ainoastaan edellä mainittua alilääkärin asuinhuoneistoa, tulisi tarkistettujen piirustusten mukaan sairaanhoitajatar-koulun ynnä siihen kuuluvien oppilasaruntojen käytettäväksi. Piirustuksiin on tarkoitusta varten merkitty luentosali, opetushuone, ruokasali tarjoilukeittiöineen, iso koulukeittiö, kirjastohuone, kaksoishuone johtajattarelle, asuinhuone alkoovineen yhdelle opettajattarelle, 13 asuinhuonetta oppilaille, yksi huone oppilaiden keskuudessa sattuvia taudintapauksia varten sekä tarpeelliset kylpyhuoneet, käymälät ja virutushuoneet.

Rakennuksen viidenteen kerrokseen on tarkistetuissa piirustuksissa kaikki palvelijaston asuinhuoneet sijoitettu, ja tänne on myös kellarikerroksesta siirretty naispalvelijaston kokoushuone, jota samalla on isonnettu. Tähän kerrokseen on niinkään sijoitettu 6 uutta asuinhuonetta sille lisäpalveluskunnalle, mikä käy kulkutautisairaalassa tarpeelliseksi sinä aikana, jolloin sen talousosaston henkilökunnan on hoidettava tuberkulosisairaan ruuanpitoa y. m., mikä tarve oli alkuperäisissä piirustuksissa jäänyt huomioon ottamatta. Toiselta puolen on puheenalaisesta kerroksesta poistettu eräitä hoitajatarten asuinhuoneita sekä kokoushuone.

Huomattava parannus kaikkien kerrosten asemaan on saavutettu sijoittamalla uudestaan kylkirakennusten sivuportaat siten, että käytävä niihin kumpaiseenkin sijaitsee etelään sairaala-aluetta päin eikä itään- tai länteenpäin. Siten ovat kaik-

kien viiden kerroksen halki kulkevat välikäytävät, joiden valaistus ei aikaisemmin ollut täysin tyydyttävä, voineet osin saada välitöntä valoa, osin parannettua välillistä valaistusta.

Kellarikerrokseen vihdoinkin ovat tulleet lisää röntgenkoneistoa ja röntgenlevyjen säilyttämistä varten tarpeelliset huoneet. Sen ohessa on palvelijaston ruokasalia ja kylpyhuoneita tuntuvasti isonnettu sekä huoneiden sijoitusta eräiltä kohdin muutettu.

Asuin- ja poliklinikkarakennuksen piirustusten muutokset eivät tietenkään vähentäisi, vaan päin vastoin lisäisivät tämän rakennuksen teettämisestä olevia laskettuja kustannuksia, rakennuskuutio kun jo pääasiassa sairaanhoitajatarkoulua varten aiotun uuden kerroksen johdosta on lisääntynyt noin 3,500 m³:llä. Tässä aikaisemmin mainituksa likimääräisten kustannuslaskelmain tarkastuksessa on sitä paitsi havaittu, että puheenalaista rakennusta varten laskettu 300 markan yksikköhinta kuutiometriltä, huoneitten pienuuteen ja rakennukseen tehtävien johtojen suureen lukumäärään nähden, on ollut liian alhainen ja on korotettava samaan määrään kuin sairaspaviljongeista eli 320 markkaan m³:ltä. Nämä muutokset ovat antaneet tulokseksi asuin- ja poliklinikkarakennuksen teettämisestä arvioitujen kustannusten kohoamisen noin 1,494,100 markalla eli noin 5,193,900 markasta noin 6,688,000 markkaan (ks lähemmin tämän oheista taulua).

Kun sairaspaviljongeja pääsuunnitelman mukaan rakennettaessa on laskettu syntyvän säästöä noin 915,840 markkaa ja suunnitelman B mukaan rakennettaessa kustannusten lisääntyvän noin 1,558,160 markkaa, lisääntyisivät siis likimääräiset kustannukset kaikkien kolmen rakennuksen teettämisestä ensinmainituksa tapauksessa 578,260 ja jälkimmäisessä 3,052,260 markalla, nousten edellisessä tapauksessa 20,848,000 ja jälkimmäisessä taas 23,322,000 markkaan.

Edellä esitetyissä kustannuslaskelmissaan ei komitea enempää kuin aikai- Muut työt.
semmissakaan ole ottanut huomioon muita menoja kuin ne, joita johtuu itse rakennusten teettämisestä, jossa tapauksessa rakennusten lämpö- ja vesijohtojen kustannukset on otettu lukuun. Tähän tulee kuitenkin lisäksi eräitä toisia enemmän tai vähemmän tarpeellisia, osittain varsin huomattavia kustannuksia, jotka kuuluvat sairaalan rakennustyön yhteyteen ja joita komitea nyt on koettanut mahdollisuuden mukaan arvioida. Näihin nähden pyytää komitea viitata tämän oheiseen, allekirjoittaneen Hård af Segerstadin laatimaan tauluun, jonka komitea on hyväksynyt. Taulussa olevain eräin selitykseksi ja perustelemiseksi lienee sen ohessa lyhykäisesti huomautettava joitakin seikkoja.

Niinkuin jo komitean viime esityksessä mainittiin, on komitea ajatellut, että ensimmäisen kerroksen tasoon kumpaisenkin sairaspaviljongin eteläpuolelle teetetäisiin pengermiä, joita sopivan sään vallitessa voitaisiin käyttää mainittuun kerrokseen sijoitettujen huonoimpien sairaiden makuupaikkoina. Kustan-

nukset näistä molemmista pengermistä, joissa pääsuunnitelman mukaan olisi paikkoja 26 ja suunnitelman B mukaan 28 potilaalle, on edellisen mukaan laskettu 152,000 ja jälkimmäisen mukaan 161,000 markaksi.

Niinikään aikaisemmin ajateltuihin sairaspaviljongeista asuin- ja poliklinikkarakennukseen johtaviin yhdyskäytäviin nähden on komitea nyttemmin määritellyt kantansa siten, että nämä käytävät jo nyt olisi tehtävä. Komitea on nimittäin, katsoen röntgendiagnostiikan yleisesti tunnustettuun merkitykseen havainnut erittäin toivottavaksi, että kaikki sairaalan potilaat säästä ja tuulesta huolimatta tarpeen tullen voitaisiin kuljettaa jälkimmäiseen rakennukseen sijoitettulle röntgenosastolle; samalla on komitea peljännyt, että käytävät, ellei niitä teetetä yhtäikaa edellä mainittujen rakennusten kanssa, tulisivat kalliimmiksi rakentaa. Tuberkulosisairaala-alueen tämän oheisen asemapiirroksen lähemmin osoittamalla tavalla teetettyinä on puheenalaisista yhdyskäytävistä laskettu olevan kustannuksia noin 390,000 markkaa.

Sairaalalle sopivinta lämmitysjärjestelmää koskevaan tärkeään ja vaikeasti ratkaistavaan kysymykseen nähden ei komitea toistaiseksi ole voinut määrätä kantaansa, syystä ettei kaupungin yleisten töiden hallitus, jolta komitea kirjelmässä viime marraskuun 14 päivänä on pyytänyt lausuntoa asiasta, ole siitä lausunut mieltään. Näin ollen voi tauluyhdistelmään lämpökeskusta varten merkityn 1,000,000 (suunnitelman B mukaan 1,100,000) markan summan, niinkuin myös sivulla 12 olevassa 1 alaviitassa on huomautettu, ainoastaan pitää aivan likimääräisenä vähimpänä määränä.

Sairaala-alueen rajalta yhteen sairaalarakennukseen ulottuvain likaviemärien sekä vesi-, kaasu- ja sähköjohtojen on laskettu maksavan kaikkiaan 140,700 markkaa, jota vastoin kaupungin yleisten johtoverkkojen ulottamisesta mainittuun rajaan on laskettu olevan kustannuksia yhteensä 831,900 markkaa. Komitea pyytää huomauttaa, että jälkimmäinen määrä tosin on tässä yhteydessä otettava huomioon, mutta sen ei voi katsoa kuuluvan varsinaisiin sairaalakustannuksiin, josta seikasta myös on yhdistelmässä huomautettu.

Läntiseltä viertotieltä sairaala-alueelle vievään ajotiehen nähden, jota varten tauluun on merkitty kustannuksia 224,000 markkaa, pitää jossain määrin paikkansa sama arvostelu. Tie on tarkoitettu johdettavaksi nykyään vuokralle annettujen, mainitun viertotien itäpuolella olevain vuokrapalstain n:ojen 5 ja 6 halki, ja on komitea pyytänyt rahatoimikamaria ryhtymään toimeen mainittujen vuokrasopimusten irtisanomiseksi.

Sairaala-alueen teitä, tasoitusta, istutuksia ja aita varten merkityt kustannukset, kaikkiaan 525,000 markkaa, ovat siihen nähden, että ne on laskettu verrattain pienen pinta-alan käsittäviksi, tuntuneet jonkin verran alhaisilta, mutta komitea ei ole katsonut olevan syytä korottaa rakennuskonttorin mainitsemia määriä.

Mitä vihdoin tulee sekalaisia ja arvaamattomia töitä varten tauluun merkittyyn 1,000,000 markan määrään, on se näyttänyt tarpeelliselta semmoisten kustan-

nusten suorittamiseen, joita sen laajuisessa rakennustyössä, kuin tässä tapauksessa on suoritettava, aina ilmaantuu, ilman että niitä voidaan edeltäpäin laskea. Määrää, hiukan yli 4 %:n arvioiduista kokonaiskustannuksista, ei missään tapauksessa voitane pitää liian suurena.

Täkäläisen yliopiston lääkeopillisen tiedekunnan asettama komitea on keskussairaalakomitealta tiedustellut, eikö vastaisessa tuberkulosisairaalassa voitaisi varata mahdollisuutta ja tilaa tuberkuliosopin opetukselle. Käymättä asian nykyisessä alustavassa vaiheessa sen yksityiskohtiin, on keskussairaalakomitea vastaukseksi ilmoittanut, että tarkoitukseen tarvittava tila mainittavia muutostöitä ja kustannuksia aiheuttamatta voidaan valmistaa sairaalan asuin- ja poliklinikarakennukseen.

Kaupungin sairaalaylihallitus on sitä paitsi komitealle lähettänyt Suomen Oto-laryngologisen yhdistyksen ylihallitukselle antaman esityksen erityisen osaston perustamisesta vastaiseen tuberkulosisairaalaan kurkkutuberkulosia sairastavia potilaita varten. Komitea katsoo tähän esitykseen voitavan myöntyä sikäli, että eräät sairas- ja hoituhuoneet varattaisiin kurkkutuberkulositapauksia varten sekä että mahdollisesti erityistä spesialistia käytettäisiin niitä hoitamaan. Kun sellainen järjestely ei mitenkään vaadi muuttamaan rakennuspiirustuksia, ei komitealla kuitenkaan ole aihetta tässä yhteydessä antaa asiasta lähempää lausuntoa.

Tässä koskettelematta jääneisiin tuberkulosisairaalan suunnitelman yksityiskohtiin nähden saa komitea viitata edellä mainittuun kirjelmäänsä syyskuun 10 päivästä 1924, joka kirjelmä on seikkaperäisesti selostettu Kaupunginvaltuuston esityslistassa n:o 16 marraskuun 26 päivästä s. v. (asia n:o 13).

Edellä lausutun nojalla komitea kunnioittaen ehdottaa:

että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi tämän oheiset komitean pääehdotukseen kuuluvat luonnospiirustukset pantaviksi pohjaksi tuberkulosisairaalalle varatulle alueelle teetettävään kahden sairauspaviljongin sekä asuin- ja poliklinikkarakennuksen pääpiirustusten ynnä kustannusarvion laadinnassa.

Helsingissä, huhtikuun 4 päivänä 1925.

F. Langenskiöld.

F. Hisinger.

Karl Hård af Segerstad.

G. Palander.

Hannes Ryömä.

Gunnar Taucher.

Harald Dalström.

TAULU,

joka osoittaa ehdotetun uuden tuberkulosisairaalan rakennuttamisesta olevat likimääräiset kustannukset.

I. Rakennukset.

Suunnitelman A (pääsuunnitelman) mukaan.

Sairaspaviljonki I.

Sisältää noin 21,000 m³ à noin 320: — m³:ltä noin Smk. 6,720,000: —

Makuuhallit noin 2,400 m³ à noin 150: —

m ³ :ltä	"	"	360,000: —	1) 7,080,000: —
			Yhteensä Smk.	7,080,000: —

Sairaspaviljonki II.

Niinkuin paviljonki I Yhteensä Smk. 7,080,000: —

Asuin- ja poliklinikkarakennus.

Sisältää noin 17,400 m³ à noin 320: — m³:ltä noin Smk. 5,568,000: —

Lisäksi tullut kerros (sairaanhoitajatarkoulua y. m. varten), noin 3,500 m³ à noin 320: —

m ³ :ltä	"	"	1,120,000: —	1) 6,688,000: —
			Yhteensä Smk.	6,688,000: —

Pengermät ynnä portaat.

Pav. I:n ensi kerroksen edustalla oleva pen-

germä, noin 220 m² à noin 300: — m²:ltä noin Smk. 66,000: —

2 saman kiviportaata à 5,000: — kpl. " " 10,000: —

Pav. II:n ensi kerroksen edustalla oleva pen-

germä, niinkuin edellä " " 66,000: —

2 saman kiviportaata s:n " " 10,000: — 152,000: —

Yhteensä Smk. 152,000: —

1) Edellä mainittuihin määriin on luettu m. m. rakennusten lämpö- ja lämminvesijohtojen kustannukset.

Rakennusten väliset yhdyskäytävät.

Noin 1,300 m ³ à noin 300: — m ³ :ltä	noin Smk.	<u>390,000: —</u>	<u>390,000: —</u>
	Yhteensä Smk.		<u>390,000: —</u>

Suunnitelman B mukaan.*Sairaspaviljonki I.*

Sisältää noin 24,800 m ³ à noin 320: — m ³ :ltä	noin Smk.	7,936,000: —	
Makuuhallit noin 2,540 m ³ à noin 150: — m ³ :ltä	” ”	<u>381,000: —</u>	¹⁾ 8,317,000: —
	Yhteensä Smk.		<u>8,317,000: —</u>

Sairaspaviljonki II.

Niinkuin paviljonki I	Yhteensä Smk.	<u>8,317,000: —</u>
---------------------------------	---------------	---------------------

Asein- ja poliklinikkarakennus.

Niinkuin suunnitelmassa A	Yhteensä Smk.	¹⁾ <u>6,688,000: —</u>
-------------------------------------	---------------	-----------------------------------

Pengermät ynnä portaat.

Pav. I:n ensi kerroksen edustalla oleva pengermä, noin 235 m ² à noin 300: — m ² :ltä	noin Smk.	70,500: —	
2 saman kiviportaat à 5,000: — kpl.	” ”	<u>10,000: —</u>	
Pav. II:n ensi kerroksen edustalla oleva pengermä niinkuin edellä	” ”	70,500: —	
2 saman kiviportaat s:n	” ”	<u>10,000: —</u>	161,000: —
	Yhteensä Smk.		<u>161,000: —</u>

Rakennusten väliset yhdyskäytävät.

Niinkuin suunnitelmassa A	Yhteensä Smk.	<u>390,000: —</u>
-------------------------------------	---------------	-------------------

II. Lämpökeskuslaitos ²⁾ ynnä siihen kuuluvat rakennustyöt ja varusteet sekä lämpö- ja lämminvesijohtoverkkojen ulottaminen itäiseen paviljonkiin.**A. Voima- ja polttoainetaloudellisen yhdistyksen selvityksen mukaan.***1 vaihtoehto.*

Järjestelmä: pumppulämminvesi, kattilakeskus keskussairaala-alueella (rakennuksen ensimmäinen teettämiskausi), korkea-painekattilat, noin 230 metriä putkikulverttia johtoineen itäiseen paviljonkiin ynnä tarpeelliset rakennustyöt ja savutorvi	noin Smk.	<u>3,900,000: —</u>
---	-----------	---------------------

¹⁾ Katso edellisellä sivulla olevaa alaviittoa.²⁾ Katso seuraavan sivun alaviittoa 1.

2 vaihtoehto.

Järjestelmä: pumppulämminvesi, kulkutautisairaalan kattilakeskuksen laajennus, korkeapainekattila tai -kattilat, noin 350 metriä putkikulverttia johtoineen itäiseen paviljonkiin ynnä erinäiset rakennustyöt noin Smk. ²⁾ 2,850,000: —

3 vaihtoehto.

Järjestelmä: pumppulämminvesi, kattilakeskus jossakin paviljongissa, johon asetetaan korkeapainekattiloita, joita väliaikaisesti käytetään lämminvesikattiloina ja jotka vastedes voidaan muuttaa keskussairaalan vastaiseen kattilakeskukseen, ynnä erinäiset rakennustyöt ja kattilahuoneen putkijohdot noin Smk. ²⁾ 1,600,000: —

B. Neuvovan lämpöteknillisen toimiston Huber & von Nandelstadin selvityksen mukaan.*1 vaihtoehto.*

Järjestelmä: pumppulämminvesi, kattilakeskus jossakin paviljongissa, alhaispainekattilat ynnä erinäiset rakennustyöt, savutorven muuraus sekä kattilahuoneen putkijohdot .. noin Smk. ²⁾ 1,000,000: —

2 vaihtoehto.

Järjestelmä: pumppulämminvesi, kattilakeskus sijoitettuna johonkin helposti teetettävään erikoiseen kattilahuoneeseen, savutorvi, korkeapainekattilat, noin 30 metriä itäiseen paviljonkiin johtavaa kulverttia ynnä johdot noin Smk. ²⁾ 1,200,000: —

¹⁾ Kun komitea ei vielä ole voinut ratkaista kysymystä sopivimmasta ja edullisimmasta lämmitystavasta, koska kaupungin yleisten töiden hallituksen lausuntoa tästä ei vielä ole olemassa, on tässä esitetty numerotiedot väliaikaisesti yhdistelty. Ne osoittavat lämpökeskuksen, mahdollisten kulverttien, pumppujen, konekalujen, johonkin ehdotetun ryhmän rakennukseen ulotetun johtoverkon y. m. likimääräiset kustannukset. Määrät on laskettu siten, että osin Voima- ja polttoainetaloudellisen yhdistyksen, osin neuvovan lämpöteknillisen toimiston Huber & von Nandelstadin antamat tiedot on tarkastettu yksissä neuvoin insinööri G. Huberin kanssa, jolloin eri vaihtoehtotusten loppusummista on vähennetty noin 2,600,000 mk. (lasketut kustannukset ehdotettujen 3 rakennuksen johtoverkoista) ja siten saatuja lukuja on korotettu hiukan yli 10 %:lla jäljellä olevasta määrästä. Tätä on pidetty tarpeellisenä, kun ei ole olemassa suunnitelmaa, johon edellä mainitut tiedot nojautuisivat. Esitetyistä käy selville, että ilmoitetut numerotiedot ovat aivan likimääräisiä ja antavat ainoastaan likimain suhteellisen kuvan kustannuksista, jotka aiheutuvat lämpökeskuslaitoksesta eri ehdotusten mukaan.

²⁾ Kaikki nämä vaihtoehdot edellyttävät vastaista liittymistä mahdollisesti keskussairaala-alueelle sijoitettuun isoon lämpökeskukseen, jolloin kattiloita voidaan käyttää kaupungin muissa rakennuksissa.

III. Kaupungin yleisen johtoverkon laajennus, joka osin aiheutuu tuberkulosi-sairaalan rakentamisesta, sekä haarajohdot läntiseen paviljonkiin.

(Kaupungin rakennuskonttorin ja asianomaisten teknillisten laitosten tiedonantojen mukaan).

Likaviemärijohto.

A. L. Eläintarhan septic-säiliöstä sairaala-alueen rajalle ulottuvan likaviemärijohtoon kustannukset	Smk.	544,000: —
B. Tältä rajalta läntiseen sairaspaviljonkiin	”	25,000: —
Yhteensä Smk.		569,000: —

Vesijohto.

A. Nykyisestä johtoverkosta sairaala-alueen rajalle ulottuvan johdon kustannukset	Smk.	172,000: —
B. Tältä rajalta läntiseen sairaspaviljonkiin	”	45,000: —
Yhteensä Smk.		217,000: —

Kaasujohto.

A. Niinkuin edellä	Smk.	45,900: —
B. ” ”	”	5,700: —
Yhteensä Smk.		51,600: —

Sähköjohto.

A. Niinkuin edellä	Smk.	70,000: —
B. ” ” ynnä muuntaja	”	65,000: —
Yhteensä Smk.		135,000: —

IV. Tiet, tasoitus, istutukset y. m.

(Kaupungin rakennuskonttorin ensitietojen mukaan).

<i>Tiet:</i> 1) 6 m. leveä ajotie ynnä 2 m. leveä jalkakäytävä Läntiseltä viertotieltä sairaala-alueen pohjoisrajalle, noin 2,240 m ² , noin 224,000: —	Yhteensä Smk.	224,000: —
2) tiet, noin 2 m. leveät, sairaala-alueella, noin 700 metriä, 70,000: —	Yhteensä Smk.	70,000: —
<i>Tasoitus</i> , noin 3,000 m ² rakennusten ympärillä, noin 90,000: —	Yhteensä Smk.	90,000: —
<i>Istutus</i> , lähinnä rakennuksia olevan alueen, noin 1,800 m ² , noin 60,000: —	Yhteensä Smk.	60,000: —

Aita, noin 1,220 metriä à noin 250: — metriltä Yhteensä Smk. 305,000: —

Sekalaiset ja arvaamattomat työt, arviolta noin
1,000,000: — Yhteensä Smk. 1,000,000: —

Suunnitelman A (pääsuunnitelman) mukainen yhdistelmä.

Sairaspaviljonki I	Smk. 7,080,000: —		
S:n II	” 7,080,000: —		
Asuin- ja poliklinikkarakennus ...	” 6,688,000: —	20,848,000: —	
Pengermät ynnä portaat	” 152,000: —		
Rakennusten väliset yhdyskäytävät	” 390,000: —	542,000: —	
Lämpökeskus (halvin vaihtoehto)	” 1,000,000: —	1,000,000: —	
Likaviemärijohto kaupungin verk-			
koon	” 25,000: —		
Vesijohto s:n	” 45,000: —		
Kaasujohto s:n	” 5,700: —		
Sähköpääjohto kaupungin verkkoon			
ynnä muuntaja	” 65,000: —		
Tie alueen pohjoisrajalle	” 224,000: —		
Alueen tiet	” 70,000: —		
S:n tasointus	” 90,000: —		
S:n istutukset	” 60,000: —		
S:n aita	” 305,000: —	889,700: —	
Sekalaiset ja arvaamattomat työt,			
arviolta	” 1,000,000: —	1,000,000: —	24,279,700: —
Tähän tulevat lisäksi kustannukset			
kaupungin johtoverkkojen laa-			
jentamisesta:			
L. Eläintarhan septic-säiliöstä sai-			
raala-alueelle vievä likaviemäri-			
johto	” 544,000: —		
Vesijohtoverkon laajentaminen sai-			
raala-alueelle ulottuvaksi	” 172,000: —		
Kaasujohtoverkon s:n s:n	” 45,900: —		
Sähkőjohtoverkon s:n s:n	” 70,000: —	831,900: —	831,900: —
		<u>Yhteensä Smk. 25,111,600: —</u>	

Suunnitelman B mukainen yhdistelmä.

Sairaspaviljonki I	Smk.	8,317,000: —		
S:n II	"	8,317,000: —		
Asuin- ja poliklinikkarakennus ...	"	6,688,000: —	23,322,000: —	
Pengermät ynnä portaat	"	161,000: —		
Rakennusten väliset yhdyskäytävät	"	390,000: —	551,000: —	
Lämpökeskus (halvin vaihtoehto)	"	1,100,000: —	1,100,000: —	
Likaviemärijohto kaupungin verk-				
koon	"	25,000: —		
Vesijohto s:n	"	45,000: —		
Kaasujohto s:n	"	5,700: —		
Sähköjohto s:n	"	65,000: —		
Tie alueen pohjoisrajalle	"	224,000: —		
Alueen tiet	"	70,000: —		
S:n tasoitus	"	90,000: —		
S:n istutukset	"	60,000: —		
S:n aita	"	305,000: —	889,700: —	
Sekalaiset ja arvaamattomat työt,				
arviolta	"	1,000,000: —	1,000,000: —	26,862,700: —
Kaupungin johtoverkon laajennus,				
niinkuin suunnitelmassa A...				831,900: —
				<u>Yhteensä Smk. 27,694,600: —</u>

Helsinki 1925. Mercator'in Kirjapaino Osakeyhtiö

*Maistraatin kirjelmä kaupungin 1926
vuoden meno- ja tulosäännöstä.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
MAISTRAATTI.

*Helsinki,
marrask. 30 p:nä 1925.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 2,220.

Maistraatti saa täten kunnioittaen lähettää Rahatoimikamarin laatiman Helsingin kaupungin meno- ja tuloarvioehdotuksen vuodeksi 1926.

Sanottua ehdotusta tarkastaessaan on Maistraatti katsonut syytä olevan alempana mainittavissa osissa sen suhteen huomauttaa seuraavaa:

Ensiksi Maistraatti tahtoo kohdistaa huomion siihen vuosisääntöön osaan, joka koskee Maistraatin menosääntöä. Viittaamalla siinä tarkoituksessa Rahatoimikamarille lähettämäänsä ehdotukseen koskeva 2. P. L. I. 4. alla mainitun määrärahan korottamista 15,400 markasta 25,400 markkaan, Maistraatti katsoo olevansa pakotettu pysymään ehdotuksessaan, erittäin huomauttaen, ett'eivät Maistraatin työtaakan lisääntymisen johdosta kunnallispormestari ja oikeusneuvosmies, ell'ei sanottua korotusta hyväksytä, ole tilaisuudessa päästä nauttimaan kesälomaa, joll'eivät he itse kustanna lomasijaisiaan. Allekirjoittanut Gottleben ei sanotusta syystä voinut nauttia mitään kesälomaa viimekuluneena kesänä.

2. P. L. IV. 5 alla varataan »Maistraatin käytettäväksi kunnallisverojen perimisen jouduttamiseksi» 355,512 markkaa. Koska tämä määräraha ei enää ole Maistraatin käytettävänä, vaan on viety ulosottolaitoksen menoarvioon 15 ulosottoapulaisen ja yhden kanslia-apulaisen palkkaamiseksi sillä ulosottolaitoksen osastolla, joka lähinnä on toisen kaupunginvoudin alaisena, muutettaneen kohdan väärinnäyttävä nimitys nimitykseksi: »Ylimääräiset kanslia- ja ulosottoapulaiset».

Ehdotuksen tulopuolella on merkitty 20 miljoonan markan säästö kuluvalta vuodelta. Rahatoimikamarin ehdotusta seuranneessa kirjeessä huomautetaan kuitenkin, ett'ei tämä säästö olekaan käytettävissä, eikä todellinen. Asian näin ollen ei Maistraatti katso voivansa olla ehdottamatta sellaisten muutosten tekemistä meno- ja tuloarviosääntöön, että mainittu arvioitu säästö joko kokonaisuudessaan poistettaisiin tahi ainakin vähennettäisiin niin pieneksi kuin mahdollista, johonka hyvällä tahdolla ei puuttune mahdollisuuksia.

Ehdotuksen menopuolta tarkastaessa, Maistraatti siinä havaitsee muutamia kohtia, joita ainakin toistaiseksi Maistraatin mielestä kaupungin vaikeaan rahalliseen asemaan nähden on vältettävä. Etenkin olisi ehdotettu 2 miljoonan markan suuruinen määräraha uuden kaupungintalon rakentamista varten Maistraatin mielestä poistettava. Sama on asianlaita 13 P. L. IV. 35 alla mainitun 3 miljoonan markan suuruisen Työväenopistorakennuksen rakentamiseksi Helsinginkadun varrella aiotun määrärahan suhteen. Tämä rakennus ei myöskään näy olevan niin välttämättömästi tarpeellinen, ett'ei se voisi jäädä toistaiseksi. Muitten Rähätoimikamarin ensi vuonna rakennettaviksi ehdotettujen suurempain uutisrakennusyritysten joukossa on myös Kivelän sairaalan keittiörakennus 2,400,000 markan suuruisine määrärahoineen mainittava. Koska kyseessäoleva sairaala ei tärjyise loistokeittiötä, saattanee sanottua määrärahaa melkoisesti alentaa.

Teknillisten laitosten meno- ja tuloarviosääntöä laadittaessa on kaksi Raha-toimikamarin jäsentä ehdottanut sähkövirtahinnan korottamista 3 markkaan. Sanotun ehdotuksen katsoo Maistraatti erittäin huomiota ansaitseväksi; varsinkin koska Suomen useimmissa kaupungeissa tätä nykyä sähkövirran hinta on Helsingin hintaa kalliimpi. Jos siis sähkövirran hinta korotettaisiin nyt käyvästä 2 markan 40 pennin hinnasta 3 markkaan, saisi kaupunki virrankulutuksen pysyessä vähentymättömänä 5,160,000 markan lisätulon.

Viimeksi mainittujen vuosirahasäännön muutosten kautta olisi jo puolet arvioidusta säästöstä poistettu. Kyseessäolevan olotetun kohdan jäännös voitane sitävästoin poistaa vähentämällä menopuolella olevasta poistosummasta 35 miljoonasta markasta vastaava määrä.

Maistraatti on vielä kiinnittänyt huomiota siihen seikkaan, että kunnallisista työväenasunnoista (17 P. L. II luku siv. 121) 3 asuntoryhmää, nimittäin Sammatintie, Pakaankatu ja Hermannin tuottavat kaupungille tappiota, yhteensä 80,359: — markkaa vuodessa. Tämä seikka vaatii Maistraatin mielestä tarkistusta, vaikkakin kaikki kunnan omistamat työväenasuntoryhmät osoittavat vuotuista ylijäämää 115,284: — mk. Ehdotuksesta selviää, että tontinvuokraa kannattavaisuuslaskelmia tehtäessä ei ole otettu huomioon. Loppulausunnossa mainitaan, että ylijäämää, 115,284 markkaa, voidaan »mikäli sitä ei tarvita ylitettyjen määrärahojen peittämiseksi, esim. pitää jonkinlaisena korvauksena asuntoryhmien tontinvuokrasta». Puheenaolevalle ylijäämälle esitetään vielä kolmaskin tarkoitutus: sitä voitaisiin ajatella käytettäväksi kiinteistöpääoman kuolettamiseksi.

Mutta vaikka ylijäämä voitaisiinkin ajatella käytettäväksi yksinomaan tontinvuokran korvaukseksi, ei se riitä siihenkään. Tonttialueet, joilla kunnan työväenasunnnot sijaitsevat, tekevät tätä nykyä yhteensä noin 85,000 m². Jos tämä maa-alue kapitalisoitaisiin alhaisenkin neliömetrihinnan mukaan, olisi pääomalle saatava korko toista miljoonaa markkaa. Tämä laskutapa ei kuitenkaan näytä mahdolliselta esilläolevassa tapauksessa. Oikea peruste on se tontinvuokra,

jota yksityiset suorittavat kaupungin tonteille samoilla alueilla rakentaessaan. Tämä tontinvuokra on ilmoituksen mukaan nykyisin 130: — markkaa huonetta ja vuotta kohti. Sivulla 121 olevassa taulukossa mainitut kunnalliset työväenasuntoryhmät käsittävät yhteensä 1,436 huonetta. Tämä kerrottuna tontinvuokralla, eli luvulla 130, saadaan 186,680: — mk.

Edelläolevan nojalla Maistraatti ehdottaa,

että kunnallisten työväenasuntojen vuokrat koroitettaisiin, mikäli mahdollista, niin, ett'ei puheenaolevista asuntoryhmistä aiheutuisi kaupungille tappiota, ja siis ainakin niihin määriin, mitkä vuokrat sivulla 122 olevan luettelon mukaan »voisivat olla».

Vihdoin on Maistraatti tahtonut huomauttaa, että tähän asti käytetyn pitkäaikaisten lainojen ottamistavan muuttaminen on välttämätön, jotta siten voitaisiin estää kuntaa joutumasta vaikeaan rahalliseen asemaan, Valtioneuvoston mahdollisesti kieltäytyessä vahvistamasta päätöstä aijotun lainan ottamiseen.

Ylempänä mainituilla poikkeuksilla, puoltaa Maistraatti Rahatoimikamarin talousarvioehdotusta.

Maistraatin puolesta:

Edv. Gottleben.

Edv. Öhrnberg.

Helsinki 1925. Mercator'in Kirjapaino Osakeyhtiö

*Ehdotus Meilahden alueen asemakaavaksi
ja rakennusjärjestykseksi.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Helsinki,

toukokuun 29 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 488.

Kysymys asemakaavan laatimisesta ja hyväksymisestä Meilahden alueen itäistä osaa sekä siihen rajoittuvia osia varten Grejuksen tilasta ja 14:sta kaupunginosasta on sangen vanha. Jo vuonna 1910 antoi nimittäin rahatoimikamari silloiselle asemakaavatoimikunnalle tehtäväksi laatia ehdotus tämän alueen asemakaavaksi. Tehtävän suoritti vuonna 1912 kaupungin rakennuskonttori ja sen asemakaavaosasto, jolle sanotun toimikunnan tehtävät olivat siirtyneet. Tarkkaan harkittuaan laadittua ehdotusta alisti rahatoimikamari sen Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi pääkohdiltaan, ottamalla kuitenkin huomioon eräitä pienempiä muutoksia, joita kamari oli pitänyt tarpeen vaatimina (Kvston pain. asiak. n:o 31 vuodelta 1912). Tässä esityksessään kosketteli kamari myöskin kysymystä siitä muodosta, jolla tontteja olisi luovutettava rakennettavaksi, ja viittasi tässä suhteessa samaan aikaan antamaansa lausuntoon kaupungin maan vastaisesta käytöstä ja siitä kuinka sitä olisi luovutettava rakennettavaksi (Kvston pain. asiak. n:o 36 vuodelta 1912), jossa lausunossa kamari ehdotti, että Kaupunginvaltuusto päättäisi pidättää itselleen oikeuden, joka kerran kun jonkun alueen asemakaavaehdotus lähetetään Valtuustolle, myöskin päättää siitä, olisiko myynti- tai vuorkajärjestelmää sovellettava, ollen rahatoimikamarin antamassaan lausunnossa tehtävä ehdotus siinä suhteessa. Tämän esityksen Valtuusto hyväksyikin. Kokouksessaan toukokuun 12 päivänä 1912 antoi Kaupunginvaltuusto kaupungin yleisten töitten hallitukselle tehtäväksi laatia lopullinen ehdotus sanotun alueen asemakaavaksi, ottamalla tällöin huomioon rahatoimikamarin edelläkerrotussa esityksessä mainitut näkökohdat. Tämä tehtävä suoritettiin vuonna 1913, jolloin lähetettiin uudelleen laadittu ehdotus, mihin kamari yhtyi. Tämän asemakaavaehdotuksen käsittämällä alueella sijaitsevien tonttien luovutusmuotoon nähden lausui kamari mieliteenään, että ainoastaan myyntimuotoa olisi käytettävä. Mitä taas tuli rakennusjärjestykseen, ehdotti rahatoimikamari tämän kysymyksen jätettäväksi odottamaan siksi, kunnes samaan aikaan uudistettavana ollut kaupungin yleinen rakennusjärjestys oli lopullisesti hyväksytty. Toukokuun 28 päivänä 1913 tätä kysy-

mystä esitettäessä päätti Kaupunginvaltuusto palauttaa sen takaisin rahatoimikamariin vaihtoehtoisen ehdotuksen laatimista varten siitä, missä laajuudessa kyseellisellä alueella olevien tonttien luovutuksessa vuokrajärjestelmää paraiten olisi sovellettava ja millä ehdoilla vuokralle luovuttamisen tulisi tapahtua. Tämän johdosta antoi kaupungin yleisten töitten hallitus lausunnon heinäkuun 11 päivänä 1913, viitaten siinä asemakaava-arkkitehdin asiassa laatimaan promemoriaan. Tässä lausunnossa pysyy hallitus aikaisemmalla kannallaan, nimittäin, että tonttien luovutusmuodoksi edellä mainitussa kaupunginosassa olisi vahvistettava myyminen. Ainoastaan poikkeustapauksissa, milloin asianomainen sitä haluaisi, voitasi vuokrausmuotoakin sallia. Tämä mielipide oli sitäkin enemmän perusteltu, kun niihin aikoihin oli lähetetty Kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi ehdotus uudeksi asemakaavaksi Käpylään viereisille alueille ja tällöin ehdotettu, että viimeksimainitulla alueella käytettäisiin yksinomaan vuokrausjärjestelmää. Mikäli Meilahden kaupunginosassa tontteja luovutettaessa vuokrausjärjestelmää lainkaan sovellettaisiin, olisi se joka tapauksessa rajoitettava niihin tonttialueisiin, joita oli tarkoitettu luovuttaa erillisten huviloitten rakentamista varten, ja olisi tällöin määrättävä vähintään 60 vuoden vuokra-aika, oikeudella sen jälkeen 30 vuoden pidennykseen; ollen tätä luovutusmuotoa sovellettava vain silloin kun hakija sitä nimenomaan haluaisi.

Tämän asian ollessa edelleen valmisteltavana rahatoimikamarissa, joka tahtoi tarkkojen laskelmien kautta vuokramaksun määriin nähden ja muiden vuokraehtojen lähemmän harkinnan avulla selvittää tähän kuuluvia kysymyksiä, puhkesi maailmansota, ja jätettiin tämä, samoin kuin monet muutkin suuremmat kysymykset, lepäämään siksi, kunnes työn suorittamisesta voitaisiin sodan jälkeen lopullisesti päättää. Sittemmin joutui tämä asia jossain määrin riippumaan valtion ja kaupungin välisestä tilusvaihtoehdotuksesta, joka käsitti m. m. sen, että eräs suurehko alue Meilahdessa luovutettaisiin valtiolle Lapinniemen alueita vastaan. Sen johdosta, että tätä tilusvaihtoehdotusta on valtion puolelta viivytetty vuodesta vuoteen, on kaupungin toimintavapautta tässä asiassa sidottu.

Maaliskuussa 1920 kääntyi kaupungissa vallinneen asuntopulan lieventämiskysymystä käsittelemään asetettu Kaupunginvaltuuston komitea rahatoimikamarin puoleen pyynnöllä, että ryhdyttäisiin tarpeellisiin toimenpiteisiin Meilahden asemakaavan vahvistamisen jouduttamiseksi. Asia otettiinkin heti käsiteltäväksi rahatoimikamarissa, joka ryhtyi perinpohjin tarkastamaan tehtyä ehdotusta. Tällöin kävi selville, että suunnitelman valmistumisen jälkeen oli esiintynyt seikkoja, jotka aiheuttivat jaoitussuunnitelman oleellisen korjaamisen niin hyvin kortteleitten muotoon ja tonttien jaoitukseen kuin liikenneväylien suuntiin sekä yleisten paikkojen ja puistojen ryhmittelyyn nähden. Tämän vuoksi antoi kamari kaupungin yleisten töitten hallitukselle tehtäväksi laatia uusi ehdotus alueen asemakaavajaoitukseksi. Tämä tehtävä suoritettiin vuoden 1921 kuluessa ja samaan aikaan valmistettiin ehdotus kaupunginosan rakennusjärjestykseksi.

Myöskin terveydenhoitolautakunta antoi lausunnon, jossa se puolsi ehdotusta, kuitenkin edellytyksellä, että viemärijohdot vedetään riittävän kauvaksi matalaan Huopalahteen, jonka vesi on verrattain paikallaan seisovaa, ja turmeltuu tavallisesti lämpimään vuoden aikaan rikkaan kasvullisuuden ja mikro-organismien vuoksi. Sosialilautakunnalta oli niinikään saatu lausunto tonttien luovutusmuotoon nähden. Asia olisi niinollen voitu esitellä rahatoimikamarille. Neuvoteltuaan kaupunginjohtajan kanssa oli asemakaava-arkkitehti kuitenkin lausunut toivomuksen vielä kerran saada perinpohjin valmistaa ehdotusta. Tämä onkin nyttemmin tapahtunut ja on kaupungin yleisten töitten hallitus lausunut tästä viimeisestä ehdotuksesta mielipiteensä, puoltaen sen toteuttamista.

Ehdotus sisältää eräitä yksinkertaistuttamisia ja parannuksia, ilman että suunnitelman yleisluonnetta on mainittavasti muutettu. Tässä suhteessa viitataan asemakaava-arkkitehdin oheelliseen kirjelmään (Liite II) kaupungin yleisten töitten hallitukselle. Mainittakoon tässä kuitenkin, että yleisiä rakennuksia varten varattujen tonttien lukua Läntisen Viertotien varrella on lisätty, ja että ylänneinen ranta-alue heti korttelin N:o 526 länsipuolella on tähän suunnitelmaan merkitty puistoksi tyydyttääkseen yleisesti lausuttuja toivomuksia siitä, että keuhkotautisairaalle Keskuspuistosta luovutettu alue tulisi jossain määrin korvatuksi. Sen lisäksi saavutetaan luonnollinen ja toivottava yhteys puistojen välillä Läntisessä Meilahdessa ja Humallahden rannalla Töölössä. Asemakaava-arkkitehdin edellä kosketeltuun esitykseen sisältyy vertaileva taulukko kysymyksessä olevan alueen jakamisesta kaduiksi, puistoiksi ja tonteiksi nykyisen ja entisen ehdotuksen mukaan, ja osoittaa se, että asuntotonttien kokonaispinta-alaa on jonkun verran pienennetty, samoin on katujen pinta-alaa huomattavasti vähennetty, kun taas puistojen alaa on tuntuvasti suurennettu. Tuottamaton ala, s. t. s. kadut, avoimet paikat ja istutukset, tekee ehdotuksen mukaan 27,5 % kokonaispinta-alasta, vastaten 28,6 ja 38% aikaisemmissa ehdotuksissa. Huvilatonttien luku on 44, korkeampien vuokratalojen 64 ja matalampien 12, minkä lisäksi ehdotukseen sisältyy 8 jaoittamatonta rivitalokorttelia, käsittäen noin 50 tonttia.

Nyt valmistettu ehdotus asemakaavaksi, joka pääpiirteissään vastaa Valtuuston aikaisemmin periaatteellisesti hyväksymää ehdotusta, merkitsee rahatoimikamarin mielestä onnellista ratkaisua kauvan päiväjärjestyksessä olleelle kysymykselle. Kaikki asian aikaisemmissa vaiheissa esitetyt näkökohdat on otettu huomioon, minkä lisäksi kysymyksen perinpohjaisesta tutkimisesta on ollut tuloksena se, että asemakaavaosasto on sisällyttänyt ehdotukseen yhä uusia parannuksia. Tällöin on muistettava, että erinäisten Kaupunginvaltuuston päätösten mukaan on useita suunniteltuja liikenneväyliä jo rakennettu, näiden joukossa asemakaavan muotoon ratkaisevasti vaikuttava Munkkiniemenkatu. Sen lisäksi on seuraavat kadut ja kadun osat jo rakennettu tai töitä niillä suoritettu: Topeliuksen- ja Huopalahdenkadut, Pihlajatie, Honkatie, Skyttenkatu, Valpurinkatu sekä Paciuksenkatu Munkkiniemenkadulta luoteeseen. Tämä seikka on asiaa käsiteltäessä otet-

tava huomioon, vaikkakin samalla mainittakoon, että nämä jo tehdyt työt on suoritettu täysin yhdenmukaisesti asemakaavaehdotuksen kanssa sellaisena kuin miksi se aikaisemmissa vaiheissaan oli suunniteltu. Niinikään lienee huomautettava, että sangen suuri määrä rakennettavaksi valmiita tontteja olisi käytettävissä, millä seikalla on merkitystä siihen nähden, että myytävistä tonteista Töölössä, ja erityisesti huvilatonteista on nykyään ilmeisesti huomattava puutetta olemassa.

Asemakaavaehdotuksen ohella on kaupungin yleisten töitten hallitus myöskin lähettänyt ja puoltanut asemakaava-arkkitehdin laatiman ehdotuksen rakennusjärjestykseksi suunniteltua XV:sta kaupunginosaa varten (Liite I). Kaupungin yleisessä rakennusjärjestyksessä löytyviä määräyksiä on tässä ehdotuksessa sovellettu mahdollisimman suuressa määrässä. Tätä kaupunginosaa varten aiotut erikoismääräykset on rajoitettu sellaisiin säädöksiin, joita on pidetty välttämättöminä, jotta kaupunginosa tulisi järjestetysti ja sopusuhtaisesti rakennetuksi. Siinä suhteessa on ehdotukseen rakennusjärjestykseksi otettu määräys siitä, että rivitaloja sekä vuokra- ja liiketaloja varten varatuille tonteille rakennettaessa on noudatettava, mitä rakennuskorkeuteen, rakennuksen ääriviivoihin ja kerroslukuun tulee, julkisivutarkastustoimikunnan laatimia ja vahvistamia julkisivukaavioita. Erillisiä huvilarakennuksia varten, joita saadaan rakentaa korkeintaan kaksikerroksiksi, lukuunottamatta kellarikerrosta, on määrätty rakennuskorkeudeksi 10 metriä, laskettuna julkisivupinnan yläreunaan. Ehdotukseen sisältyy myös kielto käyttää ullakkoa asuinkerroksena. Vihdoin on otettu määräys siitä, että asemakaavaan merkityt, kortteleitten sisällä sijaitsevat leikkikentät sekä kujat, joiden tarkoitus on varata pääsy tontin takapuolelle, kaupunki rakentaa, mutta niiden kunnossapidon kustantavat niihin rajoittuvien tonttien omistajat korttelissa löytyvien tonttien pinta-alojen mukaan.

Antamassaan lausunnossa on terveydenhoitolautakunta puoltanut ehdotusta sekä asemakaavaksi että rakennusjärjestykseksi. Viemärijärjestelmään nähden toistaa lautakunta aikaisemmin tekemänsä muistutuksen, ett'ei sitä pitäisi johtaa matalaan Huopalahteen, jossa vesi on seisovaa, vaan että olisi rakennettava puhdistusasema, jotta hajoituskaivot yksityisissä taloissa kävisivät tarpeettomiksi. Ellei puhdistusasemaa pidettäisi tarpeellisena, olisi viemärijohto vedettävä niin syvälle, että se päättyisi ainakin kaksi metriä veden pinnan alapuolella. Rahatoimikamari tahtoo tämän johdosta huomauttaa, että, kun oli aikanaan kysymys asemakaavan ja rakennusjärjestyksen vahvistamisesta Huopalahden vastapäisellä puolella olevaa Munkkiniemen huvilayhteiskuntaa varten, kaupungin viranomaiset silloin vastustivat viemärijohtoon vetämistä siten, että se päättyisi mainittuun lahteen. On sen vuoksi selvää, ett'ei kaupunkikaan voi suunnitella viemärijohtoon vetämistä siihen. Rakennuskonttori onkin ajatellut, että viemäri johdettaisiin läntisen Meilahden alueen läpi Seurasaaressa pohjoispuolella olevaan avonaisempaan ja syvempään veteen. Tämä ei ehkä näy selvästi oheellisissa

piirustuksissa sen vuoksi, että esillä olevan asemakaavaehdotuksen käsittämä alue ei uletu Huopalahteen saakka eikä koske myöskään Meilahden alueen läntistä osaa. Terveystoimikunnan pelkäämät seikat tulevat niin ollen kaikilta puoliltaan huomioonotettaviksi suunniteltua kaupunginosaa rakennettaessa, eivätkä siis nyt antane aihetta mihinkään toimenpiteeseen Valtuuston puolelta.

Mitä tulee kysymykseen tontinluovutusehdoista tässä kaupunginosassa, saa rahatoimikamari viitata sosiaalilautakunnan oheelliseen lausuntoon (Liite III) tässä asiassa. Rahatoimikamari voi tehdä sen sitäkin suuremmalla syyllä kun kamari on kaikissa oleellisissa kohdissa yhtynyt lautakunnan esittämiin, hyvin perusteltuihin näkökohtiin. Kuitenkin on kamari tahtonut huomauttaa, että kysymys vapaasataman tai muun satamalaitoksen rakentamisesta Taivallahteen voitane katsoa tätä nykyä olevan satamarakennusohjelman ulkopuolella, eikä sitä todennäköisesti vastaisuudessakaan siihen oteta. Tälle seikalle ei sen vuoksi näytä tarvittavan antaa suurempaa merkitystä tähän kuuluvia kysymyksiä arvosteltaessa, eikä sitä myöskään voida pitää vaikuttavana tekijänä maan arvon nousuun nähden Meilahden alueella. Myöskin on kysymys suuresta tilusvaihdesta valtion kanssa edelleenkin ratkaisematta ja vaikka sopimus tästä saataisiinkin valtion ja kaupungin välillä aikaan nopeammin kuin nykyään tuntuu todennäköiseltä, ei sen kautta vielä ole ratkaistu kysymystä koko yliopiston siirtämisestä näille alueille, vielä vähemmän kuin sitäkään, että tämä voisi tapahtua lähitulevaisuudessa. Näin ollen näyttää vähemmän harkitulta antaa näille tulevaisuusmahdollisuuksille todellisuusarvoa, tai ottaa niitä huomioon laskettaessa vastaisia tontinarvoja ja tonttien nykyisiä myyntihintoja. Sen sijaan tuntuu luonnolliselta, että tontinhintoja vahvistettaessa toiselta puolen otetaan huomioon kaupungin kustannukset alueen kuntoonpanemisesta, toiselta puolen taas, että vapaa kilpailu tonttien kysynnän muodossa saa niiden hintoihin vaikuttaa. Rahatoimikamari asettuu siis tässä kysymyksessä samalle periaatteelliselle kannalle kuin kaupungin yleisten töitten hallitus ja sosiaalilautakunta, nimittäin, että tontit puheenaolevassa kaupunginosassa olisi luovutettava omistusoikeudella, vuokrausmuotoa tässä kaupunginosassa käyttämättä. Näin ollen ja kun periaatteellinen kysymys kaupungin kaikkien tonttien luovutusmuodosta on sosiaalilautakunnassa kaikinpuolisen valmistelun alainen, ei rahatoimikamarilla näytä olevan syytä tässä syventyä teoreettisiin spekulatioihin ja monimutkaisiin laskelmiin, kysymyksen ollessa nyt vain yhdestä kaupunginosasta, johon nähden kaikki valmistelevat viranomaiset ovat yksimielisesti ja painavilla syillä pitäneet myyntiä sopivana tontinluovutusmuotona.

Lopuksi saa rahatoimikamari ilmoittaa, että laadittu asemakaavaehdotus on ollut asetusten mukaisesti näytteille pantuna, ilman että sitä vastaan on tehty mitään muistutuksia.

Viitaten edellä esitettyyn sekä asiassa kertyneisiin asiakirjoihin, saa rahatoimikamari kunnioittaen alistaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi

...anoa Valtioneuvostolta vahvistusta tämän kaupungin XV:sta kaupunginosaa varten laaditulle asemakaavaehdotukselle sekä ehdotukselle sen rakennusjärjestykseksi; sekä

vahvistaa myynti tontinluovutusmuodoksi tässä kaupunginosassa.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Georg Estlander.

*Ehdotus:***Helsingin 15:n kaupunginosan rakennusjärjestystä varten.**

Helsingin kaupungin 15:n kaupunginosaa rakennettaessa on noudatettava toukokuun 8 p:nä 1917 annetun kaupungin yleisen rakennusjärjestyksen määräyksiä alempana mainituin poikkeuksin.

1 §.

Kaikille kaupunginosan tonteille saa rakentaa ainoastaan rakennuksia tulenkestävästä aineesta.

2 §.

Liike- ja vuokrataloja sekä rivitaloja varten varatuille tonteille kortteleissa N:o 519, 520, 528, 605, 607—09, 611, 618—21, 622 a, 623—25, 628 ja 632—36 saa sijoittaa rakennuksia ainoastaan kaupungin asemakaavaan merkityn rakennusrajan sisäpuolelle, ja on rakennuksen korkeuteen, kerroslukuun ja ulkoasuun nähdessä noudatettava kaupungin julkisivupiirustusten tarkastustoimikunnan tarkoitusta varten laatimia ja vahvistamia julkisivukaavioita.

Maistraatilla olkoon kuitenkin oikeus missä olosuhteet sitä sallivat julkisivupiirustusten tarkastustoimikuntaa kuultuaan myöntää pienehköjen rakennustaiteellisesti käsiteltyjen talousrakennusten rakentamista rakennusrajojen ulkopuolellekin. Tällainen talousrakennus saa olla korkeintaan 4 metrin korkuinen laskettuna katonharjaan eikä saa sisältää tulisijalla varustettuja huoneita.

3 §.

Erillisen huvilarakennuksen paikaksi tarkoitetuille tonteille kortteleissa N:o 613—15, 626—29 ja 642—43 saa rakentaa asuintalon ainoastaan kaupungin asemakaavaan merkityn rakennusrajan sisäpuolelle.

Maistraatilla olkoon kuitenkin oikeus missä olosuhteet sitä sallivat, julkisivupiirustusten tarkastustoimikuntaa kuultuaan, myöntää pienehköjen, rakennustaiteellisesti käsiteltyjen talousrakennusten rakentamista rakennusrajojen ulkopuolellekin. Tällainen talousrakennus saa olla korkeintaan 4 metrin korkuinen, laskettuna katonharjaan ja saakoon siihen sisustaa enintään kaksi huonetta ja keittiön käsittävän talonmiehen asuinhuoneisto.

Huvilarakennuksen suurin luvallinen korkeus on 10 metriä julkisivupinnan ylireunaan luettuna ja saa sellaisen rakennuksen teettää enintään kaksikerroksisen, kellaria lukuunottamatta.

Huvilarakennuksessa saakoon olla enintään kaksi asuinhuoneistoa; kuitenkin saakoon jos maastosuhteet sallivat, enintään kaksi huonetta ja keittiön käsittävän talonmiehen asunnon sisustaa kellariin, jossa tapauksessa älköön talousrakennusta käytettävä semmoiseen tarkoitukseen.

Toisen kerroksen päällä olevaa ullakkoa älköön sisustettako asuinkerrokseksi.

4 §.

Kaikilla huvilatonteilla sekä etupihalla varustetuilla vuokratalo- ja rivitalotonteilla on ylläpidettävä siistejä istutuksia.

5 §.

Kaupunginasemakaavaan merkityt, kortteleissa sijaitsevat leikkikentät sekä kujat, joiden tarkoituksena on varata pääsy tonttien takaosiin, teettää kaupunki, mutta niiden kunnossapidon kustantavat rajakkaisten tonttien omistajat suhteellisesti tonttiensa pinta-alan.

*Liite II.**Helsingin kaupungin yleisten töiden hallitukselle.*

Toukokuun 14 p. 1912 oli valtuusto periaatteessa hyväksynyt asemakaava-arkkitehti B. Jungin laatiman ehdotuksen Meilahden asemakaavaksi, jonka jälkeen hallitus sai tehtäväkseen huomioonottaen erinäisiä rahatoimikamarin esittämiä toivomuksia laadittaa lopullisen asemakaavan mainittua aluetta varten. Hallituksen huhtikuun 4 p. 1913 lähettämän uuden ehdotuksen käsitteli valtuusto seuraavan toukokuun 28 p. pitämässään kokouksessa, mutta palautti sen kamariin lausunnon antamista varten, voidaanko ja missä määrin noudattaa vuokrajärjestelmää tämän kaupunginosan tontteja luovutettaessa. Ennenkuin kamari otti kysymyksen uuden käsittelyn alaiseksi, katsottiin kumminkin tarpeelliseksi tehdä erinäisiä muutoksia asemakaavaan tarkoituksella säästää kallista katurintaa ja aikaansaada asutokorttelien tehokkaampaa käyttöä; jonka tähden asemakaavaosasto lokakuun 6 p. 1920 laati uuden suunnitelman, joka myöskin käsitti tärkeimpien liikekatujen uudestaan järjestelyä ja johon oli varattu erikoisia alueita tilusvaihtoa varten valtion ja kaupungin välillä. Muuttuneet ajat vaikuttivat että tätäkin ehdotusta ajan pitkään katsottiin tarpeelliseksi uusia voittoaakseen lisättyä alaa vuokratalotontteja varten ja syyskuun 16 p. 1921 lähetti hallitus kamarille allekirjoittaneen laatiman syyskuun 16 p. 1921 päiväämän ehdotuksen. Koskei kamari vielä ole lähettänyt ehdotusta valtuustoon, on allekirjoittanut kaupungin johtajan kehoituksesta vielä kerran tarkistanut sitä, ja tullut siihen tulokseen että erinäisiä korjauksia ja parannuksia on voitu tehdä muuttamatta suunnitelman kokonaisluonnetta. Näistä muutoksista mainittakoon Paciuksenkadun keskiosan sekä Kuusitien eteläosan siirrot, jolloin on saavutettu kaduille paremmat noususuhteet, muutamien katuleveyksien supistaminen ja erinäisten tonttirajojen järjestely, jonka kautta voitetaan asutokorttelien tehokkaampi käyttö. Koska kokemus on osoittanut että yleensä on puute julkisista tonteista, on L. Viertotien varten varattu lisään muutamia sellaisia. Aikaisemmissa ehdotuksissa suunniteltu Snellmaninkaduksi nimitetty suurempi valtakatu, joka kulki alueen pohjoisosassa on jätetty pois tästä ehdotuksesta, koska sen asemaa ei vielä voida lopullisesti määrätä, ja siihen rajoittuvat alueet ovat toistaiseksi jääneet käsittelemättä. Korttelin N:o 526, eli yliopiston sairaala-alueen länsipuolella oleva korkeahko

ranta-alue, joka aikaisemmin oli varattu yleisiin tarkoituksiin, on tässä ehdotuksessa merkitty puistoksi yleisesti lausutun toivomuksen mukaisesti, että Keuhkotalusairaala varten Keskuspuistosta lohkaistun alueen korvaukseksi olisi muualta varattava sopivaa puisto-alaa. Täten saataisiin myöskin aikaan luonnollinen yhteys Länsi Meilahden puistojen ja Humallahden rantapuiston välillä. Rivitaloja varten varatuissa kortteleissa N:o 618, 619, 620, 621, 622 a, 623, 635 ja 636 ovat sisäiset tonttirajat jätetty pois, koska tuntuu vaikealta toistaiseksi määrätä tonttien lopullista suuruutta, joka on riippuvainen rakennustoiminnan kehityksestä. Tonttijaon vahvistaminen edellyttää siis vastaista asemakaavamuutosta, jota tuskin missään tapauksessa voidaan välttää.

Allaolevasta taulukosta selviää alueen jaottelu kaduiksi, puistoiksi ja tonteiksi, verrattuna syyskuun 16. p. 1921 laadittuun asemakaavaan:

	18/4 1915 laadittu asemakaava.	16/9 1921 laadittu asemakaava.
Tontteja useampia kerroksisia liike- ja vuokrataloja varten	91,000 m ²	103,000 m ²
» rivitaloja ja matalampia vuokrataloja varten	55,750 »	62,500 »
» vapaasti seisovia huviloita varten....	61,400 »	71,700 »
» yleisiä rakennuksia varten	51,750 »	42,240 »
Yliopiston sairaalat	98,500 »	98,500 »
Varatut alueet	117,000 »	147,980 »
Puistot ja leikkikentät	55,000 »	23,160 »
Bjällbo-alue	15,280 »	15,280 »
Kadut ja avonaiset paikat	153,620 »	194,120 »
Jakaunmattomat alueet	59,180 »	— »
	758,480 m ²	758,480 m ²

Kuten ylläolevasta näkyy, on asuintonttien kokonaispinta-ala jonka verran pienentynyt, riippuen osaksi siitä että osa alueesta on jäänyt käsittelemättä, osaksi että alue yleisiä tontteja varten on lisääntynyt. Puisto-ala on lisääntynyt erikoisesti yllämainitun ranta-alueen muutoksen johdosta, jota vastoin katu-ala on huomattavasti pienentynyt. N. k. tuottamattomat alueet s. o. kadut, avonaiset paikat ja puistot tekevät 27,5 %, jota vastoin se 1921 laaditussa ehdotuksessa oli 28,6 % ja 1913 laaditussa ehdotuksessa 38 %.

Huvilatonttien lukumäärä on 44, korkeampien vuokratalotonttien 64, matalampien vuokratalotonttien 12, jonka lisäksi on 8 jakamatonta rivitalokorttelia, joihin mahtuu 50 tonttia ja mahdollisesti enemmänkin, riippuen tonttien suuruudesta.

Piirustus lokaviemäriverkkoa varten ja tarpeelliset katuprofiilipiirustukset sekä ehdotus rakennusjärjestykseksi oheenliitetään.

Helsingissä, 16 p. huhtikuuta 1925.

Birger Brunila.

**HELSINGIN KAUPUNGIN
SOSIALILAUTAKUNTA.***Helsingissä,**toukokuun 11 p:nä 1923.**Rahatoimikamarille.*

N:o 95.

Rahatoimikamari on marraskuun 5 päivänä 1920 päivätyssä kirjelmässä N:o 1268 pyytänyt sosialilautakunnan lausuntoa Helsingin kaupungin tonttipolitiikassa noudatettavista luovutusperiaatteista yleensä ja erittäin luovutusmuodosta Meilahden uudessa kaupunginosassa. Sitten on rahatoimikamari huhtikuun 9 päivänä 1921 ja marraskuun 9 päivänä 1922 uudistanut tämän pyyntönsä.

Sosialilautakunnan aikomuksena on ollut rahatoimikamarin alkuperäisen pyynnön mukaisesti laatia perusteellinen mietintö kaupungin vastaisesta tonttipolitiikasta yleensä, mutta lautakunnan käytettävänä olevat työvoimat eivät kuitenkaan tähän mennessä ole riittäneet tämän laajan ja aikaavievän työn suorittamiseen. Lautakunta on sitä suuremmalla syyllä katsonut voivansa sijoittaa mietinnön laatimisen työohjelmassaan myöhäisemmälle sijalle, kun kysymys kaupungin tonttipolitiikassa käytettävistä luovutusmuodoista aikaisemmin on ollut periaatteellisen selvityksen alaisena ja koska kaupunginvaltuusto jo v. 1913 teki asiassa päätöksen, jonka mukaan rahatoimikamarin joka kerta, kun ehdotus jonkun alueen asemakaavaksi lähetetään valtuuston hyväksyttäväksi, tulisi tehdä ehdotus siitä, onko uudella alueella sovellettava myynti- vai vuokrajärjestelmää. Kun Meilahden kaupunginosa tätä nykyään on ainoa alue, jonka luovuttaminen rakennustoimintaa varten on käsittelyn alaisena, on sosialilautakunta tämän johdosta katsonut voivansa rajoittaa lausunnon antamisen ainoastaan tähän kysymykseen ja jättää siltä pyydetyn periaatteellisen lausunnon antamisen kaupungin tonttipolitiikasta yleensä myöhempään.

Harkittaessa kysymystä, mitä tontin luovutusmuotoa Meilahden kaupunginosassa olisi noudatettava, on seuraaviin näkökohtiin huomiota kiinnitettävä.

Tonttien vuokraaminen yksityisille tarjoaa kieltämättä omistusoikeudella myymiseen verrattuna eräitä huomattavia etuja kaupungille. Näistä ovat tärkeimmät se, että kaupunki vastaisuudessa vuokrakauden päättyessä voi käyttää hyväkseen tonteilla tapahtuvan maa-arvon nousun ja se, että kaupungilla niinkään vuokrakauden päättyessä on vapaammat kädet päättää rakennustavan muuttamisesta ja asemakaavan järjestelyistä, jos tällaiset silloin havaitaan tarpeellisiksi. Erikoisesti silloin, kun on kysymyksessä rakennustoimintaa kaupungin ulkolaidoilla, missä maan arvo toistaiseksi on vähäinen ja kevyempi rakennustapa tulee kysymykseen, ovat vuokrajärjestelmän edut varsin huomattavat. Useista syistä näyttää sosialilautakunnasta kuitenkin siltä, kuin tästä huolimatta vuokrajärjestelmää ei kysymyksessäolevalla alueella menestyksellisesti voitaisi soveluttaa.

On ensiksikin huomattava, että kiinnityslainoja ei yleensä saada vuokratonteilla oleviin rakennuksiin yhtä korkeisiin määriin kuin omistusoikeudella hallituilla tonteilla oleviin rakennuksiin. Tämän vuoksi pidetään yleensä tarpeellisenä, että, milloin tontinvuokraa yleisemmin käytetään, kunnan taholta järjestetään mahdollisuus saada kiinnelainoja myöhempää kiinnitystä vastaan. Tämän kautta tahdotaan nimenomaan helpottaa henkilöille, joilla itsellään ei ole huoma

tavampia varoja, oman asunnon hankkimista. Kysymyksessä olevan alueen asemakaava on pääasiallisesti laadittu silmällä pitäen sitä, että siitä muodostuisi kaupungin varakkaamman väestön asuntoalue. Kun on toiveita siitä, että tälle väestöosalle tarkoitettua rakennustoimintaa voidaan tällä alueella aikaansaada ilman kunnan taloudellista apua ja tukea, jos tontit myydään omistusoikeudella, ja kun kunta toiselta puolen todennäköisesti olisi pakotettu kiinnittämään pääomia toissijaisen luoton järjestämiseen, jos vuokrajärjestelmä tulisi käytäntöön, näyttää vuokrajärjestelmä tällä alueella vähemmän tarkoituksenmukaiselta. Kaupungilla on nykyään ja todennäköisesti vielä kauan aikaa eteenpäin sosialisesti tärkeämpiä velvollisuuksia täytettävänä vähävaraisemman väestön asuntoolojen järjestämisessä ja olisivat kaupungin varat, mikäli niitä voidaan asuntotuotannon edistämiseen sijoittaa, käytettävät ensisijassa tämän väestöosan erittäin huonojen asuntoolojen järjestämiseen.

Vuokrajärjestelmän menestyksellinen toteuttaminen edellyttää, että kaupungilla on jotenkin täydellinen monopoli tonttien tarjonnan alalla ja että kaupunki siten täydellisesti voi määrätä tontinluovutusehdot asutusalueensa pii-rissä. Nyt kysymyksessä olevan alueen läheisyydessä on kuitenkin rakennustoimintaa varten varattuja varsin huomattavia alueita, jotka niitten omistaja O. Y. M. G. Stenius on aikonut luovuttaa omistusoikeudella halukkaille rakentajille. Kun ilmeistä on, että tontin kysyjät saadessaan valita omistusoikeudella tai vuokraoikeudella saatavien tonttien välillä tulisivat antamaan etusijan omistusoikeudella saataville tonteille, on jotakuinkin todennäköistä, että mainittu yksityinen maanomistaja menestyksellä voisi kilpailla kaupungin kanssa. Rakennustoiminta Meilahden kaupunginosassa edistyisi hitaasti, kun se sensijaan vilkastusi kysymyksessä olevilla mailla kaupungin rajojen ulkopuolella ja tonttien kysyntä antaisi maanomistajalle myöskin mahdollisuuden tonttihintojen korottamiseen, joten vuokrajärjestelmän soveltaminen tällä alueella aiheettomasti hyödyttäisi mainittua yhtiötä.

Edelleen on huomattava, että kysymyksessä olevan alueen asemakaava on laadittu silmällä pitäen alueen lopullista käyttämistä ja sen rakentamista suurimmalta osalta kivirakennuksilla. Kun tuskin on luultavaa, että aluetta vastaisuudessa voitaisiin ja tahdottaisiin rakentaa sen tehokkaammin kuin mitä nyt suunnitellaan, ei ole riittävää aihetta pidättää vastaisille sukupolville mahdollisuutta alueen uudestaanjärjestämiseen vuokratuuden päättyessä. Tältäkin kannalta ei vuokrajärjestelmän soveltaminen tällä alueella näytä tarpeelliselta.

Päättyessään edellä esitetyillä perusteilla käsityksenään esittää, että tontit Meilahden kaupunginosassa luovutettaisiin omistusoikeudella, on sosialilautakunta kuitenkin tahtonut kiinnittää rahatoimikamarin huomion siihen, että tonttien arvot tällä alueella erittäin suuressa määrin tulevat riippumaan siitä, sijoitetaanko yliopisto kokonaisuudessaan tai joltakin osalta Meilahteen ja kaupungin satamien sijoittamisesta Taivallahteen. Jos jompikumpi taikka vain toinenkin näistä suunnitelmista vastaisuudessa toteutuu, tulee tonttien arvo täällä huomattavasti kohoamaan. Kaupungin etujen mukaista ei senvuoksi olisi luovuttaa näitä tontteja omistusoikeudella ennenkuin mainitut suuret kysymykset ainakin periaatteellisesti on ratkaistu ja tonttien arvo senmukaisesti on vakaantunut.

Sosialilautakunnan puolesta:

Matti Paasivuori.

Arnold Eriksson.

Helsinki 1925. Mercator'in Kirjapaino Osakeyhtiö

Esitys rautatienasemaan rajoittuvan, kaupunginasemakaavakilpailun käsittämän kaupunginalueen kaupunginasemakaavan laatimisesta.

HÉLSINGIN KAUPUNGIN
RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
huhtik. 24 p:nä 1925.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 266.

Sittenkuin rahatoimikamari kirjelmässä viime tammikuun 27 päivästä oli Kaupunginvaltuustolle tehnyt esityksen lisämäärärahan osoittamisesta Töölön alueen kaupunginasemakaavakilpailun aiheuttamain kustannusten suorittamiseksi sekä siitä, että Valtuusto mainitun alueen lopullista kaupunginasemakaavaa laatimaan asettaisi komitean, jossa myös rautatiehallitus olisi edustettuna, on Valtuuston valmisteluvaliokunta kirjelmässä helmikuun 14 päivänä ilmoittanut kamarille alustavasti asiaa käsitellessään havainneensa tarpeelliseksi että, ennenkuin kamarin ehdotuksen jälkimmäinen osa alistetaan Valtuuston ratkaistavaksi, kamaria kehoitetaan laatimaan lähempi ehdotus puheenalaisen komitean toimiohjelmaksi. Tämän johdosta on kamarilla kunnia lausua seuraavaa.

Rahatoimikamariin annetussa, tämän oheisessa promemoriassa lausuu palkintolautakunnan jäsen, Helsingin entinen kaupunginasemakaava-arkkitehti B. Jung mielensä asiasta. Lähtien välttämättömyydestä, että lopullisen kaupunginasemakaavan laatiminen toimitetaan rautatieviranomaisten myötävaikutuksin, selvittää herra Jung uuden asemakaavan tarkoitusta ja osoittaa, ettei ainoatakaan palkituista suunnitelmista voida panna välittömästi tämän kaavan perustukseksi, minkätähden täytyy toimittaa kilpailussa esiintyneiden arvokasten aloitteiden yhdistelmä ja parannus. Tämän lisäksi täytyy kaavaa laadittaessa asettaa täsmällisempiä vaatimuksia sekä kaupungin että valtionrautateiden puolelta kuin kilpailuohjelmassa oli.

Asiassa kuultuna ei kaupungin yleisten töiden hallituksella ole ollut mitään väittämistä herra Jungin esittämiä periaatteellisia lausuntoja vastaan. Työn järjestämiseen nähden viittaa hallitus kaupungininsinöörin laatimaan promemoriaan. Mainittu viranpitäjä lausuu, että lopullisen kaupunginasemakaavan laatiminen vaatinee aikaa 1—1 ½ vuotta. Rakennuskonttorissa ei ole tilaa, jotta siellä voitaisiin suorittaa teknillinen työ, joka kaikissa tapauksissa vaatii asettamaan nuorehkon arkkitehdin ja piirustajan sen arkkitehdin lisäksi, jonka on välittömästi

johdettava koko työ. Epävarmaa on, olisiko kaupunginasemakaava-arkkitehti juoksevain töittensä ohella, jotka viime aikana ovat osoittaneet suurta ja jatkuvaa lisääntymistä, voinut hoitaa välitöntä johtoa, jos rakennuskonttorissa olisi ollut tilaa, mutta aivan varmaa on, että tämä käy mahdottomaksi, jos työ suoritetaan rakennuskonttorin ulkopuolella olevassa huoneistossa. Kaupungininsinööristä näytti, kuin pitäisi sen henkilön, jonka on hoidettava tämä tärkeä työ, saada käyttää koko aikansa siihen erinäisten juoksevain ja hermostuttavain tehtävien häiritsemättä.

Lukuun ottamatta korvausta arkkitehdille, jolle uskotaan työn välitön suoritus, voitaisiin vuotuiset kustannukset laskea seuraavasti:

Piirustussali lämmityksineen, valaistuksineen ja siivoamisineen	15,000: —
1 nuorempi arkkitehti	48,000: —
1 piirustaja	30,000: —
Tarverahat	5,000: —
	Smk 98,000: —

Edellyttäen että tehtävä annetaan arkkitehti Bertel Jungille, jonka kykyä kaupungilla tuskin pitäisi olla varoja jättää käyttämättä tässä kaupungille niin erinomaisen tärkeässä asiassa, voisivat edellä mainitut ylimääräiset kustannukset melkoisesti huojistua, jos työ suoritettaisiin hänen toimistossaan.

Koko työn järjestämiseen nähden ehdottaa kaupungininsinööri:

Asetetaan kaupunginasemakaavalautakunta, jossa kaikki puolueet ovat tavalliseen tapaan edustettuina. Tähän lautakuntaan pitää rautatiehallituksen valita yksi edustaja ja kaupungin yleisten töiden hallituksen yksi. Itsestään oikeutettu jäsen on sitä paitsi kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunila. Lautakunta valinnee keskuudestaan ammattimiesten muodostaman työvaliokunnan toimimaan yhteisesti arkkitehti Jungin kanssa. Korvausta lautakunnan jäsenille, joista eritoten työvaliokuntaan kuuluvain pitäisi saada kunnollinen maksu, ei ole luettu edellä mainittuun rahamäärään.

Kaupungin yleisten töiden hallitus on muutoin yhtynyt kaupungininsinöörin lausuntoon, mutta ollut sitä mieltä, että työn suoritus olisi annettava arkkitehti Oiva Kalliolle, joka on saanut ensimmäisen palkinnon kaupunginasemakaavakilpailussa, sekä että arkkitehti Bertel Jung olisi valittava ehdotettuun työvaliokuntaan mieluummin sen palkatuksi puheenjohtajaksi ja neuvonantajaksi.

Rahatoimikamarikin on voinut yhtyä herra Jungin edellä mainitussa promemoriassa esittämiin lausuntoihin aiotun komitean toiminnasta. Komitean tehtävänä olisi siten oleva hankkia selvitys niistä vaatimuksista, joita kaupungin ja valtion puolelta voidaan asettaa järjestelyn alaisen alueen suunnittelulle, ja katsoa, että nämä vaatimukset kaupunginasemakaavan laadinnassa mahdollisimassa määrin otetaan huomioon tällöin käyttämällä hyväksi kilpailussa esitettyjä aloitteita. Että komitea ammattimiehistä kokoonpannulle työvaliokun-

nalle antaisi toimeksi suunnittelutyön lähemmän valvonnan ja johdon, on kamari niinikään havainnut asianmukaiseksi. Sitä vastoin on kamari suunnittelun teknilliseen suoritukseen nähden kaupungin yleisten töiden hallituksen ja kaupungininsinöörin kannasta poiketen havainnut suotavaksi, että tämä työ, mikäli mahdollista, keskitettäisiin kaupungin omaan ammattilaitokseen, s. o. rakennuskonttorin kaupunginasemakaavaosastoon. Vaikkei tästä olisikaan mainittavaa taloudellista etua voitettavana, koska, niinkuin kaupungininsinööri osoittaa, vuokrahuoneiston ja ylimääräisen työvoiman kustannukset nousisivat määrään, joka luultavasti likimain vastaisi tarkoitukseen käytetyn yksityisarkkitehtin vaatimaa korvausta, näyttää sellaisesta menettelystä olevan odotettavana huomattavia välillisiä etuja sen johdosta, että mainitun kunnallisen laitoksen perinpohjainen kaupungin tarpeiden ja toivomusten tunteminen siten tulisi parhaalla tavalla hyväksi käytetyksi. Sekin seikka, että vastedes asteettain tapahtuva kaupunginasemakaavan järjestelyn toimeenpano on rakentuva kaupunginasemakaavaosaston laatimille yksityiskohtaisille ehdotuksille puolustaa sitä, että osasto mahdollisimman läheisesti ja tehokkaasti ottaa osaa nyt heti suoritettavaan kokonaissuunnitelman laatimiseen. Mikäli kamari on saanut tietää, ei kaupunginasemakaava-arkkitehti asetu kamarin käsitykseen nähden ehdottomasti torjuvalle kannalle, vaan katsoo, että työ voidaan suorittaa mainitulla tavalla edellyttäen, että huoneistokysymys järjestetään ja osasto oikeutetaan käyttämään asiantuntevaa apulaista sen määrärahan puitteissa, minkä kaupungininsinööri on nähnyt tarpeelliseksi. Luultavaa on, että kaupunginasemakaavan laatiminen tällä tavoin on vaativa jonkin verran pitemmän aikaa, kuin jos työ annettaisiin sivulisen henkilön suoritettavaksi, mutta kamari ei ole voinut panna tähän seikkaan mainittavaa merkitystä, vaan on ollut sitä mieltä, että hiukan hitaampi vauhti pikemmin olisi omansa antamaan parempia takeita hyvin harkitusta, täysin hyvästä työstä.

Samoin kuin kaupungininsinööri ja kaupungin yleisten töiden hallitus on rahatoimikamari pitänyt erittäin onnellisena, jos kaupunki voisi käyttää hyväkseen ent. kaupunginasemakaava-arkkitehdin B. Jungin tunnustettua kykyä, ja on ajatellut tämän sopivimmin voivan käydä päinsä hallituksen ehdotuksen mukaisesti.

Mitä komitean kokoonpanoon tulee, on rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että siihen voisi kuulua viisi henkilöä, joista rautatiehallitus valitsisi yhden, jota vastoin Kaupunginvaltuusto valitsisi puheenjohtajan ja kolme muuta jäsentä. Komitean asiana olisi valita työvaliokunta sekä järjestää työ huomioon ottamalla kamarin edellä mainitsemia toivomuksia.

Voidakseen likimain ilmoittaa, minkä verran kustannuksia kaupunginasemakaavan laatimisesta on oleva, on kamari valmistanut alempana olevan laskelman edellyttäen työn kysyvän aikaa vuoden. Vaatimaan tehtävään nähden on eritoten työvaliokunnan, mutta myös komitean kokouksista laskettu korotetut palkkiot.

Kamari pyytää kuitenkin nimenomaan huomauttaa, ettei mainittuja numeroja ole katsottava sitoviksi, vaan ainoastaan käytetyiksi kokonaismäärän laskemiseksi:

Komitean menoja, 10 kokousta, puheenjohtaja 200: —, 4	
jäsentä, kukin 100: —	6,000: —
Työvaliokunta, 50 kokousta, puheenjohtaja 2,000: — kuu-	
kaudessa	24,000: —
2 jäsentä, kumpikin 200: — kokoukselta	20,000: —
	Smk 50,000: —

Kun tähän lisätään kaupungininsinöörin 98,000 markaksi laskemat ylimääräiset kustannukset, nousee kokonaismäärä 150,000 markan vaiheille, joka rahamäärä sinänsä voi näyttää varsin suurelta, mutta joka katsoen vastaisen järjestelyn laajuuteen ja merkitykseen kaupungille kamarin mielestä on käsitettävä varsin kohtuulliseksi. Kun tämänvuotiseen talousarvioon ei ole varoja tarkoitukseen merkitty ja Kaupunginvaltuuston yleisten töiden pääluokkaan merkityt käytövarat arvaamattomiin tarkoituksiin jo on käytetty, lienee rahamäärä osoitettava suoritettavaksi etuantina kaupunginkassasta ja merkittävä 1926 vuoden menosääntöön, jota laadittaessa mahdollisesti tarpeelliseksi havaittu laskettujen numeroiden tarkistaminen silloin paremmin nähtävän todellisen tarpeen mukaisesti voidaan toimittaa.

Edellä lausutun perusteella rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että rautatienasemaan rajoittuvan, kaupunginasemakaavakilpailun käsittämän alueen kaupunginasemakaavan laadintatyön johtoa varten asetetaan viisijäseninen komitea, johon Kaupunginvaltuusto valitsee neljä jäsentä sekä rautatiehallitus yhden jäsenen;

että komitea oikeutetaan työtä lähemmin valvomaan ja johtamaan asettamaan työvaliokunta palkatuin puheenjohtajin;

että suunnittelutyön teknillinen suoritus pääasiassa on keskitettävä rakennuskonttorin kaupunginasemakaavaosastoon, joka oikeutetaan tarkoitusta varten käyttämään ylimääräisiä apulaisia; sekä

että tarkoitukseen osoitetaan 150,000 markkaa suoritettavaksi etuantina kaupunginkassasta ja merkittäväksi 1926 vuoden talousarvioon.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

P. M. Töölön uuden asemakaavan laatimista koskevasta asiasta.

Siihen katsoen että alueet, joita tämä tärkeä kaupunginjärjestelykysymys koskee, osin kuuluvat kaupungille, osin valtionrautateille, ja että näillä molemmilla pääomistajilla on tällä alueella valvottavana useita suuria etuja, jotka helposti voivat törmätä yhteen, ellei asianosaisten kesken saada aikaan hyvin järjestettyä yhteistyötä, mainittiin jo palkintolautakunnassa toivomuksena, että lopullisen asemakaavan laatiminen uskottaisiin tätä tarkoitusta varten asetetulle lautakunnalle, johon kuuluisi sekä kaupungin- että rautatieviranomaisten edustajia. Osin voitaisiin tällä keinoin suunnitelmaa laadittaessa tarpeenmukaisesti ja helposti aikaansaada sovitteluja jo lautakunnassa, tarvitsematta jokaisen tällaisen kysymyksen kulkea kaikkien viranomaisten käsiteltävänä, osin tarkastettaisiin kaikkia asiaan vaikuttavia seikkoja tietenkin kumpaisenkin asianosaisen kannalta jo tärkeässä työnsuorituksen ensimmäisessä vaiheessa, joten suunnitelman perustavat edellytykset ajoissa tulisivat vahvistetuiksi ja alun pitäen päästäisiin johtamasta työtä suuntaan, joka toiselle asianosaiselle mahdollisesti osoittautuu epätyytyttäväksi.

Että tällä keinoin voitettaisiin paljon aikaa, lienee selvä, samoin kuin sekin, että näin menetellen vältettäisiin monta hankausta asianosaisten kesken.

Töölön uuden asemakaavan tarkoituksena on:

- 1) laajentaa kaupungin vanhaa liikekeskustaa ja luoda uusi henkinen keskus;
- 2) tässä tarkoituksessa osoittaa paikka lukuisille uusille rakennuksille;
- 3) järjestää katuliikenne toiselta puolen tämän keskustan ja toiselta puolen Länsisataman, Meilahden, Fredriksbergin, Siltasaaren, Kallion y. m. kaupunginosain välillä; ja

4) antaa lopullinen muodostus ja rajoitus valtionrautateiden kaupungin-alueella sijaitsevalle ratapihan osalle sekä huolehtia tähän ratapihaan johtavista tai sen kanssa risteilevistä liikenneväylistä.

Hiljattain toimitettu kilpailu, jota siinä esiintyneiden lukuisain oivallisten aloitteiden johdosta voitaneen pitää varsin onnistuneena, on osoittanut, että vastamainitut kaupunginasemakaavatehtävät voidaan ratkaista useilla eri tavoilla, johon nähden osa kilpailuehdotuksia on kiinnittänyt päähuomionsa toisiin, toinen osa toisiin näistä päänäkökohdista. Täysin hyväksyttävää kaupunginasemakaavakysymyksen ratkaisua, jossa kaikkia näitä näkökohtia olisi otettu huomioon oikealla tavalla ja punnittu vastakkain siten, että ne kaikki pääsevät täyteen oikeuteensa, ei kilpailu ole tuottanut. Kun esim. ensimmäisen palkinnonsaajan luonnos on etusijassa koettanut tyydyttää 1) ja 2) kohdassa mainittuja tarkoituksia ja siinä kohden jonkin verran laiminlyönyt 3) ja 4) kohdassa mainitut, on neljännen palkinnon saaja kiinnittänyt pääasiallisen huomionsa 3) ja eritoten 4) kohtaan, mutta jonkin verran sivuttanut 1) ja 2) kohdan.

Kun kuitenkin palkintolautakunta on tehnyt enemmän tai vähemmän painavia

muistutuksia kaikkia luonnoksia vastaan myös niihin niiden kohtiin nähden, joissa niiden suurin voima esiintyy, käynee välttämättömäksi mahdollisimman parhaan tuloksen saavuttamiseksi osin vieläkin kehittää ja parantaa niitä luonnosten yksityiskohtia, jotka ansaitsevat varteen ottamista, osin lopulliseen luonnokseen sovittaa ja vastakkain punnita parhaita pääaloitteita, joita kilpailuluonnoksissa ilmenee kaikkien 1)–4) kohdassa mainittujen toivomusten tyydyttämiseksi.

Yhtäkään palkittua luonnosta ei tässä kohden voi välittömästi panna lopullisen asemakaavan pohjaksi, vaan tulee tämän olla osin niiden arvokkaitten aloitteiden yhdistelmä ja parannus, joita neljässä palkitussa tai ostetussa luonnoksessa on ilmaantunut, osin täysin itsenäinen teos, joka nojaa niihin vaatimuksiin, joita kaupunki ja valtionrautatiet täsmällisemmässä muodossa kuin kilpailuohjelmassa on voitu esittää asettavat, sittenkuin asia on kaikin puolin täysin valmisteltu.

Bertel Jung.

*Komitean mietintö kunnan kirjapainon
ynnä kirjansitomon perustamiskysymyksestä.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Kuluvan vuoden talousarvion järjestelyn yhteydessä päätti Kaupunginvaltuusto asettaa komitean selvittämään mahdollisuuksia lähitulevaisuudessa perustaa kunnan kirjapaino ynnä siihen yhdistetty kirjansitomo, ja oli tämän komitean työ suoritettava niin hyvissä ajoin, että määräraha tarkoitukseen voitaisiin merkitä kaupungin 1926 vuoden talousarvioon. Viime helmikuun 4 päivänä pitämässään kokouksessa Valtuusto määräsi komitean jäsenluvun kolmeksi, joista Valtuusto valitsisi kaksi ja rahatoimikamari kolmannen. Samalla Valtuusto valitsi komiteaan allekirjoittaneet Nylanderin ja Hellgrenin; saman kuukauden 17 päivänä valitsi kamari sen jäseneksi allekirjoittaneen Wideniuksen.

Komitea perustautui helmikuun 27 päivänä, jolloin sen puheenjohtajaksi valittiin allekirjoittanut Nylander, ja on komitealla tehtävänsä suoritettuaan kunnia Kaupunginvaltuustolle antaa seuraava mietintö.

Kysymystä kunnan kirjapainon perustamisesta on Kaupunginvaltuusto jo aikaisemmin käsitellyt. Sen johdosta että tilintarkastajain vuodelta 1914 antaman kertomuksen käsittelyn yhteydessä kesäkuun 8 päivänä 1915 oli lausuttu toivomuksia kaupungin painatuskulujen huojistamisesta ja sitä varten sopiviin toimenpiteisiin ryhtymisestä, antoi Frenckellin Kirjapaino Osakeyhtiö lokakuun 14 päivänä 1915 rahatoimikamariin tarjouksen, että kaupunki lunastaisi mainitun yhtiön osake-enemmistön. Tätä tarjousta kamari tosin seuraavan marraskuun 11 päivänä ehdotti evättäväksi (*Kvston pain. asiakirj. n:o 4 vuodelta 1916*), mutta tammikuun 25 päivänä 1916 asetti Kaupunginvaltuusto erityisen valiokunnan valmistelemaan kysymystä kaupungin painatustöiden järjestämisestä. Tähän valiokuntaan lähetettiin myöhemmin myös Helsingin Sanomalehti- ja kirjapaino-osakeyhtiön saman vuoden helmikuun 7 päivänä tekemä tarjous myydä kirjapainonsa kaupungille. Ensimmäisen yhtiön jonkin aikaa myöhemmin peruutettua tarjouksensa ehdotti mainittu valiokunta, neuvotteluja pidettyään, huhtikuun 26 päivänä 1917 antamassaan mietinnössä (*Kvston pain. asiakirj. n:o 24 vuodelta 1917*), että kaupunki hyväksymällä Sanomalehti- ja kirjapaino-osakeyhtiön lopullisen tarjouksen 160,000 markalla merkitsisi $\frac{2}{3}$ osakepääomasta uudessa osakeyhtiössä, joka ostaisi viimeksi mainitun yhtiön kirjapainon ja jossa tämä

yhtiö ottaisi haltuunsa $\frac{1}{3}$ osakemäärästä. Ennenkuin Kaupunginvaltuusto oli lopullisesti käsitellyt valiokunnan ehdotuksen, ilmoitti kuitenkin valmisteluvaliokunta Valtuuston kokouksessa saman vuoden syyskuun 25 päivänä, että tämäkin tarjous oli peruutettu, minkätähden asia ei aiheuttanut minkäänlaista toimenpidettä Valtuuston puolelta.

Kirjapainoasian otti uudelleen puheeksi vielä samana vuonna kaupungin tilastokonttorin silloinen johtaja, allekirjoittanut Dalström, joka kirjelmässä marraskuun 26 päivältä 1917 rahatoimikamarilta anoi, että kamari ottaisi kysymyksen kirjapainon perustamisesta tai ostamisesta kaupungille uudestaan käsiteltäväksi ja mahdollisimman pian saattaisi sen myönteiseen ratkaisuun. Esitys tehtiin, jotta voitaisiin jouduttaa tilastokonttorin painatustöitä, jotka uhkasivat kokonaan pysähtyä sen johdosta, että käytettyjen yksityiskirjapainojen työkyky tähän aikaan oli erittäin suuresti vähentynyt. Kamari jätti kuitenkin tämän aloitteen raukeamaan.

Kirjapainoasiassa tehdyt aikaisemmat aloitteet ovat siis tarkoittaneet, että kaupungin painatustyöt saataisiin suoritetuiksi osin huokeammasta, osin tarpeellisella joutuisuudella. Molemmat nämä näkökohdat on todellisuudessa otettava huomioon asiaa ratkaistessa. Jos mieli perustaa kirjapaino, joka huolehtii kaikista kaupungin painatustöistä, pitää siis olla olemassa toiselta puolen luotettava käyttölaskelma, joka osoittaa, että puheenalaiset työt siellä voidaan suorittaa nykyistä huokeammasta, toiselta puolen takeita, että kirjapaino tulee kyllin tuotantokykyinen voidakseen viivyttelämättä suorittaa tarpeelliset työt.

Saadakseen lähtökohdan tähän kuuluvain asiain arvostelemiseen päätti komitea perustavassa kokouksessaan kaikilta kunnan hallituksilta, lautakunnilta ja virastoilta hankkia tietoja näiden painatustöistä sekä painatus- ja sidontakuluista vuonna 1924, jonka vuoden katsottiin osoittavan sellaista töiden jakautumista ja sellaisia kustannuksia, joita nykyään saattoi pitää säännöllisinä. Saapuneet tiedot on sitten yhdistelty tämän ohaiseen tauluun (liite I), jossa kuitenkin tietoja erikseen on mainittu ainoastaan niistä viranomaisista, joiden painatuskulut ovat ylittäneet 10,000 markkaa, jota vastoin muita viranomaisia (yhteensä 32) koskevat tiedot on yhdistelty.

Niinkuin taulusta näkyy, oli vuonna 1924 erilaatuisia painettuja lomakkeita 1,015 yhteensä yli 5 miljoonaa kappaletta ja muita painotuotteita 176, jotka käsittivät 4,865 sivua tekstiä ja 2,112 sivua tauluja ja joita painettiin noin 280,000 kappaletta, painatuskulujen ollessa 1,348,756 markkaa, sidontakulujen 295,866 markkaa ja yhteenlaskettujen kustannusten siis 1,644,622 markkaa. Muuten käy taulusta m. m. selville, että painatuskulut, joiden jakautuminen eri kuukausille lähetetyssä kyselykaavakkeessa olleen ohjeen mukaisesti oli ilmoitettu kirjapainon laskun päiväyksen mukaan, sattuivat sangen epätasaisesti vuoden eri ajoille; siten tuli m. m., muita epätasaisuuksia mainitsematta, kokonaissummasta 1,348,756 markasta kokonaista 382,194 markkaa eli siis yli 28 %:n yksinomaan joulukuun

osalle. Painatuskuluja koskevat tiedot eivät tosin anna täysin täsmällistä kuvaa itse työn jakautumisesta, koska suurempain julkaisujen painatustyö voi jatkua useita kuukausia, ennenkuin siitä annetaan lasku. Näiden tietojen täytyy kuitenkin katsoa yleispiirtein antavan oikean käsityksen kaupungin painatustöiden epätasaisuudesta. Tunnettua on myös, että eräinä aikoina vuodesta, eritoten kolmena viimeisenä kuukautena, siinä yksityiskirjapainossa, joka toimittaa useimmat kaupungin painatustyöt, eräänlaista kilpailua usein on olemassa näiden kesken. Silloin täytyy sellaisten painatustöiden, kuin Kaupunginvaltuuston esityslistain ja painettujen asiakirjain, m. m. esim. laajan talousarvioehdotuksen, tietenkin saada etusija ennen vähemmän kiireellisiä painatustöitä, niinkuin esim. tilastojulkaisuja, siihen katsomatta että näiden jälkimmäisten ilmestyminen sen johdosta viivästyy.

Voidakseen saada käsitystä sen ladontatyön suurimmasta määrästä, mikä kunnan kirjapainon pitäisi voida suorittaa, oli komitea viranomaisille jaellussa kyselykaavakkeessa m. m. pyytänyt tietoa siitä teksti- ja taululadelman sivuluvusta, mikä asianomaisen viranomaisen tarpeiksi täytyi kiireellisissä tilaisuuksissa latio viikottain. Tähän kysymykseen on vastannut ainoastaan kaupunginvaltuuston kanslia, joka on ilmoittanut sellaisia sivuja olevan 80 tekstiä ja 135 tauluja; nämä talousarvion käsittelyn ajalta ilmoitetut, verraten suuret luvut oli kuitenkin laskettu keskimäärin neljältä viikolta, minkätähden viikottainen suurin määrä saattoi olla melko lailla suurempi. Että kuitenkin muillakin kunnan viranomaisilla tuollaisina aikoina voi olla oikeutettuja vaatimuksia saada ladontyönsä suoritetuksi, on luonnollista. Eritoten koskee tämä tilastokonttoria, jonka painatuskulut vuonna 1924 olivat suuremmat kuin minkään muun kunnan viraston ja jonka tilastollinen vuosikirja, muita julkaisuja mainitsematta, aina ladotaan ja painetaan syksyllä.

Edellä olevasta lieene käynyt selville, että ne työt, joita kaupunki voi antaa kirjapainolle, eräinä aikoina vuodesta asettavat melko suuria vaatimuksia tämän toimituskyvylle, mutta että sillä välin, jos siihen otettaisiin ainoastaan kaupungin töitä, sekä koneilla että henkilökunnalla olisi liian vähän työtä. Jottei takäläinen kunnan kirjapaino tuottaisi tappiota, olisi sentähden aivan välttämätöntä, että se suorittaisi muitakin töitä kuin kaupungin. Useasta syystä on komitea kuitenkin ollut sitä mieltä, ettei kaupungin olisi ryhdyttävä kilpailuun yksityisliikkeiden kanssa. Olettaen kunnan kirjapainon ynnä kirjansitomon kumminkin tulevan toimeen ja lähtien edellä mainittujen numerotietojen osoittamista edellytyksistä, on komitea kuitenkin katsonut olevan laadittava likimääräisiä laskelmia sellaisen kirjapainon sekä perustus- että vuotuisista käyttökuluista (liitteet II ja III). Näiden laskelmain mukaan, joissa ylipäättään sekä perustus- että käyttökulut ja jälkimmäisistä ehkä etusijassa vuokrat on verraten alhaisiksi laskettu, olisi puheenalaisia kuluja seuraavat summittaismäärät:

Perustamiskulut.

Kirjapainon koneet ja kalusto	1,270,000: —
Kirjakkeet ja tarveaineet.....	485,000: —
Kirjansitomon koneet	274,000: —
Sisustus	208,000: —
Yhteensä Smk	2,237,000: —

Vuotuiset käyttökulut.

Yleiskulut	970,400: —
Työläisten palkat	868,000: —
Tarveaineet ja paperi	540,000: —
Yhteensä Smk	2,378,400: —

Mitä ensin perustamiskuluihin tulee, on huomautettava, että koneiden ja eritoten kirjakkeiden ja tarveaineiden hinnat ennen maailmansotaa vallinneisiin vastaaviin hintoihin verraten ovat kohonneet tuntuvasti enemmän kuin yleinen hintataso. Viimeksi mainitut hinnat ovat todellisuudessa nykyään jopa 20 kertaa suuremmat kuin ennen sotaa. Kirjapainon perustamisaikaa täytyy sentähden nykyään pitää paljon epäedullisempänä kuin silloin. Kalliimmat perustamiskustannukset aiheuttavat osaltaan myös suurempia käyttökuluja, tavannukainen 10 %:n mukaan laskettu koneiden ja kaluston kuoletus sekä perustamispääoman korko kun sen johdosta kohoavat.

Komitean käyttökulujen laskelmassa ovat painopaperin ja kirjansitomotarpeiden erät 400,000 ja 80,000 markkaa muita eriä vähemmän varmat, koska näitä menoja tietenkin on vaikein etukäteen laskea. Käyttökuluihin ei ole merkitty käyttöpääoman korkoa eikä myöskään eläkkeitä ja ikäkorotuksia, jotka erät vastedes voinevat nousta huomattaviin määriin, mutta jotka eivät heti tulisi kysymykseen.

Vertailu toisaalta kunnan kirjapainon ynnä kirjansitomon laskettujen vuotuisien käyttökulujen (2,378,400 mk) ja toisaalta kaupungin vuonna 1924 suorittamien painatus- ja sidontakulujen (1,644,622 mk) välillä osoittaa, että menot 733,778 markalla ylittävät tulot. Jottei kirjapaino tuottaisi tappiota, pitää siis tulon ulkoapäin vastaanotetuista töistä vuosittain nousta ainakin viimeksi mainittuun määrään, ja jotta kirjapaino tulisi kaupungille kannattava, pitää tämän tulon tietenkin olla vielä suurempi. Käytön kannattavaisuus riippuu siis lähinnä siitä, missä määrin kirjapainon (ja kirjansitomon) onnistuisi hankkia työtä sivulilisilta. Toiveet laajemmassa mitassa saada sellaista työtä näyttävät kuitenkin, ainakin nykyään, sangen vähäisiltä. Siihen katsomatta että valtio ja kunnat, niinkuin kokemus on osoittanut, välittömästi kilpaillessaan yksityisten yritysten kanssa useimmin joutuvat alakynteen, on yksityiskirjapainojen keskinäinen

kilpailu jo nykyään niin kiivas, että osa niistä on viime vuosina tuottanut tappiota. Tähän tulee lisäksi, ettei kaupungin kirjapaino voisi suorittaa yksityistöitä niinä aikoina vuodesta, jolloin kaupungin työt pitäisivät sitä täydessä toiminnassa. Tässä on huomattava heikkous, varsinkin kun viimeksi mainitut työt osoittavat suurta kasautumista vuoden viime kuukausina, jolloin myös yksityisiä painatustöitä yleensä on tarjona tavallista runsaammin.

Edellä esitettyihin asianhaaroihin nähden täytyy komitean mielestä pitää luultavana, ettei kunnan kirjapaino ainakaan nykyään tulisi siinä määrin tuotava, että se olisi kannattava; päin vastoin on odotettavissa, että tällaisen laitoksen perustaminen lisäisi kaupungin painatuskuluja. Tässä yhteydessä ei myöskään ole sivuutettava, että tämän kirjapainon tulot tietäisivät kaupungin yksityiskirjapainojen tulojen vastaavaa vähenemistä, minkä johdosta näiden kunnallisvero varsin tuntuvasti alenisi. Liikemäisesti laaditussa kaupungin voitto- ja tappiolaskelmassa sellainen kunnallisveron vähennys epäilemättä olisi otettava huomioon.

Muista mahdollisista toimenpiteistä kaupungin painatuskulojen huojoistamiseksi ei komitealla, nimenomaisen valtuutuksen puutteessa, ole ollut syytä tässä lausua mielipidettään.

Kunnan kirjansitomon perustaminen erikseen ei komitean mielestä voi tulla kysymykseen. Kalliiden koneiden hankkiminen edellyttää vuosittain nidottavan ja sidottavan melko lailla suurempia painoksia kuin ne, joina kaupungin julkaisut ilmestyvät. Mitä taas kirjastojen, arkistojen y. m. kirjoihin tulee, on niiden sidonta jo tyydyttävästi järjestetty kaupunginkirjastossa ja on kaupungin muissa virastoissa niin vähäinen, etteivät eri toimenpiteet tässä kohden näy tarpeen vaatimilta.

Edellä lausutun nojalla on komitealla kunnia erimielisyydettä esittää:

ettei ehdotus kunnan kirjapainon ynnä kirjansitomon perustamisesta aiheuttaisi minkäänlaista toimenpidettä Kaupunginvaltuuston puolelta.

Helsingissä, toukokuun 28 päivänä 1925.

A. V. Nylander.

K. F. Hellgren.

K. A. Widenius.

Harald Dalström.

Helsingin kaupungin painatus-

Lautakunta tai virasto.		Lomakkeiden painatus.		Muut painatustyöt.					Tammik.	Helmik.
		Lomake-lajeja.	Yhteensä kappa-leita.	Töitä.	Yhteensä kappa-leita.	Painettuja sivuja.				
						Tekstiä.	Tau-luja.	Yhteensä.		
1	Maistraatti	185	n. 185,000	—	—	—	—	—	5,445	970
2	Ulosottolaitos	24	227,650	—	—	—	—	—	6,065	1,378
3	Raastuvanoikeus	181	n. 181,000	—	—	—	—	—	2,750	6,140
4	Kaupunginvaltuuston kanslia	6	8,370	87	24,500	2,004	760	2,764	24,474	33,871
5	Rahatoimikonttori	38	560,000	2	550	83	197	280	967	1,771
6	Kansanpuistojen valvoja	4	730,400	—	—	—	—	—	—	—
7	Tilastokonttori	11	39,900	9	4,400	3) 1,583	1,086	2,669	2,155	3,113
8	Satamakannantakonttori	6	165,000	1	110	4	4	8	1,912	1,242
9	Terveydenhoitolautakunta	44	34,000	—	—	—	—	—	—	1,365
10	Sairaalat ja niiden tilivirasto	22	96,000	—	—	—	—	—	—	—
11	Köyhäinhoitolautakunta ja köyhäinhoidon kasvavirasto	55	118,000	2	300	32	18	50	—	3,581
12	Suomenkielisten kansakoulujen johtokunta	50	12,000	3	1,500	62	8	70	7,645	—
13	Lastensuojelulautakunta	5	31,480	4	1,510	20	—	20	3,205	2,488
14	Kaupunginkirjasto	24	219,750	2	6,500	744	—	744	894	—
15	Rakennuskonttori	6	61,925	—	—	—	—	—	1,600	6,500
16	Vesijohtolaitos	24	82,800	2	950	36	26	62	7,735	1,483
17	Kaasulaitos	27	622,000	5	4,000	51	—	51	7,922	4,165
18	Sähkölaitos 4)	146	1,106,250	2	1,000	84	—	84	12,984	22,835
19	Verotusvalmistelukunta	12	414,000	—	—	—	—	—	43,000	1,000
20	Kunnallinen keskusvaalilautakunta	5	73,050	1	216,800	—	1	1	—	—
21	Muut lautakunnat ja virastot	140	213,260	56	20,950	162	12	174	3,858	7,871
22	Yhteensä	1,015	5,181,835	176	283,070	4,865	2,112	6,977	132,611	99,773

¹⁾ Sisältyvät raastuvanoikeutta koskeviin tietoihin. — ²⁾ Tähän sisältyvät myös maistraatin myös kaupungin teknillisten laitosten hallitusta koskevat tiedot.

Liite I.

ja sidontatyöt vuonna 1924.

Painatuskulut, S m k.											Sidonta- kulut, Smk.	
Maalisk.	Huhtik.	Toukok.	Kesäk.	Heinäk.	Elok.	Syysk.	Lokak.	Marrask.	Jouluk.	Yh- teensä.		
1,985	1,100	—	—	2,380	1,173	—	—	—	2,947	16,000	1)	1
3,585	5,760	1,600	965	1,000	—	750	1,550	2,015	2,400	27,068	2,000	2
4,065	—	—	—	—	1,015	—	—	—	8,450	22,420	2) 80,340	3
18,368	18,526	18,315	6,736	11,659	158	10,267	25,835	21,293	104,764	294,266	6,000	4
1,379	8,746	—	3,081	68,435	12,188	5,851	1,146	3,616	2,680	109,860	10,500	5
—	—	615	12,445	—	470	1,435	—	—	—	14,965	—	6
—	1,420	63,322	1,476	8,800	46,586	—	35,646	31,831	151,854	346,203	14,843	7
1,054	—	—	1,368	91	1,016	3,322	175	—	3,104	13,284	1,000	8
—	1,987	655	1,644	—	86	637	184	901	3,189	10,648	—	9
6,825	117	—	—	—	1,234	124	—	8,629	3,507	20,436	3,050	10
1,877	347	734	1,021	579	2,024	1,588	2,011	4,066	947	18,775	1,160	11
2,353	1,064	—	—	—	—	—	1,395	—	1,532	13,989	—	12
263	—	2,792	—	761	—	2,013	—	—	223	11,745	597	13
1,500	1,320	13,400	3,167	—	2,255	3,267	—	1,050	58,654	85,507	139,450	14
1,000	1,300	600	—	—	400	150	—	—	1,800	13,350	5,000	15
232	—	9,425	—	403	—	650	—	791	—	20,719	1,507	16
4,225	2,915	12,899	835	1,162	7,775	7,695	4,130	4,281	3,245	61,249	2,849	17
11,580	2,545	13,669	12,040	11,560	15,847	400	2,986	5,555	8,781	120,782	6,815	18
1,000	3,200	—	—	800	2,300	4,000	—	2,900	2,800	61,000	12,000	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	13,451	13,451	—	20
7,372	4,874	3,544	4,185	1,032	2,737	5,186	1,879	2,635	7,866	53,039	8,755	21
68,663	55,221	141,570	48,963	108,662	97,264	47,335	76,937	89,563	382,194	1,348,756	295,866	22

sidontakulut. — 3) Muutamilla tekstisivuilla on myös vähäisempiä tauluja. — 4) Tähän sisältyvät

Kunnallisen kirjapainon ynnä kirjansitomom perustamiskustannukset.

I. Painon koneet ja kalusto.

1 monotyyppikone (2 kirjoituspöytä, 1 valinkone ja valinmuotteja ynnä moottorit ja paikallepano)	525,000: —	
3 painokonetta ynnä moottorit ja paikallepano ..	450,000: —	
2 diigelikonetta (toinen täysin itsetoimiva) moottoreineen	120,000: —	
3 alistuskonetta	95,000: —	
1 korehtuuripainin	20,000: —	
1 leikkuukone	60,000: —	1,270,000: —

II. Kirjakkeet ja tarveaineet.

1,000 kg otsakekirjakeita à 60: —	60,000: —	
5,000 kg leipäkirjakeita à 25: —	125,000: —	
15,000 kg kirjaketallia à 10: —	150,000: —	
1,000 kg messinkilinoja à 115: —	115,000: —	
Neliöitä, välikkeitä, sulukkeitä	25,000: —	
Kirjapainon loivot	10,000: —	485,000: —

III. Kirjansitomom koneet.

1 Smythin lankanitomokone moottoreineen	100,000: —	
1 nastoituskone moottoreineen	20,000: —	
2 leikkuukonetta, pienelaista, à 12,000: —	24,000: —	
1 puoleksi itsetoimiva falssauskone moottoreineen ..	40,000: —	
1 kultauspainin kirjakeineen	30,000: —	
Pahvisakset, reijistyskone, viivauskone y. m.	50,000: —	
Liimapannut, laudat, siveltimet, veitset, falssausluut y. m.	10,000: —	274,000: —

IV. Sisustus.

L a t o m o.

20 tolpparegaalia	8,000: —	
10 kastiregaalia kasteineen	26,500: —	
10 viivakastia	2,000: —	
20 kehilõregaalia lautoineen	16,000: —	
400 lautta seisovaa ladelmaa varten à 40: —	16,000: —	
Erinäinen puusisustus, niinkuin katkaisupöydät, monotyyppihuoneen hyllyt y. m.	5,000: —	
Monotyyppimetallin sulatuspata	4,500: —	
Valukonehuoneen ja metallinsulatuhuoneen sisustus	5,000: —	

P a i n o.

Pöydät, tuolit, regaalit	5,000: —	
--------------------------------	----------	--

Kirjansitomo.

Pöydät, tuolit, hyllyt	5,000: —	
Kellari ja paperivarasto.		
Hyllyt, pulpetti y. m.	5,000: —	
Konttorin sisustus (2 huonetta ja eteinen).		
Puhelin, kirjoitus- ja laskukone, kassakaappi, 4 kirjoituspöytää, 2 asiakirjakaappia, kello, sohva, tuolit y. m.	60,000: —	
Valaistus- ja voimajohtojen paikallepano sekä varusteet ja lamput.	40,000: —	
Työhuoneistojen tuuletuskojeet ja painosalin ilmastustulaitteet	10,000: —	208,000: —
	Yhteensä Smk	2,237,000: —

Liite III.

Kunnallisen kirjapainon ynnä kirjansitomon vuotuiset käyttökustannukset.*I. Yleiskulut.**Huoneiston vuokra* à 175: — m²:ltä ynnä lämpö:*Painohuoneisto* 3 pikapaino-ja 2 diigelikonetta varten 200 m²*Latomo- ja konttorihuoneistot* 200 m²*Kirjansitomohuoneisto* 200 m² 105,000: —*Kellarin vuokra* à 50: — m²:ltä 150 m² 7,500: — 112,500: —*Voima ja valaistus* 60,000: —*Kuuleetus, koneitten ja kaluston, 10 %* 223,700: —*Korko, perustamispääoman, 10 %* 223,700: —*Vakuutukset (palo- ja tapaturma-)* 10,500: —*Palkat, konttorihenkilökunnan ja työnjohtajain:**Faktori* 60,000: —*Alifaktori* 40,000: —*Ylikonemestari* 40,000: —*Kirjansitomon työmestari* 48,000: —*2 oikolukijaa, kumpikin 20,000: —* 40,000: —*Hinnoittelija* 28,000: —*Kirjanpitäjä* 24,000: —*2 asiapoikaa, kumpikin 6,000: —* 12,000: —*Varastomestari* 16,000: —*Huoneistojen siivoaminen* 12,000: — 320,000: —*Ajopalkat, postimaksut, konttoritarpeet, korjaukset, sidelanka, käärepaperi y. m.* 20,000: — 970,400: —

*II. Työläisten palkat.***Paino.**

3 painajaa, kukin 22,000: —	66,000: —	
3 alistajaa, kukin 12,000: —	36,000: —	
2 oppilasta, kumpikin 8,000: —	16,000: —	
1 aputyöntekijä	16,000: —	134,000: —

Latomo.

4 monetyyppikirjoittajaa, kukin 24,000: —	96,000: —	
3 valajaa, kukin 22,000: —	66,000: —	
15 latojaa, kukin 20,000: —	300,000: —	
5 oppilasta, kukin 8,000: —	40,000: —	
1 korehtuurivetäjä	16,000: —	
1 aputyöntekijä	16,000: —	534,000: —

Kirjansitomo.

1 kultaaja	32,000: —	
2 kirjansitojaa, kumpikin 24,000: —	48,000: —	
10 tyttöä, kukin 12,000: —	120,000: —	200,000: —
		868,000: —

III. Tarveaineet ja paperi.

Painopaperi	400,000: —	
Kirjansitomotarpeet	80,000: —	
Monetyyppipaperi, korehtuuripaperi, metallin hukka		
y. m.	10,000: —	
Öljyt, värit, telahyty, pyyhkeet y. m.	50,000: —	540,000: —
	<u>Yhteensä Smk</u>	<u>2,378,400: —</u>

*Esitys kaupungin työväelle maksettavasta
sairas- ja hautausavusta sekä vapaan lääkärin-
hoidon järjestämisestä.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

*Helsinki,
huhtikuun 4 p:nä 1925.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 317.

Kaupunginvaltuuston Valmistusvaliokunta on anonut rahatoimikamarin lausuntoa teknillisten laitosten esityksestä lääkärinhoidon hankkimisesta kaupungin työläisille. Kamari katsoi tarpeelliseksi sanotun asian yhteydessä ottaa harkittavakseen myös kysymyksen sairas- ja hautausavustuksesta työläisille. Sen johdosta asetti kamari komitean, jossa paitsi kamaria on ollut edustettuna yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallitukset sekä puhtaanapitohallitus.

Komitean mietintö valmistui jo v. 1922, mutta ovat asianomaisten hallitusten lausunnot viipyneet viime vuoden loppupuoleen ja tämän vuoden alkuun syystä, että hallitukset ovat odottaneet sosialiministeriön vahvistusta työsääntöehdotuksilleen, jotka ovat katsoneet jossain määrin riippuviksi nyt kysymyksessä olevasta asiasta.

Komitean ehdotukseen nähden, mikäli se koskee sitä sairausaikaa, jona työntekijä saisi nauttia täysiä palkkaetuja, on rahatoimikamari asettunut toiselle kannalle. Kamarin mielestä ei olisi tuota aikaa tehtävä suorastaan eikä yksinomaan riippuvaksi siitä ajasta, jonka työläinen on ollut kaupungin töissä. Voi näet olla muitakin asiaan vaikuttavia perusteita, kuten esim. sairauden vaikea luonne, työläisten erilaiset taloudelliset ja perhesuhteet y. m. s. Kamarin mielestä sentähden tässä kohden kaupungin viranomaisille olisi suotava suurempaa harkintamahdollisuutta. Sen vuoksi olisi lähdeittävä työsopimuslain aikamääräyksestä eli 14 päivästä, ja mikäli pitemmältä sairausajalta voidaan palkkaa maksaa, olisi sen päättäminen asianomaisen hallituksen asia. Kuitenkaan ei sitä voitane kahta kuukautta pitemmäksi ajaksi määrätä. Jos sairastunut tapaturmavakuutus- korvausta, ei hänelle tietystikään olisi maksettava erikoista sairasapua.

Vapaan lääkärinhoidon ja leikkauksen suhteen ei rahatoimikamarilla ole ollut erityisesti muistuttamista komitean ehdotusta vastaan.

Mitä hautausavustukseen tulee, on kamari katsonut oikeudenmukaisemmaksi, että jokaisen työläisen jälkeen maksetaan sama avustus, osaksi koska hautaus-

menot kaikille ovat jokseenkin samanlaiset, osaksi koska työläisten kuukauspalkat ovat hyvin erisuuruiset ja vielä vaihtelevat eri kuukausina samallakin henkilöllä. Rahatoimikamari on ajatellut, että tämän avustuksen tulisi olla siksi suuren, että sen kautta todella saadaan korvatuksi pääasiallisimmat hautausmenot. Senvuoksi on kamari päättänyt ehdottaa sanotun avustuksen 1,500 markan suuruiseksi.

Ylläolevan perusteella saa siis rahatoimikamari kunnioittaen Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää,

että asianomainen hallitus, lautakunta tai johtokunta on oikeutettu yli lain määräämän ajan harkintansa mukaan maksamaan Helsingin kaupungin palveluksessa olevalle työntekijälle tämän sairauden aikana, harkintansa mukaan, korkeintaan kuuden viikon palkan, ollen työntekijän sairaus asianomaisen viranomaisen hyväksymän lääkärin todettava;

että työntekijä, joka sairauden vuoksi saa lyhyemmältä ajalta kuin kolmelta viikolta täyden palkan, oikeutetaan esittämänsä lääkärin todistuksen nojalla saamaan lääkärinhoidosta korvaus;

että työntekijällä, joka on ollut kaupungin palveluksessa yhtämittaa vähintään kuusi kuukautta ja edelleen on kaupungin palveluksessa, on oikeus saada kaupungilta korvaus hänelle kaupungin sairaalan kirurgisella osastolla suoritetusta leikkauksesta voimassa olevan sairaalataksan mukaan;

että, jos työntekijä on ollut kaupungin palveluksessa vähintään kuusi kuukautta ja kuollessaan on edelleen ollut sanotussa toimessaan, hänen oikeudenomistajillaan on oikeus saada hautausavustusta 1,500 markkaa kerta kaikkiaan; sekä

että yllämainitut määräykset astuvat voimaan ensi vuoden alusta.

Kamarin jäsen, herra Heinonen on kannattanut komitean mietintöä sellaisenaan, ja jäsen herra Virta on muissa suhteissa yhtynyt komitean mietintöön paitsi hautausavustukseen nähden kannattanut kamarin enemmistön kantaa.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

Rahatoimikamarille.

Rahatoimikamarin asetettua komitean valmistamaan kysymystä yhtenäisen menettelytavan aikaansaamiseksi kaupungin palveluksessa olevan työväestön sairausavustuksia maksettaissa, on komitea, jonka jäseninä ovat toimineet yleisten töiden hallituksen valitsemana herra T. Uski, puhtaanapitohallituksen herra Artturi Aalto ja teknillisten laitosten hallituksen herra A. Marsio, sekä rahatoimikamarin edustajana herra Aimo Ervasti, käsitellyt sanottua kysymystä sekä sen yhteydessä rahatoimikamarin kanslian komitean lykkäämää Kaupunginvaltuuston lähetettä, joka koskee teknillisten laitosten esitystä lääkärinhoidon hankkimista kaupungin työläisille. Lisäksi on komitea myös käsitellyt kysymystä työläisten hautausavusta.

I. Sairasapu.

1. Tähänastinen menettely.

Rakennuskonttorin alaisille työläisille maksettiin varhaisempina vuosina aina vuoteen 1917 sairasapua vain harvoin ja ainoastaan sääliittävässä tapauksissa. Toisinaan asia lykättiin Kaupunginvaltuuston päätettäväksi. Sairasapu nousi osittain Smk:n 2:50, osittain Smk 4: 80 päivältä, johon sotavuosina tuli lisäksi kalliinajanlisä (myöhemmin elatusapu). Sittenkun kallis aika yhä kiristyi, ruvettiin yhä yleisemmin jakamaan sairasapua ja tapahtui se joka kerta yleisten töiden hallituksen päätöksen mukaisesti. Avustus teki heinäkuun 9 päivään 1919 Smk 4: 80 johon tuli lisäksi voimassaoleva elatusapu päivää kohti. Sanotuna päivänä kohotettiin se 6 markaksi; syyskuussa 1921 taas 10 markaksi ja vihdoin 1922 vuoden alusta 15 markaksi päivässä. Kahden viimeisen korotuksen tarkoitus oli saattaa avustus samaksi kuin voimassaolevat sairaalamaksut (kts. Yl. töiden hallituksen kirjettä $\frac{1}{9}$ 1921 N:o 249 ja rahatoimikamarin pöytäkirjaa $\frac{15}{9}$ 1921 § 2705).

Oikeutettuja saamaan avustusta olivat yleensä ainoastaan vanhemmat työmiehet, jotka olivat olleet jonkun vuoden kaupungin palveluksessa.

Sairasavustus maksettiin vuoteen 1921 työmäärärahoista. Tämän vuoden menosäännössä on erityinen määräraha sairasapua varten ollut olemassa. Lääkärintodistus on aina vaadittu.

Puhtaanapitolaitoksessa noudatettiin niin kauan kuin laitos oli rakennuskonttorin alainen samaa menettelytapaa kuin rakennuskonttorissa; ja on myöhemminkin pyritty saamaan yhtäläisyyttä aikaan. Viimeksi on maksettu sairasaavustusta päivää kohti 10 markkaa (ynnä kalliinajanlisä).

Teknillisten laitosten työntekijäin sairasaavustuksesta ei vuoteen 1917 ollut olemassa minkäänlaisia yhtenäisiä ohjeita siitä, minkä perusteen mukaan teknillisten laitosten työntekijäin tuli saada korvausta, kun he sairauden takia eivät voineet olla työssä, mutta $\frac{5}{6}$ 1917 vahvasti hallitus noudatettavaksi seuraavan ohjeen: Jos sairaus kestää yli viikon, maksettakoon työntekijälle lääkärin

todistuksen nojalla yhden kuukauden ajalta sairausavustusta Smk 2: 50 päivältä sekä sen lisäksi työntekijälle tuleva (silloinen) kalliinajanlisäys. Edellytyksenä oli kuitenkin, että sairaus voitaisiin pitää työnteosta johtuvana eikä tahallisesti taikka kevytmielisen elämän kautta hankittuna.

Elintason kohotessa osottautui kuitenkin tämä edellä mainittu korvaus aivan riittämättömäksi, jonka takia hallitus ¹²/₃ 1919 korotti avustuksen Smk:aan 6: 50-päivältä, lisättynä kalliinajanlisäyksellä, ja maksettiin avustusta korkeintaan kahden kuukauden ajalta, johtajain harkinnan mukaan. Epäilyttävissä tapauksissa ratkaisi hallitus avustuksen annon.

²/₃ 1921 korotti hallitus avustuksen 10 markaksi päivältä ja on tämä korvaus vieläkin voimassa (kalliinajanlisä).

2. Työsopimuslain määräykset.

Kesäkuun 1 päivänä 1922 annettu työsopimuslaki 20 §:n 2—5 momentissa säädetään:

»Jos työntekijä on estetty työtä tekemästä sairauden tai tapaturman vuoksi, eikä hän ole tautia tai tapaturmaa aikaansaanut tahallisesti tai *aiheuttanut rikollisella toiminnallaan tai kevytmielisellä elämällään taikka muulla törkeällä tuottamuksella*, on työntekijällä oikeus esteen vallitessakin saada palkkansa ajalta, *joka on yhtä pitkä kuin työsuhteessa noudatettava irtisanomisaika, kuitenkin enintään neljatoista päivää*.

Sama olkoon laki, jos työntekijä työpaikalla tapahtuneen tulipalon, koneen vahingoittumisen tai muun senkaltaisen, hänen henkilöstään riippumattoman esteen takia ei ole saanut tehdä työtä.

Työnantaja on kuitenkin oikeutettu 2 momentissa mainituissa tapauksissa palkasta vähentämään sen, mitä työntekijälle hänen poissaolonsa vuoksi työstä on säästynyt tai työntekijä vastaavana aikana muulla työllään on ansainnut tai tahallansa jättänyt ansaitsematta, kuin myös työntekijälle samalta ajalta tulevan lainmukaisen korvauksen työssä häntä kohdanneen ruumiinvamman johdosta tai työntekijän sairaustapauksessa saamaan avustuksen sellaiselta apukassalta tai vakuutuslaitokselta, johon työnantaja on työntekijän puolesta suorittanut osakas- tai vakuutusmaksuja.

Jos palkka olisi ollut laskettava suoritetun työn mukaan, on työntekijä tämän pykälän edellyttämässä tapauksissa oikeutettu saamaan niin paljon kuin hänen asemassaan oleva työntekijä olisi samanlaisesta työstä ansainnut.

Sopimus, jolla supistetaan työntekijälle 2 momentin mukaan tulevaa oikeutta, on mitätön».

Kun kaupungin työntekijöillä ei yleensä ole irtisanomisaikaa, ei työsopimuslaki ole heihin sovellettavissa.

3. Komitean ehdotus.

Komitea ei ole katsonut olevan syytä esittää periaatteellisia näkökohtia kysymyksessä, jonka kaupunki on jo käytännössä tunnustanut oikeaksi. Komitean tehtävä näin ollen on rajoittunut käytännöllisiin seikkoihin. Ensinnäkin on komitea katsonut välttämättömäksi, että sairasavustuksen saamiseksi vaaditaan lääkärintodistus siitä, että avustusta anova on määrätyn ajan ollut sairautensa vuoksi työhön kykenemätön. Kuitenkin olisi tässä suhteessa huomioon otettava

työsopimuslain määräykset siitä, että tauti tai tapaturma ei ole tahallisesti, rikoksellisella toiminnalla, kevytmielisen elämän kautta tahi muulla törkeällä tuottamuksella aiheutettu, jossa tapauksessa ei tietystikään avustusta olisi maksettava. Komitea on kyllä ollut tietoinen siitä, että lääkärintodistus on helposti saatavissa sellaisissakin tapauksissa, jolloin työstä pidättäminen ei olisi aivan välttämätöntä. Epäilemätöntä myös on, että sairausavun suhteen väärinkäytöksiä tulee ilmenemään. Komitea ei kuitenkaan ole voinut löytää tässä suhteessa parempaa ratkaisua kuin mikä jo on käytännössä kaupungin viranpitäjäin palkkaukseen nähden.

Mitä sitten tulee eri työläisryhmiin, niin olisi komitean mielestä siinä tapauksessa, että löytyisi työläisiä, jotka nauttivat kuukausipalkkaa, näitten oikeus sairasapuun järjestettävä samalla tavalla kuin viranpitäjäinkin. Sen sijaan tuntipalkkaa nauttivat työntekijät olisivat jaettavat eri ryhmiin, riippuen siitä kuinka kauan he ovat olleet kaupungin palveluksessa. Tämän yhteydessä on kysymys siitä, onko palvelusaika otettava huomioon ainoastaan silloin, jos palvelus on ollut yhtämittaista, otettava harkittavaksi. Komitea on kyllä ollut sitä mieltä, että jos työntekijä on ollut pitemmän aikaa kaupungin työstä poissa ja uudelleen palaa työhön, ei hänelle sairasavun hyväksi voida laskea edellistä työaikaa. Jos kuitenkin tuo poissa-olo on ollut lyhyempi, esim. 3—6 kuukauteen ja siis esim. aiheutunut siitä, että muutamana aikana vuodesta työntekijöitten lukua vähennetään, olisi asianomaisten hallitusten asia päättää, voisiko työntekijä joko kokonaan tai osaksi saada lukea hyväkseen ennen poissa-oloansa olevan ajan.

Mitä sitten aikaryhmitukseen tulee, pyytää komitea esittää sen seuraavaksi:

1) Työntekijä, joka on ollut kaupungin palveluksessa yhtämittaa 6 kk, oikeutetaan saamaan 2 viikon palkan.

2) Työntekijä, joka on ollut kaupungin palveluksessa 1 vuoden, 3 viikon palkan.

3) Työntekijä, joka on ollut kaupungin palveluksessa 2 vuotta, 4 viikon palkan.

4) Työntekijä, joka on ollut kaupungin palveluksessa 5 vuotta, 8 viikon palkan.

2—5 vuoden välisestä palvelusajasta johtuvan sairasavun määrästä olisi asianomainen hallitus oikeutettu päättämään.

Suunnitellessaan edellämainittua ryhmitystä on komitea lähtenyt siitä, että työntekijäin oikeudet on tehtävä enemmän samanmukaisiksi viranpitäjiä koskevien vastaavien määräysten kanssa, kuitenkin ottamalla huomioon työntekijäin ja viranpitäjien palvelusehtojen eroavaisuuden, joka aiheutuu siitä, että viranpitäjät ovat otetut 3 kuukautisen molemminpuolisen irtisanomisen perustalla, kun sen sijaan työntekijöitten suhteen ei yleensä ole olemassa mitään irtisanomisaikaa. Senvuoksi ovat kaupungin työntekijät paljon enemmän liikkuvaa väkeä kuin viranpitäjät.

Mitä urakkatyöläisiin tulee, on luonnollista, että heidän tulisi päästä osalliseksi samoista eduista kuin tuntipalkkalaisetkin. Heidän palkkansa olisi silloin laskettava heidän ammattejansa vastaavien tuntipalkkojen mukaan.

Suureksiko kustannukset nousisivat komitean ehdottamasta uudistuksesta, on vaikea laskea, sillä epäilemätöntä on, että sairaustapaukset tulisivat muutoksen kautta lisääntymään. Siinä suhteessa voinevat asianomaiset hallitukset kuitenkin antaa joitakuuta arvioituja lukuja.

II. Vapaa lääkärinhoito.

Mitä työläisten vapaaseen lääkärinhoitoon tulee, katsoo komitea tarpeelliseksi, että se myönnettäisiin niille työmiehille, jotka sairauden aikana saavat nauttia lyhyemmältä ajalta kuin 3 viikolta täyden palkan. Muille ei komitea katso olevan syytä myöntää lääkärin hoidosta avustusta, koska he saavat täyden palkan pitemmältä sairausajalta. Aivan ilman lääkärinavustusta ei kaupunki voi jättää työmiehiään; kun yksityiset työnantajatkin yleensä antavat sanotunlaista avustusta. Kuitenkin olisi kaikille työläisille maksettava leikkausmaksu (nykyään 20—100 mk.), milloin leikkaus suoritetaan kaupungin sairaalan kirurgisella osastolla. Milloin sairaalaan turvaudutaan, olisi työläisen käytettävä kaupungin sairaaloita, jollei erikoistapauksissa ole välttämätöntä saada sairaanhoitoa, jota kaupungin sairaalat eivät voi tarjota. Sellaisessa tapauksessa olisi asianomaisen hallituksen asiasta päätettävä.

III. Hautausapu.

Komitea on katsonut kohtuulliseksi, että hautausapu, jonka suuruus tähän asti useimmissa kaupungin laitoksissa on kussakin erikoistapauksessa päätetty, järjestettäisiin myös yhtenäiseksi. Komitea on puolestaan katsonut, että hautausavuksi työntekijöitten perheille maksettaisiin yhden kuukauden palkkaa vastaava palkkio, kuten viime aikoina on kaupungin teknillisissä laitoksissa määrätty. Se vastannee lähinnä nykyaikaisia hautauskustannuksia. Tätäkin varten olisi määräraha kutakin kaupungin laitosta varten otettava menosääntöön.

Komitea saa siis kunnioittaen ehdottaa, että rahatoimikamari suvaitsisi Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esittää, että mukana seuraava ehdotus kaupungin työntekijöille maksettavasta sairastavasta, lääkärinhoidosta sairauden aikana sekä hautausavustusta vahvistettaisiin noudatettavaksi tammikuun 1 päivästä 1923.

Helsingissä marraskuulla 1922.

Artturi Aaito.

A. Marsio.

Aimo Ervasti.

Tapani Uski.

Komitean säännöksiksi ehdotukset, jotka koskevat sairaus- ja hautausavun sekä vapaan lääkärinhoidon järjestämistä Helsingin kaupungin työntekijöille.

1) Työntekijä, joka määrätyn ajan yhtä mittaa on ollut ja edelleen on kaupungin palveluksessa, on oikeutettu lääkärintodistuksella vahvistetun sairauden aikana nauttimaan täyden palkan allamainittujen säännösten mukaan:

a) jos työntekijä on ollut yhtämittaa kaupungin palveluksessa 6 kuukautta, nauttii hän sairauden aikana yhden kalenterivuoden kuluessa korkeintaan 2 viikon palkan;

b) Jos työntekijä on ollut yhtämittaa kaupungin palveluksessa 1 vuoden, nauttii hän sairauden aikana yhden kalenterivuoden kuluessa korkeintaan 3 viikon palkan.

c) jos työntekijä on ollut yhtämittaa kaupungin palveluksessa 2 vuotta, nauttii hän sairautensa aikana yhden kalenterivuoden kuluessa korkeintaan 4 viikon palkan;

d) jos työntekijä on ollut yhtämittaa kaupungin palveluksessa 5 vuotta, nauttii hän sairautensa aikana kalenterivuoden kuluessa korkeintaan 8 viikon palkan.

Muist. 1. Työntekijöillä, jotka nauttivat kuukausipalkkaa, on sama oikeus nauttia sairauden aikana palkkansa vähentämättömänä kuin kaupungin viranpitäjillä.

Muist. 2. 2—5 vuoden välisestä palvelusajasta johtuvan sairausavun määräästä, samoin kuin jos työntekijä anoo saada sairaustapausta varten hyväksensä laskea sen ajan, jonka hän mahdollisesti aikaisemmin on kaupungin työssä ollut, vaikkakaan tämä ei olisi ollut yhtämittaista, päättää asianomainen hallitus, jonka alaisessa työssä työntekijä on.

2) Työntekijä, joka sairauden vuoksi saa lyhyemmältä ajalta kuin 3 viikolta täyden palkan, oikeutetaan saamaan lääkärinhoidosta korvaus.

3) Työntekijällä, joka on ollut kaupungin palveluksessa yhtämittaa vähintään 6 kuukautta ja edelleen on kaupungin palveluksessa, on oikeus saada kaupungilta korvaus hänelle kaupungin sairaalan kirurgisella osastolla suoritetusta leikkauksissa voimassaolevan sairaalataksan mukaan.

4) Jos työntekijä on ollut vähintään 6 kuukautta yhtämittaa kaupungin palveluksessa ja kuollessaan on edelleen sanotussa toimesta, on hänen oikeudenomistajillaan oikeus saada työntekijän yhden kuukauden palkkaa vastaavan määrän hautausavuksi.

Liite II.

**HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.**

Helsingissä,

19 p. kesäkuuta 1924.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

N:o 426.

Palauttaen rahatoimikamarin lähetteen marraskuun 22 p:ltä 1922 § 3370 pyynnöllä antamaan lausunnon rahatoimikamarin asettaman komitean laatimasta mietinnöstä ja ehdotuksesta säännöiksi sairas- ja hautausavun maksamisesta sekä lääkärinhoidon korvauksesta kaupungin työläisille, saa hallitus oheellisenä lähettää kamreeri Roosin asiassa antaman mietinnön sekä puolestaan vaadituksi lausunnoksi kunnioittaen ehdottaa:

1) että työntekijöille sairaustapauksissa maksetaan kahden viikon palkka ja että hallitukselle säälittävissä olosuhteissa annetaan oikeus myöntää vielä toinen kahden viikon palkka; 2) että hautausavustus toistaiseksi määrätään 1,000: — markaksi sekä 3) että, mitä vapaaseen lääkärinhoitoon tulee, komitean ehdotus muutetaan sillä tavalla että sanat »vapaa lääkärinhoito» korvataan sanoilla »vapaa hoito kaupungin sairaaloissa».

M. Muoniovaara.

G. A. Gröndahl.

P. M.

Lähetteessään 22 päivältä marraskuuta § 3570 on rahatoimikamari pyytänyt Yleisten töiden hallituksen lausuntoa oheenliitetystä, herrojen T. Uski, A. Aalto, A. Marsio ja A. Ervasti muodostaman komitean laatimasta mietinnöstä ja ehdotuksesta säännöiksi sairas- ja hautausavun maksamisesta sekä lääkärinhoidon korvauksesta kaupungin työläisille. Tässä tarkoituksessa saan kunnioittavimmin esittää seuraavaa:

Mietinnössään on komitea selostanut eri laitosten erilaisia menettelytapoja, joita tähän asti on sovellettu maksettaessa ylläolevia etuja työläisille. Tämän perusteella toteaa komitea, että viranomaiset jo ovat hyväksyneet kysymyksen periaatteellisen puolen, minkä vuoksi komitea ei katso tarvitsevänsä antaa tästä lausuntoa. Ollen täydellisesti samaa mieltä komitean kanssa, että työnantajan tulee antaa *avustusta*, kun jotakuta sen työläistä kohtaa sairaus, jota hän ei itse ole aiheuttanut on kuitenkin otettava huomioon, että tämän velvollisuuden on *oltava avustus*, eikä tarkoitettu *kokonaisuudessa korvaamaan* työläiselle hänen satunnaisen kykenemättömyytensä ansiotyöhön. Jos määrättäisiin, että työnantaja olisi velvollinen täydellisesti vastaamaan kaikista kustannuksista työläisen sairauden johdosta, tulisi seuraus tästä olemaan, että työläisessä syntyisi täydellinen välinpitämättömyys tulevaisuudesta, ja tästä riippuva säästäväisyyden ja huolenpidon tunteen puute.

Mitä koskee komitean lausuntoa, että sairasavustuksen saamiseksi on hakijan esitettävä lääkärintodistus, mihin on merkitty sairauden laatu ja kuinka kauan avustusta anova on sairautensa vuoksi työhön kykenemätön, on siihen yhdyttävä. Samoin että kesäk. 1 päivänä 1922 annetun työsopimuslain § 20 on heihin sovellettavissa.

Komitea on edelleen jakanut työläiset kahteen ryhmään, ne jotka nauttivat kuukausipalkkaa ja ne jotka nauttivat tuntipalkkaa. Ensimmäinen on komitea katsonut kaupungin viranpitäjien vertaisiksi, ja siis ehdottanut niille oikeutta saada sairasavustuksena 2 kuukauden palkan. Minusta näyttää, ettei olisi paikallaan tehdä tämä erotus. Tiedossani ei ole löytyykö kaupungin palveluksessa sellaisia työläisiä, jotka nauttivat kuukausipalkkaa, mutta olkoon tämän laita kuinka tahansa, niin ei mitään eroa ole tehtävä näiden ja sellaisten välillä, jotka nauttivat tuntipalkkaa. Komitea lausuu mielipiteenään, että sairasavustus tehtäisiin riippuvaksi siitä ajasta, minkä työläinen yhtämittäisesti on ollut kaupungin työssä. Komitea esittää tämän suhteen:

1) Työntekijä, joka on ollut kaupungin palveluksessa yhtämittaa 6 kk, oikeutetaan saamaan 2 viikon palkan.

2) Työntekijä, joka on ollut kaupungin palveluksessa 1 vuoden, 3 viikon palkan.

3) Työntekijä, joka on ollut kaupungin palveluksessa 2 vuotta, 4 viikon palkan.

4) Työntekijä, joka on ollut kaupungin palveluksessa 5 vuotta, 8 viikon palkan.

--- Sitäpaitsi tahtoi komitea myöntää niille työläisille jotka lyhemmän ajan ovat välillä olleet poissa kaupungin työstä, samat etuisuudet.

.... Koko tämä ehdotus, että se seikka, kuinka kauan työläinen on ollut kaupungin työssä, olisi ratkaiseva, on mielestäni väärä. Jo se yksinkertainen tosiasia, että työläisellä, joka lyhemmän aikaa on ollut kaupungin työssä, ei ole ollut tilaisuutta panna säästöön siltä varalta että sairastuisi, osoittaa että hän olisi suuremmassa sairastuvuuden tarpeessa kuin toinen, joka on tehnyt työtä kauemman aikaa ja voinut varata säästöjä tulevaisuutta varten. Jos tehdään eroa, pitäisi lyhemmän ajan työssä olo tuottaa suuremman avustuksen ja päinvastoin. Siis suoraan komitean ehdotusta vastaan. Koko tämä määräys sairastuvuuden riippuvaisuudesta työläisen lyhemmästä tai pitemmästä työssä olosta kaupungin palveluksessa, voitaisiin syystä jättää pois. Aivan omituiselta näyttää sitäpaitsi, että komitea on katsonut olevan syytä mennä pitemmälle kuin mitä työsopimuslaki edellyttää. Koska meillä nyt on laki, joka määrää koska ja kuinka paljon on maksettava työläisille sairastuvuutena, on lakia noudatettava. Vielä on huomioon otettava, että mikäli näitä komitean ehdottamia määriä suoritettaisiin, tämä varmastikin houkuttelisi työläisiä teeskentelemään sairautta, koska tietysti olisi miellyttävämpää maata kotonaan ja nauttia täysiä palkkaetuja sekä ehkä samalla tehdä työtä toisessa työpaikassa ja niinollen nauttia kaksinkertaista palkkaa. Sitäpaitsi nousisivat näitten sairastuvuudmaksujen määrät huomattaviin summiin, mitkä raskauttaisivat kaupungin kassaa.

Komitea on edelleen ottanut käsiteltäväksi kysymyksen korvauksen maksamisesta lääkärinhoidosta sairaustapauksen aikana. Tällöin on komitea rajoittunut ehdottamaan lääkärinhoitoa vain sellaisille työläisille, jotka ovat lyhemmän aikaa olleet työssä. Niillä perusteilla, jotka edellä olen esittänyt, katson että sellainen korvaus voitaisiin myöntää. Samoin on näille suoritettava leikkausmaksu, kun leikkaus suoritetaan kaupungin sairaalan kirurgisella osastolla.

Komitea ryhtyy sitten kysymykseen hautausavusta. Tässä on komitea mennyt niin pitkälle, että hautausavustuksena maksettaisiin määrä, joka vastaa yhden kuukauden palkkaa. Komitea on perustellut tätä kantaansa sillä että hautauskustannukset nykyään nousevat suunnilleen siihen määrään, mikä vastaisi työläisen kuukausipalkkaa. Paitsi sitä että tämä laskelma on joksikin approksimaatiivinen, saan esiintuoda, että niin suuri määrä hautausavustuksena tuskin voi tulla kysymykseen, koska on puhe »avusta» eikä kaikkien hautauskustannusten korvauksesta. Kerta kaikkiaan vahvistettu summa olisi kai määrättävä.

Sen perusteella, minkä edellä olen esiintuonut, saan ehdottaa että hallitus päättänee

sairastuvuuteen nähden, eväten komitean ehdotuksen, vaatia että työsopimuslain määräyksiä noudatetaan.

vapaaseen lääkärinhoitoon nähden kannattaa komitean ehdotusta, kuitenkin sillä muutoksella, että sanat »vapaa lääkärinhoito» korvataan sanoilla »vapaa hoito kaupungin sairaaloissa».

hautausapuun nähden, eväten komitean esityksen avustuksen suuruudesta, ehdottaa että hautausavustus toistaiseksi määrätään 600: — markaksi.

Taulukko vuosina 1918—1922 maksetuista sairastuvu- ja hautausakuista sekä arviolasku mihin määrään ne nousisivat työsopimuslain ja komitean ehdotuksen mukaan v. 1922.

	Maksetut.		Arvio työsopimuslain mukaan.		Arvio komitean mukaan.	
	Sairasapu.	Hautausapu.	Sairasapu.	Hautausapu.	Sairasapu.	Hautausapu.
1918.....	12,792: 82	3,000: —				
1919.....	13,286: 20	5,399: 50				
1920.....	19,121: 65	8,270: —				
1921.....	28,999: —	17,570: —				
1922.....	25,586: 80	16,820: —	120,894: —	—	245,568: —	40,800: —

Helsingissä, tammikuun 18 p:nä 1923.

Odert Roos.

Liite IV.

P. M. kaupungin työntekijäin sairausajan palkkaa, lääkärinhoitoa ja hautausavustusta koskevan komiteamietinnön johdosta.

Kesäkuun 1 p:nä 1922 voimaanastunut työsopimuslaki ja komitean ehdotus sairausavustuksesta eivät ole täysin yhtäpitäviä, mikäli asia koskee teknillisiä laitoksia. Laki nimittäin säättää, että työntekijän tulee saada täysi palkka sairauden ajalta, kuitenkin enintään neljältätoista (14) päivältä. Kun irtisanomis-aika teknillisissä laitoksissa työntekijöille on yleensä 2 viikkoa ja kun laki ei ota huomioon työntekijän palvelusvuosia, johtuu tästä, että komitean ehdotusta ainakin tässä kohdassa on muutettava työsopimuslain mukaiseksi.

Kun työntekijä usean kerran yhden vuoden kuluessa voi teknillisillä laitoksilla lain mukaan saada täyden palkan sairausajalta, olemme sitä mieltä, että epäjohdonmukaisuuksien pienentämiseksi aikamääräys työntekijäin palvelusvuosien suhteen olisi kokonaan poistettava ja sensijaan määrättävä, että, työntekijän ollessa, häntä kohdanneen sairauden takia, kykenemätön työhön, hänelle maksettaisiin täysi palkka enintään kahden kuukauden ajalla vuodessa. Sairausavustuksen ehtona tulisi kuitenkin olla laitoksen lääkärin antama todistus ja tulisi avustuksen alkaa vasta siitä päivästä, jolloin sairas on tullut lääkärinhoidon alaiseksi.

Sama koskisi tapaturmasta johtunutta sairautta.

Urakkatyön suhteen olisi selvyiden vuoksi määrättävä, että palkka sairausajalta lasketaan työntekijän tuntipalkan mukaan, vaikka hän ennen sairastumistaan olisikin tehnyt urakkatyötä. Lain määräys, että palkka tällöin on maksettava sen mukaan, paljonko joku toinen henkilö samasta työstä ansaitsisi, koskenee vain sellaisia tapauksia, jolloin ei mitään tuntipalkkaa ole sovittu.

Lääkärin hoidon suhteen olemme sitä mieltä, että sen tulisi olla vapaan kuten teknillisillä laitoksilla tähänkin asti on ollut asianlaita, s. o. työntekijät saisivat käyttää laitosten lääkäreitä. Tätä voidaan mielestämme puoltaa sentakia, koska tällaisesta lääkärinhoidosta johtuvat kustannukset ovat verrattain vähäiset, ja koska siitä voi olla käytännöllistä hyötyä laitoksille.

Leikkaushuonemaksuun ja sairaalaan käyttämiseen kannatamme komitean ehdotusta.

Niinikään kannatamme komitean ehdotusta hautausavustuksen suhteen, koska se jo on teknillisillä laitoksilla vakiintunut käytännössä.

Helsingissä, marraskuun 3 p. 1924.

Albin Skog.

Hans Sahlberg.

A. Marsio.

Liite V.

HELSINGIN KAUPUNGIN
PUHTAANAPITOHALLITUS.

*Helsingissä,
19 p. tammik. 1925.*

Rahatoimikamarille.

N:o 3.

Sittenkuin Rahatoimikamari oli lähetepäätöksellä marraskuun 22 päivästä 1922 pyytänyt puhtaanapitohallituksen lausuntoa kamarin asettaman komitean mietinnöstä, joka koskee kaupungin palveluksessa olevan työväestön sairaus- ja hautausavustusta, saa hallitus, palauttaen lähetekirjat, kunnioittaen lausua seuraavaa.

Aluksi saa hallitus ilmoittaa, että asian käsittely on viivästynyt puhtaanapitolaitoksen laatiman työsääntöehdotuksen vahvistusta odottaessa.

Työsopimuslaki suopi työntekijälle, joka sairauden tai tapaturman vuoksi on estetty työtä tekemästä, oikeuden saada palkkansa ajalta, joka on yhtä pitkä kuin työsuhteessa noudatettava irtisanomisaika, kuitenkin enintään 14 päivää. Edellytyksenä avustuksen saamiseen on siis, että työntekijä on otettu työhön irtisanomisaikaa vastaan huolimatta siitä, onko hän ollut pitemmän tai lyhyemmän ajan työssä. Komitea on ryhmittänyt työntekijät sairausavun saamisen suhteen sen ajan mukaan, minkä he ovat olleet yhtämittaa kaupungin työssä, ja johtunee tämä muun muassa siitä, ettei kaupungin työntekijöillä yleensä ole irtisanomisaikaa eikä työsopimuslaki sen vuoksi ole heihin sovellettavissa.

Myöskin puhtaanapitolaitoksen työntekijät otetaan työhön ilman irtisanomisaikaa, mutta ilmoitetaan heille tavallisesti pari viikkoa aikaisemmin, milloin heidän työnsä loppuu. Tämä koskee tietysti ainoastaan vakinaisia työntekijöitä eikä satunnaisia.

Ulkomailla, esim. Saksassa maksetaan kaupungeissa yleisesti palkkaa sairausajalta 8 p:stä aina 6 kuukauteen asti. Tavallisin maksimiaika on kuitenkin 3 kuukautta kalenterivuotta kohti. Hautausapuna maksetaan kuukauden palkka, jos vainaja on vähintään ollut 3 vuotta työssä.

Norjassa saa vakinainen työntekijä sairasapua 3 kuukauden aikana täyden palkan, mutta hänen sairasapunsa kunnallisesta sairaskassasta, johon työntekijän välttämättömästi tulee kuulua, joutuu kaupungille, joka käyttää niitä viransijaisen palkkaamiseen.

Ruotsissa, esim. Malmössä, saa vakinainen työntekijä avustusta siitä päivästä asti, jolloin sairas on lääkärin hoidon alaisena, korkeintaan 180 päivästä 50 % päivä-

palkasta; sitäpaitsi on hän oikeutettu saamaan itselleen, vaimolleen ja lapsilleen alle 16 vuotta vapaan lääkärihoidon sekä itselleen vapaat lääkkeet.

Tukholmassa maksetaan sairausaikana myöskin 50 % päiväpalkasta, mutta korkeintaan 60 päivästä kalenterivuotta kohti. Jos taas sairauspäivien lukumäärä on suurempi, tulee asianomaisten tutkia onko syytä myöntää lisäsairasapua.

Hallitus on yhtä mieltä komitean kanssa siitä, että työntekijöille, huolimatta siitä ettei työsopimuslaki ole heihin sovellettavissa, olisi kaupungin käytännössä tähän asti tunnustaman näkökohdan mukaisesti myönnettävä sairausavustusta. Mutta hallitus on asettunut sille kannalle, ettei tätä avustusta myönnettäessä olisi työntekijöitä ryhmitettävä työajan pituuden perusteella, vaan että kaikille vakinaisessa työssä oleville työntekijöille olisi suotava sairausapua täysin palkkaeduin alempana esittäville rajoituksilla.

Muissa osin on hallitus ollut pääpiirteissä yhtä mieltä komitean kanssa.

Yllä esitetyn nojalla saa hallitus kunnioittaen ehdottaa

että kaikille puhtaanapitolaitoksen vakinaisille työntekijöille maksettaisiin siitä päivästä asti jolloin sairas on joutunut lääkärin hoidettavaksi sairausapuna täysi palkka kahden viikon ajalta ja että puhtaanapitohallitus saisi oikeuden, siinä tapauksessa, että sairauspäivien lukumäärä on suurempi kuin 14 päivää, harkita, onko syytä maksaa lisäavustusta 20—50 % päiväpalkasta korkeintaan 90 päivästä kalenteri vuotta kohti,

että urakkatyöntekijöihin nähden tulisi sama periaate käytettäväksi, jolloin urakkamaksua vastaava päiväpalkkio maksettaisiin yllä mainittuna aikana,

että myöskin tapaturman sattuessakin maksettaisiin avustusta edellämainitun periaatteen mukaisesti, kuitenkin siten, että avustuksesta vähennettäisiin vakuutuksen antajan vahingonkorvausmaksu sairauden aikana,

että lääkärin-hoidon suhteen komitean ehdotus hyväksyttäisiin sillä lisäyksellä, että mikäli mahdollista kaupungin palkkaamaa lääkäriä ja kaupungin sairaaloita ensi sijassa käytettäisiin sekä

että komitean ehdotus siitä, että hautausavustuksena maksettaisiin työntekijäin perheelle yhden kuukauden palkkaa vastaava palkkio niinkään hyväksyttäisiin.

Puhtaanapitohallituksen puolesta:

J. T. Isotupa.

Knut Furuhjelm.

Esitys toimenpiteistä, jotka ovat omansa vähentämään kaupungin töiden kustannuksia.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI

Toukokuun 12 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 419.

Allekirjoittaneen kaupunginjohtajan yhteiseen kokoukseen kutsuttua ne kaupungin ylemmät viranpitäjät, joiden velvollisuutena on kaupungin töiden ylin johto, sekä esitettyä kokouksen käsiteltäväksi kysymyksen, mihin toimenpiteisiin kaupunki voisi ryhtyä työkustannustensa vähentämiseksi, on kokouksen toimesta laadittu ja rahatoimikamariin toimitettu asiasta mietintö, joka tähän pannaan liitteenä I ja jossa tehdään selkoa rakennuskonttorin töissä tähän asti noudatetusta työjärjestelmästä ja jossa erinäisiä, osin periaatepäätöksiä, osin myönteisiä toimenpiteitä ehdotetaan halutun tuloksen saavuttamiseksi. Näiden ehdotusten johdosta on rahatoimikamari sittemmin hankkinut lausunnot kaupungin yleisten töiden hallitukselta, kaupungin teknillisten laitosten hallitukselta ja puhtaanapitohallitukselta (liitteet II, III ja IV).

Niinkuin mietinnöstä käy selville, tarkoittavat ehdotetut toimenpiteet päätettyjen töiden menojen vähentämistä, jota vastoin kokous ei ole katsonut asianaan olevan lausua mieltään siitä kustannusten vähenemisestä, mikä johtuu suoranaisesti siitä, että säästäväisyyttä noudatetaan määrärahojen myöntämisessä, ja on ainoastaan ohimennen perusteluissa kajottu yhteen tähän kuuluvaan seikkaan, nimittäin sen seikan sopimattomuuteen, että verraten pienten töiden suoritus jaetaan useita vuosia kestäväälle ajanjaksolle. Kaupungin edut näissä kohdin siis edelleenkin riippuisivat siitä harkinnasta, mikä kussakin yksityistapauksessa tulee määrärahakysymysten osaksi asianomaisissa viranomaisissa.

Rahatoimikamarikin on asiaa käsitellessään noudattanut edellä mainittua rajoitusta ja tyytynyt tarkastamaan mietinnössä esitettyjä, päätettyjen töiden suorittamistapaa ja tämän yhteydessä olevia kysymyksiä koskevia ehdotuksia. Mietinnön perusteluihin viitaten on kamari seuraavassa esittävä kantansa niihin ponsiin nähden, joihin mietintö päättyy.

Ensimmäiseen ponteeseen, joka tarkoittaa kaupungin töissä tähän asti noudatetun työjärjestelmän pysyttämistä kaikessa pääasiassa ja jota kaikki asiassa

kuullut ammattiviranomaiset ovat kannattaneet, on rahatoimikamarikin voinut yhtyä. Tämä ponsi ei vaadi Kaupunginvaltuuston päätöstä.

Toisessa ponnassa vaaditaan kumottavaksi pakko eräiden töiden suoritukseen käyttää muita kaupungin laitoksia. Perustelusta käy selville, että tällä etusijassa tarkoitetaan Kaupunginvaltuuston huhtikuun 13 päivänä 1921 tekemää päätöstä, jonka mukaan kaikkien kaupungin virastojen ja viranomaisten on teetettävä hallintoaloihinsa kuuluvat, kaupungin omalla alueella suoritettavat sähkö-, vesi- ja kaasujohtotyöt kaupungin teknillisten laitosten toimesta, jota vastoin ehdotus ei tarkoita muuttaa niiden töiden suorituksen järjestystä, joista on annettu erityisiä ohjesääntöjä. Ehdotusta ovat vastustaneet kaupungin teknillisten laitosten hallitus sekä kaupungin yleisten töiden hallituksen vähemmistö. Puheenalaisen kaupunginvaltuustonpäätöksen perustelemiseksi mainittiin, että yksityisten urakoitsijain käyttäminen kävi erittäin kalliiksi kaupungille. Mikäli kamari on saanut tietää, on viime aikoina usealla taholla valitettu, että teknillisten laitosten suorittamat työt käyvät tuntuvasti kalliimmiksi kuin yksityisten liikkeiden tarjoukset, ja että kaupungin laitosten useinkin on vaikea tulla toimeen sellaisia töitä varten käytettävänä olevilla määrärahoilla. Tähän voidaan huomauttaa, niinkuin kamarissakin asiaa käsiteltäessä on tehty, ettei lisäkustannus kohtaa kaupunkia, koska sen korvaa teknillisten laitosten tuottama voitto. Kamarin mielestä on kuitenkin lähellä tarjona vaara, ettei tässä kohden ole olemassa minkäänlaista liikaveloitusta, vaan että suuret laskut johtuvat laitosten suurista työkustannuksista. Kamari ei kuitenkaan voi pitää muuta kuin hyödyllisenä, että teknilliset laitokset myös kaupungin laitoksiin nähden asetetaan yleisen kilpailun kannustavan vaikutuksen alaisiksi, ja on kamari sentähden yhtynyt mietinnössä tehtyyn ehdotukseen. Kuitenkin pitäisi kamarin mielestä olla kaupungin virastojen ja laitosten velvollisuus kussakin tapauksessa hankkia tarjouksia myös teknillisiltä laitoksilta ja antaa näille etusija, ellei hinnanero ole huomattava. — Tästä kamarin kannasta poiketen on kamarin vähemmistö yhtynyt kaupungin teknillisten laitosten hallituksen lausumaan mielipiteeseen.

Tässä yhteydessä voi ansaita mainitsemista että, vaikkei siitä vielä lienekään olemassa kaupunginvaltuustonpäätöstä, kaupungin laitokset yleensä ovat katsonneet olevan teettäminen pienenlaisia korjaus- y. m. töitä rakennuskonttorin toimesta. Nämäkin työt ovat usein käyneet erittäin kalliiksi, ja pyytää kamari mielipiteenään lausua, että niihin nähden täysi vapaus ratkaista, kenelle työn suorittaminen on uskottava, on vieläkin tarpeellisempi kuin edellä mainittuihin, teknillisten laitosten toimialoihin kuuluviin töihin nähden.

Kolmannessa ponnassa esitettyyn vaatimukseen, että asetettaisiin riittävän lukuisa ja henkilökohtaisten ominaisuuksiensa mukaan palkattu työnjohto, ovat kaikki ammattiviranomaiset yhtyneet. Rahatoimikamari on käsittänyt tämän ponnen tarkoittavan alleviivata sitä vaikutusta, mikä riittävällä, ominaisuuksiensa puolesta täysin tarkoituksenmukaisella työnjohdolla on taloudelli-

seen tulokseen, ja on voinut yhtyä mietinnössä julkilausuttuun mielipiteeseen. Päätöstä ei kamarin mielestä tämä ponsi vaadi, vaan on esiintyvät kysymykset työnjohdon lisäämisestä käsiteltävä erikseen kussakin tapauksessa. Kaupungin teknillisten laitosten haluamaa lisäystä, jonka mukaan toimitusjohtajilla olisi oikeus erottaa keltoton työnjohto, on kamari pitänyt tarpeettomana, koska mainituilla viranpitäjillä jo on tuollainen toimivalta.

Sitä neljännestä ponnesta tehtyä ehdotusta vastaan, että otettaisiin käytäntöön suurempi liikkumatila ylimmän ja alimman palkan välillä kussakin työammattissa, on ainoastaan yksi kaupungin teknillisten laitosten hallituksen jäsen pannut vastalauseen, jota vastoin kaupungin yleisten töiden hallitus ja puhtaanapitohallitus erimielisyydettä samoin kuin myös ensinmainitun hallituksen enemmistö ovat hyväksyneet ponnien. Niinkuin tunnettu, oli työpalkkain määrääminen asianomaisten hallitusten asiana kesäkuun 7 päivään 1922, jolloin Kaupunginvaltuusto näihin palkkoihin nähden otti käytäntöön liukuvan järjestelmän. Järjestelmän pohjaksi pantiin silloin ne palkat, mitkä kaupungin yleisten töiden hallituksen ja puhtaanapitohallituksen alaisissa töissä maksettiin tammikuun 1 päivänä 1922 sekä, teknillisiin laitoksiin nähden, ne palkat, mitkä maksettiin järjestelmän muutosta toimeenpantaessa, korotettuina 5 %:lla. Eri ammateissa esiintyvä ylimmän ja alimman palkan ero oli silloin ja on siitä lähtien ollut noin 10 %. Rahatoimikamari on samoin kuin ammattiviranomaiset olleet sitä mieltä, ettei tämä ero anna hallituksille riittävää vapautta järjestellä palkkoja yksilöllisen työsuorituksen mukaisesti, ja on sentähden yhtynyt tähän ponteen, yksi jäsen kuitenkin ainoastaan edellyttäen, että ehdotus toteutetaan korottamalla nykyään maksettuja suurimpia palkkoja, jota vastoin kamarin enemmistö on ollut sitä mieltä, että nykyään voimassa olevain alimpien palkkojen alentaminen uusia työntekijöitä otettaessa voitaisiin sallia, samoin kuin myös poikkeustapauksissa 10 %:lla suurimman palkan ylittävän palkan myöntäminen. Mietinnön perustelussa ehdotettua, 30 %:in suurimmasta palkasta nousevaa eroa on kamari pitänyt sopivana. Eroavan mielipiteen on lausunut yksi jäsen, joka ei ole halunnut myötävaikuttaa suuremman palkaneron aikaansaamiseen.

Viidennessä ponnassa ehdotetaan, että laissa säädetty tai Kaupunginvaltuuston määräämä virkaloma on sijoitettava siihen vuodenaikaan, minkä asianomaiset laitokset pitävät sopivana, sekä että sääntöihin kesäloman myöntämisestä työntekijöille tehtäisiin tästä johtuva muutos. Ehdotusta ovat vastustaneet puhtaanapitohallitus sekä kaupungin yleisten töiden hallituksen vähemmistö. Rahatoimikamarikin on pitänyt ehdotettua muutosta vähemmän miellyttävänä. Seurauksena siitä olisi oleva, niinkuin mietinnöstäkin käy selville, että lomat tavallisesti sijoitettaisiin siihen vuodenaikaan, jolloin töitä on vähimmin, s. o. talviin. Täten kuitenkin kamarin mielestä loman tarkoitus jäisi suuremmassa tai pienemmässä määrässä saavuttamatta, muuna vuodenaikana nautittu loma kun tavallisesti ei samassa määrin edistäisi työntekijän kuluneiden voimain

palautumista kuin kesäloma. Erinäisissä tapauksissa, varsinkin kun on kysymys henkilöistä, joiden työpaikka on ulkosalla, voisi kuitenkin asianlaita olla toinen, mutta asia olisi silloin järjestettävä ehdotettuun suuntaan vapaaehtoisuuden tietä, jolloin mahdollisesti talvikuukausina nautittu loma voitaisiin myöntää hiukan kesälomaa pitempi. Kun kamarin asettama komitea nykyään käsittelee kysymystä kaupungin työntekijöille tulevan loman järjestämisestä, ei kamari ole tahtonut tällä kertaa tehdä mainittuun suuntaan käyvää ehdotusta. Eroavan mielipiteen on lausunut kamarin vähemmistö, joka mietinnössä esitetyillä perusteilla ja siihen katsoen, että suurin osa kaupungin työntekijöistä on sekatyöläisiä, on tahtonut puoltaa mietinnössä ehdotettua toimenpidettä.

Kuudennessa ponnassa vihdoinkin esitetään ehdotus toimenpiteisiin ryhtymisestä kaupungin töissä noudatetun työpäivän pituuden järjestämiseksi kulloinkin vallitsevain luonnonolojen mukaisesti, s. o. että työpäivä olisi pitempi kesäisin ja vastaavassa määrässä lyhyempi talvisin. Ehdotusta ovat puoltaneet kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallitukset, mutta ehdottaneet evättäväksi puhtaanapitohallitus sekä erinäiset ensinmainittujen hallitusten jäsenet. Rahatoimikamari puolestaan on pitänyt tarkoitettua työjärjestyksen muutosta niin tärkeänä että, vaikka sen onnellisen toimeenpanon edellytykset näyttävätkin pienenlaisilta, tämän suuntainen yritys olisi tehtävä. Niinkuin mietinnössä on esitetty, lausuttiin nyt ehdotetun työjärjestyksen käytäntöön ottaminen suotavaksi jo vuonna 1920, jolloin kamari kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallitusten aloitteesta ehdotti, että Valtuusto Valtioneuvostolta anois lupaa sellaiseen poikkeamiseen 8 tunnin työpäivälain säännöksistä, että työaika Helsingin kaupungin ulkotöissä valoisampana ja lämpimämpänä vuodenaikana toukokuun 1 ja marraskuun 1 päivän välillä saisi olla 9 tuntia, mutta pimeämpänä ja kylmempänä aikana marraskuun 1 ja toukokuun 1 päivän välillä ainoastaan 7 tuntia. Valmisteluvaliokunta oli kuitenkin sitä mieltä, ettei laissa mainittuja edellytyksiä sellaiseen alistukseen myöntymiseen ollut olemassa, ja Valtuusto jätti ehdotuksen huomioon ottamatta. Kun voi olla epäilyksen alaista, käsittääkö Valtioneuvostolle annettu valta myöntää poikkeuksia mainitun lain säännöksistä tässä tarkoitettun luvan myöntämisen, tulisi esityksen tarkoittaa asianmukaisen muutoksen aikaansaamista puheenalaiseen lakiin. Kun täsmällisen ehdotuksen laatiminen sellaiseksi muutokseksi kuitenkin vaatii huolellista valmistelua, on kamari tässä yhteydessä ainoastaan tahtonut ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto periaatteellisesti päättäisi esityksen tehtäväksi ja antaisi rahatoimikamarin toimeksi laatia seikkaperäisen ehdotuksen asiasta.

Edellä lausutun nojalla rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että kaupungin virastot ja laitokset vapautetaan Valtuuston huhtikuun 13 päivänä 1921 niille panemasta velvollisuudesta teettää erinäiset

johtotyöt kaupungin teknillisten laitosten välityksellä, mutta veloitetaan sellaisia töitä varten hankkimaan tarjoukset teknillisiltä laitoksilta ja asettamaan nämä etusijaan työtä suoritettaessa, jos silloin mahdollisesti syntyvä lisäkustannus ei ole huomattava;

että kaupungin hallitukset oikeutetaan uusia työntekijöitä kaupungin palvelukseen ottaessaan soveltamaan palkkaustariffia, joka, pysyttämällä nykyiset suurimmat palkat, sallii 30 %:in näistä palkoista nousevan eron ylimmän ja alimman palkan välillä jokaisessa työammatissa, sekä poikkeustapauksissa maksamaan palkka, joka 10:llä ylittää vahvistetun suurimman palkan;

että tämän oheisen mietinnön viides ponsi jätetään huomioon ottamatta.

Tämän ohessa Kaupunginvaltuusto periaatteellisesti päättäne:

että Valtioneuvostolle on tehtävä esitys sellaisesta marraskuun 27 päivänä 1917 8 tunnin työpäivästä annetun lain muuttamisesta, että työaika kaupungin ulkotöissä toukokuun 1 ja marraskuun 1 päivän välisenä aikana saa olla 9, mutta marraskuun 1 ja toukokuun 1 päivän välisenä aikana ainoastaan 7 tuntia; sekä

päättäne:

että rahatoimikamari saa toimekseen antaa täsmällisen ehdotuksen täksi lainmuutokseksi.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Mietintö toimenpiteistä, jotka olisivat omansa vähentämään kaupungin töiden kustannuksia.

Ne huomattavat rahamäärät, joilla uudisrakennuskustannukset ja puhtaanapitolaitoksen menot sekä kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten korjaus- ja kunnossapitokustannukset rasittavat kaupungin talousarviota (vuonna 1925 olivat nämä määrät 66,000,000: — + 9,000,000: — + 13,000,000: — mk), ja jotka kaikki lisääntyvät sikäli, kuin kaupunki kasvaa, kehoittavat kaikinpuolisesti tutkimaan järjestelmää ja työtehoa näitä töitä suoritettaessa ja niitä järjestäessä, jotta kävisi selville, voidaanko ja missä määrin vähennystä tai säästöä jossakin kohden saavuttaa. Tässä tarkoituksessa ja jossain määrin selvittääkseen näiden alain oloja asiaan vähemmänkin perehtyneille oli allekirjoittanut kaupunginjohtaja kutsunut kaupungininsinööriin ja rakennuskonttorin rakentavain osastojen päälliköt sekä teknillisten laitosten ja puhtaanapitohallituksen johtajat erinäisiin kokouksiin, joissa myös kanslianjohtaja oli saapuvilla, ja käsiteltiin tällöin alempana mainitut asiat.

Viimeksikuluneina vuosina noudatettu työjärjestelmä on yleispiirtein ollut seuraava: perustus-, laitur-, louhimis- ja kaivaustyöt y. m. on kaupunki itse suorittanut. Osa näistä töistä on annettu sopimuksen mukaan tai urakalla suoritettavaksi työmiesryhmille, kun taas toiset työt on suoritettu tuntipalkalla. Viimeksi mainitussa tapauksessa on joskus palkitsemisjärjestelmää sovellettu, joten työmiehissä on herätetty harrastusta työn nopeaan suorittamiseen. Urakajärjestelmää on käytetty pääasiallisesti huonerakennusosastolla, jonka muuraus-, rautabetoni-, levy-, puusepän-, maalaus-, johto- ja lasityöt y. m. on suoritettu urakalla. Katu- ja satamaosastolla on ainoastaan kiveämistyöt sekä suuremmat erinäiset työt, kuten rautabetonisillat, suoritettu urakalla. Vuonna 1924 jakaantuvivat rakennuskonttorin suurimpien osastojen työ kustannukset seuraavasti:

	tuntipalkalla.	Töitä suoritettu: sopimuksen mukaan.	urakalla.
Satamaosasto	88 % ¹⁾	8 % ²⁾	4 %
Katuosasto	48 %	39 %	13 %
Huonerakennusosasto	15 %	15 %	70 %

Kysymyksessä urakajärjestelmän yleisemmästä soveltamisesta kaupungin töissä on kokous yhtynyt seuraavan lausuntoon. Urakkatyö on oikeutettu silloin, kuin urakoitsija suurempaa asianymmärtämystä ja kokemusta edustaan. koneellisilla laitoksilla tai erikoisesti koulutettuine työmiehineen on etevämpi kaupungin työtä suorittavia laitoksia. Ehtona tällöin on, että työ, joka annetaan urakalle, voidaan edeltäkäs tarkkaan määrätä suorittamiseen ja kustannuksiin nähden.

Helsingin satamarakennuksissa, joissa pohjan vaihtelevan laadun vuoksi konstruktioita usein ei voi määrätä, ennenkuin melkoiset vedenalaiset työt on

¹⁾ Tähän sisältyvät myös työt, joista on maksettu palkintoja.

²⁾ Vuonna 1924 harvinaisen alhainen; tavallisesti noin 30 %.

suoritettu, ei urakkatyötä voi tavallisesti edeltäkäsikin määritellä. Mutta koska kaupunki sitä paitsi omistaa täydellisemmän koneellisen varustuksen näitä töitä varten kuin kukaan maamme urakoitsija tätä nykyä, ei urakkajärjestelmään siirtymistä ole tässä tapauksessa suositeltava. — Katuosastolla voisi kanavien kaivamisiin y. m. töihin, jotka tähän asti on suoritettu sopimuksen mukaan, käyttää urakoitsijoita. — Huonerakennusosastolla voisi antaa täysiurakoita, mutta täytynee siinä tapauksessa ottaa lukuun työn laadun huononeminen. Tähän asti seurattu järjestelmä näyttää muutoinkin olevan kaupungille edullisempi, ja olisi sitä seurattava niin pitkälle kuin osaston teknilliset voimat riittävät. Siinä tapauksessa että uudisrakennusten lukumäärä tulee suurempi kuin minkä osasto tavallisilla työvoimillaan ennättää suorittaa, näyttää kuitenkin olevan edullista soveluttaa täysiurakkajärjestelmää. Sama on asian laita etäämmällä kaupungista olevilla rakennusmailla.

Erikoisasemassa kaupungin töissä ovat ne työt, jotka kaupungin laitos teettää toisella laitoksella. Kuten tunnettua, tulee rakennuskonttorin kaupunginvaltuuston 13/4 1921 tekemän päätöksen mukaan teettää kaikki vesi-, kaasu- ja sähköjohtotyöt kaupungissa teknillisten laitosten toimesta. Tämä määräys, joka on ollut haitaksi niin teknillisille laitoksille kuin rakennuskonttorillekin, olisi muutettava siten, että kaupungin laitos urakkaa tarjotessaan velvoitettaisiin hankkimaan tarjouksia myöskin siltä kaupungin laitokselta, joka suorittaa puheena olevia töitä, mutta että tehtävän luovuttaminen laitoksille riippuisi kustakin hallituksesta, jolloin kuitenkin voisi ottaa huomioon, paitsi tarjouksen edullisuutta, myös sitä, missä määrin kussakin laitoksessa on työtä suoritettavana.

Mitä työtehoon tulee, on tämä riippuvainen osaksi työjärjestelystä, osaksi siitä, missä määrin niin työnjohtajat kuin työmiehetkin harrastavat työn suorittamista mahdollisimman pienillä kustannuksilla.

Järjestelyssä on ollut se puutteellisuus, että muutamilla kaupungin töiden aloilla on ollut liian harvalukuisia insinöörejä, rakennusmestareita ja työnjohtajia. Tämä koskee etupäässä kunnossapitotöitä ja pienempiä muutosrakennuksia. Kun kesäisin töitä suoritetaan monella kymmenellä paikalla, on tavallista, että yksi rakennusmestari samalla valvoo useampia työmaita. Tällöin voi tapahtua, että työmiehet useilla paikoilla ovat suuren osan päivästä ilman silmälläpitoa. Työnjohtovoimain täydentäminen on sentähden kauan ollut tarpeen, mutta onnistui rakennuskonttorin vasta viime syksynä ottaa palvelukseensa useampia insinöörejä ja rakennusmestareita. Sitä ennen olivat palkkausolot ja rakennusosalalla vallitseva korkeakonjunkturi saattaneet mahdottomaksi saada päteviä työvoimia.

Parempi työnjohtajien hyväksi käyttäminen saavutettaisiin varustamalla heidät nopeilla kulkuneuvoilla, esim. moottoripyörillä, joita jo on aloitettu käyttää rakennuskonttorissa. Tässä yhteydessä lienee myös huomautettava, että suhteellisesti pienten töiden jakaminen useammalle vuodelle vaikuttaa erityisen epäedullisesti niiden kokonaiskustannuksiin, koska työvälineiden, vajojen y. m. monenkertainen kuljettaminen, asettaminen ja jälleen poistaminen suuresti lisää työkustannuksia.

Erittäin tärkeä työteholle on työnjohdossa olevien henkilöiden palkkaus. Osavoiton ja lahjapalkkion antamista kunnan viranpitäjille tuskin voidaan pitää sopivana. Palkan tulee sentähden olla sinänsä niin runsas, että voidaan ottaa palvelukseen ensiluokkaisia voimia ja saada heidät jäämään sekä he voivat omistaa kaiken työvoimansa kaupungille. Tärkeintä tällöin on, että kukin

hallitus ja laitos saa määrätä palkan kunkin henkilön pätevyyden mukaan. Rakennuskonttorissa on asianlaita näin, erinäisin rahatoimikamarin määräämin rajoin, mutta teknillisissä laitoksissa ovat kaikkien virkojen palkat määrättyt.

Työtehoon lähinnä vaikuttava tekijä on kaupungin työntekijöihin sovellettu palkkajärjestelmä. Ammattitaitoisen ja täysin työhönkelpaavan työmiehen pitäisi kaupungin työssä saada samat palkkaedut kuin vastaavassa yksityispalveluksessa maksetaan samasta ajasta. Palkanmaksu liukuvan asteikon mukaan on siis tässä aivan hyljättävä. Paitsi työtä suorittavien laitosten vaikeuksia kesäisin pidättää ja ottaa palvelukseensa tarpeellinen lukumäärä työmiehiä, kun kaupungin palkka on yksityisten työntantajien maksamaa alhaisempi, kasvatetaan ja lisätään teennäisesti työttömyyttä ja siitä johtuvia hätäaputoita talvella, jolloin kaupungin näissäkin maksama palkka taas on työmarkkinoilla käypää palkka suurempi. Sitä paitsi ovat kesällä eroavien sijaan otetut työmiehet usein vanhoja, sairaaloisia ja vähemmän työkuntoisia, joita yksityiset työntantajat eivät ota vastaan. Syksyllä, kun työmiehiä on helpompi saada, on hyvin kovaa erottaa nämä huonommat työmiehet, eikä tämä aina voi tapahtua. Tämän johdosta huononee työssä oleva työmieskunta joka vuosi ja kustannukset sairasavusta lisääntyvät. Tehokkain keino aikaansaada oikaisua tässä olisi liukuvan palkka-asteikon lakkauttaminen. Kun tämä on tapahtunut, voisi kaupunki taas parantaa työmieskuntaansa ja mahdollisesti koota vanhat ja vähemmän työkuntoiset työmiehet, joita pitkäaikaisen palveluksensa takia pidetään kaupungin työssä, helpompiin töihin.

Niinkauan kuin nykyistä palkkausjärjestelmää noudatetaan, voidaan kuitenkin ryhtyä siihen parannukseen, että tuntipalkka määrätään oikeudenmukaisesti työmiesten työtaidon mukaisesti. Nyt voimassa olevan tariffin mukaan on saman alan suurimman ja alhaisimman palkan ero noin 10 %. Tämä on tietenkin aivan riittämätön ja aiheuttaa haluttomuutta voimakkaissa työmiehissä, jotka huomaavat ponnistuksensa jäävän huomioon ottamatta, kun he eivät saa juuri korkeampaa palkkaa kuin läheisyydessä työskentelevät vanhukset. Parannus oloissa saavutettaisiin, jos ero suurimman ja pienimmän palkan välillä suurennettaisiin noin 30 %:in ensinmainitusta erästä, mikä pidettäisiin muuttamatta. Erittäin taitavalla ja ahkerille työmiehille voitaisiin poikkeustapauksissa maksaa aina 10 % korkeampi palkka kuin tavallinen maksimipalkka hänen ammattiryhmässään. Tähän olisi kuitenkin vaadittava kunkin työpäällikön myöntymys, ja saisi korkeintaan 10 % saman työpaikan työmiehistä nauttia sellaista korotusta.

Paitsi suoranaisia kulunkeja töiden suorittamisesta koituu kaupungille runsaita kustannuksia työmiesten kesälomista, sairas- ja hautausavustuksesta, tapaturmavakuutuksesta ja eläkkeestä. Nämä kulungit, jotka vuodeksi 1925 on arvioitu noin Smk:ksi 1,700,000: — eli 2 %:ksi kaikista työkustannuksista (13 P.L:n töissä 1 %:ksi, lukuun ottamatta eläkkeitä), kohoavat sikäli kuin työmieskunta kasvaa.

Ottamalla yleisemmin käytäntöön urakkajärjestelmän voisivat nämä kustannukset vähetä, mutta tästä luultavasti seuraisi, että hätäaputyöt osoittautuisivat tarpeellisiksi aikaisemmin kuin muutoin, koska yksityiset urakoitsijat koettavat saada työnsä suoritetuiksi kesällä, mikä aika on useimmille rakennustöille edullisin. Talven tullessa erotetaan työmiehet, ja kun kaupungin talousarviotyöt siten suureksi osaksi on lopetettu, täytyy aloittaa hätäaputoita. Tätä järjestelmää noudattamalla kaupunki vähentäisi itseltään mahdollisuutta sijoittaa

riittävä osa kunnan töitä siihen vuodenaikaan, jolloin luonnonolojen johdosta työnpuutetta esiintyy.

Muita toimenpiteitä, jotka olisivat omansa vähentämään kaupungin työmieskuntaa, olisivat loma-ajan muuttaminen sekä työajan sovittelu rakennusteollisuudessa ilma- ja valosuhteiden mukaan. — Kaupunginvaltuuston kesäk. 5 p:nä 1917 vahvistamissa »Säännöissä kesäloman myöntämisestä kaupungin sairaalain ja muitten laitosten henkilökunnalle sekä kaupungin teknillisten laitosten ja yleisten töiden työmiehille» mainitaan nimenomaan kesäloma. Tämän johdosta on rakennuskonttorin työmiehille annettu lomaa kesäkuukausina, s. o. kiireimpänä aikana, jolloin on ollut vaikea saada tilapäisiä työmiehiä. Muutos tässä on tarpeen, ja olisi sentähden sana »kesäloma» muutettava loma-ajaksi sekä kunnan viranpitäjäin palvelusehtosäännön 15 §:n 5 kohdan mukaisesti määrättävä, että loma on sijoitettava siihen vuodenaikaan, jolloin, huomioon ottamalla työn laatu, asianomaisten poissaolo tuottaisi vähimmin haittaa, ja määräisi kukin laitos tämän.

Kesälomien muutos edellä ehdotettuun tapaan aiheuttaisi, paitsi kaupungin työmieskunnan vähentämistä kesällä (rakennuskauden aikana) myös sellaisten työmiesten lukumäärän lisäystä, joille voisi järjestää talvella työtä, s. o. tasoittaisi työnsaantia rakennusteollisuudessa. Miten suuressa määrin tämä vaikuttaisi, käy selville siitä, että yksinomaan rakennuskonttorin työmiesten loma-aikaa varten on 1925 vuoden talousarvioon merkitty 425,000 markkaa, vastaten noin 1,300 työviikkoa. Kun loma-aika, kuten nykyään on tapana, jaetaan kolmelle kesäkuukaudelle, poistetaan noin 100 työmiestä kiireimpänä rakennuskautena työstä ja täytyy niiden sijaan ottaa toisia. Täten edistää kaupunki työmiesten siirtoa kaupunkiin kesällä. Jos loma-aika määrättäisiin pääasiallisesti talvikaukautsiksi, loka—maaliskuun ajaksi, saisi noin 50 työmiestä lomaa samaan aikaan ja heidän sijastaan saisi 50 työnhakijaa kovimpana vuodenaikana työtä.

Samaan suuntaan vaikuttaisi myös kesätyöpäivän pidentäminen talvityöpäivää vastaavasti lyhentämällä. Valosuhteiden johdosta ovat rakennuskonttorin ulkotyöt käynnissä marraskuun ensimmäisestä maanantaista helmikuun toiseen tai kolmanteen lauantaihin päivittäin 7½ tuntia. Rakennustyömiesten keskityöpäivän pituus on siis yleensä 8 tuntia lyhyempi. Muutos viitattuun suuntaan vaikuttaisi suuressa määrin tasoittavasti työnsaantiin eri vuodenaikoina. Tämän kysymyksen ovat aikaisemminkin ottaneet huomioon kaupungin yleisten töiden ja teknillisten laitosten hallitukset, jotka vuonna 1920 perustellussa kirjelmässä esittivät ryhdyttäväksi toimenpiteisiin sellaisen muutoksen saattamiseksi mahdolliseksi (Kvstön esityslista n:o 3 vuodelta 1920, asia n:o 30).

Yhdistäen edellisen kokous mielipiteenään lausuu:

1) Rakennuskonttorin töissä on nykyään voimassa oleva työjärjestelmä säilytettävä, s. o. satama- ja katutöissä jakautuneena sopimus- ja tuntipalkkatoiden välillä, jolloin sopimusjärjestelmää mahdollisimman suuressa määrin on sovellettava. Urakkajärjestelmää on yleensä sovellettava ainoastaan yksityisiin, erityisiin rakennustöihin. Huonerakennustöissä on myös nyt sovellettu järjestelmä jaetuin urakoin pysytettävä, kun taas kokourakkajärjestelmää on käytettävä töissä, joita osaston tavallinen teknillinen järjestely ei ennätä suorittaa.

2) Pakko käyttää toisia kaupungin laitoksia erinäisten töiden suorittamisessa lakkautetaan ja sellaisen tehtävän suoritettavaksi antaminen on riippuva vapaaehtoisesta sopimuksesta.

3) Palvelukseen on otettava kyllin riittävä ja kelvollinen, henkilöllisen pätevyyden mukaan palkattu työnjohto.

4) Niin kauan kuin työmiesten nykyinen palkkajärjestelmä pysytetään entisellään, suurennetaan suurimman ja pienimmän palkkauksen eroa jokaisessa työammatissa riittävin määrin.

5) Laissa säädetty tai kaupunginvaltuuston määräämä loma-aika on sijoitettava siihen vuodenaikaan, minkä kukin laitos määrää, ja säännöt »kesäloman» myöntämisestä työmiehille muutetaan tästä aiheutuneella tavalla.

6) Kaupunginviranomaisten on tehtävä alistus siitä, että työpäivän pituuden järjestäminen kaupungin töissä kävisi mahdolliseksi niin, että kulloinkin vallitsevat luonnonolot voidaan ottaa varteen, s. o. kesätyöpäivä on pidempi ja talvityöpäivä vastaavassa määrässä lyhyempi.

Helsingissä, tammikuun 5 päivänä 1925.

Anthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

A. Marsio.

Albin Skog.

Hans Sahlberg.

Joh. Sjöholm.

Gunnar Lindqvist.

S. Randelin

K. J. Willandt.

Gunnar Taucher.

W. O. Lille.

Liite II.

HELSINGIN KAUPUNGIN

YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

Maalisk. 19 p:nä 1925.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

N:o 119.

Palauttaen Rahatoimikamarin lähetteen kuluvaan kuun 4 p:ltä § 845, jossa pyydetään antamaan lausunto lähetteeseen liitetystä mietinnöstä toimenpiteistä, jotka olisivat omansa vähentämään kaupungin töiden kustannuksia, saa hallitus kunnicittaen ilmoittaa että, hallitus, äänestettyään, on katsonut voivansa yhtyä mietinnössä ehdotettuihin ponsilauseihin.

Hallituksen jäsenet Mäkinen ja Oksanen ovat ehdottaneet ponsilauseet 2), 5) ja 6) poistettaviksi mietinnöstä, jonka viimeisen ponsilauseen poistamiseen myöskin arkkitehti Toivonen on yhtynyt.

Einar Moring.

G. A. Gröndahl.

HELSINGIN KAUPUNGIN
TEKNILLISTEN LAITOSTEN
HALLINTO.

Helsingissä,

maalisk. 30 p. 1925.

N:o 24.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

Lähetteessä kuluvan maaliskuun 4 päivältä Rahatoimikamari on pyytänyt Hallituksen lausuntoa mietinnön johdosta, joka koskee toimenpiteitä kaupungin töiden kustannusten vähentämiseksi ja joka päättyy kuuteen ponsilauseeseen.

Tämän johdosta saa Hallitus, viitaten sanottuihin ponsilauseisiin, mielipiteenään kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Ponsilause 1 ei ole antanut Hallitukselle aihetta muistutuksiin.

Ponsilauseessa 2 tehtyyn ehdotukseen nähden Hallitus on sitä mieltä että, koska kaupungin laitosten toisilleen suorittamat työt eivät laatusa puolesta eivätkä muutenkaan ole yksityisten liikkeiden suorituksia ala-arvoisempia, vaan pikemmin päinvastoin, tässä kohden nykyään vallitsevaa järjestelmää olisi edelleenkin noudatettava, semminkin kun siitä ei ole ollut mitään epäkohtia.

Ponsilauseessa 3 ilmituotua periaatetta on Hallituksenkin mielestä kannatettava, kuitenkin siten lisättynä, että asianomaisten laitosten toimitusjohtajille varataan täysi oikeus laitoksen palveluksesta erottaa kelvottomaksi havaittu työnjohtaja.

Ponsilauseessa 4 tehtyä ehdotusta Hallitus täydellisesti kannattaa, koska sillä tarkoitettua järjestelmää on pidettävä hyvänä kannustajana työtehon ja -taidon kehittämiseksi.

Ponsilauseessa 5 ehdotettua loma-ajan sijoittamista pitää Hallitus oikeaan osuneena niin hyvin työläisiin kuin virkailijoihinkin nähden.

Mitä lopuksi koskee ponsilauseessa 6 lausuttua toivomusta, pitää Hallituskin siinä tarkoitettua päämäärää luonnollisena ja lainmuutoksin toimeenpantavana.

Hallituksen täten esitetystä katsantokannasta ovat herrat Niemi ja Salovaara sikäli lausuneet eroavana mielipiteenään, herra Niemi: ettei 4:ssä ponsilauseessa kosketeltujen suurimman ja pienimmän palkkauksen eroa samanlaisesta työstä suurennettaisi; sekä h:rat Niemi ja Salovaara: ettei 6:ssa ponsilauseessa ehdotettuun toimenpiteeseen ryhdyttäisi, koska tämä osoittautuisi voimassa olevan työaikalain kiertämiseksi.

Lähetekirjat palautetaan tämän keralla.

Helsingin kaupungin Teknillisten laitosten Hallitus:

A. L. Hjelmmann.

I. Savonius.

HELSINGIN KAUPUNGIN
PUHTAANAPITOHALLITUS.

*Helsingissä,
8 p. huhtik. 1925.*

N:o 16.

Rahatoimikamarille.

Viime kuluneen maaliskuun 4 päivänä päivätyllä lähetteellä § 845 on rahatoimikamari pyytänyt puhtaanapitohallituksen kirjallista lausuntoa kaupunginjohtajan, kanslianjohtajan, kaupungininsinöörin, rakennuskonttorin rakentavien osastojen päällikköjen sekä teknillisten laitosten ja puhtaanapitolaitoksen johtajain laatimasta mietinnöstä, joka koskee toimenpiteitä, jotka olisivat omansa vähentämään kaupungin töiden kustannuksia.

Palauttaen lähetekirjat saa hallitus kunnioittaen ilmoittaa, että hallitus ei katso voivansa täydellisesti yhtyä ponsilauseeseen 5), missä ehdotetaan, että kesäloma voitaisiin siirtää muuhun vuodenaikaan, eikä myöskään ponteen 6), missä taas ehdotetaan kesätyöpäivän pidentämistä, vaan ehdottaa, että kesälomat pysytettäisiin entisellään ja että työpäivän pituus kaikkina vuodenaikoina järjestettäisiin kahdeksan tunnin työläin mukaisesti.

Muissa kohdin yhtyy hallitus mietinnössä esitettyihin toimenpiteisiin.

Puhtaanapitohallituksen puolesta:

J. T. Isotupa.

Einar Rosenbröijer.
v. t.

Kaupunginvaltuuston kulkulaitoskomitean mietintö ajotun Helsingin—Satakunnanradan merkityksestä Helsingin kaupungille.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Vuoden 1924 alusta on kaupungin kulkulaitosten parantamiskysymystä selvittelemään Kaupunginvaltuuston asettama komitea seurannut Helsingin kaupungin etuja koskevien, vireillä olevien rautatierakennuskysymysten kehitystä. Komitean mielestä^o on nyt aika kaupungin ottaa kanta yhteen nähden näistä kysymyksistä ja käyttää vaikutusvaltaansa sen ratkaisemiseksi kaupungin etujen mukaisesti. Komitean tarkoittama rautatielinja on Helsingin—Satakunnan rata.

Uuden tuontiradan merkitystä Helsingin kaupungille lähitulevaisuudessa voidaan valaista numerotiedoilla. Sittenkun Helsinkiä lähempänä oleva, Karjan—Fredriksbergin osa rantarataa syyskuun 1 päivänä 1903 avattiin yleiselle liikenteelle ei ole rakennettu mitään rataa, joka mainittavasti olisi vaikuttanut Helsingin tuontiin. Vuonna 1903 nousi Helsingin hengille kirjoitettu asukasluku 88,838:aan henkeen. Vuonna 1923 oli luku noussut 153,981:een. Tarvikkeiden tuonnista ansaitsee tulla mainituksi, että vuonna 1922 Helsinkiin rautateitse tuoduista 303,040 tonnista halkoja 48,728 lähetettiin rataosalta Myllykoski—Kajaani ja 60,479 rataosalta Tammisuo—Varkaus—Nurmes. Samalla tavoin on voin ja lihan tuonti hyvin etäisiltä seuduilta viime aikoina suuresti lisääntynyt, mikä osoittaa, että lähempänä sijaitsevat, rautatieyhteydessä olevat paikkakunnat eivät enään pysty tyydyttämään pääkaupungin tarpeita. Mitä maidon tuontiin tulee, tapahtuu se tavarahan laadun vuoksi jonkun verran pienemmältä alalta, mutta voidaan siinäkin havaita sama ilmiö. Että Helsinki tarvitsee uusia kuljetusreittejä, erityisesti maidon tuontia varten, osoittaa myöskin se maidon puute, joka toistuu aina määrättyinä vuoden aikoina. Nämä tosiseikat todistavat epäamättömästi, että Helsingin kaupungin kasvaminen ja kehitys vaativat toimenpiteitä, jotta elintarpeitten tuonti uusilta, tähän saakka siihen tarkoitukseen käyttämättömiltä seuduilta kävisi mahdolliseksi. Myöskin äskettäin koetun pula-ajan kokemukset olisi otettava opiksi; kaupungin tulee olla valmis kohtaamaan mahdollisesti sattuvia vaikeita tilanteita varustettuna elintarveradoilla, joilla olisi mahdollisimman laaja piiri.

Helsinkiin johtavien uusien rautatielinjojen tarpeellisuus.

Samalla kun kaupunki elintarvehankintansa vuoksi tarvitsee lisättyjä rautatieyhteyksiä maaseudun kanssa, on olemassa myöskin muita syitä, joiden vuoksi uudet rautatielinjat ovat tarpeellisia. Kaupungin satamat, joita vuosi vuodelta yhä rakennetaan laajemmiksi, voisivat jo nyt välittää paljon suurempaa tuontia ja vientiä kuin mitä ne tähän saakka ovat tehneet. Suoraan Helsinkiin vedetty, sellaisten seutujen läpi kulkeva rautatielinja, joissa löytyisi hyviä edellytyksiä teollisuuslaitoksien syntymiselle, koituisi varmaankin kaupungille suureksi hyödyksi mainitussa suhteessa. Kaupan eduille olisi taas tärkeätä saada nopeampia liikenneyhteyksiä kuin tähän saakka muiden paikkakuntien kanssa.

Nykyään päiväjärjestyksessä olevien rautatierakennusten joukossa on ainoastaan kaksi, jotka edellä esitettyyn nähden ovat omiaan suuremmassa määrin herättämään kaupungin mielenkiintoa, nimittäin Helsingin—Korian ja Helsingin—Satakunnan radat. Ensiksimmäitun merkityksestä kaupungille on kaupunginvaltuuston aikaisempi, vuonna 1920 tällä komitealla korvattu kulkulaitoskomitea jo vuonna 1916 lausunut mielipiteensä (katso vuoden 1916 kunnalliskertomusta sivu 83) ja asettanut silloin tämän radan muiden ratasuunnitelmien edelle. Myöntäen, että hyvällä, itäänpäin suuntautuvalla liikennereitillä on suuri merkitys, on komitea kuitenkin katsonut, että Helsingin kaupungin lähimpiä tarpeita tyydyttäisi paremmin rata, joka aukaisee pääsyn niihin hyvin viljeltyihin ja metsärikkaisiin seutuihin, joiden läpi Satakunnan rata tulee kulkemaan. Lisäksi tukee tätä ratasuunnitelmaa voimakas mielipide, joten se näyttää olevan lähempänä toteutumistaan kuin Korian rata.

Rautatie-
kysymyk-
sen vaiheet.

Siinä kiertokirjeessä, jonka Vihdin kunnanvaltuuston asettama rautatiekomitea vuoden 1924 alussa lähetti niille kunnille, joiden etuja suunniteltu Helsingin—Risteen rata tulisi koskemaan, selostetaan perinpohjin niitä suunnitelmia, joita viimeisten 25 vuoden kuluessa on tehty rautatien aikaansaamiseksi Helsingistä läntisen Uudenmaan, Eteläisen Hämeen ja Länsi-Suomen kautta johonkin sopivaan kohtaan Porin radalla. Komitea voi sen vuoksi tyytyä mainitsemaan vain ne toimenpiteet, joihin Helsingin kaupungin hallinnon taholta on tämän kysymyksen yhteydessä ryhdytty. Tällöin mainittakoon ensiksi se kaupungin toimesta suoritettu ja kaupungin puoliksi kustantama tutkimus Pitäjänmäen—Otalammen rautatielinjalla, johon kaupunki ryhtyi Senaatin Kulkulaitostoimituskunnan kehoituksesta ja joka suoritettiin vuonna 1919. Tämä tutkimus muodostaa arvokkaan perustan niiden kustannusten arvioimiselle, joita tämä, Helsinkiä lähinnä oleva osa nyt kysymyksessä olevaa rataa tulisi maksamaan. Vuonna 1920 edusti kaupunkia kaupungininsinööri Huittisten kunnanvaltuuston rautatiekomitean kutsussa kokouksessa, joka pidettiin Huittisissa heinäkuun 24 päivänä sanottua vuotta. Samalta vuodelta on peräisin Valtioneuvostolle osotettu, heinäkuun 26 päivänä päivätty komiteamietintö ¹⁾, jonka on laatinut Suomen Senaatin joulu-

¹⁾ Sisältyy Valtioneuvoston komiteamietintöihin vuodelta 1921 n:o 4.

kuun 14 päivänä 1917 asettama kulkulaitoskomitea. Tässä mietinnössä on, suunnilleen samoilla perusteilla, kuin mitä edellä on näiden ratojen toteuttamisen puolesta esitetty, mainittu sekä Helsingin—Loimaan että Helsingin—Korian rata päiväjärjestyksessä lähinnä olevien ratojen joukossa maakunta- ja paikallisliikennettä varten, ja oli komitea ajatellut ensiksi mainitun radan rakennuskaudeksi vuosia 1929—1934, kun taas sen jatkaminen Loimaalta Peipohjaan tulisi suoritettavaksi vasta vuosina 1946—1947. — Lähinnä seuraavina vuosina ei kaupunki ole ottanut osaa nyt kysymyksessä olevan rautatierakennusyrityksen edistämistä tarkoittaviin töihin. Vasta vuonna 1924, kun, kuten edellä mainittiin, tämä komitea jo oli alottanut työnsä, alkoi aktiivinen yhteistyö kaupungin ja yrityksen koskettelemien maalaiskuntien välillä, lähinnä edellämainitun, Vihdin kunnan valtuuston rautatiekomitean lähettämän kiertokirjeen johdosta. Kaupungin yleisten töitten hallituksen, tämän komitean ja rahatoimikamarin annettua lausuntonsa asiassa, päätti nimittäin Kaupunginvaltuusto toukokuun 28 päivänä sanottua vuotta¹⁾, valtuuttaa rahatoimikamarin allekirjoittamaan kaupungin puolesta kaupungille lähetetyn kaavakkeen lahjakirjaksi Helsingin—Risteen rautatielinjaa varten tarvittavasta maasta, sekä osottaa Smk 50,000: — asian edelleen kehittämisestä aiheutuvien kustannusten peittämiseksi. Lisäksi valitsi Kaupunginvaltuusto kaupungin edustajiksi niihin kokouksiin, joita vuoden 1924 kuluessa tul-taisiin pitämään asian edelleen valmistamista varten, m. m. allekirjoittaneet Lindforsin ja Paloheimon sekä näiden varamiehiksi allekirjoittaneen Ramsayn. Seurauksena tästä on ollut, että komitea on ollut läheisessä kosketuksessa sillä tavoin kokoonpannun maaseutukomitean kanssa ja saanut tiedon sen keräämästä ainehistosta. — Mainitussa Kaupunginvaltuuston kokouksessa käsiteltiin myöskin Lohjan rautatievaliokunnan kaupungille osottamaa kirjelmää, jossa lausuttiin, siinä esitetyillä perusteilla, toivomus, että Helsingin kaupunki, sittenkun Helsingin—Risteen rautatiekysymys tulee ratkaistavaksi, tahtoisii kannattaa Lohjan kautta kulkevaa suuntaa. Asia ei antanut aihetta toimenpiteisiin Kaupunginvaltuuston puolelta.

Kun asiaa komiteassa käsiteltäessä kävi selville, että aijotun radan pitäisi olla kiintoisa myöskin Turun kaupungille, koska Saloon vedettävän sivuradan kautta rautatiematkaa Turusta niinhyvin Helsinkiin kuin Riihimäellekin voitaisiin huomattavasti lyhentää, aloitti komitea kirjeenvaihdon Turun kaupungin rautatiekomitean kanssa ja järjesti yhteisen kokouksen, mikä pidettiin Helsingissä joulukuun 7 päivänä 1924. Sittenmin on Turun kaupungin rautatiekomitea saanut tiedon selvitysaineistosta.

Maaseutukomitean hankkima selvitys, joka on asetettu komitean käytettäväksi ja joka tähän liitetään, liitteet I ja II, käsittää osin teknillisen tutkimuksen ajatellun radan sopivimmasta suunnasta, osin tutkimuksen radan taloudellisesta

Hankittu
selvitys.

¹⁾ Katso Kvston esityslistaa n:o 9 vuodelta 1924, asia n:o 23,

kannattavuudesta. Edellisen on suorittanut tunnettu ammattimies, rata-insinööri M. Laurila, joka topografikarttojen sekä paikan päällä tehtyjen havaintojen ja mittauksen mukaan on laatinut läpileikkauksen linjasta Pietäjämäki—Äetsä eri vaihtoehtoissa, sekä sivuradasta Forssaan mitä läpileikkausta komitea ei, enempää kuin topografikartoille piirrettyjä linjasuuntiakaan ole käytännöllisistä syistä ottanut tähän mietintöön. Komitean toimesta on sitäpaitsi, niinkään topografikarttojen mukaan, tutkittu mahdollisuuksia sivuradan rakentamiselle Pitäjänmäki—Äetsä linjalla olevalta Vanjärven asemalta Koisjärven seudulle, jossa linja yhtyy ratainsinööri K. O. Rejmanin suunnittelemaan, Saloon päättyvään linjaan. Taloudellisen tutkimuksen (liite II) on suorittanut Tilastollisen Keskustoimiston johtaja, fil. tohtori Martti Kovero. Mitä teknilliseen selvitykseen tulee, tahtoo komitea ainoastaan viitata niihin huomattaviin tuloksiin, jotka nykyisin rautatie-etäisyyksien lyhentämiseen nähden olisi Helsingin—Äetsän ja Vanjärven—Salon ratojen kautta voitettavissa. Vertailun vuoksi mainitaan vastaavat luvut myöskin Lohjan vaihtoehdossa. Koska välimatkat uusia linjoja pitkin on mitattu kartalta, jolla on suhteellisen pieni skaala, ja tällöin on noudatettu tarpeellista varovaisuutta, on todennäköistä, että todelliset välimatkat tulevat olemaan jonkun verran pienempiä.

	Välimatka kilometreissä.		
	Nykyinen.	Otalammen linja.	Lohjan linja.
Helsinki—Lohja	123	63,6	57
Helsinki—Somero	—	110	127
Helsinki—Turku	200	186	182
Helsinki—Pori	323	274	291
Turku—Riihimäki	204	191	194

Kuten tästä näkyy, tulisi Lohjan vaihtoehto radan pituuteen nähden jonkun verran epäedullisemmaksi pohjois—eteläsuunnassa kulkevalle liikenteelle, ja suunnilleen yhtä hyväksi Otalammen linjan kanssa Turun liikenteelle. Kaupungin kannalta riippuu kuitenkin valinta näiden vaihtoehtoisten linjojen välillä myös muista tekijöistä, kuten tuonnempana tullaan näyttämään.

Taloudellisen tutkimuksen kautta, joka tuntuu olevan huolellisesti ja asiantuntemuksella suoritettu, katsoo komitea selvitetyn, että Helsinki—Satakunta rata tulisi erittäin tehokkaasti auttamaan kaupungin varustamista elintarpeilla ja huomattavassa määrässä täyttämään kaupungin uusien liikenneyhteyksien tarvetta.

Ratasuunan
valinta.

Ajatellulle radalle voi usea eri suunta tulla kysymykseen. Eteläisin osa siitä voidaan rakentaa kahden, toisistaan suuresti eroavan vaihtoehdon mukaan, joita lyhyiden vuoksi nimitettäköön Lohjan ja Vihdin linjoiksi. Viimeksi mainittu linja osottaa sitäpaitsi omasta puolestaan kaksi vaihtoehtoista suuntaa, riippuen

siitä kumpiko Hangon radan asemista, Ojakkala vai Otalampi, valitaan uuden radan risteyskohdaksi. Pohjoisempänä esiintyy jälleen huomattava eroavaisuus kahden linjan välillä, joista toinen kulkee Turun—Toijalan radan varrella olevan Loimaan aseman kautta, ja toinen Forssan kautta Humppilan asemalle. Lopuksi voi tulla kysymykseen kolme eri pääteasemaa Porinradalla.

Lohjan ja Vihdin suunnista on komitea valinnut jälkimmäisen. Komitean mielestä on Helsingin kaupungille tärkeätä saada niin suora yhteys kuin mahdollista elintarpeita ja muita kaupungin tarvitsemia tuotteita tuottavien seutujen kanssa, samoin kuin se, että eteläinen päätekohta sijoitetaan mahdollisimman likelle Helsinkiä. Lohjan linja tekee tuntuvaan mutkan länteen päin ja liittyy rantarataan Kökalahden asemalla, kun taas Vihdin linja on suurin piirtein katsottuna verrattain suora ja tapaa rantaradan kohdassa, jota ei vielä voida täsmälleen määritellä, mutta joka missään tapauksessa ei tule olemaan Pitäjänmäen länsipuolella. Juuri tässä liittymiskohdassa on Lohjan linjan suurin heikkous, koska liikennettä Helsinkiin tultaisiin suhteellisen pitkän matkaa välittämään jo nyt suuresti rasitettua rantarataa myöten, joka nousu- ja käännössuhteittensa puolesta sekä maapohjan varmuuteen nähden painumisia ja repeämisiä vastaan on sangen epäedullisesti rakennettu. Liikennenopeus tällä rataosalla on näiden seikkojen vuoksi pidettävä pienenä, joten se aika, joka tätä rataa myöten kuluisi Turun ja Porin matkaan, tulisi huomattavasti pidennetyksi. Komitea edellyttää, että rata tullaan rakentamaan pääradaksi, jolla liikenne on nopea, joten olisi lyhennäköistä antaa sen päättyä hidasliikenteiseen rataan 24 kilometrin etäisyydellä Helsingistä. Sille, lohjalaisten mielestä heidän ratansa puolesta puhuvalle seikalle, että Lohjan järven seudut soveltuvat hyvin huvila-asutukseen, josta aiheutuu suuri paikallisliikenne, ei näytä voitavan antaa suurempaa merkitystä. Tätä liikennettä voidaan palvella erityisillä paikallisradoilla, tai henkilöliikenteen puolesta autobussilinjoilla, eikä sellaisella liikenteellä ole Helsinkiin johtavalle suurelle kulkuväylälle ratkaisevaa merkitystä.

Mitä tulee etäämmällä Helsingistä sijaitseviin eri suuntiin, ei komitea ole katsonut sillä olevan aihetta lausua niistä mielipidettään, koska näiden valinnalla ei näytä olevan kaupungille suurempaa merkitystä. Suunnan valinnassa olisi kuitenkin pidettävä silmällä liikenneyhteyttä Turkuun.

Komitean mielestä on Helsingin kaupungille hyvin tärkeätä, että kysymyksessä oleva rautatie tulee lähimmässä tulevaisuudessa rakennetuksi ja että kaupungin edut tällöin otetaan huomioon, jopa niin tärkeätä, että komitea ei ole epäroinyt tehdessään ehdotuksen, että Kaupunginvaltuusto, lupaamalla tuntuvaan avustuksen, koettaisi aiheuttaa ratkaisun toivottuun suuntaan. Helsinki tulisi tällöin seuraamaan Porin kaupungin esimerkkiä, se kun sitoutui antamaan 4 miljoonan markan avustuksen Pori—Haapamäki-radon rakentamista varten. Komitea on ajatellut, että se avustus, jonka Helsingin kaupunki antaisi, määrättäisiin 10 miljoonan markan suuruiseksi, ja että sen myöntämiseen liitettäisiin ehto raken-

Avustus.

nustöitten aloittamisesta viimeistään vuonna 1927. Avustusmäärä olisi jaettava 5, 3 ja 2:n miljoonaan eriin, mitkä suoritettaisiin sitä mukaa kuin työt niillä ratajaksoilla, joihin rata tullaan jakamaan, pannaan käyntiin. Ensimmäinen erä, 5 miljoonaa, koskisi siis jaksoa Helsinki—Vihti ja maksettaisiin aikaisintaan vuonna 1927, toinen erä, 3 miljoonaa, olisi avustus jaksolle Vihti—risteyskohta Turku—Toijala-radalla ja maksettaisiin todennäköisesti 1929, kun taas kolmas erä, 2 miljoonaa, olisi katsottava avustukseksi järeillä olevaa, Turku—Toijala-radalla ja Porin radan välistä rataosaa varten ja tulisi luultavasti suoritettavaksi vasta vuonna 1931.

Edellä esitetyn nojalla saa komitea kunnioittaen ehdottaa että Kaupunginvaltuusto päättäisi

tehdä Hallitukselle esityksen normaaliraitaisen, Vihdin kautta kulkevan yhdysradan rakentamisesta Helsingin ja Porin radan välille; sekä

sitoutua suorittamaan mainittua rautatierakennusta varten yhteensä kymmenen miljoonan markan suuruisen avustuksen, ehdolla, että rakennustyöt aloitetaan viimeistään vuonna 1927, ollen avustus suoritettava siten, että viisi miljoonaa suoritetaan Helsingin ja Vihdin välillä olevaa ratajaksoa varten, kolme miljoonaa Vihdin ja Turku—Toijala-radalla välistä jaksoa varten, sekä kaksi miljoonaa sanotun radan ja Porin radan välistä jaksoa varten, maksettavaksi rautatieviranomaisten kanssa tehtävän sopimuksen mukaan sitten kun työt kullakin jaksolla on pantu käyntiin.

Helsingissä, toukokuun 24 päivänä 1925.

Ivar Lindfors.

K. A. Paloheimo.

Henrik Ramsay.

Väinö Tanner.

Väinö Voionmaa.

Jarl W. Andersin.

Helsingin—Risteen ratahanke.

Silmämääräinen tutkimus.

Selostus radan suunnasta sekä vertailuja eri vaihtoehtotusten välillä.

Helsingin—Risteen rautatiekomitean kanssa tehdyn sopimuksen mukaan on allekirjoittanut suorittanut silmämääräisen tutkimuksen mainitulla ratalinjalla. Tutkimuksessa olen apuna käyttänyt alueelta löytyviä topograafikarttoja ratalinjalla suorittamieni havaintojen ja mittauksen yhteydessä. Vertailevia laskelmia varten olen eri suunnista piirtänyt pituusprofiileja, joista osa tässä oheenliitetään. Profiili on alkujaan piirretty tavallisessa profiilin mittakaavassa, mutta kun tällainen profiili on yli 50 m pitkä ja sellaisena hankala käsitellä on tähän oheenliitetty pienoisjäljennös, jonka pituuskaava on 1:40,000 ja korkeuskaava 1:400. Pengerrystöiden kustannuksia ei tällaisen profiilin avulla yksistään voi saada, vaikkakin sitä voi apuna käyttää. Sensijaan on se täysin käyttökelpoinen vertailuun eri suuntien välillä, johon sillä pääasiallisesti tässä onkin pyritty.

Tutkimusteni runkona olen pitänyt linjaa Helsinki—Vihti—Somero—Huitinen—Porinrata. Tähän runkoon perustuvana seuraa järempänä vertailuja eri suunnista.

Radan sopivimpana lähtökohtana on pidettävä Sockenbackan' asema rannikkoradalla. Lähteminen Fredriksbergistä tai Huopalahdesta pitentäisi rataa tarpeettomasti tuottamatta vastaavaa hyötyä sillä sen täytyisi kulkea Sockenbackaan saakka aivan lähellä rannikkorataa ja siis sen vaikutusalueella. Sockenbackassa rannikkorata muuttaa suuntaansa enemmän lounaaseen kun uuden radan suunta on täällä oleva luoteeseen muodostaen jo noin 70° kulman rannikkoradan suunnan kanssa. Päämääränä Ojakkala tai Otalampi on kulettava Långträskin pohjoispäitse ja siitä, muuttaen suuntaa vähän enemmän luoteeseen, Rödskogin kylän itäpuolitse Luukinjärven rantaan. Kuten profiilista näkyy on tällä välillä kulettava muutamien pienempien harjanteiden yli, joissa osittain täytyy käyttää nousua 10 ‰. Muuten on maaperä kestävä eikä mitään pengerrushistumisia ole pelättävissä. Riippuen siitä kumpi asemista Ojakkala vai Otalampi valitaan risteysasemaksi Hangon—Hyvinkään radalla, on linja Luukinseudulta suunnattava jommallekummalle näistä asemista. Hangon radasta eteenpäin lähdetäessä määrää radan suunnan laaja Hiidenvesi siten, että Vihtiin kirkon seutuvilla Hiidenveden pohjoisimman lahden Kirkkojärven pohjukassa on linjain jälleen yhdyttävä, mentäköön Ojakkalan tai Otalamin kautta. Verratessa ratoja toisiinsa on huomioonotettava ratain pituudet, rakennuskustannukset, liikennepaikkain edullisin sijoitus, kaaret ja noususuhteet sekä tässä tapauksessa risteysasemain laajennuskustannusten ero.

Luuk—Otalampi—Vihti.

Luukista lähtien kulkee linja pohjoissuuntaan Lahnuksen ohitse Lepsämänjoen laaksoon seuraten tätä 1,5 km matkan ja kääntyen sitten jyrkästi länttä kohden Härkälänpuron laaksoon seuraten tätä 3 km. Poiketen sitten Härkälänpurosta oikealle kulkee linja uudestaan puron ylitse ja Härkälän kartanon eteläpuolitse Otalammin etelärannalle ja lammin länsipuolitse asemalle. Helsingin kaupungin toimesta suoritetun tutkimuksen mukaan menisi linja Otalammin asemalle pohjoispäästä 350 m. säteisessä kaaressa. Tällaista kaartaa ei voida sallia ja tilaa ei suuremmalle ole, sillä edessä on Tuohilampi ja Tuohilammin kartano. Kulkemalla Tuohilammin ympäri voitaisiin kaari suurentaa siedettäväksi mutta pitenisi rata ja tulisi osittain kovin epävarmalle perustalle Tuohilammin pehmeäpohjalahdekkeiden kohdalla. Näinollen on asemalle tultava eteläpäästä, jolloin jatkaminen Vihtiin myös on edullisempi. Edellämäinittua Helsingin kaupungin tutkituttamaa suuntaa voidaan muuten yleensä seurata paitsi Lepsämänjoen ja Härkälän puron laaksossa, joissa rata on osittain epävarmalla pohjalla ja vaarallisia pengerruhistumia voi liikenteen aikana syntyä. Rata voidaan kuitenkin saada paremmalle perustalle, poikkeamatta kokonaan jokilaaksoista, nostamalla se ylemmäksi, jolloin pengerrystöiden kustannukset kylläkin huomattavasti lisääntyvät.

Otalammin Vihtiin pääsy on verrattain suotuista. Linja kulkee aluksi, leikattuaan Vihdin—Selkin maantien kilometrin päässä Kalmankallion ylikäytävästä, kahden vierinkivisoraa sisältävän harjanteen välistä notkelmaa kääntyen sitten Ojalan talon kohdalla luoteiseen välttämättä edessäolevaa korkeaa vuoristoa Vihdinjoen yläjuoksuun laaksoon seuraten tätä lähes 2 km. pituudelta. Erottuaan jokilaaksosta kulkee linja suoraan länttä kohden Vihdin kirkon pohjoispuolitse Vihdinjoen ylitse ja Vanhalan kylän eteläpuolitse Vanjärvelle.

Kuten profiilista näkyy on Otalammin asema tämän linjaosan korkeimmalla kohdalla Lohjan selällä ollen 73 m merenpinnan yläpuolella, Lepsämän ollessa 37 m. ja Vihdin aseman 35 m merenpinnan yläpuolella. Kuitenkin päästään käyttämällä suurimpana nousuna 10 ‰ verrattain lyhyillä matkoilla. Pahin nousua on Vihdistä päin noustessa, jolloin on noustava yli 2 km. käyttäen nousua 10 ‰. Noin 300 m pituinen lepojako nousulla 4 ‰ voidaan tässä kuitenkin saada aikaan vähän pitentämällä rataa.

Luuk—Ojakkala—Vihti.

Tämä linja tulisi Luukista lähtien kulkemaan Luukinjärven eteläpään ylitse luoteiseen suuntaan Kaitalammin pohjoispään ylitse ja Takkulan pohjoispuolitse Saarijärvelle sekä täältä johtavaa notkelmaa pitkin Pyyslammin ohitse Salmijärven koillisrannalle, josta edelleen järven pohjoispäässä olevan matalan lahden ylitse Hangonrataa, jonka kanssa se kulkisi rinnakkaisraiteena 2 km pituudelta Ojakkalan asemalle. Ojakkalasta on noustava viistoon Lohjanharjulle ja sieltä edelleen Oravalan pohjoispuolitse Tarttilansalmen ylitse Kirkkojärven pohjoispuolelle, missä linja yhtyy Otalammin linjaan.

Mitä maastoon Ojakkalan linjalla tulee on se yleensä samanlaista kuin Otalammin linjalla lukuunottamatta Kaitalammin harjanteen kohdalla olevaa 1 km. pituista osaa, jossa rata on leikattava 12 m syvälle kallioon ja heti harjanteen takana on rotko, jonka yli on tehtävä lähes 20 m korkea pengerruistus. Pengerrystöiden kustannukset nykypäiväin hintoja käyttäen nousevat tälle km:lle Smk.

2,360,000: —. Ojakkalan linjalla tulee myös pitemmältä järvipenkereitä, joiden luiskat vaativat kiviheittoa ja -verhusta 9,600 m² enemmän kuin Otalammin linjalla.

Rakennuskustannusten eron selville saamiseksi luetellaan seuraavassa ne kustannukset, jotka tähän vaikuttavat:

Päällisrakennus (kiskot lisätarpeineen, ratapölkkyt, päällissora, raiteen naulaus, nosto ja tarkistus).

60,000 kg.	30 kg/m ratakiskoja	à 1: 50	90,000: —
2,980 »	sidekiskoja	» 2: 50	7,450: —
6,063 »	aluslevyjä	» 2: 50	15,157: —
440 »	sidepultteja	» 7: —	3,080: —
3,042 »	kiskonauvoja	» 4: —	12,168: —
1,500 kpl.	ratapölkkyjä	» 23: —	34,500: —
1,000 jm.	raiteen naulaus, nosto ja tark.	» 26: —	26,000: —
3,000 m ³	päällissoraa (teoreettin. määrä 2,500)	» 10: —	30,000: —
ratakilometrille Smk			218,355: —

3,200 m ³	Ojitustyöt (sivu-, niska- ja laskuojat sekä purojen siirrot) kilometrille à 8: —	25,600: —
0,725 kpl.	rumpuja ratakilometr. 40,000: —	29,000: —

Ottamalla perusteeksi Helsingin kaupungin suorittamassa tutkimuksessa Sockenbacka—Otalampi lasketun pengerrystöiden kuutiomäärän saadaan nykypäivien hintoja käyttäen km:lle

11,765 m ³	maata leikkauksista	à 18: —	211,770: —
1,033 »	kalliota	» 100: —	103,300: —
6,093 »	varamaata penkereisiin	» 12: —	73,116: —
200 »	maakiviä	» 35: —	7,000: —
	luiskain vahvistaminen		28,614: —
	Lisäys Lepsämänjoen ja Härkälänpuron laaksossa (4,5 km à 500,000: —)		66,200: —
Smk			490,000: —

Kustannusten eron määräämiseksi tarvitaan vielä Ojakkalan ja Otalammin asemain laajennuskustannusten ero. Asemarakennuksista on huomattava, että kummallekin asemalle on ne tehtävä uudet, jolloin vanhat ovat siirrettävät pois tai voidaan myös muuttaa asuinhuoneustoiksi. Ojakkalassa on nykyään rakennettu vedenottolaitos 50 m³ vesisäiliöllä ja täysin käyttökuntoinen risteysaseman tarpeeksi, ollen arvoltaan 750,000: — markkaa. Otalammin huonerakennusten käyttöarvo on 230,000: — markkaa suurempi kuin Ojakkalan. Ratapihain raidepituuksien ero on aivan pieni, 300 m, Ojakkalan hyväksi, mutta kun ratapihat ovat uudestaan kiskotettavat raskaammilla kiskoilla, ei erotus merkitse mitään. Ratapihan tasotustyöt ovat Otalammilla suuremmat eron ollessa arv. 180,000: —. Edellisen mukaan tulee Otalammin aseman laajennus siis Smk. 700,000: — kalliimmaksi, jolloin myös on huomioonotettava, että Ojakkalan vedenottolaitteet jäävät tarpeettomiksi. Muita kustannuksia kuin edelläluetellut ei vertailussa

tarvitse ottaa huomioon rakennuskustannusten eroa määrätessä, sillä siltarakenukset vastaavat toisiaan. Lepsämänjoen siltoja vastaa n. s. Mustansillan luokse rakennettava kulvertti, jonka pituus tulee olemaan 55 m.

Otalammin linjan pituus on 33,8 km. Ojakkalan 31, josta rinnakkaisraiteena Hangon radan kanssa 2 km, joka osaltaan vähentää rakennuskustannuksia.

Edellä olevien laskelmien perusteella huomataan Otalammin linjan tulevan Smk. 538,994: — kalliimmaksi Ojakkalan linjaa.

Asemien sijoitukseen nähden on Otalammin linja ehdottomasti edullisempi. Verrattaessa toisiinsa Lepsämän ja Salmijärven liikennepaikkoja, huomataan, että ensiksimmäinen ympäristöllä on paikallisliikenteen kehitykselle suuremmat edellytykset. Salmijärvi on sitäpaitsi liian lähellä Otalampea ja sen vaikutusalueella. Vihdin asema olisi Ojakkalan linjalla sijoitettava siihen kohtaan, missä rata linja leikkaa Vihdin—Nummela maantietä n. s. Oinasojan seudulle. Kirkkojärven pohjoisrannalle ei sitä voida sijoittaa, sillä jo Tarttilansalmesta alkaa nousu 12 ‰. Paikka ei Vihdin kuntaan ja asutuskeskuksiin nähden ole sopiva. Otalammin linjalla tulisi Vihdin asema kirkon takapuolella oleville pelloille. Paikkaa voitaneen pitää parhaimpana Vihdin kunnan asutukseen nähden sekä paikalle johtavien teiden suhteen.

Nousuihin nähden on Ojakkalan linja epäedullisempi, sillä siinä on kaksi harjannetta, Saarijärven ylänkö, jossa on noustava 80 m korkeuteen, ja toinen, Lohjan harju, Ojakkalasta lähdettäessä, joka kohoaa 70 m. korkeuteen. Kuten profiilista näkyy, on Ojakkalan linjalla suurempana nousuna käytetty 12 ‰, vaikkakin verrattain lyhyillä matkoilla, mutta joka tapauksessa on Otalammin linja noususuhteiltaan parempi. Ojakkalan linjalla on sitäpaitsi Kaitlammin luona käytettävä kahta perättäin seuraavaa vastakkaista pientä kaarta, toinen 400 ja toinen 500 m säteellä.

Lopputuloksena edelläolevasta vertailusta huomataan Ojakkalan linjan etuina yli ½ miljoonan markan rakennuskustannusten säästö, johtuen pääasiassa linjain pituuserosta, joka on 2,8 km. Kaikki muut seikat puhuvat Otalammin linjan puolesta ollen siksi painavia, että Otalammin linjaa on pidettävä edullisempänä.

Vihdistä eteenpäin lähdettäessä on vaan yksi linja, joka voi tulla kysymykseen aina Pusulan pitäjään Ikkalan kylään saakka, sillä maasto on tällä välillä sellainen, että rakennustekniset seikat määräävät kokonaan linjan suunnan. Vihdin asemalta lähtien kulkee linja ensin Vihdinjoen ylitse leikaten maantien lähellä joen ylimenopaikkaa sekä kulkee sitten Vanhalan kylän eteläpuolitse seuraten maantien suuntaa Vanjärvelle päin. Vihdin asemalta lähdettäessä on edessä varsin suuria maanpinnan korkeuseroja. Vaikkakin Kirkkojärven laaksosta noustessa kuljetaan tämän ja Vanjärven välisen harjanteen yli matalimman eli n. s. satulapisteen kohdalta on järven pinnan ja tämän pisteen korkeusero 36 m. Suurinta nousua käyttäen nousee leikkauksen suuruus 240,000 kuutiometriin. Maan laatu leikkauksessa on vierinkivisoraa, jonka paikalla suoritettu tutkimus osoitti ja jota senvuoksi voidaan myös käyttää radan sorastukseen. Nykypäivien hintojen mukaan ja koneellista työtä käyttäen nousee tämän leikkauksen kustannukset 3 miljoonaan markkaan. Tästä leikkauksesta kulkee linja Vanjärven etelärannalle ja edelleen Vanjoen notkon yli tehden kaaren etelään, että nousu joen takapuolella oleville ylänkömaille olisi mahdollinen. Nostaessa Vanjoen notkosta on käytettävä nousua 12 ‰ 2 km pituudelta. Nousun keskipaikoille voidaan saada lyhyehkö lepojako.

Ikkalasta eteenpäin lähdetessä päämääränä Somero, voi kysymykseen tulla kaksi suuntaa, jotka rakennusteknilliseltä kannalta katsoen ovat mahdollisuuksien rajoissa. Pohjoisempi suunta kulkee Karisjärven itäpuolitse, Tarkoilanjärven eteläpäitse ja Löyttyjärven pohjoispäitse Heinästenjärvelle sangen vaikeata maastoa, saavuttaen linja tällä välillä korkeimman kohtansa Tarkoilan- ja Löyttyjärven välisellä harjanteella, jossa kiskonselän korkeus tulee olemaan 109 m merenpinnan yläpuolella. Heinästenjärvestä eteenpäin jatkuu verrattain hyvää maastoa Arimajärvelle ja tämän etelärantaa pitkin sekä Paimionjärven pohjoisrantaa Someron asemalle.

Toinen eteläisempi linja kulkisi länttä kohden Suomelan kylän kautta Kuur-tianmäen pohjoispuolitse Pusulan kirkolle ja täältä edelleen Hyönölän kylän ohitse Mykämäen ja Keräkankareen korkeain vuorenharjanteiden välisestä notkelmasta Leppäkorven kylään ja täältä Nummenjoen laaksoa Oinasjärven länsipuolelle. Pääsy Pusulan kirkolta suoraan Oinasjärvelle on mahdoton, sillä vastassa on korkea Hauhulan harju, jonka yli ei pääse. Oinasjärveltä kulkisi linja suoraan suotuisaa maastoa pitkin Someron kirkolle.

Verrattaessa näitä linjoja keskenään, huomataan, että

Linjan Ikkala—Oinasjärvi—Somero	pituus	44,0 km
» » » —Karisjärvi »	»	37,9 »
		Pituusero 6,1 km

Maasto on Oinasjärven linjalla erittäin vaikeata 25 km pituudelta, jota vastoin Karisjärven linjalla on samanarvoista maastoa vaan 13 km. Tästä sekä linjain pituuserosta johtuu varsin suuri rakennuskustannusten ero. Vertaamalla järempänä olevaa kustannusarviota huomataan Oinasjärven linjan tulevan Smk. 14,130,000: — kalliimmaksi. Paikallishyöty, joka tällä suunnalla saavutettaisiin, ei vastaa näin suurta uhrausta. Sitäpaitsi tulisi linja rakenteeltaan huono, sillä siinä olisi käytettävä suuria nousuja ja pienisäteisiä kaaria, joten siitä senkin vuoksi on luovuttava.

Somerolta eteenpäin lähdetessä eivät rakennusteknilliset seikat enää ole yksistään määräävinä, joten suunta voidaan määrätä helpommin myös muita näkökohtia silmälläpitäen. Riippuen siitä mikä asema Turun—Toijalan radalla valitaan risteysasemaksi, Mellilä, Loimaa vaiko Ypäjä, jotka kaikki voivat tulla kysymykseen, saadaan kolme eri linjaa. Mellilän ja Ypäjän linjat yhtyvät jälleen Loimaanjoen laaksossa Tammiainien kylän kohdalla lähellä Alastaron ja Vampulan rajaa, joten vertailua varten on otettava koko tämä väli.

Somero—Mellilä—Tammiainen.

Tämä linja kulkisi Someron asemalta pitkin Someronjoen laakson pohjoispuolta aina Sorvaston kylään, missä joki tekee jyrkän käänteän. Tästä kulkisi linja aivan matalan vedenjakajan Salpausselän jatkon ylitse Niinijoen laaksoon ja edelleen Mellilän asemalle. Täältä jatkuisi se Niinijoen laaksoa aina siihen saakka missä joki laskee Loimaanjokeen. Jokisuulta jatkuisi linja pitkin Loimaanjoen etelärantaa Tammiainien kylän kohdalle:

Somero—Ypjä—Tammiainen.

Tällöin kulkisi linja aluksi Jaatilanjoen laakson reunaan Sylvänän, Ollilan ja Paltan kylien ohitse Palikkalan kylään ja tästä Loimaanjoen ylitse ja edelleen Ypäjän asemalle. Ypäjältä lähtien kulkisi linja aluksi rinnakkaisraiteena Turun—Toijalan radan kanssa 1,7 km sekä sensijaan suoraviivaisesti Onkijoen kylään Loimaan pitäjässä leikaten Metsämaan—Loimaan maantien 5 km päässä Metsämaan kirkolta. Täältä kulkisi linja suoraan Kojonjoen suulle ja edelleen Tammiasten kylään.

Somero—Loimaa—Tammiainen.

Somerolta lähtien voidaan kulkea aivan suoraan Loimaalle taikka sitten Ypäjän linjaa aina Saanikkomäkeen saakka ja siitä pitkin Loimaanjoen laaksoa Loimaan asemalle. Suoraan mennessä tulotaisiin kulkemaan enimmäkseen asumattomia seutuja ja jonkun verran vaikeampaa maastoa, joten, kun pituusero on aivan mitätön, jälkimmäinen suunta on pidettävä edullisempänä. Loimaan asemalta kulkisi rata ensin Loimaanjoen ylitse ja yhtyisi Ypäjän linjaan Kojonjoen suulla.

Näistä linjoista Ypäjän kautta kulkeva on lyhin. Sen jälkeen tulee Loimaan linja, joka on 1,5 km pitempi edellistä. Pisin on Mellilän linja, joka on 5,4 pitempi Ypäjän linjaa. Kaikki kulkevat erinomaista maastoa pitkin, ja voitaisiin kustannukset ratakilometriä kohden laskea samaksi kullakin linjalla, ellei Mellilän linjalla olisi helpompi soran saanti. Loimaan ja Ypäjän linjoille on sora osittain kuletettava Mellilästä tai Humppilasta (kumpaisellekin siis noin 10 km pitkin Turun—Toijalan rataa). Kuitenkin osottavat laskelmat, että Mellilän linja tulisi kalliimmaksi Ypäjän linjaa, riippuen pituuserosta. Paikallishyötyyn nähden lienevät nämä linjat jotenkin samanarvoiset. Enemmän kuin mitkään muut seikat vaikuttaa kuitenkin Loimaan linjan eduksi mahdollisuus Forssan haararadan rakentamiseen ja tämän vaikutus Turun—Riihimäen radan suuntaan, josta järempänä puhutaan lähemmin.

Tammiasten kylästä kulkisi rata pitkin Loimaanjoen pohjoispuolista rantaa erinomaisen suotuisaa maastoa pitkin aina Siivikkalan kylään Vampulan ja Huittisten pitäjän rajalla. Riippuen siitä mikä asema Porin radalla valitaan risteysasemaksi ja sivuutetaan Huittisten kirkonkylä eli Lauttakylä vai onko kuljettava sen kautta, on Siivikkalasta sen mukaan suunnattava linjan kulku. Lähempi Porin radan asemien tarkastelu osottaa, että kysymykseen risteysasemina voi tulla Peipohja, Ristee tai Äetsä. Mitä Peipohjaan tulee, niin on se jo ennestään Rauman radan haarautumisasemana paljon vähemmällä kustannuksella laajennettavissa kuin kumpikaan viimeksimainittu. Mitä Risteen pysäkkiin tulee, joka aikanaan on rakennettu asemaksi, mutta nykyisin liikennöidään laiturivaihteena, on se sopimattomin ja suuritöisin laajentaa risteysasemaksi. Ratapiha täällä on vain vajaan $\frac{1}{2}$ km pituinen ja harjanteen päällä, laskeutuen rata kummallekin suunnalle heti vaihteista alkaen. Kun risteysasemaan tarvitaan 1,000—1,200 m vaakasuoraa rataa, olisi täytettävä kummallakin puolella olevia penkereitä, mutta tämäkin on aivan mahdotonta, sillä lähellä oleva Kokemäenjoen silta tekee sen mahdottomaksi. Toinen tapa olisi kaivaa koko ratapiha maan sisään, mutta sekin vaatisi tavattomia kustannuksia. Sitäpaitsi on Ristee siksi lähellä Peipohjaa, ettei kahta näin lähellä toisiaan olevaa risteysasemaa voida pitää liikennöimis- y. m. kustannuksiin nähden sopivana. Risteestä risteysase-

mana on näinollen kokonaan luovuttava. Kolmas kysymykseen tuleva asema on Äetsä. Tänne päästäkseen on kulettava Kokemäenjoen yli ja senvuoksi ei liene tätä asemaa aikaisemmin ajateltu risteysasemaksi. Seuraavassa lähempi vertailu näiden eri linjain välillä.

Suorin tie Siivikkala—Peipohja tai Ristee saadaan kulkemalla Loimaanjoen yli Palokoskessa ja siitä suorinta tietä Rongankankaan yli Risteelle tai Kokemäelle, josta rata jatkuisi rinnakkaisraiteena Peipohjaan. Huittisten kirkonkylä jäisi tällöin 8 km. päähän Huittisten asemasta, joka olisi sijoitettava siihen kohtaan, jossa linja erkanee maantiestä. Toinen tapa olisi mennä Loimaanjoen ylitse samassa paikassa kuin edellisessäkin tapauksessa ja kulkea Loimaankylän sivuitse Lauttakylään ja sieltä edelleen Risteelle tai Peipohjaan.

Äetsään mentäessä olisi pysyttävä Loimaanjoen länsipuolella ja kulettava Huittisten kirkon ohitse sen länsipuolelta, jolloin asema tulisi aivan kylän laitaan. Täältä kulkisi rata erinomaisen suotuisia maita Äetsään leikaten Kokemäenjoen Keikyän kirkon alapuolella n. s. Kiviniemen vuolteessa. Tässä on erinomaisen suotuisa joen ylimenopaikka, kapea väylä ja kallioperusta.

Näiden eri linjain pituudet ovat seuraavat:

Siivikkala—Peipohja (Rongankankaan yli)		31, ²⁰	km.
» — Ristee	»	27, ⁰³	»
» — Peipohja (Huittisten k. k. kautta)	..	33, ⁹⁴	»
» — Ristee	» ..	30, ⁶⁷	»
» — Äetsä	» ..	25, ⁷⁰	»

Edelläolevasta huomataan, että linja Siivikkala—Peipohja on 5,500 km² pitempi kuin linja Siivikkala—Äetsä. Linja Siivikkala—Huittinen—Peipohja on 8,240 km pitempi kuin linja Siivikkala—Äetsä. Pituuksien erotus on siis huomattavan suuri. Näitä linjoja edelleen verrattaessa huomataan, että linjain rakennuskustannuksiin vaikuttavat myös useat suurenpuoleiset sillat. Linjalla Siivikkala—Peipohja on rakennettava Loimaanjoen silta. Linjalle Siivikkala—Äetsä Palojoen Punkalaitumenjoen ja Kokemäenjoen sillat. Muut pienemmät purot vastaavat suunnilleen toisiaan eikä vertailussa siis tarvitse ottaa huomioon. Lisäksi on vertailevissa laskelmissa otettava huomioon se, että Peipohjan linjalla on soraa saatavissa radan varrelta, jota Äetsän linjalla ei ole. Samoin on huomioonotettava Peipohjan ja Äetsän asemien laajennuskustannusten ero.

Peipohjan linjan (suuremman) ja Äetsän linjan päällisrakennuksen ja maa- töiden kustannusten ero on Smk. 1,913,753: — sekä Peipohjaan mentäessä Huittisten kautta Smk. 3,861,649: — Äetsän hyväksi. Tässä on huomioonotettu parempi soran saanti Peipohjan linjalla kuin myös se, että Peipohjan linja kulkee 3 km. rinnakkaisraiteena Porin radan kanssa halventaen kustannuksia.

Risteysaseman laajennuskustannusten eroa määrättäessä, on huomattava, että Peipohjassa löytyy uusi ajanmukainen asemarakennus laitureineen. Äetsässä on rakennettava uusi, ja vanha siirrettävä tai muutettava asuinhuoneustoiksi. Huomioonottaen kaikki huoneustot kummallakin asemalla saadaan Peipohjan huoneustojen arvo Smk. 360,000: — suuremmaksi. Peipohjassa on myös kaksipilttuinen veturitalli, joista toinen kuuluu Rauman radalle, vedenottolaitokset sekä veturinkäöntölava. Nämä eivät kuitenkaan sellaisenaan kelpaa, vaan on talli vedenottolaitoksineen suurennettava sekä käöntölava tehtävä kokonaan uusi raskaammille vetureille. Näitä voi vaan osittain hyväksi käyttää. Näistä tuleva

hyöty Peipohjassa voidaan laskea Smk. 550,000: —. Peipohjan ratapihalla on 2,800 m enemmän raidepituutta kuin Äetsässä, mutta kun ratapihat molemmissa tapauksissa on kiskotettavat ainakin suuremmaksi osaksi raskaammilla kiskoilla, saadaan tästä hyödyksi ainoastaan Smk. 110,000: —. Ratapihan tasoitustyöt y. m. menoja tulee Äetsässä enemmän, arviolta Smk. 160,000: —. Asemien laajennuskustannusten ero tulee siis edellisen mukaan Smk. 1,180,000: — Peipohjan hyväksi.

Siltarakennukset.

Peipohjan linjalle on rakennettava Loimaanjoen silta edellämainittuun Palojoen koskeen. Perustuksen ollessa hyvän (karipohja) on silta rakennettava kaksiaukkoiseksi, joista kumpikin on 28 m. Kun sillan korkeus vesipinnasta on tarpeeksi suuri, voidaan rata asettaa yläpaarteille, jolloin rautaosain paino saadaan pienemmäksi (110 tonnia). Sillan kokonaiskustannukset nousevat Smk. 1,680,000: —.

Äetsän linjalla on rakennettava Palojoen Punkalaitumenjoen ja Kokemäenjoen sillat. Palojoen silta voidaan rakentaa levysiltana, ajotie yläpaarteella, jänne-mitta 18 m. (paino 24 tonnia). Kokonaiskustannus Smk. 400,000: —. Punkalaitumenjoen siltaan riittää hyvin 20 m aukko, joten sekin voidaan rakentaa levysiltana ja rata yläpaarteella (paino 30 tonnia). Sillan kokonaiskustannukset nousevat Smk. 440,000: —. Kokemäenjoen siltaan nähden on huomattava, että suuren sillan tarkkojen kustannuslaskelmien tekoa varten tarvitaan tarkat tiedot perustuksen laadusta, vedenpinnan korkeuseroista y. m. joita tällaisen tutkimuksen yhteydessä ei voida suorittaa. Kun kuitenkin tämän sillan kustannukset voivat vaikuttaa ratkaisevasti ratalinjan suuntaan, on allekirjoittanut hankkinut Länsi-Hämeenpiirin piiri-insinööriltä tästä siltapaikasta, Kiviniemenvuolteesta, syvyyskartan sekä poikki- ja pituusprofiilit, joista täysin selviää perustuksen laatu, väylän leveys, vedenpintain korkeudet, rantain korkeus y. m. Mainitulla paikalla on suoritettu perkkauustyö vähän ylempänä olevan Meskalankosken voimalaitosrakennuksen yhteydessä Björneborgs Kraft A. B:n toimesta, johon tarkoitukseen edellämainitut profiilit ovat laaditut. Sillan kohdalta tehty profiili näyttää, että perustus on kalliota pohjoisrannalla ja väylän keskellä, etelärannalla kova kari kallion päällä. Louhitun väylän pohjan leveys on 55 m. sillan kohdalla. Korkeimman (v. 1899) ja matalimman vedenpinnan korkeusero on 3,75 m. Matalimman veden aikana on väylässä vesisyvyys 2 m. Ettei tulvaveden kulkua estetä, on silta tehtävä 3 jänneinen à 32 m. Rata on asetettava alapaarteille, jolloin rautaosain paino, laakerit mukaan luettuna, tulee olemaan 245 tonnia. Sillan kokonaiskustannukset nousevat Smk. 2,489,000: —.

Yhteenveto edellisistä laskelmista osoittaa, että linja Siivikkala—Peipohja (suoraan Rongankankaan yli) tulee halvimmaksi. Sen jälkeen tulee linja Siivikkala—Äetsä ollen Smk. 1,015,247 kalliimpi edellistä ja kallein on linja Siivikkala—Huittinen—Peipohja ollen Smk. 1,947,896: — kalliimpi Peipohjan suoraa linjaa ja 782,649 markkaa kalliimpi Äetsän linjaa. Valinta on siis tehtävä Peipohjan suoran linjan ja Äetsän linjan välillä.

Vaikkakin Äetsän linja on 1,015,247 markkaa kalliimpi, on muita näkökohtia, jotka puhuvat sen puolesta.

1) Äetsän linja kulkee Huittisten kirkonkylän kautta, jotavastoin Peipohjan linja jättää sen 8 km päähän asemasta. Paikka on siksi suuri liikekeskus ja kehitysmahdollisuuksia omaava, ettei sen sivuuttamista voida hyväksyä.

2) Äetsän linja jakaa Tampereen—Porin radan likimain keskeltä kahtia kul-
kien tätä vastaan kohtisuoraan, jotavastoin Peipohjan linja kulkee useita km.
rinnan Porinradan kanssa ja siis sen vaikutusalueella, joka uudelle radalle on
kokonaan hyödytön.

3) Porin radasta Kristiinankaupunkiin tai jollekin muulle asemalle Suupoh-
jan radalla suunnitellun rautatien alkupisteeksi sopii Äetsä parhaiten.

4) Äetsän linja tekee verrattain pitkän Punkalaitumenjoen uittoväylänä
käyttämisen hyvin edulliseksi, sillä Huittisten asemalla tai sieltä rantaan vedet-
tävien raiteiden avulla voidaan uitettu puutavara saada edelleen rautateitse
kulettettavaksi.

Edelläolevasta selvinnee, että rata on vietävä Äetsään, vaikkakin uhrattava
on 1 miljoonaa lisää.

Liikennepaikat:

Etäisyys Helsingistä km.	Etäisyys Socken- backasta km.	Etäisyys edelliseltä asemalta km.	Nimi.	Luokka.	Pitäjä.
8,40			Sockenbacka	Haara-asema	Helsingin pit.
14,92	6,52	6,52	Hämeenkylä	5 lk. asema	»
			Luuk	Laiturivaihde	Espoo
			Lepsämä	»	Nurmijärvi
43,53	35,13	28,61	Otalampi	Risteysasema	Vihti
54,83	46,43	11,30	Vihti	4 lk. asema	»
			Vanjärvi	Laiturivaihde	»
70,10	61,70	15,27	Pusula	5 lk. asema	Pusula
			Karisjärvi	Laiturivaihde	»
91,28	82,88	21,18	Somerniemi	5 lk. asema	Somerniemi
			Palikainen	Laiturivaihde	»
108,59	100,19	17,31	Somero	4 lk. asema	Somero
			Paltta	Laiturivaihde	»
125,90	117,50	17,31	Saanikkomäki	5 lk. asema	Ypäjä
			Levä	Laiturivaihde	»
146,71	138,31	20,81	Loimaa	Risteysasema	Loimaa
161,97	153,57	15,26	Alastaro	5 lk. asema	Alastaro
			Tammiainen	Laiturivaihde	»
176,43	168,03	14,46	Vampula	5 lk. asema	Vampula
			Siivikkala	Laiturivaihde	»
194,74	186,34	18,31	Huittinen	4 lk. asema	Huittinen
			Keikyä	Laiturivaihde	Keikyä
209,40	201,00	14,66	Äetsä	Haara-asema	»

Forssan—Humppilan—Punkalaitumen suunta.

Tämä n. s. pohjoinen suunta erkanisi Someron suunnasta Tarkoilanjärven
eteläpään kohdalla Pusulan pitäjässä. Pyrittäessä suorinta tietä Forssaan on
vastassa varsin vaikea maasto, Pusulan ylänkö. Näillä seuduilla on huomattavissa
muinoin tapahtunut maanpinnan murtuma, joka kulkee Arimajärveltä Pyhä-
järven kirkolle. Tämä murtoviiva jakaa seudun kahteen jyrkästi toisistaan er-
kanevaan osaan, pohjoispuoleiseen ylänköön ja eteläpuoliseen alavampaan seu-

tuun. Murtuma huomataan selvimmin Ariman luona, jossa se useain kilometrien matkalla näkyy noin 30—40 m korkeana pystysuorana vuorensinämänä. Someron linja kulkee tämän murtoviivan eteläpuolista alankoa varsin suotuisaa maastoa (Heinästenjärvi—Arimajärvi—Painionjärvi) laskeutuen tällä 14 km matkalla vähitellen ainoastaan 15 m. Forssaan mentäessä suorinta tietä, olisi noustava murtoviivan poikitse ylänkömaalle ja suunnattava Torronsuon itäpuolitse Pyhäjärven länsirannalle ja täältä Loimaanjoen laaksoa pitkin Forssaan. Kulkemalla Pyhäjärven ja Kuivajärven välistä kannasta ja Tammelan kirkonkylän kautta Forssaan pitenisi linja kovin paljon, eikä sen vuoksi voi tulla kysymykseen. Edellämainitusta erkanemiskohdasta jatkuu vaikea vuoristomaisema aina Kärkölän kirkon seuduille. Tämän jälkeen alkaa suomalaisemia, joiden yli on pyrittävä kiertelemällä saarekkeelta toiselle kovempia maita etsien. Tällöin on tehtävä varsin suuria leikkauksia, joista täytemaata on saatava painavien suopenkereiden täytteeksi. Torronsuon sivuutettua paranee maasto lähempänä Pyhäjärveä, ollen lopuksi Loimaanjoen laaksossa lyhyellä matkalla ennen Forssaan tuloa hyvää. Mitä erityisesti tällä välillä olevien suurten soiden kantokyykyyn ratapenkereen pohjana tulee ovat ne huonointa laatua, sillä ne ovat miltei samalla korkeudella kuin alueella olevien lukuisien järvien pinnat, joten varsin suuria pengerpainumia jo rakennusaikana on odotettavissa. — Forssasta eteenpäin lähdetäessä voidaan seurata nykyistä kapearaiteisen radan suuntaa Jokioisten kautta Humppilaan. Maasto tällä välillä, varsinkin osalla Forssa—Jokioinen, on varsin hyvää rautatien rakentamiselle. Tätä kapearaiteista rataa ei kuitenkaan voi uutta leveäraiteista rataa rakennettaessa hyväksi käyttää, vaikkakin lähemmin asiaa tutkimatta voisi näin otaksua. Päinvastoin tulisi uusi rata kalliimmaksi. On nimittäin huomattava, että kaikki kapearaideradan sillat ja rummut ovat rakennetut keveää kuormitusta varten ja olisivat ne ylöskaivettavat ja perustettavat uudestaan, joka siis kallistaisi uutta rataa. Kapearaideradalla suoritetuista pengerrystöistä ei myöskään ole hyötyä, sillä niinkuin tämän radan pituusprofiilista, joka on ollut allekirjoittaneen käytettävissä, näkyy, on rataa rakennettaessa kulettu pitkin maanpintaa käyttämällä nousuja 16 ‰, joten suoritettut leikkaukset ovat aivan vähäpätöisiä. Penkereisiin tarvittava maa on otettu sivuoista, jotka leveäraiteista rataa tehtäessä olisivat uudestaan täytettävät. Samoin huomataan radan pituusprofiilista, ettei radan suuntaa voida seurata muuta kuin osittain, sillä siinä on käytetty yleensä pieniä kaaria, pienemmät 120 m säteellä, kun tällaisessa maastossa nykyään normaalirataa rakennettaessa käytetään 1,000—1,500 m säteitä. Jonkunverran hyötyä kapearaiteesta voisi olla rakentamalla normaali-rata sen viereen, jolloin ensiksi mainittua voisi käyttää hyväksi työkaluston ja rakennusaineiden kulettukseen rakennuspaikoille. Humppilasta eteenpäin lähdetäessä päämääränä Huittinen, on aluksi kulettava Jalasjoen laaksoa ja sen jälkeen Punkalaitumenjoen laaksoa aina Huittisiin saakka, jossa linjat yhtyvät. Maasto täällä on yleensä hyvää, vaikkakaan sitä ei voi täysin rinnastaa Loimaan-jokilaaksoon, sillä viimeksimainittu on laajempi eikä aiheuta kaaria yhtä paljon kun kapeampi laakso.

Mitä linjain pituuteen tulee, ovat miltei saman mittaiset 113 km Forssan linja ehkä $\frac{1}{2}$ km lyhyempi, jota aivan tarkkaan on vaikea karttamittausten avulla saada selville.

Rakennuskustannukset pengerrystöihin nähden tulevat Forssan linjalla huomattavasti kalliimmaksi, sillä vaikea maasto jatkuu erkanemispisteestä vielä 6 km pitemmältä kuin Someron linjalla. Senjälkeen alkaa suoseutuja, joita kestää

15 km. Vaikeamman maaston aiheuttaama rakennuskustannusten lisäys nousee Smk. 3,680,000: — Forssan linjalla. Toiselta puolen tulee Someron linjalla enemmän siltoja, joista aiheutuu tällä linjalla kustannuksia enemmän Smk. 1,200,000: —. Muuten vastaavat linjat rakennuskustannuksiin nähden toisiaan. Forssan linja tulee näinollen Smk. 2,480,000: — kalliimmaksi. Aivan tarkkoja laskelmia ei tietenkään pengerrystöiden kustannuksista tällaisen tutkimuksen yhteydessä voi tehdä, mutta topograafikartoista tehtyjen profiilien avulla päästään likimääräisiin arvoihin, jotka vertailuja tehdessä riittävät.

Rakennusteknilliseltä kannalta katsoen ei edelläesitetyn perusteella rataa ole rakennettava Forssan—Humppilan—Punkalaitumen kautta, vaan on se tehtävä Someron—Loimaan kautta.

Forssan ja Jokioisten liike- ja teollisuuskeskukset jäävät tällöin syrjään. Samoin käy Punkalaitumen pitäjän, joka vain osittain pääsee hyötymään uudesta radasta. Mitä erityisesti tulee Punkalaitumen metsiin, joita siellä vielä sanotaan löytyvän, on huomattava, että ne tulevat varsin edulliseen asemaan radan kulkiessa Loimaanjoen laaksoa. Rata leikkaa Turun—Toijalan ja Porin radan välillä Kojon-, Palo- ja Punkalaitumenjoet niiden yhtymäkohdissa Loimaanjoen kanssa, joihin kaikkiin rakennetaan asemat. Nämä joet edustavat yhteensä lähes 140 km. pitkää uittoväylää, joka jakautuu alueen eri osiin hyvin tasaisesti. Näitä uittoväyliä pitkin voidaan pienempääkin puutavaraa, vieläpä halkojakin uittopituiden ollessa lyhyt, varsin edullisesti kulettaa rautatien yhteyteen. Sitäpaitsi syntyy näiden jokien suulle arvattavasti metsätuotteita raaka-aineinaan käyttäviä teollisuuslaitoksia, mikäli raaka-aineita riittää.

Forssan haararata.

Kun edelläolevista vertailuista on selville käynyt, että Helsingin—Risteen rata on rakennettava Someron kautta ja n. s. pohjoinen suunta hylättävä, nousee kysymys, miten Forssan ja Jokioisten liikennetarve voitaisiin paremmin kuin nykyisellä kapearaiteella tyydyttää. Humppilasta Forssaan johtava kapearaidetie, joka tähän saakka on kyennyt tyydyttämään näiden seutujen liikennetarpeen, vieläpä ollut kannattavakin, menisi hukkaan, jos Helsingin—Risteen rata rakennettaisiin Forssan kautta. Tosin voidaan liikkuva kalusto myydä, mikäli sillä maassamme kysyntää on, samoin kiskot, mutta siihen uhrattu työ ja erinäiset rakennusaineet menevät suurimmaksi osaksi hukkaan. Silloille, joita on kaksi, Nummelanjoen ja Loimaanjoen, voidaan laskea vain romuraudan arvo. Samoin käy, jos haararata Forssaan rakennetaan Helsingin—Risteen radasta. Nämä seikat jäävät kuitenkin viimeksimainitussa tapauksessa varjoon, sillä Forssan haararatakysymys liittyy läheisesti toiseen suureen ratakysymykseen, Turku—Riihimäki, jonka suuntaan se vaikuttaa ratkaisevasti.

Forssan haararata tulisi erkanemaan Saanikkomäen asemalta Ypäjän pitäjässä. Sen pituus tulisi olemaan vaan 14 km. Erkanemisasemalta lähtien kulkisi rata Jokioisten nykyisen aseman läheisyyteen ja siitä alkaen Forssaan voitaisiin se rakentaa kapearaiteen viereen. Maasto on koko matkan erinomaista. Kapearaidetien profiilista näkyy, että pengerrystyöt ovat aivan mitättömät, sillä rata-valli saadaan muodostetuksi sivuojista saatavalla maalla, jonka hinta on vaan noin 50 % leikkausmaan hinnasta. Samoin huomataan profiilista, että välillä Jokioinen—Forssa on rakennettava ainoastaan 4 kpl. rumpuja. Pieni silta, 5 m aukolla, tulee tehtäväksi lähellä erkanemisasemaa. Tämän radan kustannuksia

voitaisiin myös halventaa rakentamalla kepeämpi päällisrakennus eli samanlainen kuin nykyään rakenteilla olevalla Iisalmen—Ylivieskan radalla, johon käytetään vanhoja Savon- ja Karjalanradasta murrettuja kiskoja, painoltaan 22,343 kg/m. Säästö tästä olisi noin 600,000 markkaa. Rata on kuitenkin muista syistä rakennettava pääradan luontoiseksi ja siis raskaalla päällisrakenteella. Forssan pääteasemalla voidaan siitä huolimatta tehdä säästöjä rakentamalla veturisuojus puusta ja siirtämällä sinne vanha veturinkääntölava, joita vapautuu muualta.

Rakennuskustannukset.

Pääradan pituus Sockenbacka—Äetsä on tasan 201 km. Tästä on koko se osa, joka jää Uudenmaanläänin sisään noin 90 km. erittäin vaikeata maastoa aiheuttaen pengerrystöissä suuria kustannuksia. Mitään suuria laajalle alalle ulottuvia vaaroja tai harjanteita ei ole, jotka aiheuttaisivat rataa pitkiä yhtäjaksoisia nousuja. Maanpinnan muodostus on yleensä n. s. kumpumaisemaa, jossa maanpinnan korkeusero vaihtelee lyhyellä alueella aiheuttaen korkeita penkereitä ja syviä leikkauksia. Suurin osa rataa, se, joka jää Hämeen- ja Turun- ja Porinläänin sisään, on kuitenkin pengerrystöihin nähden erinomaisen helppoa. Päästään yleensä kulkemaan pitkin maanpintaa pienillä nousuilla ja suurisäteisiä kaaria käyttäen. Ratavalli saadaan muodostetuksi pääasiallisesti sivuoista saatavalla maalla, joka hintaansa nähden on vaan noin 50 % leikkausmaan hinnasta.

Siltarakennuksia tulee radan pituuteen nähden vähän.

Seuraava kustannusarvio edellyttää, että kaikki rataa tarvittava maa- ja vesialueen sekä pakkolunastuksen aiheuttamat menot saadaan ilmaiseksi.

Kustannusarvio.

Normaaliraiteiselle rautatielle

Sockenbackasta—Äetsään.

Kiskonpaino 30 kg/m. Raideväli 1,524 m.

Pääradan pituus 201 km. Rakennusaika 6 vuotta.

Paljous.	Kustannuksen laatu.	Yksikkö hinta.	Kustannus Smk.	Yhteensä Smk.
	Yleiset kustannukset	—: —	—: —	8,500,000: —
	Radan lopullinen tutkiminen ja ehdotuksen laatiminen	—: —	—: —	400,000: —
	Pengerrystyöt:			
	Sockenbacka—Vihti 47 km	515,000: —	24,250,000: —	
	Vihti—Karisjärvi 27 „	850,000: —	22,950,000: —	
	Karisjärvi—Painiojärvi 17 „	450,000: —	7,650,000: —	
	Painiojärvi—Äetsä 110 „	130,000: —	14,300,000: —	69,150,000: —
			<u>Siirto</u>	<u>78,050,000: —</u>

			Siirto	78,050,000: —
Paljous.	Kustannuksen laatu.	Yksikkö hint.	Kustannus Smk.	Yhteensä Smk.
	Rummut ja sillat:			
1	Kokemäenjoen silta 32 + 32 + 32 m....	—: —	2,489,000: —	
1	Loimaanjoen silta 28 + 28 m	—: —	1,680,000: —	
1	Punkalaitumenj. silta 20 m.....	—: —	440,000: —	
4	Kojon-, Palo- ja Lepsämänjoensillat 18 m j.v.	400,000: —	1,600,000: —	
1	Vanjoen silta 14 m j.v.	—: —	350,000: —	
1	Vihdinjoen silta 10 m j.v.	—: —	320,000: —	
1	Sammunjoen silta 10 m j.v.	—: —	300,000: —	
6	Kivisiltoja 5 m j.v.....	250,000: —	1,250,000: —	
2	” 3 ” ”	180,000: —	360,000: —	
160	Katettuja rumpuja.....	40,000: —	6,400,000: —	15,189,000: —
	Päällisrakennus:			
	Päärata 201 km			
	Sivuraiteita 30 ”			
	Soraraiteita 5 ”			
	Yhteensä 236 km			
14,160 tonn.	30 kg/m teräskiskoja.....	1,500: —	21,240,000: —	
	Lisätarpeet km:lle	37,850: —	8,932,600: —	
	Kuorma-, purkaus- ja kulutuskustan- nukset	—: —	2,500,000: —	
130 kpl.	vaihteita valmiina radassa	22,000: —	2,860,000: —	
351,000 ”	ratapölkkyjä	23: —	8,073,000: —	
940,000 m ³	soraa	13: —	12,220,000: —	
136,000 m	radan nosto ja tarkistus	26: —	6,136,000: —	61,961,600: —
	Aitaukset ja tiet:			
30,000 j.m.	asema-aitaa	20: —	600,000: —	
	Ylikäytävät rumpuineen, teiden siirrot ja tasotukset asemalla	—: —	13,600,000: —	
2 kpl.	alikäytäväsiltoja	200,000: —	400,000: —	
2 ”	ylikäytäväsiltoja	200,000: —	400,000: —	15,000,000: —
	Huonerakennukset:			
3 ”	4 lk. asemarak. asuinhuon.....	240,000: —	720,000: —	
6 ”	5 ” ” ”	200,000: —	1,200,000: —	
11 ”	laituritupia asuntoineen ja makasiini- neen	180,000: —	1,980,000: —	
9 ”	tavaramakasiineja	50,000: —	450,000: —	
3,400 j.m.	asemalaituria	250: —	850,000: —	
20 kpl.	lastauslaitureita	6,500: —	130,000: —	
4 ”	vedenottolaitoksia	800,000: —	3,200,000: —	
	Asuinhuoneustot ulkokuoneineen vir- kailijoille erit. arv. mukaan	—: —	10,650,000: —	
	Väliaikaiset rakennukset	—: —	1,400,000: —	20,580,000: —
			Siirto	190,780,600: —

				Siirto 190,780,600: —
Paljous.	Kustannuksen laatu.	Yksikkö hinta.	Kustannus Smk.	Yhteensä Smk.
	Sähkölennätin ja puhelin	—: —	—: —	1,350,000: —
	Radan tarpeet:			
	Semafoorit, kilom. pylvää y. m.	—: —	900,000: —	
	Asemien huonekalut, rata-, kone- ja lii-			
	kenneosaston tarvekalut ja tarveaineet	—: —	1,300,000: —	
2 kpl.	lumiauroja	65,000: —	130,000: —	
	Resiinoita ja rullavaunuja	—: —	50,000: —	2,380,000: —
	Sairashoito:	—: —	—: —	450,000: —
	Varasto:			
	Työkaluston ja koneiston kuluminen			
	ja arvon vähennys	—: —	—: —	5,739,400: —
	Sockenbackan, Otsalammin, Loimaan ja			
	Äetsän asemien laajennuskustannuk-			
	set erikoisarvion mukaa	—: —	—: —	7,300,000: —
			<u>Smk</u>	<u>208,000,000: —</u>

Kustannukset ratakilometriä kohti Smk 1,034,825: —.

Forssan haararata.

Kiskon paino 30 kg/m. Raideväli 1,254 m.

Kustannuksen laatu.	Kustannus Smk.
Pääraiteen pituus	14 km
Sivuraiteita	3,8 „
Yhteensä	17,8 km
Työnjohtokustannukset ..	280,000: —
Pengerrytyöt	1,820,000: —
Rummut ja sillat	670,000: —
Päällysrakennus	4,463,200: —
Aidat ja tiet	1,045,000: —
Huonerakennukset	1,295,000: —
Sähkölennätin ja puhelin	95,100: —
Radan tarpeet	140,000: —
Sairashoito	30,000: —
Varasto	361,700: —
Lisäkustannukset haarautumisasemalla	1,300,000: —
<u>Smk 11,500,000: —</u>	

Kustannus ratakilometriä kohti Smk 821,428: —.

Kuten Helsingin—Risteen radan kustannusarviosta näkyy ovat suurimmat menoerät päällisrakennus ja pengerrystyöt. Ensiksimainitussa muodostaa suurimman erän kiskojen ja niiden lisätarpeiden hinta. Jo pienikin hinnan vaihtelu näissä vaikuttaa miljoonia puoleen tai toiseen.

Pakkolunastuskustannukset, jotka tässä kustannusarviossa ovat pois jätetyt edellyttäen, että asianomaiset kunnat niistä vastaavat, täytyisi arvioida 18—20 miljoonaan markkaan, sillä rata kulkee suurimmaksi osaksi kallishintaisia viljelysmaita pitkin.

Nousuihin nähden on rata osittain käsitelty n. s. mäkimaan ratana, jossa suurimpana nousuna on 12 ‰, jollaisia meidän maassamme useimmat radat ovat. Tällaista nousua ei radalla kuitenkaan tarvitse käyttää muuta kuin lyhyellä alueella Vihdin ja Pusulan seuduilla yhteensä 6 km. pituudelta. Näiden nousujen poistaminen ei tuottane huomattavia lisäkustannuksia, joka kuitenkin voidaan tarkemmin määritellä vasta koneellisen tutkimuksen perusteella.

Rakennusaika ja rakennusohjelma.

Kuusi vuotta kestävä rakennusaika on radan pituuteen ja suuriin pengerrystöihin nähden mahdollisimman lyhyt. Toiselta puolen on edullista, että rakennusaika supistetaan mahdollisimman lyhyeksi. Tällöin säästetään huomattavia määriä hallinto- ja työnjohtokustannuksissa sekä rataan kiinnitetyn pääoman koroissa. Rakennusajan supistaminen edellämäinittuun määrään on mahdollista pääasiassa siten, että töitä suoritetaan valoisana vuodenaikana kahdessa tai kolmessa työvuorossa. Täten menetellen nousee työnjohtokustannukset suhteellisesti vähän, sillä vuorotyö voidaan yleensä järjestää lisäämällä vaan alinta työpäälystystä. Ainoastaan vuorojen avulla voidaan rakennusaikaa supistaa, sillä työvoiman määrän sijoituksella yksivuoroisessa työssä jollekin määrätylle rataosalle on raja, jonka yli mentäessä rupeevat rakennuskustannukset suhteettomasti nousemaan.

Mitä radan rakennusohjelmaan tulee, on luonnollista, että rakennustyöt aloitetaan Helsingin puoleisesta päästä. Ensimmäinen jakso olisi Sockenbacka—Vihti. Kahden vuoden kuluessa voidaan tämä osa saada kiskotetuksi ja väliaikainen liikenne voi alkaa sekä työväestö ja -koneisto vapautuu. Seuraava jakso on Vihti—Loimaa. Tähän kuuluu myös 2 vuotta. Viimeinen jakso on Loimaa—Äetsä tai Peipohja, joka myös vaatii 2 vuotta. Forssan haararata voidaan rakentaa joko toisen tai kolmannen jakson aikana. Mitään jyrkkää rajaa näiden jaksosten välillä ei tietenkään tule olemaan, vaan jatkuu edellisen jakson viimeistely toista jo rakennettaessa.

Vuotuinen tarvittava rahamäärä on keskimäärin 36,5 miljoonaa markkaa. Riippuen siitä, ostetaanko kiskot suuremmissa tai pienemmissä erissä, voi tarvittavan rahamäärän suuruus eri vuosina vaihdella jonkun verran. Kutakin jaksoa varten tarvittavat kiskot olisivat joka tapauksessa ostettavat viimeistään kunkin jakson ensimmäisenä rakennusvuotena, että niitä voitaisiin jo rakennustöitä suoritettaessa hyödyksi käyttää. Vuotta ennen varsinaisen rakennuskauden alkua olisi saatava pienempi rahamäärä korkeintaan joku miljoona, jolla suoritettaisiin radan koneellinen tutkiminen ja ehdotuksen laatiminen sekä voitaisiin valmistaviin töihin ryhtyä.

Helsingin—Risteen radan vaikutus Turun—Riihimäen radan suuntaan.

Turun—Riihimäen ratakysymyksestä, vaikkakaan se ei kuulu tämän tutkimuksen puitteisiin, mainittakoon tässä, että se saa suuntaansa nähden lopullisen ratkaisunsa Helsingin—Risteen radan ja Forssan haararadan toteutuessa. Tämä rata, joka on tarkoitettu etupäässä palvelemaan maamme läpikulkevaa kansainvälistä liikennettä, on ajateltu erkanevan rannikkoradasta Salon asemalta ja kulkevan suorinta tietä Riihimäelle. Myöskin Paimio on mainittu haarautumis-asemana kaiketi siitä syystä, että mahdollisimman vähällä päästäisiin erkanemaan huonorakenteisesta rannikkoradasta, jossa pienisäteiset kaaret ja maaperän heikkous suuresti rajoittavat junien kulkunopeutta. Salosta suoraan Riihimäelle on 100 km. Suoraan kuitenkin ei päästä, sillä vastassa on osa Pusulan ja Kärkölän vuoristoa, jossa täytyy tehdä mutkia tai kokonaan kiertää vuoristo. Linjan pituudesta tulee vähintään 105 km. Rannikkoradan pituus-välillä Turku—Salo on 55 km., joten kokonaispituus tulee 160 km.

Helsingin—Risteen radan toteuduttua avautuu uusi suunta Turku—Loimaa—Forssa—Riihimäki. Tämän linjan pituus tulee olemaan Turku—Loimaa 66 km. Loimaa—Forssa 35 km, Forssa—Riihimäki 64 km, eli yhteensä 165 km, joten pituusero on vaan 5 km.

Edelläolevasta selviää, että Helsingin—Risteen ratarakennuksen yhteydessä samalla tulee rakennetuksi Turun—Riihimäen rataa 35 km pituudelta, joten rakentamatta siitä silloin jää vaan 64 km. Helsingin—Risteen radan kustannuksia arvioitaessa on näin ollen huomioonotettava, että samalla viedään eteenpäin toista suurta ja arvattavasti pianakin päiväjärjestykseen tulevaa ratakysymystä rata-pituudella, jonka arvo lähentelee 40 miljoonaa markkaa.

Wiipurissa, marraskuun 7 päivänä 1924.

M. Laurila.

I luokan ratainsinööri.

Selostus suunniteltujen, Helsingin—Äetsän ja Vanjärven—Salon ratalinjojen taloudellisista edellytyksistä.

Helsingin—Äetsän rautatie.

Vaikutusalue.

Miten laajalta alalta jonkin suunnitellun radan on katsottava tulevan vetämään liikennettä puoleensa, riippuu suuresti ympäristön topografiasta. Missä radan läheisyydessä avautuu pitkiä vesireittejä, missä hyvät maantiet ja autolinjat helpoittavat tavarain ja henkilöiden kuljetusta, siellä luonnollisestikin rautatien vaikutus ulottuu paljon pitemmälle kuin paikkakunnilla, joilla näitä etuja ei ole. Huomioon on lisäksi otettava, onko kysymyksessä rata, joka vaikuttaa yksin laajalla alueella ja siten saa hyväkseen kaiken ympäristöstä rautatielle pyrkivän liikenteen, vaiko rata, jonka »vetovoimaa» muut radat tekevät osin tehottomaksi.

Suunniteltu Helsingin—Äetsän rata kulkee seutujen kautta, joissa ei ole suuria vesistöjä. Lisäksi vähentävät sen vaikutusaluetta useat muut radat, kuten Helsingin—Riihimäen, Helsingin—Turun, Hyvinkään—Hangon, Hyvinkään—Pyhjärven, Jokioisten—Forssan, Toijalan—Turun ja Tampereen—Peipohjan radat.

Katsoen siihen, että Helsingin—Äetsän rata tulee saamaan liikenteensä ympäristöstään jotenkin yksinomaan maanteitse, on käsillä olevassa tutkimuksessa sen »vetovoiman» katsottu tulevan ulottumaan vain 20 km:in päähän kummallekin puolen rataa. Tosin eräissä tapauksissa saattaneet tavarain kuljetus suunnitellulle radalle tulla kysymykseen etäämpääkin, mutta varovaisuuden vuoksi on vaikutusaluetta laskettaessa tyydytty yllä mainittuun sädepituuteen, tavarain kuljetus kun nykyoloissa yleensä tuskin on maanteitse kannattavaa suurempien välimatkojen päästä. Missä taasen suunniteltu rataa tulee leikkaamaan tai lähelle jotain muuta jo valmista rataa, on kummankin radan vetovoima oletettu yhtä suureksi. Kahden radan välisestä alueesta on siis, jos se on 40 kilometriä tai vähemmän, luettu kummankin vaikutusalueeseen puolet. Muiden ratojen läheisyyden vuoksi tulee suunnitellun Helsingin—Äetsän radan vaikutusalue leveydeltään varsin vaihtelevaksi, milloin laajentuen 40 km. käsittäväksi, milloin supistuen ratojen risteyksissä melkein olemattomiin.

Helsingin—Äetsän rautatien suuntaamisesta on olemassa kaksi ehdotusta. Toisen mukaan rata on ajateltu kulkeväksi Loimaan aseman kautta, toisen mukaan Forssan kautta yhtymällä Jokioisten—Forssan rataan. Helsingin—Loimaan—

Äetsän linjan vaikutusalueeseen kuuluu kaikkiaan joko kokonaan tai osaksi 32 maalaiskuntaa ja 1 kauppala. Forssan kautta kulkevan linjan vaikutusalue taas käsittää 31 maalaiskuntaa ja 1 kauppalan.

Eri kuntien pinta-alasta saadaan edellä esitettyjen perusteiden mukaan seuraavat osuudet muodostamaan Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueen:

Kunta.	Vaikutusalueeseen luettava kunnan pinta-alasta.	
	%	Ha
Helsinki	29,0	10,200
Espoo	37,0	11,250
Nurmijärvi	26,6	10,000
Vihti	48,0	24,900
Lohja	1,6	400
Sammatti	16,3	1,000
Suomusjärvi	25,0	4,000
Nummi	85,0	17,200
Pusula	100,0	27,340
Somerniemi	100,0	15,850
Somero	100,0	48,710
Kiikala	71,0	17,200
Pertteli	16,0	2,350
Kuusjoki	45,6	5,700
Tammela	34,0	23,900
Jokioinen	15,0	2,700
Koski T. L.	72,5	13,600
Ypäjä	75,0	12,000
Mellilä	14,0	1,500
Loimaa	45,0	15,800
Metsämaa	9,0	800
Oripää	63,0	6,700
Yläne	17,0	5,600
Alastaro	100,0	27,390
Vampula	100,0	14,160
Säkylä	81,0	12,700
Köyliö	41,6	10,200
Punklaidun	48,0	16,350
Huittinen } Keikyä }	71,3	35,100
Tyrvää	8,6	3,600
Kiikka	9,0	2,000
Yhteensä		400,200

Suunnitellun Helsingin—Loimaan—Äetsän radan välitön vaikutusalue käsittää siis yllä olevan laskelman mukaan kaikkiaan noin 400,000 ha.

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueen taasen muodostavat seuraavat osuudet alla mainittujen kuntien pinta-aloista:

Kunta.	Vaikutusalueeseen luettava kunnan pinta-alueesta.	
	%	Ha
Helsinge	29,0	10,200
Espoo	37,0	11,250
Nurmijärvi	26,6	10,000
Vihti	48,0	24,900
Lohja	1,6	400
Sammatti	14,7	900
Nummi	85,0	17,200
Pusula	100,0	27,340
Pyhäjärvi	28,7	6,800
Loppi	12,0	7,000
Somerniemi	100,0	15,850
Somero	71,7	34,900
Kiikala	7,5	1,800
Tammela }	99,4	69,800
Forssa }		
Kalvola	5,9	2,000
Jokioinen	79,7	14,200
Humppila	66,7	9,200
Urjala	19,0	10,000
Loimaa	21,9	7,700
Ypäjä	46,2	7,400
Metsämaa	61,1	5,600
Alastaro	80,4	22,000
Vampula	100,0	14,160
Säkylä	19,0	3,000
Köyliö	41,6	10,200
Punkalaidun	100,0	34,070
Huittinen }	71,3	35,100
Keikyä }		
Tyrvää	13,2	5,600
Kiikka	9,0	2,000
Yhteensä		420,570 ha

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan välitön vaikutusalue käsittää yllä olevan asetelman mukaan kaikkiaan noin 420,600 ha, siis jonkin verran laajemman alan kuin edellinen vaikutusalue. Syynä siihen, että Forssan kautta kulkevan linjan vaikutusalue on suurempi kuin Loimaan kautta kulkevan linjan, on pääasiallisesti se seikka, että Jokioisten—Forssan rautatie tulee kilpailemaan jälkimmäisen linjan kanssa, mutta ei edellisen, jonka osana se tulisi olemaan. Mainittu rautatie tulee siis melkoisella alalla tekemään tehottomaksi suunnitellun Helsingin—Loimaan—Äetsän radan »vetovoiman», siten lyhentäen tämän vaikutussädetä itään käsin. Forssan linja sensijaan saa tällä kohden lukea hyväkseen vaikutus- aluetta täydeltä levydeltä. Toiselta puolen on kuitenkin otettava huomioon, että Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueesta se osa, jonka kautta Jokioisten—Forssan rata kulkee, jo nyt on rautatieverkostomme yhteydessä. Täl- laista on kokonaan Jokioisten ja Forssan kuntien alue sekä suurin osa Tammelan

kunnan alueesta, joihin Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutuspiirissä yhteensä kuuluu 84,000 ha. Helsingin—Loimaan—Äetsän linja saattaa sen vuoksi tuntuvasti enemmän kuin Forssan kautta kulkeva uutta aluetta osalliseksi rautatien läheisyyden eduista.

Paitsi välittömän vaikutusalueensa liikenteen edistäjänä tulee Helsingin—Äetsän radalla olemaan suuri merkitys myös kauttakulkuväylänä. Ennen kaikkea on tässä suhteessa huomattava, että se tulee erittäin tuntuvasti vähentämään rautatiematkaa valtakunnan pääkaupungin ja sellaisen tärkeän teollisuuskeskukseen kuin Porin ja sen ympäristön välillä. Jos rataa myöhemmin vielä tullaan jatkamaan Kristiinankaupunkiin, tai johonkin muuhun Etelä-Pohjanmaan liikeskukseen, tulee siitä Pohjois-Satakunnalle ja viljavalle Etelä-Pohjanmaalle uusi valtaväylä, joka lyhyempänä tienä näistä seuduista Uudellemaalle tulee saamaan kuljetettavakseen mainittujen maakuntien välisen liikenteen. Suunnitellun Helsingin—Äetsän radan merkitystä kauttakulkuväylänä ei käsillä olevassa tutkimuksessa kuitenkaan käsitellä.

Seuraava esitys Helsingin—Äetsän radan vaikutuspiirin taloudellisista oloista perustuu suurimmaksi osaksi numerotietoihin, jotka on saatu laskemalla virallisesta tilastostamme käyttäen yllä olevia pinta-alasuhdelukuja.

Väestöolot.

Vaikutusalueella asuvan väestön lukumäärän selville saamiseksi on kysymyksen tulevien kuntien väkiluku kerrottu edellä esitetyillä pinta-alasuhteiluilla. Laskelmassa on siis lähdetty oletuksesta, että vaikutuspiiriin kuuluvissa kuntien osissa väestön tiheys on yhtä suuri kuin keskimäärin koko kunnassa. Siihen nähden, että suunnitellun radan linja kulkee seutujen halki, joissa asutus on suhteellisen tasaista ja jo levinnyt syrjäisempiinkin kolkkiin, ja ottaen huomioon, että vaikutusalueeseen kuuluvat kuntien osat ovat yleensä verraten suuria, pitäneen mainittu oletamus suunnilleen paikkansa. Summittaisuudestaan huolimatta, antanee siis näin tehty laskelma oikean kuvan väestön lukumäärästä radan vaikutusalueella.

Ottaen lähtökohdaksi v:n 1923 väkiluvuntiedot, saadaan seuraava asetelma osoittamaan väestön lukumäärää suunnitellun Helsingin—Loimaan—Äetsän radan vaikutusalueella:

Helsinki	3,450
Espoo	3,270
Nurmijärvi	1,976
Vihti	4,447
Lohja	146
Sammatti	190
Suomusjärvi	544
Nummi	3,503
Pusula	4,018
Somerniemi	1,917
Somero	8,460
Kiikala	2,594

Pertteli	493
Kuusjoki	1,233
Tammela	2,557
Jokioinen	705
Koski T. L.	2,153
Ypäjä	3,093
Mellilä	297
Loimaa	4,154
Metsämaa	163
Oripää	1,263
Yläne	592
Alastaro	4,830
Vampula	3,146
Säkylä	2,313
Köyliö	1,488
Punkalaidun	3,176
Huittinen }	7,722
Keikyä }	
Tyrvää	820
Kiikka	387
Yhteensä	75,100

Tutkittavanamme olevan vaikutusalueen väkiluku nousee siis nykyisiin kaikkiaan noin 75,100 henkeen.

Samoja laskuperusteita noudattaen saadaan seuraava asetelma osoittamaan väestön lukumäärää Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella:

Helsinki	3,450
Espoo	3,270
Nurmijärvi	1,976
Vihti	4,447
Lohja	146
Sammatti	172
Nummi	3,503
Pusula	4,018
Puhajärvi	1,496
Loppi	1,004
Sommerniemi	1,917
Somero	6,066
Kiikala	274
Tammela }	15,661
Forssa }	
Kalvola	248
Jokioinen	3,746
Humppila	2,046
Urjala	2,090
Loimaa	2,022

Ypäjä	1,905
Metsämaa	1,105
Alastaro	3,883
Vampula	3,146
Säkylä	542
Köyliö	1,488
Punkalaidun	6,616
Huittinen }	7,722
Keikyä }	
Tyrvää	1,274
Kiiikka	387
Yhteensä	85,620

Väestön lukumäärä Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella voidaan siis yllä olevan asetelman mukaan arvoida noin 85,600 hengeksi. Kuten itse vaikutusalue on sen piirissä asuvan väestön lukumääräkin suurempi radan kulkiessa Forssan kuin Loimaan kautta. Tuntuva osa Forssan linjan vaikutusalueen väestöstä nauttii jo nykyisin kuitenkin rautatien läheisyyden tarjomia etuja. Yksistään Forssan ja Tammelan väkiluku nousee yli 15,000 hengen. Näin ollen saattaa Helsingin—Loimaan—Äetsän linja rautatien läheisyyden eduista osalliseksi melkoista suuremman väestömäärän kuin Forssan kautta kulkeva linja.

Keskimäärin yhtä neliökilometriä kohti tulee Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella 18,7 henkeä ja Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella 20,3 henkeä. Verrattuna maamme yleiseen väentihyteen ovat kysymyksessä olevat alueet suhteellisen taajaan asuttuja. Suurin osa maamme rautateistä kulkee seutujen halki, joissa väentiheys on tuntuvasti pienempi.

Maanviljelys.

Olettaen edelleen, että Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueeseen kuuluvissa kuntien osissa on pinta-alasta peltoa suunnilleen yhtä suuri prosentti kuin vastaavan kunnan koko alueella, saadaan alla oleva asetelma osoittamaan peltoalan laajuutta kysymyksessä olevalla vaikutusalueella v:n 1920 maataloustiedustelun mukaan:

	Peltoa ha.
Helsinge	3,000
Espoo	2,500
Nurmijärvi	2,800
Vihti	5,200
Lohja	100
Sammatti	200
Suomusjärvi	600
Nummi	4,700
Pusula	5,000
Somerniemi	2,241

	Peltoa ha.
Somero	17,129
Kiikala	4,000
Pertteli	1,000
Kuusjoki	2,500
Tammela	4,100
Jokiainen	900
Koski T. L.	4,700
Ypäjä	4,300
Mellilä	600
Loimaa	7,500
Metsämaa	200
Oripää	1,900
Yläne	700
Alastaro	8,409
Vampula	5,323
Säkylä	2,600
Köyliö	1,800
Punkalaidun	4,300
Huittinen)	9,500
Keikyä)	
Tyrvää	705
Kiikka	400
Yhteensä	108,907

Kaikkiaan käsittää siis Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalue noin 109,000 ha peltoa. Tämän lisäksi on alueella luonnonniittyjä yhteensä suunnilleen 6,000 ha.

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueeseen kuuluvissa kunnissa ja kunnanosissa taasen on vastaavalla tavalla laskien peltoa seuraavasti:

	Peltoa ha.
Helsinki	3,000
Espoo	2,500
Nurmijärvi	2,800
Vihti	5,200
Lohja	100
Sammatti	200
Nummi	4,700
Pusula	5,000
Pyhäjärvi	1,000
Loppi	800
Somerniemi	2,241
Somero	12,281
Kiikala	400
Tammela)	12,100
Forssa)	

	Peltoa ha.
Kalvola	200
Jokionen	4,700
Humppila	2,600
Urjala	2,500
Loimaa	3,600
Ypäjä	2,700
Metsämää	1,700
Alastaro	6,800
Vampula	5,300
Säkylä	600
Köyliö	1,800
Punkalaidun	8,900
Huittinen }	9,500
Keikyä }	
Tyrvää	1,100
Kiikka	400
Yhteensä 104,722	

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueeseen kuuluu yllä olevan laskelman mukaan peltoa näin muodoin suunnilleen 105,000 ha. Luonnonniittyjä on alueella lisäksi noin 5,800 ha.

Suunniteltu Helsingin—Äetsän rautatie tulisi siis kumpaakin linjaa seuraten kulkemaan viljelyksistä rikkaiden seutujen halki. Näiden vaikutusalueiden viljelyksien suhteellisen suuri laajuus tulee vielä selvemmin näkyviin, jos laskemme, kuinka monta asukasta malaisväestöstä 100 pellohehtaaria kohti tulee niissä ja kuinka paljon keskimäärin, Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen lääneissä 100 pellohehtaaria kohti. Tämä vertailu näkyy alla olevasta asetelmasta, joka esittää asiantilaa v:nä 1920.

	100 pellohehtaaria kohti tuli malaisväestöä
Helsingin—Loimaan—Äetsän vaikutusalueella ..	69 henkeä
Helsingin—Forssan—Äetsän » ..	82 »
Uudenmaan läänissä	91 »
Turun ja Porin läänissä	98 »
Hämeen läänissä	114 »

Kysymyksessä olevilla vaikutusalueilla ovat näin muodoin viljelykset väkilukuun verraten huomattavasti laajemmat, kuin keskimäärin viljavimmissa lääneissämme. Suunnittelun radan kumpikin linja kulkeekin suurimmalta osaltaan seutujen kautta, joissa sato on paikallista kulutusta suurempi. Viljan ylituotantoa kysymykseen tulevissa kunnissa valaisee erittäin hyvin se tilasto, joka v:n 1919 viljanluovutuksen yhteydessä laadittiin sadon ja paikallisen kulutuksen suhteesta maamme kunnissa. Mainittu viljanluovutus jätti nim. viljantuottajille siksi suuret paljoudet viljaa, että sen vuoksi malaisväestön ei tarvinnut supistaa normaalista viljan kulutustaan, joten siis kunnasta pois luovutettu vilja todellakin merkitsi paikallista ylituotantoa. Sitä paitsi oli v:n 1919 viljasato maassamme jotenkin

normaalinen. Jos aikaisemmin esitettyjen suhdelukujen mukaan lasketaan v:n 1919 viljanluovutustilaston perusteella sadon ja paikallisen kulutuksen suhde suunnitellun Helsingin—Äetsän rautatien vaikutuspiireissä, saadaan ensiksikin Loimaan linjan vaikutusalueesta seuraava asetus¹⁾

	Viljasadon yliäämä kg.	Viljasadon vajaous kg.
Espoo	—	33,940
Nurmijärvi	7,009	
Vihti	5,366	
Lohja	—	2,276
Sammatti	—	595
Suomusjärvi	24,777	
Nummi	99,033	
Pusula	31,070	
Somerniemi	8,770	
Somero	832,989	
Kiihala	117,048	
Pertteli	56,146	
Kuusjoki	115,570	
Tammela	—	152,009
Jokioinen	19,015	
Koski T. L.	178,592	
Ypäjä	130,943	
Mellilä	23,568	
Loimaa	365,805	
Metsämaa	8,686	
Oripää	76,757	
Yläne	11,432	
Alastaro	398,140	
Vampula	245,000	
Säkylä	59,940	
Köyliö	57,408	
Punkalaidun	137,280	
Huittinen }	205,344	
Keikyä }		
Tyrvää	13,515	
Kiiikka	13,230	
Yhteensä	3,242,433	188,820

Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueelta riitti siis v:n 1919 sadosta vietäväksi pois kokonaan toisille paikkakunnille kaikkiaan noin 3 miljoonaa kiloa.

Vastaavalla tavalla laskien saadaan Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueesta seuraava asetus osoittamaan viljasadon ja paikallisen kulutuksen suhdetta:

¹⁾ Helsingin kunnasta ei ole tietoja.

	Viljasadon yliäämä kg.	Viljasadon vajausta kg.
Espoo	—	33,940
Nurmijärvi	7,009	
Vihti	5,366	
Lohja	—	2,276
Sammatti	—	537
Nummi	99,033	
Pusula	31,070	
Pyhäjärvi	—	83,437
Loppi	22,038	
Somerniemi	8,770	
Somero	597,253	
Kiikala	12,364	
Tammela }	—	444,403
Forssa }	—	5,607
Kalvola	—	
Jokioinen	101,035	
Humppila	42,395	
Urjala	42,094	
Loimaa	172,025	
Ypäjä	80,651	
Metsämaa	58,973	
Alastaro	320,105	
Vampula	245,000	
Säkylä	14,060	
Köyliö	57,408	
Punkalaidun	286,000	
Huittinen }	205,344	
Keikyä }		
Tyrvää	13,515	
Kiikka	13,230	
Yhteensä	2,434,738	570,200

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueelta riitti näin ollen pois-vietäväki v:n 1919 sadosta kaikkiaan lähes 1,9 miljonaa kiloa.

Kuten muistettaneen, oli v:n 1919 sadon kulutusta säännösteltäessä syömä-vilja-annokset määrätty käsittäväksi puoleksi kauroja. Edellä esitetty viljan yli-tuotanto oli niin muodoin vain osaksi syömäviljaa sanan varsinaisessa merkityk-sessä. Säännöllisissä oloissa, joissa viljan käyttö on täysin vapaata, ja paikalli-nen syömäviljan kulutus pääasiallisesti käsittää rukiita ja ohria, liikenee kysy-myksessä olevilta vaikutusalueilta pois vietäväksi etupäässä kauroja. Asian valai-semiseksi esitettäköön seuraavassa muutamia lukuja rukiin, ohran ja kauran viljelyn laajuudesta kummallakin vaikutusalueella. Jos ensinnäkin laskemme käyttäen samoja suhdelukuja kuin aikaisemminkin, kuinka paljon alueiden pelto-alasta v:n 1920 tilaston mukaan oli rukiilla, ohralla ja kauralla, saadaan alla oleva asetelma:

	Helsingin—Loimaan— Ätsän linjan vaikutus- alue	Helsingin—Forssan— Ätsän linjan vaikutus- alue.
Rukiilla	10,500 ha	9,900 ha
Ohralla	4,100 »	3,900 »
Kauralla	25,900 »	24,200 »

Edellyttäen, että mainituilla alueilla rukiin sato on keskimäärin 1,200 kiloa, ohran sato 1,300 kiloa ja kauran sato samoin 1,300 kiloa yhtä hehtaaria kohti, saadaan kyseessä olevien viljalajien sadoiksi:

	Helsingin—Loimaan— Ätsän linjan vaikutus- alueella.	Helsingin—Forssan— Ätsän linjan vaikutus- alueella.
Rukiin	12,600,000 kg	11,880,000 kg
Ohran	5,330,000 »	5,700,000 »
Kauran	33,670,000 »	31,460,000 »

Varsinaisen leipäviljan, rukiin ja ohran sato voidaan siis Loimaan linjan vaikutusalueella laskea noin 18 miljonaksi kiloksi ja Forssan linjan vaikutusalueella noin 17.6 miljonaksi kiloksi. Vastaava paikallinen kulutus syömäviljana taasen voidaan Maataloushallituksen kirjanpitotiloilla Etelä-Suomessa saadun kokemuksen mukaan laskea siten, että jokainen 12 vuotta täyttänyt asukas katsotaan täydeksi kuluttajayksiköksi, 2—11 vuotinen lapsi puoleksi kuluttajayksiköksi ja alle 2 vuoden vanhat lapset jätetään kokonaan lukuun ottamatta. Kuluttajayksiköiden luvuksi saadaan silloin 85 % alueen väkiluvusta. Rukiin ja ohran vuotuinen kulutus yhtä kuluttajaa yksikköä kohti nousee saman lähteen mukaan yhteensä 205 kiloon. Tämän lisäksi on huomioon otettava siemeneksi varattava viljamäärä laskien rukiita tarvittavan 150 kg ja ohria 200 kg hehtaaria kohti, ja karjalle käytettävät kahujyvät, 5 % sadosta. Näin menetellen saadaan seuraava asetelma osoittamaan syömäviljan paikallisen kulutuksen suuruutta Loimaan linjan ja Forssan linjan vaikutusalueilla:

	Rukiin ja ohran laskettu vuosikulutus Helsingin—Loimaan— Ätsän linjan vaikutus- alueella.	Helsingin—Forssan— Ätsän linjan vaikutus- alueella.
Syömäviljaksi	13,069,000 kg	14,811,000 kg
Siemeneksi	2,395,000 »	2,265,000 »
Eläimille	900,000 »	880,000 »
Yhteensä	16,364,000 kg	17,956,000 kg

Vertaamalla yllä olevia rukiin ja ohran kulutusmääriä vastaaviin satomääriin käy ilmi, että Helsingin—Loimaan—Ätsän linjan vaikutusalueella rukiin ja ohran tuotanto on noin 1,6 miljoonaa kiloa suurempi rukiin ja ohran paikallista kulutusta, kun taasen Helsingin—Forssan—Ätsän linjan vaikutusalueella se on suunnilleen 400,000 kiloa pienempi vastaavaa paikallista kulutusta. Ensiksi mainitulta vaikutusalueelta riittää siis poisivietäväksi huomattavia paljouksia myöskin varsinaista syömäviljaa, jälkimmäiseltä sitä vastoin varsinaisesti vain kauroja.

Suunnitellun Helsingin—Ätsän rautatien avulla on kaiken todennäköisyyden mukaan kysymyksessä olevien vaikutusalueiden maanviljelys vielä suuresti koho-

tettavissa nykyisestä tasostaan. Rakentamalla rautatie näiden alueiden halki paranevat edellytykset maanviljelyksen voimaperäistymiselle ja uutisviljelykselle, mitkä seikat luonnollisestikin tulevat voimakkaasti vaikuttamaan myös viljanviljelyksen nousemiseen.

Karjanhoito.

Seudut, joiden kautta suunnitellun Helsingin—Äetsän radan linjat kulkevat, ovat viljantuotantonsa ohella huomattavat myös karjanhoidostaan. Edellyttäen, että radan vaikutuspiiriin kuuluvissa kunnanosissa karjanhoito on yhtä kehittyntä kuin keskimäärin vastaavan koko kunnan alueella, saadaan alla oleva asetelma v:n 1920 maataloustilaston mukaan osoittamaan tärkeimpien kotieläinten lukua Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella.

	Hevosia.	Nautakarjaa.	Lampaita.	Sikoja.	Kanoja.
Helsinki	552	1,579	507	747	1,567
Espoo	406	1,634	702	532	1,309
Nurmijärvi	442	1,903	1,075	683	1,341
Vihti	852	3,775	1,955	788	2,437
Lohja	16	81	30	13	61
Sammatti	39	170	131	37	150
Suomusjärvi	104	574	427	121	3,545
Nummi	620	3,217	2,192	999	4,628
Pusula	832	4,014	2,525	818	4,542
Somerniemi	429	1,953	1,400	416	1,661
Somero	2,100	8,624	5,177	2,134	6,702
Kiikala	526	2,672	1,721	653	2,682
Pertteli	100	514	254	134	510
Kuusjoki	255	1,183	775	303	976
Tammela }	719	2,830	1,666	683	1,604
Forssa }					
Jokioinen	133	549	398	190	252
Koski T. L.	614	2,208	1,720	691	2,677
Ypäjä	580	2,350	1,657	539	1,613
Mellilä	61	231	141	52	147
Loimaa	849	3,094	1,940	873	2,150
Metsämaa	32	130	78	38	90
Oripää	249	1,073	857	225	1,004
Yläne	103	492	434	69	469
Alastaro	967	3,868	2,721	1,041	3,573
Vampula	656	2,776	1,932	775	1,911
Säkylä	383	1,820	1,716	484	1,713
Köyliö	263	1,200	1,000	258	737
Punkalaidun	628	2,621	1,733	696	1,608
Huittinen }	1,352	5,571	3,709	1,845	3,077
Keikyä }					
Tyrvää	116	489	416	110	316
Kiikka	54	253	209	60	163
Yhteensä	15,032	63,448	41,198	17,007	55,215

Tämän mukaan on Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella hevosia noin 15,000, nautakarjaa noin 63,000 eläintä, lampaita noin 41,000, sikoja noin 17,000 ja kanoja noin 55,000.

Samoja laskuperusteita noudattaen saadaan seuraava asetelma osoittamaan tärkeimpien kotieläinten lukumäärää Helsingin—Forssan—Ätsän linjan vaikutusalueella.

	Hevosia.	Nautakarjaa.	Lampaita.	Sikoja.	Kanoja.
Helsinge	552	1,579	507	747	1,567
Espoo	406	1,634	702	532	1,309
Nurmijärvi	442	1,903	1,075	683	1,341
Vihti	852	3,775	1,955	788	2,437
Lohja	16	81	30	13	61
Sammatti	35	154	118	34	136
Nummi	620	3,217	2,192	999	4,628
Pusula	832	4,014	2,525	818	4,542
Pyhäjärvi	197	805	534	201	395
Loppi	155	686	326	186	382
Somerniemi	429	1,953	1,400	416	1,661
Somero	1,506	6,183	3,712	1,530	4,805
Kiikala	56	282	182	69	283
Tammela }	2,102	8,273	4,872	1,997	4,690
Forssa }					
Kalvola	43	168	94	30	115
Jokioinen	708	2,915	2,112	1,007	1,337
Humppila	389	1,529	1,057	331	596
Urpala	379	1,427	922	227	908
Loimaa	413	1,506	944	425	1,046
Ypäjä	358	1,447	1,021	332	993
Metsämaa	216	879	527	254	612
Alastaro	777	3,110	2,187	837	2,873
Vampula	656	2,776	1,932	775	1,911
Säkylä	90	427	403	114	402
Köyliö	263	1,200	1,001	258	738
Punkalaidun	1,310	5,461	3,611	1,451	3,351
Huittinen }	1,352	5,571	3,709	1,845	3,077
Keikyä }					
Tyrvää	179	759	646	171	490
Kiikka	54	252	209	60	163
Yhteensä	15,387	63,966	40,505	17,130	46,849

Yllä olevan laskelman mukaan on siis Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella hevosia noin 15,000, nautakarjaa noin 64,000 eläintä, lampaita noin 40,500, sikoja noin 17,000 ja kanoja noin 47,000. Tärkeimpien kotieläinten luku on näin muodoin kummankin linjan vaikutusalueella suunnilleen yhtä suuri, paitsi kanoihin nähden, joita Loimaan kautta kulkevan linjan vaikutusalueella on melkoista enemmän. Asukasta kohti tulee kummallakin vaikutusalueella yllä mainittuja kotieläimiä seuraavasti:

	Helsingin—Loimaan— Äetsän linjan vaikutus- alueella.	Helsingin—Forssan— Äetsän linjan vaikutus- alueella.
Hevosia	0,20	0,18
Nautaeläimiä	0,84	0,75
Lampaita	0,55	0,47
Sikoja	0,23	0,20
Kanoja	0,74	0,53

Varsinkin kanoja, sikoja ja lampaita on Loimaan kautta kulkevan linjan vaikutusalueella huomattavasti enemmän asukaslukuun verraten kuin Forssan kautta kulkevan linjan vaikutuspiirissä. Myöskin nautaeläimien suhteellinen luku on edellisellä alueella melkoista suurempi.

Jos nautaeläimet jaetaan kolmeen eri ryhmään sen mukaan ovatko ne sonneja, lypsylehmiä vai nuorta karjaa, saadaan alla oleva asetelma Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueesta.

	Sonneja.	Lypsylehmiä.	Nuorta karjaa.
Helsinki	42	1,109	428
Espoo	34	1,099	501
Nurmijärvi	38	1,250	615
Vihti	65	2,408	1,302
Lohja	1	152	28
Sammatti	3	101	66
Suomusjärvi	8	318	248
Nummi	55	1,951	1,211
Pusula	67	2,457	1,490
Somerniemi	24	1,103	826
Somero	146	5,227	3,251
Kiikala	31	1,513	1,128
Pertteli	6	328	180
Kuusjoki	15	700	468
Tammela	28	1,777	1,025
Jokioinen	5	347	197
Koski T. L.	17	1,256	935
Ypäjä	19	1,475	856
Mellilä	2	148	81
Loimaa	59	1,974	1,061
Metsämaa	2	81	47
Oripää	14	663	396
Yläne	6	312	174
Alastaro	52	2,350	1,466
Vampula	29	1,671	1,076
Säkylä	10	1,140	670
Köyliö	10	757	433
Punkalaidun	38	1,655	928
Huittinen }	74	3,506	1,991
Keikyä }			
Tyrvää	4	299	186
Kiikka	1	164	88
Yhteensä	905	39,191	23,352

Lypsylehmiä on tämän mukaan Helsingin—Loimaan—Äetsän lijn vaikutus-alueella kaikkiaan noin 39,000.

Noudattaen samaa laskumentelmää saadaan seuraava asetelma osoittamaan nautakarjan jakautumista mainittuun kolmeen eläinryhmään Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella.

	Sonneja.	Lypsylehmiä.	Nuorta karjaa.
Helsinki	42	1,109	428
Espoo	34	1,099	501
Nurmijärvi	38	1,250	615
Vihti	65	2,408	1,302
Lohja	1	52	28
Sammatti	3	91	60
Nummi	55	1,951	1,211
Pusula	67	2,457	1,490
Pyhäjärvi	11	507	287
Loppi	8	434	244
Somerniemi	24	1,103	826
Somero	105	3,748	2,330
Kiikala	3	160	119
Tammela } Forssa }	81	5,196	2,996
Kalvola	2	113	53
Jokioinen	24	1,846	1,045
Humppila	15	993	521
Urjala	25	951	451
Loimaa	29	961	516
Ypäjä	16	908	523
Metsämaa	16	548	315
Alastaro	42	1,889	1,179
Vampula	29	1,671	1,076
Säkylä	2	268	157
Köyliö	10	757	433
Punkalaidun	80	3,448	1,933
Huittinen } Keikyä }	74	3,506	1,991
Tyrvää	6	465	288
Kiikka	1	164	87
Yhteensä	908	40,053	23,005

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella on näin muodoin hieman enemmän lypsylehmiä kuin Loimaan kautta kulkevan linjan piirissä. Suhteessa asukaslukuun on lypsylehmiä kuitenkin enemmän jälkimmäisellä kuin edellisellä alueella.

Kysymyksessä olevilla alueilla voitaneen lehmän keskimääräinen maitotuotto arvioida 1,600 kiloksi vuodessa. Kirjanpito-tiloilla saadun kokemuksen mukaan tässä nousee maidon kulutus kotitaloudessa yhtä vuosiruokailijaa kohti maassamme noin 250 litraan täyttä maitoa ja 20 kiloon voita. Laskien yhden voikilon valmistamiseen menevän keskimäärin 25 kiloa täyttä maitoa vastaavat

maintut 20 kiloa voita noin 500 kiloa täyttä maitoa. Kotitaloudessa voidaan siis katsoa yhtä vuosiruokailijaa kohti vuodessa kuluvan täyttä maitoa noin 750 kiloa, joka nautitaan osin täytenä maitona, osin voina, ja kuorittuna maitona tai kirnumaitona. Jos edelleen laskemme täysiä vuosiruokailijoita olevan noin 85 % paikallisesta väestöstä, saadaan seuraava asetelma osoittamaan maidon tuotannon ja paikallisen kulutuksen suhdetta Loimaan ja Forssan linjojen vaikutusalueilla.

Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalue:	
Maidon tuotanto vuodessa	62,400,000 kg.
Paikallinen kulutus vuodessa	47,800,000 »
Ylijäämä	14,600,000 kg.
Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalue:	
Maidon tuotanto vuodessa	64,000,000 kg.
Paikallinen kulutus vuodessa	54,570,000 »
Ylijäämä	9,430,000 kg.

Kummallakin vaikutusalueella on siis maidon ylituotanto huomattava, ennen kaikkea kuitenkin Loimaan kautta kulkevan linjan vaikutuspiirissä.

Mielenkiintoista on myös tarkastaa, miten suurta lihan ja nahan vuotuista tuotantoa edellä mainittujen vaikutusalueiden karjakanta edustaa. Tätä varten on alempana käytetty seuraavia laskuperusteita, mitä tulee teurastusprosenttiin sekä lihan ja nahan tuottoon eläintä kohti:

	Teurastettu eläinkannasta %	Saatu lihaa eläimestä kg.	Saatu nahkaa eläimestä kg.
Hevoset	5	250	23
Sonnit	50	200	32
Lehmät	15	120	16
Nuori karja	83	35	8
Lampaat	50	15	1.3
Siat	130	80	—
Kanat	33.3	1	—

Yllä olevia suhdelukuja käyttäen saadaan alla oleva asetelma osoittamaan lihan ja nahan vuotuista tuotantoa ensinnäkin Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella:

	Lihaa kg.	Nahkaa kg.
Hevoset	187,500	17,250
Sonnit	90,600	14,500
Lehmät	705,500	94,100
Nuori karja	678,400	155,100
Lampaat	309,000	26,800
Siat	1,768,000	—
Kanat	18,400	—
Yhteensä	3,757,400	307,750

Lihan tuotanto vuodessa nousee tämän mukaan Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella kaikkiaan noin 3,8 miljonaan kiloon, josta paljoudesta lähes puolet, 1,8 miljoonaa kiloa on sianlihaa. Nahan vuotuinen tuotanto kyseessä olevalla alueella on arvioitava noin 300,000 kiloksi.

Samoja laskuperusteita noudattaen saadaan seuraava asetelma osoittamaan lihan ja nahan tuotantoa Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella.

	Lihaa kg.	Nahkaa kg.
Hevoset	187,500	17,250
Sonnit	90,600	14,500
Lehmät	720,000	96,000
Nuori karja	668,200	152,700
Lampaat	303,800	26,300
Siat.....	1,768,000	—
Kanat	15,700	—
Yhteensä	3,753,800	306,750

Lihan ja nahan vuotuinen tuotanto nousee tämän mukaan Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella jotensakin samoihin kilomääriin kuin Loimaan kautta kulkevan linjan piirissä. Suhteessa asukaslukuun on lihan ja nahan tuotanto edellisellä alueella kuitenkin melkoista pienempi kuin jälkimmäisellä.

Lihan ylituotannon suuruutta kyseessä olevilla alueilla voidaan mitata vertaamalla sen tuotantoa paikalliseen kulutukseen, viimeksi mainitun seikan arvioimiseksi kun on käytettävissä Maataloushallituksen kirjanpitotiloilta saatuja lukuja lihan kotikulutuksesta. Etelä-Suomen piirissä kulutettiin tilvuonna 1921 yhtä vuosiruokailijaa kohden:

Naudan lihaa	10,4 kg.
Vasikan »	2,4 »
Sian »	25,8 »
Lampaan »	4,3 »

Olettaen edelleen, että täysiä vuosiruokailijoita alueella on 85 % paikallisen väestön lukumäärästä, saadaan seuraava asetelma osoittamaan lihan paikallisen kulutuksen suuruutta Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan piirissä:

Naudan lihaa	663,900 kg.
Vasikan »	153,200 »
Sian »	1,646,900 »
Lampaan »	274,500 »

Jos lisäksi oletamme, että hevosen- ja kananlihan vuotuiseta tuotannosta suunnilleen puolet kulutetaan paikkakunnalla, saadaan alla oleva laskelma lihan ylituotannosta äsken mainitulla alueella:

Hevosien lihaa	94,000 kg.
Sonnin »	}
Lehmän »	
Nuoren karjan lihaa	
Lampaan lihaa	35,000 »
Sian »	121,000 »
Kanan »	9,000 »
Yhteensä	916,000 kg.

Vastaavasti menetellen saadaan lihan paikallisesta kulutuksesta Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella seuraava asetelma:

Naudan lihaa	756,900 kg.
Vasikan »	174,700 »
Sian »	1,877,600 »
Lampaan »	312,900 »

Lihan ylituotannoksi jääpi siis Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella:

Hevosien lihaa	94,000 kg.
Sonnin »	}
Lehmän »	
Nuoren karjan lihaa	
Lampaan lihaa	—
Sian »	—
Kanan »	8,000 »
Yhteensä	649,000 kg.

Lampaan- ja sianlihan tuotannossa on Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella yhteensä noin 109,000 kilon vajoaus. Lihan nettoylituotannoksi tällä alueella jääpi siis noin 540,000 kiloa.

Arvioitaessa karjanhoidon merkitystä kyseessä olevilla alueilla suunnitellun radan liikenteelle on huomioon otettava myös munien tuotanto. Jos lasketaan, että kana keskimäärin munii vuodessa 120 munaa, saadaan kananhoidon vuodessa antamaksi munantuotoksi Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella 6,626,000 munaa ja Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella 5,622,000 munaa. Munien kulutus taasen oli Maataloushallituksen kirjanpitotiloilla tili-vuonna 1921 29,8 munaa yhtä vuosiruokailijaa kohti. Munien paikallinen kulutus oli tämän mukaan Loimaan kautta kulkevan linjan piirissä 1,902,300 munaa ja Forssan kautta kulkevan linjan vaikutusalueella 2,168,800 munaa. Munien ylituotannoksi jääpi siis Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella suunnilleen 4,723,700 munaa ja Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutus-alueella 3,453,200 munaa.

Metsätalous.

Kuten edellä olevasta esityksestä on käynyt selville, tulee suunniteltu Hel-singin—Äetsän rata kulkemaan seutujen kautta, joissa maanviljelys ja karjanhoito

on oloihimme katsoen pitkälle kehittynyt. Tästä huolimatta on kuitenkin kummankin linjan vaikutusalueella vielä laajoja metsiä olemassa.

Olettaen, että vaikutusalueeseen kuuluvissa kunnanosissa pinta-alasta on metsämaata suhteellisesti yhtä paljon kuin vastaavan kunnan koko alueesta, saadaan alla oleva asetelma osoittamaan metsien laajuutta Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutuspiirissä.

	Metsää ha.
Helsinki	7,100
Espoo	8,500
Nurmijärvi	7,000
Vihti	19,400
Lohja	300
Sammatti	800
Suomusjärvi	3,200
Nummi	12,300
Pusula	22,100
Somerniemi	13,300
Somero	30,200
Kiikala	13,000
Pertteli	1,300
Kuusjoki	3,200
Tammela	19,700
Jokioinen	1,700
Koski T. I.	8,700
Ypäjä	7,500
Mellilä	800
Loimaa	8,100
Metsämaa	600
Oripää	4,600
Yläne	4,900
Alastaro	18,500
Vampula	8,500
Säkylä	9,900
Köyliö	8,400
Punkalaidun	11,900
Huittinen }	25,300
Keikyä }	
Tyrvää	2,900
Kiikka	1,600
Yhteensä	285,300

Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella on näin muodoin metsiä kaikkiaan noin 285,000 ha.

Vastaavasti menetellen saadaan seuraava laskelma Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutus-alueella osoittamaan metsien laajuutta.

	Metsää ha.
Helsinge	7,100
Espoo	8,500
Nurmijärvi	7,000
Vihti	19,400
Lohja	300
Sammatti	700
Nummi	12,300
Pusula	22,100
Pyhäjärvi	5,700
Loppi	6,100
Somerniemi	13,300
Somero	21,600
Kiikala	1,400
Tammela }	57,300
Forssa }	
Kalvola	1,800
Jokioinen	9,100
Humppila	6,500
Urjala	7,350
Loimaa	3,900
Ypäjä	4,600
Metsämaa	3,800
Alastaro	14,900
Vampula	8,500
Säkylä	2,300
Köyliö	8,400
Punkalaidun	24,700
Huittinen }	25,300
Keikyä }	
Tyrvää	4,500
Kiikka	1,600
	Yhteensä 310,050

Metsiä on yllä olevan laskelman mukaan siis Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella kaikkiaan noin 310,000 ha. Metsien abasolutisessa laajuudessa voittaa näin ollen tämä alue Loimaan kautta kulkevan linjan vaikutusalueen. Sitä vastoin suhteessa asukaslukuun on metsiä jonkin verran enemmän Loimaan kautta kulkevan linjan vaikutusalueella kuin Forssan kautta kulkevan linjan vaikutuspiirissä.

Jos oletamme, että metsän vuotuinen kasvu kyseessä olevilla alueilla on keskimäärin yhtä metsämaahehtaaria kohti 3 kuutiometriä kiinteätä mitta, saadaan metsien vuotuiseksi kasvuksi:

Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella	855,000 m ³
Helsingin—Forssan—Äetsän » » »	930,000 »

Puutavaran kotikulutus taasen on Maataloushallituksen kirjanpitotiloilta saadun kokemuksen mukaan Etelä-Suomen piirissä noin 2.5 kuutiometriä kiin-

teätä mittaa yhtä peltohehtaaria kohti. Kotitarvepuunkulutukseksi alueiden maatiloilla saadaan siten:

Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella	272,500 m ³
Helsingin—Forssan—Äetsän » »	262,500 »

Vähentämällä yli olevat kulutuspaljoudet aikaisemmin esitetyistä vuotuisen kasvun tuotoista, saadaan alla olevat maatiloilta vuosittain myytäväksi liikenevät puutavaramäärät:

Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella	582,500 m ³
Helsingin—Forssan—Äetsän » »	667,500 »

Kokonaisuudessaan on paikallinen puutavaran kulutus kuitenkin suurempi kuin yllä olevat luvut esittävät. Maatilain tarpeen lisäksi on nim. huomioon otettava myös paikallisen teollisuuden ja muun kuin maatalousväestön puutavaran tarve. Viimeksi mainittu puutavaran kulutus taas on Forssan kautta kulkevan linjan alueella huomattavasti suurempi kuin Loimaan linjan vaikutuspiirissä. Kaiken kaikkiaan voitaneen sanoa, että puutavaran tuotannon ylijäämä on kummallakin vaikutusalueella suunnilleen yhtä suuri.

Metsien merkitys rautatieliikenteelle tulee kysymyksessä olevilla vaikutusalueilla olemaan suhteellisesti suurempi kuin yleensä maassamme katsoen siihen, että niillä ei ole laajoja vesistöjä, joita myöten sahatukit ja propsipuut voidaan edullisesti uittaa kulutuskeskuksiinsa. Jokien vedenvähyyden vuoksi kestää uitto kysymyksessä olevien alueiden kaukaisemmilta perukoilta merenrantaan usein 2 vuotta. Suunniteltu rata tulee näin ollen saamaan kuljetettavakseen runsaasti sellaista puutavaraa, joka muualla yleensä uitetaan määräpaikkaansa. Saha- ja paperipuiden lisäksi liikenee alueilta vietäväksi suuria määriä muutakin puutavaraa, kuten halkoja, vaneripuita, tulitikkupuita y. m. s. Näiden puutavarain menekkiä on kummankin vaikutusalueen piirissä tähän asti juuri huonot kuljetusolot ehkäisseet. Uutena liikenneväylänä tulee niin muodoin suunniteltu rata vaikuttamaan voimakkaasti alueiden metsätalouden kohottamiseksi, samalla kun se tulee helpoittamaan osaltaan raaka-aineiden saantia puuta jalostaville teollisuudenhaaroillemme.

Teollisuus.

Paikallinen teollisuus on suunnitellun Helsingin—Äetsän radan vaikutuspiirissä vielä suhteellisen kehittymätöntä. Teollisuuskeskuksistamme sijaitsee kyseessä olevalla alueella vain yksi, nim. Forssa. Syynä tähän asiantilaan on pääasiassa se seikka, että puheena olevissa seuduissa ei ole voimakkaita koskia, jotka olisivat erikoisesti vetäneet puoleensa uudenaikaista suurteollisuutta. Siitä huolimatta on kuitenkin täälläkin paikallisella teollisuudella melkoisia kehitysmahdollisuuksia.

Raaka-ainetta tarjoaa paikalliselle teollisuudelle ensinnäkin vaikutusalueiden kehittynyt viljanviljelys ja karjanhoito. Metsistä taas on saatavissa runsaasti raaka-ainetta puuta jalostaville teollisuudenhaaroille, kuten sahoille, puusepäntehtaille, tulitikkutehtaille, vaneritehtaille, kuivatuslaukselle y. m. s. Alueiden

laajat suot tarjoavat lisäksi erittäin hyviä edellytyksiä turvepehkuteollisuudelle. Tämän ohessa ovat sikäläiset mineralirikkaudet huomattavat. Niinpä hiekkaharjujen halkomat savialueet soveltuvat tiili- ynnä muun saviteollisuuden tyyssi-joiksi. Samoin kalkkikiteollisuudella on täällä erinomaiset edellytykset. Maamme ehkä antoisin kalkkiesiintymä sijaitsee nim. Pusulassa, kalkkikerrostuman ollessa noin 3 kilometriä pitkän, 100—200 metriä leveän ja 30 metriä syvän. Laadultaan on Pusulan kalkki ensiluokkaista. Muista mineralilöydöistä mainittakoon Tam-
melan Torron kylän maasälpä- ja kvartsiesiintymät sekä Tilasinvuoren rikkikiisu, magneetikiisu ja kuparikiisu, Nummen grafiittiesiintymät ja Someron kupari-
kiisu ja lyijyhohde-esiintymät.

Liikenneolojen kehittymättömyyden vuoksi on paikallinen teollisuus, lukuun-ottamatta Forssaa ja nykyisten asemien lähintä ympäristö, edellytyksistään huoli-matta vielä sangen vähäistä. Myllyteollisuus tyydyttää varsinaisesti vain paikal-lista kysyntää, samoin savi- ja turvepehkuteollisuus. Etäisemmille markkinoille lähettävät tuotteitaan alueelta meijerit, sahat, kutoma-, rauta-, lasi- ja tulitikkuteollisuus.

Jos ensinnäkin tarkastelemme, miten monta meijeriä nykyisin on toiminnassa suunnitellun Helsingin—Äetsän radan vaikutusalueella, saamme seuraavan ase-telman osoittamaan tämän teollisuudenhaaran laajuutta v:nä 1923 Loimaan kautta kulkevan linjan vaikutuspiirissä.

	Meijerien luku.	Valmistettu v:nä 1923: Voita kg. Juustoa kg.	
Vihti	1	2,945	—
Somerniemi	1	16,539	—
Somero	2	225,936	—
Kiikala	1	82,000	—
Koski T. l.	1	135,100	—
Ypäjä	2	82,456	—
Loimaa	2	160,625	—
Oripää	1	37,920	—
Alastaro	2	53,234	—
Vampula	1	99,417	—
Säkylä	1	76,373	—
Punkalaidun	4	204,272	28,104
Huittinen	1	232,383	15,984
Keikyä	1	27,281	—
Yhteensä	21	1,436,481	44,088

Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella nousee näin ollen meijerien vointuotanto vuodessa noin 1.4 miljonaan kiloon ja juuston valmistus 44,000 kiloon.

Vastaavasti menetellen saadaan suuraava asetelma osoittamaan meijerien tuo-tannon laajuutta Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella.

	Meijerien luku.	Valmistettu v:nä 1923: Voita kg. Juustoa kg.	
Vihti	1	2,945	—
Somerniemi	1	16,539	—

	Meijerien luku.	Valmistettu v:nä 1923: Voita kg.	Juustoa kg.
Somero	1	189,040	—
Tammela	2	36,705	9,395
Forssa	1	32,966	15,255
Jokiainen	2	51,559	29,206
Metsämaa	1	55,624	—
Alastaro	1	46,306	—
Vampula	1	99,417	—
Punkaladun	4	204,272	28,104
Huittinen	1	232,383	15,984
Keikyä	1	27,281	—
Yhteensä	17	995,037	97,944

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella nousee siis nykyisin meijerien voiton tuotanto lähes 1.0 miljonan kiloon ja juuston valmistus noin 98,000 kiloon. Huomattava on kuitenkin, että Tammelan, Forssan ja Jokioisten meijerit jo nyt sijaitsevat Humppilan—Forssan radan välittömässä läheisyydessä.

Sahateollisuudesta taasen saadaan teollisuustilastoa varten kerätyn aineiston perustalla alla oleva asetelma osoittamaan tämän teollisuuden laajuutta Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella v:nä 1923.

Varsinaisia kotitarvesahoja ei alla olevassa tilastossa ole otettu lukuun, ne kun on virallisesta teollisuustilastostamme jätetty pois.

Tuotanto v:nä 1923:				
	Sahojen luku.	Sahattua tai höylättyä puutavaraa standerttia.	Halkoja m ³	Sysyä hl.
Vihti.....	2	5,313	16,000	—
Pusula	1	549	—	8,000
Somero.....	1	811	1,000	—
Ypäjä	2	1,294	4,480	2,612
Loimaa	2	810	1,440	—
Alastaro	1	556	2,800	—
Säkylä	1	730	4,288	—
Punkalaidun ..	1	81	—	—
Huittinen	3	698	4,150	250
Yhteensä	14	10,842 st.	34,158 m ³	10,862 hl

Sahateollisuuden vuotuinen tuotanto, lukuun ottamatta kotitarvesahoja, nousee näin ollen Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella kaikkiaan noin 10—11,000 standerttiin sahattua tai höylättyä puutavaraa, 34,000 kuutiometriin halkoja ja noin 11,000 hehtolitran sysiä.

Vastaavasti menetellen saadaan Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella olevasta sahateollisuudesta seuraavaa asetelma.

Tuotanto v:nä 1923:				
	Sahojen luku.	Sahattua tai höylättyä puutavaraa standerttia.	Halkoja m ³	Sysä hl.
Vihti.....	2	5,313	16,000	
Pusula	1	549	—	8,000
Somero.....	1	811	1,000	—
Tammela	3	920	3,500	—
Forssa	2	6,185	—	—
Jokioinen.....	1	824	4,200	4,650
Metsämaa	1	378	—	—
Punkalaidun ..	1	81	—	—
Huittinen	3	698	4,150	250
Yhteensä	15	15,759 st.	28,850 m ³	12,900 hl

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella nousee näin muodoin sahojen vuotuinen tuotanto noin 15—16,000 standerttiin sahattua tai höylättyä puutavaraa, noin 29,000 kuutiometriin halkoja ja 13,000 hehtolitraan sysiä. Tällä alueella on siis sahateollisuus jonkin verran kehittyneempää kuin Loimaan kautta kulkevan linjan vaikutuspiirissä. Melkoinen osa Forssan linjan vaikutuspiirin sahateollisuudesta sijaitsee kuitenkin Humppilan—Forssan radan välittömässä läheisyydessä. Sen vuoksi tulee Loimaan kautta kulkeva rata saattamaan suu-remman sahateollisuuden kuin Forssan linja osalliseksi rautatien läheisyyden eduista.

Muista teollisuuslaitoksista mainittakoon vielä seuraavat Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella:

Vihti	Tiilitehdas.
Nummi	Puuseppätehdas.
	Mylly.
Pusula	Lasitehdas.
Kiikala	Lasitehdas.
Alastaro	Tulitikkutehdas.
Huittinen	Mylly.

Helsingin—Forssan—Äetsän linjan vaikutusalueella tulee Kiikalan ja Alastaron teollisuuslaitoksien sijalle seuraavat tehtaas:

Forssa	Puuvillakehräämö ja -kutomo.
	Konepaja ja valimo.
Jokioinen	Naulatehdas, langanvetäjä ja valimo.
	Sokeri- ja siirappitehdas.

Suurin näistä teollisuuslaitoksista on Forssan puuvillakehräämö ja -kutomo, jossa työläisten luku nousee 1,600:aan ja vuotuinen puuvillatavaran valmistus 1.5 miljonaaan kiloon.

Yleisvaikutelmaksi yllä olevasta teollisuuden tarkastelusta jääpi, että, lukuun ottamatta Forssaa, tehtaiden tuotanto kyseessä olevilla alueilla on vielä verraten kehittymätöntä. Suunnittelun Helsingin—Äetsän radan rakentaminen tulee kuitenkin kaiken todennäköisyyden mukaan voimakkaasti vaikuttamaan paikallisen teollisuuden kehittymiseen saattamalla kannattavaksi sellaisten tärkeiden luonnonrikkauksien tehdasmaisen jalostamisen, jotka nykyisissä oloissa jäävät melkein kokonaan hyväksi käyttämättä.

Loppusanat.

Suunniteltu Helsingin—Äetsän rata tulee kulkemaan, kuten edellä olemme nähneet, seutujen kautta, joissa maanviljelys ja karjanhoito on korkealla, joissa metsätalous antaa vuosittain runsaan ylijäämän ja joissa paikalliselle teollisuudelle on tarjona edellytyksiä kehittyä huomattavaksi tekijäksi kansantaloudessamme. Näin ollen voidaan myös katsoa radan kannattavuus täysin turvatuksi. Yksistään maatalouden liikennetarve on kysymyksessä olevalla alueella siksi suuri, että suunnitellun rautatien rakentaminen on pidettävä hyvin perusteltuna. Asian tuntijain käsityksen mukaan on paikkakunnilla, joiden halki rautatie kulkee, maatalouden rautateitse lähettämät ja tuomat tavarat näissä osissa maata arvioitava, edellä oletetun vaikutussäteen leveydeltä molemmin puolin rataa, keskimäärin 2,000 kiloksi yhtä peltihehtaaria kohti. Lukuun on tällöin otettu kaikki rautateitse keskimääräiselle maatilalle saapuvat siirtomaantuotteet, ruokatavarat, rautaja muut rakennustarpeet, lannoitteet ja väkirehut, koneet, kankaat, nahkatavara, y. m. s. sekä tilalta rautatielle vietävät viljat, heinät ja muut rehut, eläimet ja liha, munat, voit, puutarhatuotteet, metsäntuotteet, y. m. s. Käyttäen tätä laskuperustetta saadaan seuraavat luvut osoittamaan maatalouden rautateitse tapahtuvan liikenteen tarvetta suunnitellun Helsingin—Äetsän radan kysymyksessä olevien liikojen vaikutusalueilla.

Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan vaikutusalueella	217.8	milj. kg
Helsingin—Forssan—Äetsän » » »	209.4	» » »

Yllämainitun liikennetarpeen lisäksi tulee paikallisen teollisuuden vastaava tarve. Verrattuna maatalouden liikennetarpeeseen on se kuitenkin toistaiseksi suhteellisen pieni. Jos laskemme 1 standertin sahatuotteita painavan keskimäärin 2,500 kiloa, on sahojen tuotanto Loimaan kautta kulkevan linjan vaikutusalueella noin 27.0 miljoonaa ja Forssan linjan vaikutuspiirissä noin 37.0 miljoonaa kiloa. Suuri osa näiden sahojen tuotannosta tyydyttää kuitenkin paikallista kysyntää. Forssan pumpulitehtaan vuotuinen tuonti ja vienti taasen on yhteensä suunnilleen 3.2 miljoonaa kiloa sekä Jokioisissa sijaitseva in osakeyhtiö Ferrarian tehtaiden tuonti ja vienti yhteensä suunnilleen 10.0 miljoonaa. Jokioisten siirapitehtaan tuonti ja vienti on yhteensä noin 2.0 miljoonaa kiloa. Forssan ja Jokioisten äsken mainitut tehtaat, samoin kuin suuri osa Forssan linjan varrella olevista sahoista on jo kuitenkin rautatieverkostomme yhteydessä. Uutta liikennettä on näin ollen rautateistöllemme odotettavissa enemmän Helsingin—Loimaan—Äetsän linjan kuin Helsingin—Forssan—Äetsän linan vaikutusalueelta.

Vanjärven—Salon rautatie.**Vaikutusalue.**

Suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusalueen muodostavat seuraavat kunnat ja kunnanosat, noudatettaessa samoja perusteita, joita aikaisemmin Helsingin—Äetsän radan vaikutuspiiriä laskettaessa on seurattu:

Vaikutusalueen osuus kunnan pinta-alasta:		
	%	ha.
Vihti	2,0	1,000
Pusula	15,0	4,100
Nummi	87,0	17,600
Lohja	15,4	4,000
Karjalohja	42,0	5,000
Sammatti	100,0	6,150
Suomusjärvi	100,0	15,800
Kiikala	77,0	18,600
Kisko	57,0	13,200
Muurla	92,0	7,100
Pertteli	56,0	8,200
Uskela	18,0	2,500
Yhteensä		103,250

Suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusalue on tämän mukaan kaiken kaikkiaan noin 103,000 hehtaaria. Mainitusta alueesta kuuluu kuitenkin melkoinen osa suunnitellun Helsingin—Äetsän radan vaikutuspiiriin, josta aikaisemmin on tehty selkoa. Nyt tutkittavana oleva, ehdotettu rata avaa siis rautatieliikenteelle uutta aluetta vähemmän kuin yllä oleva luku osoittaa. Jos yllä luetelluista kunnista ja kunnanosista vähennetään pois ne alueet, jotka kuuluvat aikaisemmin esitettyyn suunnitellun Helsingin—Loimaan—Äetsän radan vaikutuspiiriin, saadaan alla oleva asetelma:

	% kunnan pinta-alasta.	Ha.
Nummi	15,0	3,000
Sammatti	83,7	6,100
Lohja	13,8	3,600
Karjalohja	42,0	5,000
Suomusjärvi	75,0	11,900
Kisko	57,0	13,200
Kiikala	36,0	8,700
Pertteli	50,0	7,350
Muurla	92,0	7,100
Uskela	18,0	2,500
Yhteensä		68,450 ha

Suunniteltujen Helsingin—Loimaan—Äetsän ja Vanjärven—Salon ratojen yhteen laskettuun vaikutuspiiriin tuo siis jälkimmäinen rata sen alueen lisäksi, mihin edellisen radan vaikutus jo tulee ulottumaan, noin 68,500 hehtaaria. Seuraavassa rajotamme tarkastelumme vain tähän lisäalueeseen, vaikkakin suunniteltu Vanjärven—Salon rata tuolta lähes 35,000 hehtaaria käsittävältä alueelta, joka jo on luettu Helsingin—Loimaan—Äetsän radan vaikutuspiiriin, todennäköisesti tuleekin, lähempänä kulkien, nostattamaan sellaistakin liikennettä välitettäväkseen, jota viimeksi mainittu rata ei jaksaisi herättää esille.

Väestösuhteet.

Noudattaen samoja perusteita kuin Helsingin—Äetsän radan vaikutusalueiden väkilukua laskettaessa on seurattu, saadaan alla oleva asetelma osoittamaan väestön lukuisuutta v:nä 1923 siinä osassa suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusaluetta, joka ei sisälly aikaisemmin esitettyyn Helsingin—Loimaan—Äetsän radan vaikutuspiiriin.

Nummi.....	618
Sammatti.....	979
Lohja.....	1,257
Karjalohja.....	960
Suomusjärvi.....	1,633
Kisko.....	1,923
Kiikala.....	1,315
Pertteli.....	1,541
Muurla.....	1,616
Uskela.....	737
Yhteensä	12,579

Kyseessä olevalla alueella on tämän mukaan väestöä kaikkiaan noin 12,600 henkeä. Yhtä neliökilometriä kohti tulee siis alueella keskimäärin 18.3 asukasta. Seudut, joiden kautta suunniteltu rata tulee kulkemaan, ovat näin ollen suhteellisen taajaan asuttuja.

Maanviljelys.

Olettaen, että suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutuspiiriin kuuluvissa kunnanosissa pinta-alasta on peltoa samassa suhteessa kuin vastaavan kunnan koko alueella, saadaan seuraava asetelma soittamaan peltoalan laajuutta kyseessä olevalla vaikutusalueella, lukuun ottamatta sitä osaa, joka aikaisemmin on luettu Helsingin—Äetsän radan vaikutuspiiriin.

	Peltoa ha.
Nummi.....	840
Sammatti.....	1,100
Lohja.....	1,000
Karjalohjai.....	1,200
Suomusjärvi.....	1,900
Kisko.....	2,700
Kiikala.....	2,000
Pertteli.....	3,000
Muurla.....	2,300
Uskela.....	700
Yhteensä	16,740 ha.

Tutkittavana olevalla vaikutusalueella on tämän mukaan peltoa kaikkiaan noin 16,700 ha. Lisäksi on alueella jonkin verran luonnonniittyjä.

Puheena olevassa vaikutuspiirissä tulee sataa peltohehtaaria kohti keskimäärin 75.3 asukasta. Väkilukuun verraten ovat siis alueen viljelykset huomattavan runsaat. Missä määrin alueelta liikenee viljaa vietäväksi muille paikkakunnille, näkyy seuraavasta asetelmasta, joka esittää v:n 1919 sadon luovutuksen tuloksia kysymykseen tulevissa kunnanosissa, laskettuna samojen suhdelukujen mukaan kuin peltoalakin.

	Viljansadon ylijäämä kg.	Viljansadon vajausta kg.
Nummi	17,477	
Sammatti	—	3,055
Lohja	—	19,632
Karjalohja	28,211	—
Suomusjärvi	74,332	—
Kisko	43,478	—
Kiikala	59,349	—
Pertteli	175,456	—
Muurla	112,904	—
Uskela	—	2,015
Yhteensä	511,207	24,702

Vuoden 1919 sadosta liikenä tämän mukaan suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusalueen kyseessä olevasta osasta pois vietäväksi viljaa kaikkiaan noin 486,500 kg.

Yllä esitetty luovutusvilja oli puoleksi varsinaista syömäviljaa ja puoleksi kauroja. Täydentääksemme viljanluovutustilaston antamaa kuvaa kyseessä olevan alueen viljantuotannosta, esitetäköön seuraavassa vielä laskelma, josta käy selville erikseen rukiin, ohran ja kauran viljelyksen laajuus alueella. Yllä olevien kunnanosien yhteen lasketusta peltoalasta oli v:n 1920 maataloustiedustelun mukaan:

Rukiilla	1,717 ha.
Ohralla	415 »
Kauralla	3,620 »

Olettaen, että kyseessä olevalla alueella rukiin keskimääräinen sato on 1,200 kg., ohran ja kauran 1,300 kg. yhdeltä hehtaarilta, saadaan seuraavat satopaljoudet:

Rukiita	2,060,400 kg.
Ohria	539,500 »
Kauroja	4,706,000 »

Varsinaisen leipäviljan, rukiin ja ohran, tuotanto nousee siis tämän mukaan yllä luetelluissa kunnanosissa yhteensä noin 2.6 miljoonaa kiloon. Vastaava paikallinen kulutus taas noudattaen samaa menetelmää kuin suunnitellun Helsingin—Äetsän radan vaikutusalueen syömäviljan kulutusta laskettaessa, saadaan seuraavaksi:

Syömäviljaksi	2,191,860
Siemeneksi	340,550
Eläimille	130,000
Yhteensä	2,662,410

Varsinaista leipäviljaa ei näin ollen kyseessä olevalta suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutuspiiriin kuuluvalta alueelta liikenne lainkaan pois vietäväksi, vaan ainoastaan kauroja. Joka tapauksessa on alueen kauran ylituotanto kuitenkin melkoinen.

Karjanhoito.

Tärkeimpien kotieläinten lukumäärästä tutkittavaksi otetussa osassa suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusaluetta saadaan alla oleva asetelma v:n 1920 maataloustiedustelun mukaan, käyttäen muuten edellä noudattamiamme laskuperusteita.

	Hevosia.	Nauta- eläimiä.	Lampaita.	Sikoja.	Kanoja.
Nummi	109	568	387	176	817
Sammatti	200	876	670	192	772
Lohja	139	700	261	115	529
Karjalohja	200	961	567	192	862
Suomusjärvi	311	1,720	1,282	202	1,063
Kisko	327	2,130	1,166	380	1,357
Kiikala	267	1,355	873	331	1,360
Pertteli	312	1,607	794	422	1,594
Muurla	298	1,818	630	372	2,200
Uskela	104	511	230	135	569
Yhteensä	2,267	12,246	6,860	2,517	11,123

Ylläolevan laskelman mukaan on siis kyseessä olevalla suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutuspiiriin luettavalla alueella hevosia noin 2,300, nautaeläimiä 12,200, lampaita 6,900, sikoja 2,500 ja kanoja 11,100. Asukasta kohti tulee alueella ja keskimäärin Turun ja Porin läänissä:

	Vanjärven—Salon radan vaikutus- alueella.	Keskimäärin Turun ja Porin läänissä.
Hevosia	0,18	0,14
Nautaeläimiä	0,97	0,56
Lampaita	0,55	0,56
Sikoja	0,20	0,09
Kanoja	0,88	0,54

Väkilukuun verraten on näin muodoin suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusalueella kotieläimiä huomattavasti enemmän kuin keskimäärin koko Turun ja Porin läänissä.

Jos nautaeläimet tälläkin alueella jaetaan kolmeen eri ryhmään sen mukaan, ovatko ne sonneja, lypsylehmiä vai nuorta karjaa, saadaan seuraava asetelma:

	Sonneja.	Lypsylehmiä.	Nuorta karjaa.
Nummi	10	344	214
Sammatti	17	520	339
Lohja	12	449	239
Karjanlohja	18	605	338

	Sonneja.	Lypsylehmiä.	Nuorta karjaa.
Suomusjärvi	25	953	742
Kisko	16	1,219	895
Kiikala	15	767	573
Pertteli	19	1,026	562
Muurla	26	1,210	582
Uskela	8	319	184
Yhteensä	166	7,412	4,668

Lypsylehmiä on näin muodoin suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusalueen tutkittavana olevassa osassa kaikkiaan noin 7,400 ja nuorta karjaa noin 4,700.

Jos maidon vuosituotannon ja vuosikulutuksen laskemme Vanjärven—Salon radan vaikutusalueella samojen perusteiden mukaan joita edellä tutkittaessa Helsingin—Äetsän radan vaikutuspiiriä on noudatettu, saamme alla olevan asetelman tutkittavana olevasta osasta aluetta:

Maidon tuotanto vuodessa	11,859,200 kg.
Paikallinen kulutus vuodessa	8,019,000 »
Ylijäämä	3,840,200 kg.

Maidon ylituotanto kysymyksessä olevassa osassa Vanjärven—Salon radan vaikutusaluetta on tämän mukaan varsin huomattava katsoen radan pituuteen.

Lihan ja nahan vuosituotanto alueella näkyy seuraavista luvuista, joita laskettaessa edelleen on käytetty samoja lakuperusteita, kuin arvioitaessa vastaavaa tuotantoa Helsingin—Äetsän radan vaikutuspiirissä:

	Lihaa kg.	Nahkaa kg.
Hevoset	28,250	2,599
Sonnit	16,600	2,656
Lypsylehmät	133,320	17,776
Nuori karja	135,590	30,992
Lampaat	51,450	4,459
Siat	261,760	—
Kanat	3,704	—
Yhteensä	630,674	58,482

Lihan vuotuinen tuotanto nousee tämän mukaan Vanjärven—Salon radan vaikutusalueen tutkittavana olevassa osassa kaikkiaan noin 600,000 kiloon ja nahan vuotuinen tuotanto lähes 60,000 kiloon.

Lihan paikallisesta kulutuksesta kyseessä olevalla alueella taasen saadaan alla oleva asetelma, käyttäen edelleenkin samoja laskuperusteita kuin vastaava laskelmaa laadittaessa Helsingin—Äetsän radan vaikutuspiiristä on noudatettu:

Naudan lihaa	111,197 kg.
Vasikan lihaa	25,661 »
Sian lihaa	275,854 »
Lampaan	45,976 »

Olettaen vielä, että hevosen ja kananlihan vuotuisesta tuotannosta suunnitteen puolet kulutetaan paikkakunnalla, saadaan seuraavat luvut osoittamaan lihan vuotuista ylituotantoa kyseessä olevalla alueella:

Hevosen lihaa		14,125 kg.
Sonnin	»	} 148,652 »
Lehmän	»	
Nuor. karj.	»	
Lampaan	»	5,474 »
Sian	»	
Kanan	»	1,852 »
Yhteensä		170,103 kg.

Verrattuna radan pituuteen on suunnitellun Vanjärven—Salon rautatien vaikutuspiirissä lihan vuotuinen ylituotanto huomattavan suuri.

Kanojen munatuotantoa kysymyksessä olevalla alueella kuvaa olla oleva asetelma:

Munantuotanto vuodessa	1,334,760 kpl.
Paikallinen kulutus	318,622 »
Ylijäämä	1,016,138 kpl.

Suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusalueen tutkittavanamme olevasta osasta liikenee tämän mukaan vuosittain lähetettäväksi markkinoille yli miljoonaa munaa.

Metsätalous.

Metsien pinta-ala kysymyksessä olevalla suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutuspiiriin kuuluvalla alueella näkyy alla olevasta asetelmasta, johon luvut on saatu laskemalla ne kuntien metsäaloista edellä esitettyjen kunnanosien pinta-alasuhdelukujen avulla.

	Metsää ha.
Nummi.....	2,100
Sammatti.....	5,000
Lohja.....	2,600
Karjalohja.....	3,800
Suomusjärvi.....	10,000
Kisko.....	10,500
Kiikala.....	6,700
Pertteli.....	4,300
Muurla.....	4,800
Uskela.....	1,800
Yhteensä	51,600

Alueen metsien pinta-ala nousee siis tämän mukaan kaikkiaan noin 51—52,000:een hehtaariin. Jos oletamme, että metsän vuotuinen kasvu alueella on keskimäärin yhtä metsähehtaaria kohti 3 kuutiometriä kiinteätä mitta, saadaan metsien vuotuiseksi kasvuksi 154,800 m³. Maatilain kotikulutus taas voidaan arvioida suunnilleen 42,000 m³:ksi. Metsien vuotuinen ylituotanto on tämän

mukaan alueella yli 100,000 m³. Metsätalouden rautatieliikenteen tarve on suunnitellun radan varsilla lisäksi suhteellisesti suurempi kuin yleensä muissa osissa maataamme, paikalliset vesistöt kun ovat vähemmän soveltuvia karkean puutavaran kuljettamiseen uittamalla määräpaikkaansa.

Teollisuus.

Kuten Helsingin—Loimaan—Äetsän radan vaikutusalue, on suunnitellun Vanjärven—Salon radankin vaikutuspiiri varsinaisesti maatalousaluetta, ainakin toistaiseksi. Kieltämättä on kuitenkin teollisuudellakin tällä alueella huomattavia edellytyksiä. Niinpä ensinnäkin maanviljelys ja karjanhoito tarjoaa siellä raaka-aineita teollisuudelle. Vastaisuudessa saattaa lisäksi varsinkin sokerijuurikkaan viljelyksellä näillä seuduilla tulla olemaan tärkeä merkitys raaka-aineiden antajana Salon raakasokeritehtaalle. Samoin metsien ja turvesoiden varaan voi suunnitellun radan varsille nousta kehityskykyistä paikallista teollisuutta. Myöskin mineraliesiintymistään on alue huomattava.

Nykyisin on teollisuus suunnitellun Vanjärven—Salon radan vaikutusalueella verraten vähäistä. Eniten on alueella meijereitä. Niiden lisäksi on muutama saha, puuseppätehdas ja turvepehkutehdas. Meijeritoimen laajuutta alueella kuvaa alla oleva asetelma:

	Meijerien luku.	Valmistettu v:na 1923: Voita kg.	Juustoa kg.
Nummi	1	64,608	55,111
Sammatti	1	51,575	—
Suomusjärvi	1	74,395	—
Kisko	1	58,131	—
Pertteli	1	20,980	42,998
Muurla	1	2,348	3,533
Yhteensä	6	272,037	101,642

Meijerien voin ja juuston valmistus nousee siis nykyisin kysymyksessä olevalla alueella yhteensä lähes 400,000 kiloon.

Alueella olevien sahojen tuotanto nousi v:na 1923 ainoastaan 524 standerttiin sahattua ja höylättyä puutavaraa.

Loppusanat.

Suunniteltu Vanjärven—Salon rata kulkee, kuten edellä on osoitettu, seutujen halki, jotka oloihimme katsoen ovat väkirikkaita ja joissa maanviljelys ja karjanhoito ovat korkealla tasolla. Kun lisäksi otetaan lukuun, että metsätalous antaa vuosittain melkoisen ylijäämään ja että paikallisella teollisuudella on huomattavia edellytyksiä kehittyä, voidaan radan kannattavuutta pitää täysin turvattuna. Yksistään maatalouden rautatieliikenteen tarve on siinä osana radan vaikutusaluetta, jota ei aikaisemmin ole luettu Helsingin—Loimaan—Äetsän vaikutuspiiriin, arvioitava noin 33.5 miljonaksi kiloksi. Paitsi paikallisen liikenteen välittäjänä tulee radalla samalla olemaan erittäin tärkeä merkitys kauttakulkuväylänä Lounais—Suomen ja maamme itäosien välillä.

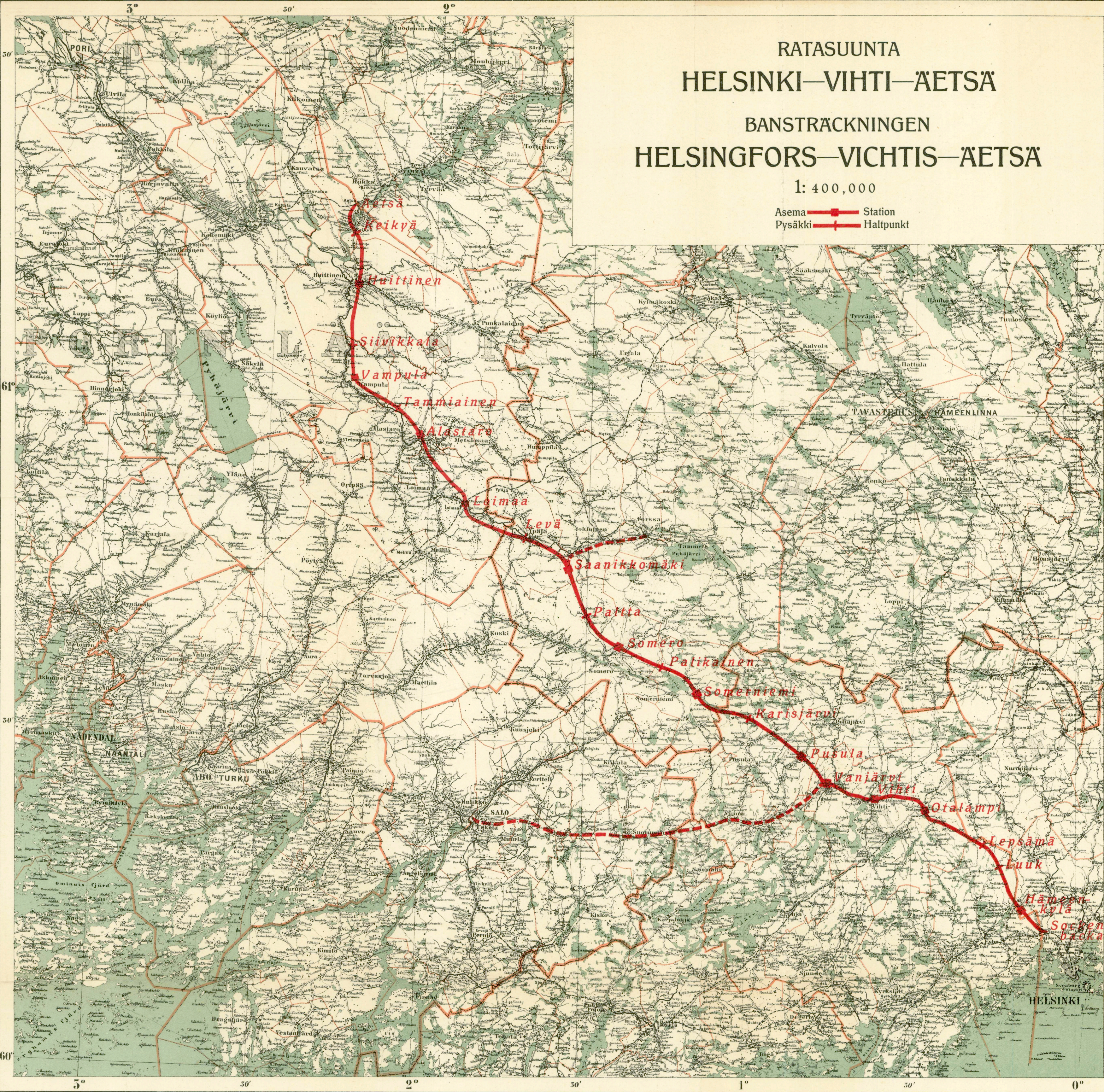
Martti Kovero.

RATASUUNTA
HELSINKI—VIHTI—ÄETSÄ

BANSTRÄCKNINGEN
HELSINGFORS—VICHTIS—ÄETSÄ

1: 400,000

Asema — Station
Pysäkki — Haltpunkt

Lausunto uusien raitiotielinjain rakentamisesta koskevasta asiasta.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Toukok. 26 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 480.

Kirjelmässä viime huhtikuun 3 päivältä on Helsingin Raitiotie- ja Omnibus-osakeyhtiö anonut, että rahatoimikamari oman lausuntonsa kera Kaupunginvaltuustolle lähettäisi osakeyhtiön Valtuustolle osoittaman kirjelmän uusien raitiotielinjain rakentamisesta (liite I). Rahatoimikamarin tämän johdosta pyydettyä lisäselvitystä, jonka osakeyhtiö antoi tämän oheisessa kirjelmässä huhtikuun 30 päivältä ynnä siihen kuuluvat kustannuslaskelmat (liite II), sekä hankittua Kaupunginvaltuuston liikenteenjärjestelykomitean lausunnon ehdotetun Käpylän linjan väliaikaisista suunnista (liite III), pyytää kamari lausunnoksi asiasta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Osakeyhtiö ilmoittaa ensimmäisessä kirjelmässään suostuvansa Kaupunginvaltuuston määräämässä järjestyksessä rakennuttamaan kaksi uutta raitiotielinjaa, nimittäin jatkamaan Itäisen Viertotien raitiotietä Vanhaankaupunkiin ja teettämään raitiotien Pakaankatua pitkin Käpylän esikaupunkiin, joka viimeksi mainittu tie lähtisi olemasta olevasta raitiotieverkosta joko Kalliossa Sturenkadulta tai siitä kohdasta, mistä Päijänteen tie yhtyy Itäiseen Viertotiehen. Työ voitaisiin aloittaa ensi vuonna eli niin pian kuin kaupunki on suorittanut tarkoitukseen tarpeelliset puheenalaisten liikenneväylien laajennukset. Molemmista linjoista asettaa osakeyhtiö hyötynäkökannalta sekä kannattavuuteen katsoen Vanhankaupungin linjan Käpylän linjan edelle, jota jälkimmäistä sitä paitsi esitetystä syistä ei olisi teetettävä, ennenkuin Sturenkadun suuntaan ehdotettu Sörnäsins haararadan poikki vievä silta on rakennettu. Uusien linjain kannattavuuden ja sen johdosta myös niiden rakentamisen välttämättömänä edellytyksenä on, että kaupunginviranomaiset antavat luvan vyöhyketariffin käytäntöön ottamiseen. Tariffiraja vedettäisiin uusien linjain alkamiskohdista ja lisämaksu vastaisi nykyisten alennuslippujen hintaa: Yhtiö anoo toimilupaa molemmilla linjoilla.

Rkmrin pyynnöstä antaa osakeyhtiö myöhemmässä kirjelmässään lähemmän selvityksen ehdotetuista vyöhykerajoista ja lisämaksuista sekä ilmoittaa olevan suotava että, kun on vaikea ajoissa saada kiskoja, radan rakennustyö saisi jäädä ensintulevaan vuoteen. Tässä yhteydessä kajoo yhtiö kysymykseen Käpylän linjan liittymiskohdasta siinä tapauksessa, ettei Sörnäsän haararadan poikki Sturenkadun suuntaan tehtävä silta tule toimeen, ennenkuin mainittu linja rakennetaan. Siinä tapauksessa ei liittymistä olisi sijoitettava kapealle Päijänteentielle, vaan mieluummin siihen kohtaan, missä Sturenkatu päättyy Itäiseen viertotiehen. Tätä ehdotusta kannattaa liikenteenjärjestelykomitea.

Kun uusien linjain rakentaminen riippuu nykyään Itäisellä Viertotielä ja Pakaankadulla jatkuvista laajennustoista, on rahatoimikamari hankkinut tietoja näiden töiden tilasta ja niiden pikaisten suorittamisen edellytyksistä. Mitä Itäiseen Viertotiehen tulee, voidaan se työtä kiirehtimällä ja varoja myöntämällä jo osoitettujen lisäksi valmistaa raitiotien tarvitsemaan leveyteen aikaisintaan marraskuuhun, ja näin ainoastaan kaupunginportin ja Arabian väliseltä osalta. Tämän tuloksen saavuttamiseksi täytyy eräät täytetyöt, jotka mieluummin olisi tehtävä talvella, toimittaa jo syksyllä. Kun ilmeisesti olisi raitiotieyhtiön sangen vaikea, milteipä mahdoton, toimittaa kiskoitusta kylmänä vuodenaikana, ja huomioon ottaen senkin, että on epäsopeva kiirehtiä sitä osaa Viertotiettyötä, joka edullisemmin voidaan varata ensi talvena luultavasti jälleen esiintyvän työnpuutteen osittaiseksi lieventämiseksi, on rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että Vanhankaupunginlinjan rakentamisen pitää saada jäädä ainakin ensi lämpimään vuodenaikaan.

Pakaankadulla voitaneen raitiotielaitteelle tarpeelliset laajennustyöt saattaa loppuun elokuun kuluessa. Edellyttäen että kiskoja voidaan hankkia syyskuun alkuun, minkä seikan, puheen ollessa näin vähäisestä määrästä, ei pitäisi kohdata voittamattomia vaikeuksia, pitää kiskoittamisen ehtiä suorittaa ennen kylmän vuoden ajan alkamista. Kamarin mielestä on erittäin suotava, että Käpylä mahdollisimman pian saa kulkuyhteydekseen raitiotien. Siinä tapauksessa että viime aikoina havaittu paikallisjunain matkustajaluvun väheneminen aiheuttaa rautatiehallituksen lakkauttamaan osan näitä junia ja rautatieverkon varrella sijaitsevien esikaupunkien väestöllä sen johdosta olisi käytettävänään ainoastaan hiljattain aluelle pantu auto-omnibussiliikenne, voivat nämä esikaupunkilaiset helposti joutua sangen tukalaan asemaan. Mainittu liikenne, joka vielä on kokeellisella asteella, on, niinkuin kokemus on osoittanut, kaikkea muuta kuin käyttövarma, ja syytä on peljätä, että lumirikas talvi on asettava voittamattomia esteitä sen säännöllisen voimassapidon tielle. Näistä syistä on kamari sitä mieltä, että Kaupunginvaltuustolla olisi kaikki syy vaatia, että raitiotieyhtiö ensimmäisessä kirjelmässä tekemänsä ilmoituksen mukaisesti ryhtyisi rakennuttamaan Käpylänlinjaa, niin pian kuin Pakaankatu on kaupungin puolelta tarkoitusta varten kuntoon pantu.

Mitä tulee Käpylänlinjan liittämiseen nykyiseen raitiotieverkkoon, ei rahatoimikamarilla ole mitään muistuttamista raitiotieyhtiön tekemää, liikenteenjärjestelykomitean kannattamaa ehdotusta vastaan, että linja lähtisi siitä kohdasta Itäistä Viertotietä, mihin Sturenkatu päättyy.

Mitä tulee raitiotieyhtiön anomukseen ulkopuolisen vyöhykkeen tariffirajan määräämisestä, jossa vyöhykkeessä saataisiin kantaa nykyisten alennuslippujen hintaa vastaava lisämaksu, on kamari havainnut yhtiön jälkimmäisessä kirjelmässä esitetyt laskelmat vakuuttaviksi rajan tarpeellisuuteen nähden. Todellisuudessa on jo yhtiön toimilupakirjan 4 §:ssä, semmoisena kuin tämä pykälä on vahvistettu toukokuun 13 päivänä 1913, määräys, että yhtiö on oikeutettu matkasta linjoilla, jotka mahdollisesti rakennetaan pohjoispuolelle Itäisen Viertotien varrella sijaitsevaa kaupunginporttia sekä Läntisen Viertotien ja Snellmaninkadun risteyskohtaa vedettyä linjaa, kantamaan enintään 15 pennin lisämaksun, mikä vastasi silloista maksua yksinkertaisesta matkasta. Vyöhykerajan asemaan nähden on kamari havainnut suotavaksi, että nykyään Vallilassa asuva väestö pääsisi nauttimaan samoja etuja kuin Hermanninkaupungin väestö, s. o. raitiotieyhteyttä lisämaksua suorittamatta, ja pyytää sentähden ehdottaa, että mainittu raja vedettäisiin nykyisen asutusalueen rajalta, mikä näyttää hyvin käyvän yhteen edellä mainitussa toimilupakirjassa olevan määräyksen kanssa. Kun rajan pitäisi käydä pysäkin kohdalta, mutta pysäkkien asemaa ei vielä ole ehdotettuakaan, voitaisiin toistaiseksi määrätä, että tariffiraja on pantava kulkemaan nykyisellä asutulla Vallilan alueella olevasta viimeisestä pysäkestä, ja rajan lopullinen asema jätettäisiin riippuvaksi myöhemmin toimilupaan liitettävästä lisämääräyksestä. Myös lisämaksun suuruuteen nähden on kamari voinut hyväksyä raitiotieyhtiön laskelmat, mitä Käpylänlinjaan tulee. Kun kuitenkin olot tämän esikaupungin nopean kasvamisen johdosta voivat muuttua niin, että linja tulee kannattava vähemmälläkin lisämaksulla, on kamari ajatellut, että lupa kantaa nyt ehdotettu maksu myönnettäisiin yhtiölle ainoastaan viiden vuoden ajaksi.

Raitiotieyhtiön ehdottaman toisen Vanhankaupunkiin johtavan linjan on kamari havainnut erittäin tarpeelliseksi Itäisen Viertotien varrella jo olevalle varsin taajalle asutukselle, mutta kun edellä mainituista syistä tämän linjan teettäminen kuluvana rakennuskautena näyttää mahdottomalta, on kamari katsonut sopivimmaksi jättää kysymyksen tämän linjan rakentamisesta ja sen yhteydessä olevista, vyöhykerajaa ja lisätariffia koskevista kysymyksistä toistaiseksi täysin avonaisiksi. Yhtiön pyytämä toimilupa olisi sentähden myönnettävä ainoastaan Käpylänlinjalle. Linjan suuntaa y. m. osoittavia piirustuksia, joiden oikeastaan olisi pitänyt olla olemassa toimilupaa myönnettäessä, ei yhtiö ole antanut, mutta voitaisiin toimilupa panna sen varaan, että piirustukset sittemmin hyväksytään. Samoin kuin muiden viime aikoina syntyneiden linjain pitäisi Käpylänlinjan, paitsi lisämaksukysymykseen nähden, olla yhtiön linjoilla nykyään voimassa olevien määräysten alainen.

Edellä esitetyn johdosta rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että Raitiotie- ja Omnibussosakeyhtiölle myönnetään toimilupa kaksoisraiteiselle raitiotielinjalle, joka kulkee siitä Itäisen Viertotien kohdasta, mihin Sturenkatu päättyy, mainittua katua pitkin Pakaankadulle ja edelleen tätä katua Käpylään edellyttäen, että linjaa varten tarvittavat piirustukset saavat asianmukaisen vahvistuksen, sekä ehdoilla:

1) että linja, jonka toistaiseksi saa tehdä yksiraiteisen, rakennetaan valmiiksi kuluvana vuonna;

2) että linjalla sovelletaan yhtiön aikaisempiin laitteisiin nähden nykyään voimassa olevan toimilupasopimuksen määräyksiä siten lisättyinä, että yhtiö matkasta sillä osalla linjaa, joka on pohjoispuolella pohjoisinta, nykyään asutussa Vallilan alueen osassa sijaitsevaa pysäkkiä, oikeutetaan viiden vuoden aikana, luettuna siitä päivästä, jolloin linja avataan liikenteelle, kantamaan nykyisten alennuslippujen hintaa vastaava lisämaksu, s. o. 62,5 penniä; sekä

että vyöhykerajan lopullinen asema on, kohta kun pysäkkien asema on vahvistettu, osoitettava yhtiön toimilupakirjaan liitettyllä lisämääräyksellä.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Tätä ennen toimitetut raitiotieverkon laajennukset ovat kaikki tarkoittaneet verkon täydentämistä yhteen jaksoon rakennetun kaupungin alueella. Tämä onkin luonnollista siitä syystä, että kaupungin sisäosaa ympäröivillä, taajaan rakennetuilla kaupunginosilla täytyy katsoa olleen jonkinlainen etusija harvaan rakennettuihin laitakaupungin osiin verraten, kun on ollut määrättävä uusien, toistensa kanssa kilpailevain raitiotielinjain rakentamisen vuorojärjestys. Ja tähän on ollut sitä suurempi syy, kun katuverkkoa ei vielä ole ulotettu äärimmäiseen laitakaupunkiin semmoisen suunnitelman mukaan, mikä olisi saattanut mahdolliseksi toteuttaa ajatuksen raitioteiden ulottamisesta etäämmällä sijaitseviin asutusalueisiin.

Viimeksi mainitussa kohden ovat olot kuitenkin nyttemmin muuttuneet siten, ettei raitiotieverkon jatkaminen pohjoiseen kohtaa voittamattomia vaikeuksia. Mutta kun yhä edelleen joukko esteitä laajennustyön hetikohtaiselle alkamiselle on olemassa, on yhtiön johtokunta katsonut hetken tulleen saada aikaan ratkaisu vastaisten linjain suuntaan nähden, jotta kaupunginviranomaiset voisivat ryhtyä niiden asiana oleviin toimenpiteisiin ja samalla ottaa huomioon raitioteiden edelleen johtamisen mahdollisuuden.

Näistä toimenpiteistä riippuen voi kaksi linjaa raitioteiden laajentamiseksi tulla kysymykseen, nimittäin:

1:ksi Itäisen Viertotien raitiotien pidentäminen Vanhaankaupunkiin ja

2:ksi raitiotien rakentaminen Pakaankatua pitkin Käpylän esikaupunkiin, jossa tapauksessa haarautuminen olemassa olevasta verkosta sijoitettaisiin joko Sturenkatuun Kalliossa tai siihen kohtaan, missä Päijänteen tie yhtyy Itäiseen Viertotiehen.

Ensinmainittu linja, jonka pituus on 2,100 metriä, luettuna raitiotien nykyisestä päätekohtasta Itäisellä Viertotiellä siihen Vanhankaupungin viereiseen paikkaan, missä Oulunkylän tie erkanee viertotiestä, riippuu siitä kysymyksestä, laajennetaanko mainittu viertotie lähitulevaisuudessa niin leveäksi, että raitiotieraitteet voi sinne rakentaa ja niitä liikennöidä muuta yhdysliikennettä estämättä. Tässä on kuitenkin huomattava, ettei tämän laajennuksen ehdottomasti tarvitse koskea viertotietä koko mitaltaan, ennenkuin raitiotiettyöt voi alkaa, vaan voi tämä käydä päinsä myös siinä tapauksessa, että laajennustyö suoritetaan vähitellen. Sillä jaksoittainkin tapahtuva raitiotien laajennus olisi huomattavasti eduksi näiden kaupunkialueen seutujen asujamille.

Rakennettuna kaksoisraiteiseksi koko pituudeltaan olisi linjasta kustannuksia kaikkiaan 2,100,000 markkaa.

Toinen puheenalainen linja, nimittäin Käpylän esikaupunkiin johtava, olisi 3,000 metrin pituinen, jos linja johdetaan Itäiseltä Viertotieltä pitkin Päijänteen tietä ja Pakaankatua Pohjolankadulle, sekä 3,100 metrin pituinen, jos linja liitetään nykyiseen verkkoon Sturenkadulla. Jos linja Käpylässä ulotetaan siihen kohtaan, missä Pakaankatu leikkaa Arabiankatua, lisääntyy pituus 500 metrillä kumpaisessakin tapauksessa.

Tätä linjaa, joka miltei yksinomaan tyydyttäisi liikennettä Käpylän esikaupunkiin, ei voi edullisesti jakaa useammalle rakennuskaudelle, vaan on se mieluummin teetettävä yhdellä kertaa kokonaan. Tämä käykin nyttemmin päinsä Pakaankadun laajennustöiden alettua. Mutta jos Sturenkadulle vievä suunta valitaan, on linjan rakentaminen riippuva siitä ajankohdasta, milloin vastamainitun kadun suuntaiseksi ehdotettu silta Sörnäsin niemekkeelle vievän haararadan poikki rakennetaan.

Onko linja tehtävä yksinkertainen vai kaksoisraiteinen, riippuu sen liikenteen voimaperäisyydestä, minkä voi olettaa sillä syntyvän. Käsityksen siitä saa seuraavasta taulusta, jossa mainitaan niiden henkilöiden luku, jotka samana päivänä ovat junalla matkustaneet päivän eri aikoina Käpylän pysäkiltä Helsinkiin, ja josta käy selville, että:

klo	6.24	a. p.	lähti	330	henkeä
»	7.29	»	»	355	»
»	7.39	»	»	153	»
»	8.31	»	»	398	»
»	9.33	»	»	189	»
»	10.22	»	»	120	»
»	11.34	»	»	96	»
»	12.32	i. p.	»	184	»
»	2.32	»	»	110	»
»	4.32	»	»	150	»
»	5.37	»	»	100	»
»	6.22	»	»	150	»
»	8.26	»	»	70	»
»	9.17	»	»	40	»
»	10.36	»	»	30	»

kokonaisluku on 2,475 henkeä,

mikä vastaa noin 70 % esikaupungin noin 3,500 henkeen nousevasta asukasluvusta.

Jos edellyttäisi koko edellä mainitun rautatiematkustajain määrän siirtyvän raitiotielle ja jakautuvan kutakuinkin tasan liikennepäivän kuluessa, voisi sen tarpeet tyydyttää yksi vaunu joka neljännestunti. Näin ollen ja kun luultava on, että raitiotiematkustajain luku on oleva melkoisesti vähempi edellä mainittua määrää, ei ole olemassa mitään syytä heti rakentaa linjaa kaksoisraiteiseksi, jossa tapauksessa perustamiskulut sellaisesta yksiraiteisesta radasta tarpeellisine vaihteineen ja sivuutusraiteineen olisivat noin 1,800,000 markkaa. Jos rata rakennetaan kaksoisraiteinen, on hinta 3,500,000 markkaa 3,5 km:n pituisesta radasta.

Niinkuin edellä on mainittu, riippuu näiden kahden linjan rakentamisen vuorojärjestys ratkaisevassa määrässä kaupunginviranomaisten toimenpiteistä pohjoisen katuverkon järjestämiseen nähden. Jos sitä vastoin hyödynäkökohtatkin otetaan huomioon, voi epäilystä tuskin syntyä siitä, eikä kuitenkin toisella linjalla ole ehdottomasti etusija toisen rinnalla. Sillä jos rata ensin jatkettaisiin Itäiselle Viertotielle, olisi se tuleva Toukolassa ja sen lähiseuduilla asuvain noin 2,400 hengen hyväksi, joiden yksinomaan täytyy käyttää viertotietä liikennöiviä yksityisiä autobusseja. Sitä vastoin ei huomattavasti pitemmän, Käpylään vievän

linjan tarve ole läheskään sama kuin ensinmainitun, koska Käpylään menevät valtionrautateiden paikallisjunat. Sitä paitsi olisi luultavasti tämän viimeksi mainitun linjan kannattavuus suhteellisesti huonompi kuin ensinmainitun sen johdosta, että rata enimmäksi osaksi kulkisi rakentamattomien alueiden halki ja sille siis tulisi matkustajia ainoastaan päätekohtissa. Tähän tulee lisäksi muuan näkökohta, joka meihin nähden on sangen tärkeä, nimittäin mahdolltomuus nykyään löytää Käpylän linjalle sopivaa kohtaa liittää se nykyiseen verkkoon. Sillä jos radan eteläinen päätekohta sijoitetaan siihen paikkaan, missä Päijänteen tie lähtee Itäisestä Viertotiestä, täytyy tätä yleiseltä raitiotietekniilliseltä kannalta pitää epäedullisena sikäli, että kuormitus jo vilkkaasti liikennöidyllä linjalla — nimittäin Itäisellä Viertotieellä olevalla — yhäkin lisääntyisi. Jos sitä vastoin rakentaminen saisi jäädä ajankohtaan, jolloin pitkin Sturenkatua kulkeva linja voitaisiin liittää verkkoon Kallion pohjoisosassa, voisi matkustajavirran johtaa linjalle, joka kulkee sekä länttä että kaakkoa kohti ja jonka avulla liikkeen voisi edullisesti jakaa linjaa liikennöiväin matkustajain suurimmaksi hyödyksi. Edelleen on huomattavaa että, jos viimeksi mainittu ratasuunta valitaan, rataa välittömästi voisivat käyttää kohta Sörnäsän haararadan pohjoispuolelle suunnitellut vastaiset tehdasalueet.

Tämän johdosta on yhtiön johtokunta myös ollut sitä mieltä, että edellä mainitun, Sörnäsän haararadan poikki Sturenkadun suuntaan käyvän sillan rakentaminen olisi pantava ehdoksi Käpylän radan teettämiseksi, minkätähden ja kun tämä silta luultavasti ei voi tulla aikaan, ennenkuin muutaman vuoden kuluttua, Itäisen Viertotien linjan pidentäminen näyttää etusijassa olevan teetettävä.

Kannattavuuteen nähden sitä vastoin on vaikeampi toimittaa vertailua, joka varmasti asettaa toisen linjan toisen edelle. Sillä vaikkakin, niinkuin edellä on huomautettu, pitkin Itäistä Viertotietä kulkevalla linjalla päin vastoin kuin Käpylän linjalla matkustajat vaihtuisivat joka pysäkillä, on kumpikin linja kuitenkin sen laatuinen, ettei niiden liikennöiminen ole ajateltavissa, ellei erityistä lisämaksua suoriteta. Ja kun tämä lisämaksu tehtyjen laskelmain mukaan tuskin voi kumpaisessakaan tapauksessa olla vähempi raitioiteillä nykyään voimassa olevaa yleistä alennusmaksua eli 62 $\frac{1}{2}$ penniä hengeltä, riippuu kannattavuus ja sen kera myös mahdollisuudet kumpaisenkin radan rakentamiseen siitä, suostuvatko kaupunginviranomaiset sallimaan esillä olevassa tapauksessa vyöhyketariffin käytäntöön ottamisen. Kun kuitenkin vyöhykkeen rajat meistä aivan luonnollisesti näyttävät olevan sijoitetut niihin paikkoihin, mistä puheenalaiset linjat alkavat, rohkenemme ehdottaa että, jos Käpylän linja rakennetaan, raja sijoitetaan linjan ja Itäisen Viertotien yhtymäkohtaan, missä vaunua joka tapauksessa on vaihdettava, sekä että, jos Viertotien linjaa pidennetään, lisämaksua kannnettaisiin kaupunginportti eli toisin sanoin nykyinen raitiotien päätekohta sivuutettua.

Samalla kun siis ilmoitamme olevamme valmiit rakennuttamaan edellä mainitut linjat Kaupunginvaltuuston määräämässä järjestyksessä sekä niiden työn voivan alkaa ensi vuoden kuluessa tai niin pian kuin kaupunki on toimeenpannut tarkoituksen vaatimat asianomaisten liikenneväyläin laajennukset, pyydämme tämän ohessa esittää:

että kysymyksessä Käpylän linjan suunnasta huomiota kiinnitettäisiin meidän tässä edellä esittämiimme näkökohtiin;

että tariffiraja vahvistettaisiin ulkovyöhykkeelle, jonka piirissä nykyisten alennuslippujen hintaa vastaava lisämaksu saataisiin kantaa; sekä

että, niin pian kuin lopullinen päätös asiassa on tehty, meille myönnettäisiin tavanmukaisin ehdoin toimitus edellä mainituille linjoille.

Odottaen Kaupunginvaltuuston ratkaisua asiassa ja valmiina antamaan tämän lisäksi mahdollisesti tarvittavan selvityksen olemme kunnioittaen

Helsingin Raitiotie- ja Omnibussosakeyhtiö:

Onni Tarjanne.

G. Idström.

Liite II ynnä laskelmat A ja B.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Sittenkuin rahatoimikamari käsitellessään meidän huhtikuun 3 päivänä Kaupunginvaltuustolle tekemääme esitystä raitiotieverkon laajentamisesta Vanhaankaupunkiin ja Käpylään vievillä linjoilla on katsonut tarpeelliseksi hankkia perinpohjaisemman selvityksen ehdottamistamme vyöhykerajoista ja lisämaksutariffeista sekä mahdollisuudesta jo tänä vuonna teettää Käpylän ehdotettu linja riippumatta Sörnäsin haararadan poikki Sturenkadun suuntaan käyvän katusillan rakentamisesta, on kamari kirjeessään n:o 356 tämän kuukauden 23 päivästä pyytänyt lausuntoamme asiasta.

Tämän johdosta meillä on kunnia esittää seuraavaa:

Kysymystä vyöhykerajan tarpeellisuudesta sekä mainitun rajan oikeasta sijoituksesta voitaneen tuskin täsmällisesti selvittää yleisillä laskelmilla, vaan on se ratkaistava kussakin eri tapauksessa huomioon ottamalla ajomaksun suuruus ja sen matkan pituus, jota raitiotieverkon keskikohdan ja sen uloimman päätekohtan välinen matka edustaa. Esillä olevassa tapauksessa on siis selvítettävä, korvaako nykyinen 62 $\frac{1}{2}$ pennin tariffi kustannukset matkasta esimerkiksi Kauppatorilta Itäisellä Viertotiellä olevaan raitiotien päätekohtaan, edellyttäen että vaunussa kulkevien henkilöiden luku ainakin vastaa koko verkolta laskettua henkilöiden keskimäärää vaunukilometriä kohti.

Niinkuin tämän oheisesta laskelmasta (A) käy selville, on meillä kustannuksia vaunukilometriä kohti, kuoletus otettuna, mutta voittoa ottamatta lukuun, 4,34 markkaa. Edellä mainitun tien pituus on 4 km, joten vaunusta on mainitulla matkalla käyttömenoja 17,36 markkaa. Jotta nämä menot korvautuisivat nykyisellä ajomaksulla, on tätä siis suoritettava 27,8 hengen, mikä vastaa 7 henkeä vaunukilometriä kohti.

Vuonna 1924 oli kuitenkin matkustajia keskimäärin vaunukilometriä kohti Sörnäsin linjalla 6,83 henkeä, joten ja kun edellä laskettu rahamäärä ei käsitä minkäänlaista voittoa, selvästi käy ilmi, että linja jo on saavuttanut sen rajan,

jolloin lisämaksut on kannettava. Kun tämä raja sekä Käpylän että Vanhan-kaupungin linjalle on ehdotettu sijoitettavaksi siihen kohtaan, missä nämä linjat vastedes liitetään olemassa olevaan verkkoon, on tämä johtunut siitä puhtaasti käytännöllisestä seikasta, että toisessa tapauksessa vaunua on vaihdettava, jota vastoin toisessa tapauksessa yhtymäkohtaa on pidettävä olemassa olevan liikennevyöhykkeen jo tunnustettuna päätekohtana. Raitioteiden vyöhykerajaa, joka siis ei tarkoita kaupungin jakamista sinänsä määrättyihin osiin, on sentähden pidettävä raitiotielinjan jakajana niissä kohdin, joissa taksanmuutos näyttää itsestään selvältä.

Että Käpylän linjan vyöhykerajaan nähden Vallilan asukkaat luultavasti katsovat tulleen syrjäytetyiksi, sen seikan ei pitäisi saada vaikuttaa asian ratkaisuun, koska varsin luonnollista on että, mihin tämä raja sijoitetaankin, tyytymättömyyttä siihen on ilmenevä rajan lähellä asuvissa.

Mitä taas tulee sen lisämaksun suuruuteen, mikä vyöhykerajan sivuutettua saadaan kantaa, voitaneen olennaisesti soveltaa samoja näkökohtia, jotka ovat olleet perustuksena kysymystä vyöhykerajasta selvitettäessä, kuitenkin niin, että tässä tapauksessa lisämaksun pitää vastata kustannusta matkasta vanhalla verkolla olevasta haarautumis- tai liittymiskohdasta uuden linjan päätekohtaan tai takaisin. Näin ollen ja kun puheenalainen suunta on pääasiassa yhtä pitkä kuin matka Kauppatorilta Itäisen Viertotien päätekohtaan, olisi maksun suuruus, jos liikenteen voimaperäisyyskin olisi sama, määrättävä saman suuruiseksi kuin nykyisellä verkolla voimassa oleva eli 62,5 penniksi. Ettei tämä määrä kuitenkaan esillä olevassa tapauksessa korvaa kaikkia menojamme, käy selville tämän oheisesta laskelmasta (B), ja riippuu tämä siitä, ettei viimeksi mainittua edellytystä liikenteen voimaperäisyyteen nähden vielä ole olemassa.

Mitä vihdoin tulee kysymykseen, olisiko meillä jo kuluvana vuonna tilaisuus rakennuttaa Käpylään ehdotettu linja, saamme ilmoittaa, ettei meillä ole hallusamme niin suuria kiskovarastoja, että heti voisimme aloittaa puheenalaisen 3—3,5 kilometrin pituisen linjan rakennustyön. Ja edellyttäen, että tarkoitukseen tarvittava kiskomäärä tilattaisiin heti, voitaisiin se aikaisemmin toimittaa syys-tai lokakuussa, mistä ajankohdasta lähtien radan rakennustyö ei ole suositeltava. Sillä jos tähän tarvitaan vähintään neljän kuukauden aika, voisi sinä aikana sattua pakkaskausi ja saattaa mahdottomaksi, ellei muuta työtä, niin kuitenkin joka tapauksessa kiskoittamisen ja puretun kadun kuntoonpanon.

Tässä vielä lisättäköön, ettei vaunustommekaan oli riittävän suuri varsinaisessa liikenteessä olevien vaunujen luvun lisäämiseksi sinä aikana vuodesta, nimittäin talvella, jolloin varavaunuja vaaditaan sangen paljon. Tosin olemme jo ryhtyneet hankkimaan tarjouksia vaunustoon tarpeellisen lisäyksen saamisesta, mutta kun tarjoukset eivät vielä ole saapuneet, emme voi sitoutua panemaan uusia vaunuja liikenteeseen, ennenkuin aikaisimmin ensi vuoden tammi- tai helmikuussa.

Kaikki nämä seikat huomioon ottaen olisi suotava, että puheenalaisen radan rakennustyö saisi jäädä ensi vuoteen.

Tässä yhteydessä rohkenemme vielä kerran kajota kysymykseen Käpylän linjan liittymiskohdasta siinä tapauksessa, ettei Sörnäsän haararadan poikki Sturenkadun suuntaan käyvä silta tule toimeen, ennenkuin mainittu linja rakennetaan. Siinä tapauksessa näyttää meistä nimittäin kuin huhtikuun 3 päivänä tekemässämme esityksessä hätäkeinona ehdottamamme Päijänteentietä pitkin kulkevan radan liittäminen olisi tuottava muulle liikenteelle niin paljon estettä,

että tämän ajatuksen pitäisi saada raueta. Sen sijaan voitaisiin linja johtaa Pakaan-
kadulta pohjoiseen pitkin huomattavasti leveämpää Sturenkatua Itäiselle Viertotie-
tielle ja siis linjat yhdistää toisiinsa kaupunginportin läheisyydessä.

Jättäen edellä mainitut kysymykset rahatoimikamarin ratkaistaviksi kirjoit-
tamme kunnioittaen

Helsingin Raitiotie- ja Omnibussosakeyhtiö:

Onni Tarjanne.

G. Idström.

A.

Raitiotieyhtiön kustannukset vaunukilometriä kohti.

Menot vuonna 1924..... 34,095,911: 94

Poistuu:

Vuoden voitto	3,458,726: 84	
Poiskirjoitukset	5,794,000: —	
Työväenasunnot	219,474: 57	
» I. Viertotien 54	4,611: 16	
» Porvoonkadun	22,091: 67	9,498,904: 24
	<u>Smk</u>	<u>24,597,007: 70</u>

Vaunukilometrejä: Raitiotieyhtiön ..	6,361,068
» Munkkiniemen ..	389,428
» Brändön	251,641
	<u>Yhteensä 7,002,137</u>

Yhtiön puhtaat itsekustann. vaunukilom. kohti = $\frac{24,597,007: 70}{7,002,137: —} = \text{Smk } 3: 51$

Säännöllinen kuoletus lukuun otettuna on kustannuksia:

$$24,597,007: 70 + \frac{5,794,000: —}{7,002,137} = \text{Smk } 4: 34$$

B.

Käpylän linja.

Lisämaksun suuruus.

Tämän 3,500 metrin pituisen raitiotien kulkee vaunu 14 minuutissa.

Jos neljännestantunnin liikennettä edellytetään, tarvitaan siis kaksi vaunua,
joihin ainakin puolen liikennepäivää pitää olla kytkettynä hinausvaunu.

Näin ollen ovat päivittäiset suoranaiset menot palkoista, sähkövirrasta sekä vaunujen ja radan kunnossapidosta:

4 kuljettajaa, kukin	78: 60		314: 40
6 junailijaa »	47: 25		283: 50
4—6 vuorokuljettajaa, kukin	78: 60		52: 40
3—6 vuorojunailijaa »	47: 25		47: 25
2 moottorivaunun, kumpaisenkin hinta 40,000 mk, korjaus (110 mk päivässä) vuodessa ¹⁾			220: —
Kahden 10,000 mkan arvoisen hinausvaunun korjaus (25 mk päivässä ¹⁾).....			50: —
Virrankulutus (310 vu/km päivässä ynnä hinausvaunu)			217: —
2 + 0: 7 + 310 + 0: 50 =			
		Smk	1,184: 55

mihin tulee lisäksi:

10 % moottorin ja 2 hinausvaunun poiskirjoitusta, vastaten, reservejä lukuun ottamatta, 300,000 mk	82: 50
10 % 1,500,000 mkan arvoisen raitteen poiskirjoitusta....	410: —
3 km yksinkertaista raidetta kunnossa ja puhtaana pidettävä, 50,000 mk km vuodessa	410: —
	Smk 2,287: 05

Noin 5 % lisäystä rahamäärän tasoittamiseksi	92: 95
	Smk 2,180: —

mikä vastaa 2,180 (2 + 310) kokonaiskustannusta vu/km kohti eli 3: 51 mk vu/km:ltä.

Maksu taas on edellyttäen, että raitioiteitä käyttävään henkilöiden luku on noin 70 % rautatiematkustajista eli 1,750, mikä vastaa 5,64 henkeä vu/km kohti, edestakaisin:

$$2,180 : 3,500 = 62: 30 \text{ penniä hengeltä.}$$

Kun ei kuitenkaan edellä oleviin numerotietoihin sisälly menoja hallinnosta, käyttörakennusten kunnossapidosta, veroista, vakuutuksista y. m. ja kun matkustajaluku vu/km kohti tuskin on nouseva Hagan linjan matkustajalukua suuremmaksi, mikä jälkimmäinen luku on suurin kaikilla esikaupunkilinjajoilla, on maksu laskettava huomioon ottaen Raitiotieyhtiön omat kokonaiskustannukset vu/km kohti, jotka tämän oheisen, vuodelta 1924 toimitetun laskelman mukaan olivat

Smk 3: 51.

Siinä tapauksessa ja huomioon ottaen, että henkilönluku vaunukilometriä kohti Hagan linjalla on 3,41, pitäisi maksun olla $3,51/3,41 =$

1: 03 mk hengeltä.

Kun lisämaksun suuruus kuitenkin on ehdotettu ainoastaan 62,5 penniksi hengeltä eli samaksi hinnaksi, mikä maksetaan liikennöidyn verkon piirissä, johtuu tämä toivosta, että henkilönluku vaunukilometriä kohti on piakkoin lisääntyvä.

¹⁾ Vaunun kunnossapito maksoi vuonna 1924 keskimäärin:

moottorivaunun	0.605 mk vu/km:ltä
hinausvaunun	0.265 „ „

Vanhankaupungin linja.*Lisämaksun suuruus.*

Raitiotien pituus on 2,100 metriä ja sen kulkee vaunu 10 minuutissa.

Vaunujen väliajat voivat siis vaihdella 10:stä 20 minuuttiin, koska syytä toistaiseksi ei ole ottaa käytäntöön 5 minuutin liikennettä.

20 minuutin liikenteeseen riittää 1 moottorivaunu ynnä puolena päivänä hinausvaunu. Jos väliajat määrätään 20 minuuttia lyhyemmät, tarvitaan 2 moottorivaunua ja puolena päivänä 2 hinausvaunua.

Luultavasti on 10 minuutin liikenne otettava käytäntöön, ja siinä tapauksessa on päivittäinen suoranainen meno palkoista, virrankulutuksesta, vaunujen ja radan kunnossapidosta saman määräinen kuin edellä on Käpylän linjalle laskettu, siitä vähennettyä $\frac{1}{3}$ raiteen kunnossapidosta eli 120 mk, siis

$$2,180 - 120 = 2,060 \text{ mk päivässä.}$$

Linjan varrella asuvien henkilöiden luku lienee 2,400 henkeä, joista noin 70 %:n lasketaan käytettävän linjaa edestakaisiin matkoihin, joten matkain luku on

$$\frac{2,400 \times 70}{100} + 2 = 3,360,$$

joten korvauksen kultakin matkalta pitää nousta $2,060/3,360 = 61,6$ penniin.

Kun ei tähän korvaukseen kuitenkaan ole luettu tarpeellista määrää edellä mainituista hallinto- y. m. kustannuksista, soveltunee Käpylän linjaa varten tehty laskelma tässäkin tapauksessa.

Helsingissä, huhtikuun 30 päivänä 1925.

Helsingin Raitiotie- ja Omnibussosakeyhtiö

G. Idström.

Läite III.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Lähetekirjelmässä tältä päivältä on Rahatoimikamari Kaupunginvaltuuston liikenteenjärjestelykomitealta anonut lausuntoa Helsingin Raitiotie- ja Omnibussosakeyhtiön esityksestä, joka koskee osin Itäisen viertotien raitiotielinjan pidentämistä Vanhaankaupunkiin, osin raitiotien rakentamista Käpylän esikaupunkiin. Tämän johdosta ja Rahatoimikamarin tiedoksi ilmoitettua, että se osa edellä mainittua esitystä, josta Kamari on halunnut saada tietää komitean mielipiteen, rajoittui kahteen ehdotukseen Käpylän linjan väliaikaisesta suunnasta, on komitea ottanut asian tältä kohden tutkittavaksi ja saa siitä lausua seuraavaa.

Komitea on esillä olevaa asiaa arvostellessaan lähtenyt siitä, ettei Sörnäsiniemelle vievän rautatien poikki suunnitellun sillan rakennusaikaa vielä

voida määrätä, mutta että se kaikesta päättäen on sangen kaukainen. Käpylään johtavan raitiotielinjan väliaikainen eteläinen osa, joka yhtyisi Itäisen viertotien linjan johonkin kohtaan, täytyy sentähden luultavasti pysyttää usean vuoden. Tähän nähden ei linjaa olisi johdettava pitkin katuja, missä se jo nyt tuottaisi haittoja; niitä voitaisiin kaikesti kiertää ja välttävästi voittaa aivan lyhyenä väliaikana, mutta ei monta vuotta, joiden kuluessa vaikeudet vain lisääntyisivät yhtärinnan liikenteen kasvamisen kanssa. Mainitunlaatuisina katuina täytyy komitean mielestä epäilemättä pitää sekä Päijänteentien että Vallilantietä, joiden leveys on ainoastaan 9 ja 11 metriä. Eritoten lumisina talvina vaikeutuisi liikenne näillä kaduilla suurella määrällä. Komitea katsoo sentähden olevan ehdottaminen evättäväksi vaihtopuolista ehdotusta, että suunnitellun linjan eteläinen päätekohta sijoitettaisiin siihen, missä Päijänteen tie haarautuu Itäisestä Viertotiestä.

Toista vaihtoehtoa vastaan, nimittäin että väliaikainen Käpylän linjan lähtisi siitä viertotien kohdasta, mihin Sturenkatu päättyy, ja sieltä viimeksi mainittua katu pitkin jatkuisi Pakaankadulle, voidaan tosin muistuttaa, että raitiotie matka siten pitenisi. Kun tämä pidennys ei tulisi huomattava, ainoastaan noin 350 metriä, ja raitiotielinjat muuallakin kaupungissa tekevät samanlaisia mutkia, ei tähän epäkohtaan kuitenkaan liene pantava sanottavaa merkitystä, varsinkin kun linjan johtaminen leveää Sturenkatua pitkin muuten näyttää erittäin sopivalta. Komitea pyytää sentähden osaltaan saada puoltaa myöntymistä ehdotukseen, että linja johdettaisiin Sturenkatua pitkin.

Lähetekirjat palautuvat tämän mukana.

Komitean puolesta:

Jarl W. Andersin.

Harald Dalström.

Komitean mietintö ehdotuksineen Helsingin kaupungin sairaalahallinnon ohjesäännöksi, kaupungin sairaalain säännöiksi, sairaalain tiliviraston johtosäännöksi ja kaupungin sairaanhoitajatarkoulun ohjesäännöksi.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Viime maaliskuun 18 päivänä esiteltäessä kaupungin sairaalaylihallituksen kirjelmän kera toukokuun 4 päivältä 1923 Kaupunginvaltuustolle lähettämiä ehdotuksia Helsingin kaupungin sairaalain, sairaalain tiliviraston ja kaupungin sairaanhoitajatarkoulun ohjesäännöiksi (*Kvston pain. asiakirj. n:o 2 vuodelta 1925, siy. 26—41*), joita rahatoimikamari, hankittuaan revisionikonttorin lausunnon, oli uudestaan muovaillut (*sama pain. asiakirj., siv. 5—20*), päätti Valtuusto uudestaan laadittuttaa ensinmainitun ohjesäännön siten, että se jaettaisiin kahteen osaan, nimittäin kaupungin sairaalain ohjesääntöön, joka kunnallislain säännösten mukaisesti alistettaisiin läänin maaherran vahvistettavaksi, ja kaupungin sairaalain yleisiin sääntöihin, jotka vahvistaisi Valtuusto. Tätä työtä suorittamaan ja kahta muuta edellä mainittua ehdotusta tarkastamaan asetti Valtuusto komitean, jonka myös oli hankittava terveydenhoitolautakunnan lausunto esillä olevista ehdotuksista ja johon valittiin allekirjoittaneet Idman, Tollet ja Ryömä sekä professori Antti Tulenheimo ja asioitsija Armas Patokoski. Molemmat viimeksi mainitut vapautettiin myöhemmin pyynnöstään komitean jäsenyydestä, ja Valtuusto valitsi heidän sijaansa komiteaan viime huhtikuun 8 päivänä allekirjoittaneen Lundsonin sekä seuraavan toukokuun 13 päivänä allekirjoittaneen Pietikäisen.

Komitealla, joka perustautui viime huhtikuun 16 päivänä allekirjoittanut Idman puheenjohtajana, on tehtävänsä suoritettuaan kunnia Kaupunginvaltuustolle antaa jäljempänä seuraava mietintö ehdotuksineen.

Asiantuntijana on komitean töihin ottanut osaa Kaupunginvaltuuston toinen sihteeri, filosofianmaisteri K. Rein.

Ennenkuin komitea ryhtyi yksityiskohtaisesti käsittelemään sille annettuja ehdotuksia, pyysi komitea terveydenhoitolautakunnan lausuntoa näistä, joka lausunto annettiin viime huhtikuun 30 päivänä ja pannaan tämän oheen (liite I). Terveydenhoitolautakunta on siinä, paitsi muita muistutuksia, Helsingin kaupungin sairaalain ohjesääntöehdotusta vastaan yleiseltä terveydenhoitokannalta huomauttanut, että sairaalahallituksen ainoastaan olisi hoidettava kaupungin sairaalain taloudellista hallintoa, jota vastoin sairaanhoidon johto ainakin kulkutautisairaalassa ja tuberkulosipotilaille tarkoitetuissa sairaaloissa olisi uskottava terveydenhoitolautakunnalle. Kun tämä muistutus on periaatteellista laatua ja lautakunnan toivomuksen toteuttaminen tietäisi sairaalahallinnon nykyisen järjestysmuodon perinpohjaista muuttamista, on komitea katsonut olevan ensin kosketeltava tätä asian puolta.

Kaupungin nykyinen sairaalaylihallitus perustettiin Kaupunginvaltuuston toukokuun 25 päivänä 1915 tekemällä päätöksellä pääasiallisesti terveydenhoitolautakunnan jo silloin yhdelle lautakunnalle liian moninaisten ja rasittavain työtehtävien helpottamiseksi. Siitä lähtien on sekä sairaalahallinto- että varsinainen terveydenhoitotoiminta käynyt yhä enemmän voimia kysyväksi ja työlääksi, ja uusia tehtäviä on odotettavina molemmilla näillä aloilla. Sairaalain hallinnon aikaisempaan järjestysmuotoon palaaminen, vaikkakin vain osittain, on näin ollen näyttänyt komiteasta vähemmän hyvin harkitulta, erittäinkin kun kaupungin sairaalaylihallitus sen vuosikymmenen kuluessa, minkä sen toiminta on käsittänyt, ei ylipäätään ole antanut aihetta oikeutettuihin muistutuksiin. Mitä taas tulee terveydenhoitolautakunnan väitteeseen, että nykyinen järjestysmuoto on vastoin terveydenhoitosääntöä, ei komitea voi siihen yhtyä. Komitea pyytää tässä kohden ainoastaan viitata vuosina 1913 ja 1915 annetuissa komiteanmietinnöissä kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämisestä (*Kvston pain. asiakirj. n:o 60 vuodelta 1913*, siv. 21—22, ja *n:o 61 vuodelta 1915*, siv. 2) asiasta oleviin selvityksiin. Hiljattain laaditussa uuden terveydenhoitosäännön ehdotuksessa niinikään on, jo voimassa olevan käytännön mukaisesti, määräys kaupunkien oikeudesta jättää kunnallisten sairaalain hoito erityisille elimille. Näistä syistä ei komitea ole katsonut voivansa puoltaa terveydenhoitolautakunnan esitystä, mikäli koskee kunnan sairaalain hallintoa. Muita lautakunnan esittämiä muistutuksia kosketellaan tuonnempana, mikäli komitea sitä on pitänyt tarpeellisena, niiden yksityismääräysten yhteydessä, joita ne lähinnä koskevat.

Tehtävänsä mukaisesti on komitea jakanut kaupungin sairaalaohjesäännön ehdotuksen säännökset kahteen ryhmään, joista toinen muodostaisi Helsingin kaupungin sairaalahallinnon ohjesäännön, joka on tarkoitettu läänin maaherran vahvistettavaksi, toinen Helsingin kaupungin sairaalain säännöt, jotka vahvistaisi Kaupunginvaltuusto. Ohjesääntö tulisi pääasiassa Helsingin kaupungin

sairaalahallinnosta vuonna 1916 vahvistetun ohjesäännön, säännöt taas vuonna 1909 vahvistettujen Marian sairaalan sääntöjen sijaan, joita viimeksi mainittuja on nou-
datettu myös muissa kunnan sairaaloissa. Jakaessaan pykälää hallinto-ohjesään-
töön ja sääntöihin on komitea menetellyt siten, että säännökset, joiden on katsottu
vaativan maaherran vahvistamista, on sisällytetty ohjesääntöön, muut sääntöihin.

Komitean muuten toimittama kaikkien puheenalaisten ehdotusten tarkastus
on saattanut komitean tekemään niihin lukuisia muutosehdotuksia. Muutamat
niistä tarkoittavat asiallisia muutoksia ja oikaisuja. Muodolliset muutokset on
katsottu tarpeen vaatimiksi osin siitä syystä, etteivät ehdotukset eräiltä kohdin
ole olleet muiden uudempain kunnallisten ohje- ja johtosääntöjen mukaiset, osin
syystä, että suomen- ja ruotsinkieliset tekstit monin paikoin, eritoten rahatoimi-
kamarin ehdotuksessa, eivät ole pitäneet yhtä toistensa kanssa, osin vihdoin
koska tekstien kielellistä muotoa ei ole pidetty täysin tyydyttävänä.

Komitea pyytää seuraavassa jokaiseen ehdotukseen nähden lyhyesti selostaa
tekemänsä muutosten sisällystä ynnä tärkeimpiä niistä syistä, jotka ovat ne
aiheuttaneet, sekä eräitä muita tämän yhteydessä olevia seikkoja. Tässä selon-
teossa sivuutetaan kuitenkin puhtaasti muodollista laatua olevat ja vähemmän
tärkeät asialliset muutokset. Kursivoimiset komitean ehdotuksissa (liitteet II—V)
osoittavat poikkeuksia rahatoimikamarin ehdotuksista.

Komitean ehdotuksessa Helsingin kaupungin sairaalahallinnon ohjesäännöksi
(liite II) on 1 §:ssä (vastaa rkmrin ehdotuksen 16 §:ä) sanat »kaupungin poliklinik-
kain» vaihdettu sanaan »sairaalapoliklinikkain». Viimeksi mainitulla lausetavalla
on komitea tässä, samoin kuin 6 §:n c 8 kohdassa sekä sairaalasääntöehdotuksensa
7 ja 13 §:ssä, tarkoittanut niitä poliklinikkoja, jotka ovat järjestetyt sairaalain
yhteyteen ja ovat välittömästi niiden alaisia. Sellaiset poliklinikat kuin tuberku-
lootisten poliklinikka sekä useat kaupungin avustamat poliklinikat olisivat näin
ollen, samoin kuin tähän asti, terveydenhoitolautakunnan alaiset. Komitea on siis
tässä kohden yhtynyt terveydenhoitolautakunnan lausunnossa esitettyyn käsityk-
seen. Samaan pykälään on lisätty uusi, sairaalatarkastajaa koskeva kohta sekä
siinä mainittu asetukset, jotka määräävät terveydenhoitolautakunnan toimi-
vallan sairaanhoitoasioissa. Ruotsinkieliseen tekstiin on sitä paitsi revisionikon-
torin ehdotuksen mukaisesti pantu lausetapa »Helsingfors stads sjukhus», jota
rahatoimikamarikin on perusteluissaan puoltanut, mutta pannut ainoastaan
suomenkieliseen tekstiin. — 2 (17) §:n 2 kohdasta on sanat »pienempäin sairaa-
lain» erehdyttävänä poistettu. — Samasta syystä, kuin 1 §:n ruotsinkielisen tekstin
muutos on tehty, on myös muutettu ruotsinkielisen tekstin 3 (18) §:ä. — Sairaala-
hallituksen kokoonpanoa y. m. koskevat 4 (19) §:n määräykset on asiallisesti pysy-
tetty sinällään rahatoimikamarin ehdotuksen mukaisesti. Komitean jäsen, alle-
kirjoittanut Ryömä, on kuitenkin, jotta jäsenten vaali todella olisi suhteellinen,
kuten kunnallislaki edellyttää, ehdottanut, että Valtuusto valitsisi hallituksen

Kaupungin
sairaala-
hallinnon
ohjesääntö

kaikki kahdeksan jäsentä. — Komitea on 5 (20) §:n 1 kohtaan palauttanut kaupungin sairaalaylihallituksen ehdotuksessa olevan määräyksen, että sairaalahallitus on päätösvaltainen viiden jäsenen ollessa saapuvilla; rahatoimikamari on pitänyt ainoastaan neljän jäsenen läsnäoloa tarkoitusta varten tarpeellisenä. Saman pykälän 4 kohta on laajennettu siten, että hallitus olisi oikeutettu kokouksiinsa kutsu-
maan myös kunnallisia viranpitäjiä, jotka eivät ole sen alaisia. — 6 (21, 22 ja 23) §:än, joka on jaettu aliosastoihin a), b) ja c), on c 1 kohtaan niiden virkojen joukkoon, joiden täyttämisestä hallituksen on annettava lausunto, lisätty sairaalain tiliviraston kamreerinvirka, jota komitea on pitänyt siksi tärkeänä, että sen haltija olisi Kaupunginvaltuuston valittava. Saman pykälän c 2 kohtaa on selvennetty ja c 3 kohta kokonaan poistettu, koska hallituksen valitut jäsenet 4 §:n mukaan eivät eroaisi vuoroonsa, vaan kaikki yhtäikaa. Niiden c 4 kohdassa olevien virkain luetteloa, joiden täyttäminen kuuluisi hallitukselle, on täydennetty sihteerin- ja kanslistinviroilla, jota vastoin tiliviraston kamreerinvirka on edellä mainitusta syystä siitä poistettu. Selvennetty on c 6 kohdan määräystä siihen suuntaan, että hallituksen valta myöntää palkkiota viransijaisille virkalo-
man ajaksi on rajoitettu niihin tapauksiin, jolloin määräraha tätä tarkoitusta varten on olemassa. Komitea pyytää c 8 kohtaan nähden huomauttaa, että tämä kohta, paitsi sairaalain poliklinikoissa poikkeuksellisesti esiintyviä maksuja (ks. sairaalasääntöehdotuksen 13 §:n 2 kohtaa), tarkoittaa eräitä sairaaloissa suori-
tettavia vähäpätöisiä maksuja; semmoisia ovat desinfioimismaksut, maksut tilapäisesti ravittujen henkilöjen, eritoten Nikkilän mielisairaalan potilaiden vieraile-
vain omaisten ruuasta, kyytiraha, niinikään Nikkilän sairaalassa, maksut särje-
tyistä esineistä (määrätty prosentti niiden ostoarvosta), maksut poikkeuksellisesta tavarain kuljetuksesta kulkutautisairaalan autolla y. m. — Ehdotuksen 8 (35) §:än on lisätty uusi kohta, joka koskee hallituksessa ja sen alaisissa laitoksissa palve-
levien viranpitäjiin palkkausta.

Kaupungin
sairaalain
säännöt.

Komitean ehdotus Helsingin kaupungin sairaalain säännöiksi (liite III) on katsottu olevan varustettava hallinto-ohjesääntöön viittaavalla alkulauseella. — Poistettu on 1 §:n 2 kohdasta ensimmäinen lause, joka koskee erilaatuisia poliklinikkoja, koska säännös tässä yhteydessä on tarpeeton. Saman pykälän 3 kohdassa sairaalahallitukselle myönnetyn vallan välttämättömän tarpeen sat-
tuessa tilapäisesti lisätä sairassijain lukua, jonka toimivallan terveydenhoito-
lautakunta on halunnut saada itselleen siirretyksi, on komitea ehdotuksessaan pysyttänyt hallituksella, jota kaupungin sairaaloita tuntevana lieenee pidettävä
hyvin sopivana arvostelemaan tämän laatuasiaita. — 2 §:n viimeinen kohta on poistettu, koska sairaanhoitajatarkoulun yhteys Marian sairaalan kanssa ainoastaan on väliaikainen ja koulu Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan vatedes tulee sijoitettavaksi uuteen tuberkulosisairaalaan. — 3 §:n ruotsin-
kielisessä tekstissä on sanan »koppor» sijaan pantu sana »smittkoppor», jota vastoin

nimitys »fläcktyfus», jonka sijasta terveydenhoitolautakunta on tahtonut käyttää sanaa »fläckfeber», on sinänsä pysytetty. — Ehdotuksen 4, 5 ja 6 §:stä on määräykset potilaiden kotipaikkaoikeudesta Helsingin kaupungissa poistettu, koska yleinen säännös tästä on 9 §:ssä. — Ehdotuksen 6 §:än on lisätty määräys, että Lapinlahden keskuslaitoksessa olevalle kaupungin vastaanotto-osastolle on otettava etupäässä akuuttista mielisairautta potevia henkilöitä. — Sana »poliklinikkojen» on 7 §:ssä, komitean edellä lausuman periaatteellisen käsityksen mukaisesti, vaihdettu sanaan »sairaalapoliklinikkojen». — Tarpeettomana on 8 § poistettu. — Sama koskee 11 (12) §:n 1 kohdan toista lausetta. — 12 (13) §:n 2 kohta on niinikään poistettu, syystä että maksuttoman kuolintodistuksen antaminen sairaalassa kuolleista henkilöistä on määrätty voimassa olevissa asetuksissa. — 13 (14) §:n 1 kohdassa on sanan »vahvistaa» sijaan pantu sana »hyväksyy», koska pykälässä mainittu taksa on maaherran eikä Kaupunginvaltuuston vahvistettava. — 15—17 ja 19—23 (24—26 ja 28—32) §:ssä on määräyksiä asianomaisten viranpitäjän asettamisesta täydennetty säännöksillä, että virat on julistettava avonaisina haettaviksi sekä että hallituksen on annettava lausunto hakijoista. — 15 (24) §:stä on komitea poistanut toisen kappaleen, osin koska sairaalatarkastajan itseoikeutettu jäsenyys sairaanhoitajatarkoulun johtokunnassa on pidetty tarpeettomana, osin syystä että mainitun kappaleen muu sisällys on pääasiassa lausuttu hallinto-ohjesäännön 4 (19) §:ssä ja puheenalaisen 15 §:n viimeisessä kappaleessa. Viimeksi mainitussa kappaleessa on niinikään tästä johtuva poisto tehty. Uusi on tässä pykälässä 5 kohta, joka on siirretty sairaalain tiliviraston johtosäännöstä (3 §:n 11 kohta). — 16 (25) §:n 3 kohdassa oleva määräys, että sihteerin tulee toimittaa tutkimuksia saapuneitten valitusten johdosta, on poistettu, koska hallitukselle on katsottu olevan varattava oikeus antaa sellaisen tutkimuksen toimittaminen tehtäväksi henkilölle, jonka se katsoo siihen sopivaksi. — 18 (27) §:n ensimmäisessä kappaleessa on menettelyä sairaalajohtajan määräämisestä selvennetty. Saman pykälän 5 kohta on uusi ja samansanainen kuin seuraavan pykälän vastaava kohta (3 kohta). — 19 (28) §:än nähden on terveydenhoitolautakunta lausunut toivomuksen, että kulkutautisairaalan ja vastaisen tuberkulosisairaalan ylilääkärit valittaisiin terveydenhoitolautakunnan ehdotuksesta, jonka lautakunnan lausunto muuten aina olisi hankittava ylilääkärinvirkoja täytettäessä. Kun terveydenhoitolautakuntaa, sairaalahallituksessa edustaa itseoikeutettu jäsen, nimittäin ensimmäinen kaupunginlääkäri, ei komitea kuitenkaan ole puolestaan voinut kannattaa tätä poikkeusta muuten noudatetusta tavasta valita kaupungin sairaalain viranpitäjät. Saman pykälän 17 kohtaan nähden on allekirjoittanut Idman eroavana mielipiteenään lausunut, että kohta olisi poistettava, sillä lääkintölaillisia ruumiinavauksia ei ylilääkäri ole oikeutettu toimittamaan, koska ne asetusten mukaisesti kuuluvat valtion lääkärille, ja muiden ruumiinavausten toimittamiseen vaaditaan vainajan omaisten lupa, minkätähden koko tämä asia olisi sopivasti järjestettävä kussakin eri tapauksessa näiden ja sairaalalääkärien kesken teh-

dyllä sopimuksella. — 21 (30) §:än on komiteasta, joka muuten on havainnut säännöksen apulaislääkärin asettamisesta kolmen vuoden ajaksi tarkoituksenmukaiseksi, näyttänyt olevan tehtävä sitä sisällystä oleva lisäys, että apulaislääkäri, jos erityiset asianhaarat sitä vaativat, voidaan kerran valita uudelleen kolmivuotiskaudeksi. — 23 (32) §:ssä on 4 kohta selvennetty vaihtamalla sana »apuhenkilökunta» sanoihin »yhteismäärärahasta palkattu henkilökunta». — 24 § on uusi ja samaa sisällystä kuin useimpain kunnallisten johto- ja ohjesääntöjen vastaava pykälä.

Sairaalan
tiliviraston
johtosääntö.

Sairaalan tiliviraston johtosäännön (liite IV) 2 §:än on komitea lisännyt kolme uutta kohtaa (2—4 kohta), joihin on yhdistetty määräykset tiliviraston viranpitäjäin asettamisesta. Niinkuin edellä on toisessa yhteydessä huomautettu, on komitea katsonut viraston kamreerinviran olevan Kaupunginvaltuuston täytettävä, ja 2 kohta on laadittu tämän mukaisesti. Kirjanpitäjänviran täyttämistä, josta aikaisempain ehdotusten määräykset on havaittu keskenään riittäisi (vrt. sairaalan ohjesääntöehdotuksen 23 §:n 5 kohtaa ja tiliviraston johtosääntöehdotuksen 5 §:n 1 kohtaa), on 3 kohtaan pantu määräys, että sairaalahallitus ottaa kirjanpitäjän kamreerin annettua lausunnon hakijoista. Konttoriapulaiset ja vahtimestarin (4 kohta) taas ottaisi kamreeri eikä sairaalatarkastaja. — 3 §:stä on 11 kohta poistettu ja siirretty sairaalasäännön 15 (24) §:än (5 kohta), johon se oikeastaan näyttää kuuluvan. — 4 §:n 3 kohdasta on poistettu sanat »kontrolloida menojen asianmukaisuutta», johon tehtävään tiliviraston kamreerin ei pitäne ryhtyä. Saman pykälän 7 kohdassa kamreerille pantua velvollisuutta sairaalatarkastajan estyneenä ollessa hoitaa hänenkin virkatehtäviään on selvennetty siten, että tämä velvollisuus kohdistuu myös sairaalatarkastajan kesälomaan. — Samanlainen selvennys on tehty 5 §:än, mitä tulee kirjanpitäjän velvollisuuteen hoitaa kamreerinvirkaa. Tästä pykälästä on muuten 1 kohta, jonka sisällys on siirretty 2 §:än, poistettu ja pykälään lisäksi tehty se muutos, että ohjeita kirjanpitäjille ja konttoriapulaisille antaisi ainoastaan kamreeri, joka 4 §:n 1 kohdan mukaan johtaa viraston töitä. — Komitean lisäämä 7 § on samaa sisällystä kuin sairaalasäännön uusi 24 §.

Sairaanhoidajatar-
koulun ohjesääntö.

Ehdotuksessaan sairaanhoitajatar-koulun ohjesäännöksi (liite V) on komitea säilyttänyt kaupungin sairaalaylihallituksen ehdottaman nimityksen »ohjesääntö» ja viittaa tässä kohden siihen perusteluun, joka sisältyy valiokunnan mietintöön n:o 2 eräiden johto- ja lautakuntien johto- ja ohjesääntöjen uudistamisesta (*Kaupunginvaltuuston pain. asiakirj. n:o 28 vuodelta 1920*, siv. 3); rahatoimikamari on koulua koskevien määräysten yhdistäväksi nimitykseksi ehdottanut sanan »johtosääntö». — Kun sairaanhoitajatar-kouluun kuuluvaa valmistavaa koulua ja oppilaskotia on pidetty niin tärkeinä, että ne olisi mainittava heti ohjesäännön alussa, on komitea 1 §:än liittänyt niitä koskevan uuden kohdan. — 3 §:n 1 kohdasta on pois-

tettu määräys, että sairaalatarkastaja on koulun johtokunnan itseoikeutettu jäsen, mikä komitean mielestä ei ole välttämätöntä. Komitean jäsen, allekirjoittanut Ryömä, on sen lisäksi vaatinut, ettei myöskään Marian sairaalan johtajan eikä ylihoitajattaren pitäisi olla johtokunnan itseoikeutettuja jäseniä, vaan olisi sairaalahallituksen valittava kaikki jäsenet. Terveystieteiden lautakunnan ehdotukseen, että lautakunta valitsisi yhden johtokunnan jäsenen, ei komitea ole yhtynyt, koska takeita johtokunnan tarpeellisesta asiantuntemuksesta on katsottu olevan olemassa myös komitean ehdottamalla tavalla kokoonpannussa johtokunnassa. Se seikka että johtokunnan kokoonpano, sittenkuin koulu on siirretty Marian sairaalasta, ehkä on muutettava, ei ole jäänyt komitealta huomaamatta, mutta tämä kysymys näyttää olevan käsiteltävä vasta siirron jälkeen. — 4 §:n määräys, että johtokunnan on kokoonnuttava myös jonkun sen jäsenen pyynnöstä, on tarpeettomana poistettu. — 5 §:n 8 kohdasta on poistettu määräys ajasta, jonka kuluessa johtokunnan on toimitsijalle annettava tiedot talousarvioehdotuksen laatimista varten, ja sijaan on pantu määräys, että tiedot on annettava määrättyinä aikoina. Saman pykälän 9 kohta on tarpeettomana poistettu. — Sama koskee 7 §:n 4 kohtaa. — 8 §:n 2 kohtaa on muutettu siten, että opetusta koulussa kahdella peräkkäisellä kurssilla annettaisiin suomeksi ja joka kolmannella kurssilla ruotsiksi eikä joka toisella kurssilla suomeksi ja joka toisella ruotsiksi, koska kaupungin asukkaista on n. $\frac{2}{3}$ suomenkielisiä ja n. $\frac{1}{3}$ ruotsinkielisiä. Allekirjoittaneet Ryömä ja Pietikäinen ovat katsoneet joka neljäs vuosi alkavan ruotsinkielisen kurssin vastaavan paremmin sairaaloita ja sairaalapoliklinikoita käyttävän ruotsinkielisen väestön suhdetta vastaavaan suomenkieliseen ja tämän mukaisesti ehdottaneet, että opetusta kolmella peräkkäisellä kurssilla annettaisiin suomeksi ja ainoastaan joka neljännellä ruotsiksi. Allekirjoittanut Tollet on sitä vastoin puoltanut kaupungin sairaalaylihallituksen tekemää, rahatoimikamarin kannattamaa ehdotusta muuttamattomana hyväksyttäväksi. — 9 §:än nähden ovat allekirjoittaneet Ryömä ja Pietikäinen ehdottaneet, että määräys täydellisen tyttökoulun käymisestä tai vastaavan tietomäärän omaamisesta kouluun pääsyn ehtona muutettaisiin siten, että suoritettu ylempi kansakoulukurssi tai sitä vastaavat tiedot riittäisivät tarkeitukseen. — Lopuksi on 10 §:ä täydennetty määräyksellä, että siinä mainitut maksut ovat sairaalahallituksen vahvistettavat.

Edellä lausutun nojalla komitea kunnioittaen esittää, että Kaupunginvaltuusto päättäisi:

hyväksymällä tämän oheisen ehdotuksen Helsingin kaupungin sairaalahallinnon ohjesäännöksi, anoa läänin maaherralta sen vahvistamista sekä samannimisen, Uudenmaan läänin kuvernöörin kesäkuun

2 päivänä 1916 vahvistaman johtosäännön ja niinikään kuvernöörin maaliskuun 13 päivänä 1909 vahvistamain Marian sairaalan sääntöjen kumoamista; sekä,

edellyttäen maaherran myöntyvän tähän anomukseen, hyväksyä tämän oheiset ehdotukset Helsingin kaupungin sairaalain säännöiksi, Helsingin kaupungin sairaalain tiliviraston johtosäännöksi ja Helsingin kaupungin sairaanhoitajatakoulun ohjesäännöksi sekä määrätä, että ne tulevat voimaan samaan aikaan kuin edellä mainittu kaupungin sairaalahallinnon ohjesääntö.

Helsingissä, lokakuun 19 päivänä 1925.

Gust. Rud. Idman.

Artur Tollet.

Johannes Lundson.

Hannes Ryömä.

Fiina Pietikäinen.

Harald Dalström.

HELSINGIN
TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA.

*Helsingissä,
huhtik. 30 p:nä 1925.*

Kaupunginvaltuuston kaupungin sairaalain ohjesääntöehdotusta y. m. tarkastamaan asettamalle komitealle.

N:o 118.

Sittenkuin komitea kuluvaan huhtikuun 16 päivänä on pyytänyt terveydenhoitolausunnon lausuntoa rahatoimikamarin ehdotuksista Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi sekä sairaalain tiliviraston ja kaupungin sairaanhoitajatakoulun johtosäännöksi, saa terveydenhoitolautakunta kunnioittaen esittää seuraavaa.

Tehtäessä kyseessä olevaa ehdotusta Helsingin kaupungin sairaalain ohjesäännöksi ei terveydenhoitolautakuntaa koskevia säännöksiä asetuksessa terveydenhoidosta, annettu 22 päivänä joulukuuta 1879, ole tarpeelliseen huomioon otettu. Tämän asetuksen mukaan ei Helsingin kaupungin sairaalain hallitukselle oikeastaan pitäisi voida uskoa muuta kuin sairaalain taloudellinen hoito, jota vastoin kaikki mitä terveydenhoitoa koskee pitäisi olla terveydenhoitolausunnon tehtävänä. Varsinkin täytyy katsoa aivan vääräksi ja vastoin terveydenhoitosääntöä sekä sitäpaitsi käytännöllisessä suhteessa epäsovivaksi riistää terveydenhoitolausunnon kaiken vaikutusvallan toimintaan kulkutautisairaalaissa ja muiden sairaalain osastoissa, joissa tarttuvia tauteja potevia henkilöitä hoidetaan, esimerkiksi osastoissa tuberkulosia potevien hoitoa varten. Vastaahan nimittäin terveydenhoitolautakunta ensi sijassa taistelemisesta näitä tauteja vastaan. Viime vuosien kokemus onkin selvästi osoittanut, että terveydenhoitolausunnon toimintavapaus taistelussa tarttuvia tauteja vastaan rajoitetaan liian, niin kauan kuin tämä lautakunta ei suoraan voi järjestää sairaalain toimintaa. Nyt on kuitenkin tahdottu rajoittaa terveydenhoitolausunnon toimivalta vieläkin enemmän kuin aikaisemmin siten, että tähän ehdotukseen on otettu säännös siitä, että kaikki kaupungin poliklinikatkin olisivat kaupungin sairaalain hallituksen alaisia, mikä ei suinkaan ole tarpeen vaatima ja ilmeisesti on vastoin voimassa olevaa terveydenhoitosääntöä.

Terveydenhoitolausunnon mielestä olisi epäilemättä yleiseltä terveydenhoitokannalta oikeinta, että kyseessä oleva ohjesääntö muutettaisiin siihen suuntaan, että Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen tulisi pitää huolta ainoastaan sairaalain taloudellisesta hoidosta, jota vastoin sairaanhoidon johtaminen ainakin kulkutautisairaalaissa ja sairaaloissa tuberkulosia potevia henkilöitä varten uskottaisiin terveydenhoitolausunnon alle. Jos katsotaan, ettei tällainen muutos ehdotukseen voisi tulla kysymykseen, olisi kaikissa tapauksissa, jottei voimassa olevaa terveydenhoitosääntöä tulisi loukatuksi, seuraavat muutokset ehdotukseen tehtävä:

1 §. Säännös kolmannessa kohdassa olisi muutettava siten, että sairassijojen jako tapahtuisi terveydenhoitolausunnon esityksestä, sen jälkeen kuin Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen lausunto on hankittu.

3 §. Viimeisen lauseen pitäisi kuulua: Sitäpaitsi voidaan, kun terveydenhoitolautakunta pitää sellaista tarpeellisena, mikäli tila sallii j. n. e.

5 §. Toisen kohdan viimeisen lauseen pitäisi kuulua: Johtosäännön elänteelle antamisesta vahvistaa terveydenhoitolautakunta Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen esityksestä.

9 §. Jotta täysi varmuus voisi olla olemassa siitä että, kun potilaita otetaan sairaaloihin tuberkulosia sairastavia varten, niitä toivomuksia tulee otetuksi tarpeelliseen huomioon, jotka ovat varteen otettavat tartunnan levittämisen estämiseksi, pitäisi ylilääkärin ottaa potilaita sellaisiin osastoihin yksissä neuvoin kaupungin tuberkulosilääkärin kanssa, ja olisi tämä § siis muutettava tähän suuntaan.

12 §. Sama muutos olisi tehtävä 12 §:än, mikäli se koskee potilaiden päästämistä sairaaloista tuberkulosia sairastavia varten.

16 §. Niinkuin jo on huomautettu, on aivan väärin, että kaikki poliklinikat, siis myöskin hammasklinikka ja yksityisten lääkärien kaupungin avustuksella ylläpitämät poliklinikat, olisivat Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen alaisia. Säännös tämän §:n ensimmäisessä kohdassa pitäisi sentähden muuttaa siten, että ainoastaan sellaiset poliklinikat, jotka suoranaisesti ovat erinäisen sairaal-osaston yhteydessä ja joissa sairaalan vakinaisessa palveluksessa oleva lääkäri pitää lääkärinhoidosta huolta, olisivat Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen alaisia. Tämän mukaisesti pitäisi myös 14 ja 23 §:ssä olevat säännökset, jotka koskevat maksuja poliklinikoissa, muuttaa.

23 §. Koska yleisen terveydenhoidon kannalta on sängen tärkeätä, että kulku-tautisairaalan ja tuberkulosisairaalan ylilääkäreillä on tarpeellisia erikoistietoja, pitäisi nämä ottaa virkaan terveydenhoitolautakunnan esityksestä, jonka lausuntoa muuten aina olisi pyydyttävä ylilääkärinvirkojen täyttämistä koskevista asioissa.

Koska kokemus on osoittanut, että sairaanhoitajattariksi kasvatettaessa ei ainoastaan sairaanhoidon, vaan myöskin yleisen terveydenhoidon tarve olisi varteen otettava, olisi Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulun johtosäännön 3 § muutettava siten, että terveydenhoitolautakunta valitsisi yhden johtokunnan jäsenistä.

Mitä näiden ehdotusten muihin säännöksiin tulee, ei terveydenhoitolautakunta ole katsonut syytä olevan ehdottaa mitään muutoksia, mutta katsoo olevan syytä vielä huomauttaa, että ruotsinkielinen nimitys »fläcktyfus» olisi vaihdettava sanaan »fläckfeber».

Terveydenhoitolautakunnan puolesta:

O. v. Hellens.

Viktor Björkqvist.
v. t.

*Komitean ehdotus:***Helsingin kaupungin sairaalahallinnon ohjesääntö ¹⁾.**

Uudenmaan läänin Maaherran vahvistamakuun .. päivänä 192..

1 (16) §.

Helsingin kaupungin (*poist.*) sairaalain (*poist.*), *sairaalapoliklinikkain ja sairaanhoitajatarkoulun sekä* sairaalain tiliviraston ylin johto ja hallinto kuuluu Helsingin kaupungin sairaalain hallitukselle.

Hallitus on suorastaan kaupunginvaltuuston alainen.

Sairaalahallintoa varten on oleva sairaalatarkastaja.

Terveystenhoitolautakunnan määräysvallasta sairaanhoitoasioissa säädetään (poist.) terveydenhoitosäännössä ja *Helsingin kaupungin terveydenhoitojärjestyksessä.*

2 (17) §.

Jokaisessa kaupungin vakinaisessa sairaalassa pitää olla (*poist.*) johtaja, yksi tai useampia ylilääkäreitä, tarpeellinen määrä *ali- ja* apulaislääkäreitä sekä muita virkamiehiä ja sairaanhoitohenkilökuntaa (*poist.*) sairaalan *menosäännön* mukaan.

(*Poist.*) Tilapäisten *sairaalain lääkärien ja* henkilökunnan lukumäärän ja toimien laadun määrää kaupunginvaltuusto.

3 (18) §.

Sairaalahallinnon tilejä hoitaa erityisen johtosäännön mukaan sairaalain tilivirasto; *sen* kassavirastona on rahatoimikonttori.

4 (19) §.

Sairaalahallitukseen kuuluu kahdeksan jäsentä, joista kaupunginvaltuusto valitsee kuusi vuodeksi kerrallaan (*poist.*); ensimmäinen kaupunginlääkäri ja sairaalatarkastaja ovat hallituksen itseoikeutettuja jäseniä.

Jos valittu jäsen eroaa ennen toimikautensa päättymistä, on hallituksen siitä ilmoitettava kaupunginvaltuustolle uuden jäsenen *valitsemista varten (poist.)* jälellä olevan toimikauden ajaksi.

Valituista jäsenistä valitsee kaupunginvaltuusto yhden puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi vuodeksi kerrallaan.

Hallitusta avustavat sihteeri, kanslisti ja muu tarpeellinen kansliahenkilökunta.

5 (20) §.

Sairaalahallitus kokoontuu puheenjohtajan tai, tämän *estyneenä* ollessa, varapuheenjohtajan kutsusta kerran kuukaudessa tai useammin, jos *tarve niin vaatii*

¹⁾ Hakasissa olevat pykälänumerot osoittavat rahatoimikamarin Helsingin kaupungin sairaalain ohjesääntöehdotuksen vastaavia numeroita,

taikka vähintään kaksi jäsentä sitä *pyytää*. Hallitus on päätösvaltainen, kun vähintään *viisi* jäsentä on saapuvilla.

(Poist.) *Sekä puheenjohtajan että varapuheenjohtajan ollessa estyneinä (poist.) valitaan tilapäinen puheenjohtaja (poist.).*

Päätös tehdään *yksinkertaisella ääntenenemmistöllä*; äänten käydessä tasan *ratkaisee* puheenjohtajan ääni.

Hallituksen kokouksiin *saatakoon kutsua (poist.) hallituksen alaisia toimihenkilöitä ja muita kaupungin viranpitäjiä*, joiden kuulemista hallitus pitää tarpeellisena. Nämä ottakoot osaa neuvotteluihin, mutta ei päätösten tekoon.

Jos puheenjohtaja taikka saapuvilla oleva jäsen haluaa tarkemmin tutustua asiakirjoihin käsiteltäväksi otetussa asiassa, on *hänelle varattava* siihen *tilaisuus aina* seuraavaan kokoukseen saakka.

Kokouksessa on pidettävä pöytäkirjaa, *jossa on mainittava läsnäolevat* jäsenet, käsitellyt asiat ja tehdyt päätökset, *viimeksi mainitut* lyhyin perusteluin, jos hallitus pitää sen tarpeellisena.

(Poist.) *Jäsenellä on oikeus saada eroava mielipiteensä lyhyesti pöytäkirjaan merkityksi (poist.).*

Pöytäkirjan tarkistavat puheenjohtaja ja hallituksen valitsema jäsen.

Hallituksen lähtevät kirjelmät allekirjoittaa se, joka asiata käsiteltäessä on johtanut puhetta, sekä varmentaa sihteerin (poist.).

6 (21, 22 ja 23) §.

Sairaalahallituksen asiana on:

a)

1) (poist.) valvoa sairaalain ja muiden hallituksen alaisten laitosten hoitoa sekä (poist.) *tästä annettujen sääntöjen ja määräysten noudattamista*;

2) järjestää sairaalain ja muiden hallituksen alaisten laitosten *yleinen hallinto* ja taloudelliset *asiat*;

3) valvoa, että myönnettyjä määrärahoja käytetään tarkoituksenmukaisesti ja kaupungin etua vastaavalla tavalla;

4) tehdä asianomaisille esitys tarvittavista uusista määrärahoista tai lisäyksistä aikaisemmin myönnettyihin määrärahoihin;

5) tehdä sopimuksia lääkkeiden, *sairaanhoitotavara*in ja muiden tarpeiden hankinnasta sairaaloihin;

6) ehdottaa kaupunginvaltuustolle niiden maksujen määrä, joita on suoritettava hoidosta sairaaloissa;

7) vahvistaa sairaalain ruokajärjestykset ja järjestyssäännöt;

8) tehdä tarvittaessa tilapäisiä muutoksia *potilaiden* jaoittelussa kaupungin sairaalain ja sairaosastojen kesken;

9) käsitellä kysymyksiä sairaalain uutis- ja lisärakennuksista *sekä* korjauksista (poist.); *sekä*

10) ryhtyä muuten niihin toimiin, jotka pidetään sopivina kunnan *sairaalahoidon* kehittämiseksi ja edistämiseksi;

b) (poist.)

1) *laatia vuosittain* ja *lähettää määrätyn ajan kuluessa (poist.)* rahatoimikamarille ehdotus hallituksen ja sen alaisten laitosten meno- ja tuloarvioksi seuraavalle vuodelle;

2) *antaa vuosittain* maaliskuussa kaupunginvaltuustolle ja terveydenhoitolautakunnalle (poist.) kertomus toiminnastaan *lähinnä edellisenä vuotena*, mihin

kertomukseen liitetään ne selostukset, jotka (poist.) on laatinut sairaalain hallinnosta sairaalatarkastaja ja sairaanhoidosta asianomainen sairaalajohtaja tai tilapäisen sairaalan lääkäri (poist.);

3) antaa vuosittain rahatoimikonttorille ja revisionikonttorille sekä sairaalain tilivirastolle luettelo niistä henkilöistä, joilla on oikeus hyväksyä laskuja ja muita maksua tarkoittavia asiakirjoja, sekä niistä henkilöistä, jotka saavat hallituksen puolesta antaa maksumääräyksiä; sekä

4) antaa asianomaisille valtion ja kunnan viranomaisille (poist.) ne lausunnot ja tiedot, joita hallitukselta vaaditaan;

c) (poist.)

1) antaa kaupunginvaltuustolle lausunto sairaalatarkastajan, (poist.) yli-lääkärin ja sairaalain tiliviraston kamreerin viran (poist.) täyttämisestä;

2) tehdä kaupunginvaltuustolle ehdotus sairaalan johtajan määräämisestä; (poist.)

3) ottaa virkaan ja siitä vapauttaa sairaalain alilääkärit ja apulaislääkärit sekä siitä ilmoittaa lääkintöhallitukselle;

4) ottaa virkaan ja siitä vapauttaa (poist.) sihteeri, kanslisti, toimitsijat, kirjanpitäjät, ylihoitajattaret, koneenkäyttäjät, ruokaloiden, (poist.) liinavaate-varastojen ja pesulaitosten johtajattaret sekä niiden kanssa samanarvoiset viran-pitäjät;

5) vahvistaa tässä pykälässä mainittujen viranpitäjien kesälomat sekä määrätä viransijaiset;

6) myöntää hallituksen alaisten viranpitäjien sijaisille palkkiota kesäloman (poist.) ajalta, jos määräraha tätä tarkoitusta varten on olemassa;

7) vahvistaa hallituksen jäsenten ja hallituksen alaisten viranpitäjien matkakulujen korvaus ja päiväraha matkasta, joka on tehty virka-asioissa;

8) määrätä ne maksut, joita sairaaloissa a 6) kohdassa mainittujen lisäksi tai sairaalapoliklinikoissa voivat tulla kannettaviksi; sekä

9) antaa johtosääntöjä hallituksen alaisille viranpitäjille.

7 (33) §.

(Poist.) Määräykset sairaalahallituksen, eri sairaalain ja muiden hallituksen alaisten laitosten viranpitäjien tehtävistä (poist.) sisältyvät niihin sääntöihin ja johtosääntöihin, joita asianomaiset viranomaiset antavat.

8 (35) §.

Sairalahallituksen puheenjohtajalla on menoarviossa määrätty vuotuinen palkkio. Hallituksen jäsenille, lukuunottamatta sairaalatarkastajaa, maksetaan kaupunginvaltuuston määräämät palkkiot.

(Uusi kohta) Hallituksessa ja sen alaisissa laitoksissa palvelevat viranpitäjät nauttivat palkkaa menosäännön mukaan.

Hallituksen jäsenellä ja sairaalatarkastajalla, jotka virka-asioissa tekevät matkan kaupungin ulkopuolelle, on oikeus saada korvaus matkakuluistaan ja päiväraha (poist.).

Hallituksessa ja sen alaisissa laitoksissa palvelevilla viranpitäjillä (poist.), jotka ylemmän viranomaisen toimenannosta tekevät virka-asioissa matkan kaupungista tai kaupunkiin, on oikeus saada korvaus matkakuluistaan ja päiväraha (poist.).

Kesälomasta, eläkkeestä ja muista palvelusehdoista on voimassa mitä (*poist.*) erittäin on säädetty.

9 (36) §.

Kantelu *sairaalahallituksen* alaisia viranpitäjiä vastaan tehdään, ellei kantelu tarkoita yleisen syytteen alaista rikosta, sille viranomaiselle tai virkamiehelle, joka (*poist.*) ottaa toimeen ja siitä vapauttaa sen, jota vastaan kantelu tehdään.

Liite III.

Komitean ehdotus:

Helsingin kaupungin sairaalain säännöt ¹⁾.

Sen lisäksi, mitä Uudenmaan läänin maaherran vahvistamassa Helsingin kaupungin sairaalahallinnon ohjesäännössä on säädetty, on Helsingin kaupunginvaltuustokuun .. päivänä 192. noudatettaviksi vahvistanut seuraavat kaupungin sairaalain säännöt:

1 §.

Helsingin kaupungin vakinaiset sairaalat ovat Marian sairaala, kulkutauti-sairaala, Kivelän sairaala ja Nikkilän sairaala. Sitäpaitsi on (*poist.*) kaupungilla käytettävänään Lapinlahden keskuslaitoksessa vastaanotto-osasto mielisairaita varten.

(*Poist.*) Tarvittaessa asetetaan tilapäisiä *sairaaloita*.

Kaupunginvaltuusto määrää Helsingin kaupungin sairaalain hallituksen esityksestä vakinaisten ja tilapäisten sairaalain sairassijojen lukumäärän sekä sijojen jaon sairaalain osastojen kesken. Pakottavan (*poist.*) tarpeen vaatiessa saattaa kuitenkin hallitus *tilapäisesti* sijoittaa osastolle enemmän sairassijoja kuin on määrätty tai muuttaa *niiden* jakoa osastojen kesken (*poist.*).

2 §.

Marian sairaalassa on kolme osastoa: (*poist.*) sisätautien, kirurginen ja lasten osasto. Näihin otetaan sekä *akuuttisia* että *kroonillisia tauteja sairastavia* henkilöitä.

Sairaalaan kuuluu myöskin poliklinikoita.

(*Poist.*)

3 §.

Kulkutautisairaalaan otetaan hoidettaviksi ja eristettäväksi (*poist.*) tuli-rokkoon, kurkkumätään, tuhkarokkoon, lavantautiin, pilkkukuumeseen, isoon-rokkoon tai kulkutaudin luontoiseen aivokalvontulehdukseen *sairastuneita* sekä tarkastuksen alaisiksi henkilöitä, joiden taudinoireet viittaavat siihen, että heillä *voi olla* joku (*poist.*) mainituista taudeista. Sitäpaitsi voidaan *sairaalaan ottaa, mikäli tila sallii, muihinkin* tarttuviin tauteihin sairastuneita henkilöitä.

¹⁾ Hakasissa olevat pykälänumerot osoittavat rahatoimikamarin Helsingin kaupungin sairaalain ohjesääntöehdotuksen vastaavia numeroita.

4 §.

Kivelän sairaalassa on kaksi osastoa: sisätautien osasto, jossa on aliosasto keuhkotuberkulosia sairastavia henkilöitä varten, sekä mielisairaiden osasto. Sisätautien osastolle otetaan etupäässä *kroonillisia sisätauteja potevia* ja mielisairaiden osastolle *ensi kädessä (poist.)* mielisairaita (*poist.*), jotka on ilmoitettu siirrettäviksi (*poist.*) Lapinlahden keskuslaitoksen vastaanotto-osastolta.

5 §.

Nikkilän sairaalaan otetaan (*poist.*) mielisairaita (*poist.*), *ensi kädessä sellaisia*, jotka on ilmoitettu siirrettäviksi (*poist.*) Kivelän sairaalasta tai Lapinlahden keskuslaitoksen vastaanotto-osastolta.

Sairaalan toimintaan on yhdistetty mielisairaiden antaminen elätteelle sairaalahallituksen vahvistaman johtosäännön mukaan. (*Poist.*)

6 §.

Lapinlahden keskuslaitoksessa *olevalle (poist.)* Helsingin kaupungin vastaanotto-osastolle otetaan etupäässä (*poist.*) *akuuttista mielisairautta potevia henkilöitä (poist.)*, ja on tähän nähden voimassa, mitä valtion ja Helsingin kaupungin välillä on sovittu.

7 §.

Sairaapoliklinikkojen tarkoituksena on lääkärinhoidon antaminen varattomille, Helsingin kaupungissa hengillekirjoitetuille henkilöille, jotka eivät tarvitse *sairaalahoitoa*. Poikkeustapauksissa voidaan *näissä* asianomaisen lääkärin harkinnan mukaan (*poist.*) käsitellä myöskin sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole varattomia.

(8 § *poist.*)

8 (9) §.

Sairaalan ottamisesta kaupungin sairaalaan määrää asianomaisen osaston ylilääkäri tahi ylilääkärin poissa ollessa *tai* erityisten asianhaaran vaatiessa päivistävä lääkäri.

9 (10) §.

Kaupungin sairaaloihin otetaan, ellei toisin ole säädetty, Helsingin kaupungissa hengillekirjoitettuja varattomia tai vähävaraisia sairaita. Henkilöitä, jotka eivät ole Helsingissä hengillekirjoitettuja, otettakoon *sairaaloihin ainoastaan köyhäinhoitolautakunnan esityksestä (poist.)* tai poikkeustapauksissa asianomaisen ylilääkärin (*poist.*) harkinnan jälkeen (*poist.*).

Varallisuussuhteista ja hengillekirjoituspaikasta riippumatta otetaan kulkutautisairaalaan henkilöitä, jotka Helsingissä ovat sairastuneet 3 §:ssä mainittuihin tauteihin.

10 (11) §.

Ilmoitus sairaan pyrkimisestä sairaalaan on tehtävä sitä varten *määrättyinä vastaanottoaikana*. Sairaalaan *pääsyä* varten vaaditaan:

1) lääkärintodistus, joka sisältää tiedon sairauden laadusta ja mikäli mahdollista syyn, minkä vuoksi *sairaalahoitoa* pidetään tarpeellisena; *lääkärintodistusta ei vaadita, jos sairas on tarkastettu sairaalan poliklinikassa;*

2) *viranomaisen tai vakavaraisen henkilön* antama sitoumus vahvistetun *sairaanhoidomaksun* suorittamisesta tahi sen suorittaminen etukäteen yhdeltä kuukaudelta (*poist.*);

3) papintodistus tahi siihen verrattava muun *viranomaisen* antama todistus;

4) todistus hengillekirjoittamisesta, jos asianhaarat sitä vaativat.

Jos sairastapaus on sen laatuinen, että se vaatii *pikaista* sairaalahoitoa, *sadaan* edellä mainituista määräyksistä myöntää poikkeuksia.

(*Poist.*) *Asianomaisen sairaalalääkärin on siinäkin tapauksessa, että lääkärin-* todistus on jätetty (*poist.*), tutkittava *sairas* (*poist.*) *selvittääkseen, onko hän otettava sairaalaan.*

Jos *sairaita samaan aikaan ilmoittautuu enemmän kuin voidaan ottaa vastaan*, on etuoikeus *sairaalahoitoa* kipeimmin tarvitsevalla (*poist.*).

Ilmoitukseen *mielisairaalaan* pyrkimisestä liitettäköön ne asiakirjat, joita vaaditaan *pääsyä* varten yleiseen *mielisairaiden* hoitolaitokseen.

(*Poist.*) *Kulkutautisairaalaan* (*poist.*) kuljetetaan (*poist.*) *sairaat sairaalan* toimesta.

11 (12) §.

Potilaan sairaalasta (*poist.*) päästämisestä (*poist.*) määrää *asianomainen* yllilääkäri. (*Poist.*) Sairaalasta pääsemistä ennen parantumista älköön kiellettäkö siltä, joka *voi* määrätä itsestään, eikä myöskään holhotilta, milloin *asianomainen* edusmies sitä pyytää. *Kuitenkin olkoon lääkäri tällöin ja erittäinkin silloin, kuin potilaan* terveys sairaalasta päästämisen johdosta *voi* joutua kärsimään, *velvollinen poistumista* vastaan *tekemään vakavan huomautuksen* sekä *huolehtimaan*, että tästä seikasta tehdään merkintä *potilaisista* pidettävään päiväkirjaan.

Parantumattomia potilaita älköön *pidettäkö* *sairaaloissa kauempaa* kuin on *välttämätöntä*.

*Mielisaira*an edusmiehelle tai sille, joka on toimittanut *potilaan* sairaalaan, annettakoon yllilääkärin toimesta hyvissä ajoin tieto (*poist.*) päivästä, *jolloin potilas päästetään sairaalasta*.

Mielisairasta, joka on yleiselle turvallisuudelle vaarallinen, älköön päästettäkö sairaalasta, ellei *asianmukaisesti* ole näytetty, että hänelle on varattu paikka toisessa *mielisairaalassa*, ja *asianomainen*, joka vastaa *potilaan* siirtämisestä, ole antanut sitoumusta *siirron pikaisesta toimittamisesta*.

Jos *kulkutautisairaalaan* otettu *potilas* tai *alaikäisen potilaan vanhemmat* tahi *edusmies* haluavat, että *potilas* päästetään sairaalasta sellaisena ajankohtana, jolloin vielä voidaan pelätä hänen levittävän tartuntaa, päästettäköön hänet sairaalasta, jos ensimmäinen kaupunginlääkäri on antanut siihen kirjallisen luvan. Tämä ei kuitenkaan koske *rutto-, kolera-, isorokko-* eikä *pilkkukuumepotilasta*.

12 (13) §.

Jos sairaalassa hoidettavana oleva henkilö kuolee, on siitä viipymättä ilmoitettava vainajan omaisille tai sille, joka vastaa *sairaanhoidomaksuista*.

(*Poist.*)

Jos vainajalla ei ole omaisia tahi jos *mielisairaalaan* otettu *potilas* on kuollut, on kuolintodistus *sairaalan viranomaisten toimesta* lähetettävä *asianomaiselle kirkkoherranvirastolle* tai muulle *vastaavalle* *asianomaiselle* *viranomaiselle* (*poist.*).

13 (14) §.

Sairaanhoidosta kaupungin sairaaloissa suoritetaan päivämaksu ja muuta korvausta taksaan mukaan, jonka kaupunginvaltuusto (*poist.*) *sairaalahallituksen* ehdotuksesta *hyväksyy*.

Sairaalapoliklinikoissa on käsittely varattomille maksuton. *Jos* poikkeustapauksissa *joudutaan sairaalapoliklinikoissa käsittelemään henkilöitä*, jotka eivät ole varattomia, suorittavat nämä maksun hallituksen vahvistamien perusteiden mukaan.

Sairaalalääkäri ei ole oikeutettu itselleen (*poist.*) ottamaan korvausta sairaaloissa tai niiden poliklinikoissa annetusta hoidosta.

14 (15) §.

Potilaan (poist.) kaupungin sairaalassa suorittama työ joutuu sairaalan hyväksi eikä oikeuta korvauksen saantiin. Kuitenkin *olkoon* ylilääkärin *harkinnan varassa, voidaanko potilaan sallia* tehdä työtä omaksi hyväkseen tahi lahjaksi yksityiselle henkilölle. Ylilääkäri voi myös yksityistapauksissa kehoitukseksi antaa työtätekeväälle *potilaalle* sairaalan varoista työ- ja utteruusrahoja (*poist.*).

15 (24) §.

Sairaalatarkastajan tulee olla perehtynyt taloudellisiin ja kaupallisiin toimiin *sekä*, mikäli mahdollista, laillistettu lääkäri. Hän ei saa pitää eikä hoitaa toista tointa eikä ottaa tehtäväkseen työtä, joka haittaa hänen toimintaansa kaupungin palveluksessa.

Sairaalatarkastajan valitsee kaupunginvaltuusto *viran oltua sairaalahallituksen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa hallitukselta haettavana ja sen annettua lausunnon hakijoista*.

Sairaalatarkastaja on lähinnä sairaalahallituksen alainen.

(*Poist.*)

Sairaalatarkastajan asiana on:

1) johtaa sairaalain taloudellista hallintoa ja siinä kohden valvoa, että säästäväisyyttä ja (*poist.*) *huolellisuutta* noudatetaan;

2) tehdä hallitukselle ehdotuksia parannuksista sairaalain taloudenhoidossa;

3) kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tarvikkeita sairaaloita varten hankitaan yhteisostoilla;

4) tehdä hallitukselle ehdotuksia uusien kalustoesineiden ostamisesta;

5) (*uusi kohta*) *valvoa sairaalain irtaimen omaisuuden ja varaston vuosittain toimitettavaa inventoimista*;

6) toimituttaa vahvistetun menoarvion rajoissa vähäisiä korjauksia ja hankkia kalustoa, *jota* viipymättä tarvitaan, *sekä* ilmoittaa siitä hallituksen seuraavassa kokouksessa;

7) ottaa osaa sairaalain rakennusten vuotuisiin tarkastuksiin;

8) pitää huolta siitä, että sairaalain taloudellisesta hallinnosta ja käytöstä laaditaan yhtäjaksoinen tilasto;

9) antaa ennen 1 päivää maaliskuuta hallitukselle selonteko sairaalain hallinnosta *lähinnä* edellisenä vuotena;

10) johtaa ja valvoa toimitsijain työtä;

11) ottaa toimeen ja siitä vapauttaa sairaalain taloushallinnon alaiset, menosäännössä mainitut viranpitäjät, joita ei hallitus ota toimeen, *sekä* vahvistaa *heidän kesälomainsa* järjestely;

12) valmistaa ja esitellä hallituksen käsiteltävät asiat, ellei hallitus eri tausta varten toisin määrää;

13) ilmoittaa viipymättä hallituksen puheenjohtajalle (*poist.*), kun hallituksen kokousten välillä sattuu sellaisia tärkeitä asioita, jotka vaativat pikaista käsittelyä;

14) valvoa hallitusten päätösten toimeenpanoa;

15) laatia saapuvien tietojen *perusteella* ja neuvoteltuaan sairaalain johtajien kanssa (*poist.*) hallituksen ehdotus meno- ja tuloarvioksi;

16) johtaa hallituksen kansliaa sekä laatia ehdotus hallituksen vuosikertomukseksi;

17) olla *päivittäin* määrääaikana (*poist.*) hallituksen kansliassa (*poist.*) virka-asioissa *tavattavana*; sekä

18) (*poist.*) suorittaa *yleensä* ne tehtävät, jotka hallitus hänelle antaa, ja noudattaa (*poist.*), mitä hallitus hänen virkatoiminnastaan määrää.

Sairaalatarkastaja ei saa olla sellaisessa suhteessa *sairaalain hankintoihin*, että hänellä siitä on taloudellista etua.

Sairaalatarkastajan velvollisuuksista sairaalain tiliviraston valvojana (*poist.*) on erittäin säädetty.

16 (25) §.

Sihteerin ottaa toimeensa *sairalahallitus viran oltua sen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana*.

Sihteerin tulee:

1) pitää pöytäkirjaa hallituksen kokouksissa;

2) laatia ja allekirjoituksellaan varmentaa *hallituksen lähtevät* toimituskirjat;

3) *avustaa* hallituksen määräyksestä (*poist.*) asiain valmistelussa ja esittelyssä (*poist.*); sekä

4) (*poist.*) noudattaa *yleensä* niitä määräyksiä, joita hallitus hänen virkatoiminnastaan antaa.

17 (26) §.

Kanslistin ottaa toimeensa *sairalahallitus viran oltua sen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana*.

Kanslisti on (*poist.*) lähinnä sairaalatarkastajan alainen.

Kanslistin tulee:

1) vastaanottaa *kirjelmät* ja asiakirjat, jotka saapuvat hallitukselle ja sairaalatarkastajalle, sekä lähettää *lähtevät kirjelmät*;

2) pitää diaareja saapuneista asioista ja tehdä niihin merkintä toimenpiteistä, joihin on ryhdytty;

3) säilyttää ja hoitaa arkistoon kuuluvia asiakirjoja sekä annettujen määräysten mukaan järjestää ja luetteloida ne;

4) *laatia* sairaalatarkastajan ohjeiden mukaan (*poist.*) esityslistat hallituksen kokouksia varten; sekä

5) suorittaa muita kansliatöitä sairaalatarkastajan osoitusten mukaan.

18 (27) §.

Sairaalajohtajan, joka aina samalla on ylilääkäri, määrää kaupunginvaltuusto *sairalahallituksen ehdotuksesta*, ja on hän lähinnä (*poist.*) hallituksen alainen.

Sairaalajohtajan asiana on:

1) valvoa sairaalan kiinteän ja irtaimen omaisuuden hoitoa ja sairaalan hallintoa (*poist.*), tutkia ja sairaalalle vahvistetun menoarvion rajoissa hyväksyä *laskut* maksettaviksi sekä *tarkastaa ja hyväksyä* toimitsijan tilitykset ja kalustoluettelot;

2) *vastata* siitä, että puhtaus ja siisteys vallitsee sairaalassa ja sen alueella;

3) valvoa, että henkilökunta ahkerasti ja huolellisesti täyttää velvollisuutensa, (*poist.*) että asianmukaiseen sairaanhoitoon soveltuvaa säästäväisyyttä noudatetaan ja että *potilaat* saavat *nauttia* heille *kuuluvat edut*;

4) (*poist.*) ottaa toimeen ja siitä vapauttaa osastonhoitajattaret, alihoitajattaret ja sairaanhoitajat *neuvoteltuaan asianomaisen yllilääkärin ja ylihoitajattaren kanssa*, (*poist.*) vahvistaa voimassa olevien perusteiden mukaan (*poist.*) kesälomajärjestely sanotulle *sairaanhoitohenkilökunnalle sekä ilmoittaa toimitsijalle kirjallisesti niistä toimista*, joihin hän tässä kohden on ryhtynyt;

5) (*uusi kohta*) olla *kutsusta saapuvilla hallituksen kokouksissa*;

6) *tehdä pyydettyäessä* ehdotuksia ja antaa lausuntoja hallitukselle ja sairaalataarkastajalle;

7) merkitä diaariin tulevat ja lähtevät *kirjelmät* sekä pitää konseptikirjaa *lähtevistä kirjelmistä* ja asiakirjoista;

8) ilmoittaa kirjeellisesti asianomaiselle poliisiviranomaiselle kaikki ne tapaukset, jotka voivat aiheuttaa oikeudellista tutkimusta;

9) ennen 1 päivää toukokuuta lähettää hallitukselle *ehdotus* lääkärin ja *ylihoitajattaren lomista* (*poist.*) ja *viransijaisista*;

10) ehdottaa hallitukselle lääkärin ja hoitohenkilökunnan sijaisille kesäloman ja virkavapauden ajalta maksettavat palkkiot;

11) antaa ennen 1 päivää maaliskuuta hallitukselle kertomus *sairaanhoitodosta* ja sairaalan hallinnosta *lähinnä* edellisenä vuotena;

12) *ilmoittaa* hyvissä ajoin ennen lääkäriille annetun määräyksen umpeen-kulumista (*poist.*) siitä hallitukselle;

13) *ilmoittaa hänelle sattuvasta esteestä* hallituksen puheenjohtajalle; *sekä*

14) ryhtyä niihin toimiin, jotka pidetään sopivina sairaalan tarkoituksen edistämiseksi, tai, jos ne ovat sen laatuksia, että ne kuuluvat hallitukselle tahi sairaalataarkastajalle, tehdä näille siinä kohden esitys.

19 (28) §.

Yllilääkärin, jolla pitää olla *erikoistiedot* virkaan kuuluvalla alalla, valitsee kaupunginvaltuusto viran oltua sairaalahallituksen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa hallitukselta haettavana ja sen annettua lausunnon hakijoista.

Yllilääkäri, joka ei ole sairaalajohtaja, on lähinnä sairaalan johtajan (*poist.*) alainen.

Yllilääkärin tulee:

1) olla kaupunginvaltuuston määräyksestä samalla (*poist.*) sairaalan johtajana;

2) hoitaa hallituksen määräyksestä sairaalan johtajan ollessa tilapäisesti *estyneenä tai lomalla* (*poist.*) tämän tehtävät;

3) olla *kutsusta saapuvilla* hallituksen kokouksissa;

4) (*poist.*) tehdä ehdotuksia ja antaa lausuntoja *asioista, joista* sairaalan johtaja on *häneltä sellaisia pyytänyt*;

5) olla *päivittäin määräaikana sairaalassa* (*poist.*) virka-asioissa *tavattavana*;

6) vastata siitä, että järjestys vallitsee hänen osastollaan ja (poist.) että (poist.) sairaanhoitoa asian- ja tarkoituksenmukaisesti annetaan, sekä valvoa, että hyväksyttyä menoarviota ja voimassa olevia määräyksiä noudatetaan;

7) määrätä sairaiden ottamisesta sairaalaan ja niiden päästämisestä sieltä;

8) ilmoittaa, kun sairas on otettu sairaalaan tai sieltä päästetty tahi sairaalassa kuollut, siitä viipymättä (poist.) toimitsijalle hänelle kuuluvia toimenpiteitä varten sekä antaa jokaisesta kuolleesta (poist.) toimitsijalle vahvistetun kaavan mukainen kuolintodistus;

9) tehdä jokaisena arkipäivänä hallituksen määräämänä aikana (poist.) sairaskierros osastollaan (poist.) sekä käydä muulloinkin tarvittaessa (poist.) sairaalassa;

10) valvoa, että sairaskertomuksia ja päiväkirjoja potilaista pidetään sekä tarpeellisia merkintöjä tehdään käsitellyistä potilaista;

11) valvoa, että potilaita kohdellaan ystävällisesti ja hoidetaan (poist.) tieteen vaatimusten mukaisesti;

12) valvoa potilaiden ruokaoloja;

13) valvoa, milloin poliklinikka on yhdistetty osastoon, poliklinillistä toimintaa;

14) jakaa työt osastolla palvelevien lääkärrien kesken, ohjata heitä sekä valvoa heidän toimintaansa;

15) valvoa, että säästäväisyyttä noudatetaan lääkkeitä määrättäessä ja ruoka-annoksia tilattaessa;

16) tarkastaa, ovatko lääke- ja instrumenttilaskut tehtyjen tilausten ja hankintain mukaiset;

17) toimituttaa, mikäli voimassa olevat asetukset sallivat, ruumiinavauksia, kun kuoleman syy on tuntematon tai kun siten voidaan saada tärkeä tieto sairauden laadusta, sekä valvoa, että avauksista pidetään pöytäkirjaa;

18) lähettää asianomaisille viranomaisille tarpeellisia raportteja;

19) antaa potilaasta, jota on hoidettu osastolla, tarpeellinen todistus;

20) antaa ennen 15 päivää helmikuuta sairaalan johtajalle kertomus sairaanhoidosta osastolla lähinnä edellisenä vuotena;

21) hoitaa osaston instrumenttivarastoa, kirjastoa ja arkistoa sekä vastata niistä (poist.);

22) ilmoittaa sairaalan johtajalle kaikki ne tapaukset, joita voidaan epäillä oikeuslääketieteelliseksi;

23) tehdä sairaalan johtajalle ehdotuksia, jotka tarkoittavat osaston hyötyä ja parasta;

24) (poist.) ilmoittaa hänelle sattuvasta esteestä sairaalan johtajalle; sekä

25) (poist.) noudattaa yleensä niitä ylilääkärin toimintaa koskevia määräyksiä, jotka sisältyvät näihin sääntöihin tahi joita asianomaiset viranomaiset antavat hänelle.

20 (29) §.

Alilääkärin ottaa toimeen sairaalahallitus viran oltua sen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana sekä sairaalan johtajan (poist.), neuvottuaan asianomaisen ylilääkärin kanssa, annettua lausunnon hakijoista.

Alilääkäri on lähinnä sen ylilääkärin alainen, jonka osastolla hän toimii.

Alilääkärin tulee:

1) olla ylilääkärin apuna tämän tehtävissä sekä (poist.) lähinnä ylilääkärin alaisena pitää huolta potilaiden käsittelystä ja valvoa sitä;

- 2) *hoitaa* ylilääkärin *ollessa tilapäisesti estyneenä (poist.)* tämän virkatehtäviä;
- 3) *hoitaa* ylilääkärin kesäloman ja virkavapauden aikana hallituksen määräyksestä *(poist.)* oman virkansa *ohella* ylilääkärinvirkaa;
- 4) *ryhtyä* esteen sattuessa hänelle heti *(poist.)* toimiin *tiedon saattamiseksi siitä ylilääkärille ja sairaalan johtajalle*; sekä
- 5) *(poist.)* noudattaa *yleensä (poist.)*, mitä ylempi viranomainen hänelle määrää.

21 (30) §.

Apulaislääkärin ottaa *(poist.)* kolmen vuoden ajaksi sairaalahallitus *viran oltua sen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana (poist.)* sekä sairaalan johtajan *(poist.)*, *neuvoteltuaan* asianomaisen ylilääkärin kanssa, *annettua lausunnon hakijoista*. Hänet voidaan, jos erityiset asianhaarat sitä vaativat, ylilääkärin esityksestä kerran valita uudelleen kolmivuotiskaudeksi.

Apulaislääkäri on lähinnä sen ylilääkärin alainen, jonka osastolla hän toimii.

Apulaislääkärin tulee:

- 1) olla ylilääkärin apuna sekä sairaalassa että kansliatöissä; sekä
- 2) *(poist.)* noudattaa *yleensä (poist.)*, mitä ylempi viranomainen hänelle määrää *(poist.)*

22 (31) §.

Ylihoitajattaren tulee olla rekisteröity vanhempi hoitajatar.

Ylihoitajattaren ottaa *(poist.)* toimeen sairaalahallitus *viran oltua sen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana sekä* sairaalan johtajan *annettua lausunnon hakijoista*.

Ylihoitajatar on lähinnä sairaalan johtajan alainen.

Ylihoitajattaren tulee:

- 1) valvoa *sairaanhoitoa ja järjestystä* sairasosastoilla;
- 2) järjestää ja johtaa sairaanhoitajattarien, oppilaiden ja siivoojattarien työtä; sekä
- 3) *(poist.)* noudattaa *yleensä (poist.)*, mitä ylempi viranomainen hänelle määrää *(poist.)*.

23 (32) §.

Toimitsijalla tulee olla tarpeelliset tiedot kirjanpidossa ja kokemusta taloudellisissa toimissa.

Toimitsijan ottaa toimeen sairaalahallitus *viran oltua sen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavana sekä* sairaalan johtajan *annettua lausunnon hakijoista*.

Toimitsija on *(poist.)* sairaalan *talouteen nähden* lähinnä sairaalatarkastajan *(poist.)* sekä muuten sairaalan johtajan alainen.

Toimitsijan tulee sairaalatarkastajan johdolla hoitaa sairaalan taloudellista hallintoa, *(poist.)* *noudattaen* Helsingin kaupungin kassa- ja tililaitoksen *(poist.)* johtosäännön määräyksiä.

Toimitsijan tulee:

- 1) hoitaa sairaalan rahahallintoa ja kirjanpitoa;
- 2) antaa sairaalain tilivirastolle asianmukaiset tilit ylöskanto- ja etumaksuvaroista sekä lähettää tilivirastolle tarpeelliset raportit;
- 3) laatia sairaalan meno- ja tuloarvioehdotus sekä antaa se *hallituksen määrättävänä* aikana sairaalatarkastajalle;

4) ottaa toimeen ja siitä vapauttaa (*poist.*) sairaalan *yhteismääräraha*sta *palkattu henkilökunta* sekä voimassa olevain määräysten mukaan vahvistaa kesälomajako sanottua henkilökuntaa varten;

5) valvoa, että taloushenkilökunta ahkerasti ja huolellisesti täyttää velvollisuutensa;

6) pitää matrikkeliä sairaalan vakinaisista ja ylimääräisistä viranpitäjistä;

7) hoitaa sairaalan kiinteätä ja irtainta omaisuutta;

8) *inventoida vuosittain* sairaalan irtain omaisuus ja varasto sekä pitää lueteloa niistä;

9) pitää tarkkaa huolta, että sairaalassa ja sen alueella vallitsee järjestys ja puhtaus (*poist.*);

10) valvoa, että *sairas sairaalaan otettaessa on varustettu määrättyillä asiakirjoilla (poist.), sekä ryhtyä (poist.) näiden ollessa vaillinaisia viipymättä (poist.)* toimiin tarpeellisten asiakirjain hankkimiseksi;

11) pitää huolta (*poist.*), että, milloin ennakkomaksuja on suoritettava, ne aikanaan maksetaan tai että vakuus hoitomaksujen suorittamisesta asetetaan;

12) ilmoittaa, kun *potilas on (poist.) kuollut sairaalassa, siitä viipymättä (poist.) vainajan omaisille (poist.)* sekä lähettää kuolintodistus heille taikka asianomaiselle kirkkoherranvirastolle tai muulle vastaavalle viranomaiselle; sekä

13) (*poist.*) noudattaa yleensä (*poist.*), mitä ylempi viranomainen hänelle määrää.

24 (uusi) §.

Kaupungin sairaalain viranpitäjät ovat Helsingin kaupungin kunnallisten viranpitäjain palvelusehtosäännön yleisten määräysten alaiset.

25 (34) §.

Sairaalain tilivirastosta ja sairaanhoitajatarkoulusta on erittäin säädetty.

Lüite IV.

Komitean ehdotus:

Helsingin kaupungin sairaalain tiliviraston johtosääntö.

1 §.

Helsingin kaupungin sairaalain tiliviraston tulee tämän (poist.) ja (poist.) kaupungin kassa- ja tililaitoksen (poist.) johtosäännön mukaan (poist.) sairaalataarkastajan valvonnan alaisena hoitaa (poist.) kaupungin sairaalain hallituksen ja sen alaisten laitosten tilejä.

2 §.

Tiliviraston *henkilökunnan muodostavat* kamreeri (*poist.*), tarpeellinen määrä kirjanpitäjiä ja konttoriapulaisia sekä vahtimestari.

Kamreerin valitsee kaupunginvaltuusto viran oltua sairaalahallituksen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa hallitukselta haettavana ja sen annettua lausunnon hakijoista.

Kirjanpitäjät ottaa hallitus virkain oltua sen toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa siltä haettavina sekä kamreerin annettua lausunnon hakijoista.

Konttoriapulaiset ja vahtimestarin ottaa kamreeri

3 §.

Sairaalatarkastajan asiana on:

- 1) valvoa tilivirastoa;
- 2) ilmoittaa *sairaalahallitukselle*, milloin tarvitaan uusia määrärahoja tai lisiä ennen myönnettyihin;
- 3) hyväksyä maksettaviksi *hallituksen ja sen alaisten laitosten laskut*, ei kuitenkaan *vakinaisten sairaalain*;
- 4) määrätä hallituksen puolesta maksettaviksi tai tilinsuoritusta varten kaupungin laitosten kesken (*poist.*) määrärahoja, jotka sisältyvät hallituksen ja sen alaisten laitosten *menosääntöihin (poist.)*;
- 5) tehdä esityksiä ja ehdotuksia hallitukselle tilivirastoa koskevissa asioissa;
- 6) *allekirjoittaa kamreerin kera (poist.) tiliviraston lähtevät kirjelmät*;
- 7) tarkastaa ja määrätä lopullisesti maksettaviksi toimitsijain tilitykset;
- 8) pitää huolta siitä, että asiantuntija tarkastaa sairaalain apteekkilaskujen *maksunpanon*, sittenkuin asianomainen ylilääkäri on todistanut laskujen olevan tehtyjen tilausten ja hankintain mukaiset;
- 9) *inventoida* vähintään kerran kuukaudessa (*poist.*) toimitsijain kassat; *sekä*
- 10) *inventoida kamreerin kanssa (poist.) hallituksen kansliaan ja tilivirastoon kuuluva irtain omaisuus.*
- (11 kohta *poist.*)

4 §.

Kamreeri, jolla tulee olla perusteelliset tiedot kirjanpidossa sekä tuntemus sen soveltamisesta kameraalisissa laitoksissa, (*poist.*) on (*poist.*) lähinnä sairaalatarkastajan alainen.

Kamreerin tulee:

- 1) johtaa viraston töitä ja valvoa, että kirjanpito on järjestetty tarkoin Helsingin kaupungin kassa- ja *tililaitoksen johtosäännön (poist.)* ja asianomaisten viranomaisten siitä antamien määräysten mukaisesti;
- 2) valvoa, että sairaaloissa palvelevat toimitsijat tekevät tilivirastolle tilin ylöskanto- ja etumaksuvaroista;
- 3) tarkastaa virastolle lähetetyt laskut ja tilit, valvoa, että (*poist.*) määrärahoja *käytetään ainoastaan niihin tarkoituksiin*, mihin ne ovat myönnettyt, ja ettei niitä ylitetä, (*poist.*) sekä tarkastuksen loputtua esittää asianomaisten selittäviksi ne muistutukset, joihin syytä saattaa olla, kuin myöskin, ellei oikaisua tapahdu tai tyydyttävää selitystä anneta, ilmoittaa asia sairaalatarkastajalle;
- 4) tarkastaa, että laskuissa ja muissa asiakirjoissa meno- ja tuloerät ovat oikeilla tilimerkinnöillä varustetut, sekä sen jälkeen antaa ne sairaalatarkastajalle maksettaviksi määräämistä varten;
- 5) *valvoa*, että ainoastaan asianmukaisessa järjestyksessä maksettaviksi määrättyt menot merkitään tilikirjoihin;

6) *valvoa*, että toimitsijain kuukausitilit sekä *kaupungin* laitosten väliset laskut merkitään tilikirjoihin vasta sitten, kun ne ovat asianmukaisesti hyväksytyt ja määrättyt maksettaviksi;

7) *hoitaa* sairaalatarkastajan *kesälomalla tai tilapäisesti estyneenä ollessa oman virkansa ohella (poist.) hänen tehtäviään (poist.)*;

8) ilmoittaa sairaalatarkastajalle, milloin myönnetty määrärahat eivät riitä enempiin maksuihin;

9) laatia sekä rahatoimikonttorille, revisionikonttorille ja sairaalatarkastajalle antaa tarpeelliset bilanssit;

10) laatia ja rahatoimikonttorille antaa säädetyt *tilien yleiskatsaukset (poist.)*;

11) laatia tiliviraston tilinpäätös;

12) ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin maksamatta jätettyjen päivämaksujen ja muiden sairaaloille tulevain korvausten perimiseksi;

13) antaa rahatoimikonttorille *(poist.)* kaupungin päätilinpäätöksen ja pääinventarion *laatimiseen tarpeelliset tiedot ja selvitykset*;

14) pitää vahvistettujen ohjeiden mukaan inventarioluetteloa hallituksen kansliaan ja tilivirastoon kuuluvasta omaisuudesta sekä kontrolliluetteloa *sairaaloihin hankitusta uudesta irtaimesta omaisuudesta (poist.)*;

15) inventoida sairaalatarkastajan kanssa hallituksen kansliaan ja tilivirastoon kuuluva irtain omaisuus; sekä

16) pitää matrikkelia hallituksen alaisista vakinaisista ja ylimääräisistä viranpitäjistä.

5 §.

(Poist.)

Kirjanpitäjään ja konttoriapulaisten tulee suorittaa *viraston* kirjanpito- ja konttorityöt *(poist.)* kamreerin osoitusten mukaan. Kirjanpitäjä on velvollinen, kamreerin *kesälomalla tai tilapäisesti estyneenä ollessa*, sairaalatarkastajan määräyksestä *oman toimensa ohella* hoitamaan kamreerin *virkaa*.

6 §.

Muuten on tiliviraston viranpitäjään noudatettava, mitä voimassa olevissa *ohje- ja johtosäännöissä* säädetään tahi mitä ylemmät viranomaiset määräävät.

7 (uusi) §.

Tiliviraston viranpitäjät ovat Helsingin kaupungin kunnallisten viranpitäjain palvelusehtosäännön yleisten määräysten alaiset.

*Komitean ehdotus:***Helsingin kaupungin sairaanhoitajatarkoulun ohjesääntö.****1 §.**

Helsingin kaupunki ylläpitää sairaanhoitajatarkoulua sairaanhoitajattarien *kouluttamiseksi kaupungin tarpeita varten.*

(Uusi kohta) Sairaanhoitajatarkouluun kuuluu valmistava koulu ynnä oppilaskoti.

2 §.

Sairaanhoitajatarkoulun ylin johto ja hallinto kuuluu Helsingin kaupungin sairaalain hallitukselle.

3 §.

Sairaanhoitajatarkoulua johtaa lähinnä johtokunta, apunaan Marian sairaalan ylihoitajatar.

Johtokuntaan, jonka muodostaa viisi jäsentä, kuuluvat Marian sairaalan johtaja ja ylihoitajatar (poist.) itseoikeutettuina jäseninä, kun taas kolme muuta jäsentä valitsee vuodeksi kerrallaan sairaalahallitus, joka myöskin valitsee johtokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sen jäsenistä.

Koulun taloudellista hallintoa hoitaa sairaalatarkastajan johdon alaisena *sairalahallituksen määräämä sairaalatoimitsija*, ja on tässä kohden soveltuviin osin voimassa mitä sairaalain hallinnosta on säädetty.

(Poist.) Valmistavaa koulua ja oppilaskotia johtaa johtajatar.

4 §.

Johtokunta kokoontuu puheenjohtajan tai tämän *estyneenä* ollessa varapuheenjohtajan kutsusta *(poist.)*.

Johtokunta on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tahi varapuheenjohtaja ja kaksi jäsentä on saapuvilla.

Kokouksessa pitää pöytäkirjaa se jäsen, jonka johtokunta valitsee. Pöytäkirjan tarkistaa se, joka kokouksessa on johtanut puhetta, ynnä yksi jäsen.

5 §.

Johtokunnan tulee:

1) *valvoa (poist.)* koulun hoitoa ja toimintaa sekä *(poist.) säännösten ja määräysten noudattamista;*

2) laatia opetusohjelma sekä alistaa se *sairalahallituksen* vahvistettavaksi;

3) järjestää opetus vahvistetun ohjelman mukaan sekä ottaa toimeensa koulun opettajat;

4) *ilmoittaa* koulukurssien alkamisesta;

5) ottaa oppilaita kursseille;

6) erottaa koulusta oppilas, joka on havaittu sopimattomaksi sairaanhoitajattaren toimeen;

7) antaa vuosittain ennen 1 päivää maaliskuuta sairaalahallitukselle kertomus koulun toiminnasta lähinnä edellisenä vuotena;

8) antaa määrättyinä aikana toimitsijalle ne tiedot ja ehdotukset, jotka ovat tarpeelliset meno- ja tuloarvion laatimista varten; sekä

(poist.)

9) tehdä sairaalahallitukselle koulun etua tarkoittavia ehdotuksia (poist.).

6 §.

Marian sairaalan ylihoitajattaren tulee:

1) valvoa johtokunnan päätösten täytäntöönpanoa;

2) pitää matrikkeliä oppilaista johtokunnan vahvistaman kaavan mukaan; sekä

3) jakaa oppilaat eri sairaaloihin.

7 §.

Valmistavan koulun ja oppilaskodin johtajattaren tulee olla rekisteröity vanhempi sairaanhoitajatar. Hänet ottaa toimeen (poist.) sairaalahallitus johtokunnan ehdotuksesta, ja on hän johtokunnan alainen.

Johtajattaren tulee:

1) valmistaa ja johtokunnan kokouksissa esitellä asioita, jotka koskevat valmistavaa koulua ja oppilaskotia;

2) opettaa niitä oppiaineita, jotka johtokunta määrää;

3) valvoa, että lukutunneista pidetään johtokunnan vahvistamaa päiväkirjaa (poist.); sekä

(poist.)

4) noudattaa yleensä, mitä ylempi viranomainen hänelle määrää.

8 §.

Opetus sairaanhoitajatarkoulussa alkaa valmistavan koulun kurssilla, joka kestää neljä kuukautta. Sitä seuraa käytännöllinen ja tietopuolinen ammattiopetus (poist.), kestäen tämä kaksi vuotta ja kahdeksan kuukautta.

Opetusta annetaan kahdella kurssilla suomen- ja joka kolmannella kurssilla ruotsinkielellä.

9 §.

Hakemukseen sairaanhoitajatarkouluun pääsemistä varten on liitettävä:

1) todistus siitä, että hakija on käynyt täydellisen tyttökoulun tai että hänellä on sitä vastaavat tiedot;

2) lääkärintodistus vahvistetun kaavan mukaan;

3) papintodistus tai muu asianmukainen todistus siitä, että hakija on täytännyt 20 vuotta, mutta ei ole vanhempi kuin 32 vuotta; sekä

4) kahden luotettavan henkilön antama suositus.

10 §.

Kouluun tullessaan maksaa oppilas sairaalahallituksen määräämän sisäänkirjoitusmaksun.

Oppilasaikanaan (poist.) valmistavassa koulussa suorittaa oppilas (poist.) nauttimastaan ruuasta niinkään hallituksen määräämän maksun.

11 §.

Koko kouluajan saa oppilas maksuttoman asunnon, pesun, lääkärinhoidon sekä enintään kaksi kuukautta kalenterivuodessa maksuttoman sairaalahoidon. Käytyään valmistavan koulun saa oppilas maksuttoman ruuan sekä sitäpaitsi kouluajan toisena vuotena, kun hän on toimessa sairaalassa, virkapukurahan. Kolmantena vuotena, kun hän toimii alihoitajattarena, saa hän alihoitajattaren toimeen kuuluvat palkkaedut.

Päätettyään valmistavan koulun kurssin saa oppilas kahden viikon loman sekä jällellä olevana kouluaikanaan yhteensä kahden kuukauden loman johtokunnan määrääminä aikoina.

12 §.

Kouluaikinsa toisena vuotena voi oppilas saada palvella virkaatoimittavana alihoitajattarena ja kolmantena vuotena virkaatoimittavana osastonhoitajattarena, mutta ei saa tästä mitään erityisiä etuja sen lisäksi mitä 11 §:ssä on säädetty.

13 §.

Oppilaan suoritettua vahvistetun tietopuolisen ja käytännöllisen koulukurssin tyydyttävällä tavalla (*poist.*) annetaan hänelle päästötodistus.

Helsinki 1925. Mercator'in Kirjapaino Osakeyhtiö

*Esitys myyntiajan pidentämisestä kioski-
kaupassa.*

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Toukok. 19 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 454.

Viime maaliskuun 18 päivänä pitämässään kokouksessa (asia n:o 18) päätti Kaupunginvaltuusto palauttaa rahatoimikamariin uuden lausunnon antamista varten rouva Sylvia Untolahden yhdessä 14:sta muun kioskikauppiaan kanssa tekemän anomuksen, että kioskeja saataisiin pitää auki kello 7:stä aamulla kello 10:een illalla. Samalla kehoitti Valtuusto kamaria ottamaan harkittavakseen eikö voitaisi laajentaa oikeutta harjoittaa kioskikauppaa siten, että kamari tarkan harkinnan jälkeen myöntäisi yksityisten tonteilla sijaitsevien kioskien haltijoille oikeuden harjoittaa kauppaa klo 10:een asti illalla seuraavin ehdoin: 1) että myynnissä ei olisi lupa käyttää palkattuja apulaisia, ja 2) että kioskeissa olisi lupa myydä ainoastaan virvoitusjuomia, makeisia, hedelmiä, leivoksia ja tupakkaa. Tämän johdosta saa rahatoimikamari kunnioittaen esittää seuraavaa:

Koska Kaupunginvaltuustossa oli myöskin puollettu anojien pyyntöä, päätti rahatoimikamari antaa allekirjoittaneen sihteerin toimeksi laatia yksityiskohdainen ehdotus kioskikaupan järjestelystä sen tapauksen varalta, että kioskien aukioloaikaa päätetään pidentää. Sihteerin saatua valmiiksi ehdotuksensa, joka tähän oheenliitetään, pyydettiin siitä lausuntoja poliisimestarilta, rakennustarkastajalta ja terveydenhoitolautakunnalta, sekä tori- ja hallikaupan tarkastajalta.

Poliisimestarilla ei ollut mitään muistuttamista ehdotuksen johdosta, kun taas terveydenhoitolautakunta sekä tori- ja hallikaupan tarkastaja, ovat kumpikin periaatteessa aukioloajan pidennystä vastaan, eli oikeammin kioskikauppaa vastaan yleensä, edellinen tietenkin terveydellisistä syistä ja jälkimmäinen valvontavaikeuksien vuoksi. Siltä varalta kuitenkin, että kioskikauppaan nähden tultaisiin suhtautumaan myönteisesti, on tori- ja hallikaupan tarkastaja ilmoittanut voivansa yhtyä edellämäinittuun sihteerin ehdotukseen. Terveydenhoitolautakunta on myöskin yhtynyt ehdotukseen seuraavilla lisäyksillä:

1) ponnessa 1 kohtaan a) olisi lisättävä määräys, että kioskin tulee olla vähintään niin suuri, että siinä olevan vapaan pinta-alan voipi peittää neliöllä, jonka sivu on 1 metri;

2) kohdassa b) olisi sanan »perheen jäsen» jälkeen lisättävä sanat »joka on täyttänyt 18 vuotta»;

3) kohdassa c) olisi sanan »rahatoimikamari» jälkeen lisättävä »terveydenhoitolautakunta» ja saman kohdan loppuun »Kioskia ja varastohuonetta, jossa myytäväksi aijotuita tavaroita säilytetään, älköön tarkoitukseensa käytettävä ennenkuin terveydenhoitolautakunta on huoneen tai huoneuston hyväksynyt».

Edelleen on lautakunta ehdottanut seuraavia lisämääräyksiä:

4) Myyjän tulee noudattaa puhtautta sekä olla puettuna puhtaaseen, vaaleaan ja pestävään, hihalliseen esiliinaan; ja

5) Kioskissa täytyy olla puhdasta pesuvettä ja saippuaa, sekä siisti, kuiva pyyheliina myyjää varten.

Rakennustarkastaja pitää tarpeellisena, että rakennusjärjestykseen otetaan määräyksiä kioskeista, niiden suuruudesta y. m. sekä ilmoittaa, että maistraatin asettama komitea rakennusjärjestyksen uudistamiseksi onkin tätä kysymystä pohtinut, ja että ehdotus uudeksi rakennusjärjestykseksi tulee piakkoin jätettäväksi maistraatille. Toistaiseksi ei rakennustarkastaja katso voivansa poiketa nykyisen rakennusjärjestyksen määräyksistä kioskeihin nähden.

Ennenkuin asia esiteltiin rahatoimikamarille, ovat vähittäiskauppia- ja tupakkakauppiaasyhdistyksen valtuutetut jättäneet kamarille kirjelmän, jossa he, siinä mainituilla perusteilla, vastustavat laajennetun aukioloajan myöntämistä kioskeille. Koska nämä perusteet pääkohdiltaan ovat samat kuin mitä kioskikauppaa vastaan ennenkin on esitetty, ja joita esittelijän mietinnössä on selostettu, ei mainitun kirjelmän tarkempi selostaminen tässä liene tarpeellinen.

Koska lienee kiintoisaa tietää kuinka kioskikauppa on järjestetty Suomen muissa kunnissa, pyytää kamari lyhyesti saada selostaa oloja tällä alalla, varsinkin muissa kaupungeissa.

Tampereella ovat kioskikaupasta suunnilleen samallaiset määräykset voimassa kuin mitä Helsingissä tätä nykyä on.

Viipurissa saavat kioskit olla auki toukokuun 1 ja syyskuun 1 päivien välisenä aikana kello 11:een illalla ja muina vuoden aikoina klo 9:ään.

Oulussa saavat kaupungin maalla olevat kioskit olla auki klo 7:stä a. p. klo 10:een i. p., kun taas yksityisten maalla olevat kioskit ovat yleisten kauppaliikkeitä koskevien määräysten alaisia.

Porissa saavat satama-alueella olevat rantakioskit olla auki klo 6:sta a. p. klo 6:een i. p., sekä puistojen risteyksissä olevat kioskit klo 9:stä a. p. klo 9:ään illalla.

Raumalla on kioskien aukioloaika kello 7:stä a. p. klo 10:een i. p.

Kotkassa on yksityisten maalla sijaitsevat kioskit suljettava klo 6 i. p. ja kaupungin maalla sijaitsevat klo 10 i. p.

Hämeenlinnassa on kioskit suljettava toukokuun 1 ja elokuun 15 päivänä välisenä aikana klo 10 i. p. ja muina vuoden aikoina klo 8 i. p.

Kuopiossa saavat kaupungin vuokrattavat kioskit huhtikuun 15 ja lokakuun 15 päivän välisenä aikana olla auki klo 7:stä a. p. klo 10:een i. p. ja muina vuoden aikoina klo 9:ään i. p., kun taas yksityisten maalla olevat kioskit klo 7:stä a. p. klo 6:een i. p., paitsi lauantaisin ja juhla-aattona klo 5:een i. p.

Vaasassa saadaan kioskikauppaa harjoittaa klo 6:sta a. p. klo 10:een i. p. paitsi sunnuntaisin ja juhlapäivinä, jolloin kauppaa ei saa tehdä klo 10 ja klo 1 välillä päivällä.

Muissa Suomen kaupungeissa ei, enempää kuin tietävästi maalaiskunnissa-kaan, kioskeista ole mitään määräyksiä olemassa, joten kioskikauppa näyttää niissä olevan täysin vapaa.

Rahatoimikamari on tänään asiaa lopullisesti käsitellyt ja on sen enemmistö asettunut sille kannalle, että kioskikauppaan nähden nyttemmin olisi sovellettava vapaampia määräyksiä, mitä aukioloaikaan tulee. Tähän käsitykseen on kamari tullut pääasiassa niistä syistä, joita kioskikaupan puolesta on yleensä esitetty. Kamarin vähemmistö taas on tahtonut nykyisten määräysten edelleen pysyttämistä, koska se ei katso kioskikauppaa todellisen tarpeen vaatimaksi ja kun sen mielestä, aikaisemmin esitettyjen kielteisten seikkojen edelleenkin voimassa ollessa, jälleen jouduttaisiin samallaiseen sietämättömään tilanteeseen, josta pari vuotta sitten oli niin työlästä päästä.

Mitä tulee sitten kioskikaupan yksityiskohtaiseen järjestelyyn, on kamari voinut pääasiassa yhtyä esittelijän ehdotukseen niillä lisäyksillä, joita terveydenhoitolautakunta on ehdottanut. Kuitenkin on kamari pitänyt tarpeellisena, että Kaupunginvaltuuston mahdollisesti tekemässä myönteisessä päätöksessä nimenomaan tehostetaan sitä seikkaa, että kamarin on, kioskilupia antaessaan, tarkkaan valvottava, ettei kioskeja synny liian monta, jolloin ne tulisivat antamaan leimansa katukuvalle; ja että kamarin on aina ennen luvan myöntämistä hankittava terveydenhoitolautakunnan, julkisivutarkastustoimikunnan sekä tori- ja hallikaupan tarkastajan lausunnot anomuksista ja niihin liittyvistä piirustuksista. Edelleen on rahatoimikamari sitä mieltä, että yksityisten tonteille myönnettävistä kioskiluvista olisi kannettava jonkinlaista maksua. Tätä ei tarvitsisi pitää verotuksena, vaan maksuna siitä, että kauppaa osaksi tehdään kaupungin omistamalla katukäytävällä. Jos taas kioski sijaitsisi niin syvällä tontin rajan sisäpuolella, että ostajakin tulisi seisomaan yksityisen maalla, ei sellaisesta tietenkään voitaisi kantaa mainittua maksua. Mutta vaikka kehitys, tämän maksun vuoksi, tulisikin viemään siihen, että kioskeja pyritäisiin rakentamaan syvemmälle tontin sisälle, menettäisi kaupungin tosin nämä maksut, mutta olisi siitä se hyöty, ettei liikenteelle tarpeellisilla katukäytävillä joutuisi seisoskelemaan ostavaa yleisöä.

Yhden metrin etäisyys tontin rajasta sisäänpäin tuntuu sopivalta rajalta, jonka ylittävistä kioskeista olisi kaupungille suoritettava maksu. On luonnollista, että tällainen maksu olisi sovittava paikan aseman mukaan, mutta joku ylin raja kuitenkin olisi vahvistettava. Rahatoimikamari on ajatellut 100 markan maksua kultakin alkavalta kioskin julkisivun juoksevalta metriltä kuukaudessa sopivaksi korkeimmaksi maksuksi, joka aukioloaikaan nähden etuoikeutetusta kioskista olisi suoritettava kaupungille, ollen tämä maksu rahatoimikamarin määrättävä kutakin kioskilupaa myöntäessään.

Alempana ehdotettavan järjestelyn voimaan astuminen lienee lykättävä tulevan heinäkuun 1 päivään.

Edellä esitettyyn viitaten saa rahatoimikamari kunnioittaen alistaa Kaupunginvaltuuston päätettäväksi seuraavaa:

1) Alempana lähemmin määriteltävissä kioskeissa, jotka sijaitsevat yksityisten omistamalla tai kaupungin maalla, saadaan rahatoimikamarin kutakin kioskia varten erikseen antamalla luvalla myydä virvoitusjuomia, makeisia, hedelmiä, leivoksia, tupakkaa ja sanomalehtiä klo 7:stä aamulla klo 10 illalla sekä arki- että pyhäpäivinä seuraavilla ehdoilla:

a) kioskin, jolla ymmärretään sellaista myyntipaikkaa, missä myydyin tavaran ja sen vastikkeen vaihtaminen ostajan ja myyjän välillä tapahtuu seinässä, ovessa tai ikkunassa olevan aukon kautta ostajan ollessa kioskin ulkopuolella ja vapaassa ulkoilmassa, tulee olla rakennettu sellaisista aineista ja sillä tavalla kuin kaupungin rakennusjärjestyksessä lähemmin määrätään, kuitenkin niin, että kioskin lattiapinta-ala saa olla 4 neliömetriä ja sen korkeus 2.2 metriä, vaan ei vähemmän; ja että vapaan lattiapinnan muodostaa neliö, jonka sivu on vähintään yksi metri;

b) kioskissa saa myyjänä toimia ainoastaan sen omistaja tai vuokraaja ja hänen elatuksessaan oleva oman perheen jäsen, joka on täyttänyt 18 vuotta, ei kuitenkaan palvelija, ja on kioskilupaa rahatoimikamarilta anottaessa ilmoitettava ne henkilöt, jotka tulevat toimimaan myyjinä;

c) kioskikaupan omistajan ja hänen, myyjänä toimivan perheensä jäsenen tulee alistua niihin määräyksiin, joita rahatoimikamari, terveydenhoitolautakunta tai tori- ja hallikaupan tarkastaja, joille kioskikaupan lähin valvonta kuuluu, saattavat antaa tällaisen kaupan valvontaan ja hyvään järjestykseen nähden, ollen sanotut viranomaiset oikeutetut epäjärjestyksen tai väärinkäytösten sattuessa määräämään sellaisen kioskin heti suljetta-

vaksi, jossa epäkohta on ilmaantunut, tai jossa annettuja määräyksiä ei ole noudatettu; kioskia ja varastohuonetta, jossa myytäväksi aiotuita tavaroita säilytetään, alkoon tarkoitukseensa käyttetäkö ennenkuin terveydenhoitolautakunta on huoneen tai huoneuston hyväksynyt;

d) myyjän tulee noudattaa puhtautta sekä olla puettuna puhtaaseen, vaaleaan ja pestävään, hihalliseen esiliinaan;

e) kioskissa täytyy olla puhdasta pesuvettä ja saippuaa sekä siisti, kuiva pyyheliina myyjää varten;

f) kaupungin maalle sijoitetuista kioskeista on rahatoimikamarilla oikeus määrätä suoritettavaksi kaupungille vuokramaksu, sekä yksityisten tonteilla, lähempänä kuin yksi metri kadun puoleista tontin rajaa olevista kioskeista korkeintaan 100 markkaa kioskin julkisivun alkavaa juoksumetriä kohden kuukaudessa;

2) N. k. vesikioskeista, jotka sijaitsevat kaupungin maalla ja joita pidetään auki ainoastaan lämpimään vuoden aikaan, olkoot voimassa ne määräykset myyntiaikaan, niiden kokoon ja rakennustapaan, niissä myytäviin tarvikkeisiin sekä myyjiin nähden, jotka sisältyvät Kaupunginvaltuuston päätöksen ³⁰/₅ 1923, ja joita rahatoimikamari on antanut tai tulee antamaan.

3) N. k. kiinteistä vaunupaikoista olkoon soveltuviissa kohdin voimassa mitä edellä kohdassa 1) on kioskeista sanottu.

Edelleen olisi Kaupunginvaltuuston päätettävä:

määrätä rahatoimikamarille ohjeeksi, että kioskilupia myönnettäessä on tarkoin valvottava, ettei kioskeja synny liian useita ja että kustakin anomuksesta, jota tulee seurata piirustukset, on ennen luvan myöntämistä kuultava terveydenhoitolautakuntaa, julkisivutarkastustoimikuntaa sekä tori- ja hallikaupan tarkastajaa;

samalla kun kaupungin yleisten töiden hallitukselle ja terveydenhoitolautakunnalle annetaan tehtäväksi laatia ehdotukset niiksi muutoksiksi rakennusjärjestykseen ja terveydenditojärjestykseen, jotka tämän päätöksen kautta käyvät tarpeellisiksi, pyytää Uudenmaan läänin maaherralta vahvistusta niille väliaikaisille määräyksille kioskin koosta, jotka on mainittu edellä kohdassa 1 ja 2;

pyytää maistraattia kiinnittämään järjestys- ja rakennustarkastusviranomaisten huomiota niihin myyntipaikkoihin, joita edellä esitetyn

määritelmän mukaan ei voida pitää kioskeina, ja joita on sijoitettu sellaisiin paikkoihin rakennusten sisällä, ettei niiden voida katsoa olevan osana sen huvittelu- y. m. paikan tarjoilusta, jonka läheisyydessä ne sijaitsevat, sekä kehoittamaan mainittuja viranomaisia ehkäisemään tässä mahdollisesti esiintyvät väärinkäytökset;

pyytää kaupungin poliisimestaria määräämään, että poliisin on annettava tori- ja hallikaupan tarkastajalle, tämän sitä pyytäessä, tarpeellista virka-apua niiden määräysten täytäntöönpanemisessa, joita hän kioskikaupan valvojana ehkä tulee antamaan;

että edellä olevat määräykset on otettava huomioon laadittaessa ehdotusta kaupantekoa toreilla, kaduilla ja teillä sekä satamissa ja muilla yleisillä paikoilla koskeviksi järjestyssäännöiksi; sekä

että tämä järjestely astuu voimaan heinäkuun 1 päivänä 1925.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Arttur Blomberg.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Sittenkun Kaupunginvaltuusto oli 18/III 1925 päättänyt palauttaa rahatoimikamarille uuden lausunnon antamista varten erinäisten kioskikauppiaitten valtuustolle tekemän anomuksen kioskien aukioloajan pidentämisestä klo 10:een illalla, antoi kamari 20 päivänä viime maaliskuuta allekirjoittaneelle toimeksi laatia ehdotus asiassa, ottamalla huomioon valtuuston antamat seuraavat evästyks-

rahatoimikamarilla olisi oleva oikeus tarkan harkinnan jälkeen myöntää yksityisten tonteilla sijaitseville kioskeille oikeuden harjoittaa kauppaa klo 10 asti illalla seuraavin ehdoin:

- 1) että myynissä ei olisi lupa käyttää palkattuja apulaisia; ja
- 2) että kioskeissa olisi lupa myydä ainoastaan virvoitusjuomia, makeisia, hedelmiä, leivoksia ja tupakkaa.

Tämän tehtävän täyttääkseni saan kunnioittaen esittää seuraavaa:

Vaikka vuosina 1922—1923 Helsingissä käyty ankara »kioskisota» vielä onkin tuoreessa muistissa ja sen aikana keräytynyt monipuolinen ainehisto löytyy selostettuna valtuuston useissa esityslistoissa ja painetuissa asiakirjoissa mainituilta vuosilta (esityslistat 14/VI—22 n:o 36; 30/VIII—22 n:o 10; 2/V—23 n:o 9; 30/V—23 n:o 2; pain. asik. n:o 11 v. 1923), lieene paikallaan tässä aivan lyhykäisesti kosketella kysymyksen aikaisempia vaihetta

Kysymyksen aikaisemmat vaiheet.

Kuten tunnettua, alkoi kioskikauppa ainakin Helsingissä varsinaisesti vasta maailmansodan aiheuttamina pulavuosina, jolloin sitä aluksi harjoittivat jonkinlaisena lisäelinkeinona melkein yksinomaan vähävaraiset yrittäjät. Tätä sallittiin, tai oikeammin, siihen ei kiinnitetty erityistä huomiota viranomaisten taholta juuri sen vuoksi, että sitä pidettiin sopivana tulolähteenä sellaisille, jotka silloin vallinneena pula-aikana muutoin vaikeasti voivat hankkia itselleen riittävän toimeentulon. Tämän kauppamuodon kehityksessä tapahtui kuitenkin jyrkkä nousu joulukuun 23 päivänä 1919 annetun lain kauppa- ja konttori- ja varastoliikkeitten työoloista astuttua voimaan huhtikuussa 1920. Tämän lain määräysten mukaan oli myymälät suljettava klo 6 i. p. ja juhlaattoina klo 5, mutta se ei koskenut m. m. kioskeja, joissa niin ollen saatiin harjoittaa kauppaa käytännöllisesti katsoen milloin tahansa, myöskin juhlapäivinä. Luonnollinen seuraus tästä oli, että kioskiliikkeet muodostuivat erittäin kilpailukykyisiksi tavallisten myymälöitten rinnalla ja monet varakkaatkin yrittäjät heittäytyivät tälle alalle, kioskien vähitellen siirtyessä pois vähävaraisempien käsistä. Kioskit, joissa aikaisemmin myytiin pääasiassa makeisia, tupakkaa ja virvoitusjuomia, muodostuivat täydellisiksi siirtomaatavarakaupoiksi pienoiskoossa. Useita kioskeja kerääntyi yksiin käsiin, eikä niissä tietenkään enään voitu käyttää yksinomaan oman perheen jäseniä myyjinä, kuten aikaisemmin pääasiassa oli ollut asianlaita.

Työaikalakien määräyksiä ei näissä, osaksi suurliikkeiksi muodostuneissa myyntipaikoissa noudatettu ja niissä palvelevat apulaiset jäävät ilman sitä suojaa,

jota vuoden 1919 laki oli tarkoittanut heille antaa. Vähittäiskauppiat olivat täysin voimattomia siinä kilpailussa, jonka syntymistä mainittua lakia säädettäessä varmaankaan ei osattu ottaa huomioon ja monet vakavaraisetkin vähittäiskauppiat joutuivat ilman omaa syytään ahdinkoon, varsinkin tupakkakauppiat.

Nämä seikat olivat kyllä kunnallisten viranomaisten tiedossa, mutta osin ei niistä aiheutuneitten epäkohtien korjaamista pidetty heille kuuluvana, osin oltiin voimattomia silloisen lainsäädännön nojalla niihin puuttumaan.

Oli kuitenkin eräs seikka, johon nähden olisi voitu ja olisi pitänytkin ryhtyä toimenpiteisiin. Kioskit olivat nimittäin jokseenkin poikkeuksetta rakennetut ilman asianomaisesti vahvistettuja piirustuksia ja muutenkin voimassa olevan rakennusjärjestyksen vastaisella tavalla. Lisäksi olivat useimmat kioskit ympäristöään suuressa määrin rumentavia

Jo aikaisemmin oli rakennustarkastuskonttorin toimesta kerätty tietoja rakennusjärjestyksen vastaisista kioskeista, mutta koska 29/5 1922 oli yllämainittua lakia muutettu siten, että kunnanvaltuustolla oli valta määrätä m. m. kioskien aukioloajat ja kun, lähinnä Helsingin vähittäiskauppiaitten yleisen kokouksen ja Suomen Tupakkakauppiaitten yhdistyksen alotteesta, oli herätetty kysymys kioskien aukioloajan supistamisesta, millä toimenpiteellä arveltiin m. m. saatavan useimmat kioskit kannattamattomina itsestään poistetuiksi, niin jäivät rakennustarkastusviranomaisten enemmät toimenpiteet odottamaan viimeksimainitun kysymyksen ratkaisua.

Kun asiaa sitten oli käsitelty useissa Kaupunginvaltuuston kokouksissa ja se välillä oli palautettu rahatoimikamariinkin, joka valmisti sitä erityisessä asettamassaan komiteassa, päätti Valtuusto vihdoin 30/V 1923

1) että elintarpeitten, virvoitusjuomien, tupakan ja sanomalehtien myynti kioskeissa ja niihin verrattavissa myyntipaikoissa on, mikäli ei alempana muuten säädetä, sallittava arkipäivinä klo 8:sta aamulla klo 6:een illalla, lauantaisin ja juhla-aattoina kuitenkin ainoastaan kello 5:een;

2) että kaupungin maalle rakennetuissa vesikioskeissa saatakoon huhtikuun 15 ja lokakuun 15 päivän välisenä aikana rahatoimikamarin luvalla myydä virvoitusjuomia, makeisia, hedelmiä, leivoksia, tupakkaa ja sanomalehtiä klo 7:stä a. p. kello 10:een i. p. sekä arki- että pyhäpäivinä;

3) että jäätelön ja virvoitusjuomien myyntiin nähden vauunuilla, jota harjoitetaan rahatoimikamarin luvalla, olkoon voimassa, mitä 2 kohdassa on säädetty vesikioskeista harjoitettavasta kaupasta;

4) että työpaikkojen läheisyyteen erityisen luvan nojalla sijoitettuja myyntikojuja saadaan pitää auki niin kauan kuin työ kestää työmaalla.

Tämän päätöksen tuli astua voimaan syyskuun 1 p:nä 1923.

Edelleen päätti Valtuusto pyytää maistraattia ryhtymään kiireellisiin toimenpiteisiin ilman asianomaisesti vahvistettuja piirustuksia, taikka muuten vastoin

voimassa olevan rakennusjärjestyksen tai terveydenhoitojärjestyksen määräyksiä rakennettujen kioskien sulkemiseksi ja poistamiseksi, kuin myös, että vastedes mahdollisesti perustettaviin kioskeihin nähden noudatettaisiin ankaraa tarkastusta; sekä kehoittaa rahatoimikamaria jouduttamaan ehdotuksen laatimista kaupantekoa toreilla, kaduilla ja teillä sekä satamissa ja muilla yleisillä paikoilla koskeviksi järjestyssäännöiksi.

Tästä päätöksestä valittivat eräät kioskikauppiaat Uudenmaan läänin maaherralle ja, tämän hylättyä valituksen, edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka niinkään 1/XI 1923 hylkäsi sen. Valistuksesta oli vain se seuraus, että Kaupunginvaltuuston päätöksen voimaantuminen, mikäli koski kioskikauppaa, lykättiin maaherran määräyksestä lokakuun 15 päivään 1925 ja siirtyi sen käytännöllinen toteuttaminen, korkeimman hallinto-oikeuden päätöstä odoteltaessa, aina vuoden 1924 alkuun saakka.

Koska edellisessä olen selostanut vain niitä syitä, joita »kioskisotaa» käytäessä esitettiin kioskeja vastaan, lienee tasapuolisuuden vuoksi lyhyesti kerrottava myös niistä seikoista, joita kioskikauppiaat ja tällaista kauppaa puolustavat henkilöt esittivät.

Sellaisia olivat: yleisön tarve saada tehdä ostoksia myöskin muuhun aikaan kuin mitä tavalliset myymälät olivat auki; mitään muistutuksia kioskikaupan aiheuttamista järjestyshäiriöistä ei oltu tehty; että kilpailun pelko vähittäiskauppiaitten taholta oli luuloteltua, koska kioskikauppiaat ostivat varastonsa juuri heiltä; terveydelliseltä kannalta olisi pitänyt olla edullista, että katukauppa saataisiin siirretyksi suljettuihin kioskeihin, joissa tavaroiden tomuuntumisen vaara oli pienempi; kioskeissa ei yleensä käytetty palkattuja apulaisia; kioskikauppa tuotti kaupungille verotuloja ja talonmistajille lisätuloja muutoin arvottomista palokujista ja pihojen nurkkauksista, sekä ennen kaikkea tuloja omistajilleen, joista useimmat olivat vähävaraisia. Eräät suuret, makeistehtaita omistavat toiminimet olivat myöskin puoltaneet kioskikauppaa, koska kioskien aukioloajan rajoittaminen olisi ollut haitallinen mainittujen tehtaitten liikevaihdolle, johon jo yleinen määräys myymälöitten sulkemisajasta oli vaikuttanut epädullisesti. Vielä mainittakoon, että hedelmän, makeisten, tupakan ja virvoitusjuomien myynti ulkomailla oli yleensä sallittua tavallisten myymälöitten sulkemien jälkeen.

Kioskikysymyksen aikaisempiin vaiheisiin kuuluu myös se aukioloajan pidentämistä tarkoittava anomus, jonka eräät kioskikauppiaat tekivät vuonna 1924 Kaupunginvaltuustolle, mutta jonka Valtuusto hylkäsi 28/V 1924. Kun silloin esitetyt syyt ja vastasyyt eivät suuresti eroa siitä mitä edellä jo on tässä suhteessa esitetty, ei liene tarpeellista tätä anomusta ja sen käsittelyä lähemmin selostaa.

Ennenkuin siirryn käsittelemään varsinaista tehtävääni, pyydän saada vielä todeta, että sinä lyhyenä aikana, mikä on kulunut Kaupunginvaltuuston 30/V 1923 tekemän päätöksen voimaantumisesta, yleensä on tultu siihen, mihin silloin pyrittiin. Rakennusjärjestyksen vastaiset kioskit ovat käytännöllisesti katsoen täydelleen hävinneet ja kioskeja on nyt muutenkin vain pieni osa niiden entisestä määrästä, eikä nekään tietävästi ole enään suurempien yrittäjien hallussa, vaan toiminevat niissä myyjinä pääasialliset kioskin omistajat itse tai heidän perheensä jäsenet.

Kun nyt 15 kioskikauppiasta uudelleen pyysivät kioskien aukioloajan pidentämistä asettui rahatoimikamarin enemmistö edelleen kielteiselle kannalle, vähemmistön puoltaessa anomusta. Kaupunginvaltuusto päätti, tosin varsin niukalla evästyksellä.

enemmistöllä palauttaa asian takaisin rahatoimikamariin, kuten edellä on kerrottu ja kehoitti kamari ottamaan huomioon niinikään edelläkerrotut evästyksset.

Mitä näihin evästyksiin tulee, lieene asia käsitettävä niin, ettei Kaupunginvaltuusto vielä ole nimenomaan päättänyt, että kioskeja saadaan pitää auki klo 10:een illalla, vaan että asia on lähetetty takaisin rahatoimikamarille niin hyvin sen periaatteellista uudelleen käsittelyä varten kuin myös käytännöllisen ehdotuksen laatimista varten kioskikaupan järjestelystä siinä tapauksessa, että kioskien aukioloajan pidentämiskysymykseen nähden asetutaan myönteiselle kannalle. Jos itse pääkysymykseen nähden suhtaudutaan kielteisesti, ei mitään käytännöllisistä ehdotusta nähdäkseni tarvita, koska nykyinen järjestely tuskin kaipaakaan mitään muutosta. Tahtomatta esittää mitään perusteltua ehdotusta pääkysymyksen ratkaisuksi puoleen taikka toiseen, siinä suhteessa kun jokaisen, joka asiasta joutuu kantansa muodostamaan, on helppo se tehdä jo kerätyn, edellä selostetun ainehiston nojalla, käsitän tehtäväkseni siis vain käytännöllisen ehdotuksen laatimisen siltä varalta, että itse pääkysymys ensin saa myönteisen ratkaisun. Palaten siis tässä mielessä Kaupunginvaltuuston evästyksiin, täytyy minun heti huomauttaa, että asiaa tuskin voidaan rajoittaa koskemaan ainoastaan yksityisten tonteilla sijaitsevia kioskeja, vaan olisi mielestäni samalla ratkaistava kysymys millä tavoin ja minkälaisilla ehdoilla kaupungin olisi annettava lupia rakentaa kioskeja kaupungin omistamalle ja hallitsemaalle maalle sekä vuokralle annetuille tonteille. On nimittäin otettava huomioon, että laajat esikaupunkialueet sijaitsevat kaupungin omistamalla vuokramaalla, eikä siellä sijaitsevia tontteja voida kutsua yksityisten tonteiksi. Mutta kioskikysymys taas on siellä aivan sama kuin keskikaupungillakin, sillä yleisön mukavuus, sen ostotarpeen tyydyttäminen, minkä katson olevan tärkeimpänä motiivina pidennetyn aukioloajan myöntämiselle, on tietenkin otettava varteen yhtähyvin esikaupungeissa kuin keskuksessakin. Lisäksi tulee se seikka, että kaupungin ei mielestäni olisi hyljeksittävä sitä varsin tuntuvaa vuokratuloa kioskikaupoista, joka päinvastaisessa tapauksessa jäisi kokonaan yksityisten tontinomistajien hyväksi. Uskallan siis laajentaa evästystä viittaamaani suuntaan kun seuraavassa koetan laatia ehdotusta asiassa.

Edelleen oletan, että evästyksessä tarkoitetaan myöskin juhlapäiviä, vaikkei sitä siinä nimenomaan sanota.

Kioskin
käsite.

Lienee lähdeittävä siitä, että kioski on rakennus tai sen osa, joka on rakennettava ja kunnossa pidettävä sillä tavoin kuin voimassa oleva rakennusjärjestys määrää. Se on edelleen myymälä, jossa sitä paitsi myydään elintarpeita, ollen sen vuoksi erinäisten terveydenhoitojärjestyksen määräysten alainen. Kumpikaan näistä järjestyksistä ei kuitenkaan tunne käsitettä kioski tavallisesta myymälästä eroavana myyntipaikkana. Voitaisiin siis tulla siihen johtopäätökseen, että kioskin tulisi täyttää ne minimivaatimukset, jotka rakennusjärjestyksessä on huoneen vähimpään lattiapintaan ja korkeuteen sekä rakennustapaan y. m. nähden asetettu. Aivan riidattomana voitaneen pitää, että kioski on rakennettava sellaisista aineista (kivestä tai puusta), kuin rakennusjärjestys kulloinkin säättää. Sen sijaan on, mitä kioskin kokoon tulee, käytännössä vakiintunut kioskimuoto, yleensä pienempi kuin rakennusjärjestyksen sallima pienin huone. Niin nähtävästi tulee-kin olla katsoen siihen erikoistarkoitukseen, jota nämä myyntipaikat palvelevat. Kysymys onkin vain siitä, voidaanko niin sanoakseni alamittaisia kioskeja sallia rakennusjärjestyksen määräyksiä sivuuttamalla, vai olisiko sanottuun järjestykseen tehtävä tästä johtuva lisäys. Kysymykseen vastaisin siten, että toistaiseksi

olisi poikkeusta rakennusjärjestyksestä myönnettävä sanotun järjestyksen 135 §:n 2 mom. nojalla, joka myöntää Maaherralle siihen oikeuden. Mutta koska sellainen menettely edellyttää poikkeustilaa ja kioskikauppa varmaankin tulee muodostumaan pysyväiseksi elinkeinoksi, olisi annettava esimerkiksi yleisten töitten hallitukselle tehtäväksi laatia asiassa ehdotus, jolle sitten hankittaisiin asianomainen vahvistus. Tällöin olisi kuitenkin määrättävä jokin vähin korkeus ja lattiapinta-ala tai ehkä kuutilavuus, jota kioski ei saisi alittaa, ehdotteeksi 2,2 m. ja 4 m² tai 9 m³, pienemmän sallitun asuinhuoneen ja myymälän vastaavien mittojen ollessa 2,7 m. 7 m² ja 18,9 m³.

Vaikka terveydenhoitjärjestyksen II luvun 7 §:n 4 mom. voitaneekin tulkita siten, että siinä mainittu »koju» tarkoittaa myöskin kioskia, olisi ehkä selvyyden vuoksi sanottuun järjestykseenkin otettava määräyksiä nimenomaan kioskeista, niiden sisustuksesta y. m. seikoista, joista kuitenkin en katso olevani pätevä tekemään ehdotusta.

Kioskikaupassa näyttää minusta olevan oleellista se, että ostaja ei mene kioskiin sisälle, vaan että kauppa tapahtuu luukun tai ikkuna-aukon kautta ostajan ollessa ulkopuolella ja vapaassa ulkoilmassa. Poikkeuksia kuitenkin löytyy (esim. Kämpin tupakkakioski Kluuvikadun kulmassa), mutta minä puolestani en voi pitää sellaisia myyntipaikkoja kioskeina, vaikka ne alittaisivatkin kokoonsa nähden rakennusjärjestyksen minimimitat. Katsoen nimittäin osaksi terveydellisten syitten, osaksi sen, ettei kioskia silloin mikään muu oleellinen seikka kuin koko erota tavallisesta myymälästä, vaativan, ettei myyntipaikkaa, jossa kauppa tapahtuu kokonaan suljetussa huoneessa hyväksytä tarkoitukseen käytettäväksi enempää myymälänä kuin kioskinakaan ellei se täytä rakennusjärjestyksen vaatimuksia. Tämä jo siitäkin syystä, ettei muutoin voitaisi vetää selvää rajaa myymälän ja kioskin välille.

Edellä esitetyn nojalla tahtoisin määritellä kioskikäsitteen seuraavasti:

Kioski on myyntipaikka, jossa kauppa tapahtuu siten, että myyjä on sisällä ostajan ollessa ulkona, ja jossa tavara ja sen vastike vaihdetaan seinässä, ovesa tai ikkunassa olevan aukon kautta; kioskin lattiapinta ei saa alittaa 4 m²:iä ja sen sisäpuolen keskikorkeuden tulee olla vähintään 2.2 m.

Tässä mainitut mitat ovat, kuten sanottu, ehdotteeksi nimitetyt ja olisi ammattiviranomaisten ne, ennen niitten vahvistamista, tarkistettava.

Edellä olevan katsoisin koskevan kaikkia kioskeja, myöskin niitä, joiden ostajat eivät halua poiketa myymälöitten yleisestä aukioloajasta. Poikkeuksen muodostaisivat ainoastaan n. k. vesikioskit, joita pidetään auki ainoastaan lämpimään vuoden aikaan, ja joissa myyntiaukko, usein suuri osa yhdestä seinästä, on auki koko myyntiajan. Näihin nähden ei liene tarpeellista vahvistaa mitään minimimittoja, vaan voitaisiin ne jättää riippumaan esim. rahatoimikamarin harkinnasta, tai, jos ne vahvistetaankin, voisivat ne mielestäni huomattavasti alittaa edellämainittuja mittoja.

Kaupunginvaltuusto on evästyksessään määrännyt, että kioskeissa ei saisi käyttää palkattuja apulaisia. Tähän ei liene muuta lisättävää, kuin että sillä ilmeisesti tarkoitetaan suojella liikeapulaisia ja estää, aukioloaikaan nähden etuoikeutetun, kioskikaupan siirtymistä suuryrittäjien käsiin. Määräys voitaneepukea siihen muotoon, että kioskeissa saavat toimia myyjinä ainoastaan niiden omistajat ja heidän elatuksessaan olevat omien perheitten jäsenet, ei kuitenkaan palvelijat.

Ellei määrätä, että samalla kioskikauppialla saa olla ainoastaan yksi kioski,

Myyjät
kioskeissa.

mitä omasta puolestani pitäisin sopimattomana määräyksenä, voisi edelläolevan säädöksen nojalla suuriperheinen yrittäjä hoitaa useita kioskeja. Tätä en kuitenkaan pitäisi sellaisena seikkana, jota olisi estettävä.

Kioskeissa
myytävät
tavarat.

Edelleen on Kaupunginvaltuusto evästyksessään määrännyt, että kioskeissa ei saisi myydä muuta kuin virvoitusjuomia, makeisia, hedelmiä, leivoksia ja tupakkaa. Tämä määräys on muutoin samansisältöinen kuin mitä jo on voimassa n. s. vesikioskeista, paitsi että sanomalehdet on jätetty pois. Näitten myynnillä kioskeissa ei kuitenkaan liene sanottavia mahdollisuuksia niinkauan kuin sanomalehtien myynti ulkosalla on järjestetty nykyisellä tavalla. Ehkä yhtenäisyyden voittamiseksi kuitenkin olisi parasta ottaa edellämainittuun tarvikkeiden luetteloon myös sanomalehdet.

Yleensä voitaneen sanoa, että nämä tarvikkeet ovat juuri ne, joita myymälöitten sulkemisajan jälkeen olisi pidettävä yleisölle tarjolla. Muita tarvikkeita taas ei olisi sallittava myydä.

Niin hyvin tämä kuin edellinen, myyjiä koskeva kohta on tietenkin voimassa vain niihin kioskeihin nähden, joita tahdotaan pitää auki yli myymälöitten sulkeamisajan. Siitä, ketkä omistavat niitä kioskeja, jotka suljetaan silloin kuin muutkin myymälät, niinkuin myös siitä mitä niissä myydään ja ketkä myyvät, ei voida, eikä liene tarviskaan tässä yhteydessä määrätä. Niihin nähden ovat voimassa nyt jo löytyvät määräykset, eikä mikään käytännöllinen tarve pakoittane tässä kohden rajoituksia tekemään.

Aukioloajat.

Kuten jo alussa mainitsin, oletan Kaupunginvaltuuston tarkoittaneen, että kioskeja voitaisiin pitää auki klo 10:een illalla myöskin juhlapäivinä. Tämä kysymys tosin voi olla riidanalainen, mutta omasta puolestani olisin taipuvainen myöntämään siihen, ja nimenomaan siitä syystä, että juuri juhlapäivinä on yleisöllä ainakin yhtä suuri, ellei suurempi tarve saada ostaa kysymyksessä olevia pikkutarvikkeita kuin arki-iltoina. Voisihan myös ajatella jonkinlaista keskitietä, esim. sitä, että kioskit voitaisiin avata juhlapäivinä klo 12 päivällä tai klo 3 i. p., jos katsottaisiin sopivaisuuden vaativan, että lepopäivästä edes osa käytetään sen varsinaiseen tarkoitukseen. Myöntäen siis tämän kohdan riitaiseksi, tulen kuitenkin ehdottamaan, ettei tehtäisi erotusta arki- ja juhlapäivien välillä.

Kaupunginvaltuuston evästyksessä ei sanota mitään siitä, milloin kioskit saataisiin avata. Tämä kysymys on sinänsä varsin vähäpätöinen käytännölliseen merkitykseensä nähden, mutta koska jo nyt on vesikioskeitten avaamisajaksi määrätty klo 7 aamulla, lienee yhtäläisyyden vuoksi määrättävä tämä ajankohta myös muitten kioskien avaamiselle.

Kioski-
lupien
myöntä-
minen.

Kysymys siitä, minkä viranomaisen tehtävänä olisi oleva myöntää lupia pystyttää kioskeja, joita saa pitää auki yli myymälöitten sulkeamisajan, samoin kuin sekin, mitä periaatteita tällaisia lupia myönnettäessä olisi noudatettava, on varmaankin koko kioskikysymyksen vaikeimmin ratkaistava osa. On nimittäin otettava huomioon, että aukioloaikaan nähden etuoikeutettu kioski varmaan tulee olemaan erinomainen »affääri», joten sille alalle pyrkiviä tulee todennäköisesti olemaan suuri joukko. Toiselta puolen ei tietenkään voida sallia, että katujen varret jälleen reunustetaan pienillä rakennuksilla, jotka kaikista valvontatoimenpiteistä huolimatta sittenkin tulisivat tekemään katukuvan kirjavammaksi kuin suotavaa on. Jo tämä ristiriita yksinään tekee yleisten normien laadinnan ja niiden käytännössä soveltamisen vaikeaksi.

Heti aluksi voidaan jättää kysymyksen ulkopuolelle ne kioskit, joita ei ole

tarkoituksaan pitää auki yli myymälöitten sulkemisajan. Niihin nähden voidaan edelleenkin soveltaa jo voimassa olevia yleisiä määräyksiä.

Mitä muihin kioskeihin tulee, jakautuu kysymys kahteen osaan, riippuen sen maan luonnosta, jolle ne ovat rakennetut.

Ensimmäiseen ryhmään kuuluisivat ne kioskit, jotka sijaitsevat tai tulisivat sijaitsemaan kaupungin hallitsemalla maalla ja vuokratonteilla. Näistä muodostaisivat taas oman osastonsa useinmainitut vesikioskit, joista jo löytyy tarpeelliset määräykset ja käytäntö mitä tulee aukioloaikaan ja luovutustapaan. Lisäksi olisi vain määrättävä niiden minimisuuruus, tai nimenomaan säädetty, että näiden suuruus ja rakennustapa riippuvat viranomaisten, tässä tapauksessa rahatoimikamarin harkinnasta. Jälkimmäistä pitäisin omasta puolestani sopivimpana ja vastaisi se sitäpaitsi tähänastista käytäntöä, josta ei tiettävästi ole ollut mitään haittaa.

Mitä sitten tulee muihin kaupungin hallitsemalle maalle ja vuokratonteille ajottuihin kioskeihin, olisi itse luvan myöntäminen kioskin avaamisesta annettava rahatoimikamarin huoleksi ja olisi sen harkinnasta riippuva milloin anomukseen olisi suostuttava ja milloin ei. Kamari olisi silloin tilaisuudessa valvomaan, ettei kioskeja synny tarpeettoman useita. Piirustukset sellaisia kioskeja varten olisi vahvistettava samassa järjestyksessä kuin muitakin tällaiselle maalle ajottuja uudisrakennuksia tai rakennusmuutoksia varten. Vuokramaksun määräisi rahatoimikamari ja olisi mielestäni aina, kun sellainen suinkin on mahdollista, kioskoikeus tarjottava huutokaupalla. Itse lupa olisi myönnettävä toistaiseksi.

Toiseen ryhmään ja varmaankin pääryhmän muodostaisivat ne kioskit, jotka sijaitsevat yksityisten tonteilla. Kioskin rakentamiseen tällaiselle tontille ei luonnollisestikaan tarvitse hakea erityistä lupaa, sillä rakennusjärjestyksessä on tarkalleen ilmoitettu kuinka on meneteltävä kun yksityiselle tontille ajotaan rakentaa tai sillä jo löytyvään rakennukseen tehdä muutoksia. Paljon vaikeampi on kysymys siitä, kenen on myönnettävä lupa pitää tällaista kioskia auki yli myymälöiden sulkemisajan, tai onko sellainen lupa in casu lainkaan tarpeellinen sen jälkeen kun Kaupunginvaltuusto ehkä on päättänyt kioskien aukioloajoista esitettyyn suuntaan. Kysymys on lähinnä oikeudellista laatua ja sen selvittämiseksi jäljennän tähän asianomaisen kohdan laista kauppa-, konttori- ja varasto- liikkeiden työoloista:

§ 2 mom. 4. »Ulkosalla sekä kioskeissa ja niihin verrattavissa kiinteissä myyntipaikoissa harjoitettavan ravintoaineiden, virvoitusjuomain, tupakan ja sanomalehtien myynnin ajasta olkoot voimassa ne määräykset, joita kuntien valtuustot antavat».

Onko tämä ymmärrettävä siten, että kunnanvaltuustoilla on vain oikeus säätää tällaisen kaupan ajasta yleensä, vai voivatko valtuustot kussakin yksityistapauksessa itse määrätä tai luovuttaa jollekin muulle kunnalliselle viranomaiselle vallan määrätä, milloin mikin kioski on suljettava? Ja edelleen, onko kunta oikeutettu kantamaan tällaisesta myönnytyksestä jotain maksua? Jos kioski-kauppa käsitetään ulkoilmakaupaksi, kuten edellä olen tehnyt, näyttäisi se tulokinta oikealta, että kunnalliset viranomaiset voivat antaa sangen yksityiskohtaisia määräyksiä tällaisesta kaupasta sitä varten säädettyissä järjestyssäännöissä, niin kuin elinkeinolain 23 §:ssä sanotaan. Kun tässä sitäpaitsi on kysymys elintarpeitten kaupasta, voidaan saman lain 24 §:n nojalla kunnallisissa järjestyssäännöissä määrätä tällaiselle kaupalle tarpeellinen valvonta. Että lainsäätäjänkin on pitänyt kioskikauppaa ulkoilmakauppana, käy selville siitä, että m. m. usein-

mainitussa, työoloja koskevassa laissa nämä on rinnastettu keskenään. Katsoisin siis, että valtuustot voivat päättää myöskin luvan myöntämisestä laajennetuin aukiolo-oikeuksin kullekin kioskille erikseen. En luulisi myöskään minkää estävän sitä, että valtuustot antavat tämän tehtävän jollekin muulle kunnalliselle viranomaiselle. Että asia on yksinkertaisempi kysymyksen ollessa kioskeista kaupungin omistamalla maalla, johtuu juuri tästä omistusoikeudesta. — Myönnän kuitenkin kernaasti, että asiasta voidaan olla eri mieltä, ja että edellä oleva perustelu saattaa olla heikko. On kuitenkin olemassa käytännöllinen ja tehokas keino saada mahdollisesti niskoittelevat kioskikauppiaat tottelemaan. Kaupunginvaltuusto voi nimittäin milloin tahansa taas määrätä, että kioskit on suljettava myymälöitten sulkemisaikaan.

Kielteiseen tulokseen olen sitä vastoin tullut siihen maksuun nähden, mitä ehkä voidaan ajatella kannettavaksi niiltä yksityisten tonteilla sijaitsevien kioskien omistajilta, jotka saavat pitää kioskinsa auki yli myymälöitten sulkemisajan. Tällainen maksu olisi luonteeltaan ilmeinen vero, ellei lähdetä siitä, että kysymyksessä oleva kauppa tapahtuu osaksi kadulla ja siis kaupungin maalla. Mutta kioskiaan voidaan sijoittaa niin syvälle tontin rajojen sisäpuolelle, että kauppa kokonaan käy tontilla ja silloinhan on kysymys taas auki. Sellaista veroa ei kunta mielestäni ole ilman nimenomaista lainsäädäntöä oikeutettu asettamaan ja kantaamaan.

Jotta menettely kioskilupia myönnettäessä yksityisten tonteilla muodostuisi yhdenmukaiseksi sen kanssa mitä edellä on ehdotettu kaupungin maalla sijaitseviin kioskeihin nähden, olisi luvan myöntäminen tässäkin tapauksessa anettava rahatoimikamarin tehtäväksi.

**Kioski-
kaupan val-
vonta.** Erittäin tärkeätä on, että kioskikauppaa tarkoin valvotaan, sillä houkutus väärinkäytöksiin tällä alalla varmaan on erittäin suuri. Kun kaupungissa jo on erityisesti palkattu tori- ja hallikaupan tarkastaja, jonka tehtäviin m. m. kuuluu kaikellaisen katukaupustelun valvonta, tuntuu luonnolliselta, että myöskin kioskikaupan valvonta annetaan hänen huolekseen. Hänen olisi pidettävä tarkkaa lueteloa kaikista myönnettyistä kioskiluvista ja niistä henkilöistä, joiden niissä on ilmoitettu toimivan myyjänä. Ainoastaan hänen, erityisissä poikkeustapauksissa, esim. sairauden vuoksi, antamallaan luvalla, saisi joku muu kuin ilmoitettu henkilö toimia myyjänä. Hyvin tärkeää on, ettei muita tarvikkeita kuin edellä lueteltuja sallita kioskissa pitää kaupan. Niinikään olisi mainitulle tarkastajalle annettava oikeus määrätä kioski heti suljettavaksi kun hän huomaa väärinkäytöksiä tapahtuvan, tai kun hänen antamiaan määräyksiä ei noudateta. Riitainen tapaus voitaisiin alistaa rahatoimikamarin tutkittavaksi ja lopullisesti ratkaistavaksi, mutta olisi tarkastajan antama määräys kuitenkin heti menevä täytäntöön. Jotta tarkastajan toimenpiteet olisivat tehokkaita, olisi poliisia pyydetävä antamaan tarkastajalle virka-apua tämän sitä pyytäessä.

Mitä niihin kioskeihin tulee, joita ei aiotakaan pitää auki yli myymälöitten sulkemisajan, jos sellaisia yleensä tulee olemaankaan, en pitäisi tarpeellisina niihin nähden mitään erityistä valvontaa. Nehän olisivat kaikissa tärkeimmissä kohdin tavallisia myymälöitä koskevien määräysten alaisia niinhyvin aukioloaikaan ja niissä myytäviin tarvikkeisiin kuin apulaisiinkin nähden.

**Elävien-
kuvien teat-
tereitten ra-
vintolain y.
m. kioskit.** Kioskiriidan aikana on usein mainittu ne kioskit, joita viime aikoina on ilmaantunut elävien kuvien teatterihuoneustojen, kahviloitten, ravintoloitten, hotellien y. m. yhteyteen ja joissa yleensä myydään samoja tarvikkeita kuin tavallisissa kioskeissa. Periaatteelliselta kannalta katsoisin kuitenkin kysymyksen

tällaisista myyntipaikoista lankeavan varsinaisen kioskikysymyksen ulkopuolelle. Niissä käytyä kauppaa täytynee pitää lähinnä sellaisena tarjoiluna, jota mainitunlaisissa huoneustoissa muutoinkin suoritetaan ja, kysymyksen ollessa nimenomaan elävienkuvien teattereista, yhdenmukaisesti muiden teattereitten ja huvittelu-paikkojen kanssa, täytynee sallia.

Ei voi kuitenkaan kieltää, että väärinkäytöksiä tällä alalla on sattunut, mistä syystä asiaa on tässäkin yhteydessä kosketeltava. Usein on tällaiset »kioskit» sijoitettu porras- ja porttikäytäviin ja muutamat sellaisiin, jotka johtavat muihinkin julkisiin huoneustoihin kuin kulloinkin kysymyksessä oleviin teattereihin, kahviloihin y. m. Tyypillisinä esimerkkeinä sellaisista mainittakoon Bio Civis'en ja Palatsikahvilan kioskit. Samassa paikassa kuin mainittu teatteri, sijaitsee myös eräs ravintola ja useita ylioppilasosakuntahuoneistoja. Edelliseen kuljetaan yksinomaan mainitun kioskin ohii ja osakuntahuoneistoihin päästään samaa tietä. Mainitun kahvilan kioskia taas sijaitsee niin etäällä kahvilan varsinaisesta huoneustosta, ettei sitä mitenkään voida pitää kahvilan tarjoilupaikkana, vaan on se ilmeisesti tarkoitettukin katuyleisön ostopaikaksi. On selvää, että tämänluontoisissa tapauksissa on väärinkäytöstä olemassa. Mutta, koska edellisessä määrittelemäni kioskikäsitteen mukaan nyt kysymyksessä olevat myyntipaikat eivät ole kioskeja, niissä kun ostaja ei ole ulkona, vaan samassa huoneessa, jossa itse myyntipaikkakin sijaitsee, ei tällaisen kaupan järjestelyä tarvinne suorittaa kioskikysymyksen yhteydessä. Olen sitä paitsi sitä mieltä, ettei sen järjestely ylipäänsä olekaan tarpeellinen, sillä järjestyksiviranomaisilla on käytettävissään keinot tällä alalla sattuvien väärinkäytösten ehkäisemiseksi. Ainoa mitä tässä voitaisiin ajatella, on, että Kaupunginvaltuusto päättäisi pyytää maistraattia kiinnittämään kosketeltuihin seikkoihin huomiota.

Kaupunginvaltuuston 30/V—23 tekemän päätöksen 3 ja 4:ssä kohdassa olevat määräykset jäätelön ja virvoitusjuomien myynnistä vaunuilta sekä työpaikkojen läheisyyteen sijoitetuista myyntikojuista voisivat mielestäni jäädä sanotun päätöksen varaan.

Kuitenkin olisi niinhyvin nämä jo voimassa olevat määräykset kuin nekin, joita tässä ehdotan, otettava siihen järjestyssääntöön ulkoilmakaupasta, joka parhaillaan on tekeillä.

Mitä vihdoin tulee rahatoimikamarin vuokralle antamiin n. s. kiinteisiin vaunupaikkoihin, olisi mielestäni niitäkin sallittava pitää auki yhtä kauan kuin kioskeja, koska näiden sulkemisaika myös vuonna 1923 päätettiin yhdenmukaiseksi kioskien vastaavan ajan kanssa.

Edellä esitetyn nojalla saan kunnioittaen ehdottaa, että rahatoimikamari päättäisi Kaupunginvaltuustolle ehdottaa seuraavaa järjestelyä:

- 1) Alempana lähemmin määriteltävissä kioskeissa, jotka sijaitsevat yksityisten omistamalla tai kaupungin maalla, saadaan rahatoimikamarin kutakin kioskia varten erikseen antamalla luvalla myydä virvoitusjuomia, makeisia, hedelmiä, leivoksia, tupakkaa ja sanomalehtiä klo 7:stä aamulla klo 10 illalla sekä arki- että pyhäpäivinä seuraavilla ehdoilla:

a) kioskin, jolla ymmärretään sellaista myyntipaikkaa, missä myydyn tavaran ja sen vastikkeen vaihtaminen ostajan ja myyjän välillä tapahtuu seinässä, ovesta tai ikkunassa olevan aukon kautta, ostajan ollessa kioskin ulkopuolella ja vapaassa ulkoilmassa, tulee olla rakennettu sellaisista aineista ja sillä tavalla kuin kaupungin rakennusjärjestyksessä lähemmin määrätään, kuitenkin niin, että kioskin lattiapinta-ala saa olla 4 neliömetriä ja sen korkeus 2.2 metriä, vaan ei vähemmän;

b) kioskissa saa myyjänä toimia ainoastaan sen omistaja tai vuokraaja ja hänen elatuksessaan oleva oman perheen jäsen, ei kuitenkaan palvelija, ja on kioskilupaa rahatoimikamarilta anottaessa ilmoitettava ne henkilöt, jotka tulevat myyjinä toimimaan;

c) kioskikaupan omistajan ja hänen, myyjänä toimivan perheensä jäsenen tulee alistua niihin määräyksiin, joita rahatoimikamari tai tori- ja hallikaupan tarkastaja, joille kioskikaupan lähin valvonta kuuluu, saattavat antaa tällaisen kaupan valvontaan ja hyvään järjestykseen nähden, ollen sanotut viranomaiset oikeutetut epäjärjestyksen tai väärinkäytösten sattuessa määräämään sellaisen kioskin heti suljettavaksi, jossa epäkohtia on ilmaantunut, tai jossa annettuja määräyksiä ei ole noudatettu;

d) kaupungin maalle sijoitetuista kioskeista on rahatoimikamarilla oikeus määrätä suoritettavaksi kaupungille vuokramaksu.

2) N. k. vesikioskeista, jotka sijaitsevat kaupungin maalla ja joita pidetään auki ainoastaan lämpimään vuoden aikaan, olkoon voimassa ne määräykset myyntiaikaan, niiden kokoon ja rakennustapaan, niissä myytäviin tarvikkeisiin sekä myyjiin nähden, jotka sisältyvät Kaupunginvaltuuston päätökseen 30/V—1923, ja joita rahatoimikamari on antanut tai tulee antamaan.

3) N. k. kiinteistä vaunupaikoista olkoon soveltuviissa kohdin voimassa mitä edellä kohdassa 1) on kioskeista sanottu.

Edelleen olisi Kaupunginvaltuuston päätettävä:

samalla kun kaupungin yleisten töiden hallitukselle ja terveydenhoitolautakunnalle annetaan tehtäväksi laatia ehdotukset niiksi muutoksiksi rakennusjärjestykseen ja terveydenhoitojärjestykseen, jotka edellä on katsottu tarpeellisiksi, pyytää Uudenmaan läänin maaherralta vahvistusta niille väliaikaisille määräyksille kioskin koosta, jotka on mainittu edellä kohdissa 1 ja 2;

pyytää maistraattia kiinnittämään järjestys- ja rakennustarkatusviranomaisten huomiota niihin myyntipaikkoihin, joita edellä esitellyn määritelmän mukaan ei voida pitää kioskeina, ja joita on sijoitettu sellaisiin paikkoihin rakennusten sisällä, ettei

niiden voida katsoa olevan osana sen huvittelu- y. m. paikan tarjoilusta, jonka läheisyydessä ne sijaitsevat, sekä kehoittamaan mainittuja viranomaisia ehkäisemään tässä mahdollisesti esiintyvät väärinkäytökset;

pyytää kaupungin poliisimestaria määräämään, että poliisin on annettava tori- ja hallikaupan tarkastajalle, tämän sitä pyytäessä, tarpeellista virka-apua niiden määräysten täytäntöönpanemisessa, joita hän kioskikaupan valvojana ehkä tulee antamaan;

että edellä olevat määräykset on otettava huomioon laadittaessa ehdotusta kaupantekoa toreilla, kaduilla ja teillä sekä satamissa ja muilla yleisillä paikoilla koskeviksi järjestyssäännöiksi; sekä

että tämä järjestely astuu voimaan kesäkuun 1 päivänä 1925.

Helsingissä, huhtikuulla 1925.

Arttur Blomberg.

*Rahatoimikamarin esitys Kaisaniemen
puiston uudestaan järjestelemisestä.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Toukok. 5 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 394.

Valtuustolle osoitetussa kirjelmässä toukokuun 19 päivänä 1911 huomautti kaupungin yleisten töiden hallitus, että sen mielestä Kaisaniemen puisto oli liian kauan ollut huonossa kunnossa ja että jotakin olisi tehtävä puiston saattamiseksi sen keskeiselle asemalle arvokkaampaan ja liikennekannalta katsoen sopivampaan asuun. Oheen pannen kaksi ehdotusta, joista toisen oli laatinut kaupunginpuutarhuri S. Olsson, toisen silloinen kaupunginasemakaava-arkkitehti B. Jung, ehdotti hallitus, että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi viimeksi mainitun ehdotuksen. Kysymystä tavanmukaisesti valmisteltua esitti rahatoimikamari kirjelmässä saman vuoden marraskuun 11 päivältä, että Kaupunginvaltuusto päättäisi hyväksyä kamarin valiokunnan laatiman ehdotuksen puiston kuntoonpanemiseksi sekä että kaupungin yleisten töiden hallitus saisi toimekseen vastedes, sikäli kuin määrärahoja tarkoitukseen myönnetään, toteuttaa mainitun suunnitelman (Kvstön pain. asiakirj. n:o 66 vuodelta 1911).

Kokouksessa maaliskuun 12 päivänä 1912 päätti Valtuusto hyväksyä ja noudatettavaksi vahvistaa kaupunginasemakaava-arkkitehti Jungin laatiman ehdotuksen, kuitenkin siten, ettei suunniteltuja pienempiä lammikkoja teettäisi (kuvio I). Vuosina 1912—1914 ja 1915 sittemmin tämän suunnitelman mukaisesti uudestaan järjestettiin puiston itäosa, joka länteen käsin ulottui likimain Mikonkadun pohjoispään seuduille. Näihin töihin osoitettiin 30,000 markkaa vuonna 1912, 30,000 markkaa vuonna 1913, 30,000 markkaa vuonna 1914 ja 15,000 markkaa vuonna 1915. Järjestelytyöt keskeytyivät sittemmin maailmansodan aikaansaamain olojen vuoksi.

Kaupunginpuutarhuri Olsson antoi 1924 vuoden alussa uuden järjestelyehdotuksen (kuvio II) siihen kuuluvine erikoispiirustuksineen (kuviot II a, II b, II c) sekä kirjelmän (liite A), jossa ehdotuksesta tehtiin lähempää selkoa. Tämän ehdotuksen tarkasti erikoisvaliokunta, joka lausui, että puiston kokonaiskäyttö, liikenneväylät ja käytävät suurin piirtein katsoen näyttivät valiokunnasta olevan ratkaistuja oikeitten periaatteiden mukaan ja että pohjoisesta etelään kulkevan päälehtotien sijoitusta olisi katsottava erikoiseksi eduksi aikaisempiin ehdotuk-

siin verraten, mutta että ehdotusta, joka yksityisseikkain runsauden johdosta vaikutti liian hajanaiselta, pitäisi sen kokonaisvaikutusta haittaamatta voida tuntuvasti yksinkertaistuttaa (liite B).

Tätä suunnitelmaa käsitellessään antoi kaupungin yleisten töiden hallitus kaupunginasemakaavaosaston toimeksi laatia uudestaan arkkitehti Jungin tekemän ja Kaupunginvaltuuston hyväksymän alkuperäisen suunnitelman huomioon ottamalla myöhemmin tapahtuneet rajamuutokset, ollen osasto kuitenkin esteen sen ohessa antamaan uuden ehdotuksen, jos piti sen suotavana. Tehtävän täytettyään lähetti kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunila kirjelmän (liite C) ohella kaksi eri puistonjärjestelysuunnitelmaa, joista toisessa oli arkkitehti Jungin ehdotus piirretty uudestaan huomioon ottamalla rautatienalueen vastaisen rajan luultava siirtyminen itään päin, kansakoulurakennuksen sijoittaminen Puutarhakadun varrelle ja tähän asti puiston itäosassa suoritettut järjestelytyöt (kuvio III) ja toinen oli aivan uusi suunnitelma (kuvio IV), jonka laadinnassa oli, mikäli mahdollista, otettu huomioon ne muistutukset, joita sekä kaupunginpuutarhurin että arkkitehti Jungin ehdotusta vastaan oli tehty. Viimeksi mainitussa kirjelmässä teki herra Brunila lähempää selkoa ehdotuksen yksityiskohdista sekä huomautti, että hänen mielestään terve järki kehoitti laatimaan järjestelysuunnitelman huomioon ottaen sen mahdollisuuden, että puiston halki vastedes voitaisiin sallia pohjoisesta etelään käyvä kauttakulkuliikenne. Siitä huolimatta että tuollainen ehdotus epäilemättä herättäisi arvostelua kaikissa niissä, jotka halusivat pysyttää vanhan Kaisaniemen, mikäli mahdollista, järkyttämättömässä kunnossa, lienee kuitenkin herra Brunilan mielestä, tahtoen tai tahtomattaan, otettava lukuun vastedes puiston halki käyvä liikenne, tietenkään ei kuitenkaan minkäänlaista kuormaliikennettä.

Sillä välin oli kaupunginpuutarhuri Olsson jo aikaisemmin hallitukselle lähettänyt uuden laajaperäisen järjestelyehdotuksen (kuvio V), joka tarkoitti ison, keskeisen puistolaitteen aikaansaamista ja jonka mukaan myös miltei koko Eläintarhan- ja suuri osa Kaisaniemenlahtea täytettäisiin. Ehdotuksesta tehtiin lähempää selkoa erityisessä kirjelmässä toukokok. 18 p:ltä 1924 (liite D).

Kaupungin yleisten töiden hallitus lähetti sittemmin kaikki tässä edellä mainitut ehdotukset rahatoimikamariin sekä mainitsi kirjeessä syyskuun 25 päivänä 1924, että niihin suuriin kustannuksiin, noin 13,500,000 markkaan, katsoen, joiden kaupunginpuutarhurin viimeksi mainitusta ehdotuksesta oli laskettu nousevan, hallitus osaltaan puolsi arkkitehti Brunilan laatimaa ehdotusta (kuvio IV).

Niinkuin edellä selostetusta käy selville, on kysymys Kaisaniemen puiston lopullisesta muodostelemisesta jo lähes puolitoista vuosikymmentä ollut pohdittavana. Alkuaan oltuaan kaupungin ulkolaidassa sijaitseva luonnonpuisto, on puistoalue kaupungin kasvaessa vähitellen joutunut ikäänkuin sen keskusta. Jo tämä asianlaita teki kysymyksen puiston vastaisesta muodostamisesta polttavaksi. Sillä yhtä hyvin kuin edellisessä tapauksessa luonnonpuistoa saanee pitää

oikeimpana, yhtä vähän soveltuva on tämänlaatuinen puisto jälkimmäisessä tapauksessa, erittäinkin kun on puhe verraten niin pienikokoisesta ja niin erilaista maaperää käsittävästä alasta kuin Kaisaniemi on. Tähän tulee lisäksi, että kaupungin kehitys on pakottanut kaupunginviranomaiset uhraamaan puiston erinäisiä osia m. m. alinomaa lisääntyvän liikenteen vastaansanomattomain vaatimusten tyydyttämiseksi (esim. rautatienalueen vastaisen rajan siirtäminen ja Kaisaniemenkadun johtaminen). Puisto oli, niinkuin tunnettu, jo 1900-luvun alussa varsin huonohoitoisessa kunnossa. Tähän olivat syynä etusijassa elokuussa vuonna 1898 käynyt suuri myrsky, joka yhtenä ainoana päivänä kaatoi noin 200 puiston silloin täydessä kasvuvoimassa olevaa puuta, sekä se seikka, että puistossa on monet ajat saatu harjoittaa kaikenlaatuista palloilua, etusijassa jalkapalloilua, jolloin sekä pelaajat että katsojat ovat häikäilemättä sotkeneet jalkoihinsa suuret osat puistoa, ja että yleisö on, mitä enemmän puisto on tullut tallatuksi, alkanut liikkua missä tahansa kaikista käytävistä ja liikenneväylistä huolimatta.

Että jo ennestään suuresti vähentynyt puukasvullisuus näissä oloissa on piankin kokonaan kuihtuva, on helposti ymmärrettävissä, ja että puisto, semmoisena kuin sen länsipuolinen, vielä järjestelemätön osa nykyään esiintyy, on perinpohjaisen uudestijärjestelyn pakottavassa tarpeessa, on itsestään selvä. Ettei järjestelytöitä vielä ole uudelleen aloitettu, johtuu suureksi osaksi maailmansodasta ja maamme vapaustaistelusta taloudellisella alalla seuranneesta lamatilasta. Kun kuitenkin nykyään voi toivoa, että kaupungin raha-asiat sallivat aloittamaan uudestaan vuosina 1914—15 keskeytetyt kuntoonpanotyöt ja jokin esilläolevista ehdotuksista siten tulee lähiaikoina toteutettavaksi, on kamari erinäisiä kertoja ottanut asian alustavasti tutkittavaksi, jolloin eri suunnitelmia vastaan on esitetty seuraavaa.

Kuvio I. Arkkitehti Jungin alkuperäinen ehdotus ja

Kuvio III. sama ehdotus uudestaan piirrettynä huomioon ottamalla myöhemmin toimitetut rajanjärjestelyt:

Pohjoisesta etelään kulkeva liikenneväylä sopimattomasti sijoitettu. Sen liittyminen teatterikuijiin ei ole onnistunut. Ei myöskään sen johtaminen aivan majuri-Granatenhjelmin, vapaamuurarin, haudan sivuitse. Suunnitelmiin on merkitty urheilukenttä. Tuollaisia kenttiä ei missään tapauksessa saa olla näin keskeisessä puistossa. Liian paljon puistotilaa anastaa 10 tenniskenttää.

Kuvio II. Kaupunginpuutarhurin aikaisempi ehdotus:

Pohjoisesta etelään kulkeva liikenneväylä hiukan sopivammin sijoitettu kuin edellisessä suunnitelmassa. Vapaamuurarin hauta muodostettu rauhalliseksi paikaksi. Liikenneväylän liittyminen molempiin teatterikuijiin ei ole onnistunut. Lammikko (vanha Kaisaniemen traditio) poistettu. Kasvitieteellisen puutarhan etelärajalle sijoitettu leikkikenttä liian suuri. Suunnitelma kokonaisuudessaan levoton ja hajanainen. Kukkaistutukset liian laajaperäiset ja kalliit pitää kunnossa,

Kuvio IV. Kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunilan ehdotus:

Pohjoisesta etelään kulkeva liikenneväylä hyvin sijoitettu ja hyvin liitetty teatterikujiin. Vapaamuurarin hauta suojattu kauttakulkevalta liikenteeltä. Jalkamiesliikenteelle sangen tarpeellinen poikittaiskäytävä puistotieltä Liisankadun suunnassa Teatterikujaan puuttuu. Kukkaisistutuksia puuttuu miltei kokonaan. Mahdollisuus suunnata pohjoiseen päin käyvä liikenne joko pitkin nykyistä rautatiepengertä tai muulla tavoin olisi selvitettävä ja siirtyminen kahdesta yhteen yhteiseen liikenneväylään olisi tehtävä pehmeäkulkuisempia kaarteita noudattaen.

Kuvio V. Kaupunginpuutarhuri Olssonin myöhempi suunnitelma:

Suunnitelma liian kallis ja laajaperäinen. Aate yhdistää Eläintarhan- ja Kaisaniemenlahden pohjoispuolella sijaitseva, mahdollisesti vastainen puistoalue Kaisaniemen puistoon sangen hyvä. Tätä aatetta ei kuitenkaan voi eikä pidä toteuttaa, ennenkuin viime kaupunginasemakaavakilpailun pohjalla laadittava kaupunginasemakaava on vahvistettu. Kaisaniemeen nähden pääasiallisesti samat muistutukset kuin kuviota II vastaan.

Edellä lausutun johdosta ja kun rahatoimikamari suurin piirtein katsoen piti kuviossa IV esitettyä ehdotusta miellyttävimpänä ja myös halvimpana toteuttaa, kehoitti se kaupunginasemakaava-arkkitehtiä, huomioon ottamalla ehdotusta vastaan tehdyt muistutukset, laatimaan uuden tarkistetun ehdotuksen sekä alistaan tämän kaupungin yleisten töiden hallituksen tutkittavaksi.

Kirjelmässä viime huhtikuun 16 päivästä lähetti hallitus kamariin ehdotuksen (kuviot VI a ja VI b) samalla mainiten, että hallitus oli katsonut voivansa yhtyä siihen, mutta samalla ollut sitä mieltä, ettei olisi onnellista sijoittaa ehdotetun esikaupunkiradan raiteita kuviossa VI a osoitetulla tavalla. Tiedusteltaessa huomautti kaupunginasemakaava-arkkitehti, että puheenalaiset raiteet oli kuvioon piirretty, koska rahatoimikamarin asettama esikaupunkiratakomitea oli suunnitellut näiden ratain päätekohtan sijoittamista Rautatientorin seutuun.

Rahatoimikamari, joka tänä päivänä pitämässään kokouksessa on ottanut asian lopullisesti harkittavakseen, on silloin katsonut kaikin puolia voivansa yhtyä kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunilan tarkistettuun ehdotukseen (kuvioon VI b). Tämän suunnitelman ansiot ovat seuraavat: puiston halki kulkevat liikenneväylät hyvin järjestetyt; itäpuolinen, suurimmaksi osaksi jo nykyään järjestetty puistonosa likimmittain koskematta; lammikko pysytetty pääasiallisesti entisellä paikallaan; kaikki vielä täydessä kasvuvoimassa olevat puut säilytetty; urheilukentät kokonaan poistettu ja niiden sijaan laitettu tavallisia leikkikenttiä; yhteys mahdolliseen vastaiseen puistoalueeseen saatettu mahdolliseksi Kaisaniemen- ja Eläintarhanlahden pohjoispuolella ja rautatienaluetta päin antava puiston osa yksinkertaisesti ja verraten vähäisin kustannuksin kuntoonpantu pysyttämällä pääasiassa sen nykyinen luonne.

Viimeksi mainitulla seikalla on kamarin mielestä suuri merkitys. Täytyy

nimittäin pitää sängen epävarmana, kuinka suurta osaa puistoa rautatienviranomaiset vastedes voivat vaatia saadakseen. Säännöllisemmän järjestelmän soveltaminen puiston tähän osaan näissäkin oloissa kävisi kamarin mielestä varmaan kalliiksi, ja olisi tällä hetkellä tuskin oikeinkaan. Sillä vasta kun kaupunki voi olla vakuuttunut siitä, etteivät valtionrautatiet vaadi lisäalueita puistosta, olisi aika, jos niin halutaan, muuttaa puiston läntisimmänkin osan luonnetta.

Vaikka kamari on täysin yhtä mieltä kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa siinä, ettei puheena olleen esikaupunkiradan raiteita ole johdettava puiston halki, esimerkiksi kuviossa VI a osoitetulla tavalla, ei kamari katso tässä yhteydessä olevan lähemmin kajottava tähän kysymykseen, koska sitä toistaiseksi on ainoastaan alustavasti keskusteltu puheenalaisessa komiteassa eikä tämän asian, joka aikansa tulee perin pohjin harkittavaksi, pidä saada vaikuttaa puiston muosteluun sinänsä.

Koska, niinkuin edellä esitetystä käy selville, monta eri ehdotusta on olemassa ja kamarista on näyttänyt tarpeettomalta panna kallista työtä sen seikan selvittämiseen, mitä kustannuksia olisi suunnitelmasta, josta Valtuusto ei vielä ole lausunut mieltään, ei kamari ole vaatinut minkäänlaisia kustannuslaskelmia. Kuitenkin pyytää kamari kunnioittaen huomauttaa, että jo katsaus esillä oleviin eri ehdotuksiin osoittaa, että kaupunginasemakaava-arkkitehti Brunilan ehdotukset, kuviot IV ja VI b, aiheuttavat vähimmin kustannuksia. Niin pian kuin Valtuusto on lausunut mielensä ehdotuksista, on kamari pitävä tärkeänä antaa seikkaperäiset kustannuslaskelmat.

Sen nojalla mitä rahatoimikamarilla tässä edellä on ollut kunnia lausua pyytää se kunnioittaen esittää, että Valtuusto, kumoten maaliskuun 12 päivänä 1912 tekemänsä päätöksen Kaisaniemenpuiston järjestämisestä, päättäisi:

hyväksyä tämän oheisen, kaupunginasemakaava-arkkitehti B. Brunilan laatiman, huhtikuun 16:nä 1925 päivätyn, merkillä VI b osoitetun ehdotuksen Kaisaniemen puiston lopulliseksi järjestämiseksi; sekä

antaa rahatoimikamarin toimeksi hyvissä ajoin ennen 1926 vuoden talousarvioehdotuksen käsittelyä Valtuustolle lähettää seikkaperäisen kustannuslaskelman ehdotuksen toteuttamisesta aiheutuvista menoista.

Asiassa syntyneet kirjat ynnä 7 asema- ja 3 erikoispiirustusta on rahatoimikamarilla kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Karl Hård af Segerstad.

Kaupungin yleisten töiden hallitukselle.

Kaupunginistutusten tulo- ja menosääntöä kuluvalle vuodelle käsiteltäessä antoi Valtuusto hallituksen tehtäväksi laatia ehdotuksen Kaisaniemen puiston järjestelyksi ja on minulla tässä suhteessa kunnia jättää oheenliitetty »Ehdotus Kaisaniemen puiston uudestijärjestämiseksi», päivätty joulukuussa 1923, sekä asiassa tuoda esiin seuraavaa:

Valtuuston maaliskuun 12 p:nä 1912 tekemän päätöksen mukaisesti hyväksyttiin arkkitehti Bertel Jung'in laatima suunnitelma Kaisaniemen puiston järjestelyksi, jonka jälkeen puiston uudesti-istuttamistyö aloitettiin itäisellä, Unioninkadun puolella ja jatkettiin länteen päin sitä mukaa, kuin varoja tähän tarkoitukseen myönnettiin, niin että tämä osa puistoa nyttemmin pääasiassa on järjestetty aina Mikonkadun päästä Kasvitieteelliseen puutarhaan vedettyä linjaa myöten.

Mainitulla alueella löytyi pienempi lammikko, joka, ennen varsinaisten istutustöiden alkamista, täytettiin, ja aiotun sikäläisen leikkikentän tasoa melkoisesti korotettiin vesiperäisen maapinnan yläpuolelle. Alue ojitettiin huolellisesti ja varustettiin painokaivolla ja tarpeellisilla putkijohdoilla päiväveden laskua varten. Leikkikentät, kävelytiet ja nurmikot järjestettiin. Viimemainituihin istutettiin runsaasti erilaisia kasveja. Työt yhteensä nousivat noin Smk:aan 150,000: — vuosina 1912—1920 eli nykyiseen valuuttaan laskettuina noin 550,000 Smk:aan.

Kaupunginviranomaisten mielestä oli vanhaa puistoa uudesti järjestettäessä pääasiassa mittausopillista tyyliä seurattava. Hyväksytty suunnitelma on kuitenkin, mitä tulee asemajärjestelyyn, erittäin puutteellinen eikä tyydytä ajan vaatimuksia nykyaikaiseen puistoistutukseen nähden. Suunnitelman puutteellisuudet ovat sitä käytäntöön pantaessa yhä enemmän tulleet näkyviin ja nyt 12 vuoden kuluttua on huomattu, että Kaisaniemen jatkuva uudistelu tämän suunnitelman mukaisesti tuottaisi niin käytännöllisessä kuin esteettisessä suhteessa suurta haittaa, mikä kaikki käy ilmi nyt tehtyjen muutosten perustelusta.

Melkoinen poikkeus hyväksytystä suunnitelmasta on tehty siinä, ettei pääliikenneväylä ole sijoitettu Itäiselle, vaan Läntiselle Teatterikujalle, josta se suorana linjana on vedetty pohjoiseen ja lopullisesti yhdistetty Kaisaniemenlahden rantaa pitkin kulkevaan rantatiehen vanhan ravintolan itäpuolella. Tämän muutoksen kautta tulee puiston keskusosan turha paloitteleminen vältetyksi, mistä osasta on muodostettava rauhallinen ja suojattu kävelypaikka. Sekin etu voetaan, että n. k. vapaamuurarin hauta säästyy joutumasta keskelle vilkkaan liikenneväylän ajorataa. Kyseessä olevan valtakadun varrelle, joka myös on Itäisen Teatterikujan yhteydessä, istutetaan puisto 4:än riviin ja on se 20 m:n levyinen, jaettuna 2:en 5 m:n levyiseen kävely- ja 10 m:n levyiseen ajotiehen.

Unioninkadulta länteen Teatterikujalle jo rakennettu tie pysytetään muuttamatta. Kulkiessa tätä tietä, joka Meteorologisen laitoksen edustalla löytyvän kukkulan juurella haarautuu useampaan suuntaan, tullaan hiekkakentälle, johon on istutettu 8 riviä kujapuita ja jossa puiden juurella on istumapaikkoja. Tästä

tulee tilava leikkikenttä lapsia varten. Tänne saadaan rakentaa kaksi (2) kioskia virvoitusjuomien y. m. myyntiä varten.

Koulunuorisoa ja eri-ikäisiä lapsia varten on uusia leikkikenttiä merkitty järjestettäväksi ja entisiä kenttiä laajennettu. Niinmuodoin on leikkikenttä puiston itäosassa laajennettu länteen 2,316 m²:lla, ja käsittää se yhtenäisen, kokonaisen hiekkapinnan. Kenttä, koulunuorisoa varten aiottu, on käytännölliseltä kannalta katsoen paremmin käytettävissä suurena, avonaisena pintana, kuin nykyisessä muodossaan, erotettuna istutusten kautta ja jaettuna useampaan pienempään leikkipaikkaan.

Pyöreä hiekkakenttä Meteorologisen laitoksen edustalla on muotoonsa ja laajuuteensa nähden pysytetty ennallaan, mutta ympäröity kiviaidalla, jotta ympärillä oleva kasvillisuus säästyisi talleamiselta.

Svenska Läroverketin edustalla löytyvä hiekkakenttä on laajennettu itään päin siellä löytyvän pienehkön kallion kustannuksella, joka lohkomalla poistetaan. Nykyinen kenttä on näyttäytynyt aivan liian ahtaaksi melkoisen suurilukuiselle lapsijoukolle, joka täällä välitunneilla koulusta oleskelee.

Kasvitieteellisen puutarhan länsipuolelle raivataan kaksi leikkikenttää. Eteläisimmän keskelle on merkitty asetettavaksi sementistä valettu allas 30 sm:n vedensyvyydellä, jossa pienemmät lapset voivat uittaa pieniä laivojaan. Hiekkakenttä altaan ympärillä varustetaan runsaasti hiekalla, jossa pienokaiset kahlaamisen jälkeen voivat paahdattaa itseään auringon paisteessa. Tämän kentän pohjoispuolelle rakennetaan leikkipaikka suurempia lapsia varten ja molempain kenttien keskelle kasvitieteellisen puutarhan reunaan paviljonki, johon sijoitetaan mukavuuslaitos, huone leikkivälineiden säilyttämistä varten y. m.

Aiotun suuren lehtokujan länsipuolelle tehdään leikkikenttä koulunuorisoa varten ja tenniskenttä (6:lle heittäjälle). Tenniskenttä tulee nykyistä puolta suuremmaksi, joka puiston uusimisen kautta näinmuodoin tulee muutettavaksi.

Kuten näkyy, ovat jalkapallonpotkijat täältä tykkänään häädetyt. Jos Kaisaniemestä ylimalkaan on järjestettävä puisto kävelyä ja vanhojen sekä nuorten ja erittäinkin kaikenikäisten lasten virkistystä varten, on puistosta ehdottomasti kaikenlainen ammatti- ja kilpaurheilu erotettava. Sillä jos täällä kerran sallitaan jalkapalloa potkittavan, ei käytäviä eikä nurmikoita voida säilyttää eivätkä myöskään mitkään istutukset menesty. Jalkapallonpotkinta on siis poistettava — sitä varten aiotuille urheilukentille.

Kaikki leikkikentät puistoalueella aidataan ympäröivien istutusten hävittämisen ja talleamisen ehkäisemiseksi ja paviljonkeja tai vajoja rakennetaan, joissa lapset voivat saada suojaa sateen äkkiä tullessa. Paviljonkeihin on myös varustettava huone erinäisissä leikeissä tarvittavien välineiden säilyttämistä varten.

Jos kävelyä länteenpäin jatketaan, ollaan puiston varsinaisessa keskustassa, joka asemansa puolesta hyvin soveltuu tulla taiteellisesti koristetuksi. Keskelle raivataan nurmikko maanpintaa alemmaksi, kiviikätyvien jakamana ja kivi-reunojen ympäröimänä. Tämä nurmikko, jonka keskustaan rakennetaan allas suurempaa suihkukaivoa varten, koristetaan kukkaistutuksilla ja nurmiaukeille istutetaan pyramiiditammia. Kentän pitkiin sivuihin ulottuvat kaarenmuotoiset kukkaisryhmät ja kävelytiet, joiden ulkolaidoille asetetaan penkkejä pensasaidan vehreisiin komeroihin. Eteläpuolella Itäistä Teatterikujaa vastaan on pääsisäänkäytävä 7 m:n levyisenä, leveiden kukkaisistutusten reunustamana. Tämä linja jatkuu edellä mainitun keskusosan vastaisella puolella ja päättyy Kasvitieteel-

lisen puutarhan lounaiskulmaan korotettuun kukkien koristamaan kivilaatoilla kivitettyyn tasankoon. Tälle kauniille paikalle, jolla on vahva, puiden ja pensasaitojen muodostama taustakoristus, voisi sijoittaa suurempiarvoisen taideteoksen. Koko tämän puiston keskusistutuksen kehystävät voimakkaasti muotopuut ja pensasaidat, jotka muodostavat tämän aurinkoisen, aukean kukkatarhan ihanaksi kävely- ja istuinpaikaksi. Nähtynä Rautatientorilta Itäisen Teatterikujan kautta esiintyy tämä puutarhamaisema koko suuremmoisessa kauneudessaan.

Suuren valtakadun vastaisella puolella yllämainitun istutuksen suoranaisena jatkona päättyy perspektiivi suurempaan pergolaan, joka kuvastuu mahtavaa kasviryhmää vastaan. Pergolan edustalla pyöreällä kentällä on paikka varattu taideteokselle, esim. Topeliuksen patsaalle, jonka lähintä ympäristöä kukkaispaljous koristaa. Pohjoisessa ja etelässä rajoittaa paikkaa 3 rivinen lehtokujapuisto, jossa on hiekka-aukea, missä lapsilla on sopiva leikkipaikka.

Jotta kumminkin puiston keskus voitaisiin uusia miellyttäväksi koristeistutukseksi, on nykyinen lammikko täytettävä, ja laakso, jota rajoittavat kukkulat idässä ja lännessä koristettava noin 1 m:n verran. Tämän alueen täyttäminen ei ole vältettävissä, syystä että vesi lammikossa ajoittain nousee niin, että se tulvii lähimpään ympäristöön ja niinmuodoin tekee puiden istuttamisen maan ollessa nykyisellä tasollaan mahdottomaksi. Kaunistuksena on katsottava lammikon jo menettäneen paikkansa ja terveydenhoidon kannalta on se tuomittu häviämään, kuta pikemmin sitä parempi. Lammikon pysyttäminen tuottaa myös suuria kustannuksia, koska se siinä tapauksessa olisi korjattava. Vuosikymmenien kuluessa on likaa kasaantunut lammikon pohjalle, joka on ruopattava. Joskin tämä huolellisesti suoritettaisiin ja lammikon pohjalle laskettaisiin paksu sorakerros, jää kuitenkin vuotuinen, kallis ylläpito, koska kuumina kesinä lammikkoon on johdettava niin runsaasti raitista vettä, että se melkein päivittäin uusiutuu. Tällöin ehdotetaan, että kyseessä oleva lammikko täytetään ja alue järjestetään, kuten yllä on esiintuotu.

Muistorikas ravintola ja viereinen vielä iäkkäämpi n. k. järvipaviljonki on pysytetty muuttumattomina alkuperäisellä paikallaan. Ympäristö on myöskin jokseenkin entisellään.

Aluetta nykyisen musiikkipaviljongin takana on sitävastoin muutettu siten, että korkeimmalle osalle on suunniteltu tilava, ympyrän muotoinen hiekkakenttä, jonka keskellä on paviljonki. Kenttää rajoittavat matalat pensasaitaistutukset. Tältä ylängöltä johtavat portaat alemmalla sijaitsevalle hiekkakentälle, jonka keskelle sijoitetaan aurinkokello pienen kukkaistutuksen ympäröimänä. Kulmaosiin on istutettu korkeat pensasaidat, jotka, samalla kun ovat paikan kaunistuksena, myös muodostavat kulmanmuotoisten puutarhapenkien taustan. Tämän istutuksen päätekohtaan rakennetaan puoliympyrän muotoinen pergola, jossa Paciuksen kuvapatsas, joka valtakadun laajuuden tähden on muutettava nykyiseltä paikaltaan, saisi rauhallisen ja soman paikan. Lopuksi on mainittava, että nyt pengermuotoiseksi ehdotettua istutusta ympäröisivät pensasaidat istumapaikkoineen. Täten järjesteltynä tulisi paikasta varmaan pienempään lasten mieluinen temmellyspaikka. Juhlatilaisuuksissa voitaisiin pengeristutus vaikenksitta sulkea kauttakulkuliikenteeltä ja käyttää juhlapaikkana ravintolan yhteydessä.

Tältä istutukselta johtavat tiet rantakävelytielle ja vapaamuurarin haudalle, joka on hyvin suojaltuna ja tuuhean vehreyden ympäröimänä.

Koska esillä oleva suunnitelma niin hyvin käytännölliseltä kuin puutarha-

teknilliseltä kannalta lienee pitänyt silmällä niitä vaatimuksia, jotka voidaan asettaa sellaisen paikan järjestelylle, kuin Kaisaniemi rajoitettune alueineen on, odottaa allekirj. luottamuksella, että viranomaiset hyväksyisivät nyt laaditun ehdotuksen, jonka kautta kaupunkiväestö saisi kauan kaivatun mieluisan virkistyspaikan.

Helsingissä, tammikuun 18 p:nä 1924.

S. Olsson.

Liite B.

Yleisten töiden hallitukselle.

Vaadittuna lausuntona koskeva kaupunginpuutarhurin S. Olssonin laatimaa ehdotusta Kaisaniemen puiston uudestijärjestelyä varten, saavat allekirjoittaneet täten esittää seuraavaa:

Suurin piirtein katsoen näyttää puiston kokonaiskäsittely ja käytävien ja ajoteiden suunnittelu ratkaistun oikeiden periaatteiden mukaan, erikoisesti voidaan etuna mainita, että suuri pohjoisesta—etelään kulkeva puistotie on siirretty länteenpäin Kasvistieteellisen puiston rajalta, joskin toivomuksena voisi mainita, että olisi järjestettävä parempi yhteys Itäiselle Teatterikujalle, jos liikenne vastaisuudessa vaatisi sen jakoa molemmille kujille. Kumminkin tekee järjestely detaljirikkautensa takia jossakin määrin hajanaisen vaikutuksen ja näyttää sitä meistä voivan yksinkertaistuttaa vahingoittamatta silti sen kokonaisvaikutusta. Tässä suhteessa voidaan esimerkkinä mainita keskeinen järjestely Itäisen Teatterikujan akselissa, joka vaikuttaa turhan voimakkaasti alleviivatulta, sekä ravintolan etelän puoleinen alue. Sitäpaitsi voidaan asettaa kysymyksen alaiseksi, vaikuttavatko ehdotetut hietakentät puuistutuksineen miellyttäviltä, etenkin siinä, missä maa on viettävä, ja eiköhän muutamia käytäviä voida jättää pois vaikeuttamatta kävelyliikennettä, jolloin saataisiin suurempia yhtenäisiä ruohokenttiä kokonaisvaikutukselle eduksi.

Helsingissä, 30 p. tammik. 1924.

Birger Brunila.

Gunnar Taucher.

Liite C.

Helsingin kaupungin yleisten töiden hallitukselle.

Käsitellessään 14 p. helmik. 1924 kaupunginpuutarhuri Olssonin ehdotusta Kaisaniemen puiston järjestelyksi antoi Hallitus asemakaavaosaston tehtäväksi uusia arkkitehti Bertel Jungin laatiman, Valtuuston ¹²/₃ 1912 hyväksymän ehdotuksen, huomioonottaen myöhemmin tapahtuneet rajamuutokset, ollen osastolla samalla tilaisuus esittää uusi oma ehdotuksensa, jos niin haluaa.

Tämän täyttääkseen on allekirjoittaneella kunnia esittää sekä arkkitehti B. Jungin ehdotuksen, uusittuna huomioonottaen rautatierajan ehdotetun siirron, Puutarhakadun varrella olevan suomalaisen kansakoulun paikan ja tähän mennessä puiston itäosassa tehdyt työt, sekä yhden aivan uuden ehdotuksen, jonka laadinnassa mahdollisimman tarkkaan on otettu huomioon ne muistutukset, jotka ovat kohdistetut kaupungipuutarhurin ja arkkitehti Jungin ehdotuksia vastaan. Tässä uudessa ehdotuksessa on itäinen osa puistoa jätetty pääasiassa nykyiselleen, kuitenkin on Liisankadun suuntaan kulkevan puistokujan pohjoispuolelle ehdotettu pari pientä levähdyspaikkaa, sopivia intiimimpien kuvanveistoksien pystyttämistä varten, toinen Meteorologisen laitoksen pohjoispuolella olevaa kukkulaa vastapäätä, ja toinen Mikonkadun jatkon päätepisteessä. Kaupunginpuutarhurin ehdottaman valtavan leikkikentän asemasta on säilytetty kaksi erillistä kenttää, joista itäinen, kuten tunnettua, jo on valmis. Mitä tulee puiston länsiosaan, on siinä säilytetty etelästä pohjoiseen kulkeva yhdysliikenneajatus, joka on yhteistä molemmille mainituille ehdotuksille, vaikka se onkin saanut vähän toisen muodon. Siinä mielessä että liike tulevaisuudessa vaatii jakautumista molemmille teatterikujille, niin että itäinen palvelisi pohjoiseen kulkevaa, läntinen etelään päin kulkevaa liikennettä, jatkuvat molemmat kujat puistoteinä lammen molemmin puolin, kunnes ne Botanisen puiston etelärajan kohdalla yhtyvät yhdeksi leveämmäksi puistokujaksi, joka Kansallisteatterin akselissa jatkuu yhtyen Kaisaniemenlahden etelärantaa pitkin kulkevaan rantabulevardiin. Puistokujan kokonaisleveys on 25,0 m, josta 9,0 m on ajotietä ja kaksi jalkakäytävää, kukin 6,0 m, eteläisten varsien ollessa 15 m, joista kaksi 4,0 m leveää jalkakäytävää. Tällaisen kulkutien järjestely tulee epäilemättä herättämään kaikkien niiden vastustusta, jotka tahtovat säilyttää Kaisaniemen mahdollisimman koskemattomana, mutta tahtoen tai tahtomatta täytyy ottaa laskuissaan mukaan puiston läpi kulkevan vastaisen välttämättömän liikenteen, (ei kuitenkaan kuormaliikennettä), ja on siis viisainta, että nämä näkökohdat jo ajoissa huomioonotetaan. Sitä paitsi voidaan puistokuja aluksi sulkea ajoliikenteeltä, kunnes liikenne on kasvanut siihen määrään, ettei tulla toimeen ilman sitä. Lampi on säilytetty jotenkin ennallaan, joskin sitä jonkun verran on pienennetty ja on se saanut säännöllisen muodon, riippuen puistokujien suunnasta. Sen pohjoispuolelle on varattu paikka kuvanveistokselle, ehkä Topeliuksen muistopatsaalle, valtuuston komitean ehdotuksen mukaisesti, kun taas Paciuspatsas on vanhalla paikallaan heti tästä luoteeseen, mutta erotettuna sopivilla istutuksilla. Paciuspatsasta vastaavalle kohdalle itäisen puistokujan puolella voisi ajatella samantilaista vaatimattomassa koossa olevaa patsasta. Vaihtoehtoisesti voidaan lammen pohjoispuolella olevaa osaa käsitellä vapaammin. Puiston länsiosaa on yleensä suurin piirtein käsitelty luonnon puistona säilyttämällä kasvavia puita ja nykyisiä teitä, m. m. tie ravintolaan, joka kuitenkin tehtäisiin kapeammaksi jalkakäytäväksi. Urheilu- ja verkkopallokenttien poistamisella, jotka korvattaisiin kahdella leikkikentällä puistokujan länsipuolella, ja istuttamalla uusia puita, jotta kasvullisuus näyttäisi rehevämmältä, voitaisiin tässä osassa puistoa saada aikaan muinaisen Kaisaniemen rauhallinen tunnelma. Ravintolan ympäristö on myöskin käsitelty yksinkertaisesti, pääasiassa on koetettu aikaansaada voimakkaalla kasvullisuudella enemmän idyllistä tunnelmaa. Vapaamuurarin haudan ympärille on ehdotettu pientä viihtyisää paikkaa.

Helsingissä, heinäkuun 10 p. 1924.

Birger Brunila.

Helsingin kaupungin yleisen töitten hallitukselle.

Parisen vuosikymmentä sitten oltiin sitä mieltä, että Kaisaniemeä olisi suojeltava läpikulkevalta ajoliikenteeltä, mutta kun kaupunki on vuosien kuluessa kasvanut ja ne liikennereitit, jotka ovat välittäneet liikennettä maaseudun ja pääkaupungin välillä, ovat käyneet epämukaviksi ja ahtaiksi, olisi keksittävä uusia keinoja vastaisen tarpeen tyydyttämiseksi. Tämän vuoksi on allekirjoittanut laatinut ehdotuksen Kaisaniemen puiston uudelleen järjestämisestä ja sen yhdistämisestä Eläintarhan huvila-alueen kanssa.

Yhteyden aikaansaamiseksi näiden puistojen välillä on Eläintarhanlahti täytettävä ja Kaisaniemenlahtea pienennettävä alaltaan. Liikenneväylä alkaa Itäisen ja Läntisen Teatterikujan luona olevalta avonaiselta torilta ja jatkuu suorassa linjassa pohjoista kohti haarautuen Säästöpankin- ja Pitkäsillanrannan kohdalla. Kadun kokonaisleveys on 34 metriä, jaettuna kahteen 8 metrin levyiseen ajotiehen, kahteen 5 metrin levyiseen jalkakäytävään, ollen keskellä lisäksi 8 metriä leveä jalkakäytävä ja varustetaan se kuudella puurivillä.

Mainittujen rantakatuojen kohdalla olevan avoimen torin luona jakaantuu katu pohjoiseen päin kahteen 20 metriä leveään haaraan, kummassakin 10 metriä leveä ajotie ja kaksi 5 metrin levyistä jalkakäytävää kummallakin puolen näitä. Näitten teitten välissä niiden haarautuman luona etelässä on varattu paikka 150 metrin pituista vesiallasta varten, jonka päitten säde on 25 metriä. Tähän sijoitetaan jättiläiskokoiset suihkukaivot ja näitten väliin pitkille sivuille pienempiä suihkulähteitä. Tätä vesiallasta ympäröi lähinnä 12 metriä leveä hiekkakenttä, jota matalat pensasaidat erottavat avoimista nurmikentistä. Siirryttäessä tältä paikalta pohjoiseen päin tullaan ensiksi portaita myöten ylös nurmikenttien, kukkien ja koristekasvien somistamalle penkereelle, jonka keskukseen on varattu paikka mahtavalle patsaalle. Tämän laitteen pohjoispuolelle on suunniteltu avonainen, 30 metrin levyinen tori, jolta portaat johtavat toiselle, vielä ylempänä olevalle ja suuremmalle penkereelle, jossa on varattu tilaa suuremmalle rakennusryhmälle. Pengeralue on 23,750 m² laajuinen. Vertailun vuoksi voidaan mainita, että Senaatintorin pinta-ala on noin 8,800 m². Täällä löytyy niin ollen runsaasti tilaa huomattavammalle julkiselle rakennukselle, esim. kaupungin- tai valtiopäivätalolle, joita varten paikka hallitsevan asemansa vuoksi olisi erityisen sopiva. Myöskin voitaisiin pohjoispuolella mainitun terrassin olevaa, taideteoksilla koristettua toria ympäröiviin kortteleihin rakentaa monumenttaalisia rakennuksia. Herroille arkkitehdeille avaantuisi täällä sopiva tilaisuus aikaansaada jotain suuri-piirteistä rakennusala.

Kaakkoinen alue, jota rajoittaa 2:n linja, käsittää pääasiassa epätasaista maastoa ja voitaisiin sen vuoksi edullisimmin järjestää maaseututapaan.

Sille osalle täytettyä Eläintarhanlahtea, joka on Säästöpankinrannan ja nykyisen Eläintarhantien välissä, on suunniteltu mahtava keskus käsittäen suuremman nurmikentän, jota koristaa kukat ja pyramiidipuut sekä reunustaa 8 metrin levyinen kävelytie, jolta muita teitä haarautuisi yli koko laitteen. Tätä osaa istutuksesta erottaa Hakaniemen torista muuri, jonka keskukseen rakennetaan suurempi monumenttaaliportti. Täältä avautuu mitä ihastuttavin perspektiivi värikkäin kukkasin ja komein pyramiidipuun koristettua nurmikenttää

vastaan. Tämä kaunis linja runsaine vaihteluineen liittyy äsken mainittuun jättiläiskokoiseen suihkukaivoon.

Nyt kysymyksessä olevan Eläintarhan alueen läntinen osa, jossa löytyy yleishyödylliseen tarkoitukseen varattuja rakennuksia, on jätetty suurimmaksi osaksi koskematta, paitsi Linnunlaulun kautta johtavaa kävelytieta, jota on jatkettu 1:lle linjalle ja erästä liikennereittiä, joka on vedetty maasiltaa myöten rautatien yli ja jatketaan edelleen johonkin sopivaan yhtymäkohtaan Läntisellä Viertotielä. Muutoin tulisivat kaikki yksityiset rakennukset aikaa myöten poistettaviksi paikoiltaan ja alueet kokonaisuudessaan liitettäväksi puistolaitteeseen.

Sen johdosta että katu Kaisaniemen halki on tehty jonkun verran leveämmäksi kuin mitä se on minun aikaisemmassa ehdotuksessani, on tehtävä se muutos, että leikkipaikat on siirrettävä Kasvitieteellisen puutarhan läntisen rajan vierestä vastakkaiselle puolelle puistokatua ja paikka sen sijaan järjestettävä ruohokentän ja käytävän, kuten ehdotuksestani lähemmin selviää. Verkkopallokentät on poistettu ja tälle paikalle järjestetty kahluupaikka lapsille. Molemmat leikkipaikat ovat keskusakselinsa kautta suoraan yhdistetyt suunnitellun Topeliuspatsaan vieressä olevaan istutukseen. Mainitusta syystä on myöskin laitteen keskiosaa pienennetty, mutta on sen alkuperäinen luonne kuitenkin säilytetty. Kuinka hyvänsä ajatteleekin Kaisaniemen järjestettäväksi, on ehdottomasti välttämätöntä, että mainittu puiston osa ajanmukaisesti ja taiteellisesti koristellaan.

Kaisaniemi, jonka pinta-ala on vain 7 ½ hehtaaria, on liian ahdas ja vähäpätöinen alaltaan voidakseen tyydyttää kaupungin keskiosassa olevan asutuksen kävelypaikan tarvetta, mutta kysymyksenalaisen yhdistämisen kautta Eläintarhaan, jonka kokonaisala on noin 20 hehtaaria, tulisi tämä tuntuva tilanpuute autetuksi.

Kauneusnäkökohdalta katsoen tulisi vielä mainittu puistoala Suomalaisen teatterin ja Eläintarhaan suunnitellun julkisen rakennuksen välillä tekemään aivan erikoisen valtavan vaikutuksen. Erittäinkin etelästä päin katsottuna esiintyisi se koko suuremmoisuuudessaan kauniine istutuksineen, taideteoksineen ja eloisine suihkukaivoineen, jotka erottautuisivat harjalla olevaa majesteetillista rakennusta vastaan, jotka niin ollen yhdessä toistensa kanssa muodostaisivat sopusointuisen kokonaisuuden, jonka vertaista loistossa ei yksikään pohjoismaitten kaupungeista voi osottaa.

Helsingissä, toukokuun 18 päivänä 1924.

S. Olsson.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

Helsinki,
toukokuun 5 p:nä 1925.

N:o 455.

Lausunto keskussairaalamokomitean ehdotuksesta kahden sairaalapaviljongin sekä asuin- ja poliklinikkarakennuksen luonnospiirustuksien hyväksymisestä (Kvston pain. asiakirj. n:o 10 v:lta 1925).

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Palauttaen Valtuuston arvoisan lähetteen, jota seurasivat keskussairaalamokomitean mietintö n:o 4 ynnä kahden sairaalapaviljongin sekä asunto- ja poliklinikkarakennuksen uudet luonnospiirustukset, jotka rakennukset on tarkoitus teettää tuberkulosisairaalle varatulle alueelle, pyytää rahatoimikamari kunnioittaen lausua seuraavaa:

Ennenkuin asia on otettu tutkittavaksi, on lausuntoja siitä pyydetty sekä kaupungin sairaalaylihallitukselta että terveydenhoitolautakunnalta ja kaupungin yleisten töiden hallitukselta, jotka viranomaiset ovat pääasiassa esittäneet seuraavaa:

Sairaalapaviljonkeihin nähden:

Kaupungin sairaalaylihallitus huomauttaa, että hankitun selvityksen mukaan kulkutautisairaalan ruokala voisi tyydyttää kirjaimella B merkityn ehdotuksen tarpeet; että tämän ehdotuksen mukaan saataisiin sairassijaluku, joka likimain vastaisi lähiaikain tarvetta; että hoitajatarten huoneet ovat ehdotuksessa B paremmin suunnitellut kuin ehdotuksessa A ja että ehdotus B sairassijaa kohti tulisi halvemmaksi kuin ehdotus A, joilla perusteilla hallitus puoltaa ehdotusta B. Kun komitea vasta äänestettyään on päättänyt ehdottaa, että kuutiotila useammalle potilaalle tarkoitetuissa sairashuoneissa olisi laskettava 23 kuutiometriksi potilasta kohti, mutta ylihallitus piti 25 kuutiometriä vähimpänä määränä, ja ehdotuksen B mitat on laadittu tätä määrää silmällä pitäen, oli tämäkin seikka vaikuttanut ylihallituksen mielipiteeseen asiassa. Edellä mainittu isompi kuutiotila oli saatu siten, että huoneet oli tehty syvemmät. Potilaitten vuoteet voitaisiin siinä tapauksessa sijoittaa hiukan etäämmälle toisistaan, millä seikalla tuberkulosisairaalamme ylihallituksen mielestä on jonkinlaista merkitystä.

Ylihallituksen jäsenet tri Ryömä ja toimittaja Leino, jotka muutoin yhtyivät ylihallituksen lausuntoon, halusivat rajoittaa potilasluvun kussakin sairashuoneessa neljäksi.

Terveydenhoitolautakunta niinikään ehdotti, että sairaalapaviljongit teetettäisiin ehdotuksen B mukaan. Sairashuoneiden kuutiosisällykseen nähden lautakunta kuitenkin oli toista mieltä kuin ylihallitus. Lautakunnan mielestä olisi 23 kuutiometriä potilasta kohti täysin riittävä isompain sairashuoneiden mittain määräämiseksi. Niissä sairashuoneissa, joissa potilaat eivät yleensä oleskelleet päivällä, voitaisiin kuutiotila lautakunnan mielestä vähentää 20 kuutiometriin potilasta kohti. Tämän johdosta lautakunta ehdotti, että esim. kumpaisenkin paviljongin kolmas kerros tehtäisiin hiukan matalampi kuin piirustukset osoittivat, joten rakennuskustannuksiakin voitaisiin jossain määrin vähentää.

Myös kaupungin yleisten töiden hallitus esittää viranomaisten ratkaistavaksi, eikä sairashuoneiden korkeutta voitaisi vähentää, esimerkiksi 3.1 metriin, mutta ei kuitenkaan katsonut voivansa lausua mieltään tuollaisen toimenpiteen soveliaisuudesta. Jos huoneet tehtäisiin matalammat, voitaisiin paviljonkien rakennuskustannukset hallituksen laskelmain mukaan huojistaa noin 1,200 markalla sairassijaa kohti. Kun sairassijan hinta ehdotuksen B mukaan huojistuisi 3,800 markkaa, puolsi hallitus tätä ehdotusta.

Asuin- ja poliklinikkarakennukseen nähden:

Ainoastaan kaupungin sairaalaylihallitus lausui mielensä tämän rakennuksen piirustuksista ja katsoi olevan suotava, että sairaalan kaikki neljä lääkäriä voivat saada asunnon sairaalassa. Ellei tämä kuitenkaan käy päinsä, olisi ylihallituksen mielestä parempi, että vain joku heistä asuisi laitoksen ulkopuolella. Kun huonospirustuksissa on muiden muassa osoitettu kahden huoneen, mutta ei keittiön, huoneisto molemmille assistenttilääkäreille, piti ylihallitus soveliaampana, että nämä neljä huonetta yhdistettiin yhdeksi kolmen huoneen ja keittiön huoneistoksi, jota käyttäisi assistenttilääkäri. Alilääkärille ehdotettu neljän huoneen ja keittiön huoneisto luovutettaisiin siinä tapauksessa toiselle assistenttilääkärille, ylilääkärille tarkoitettu viiden huoneen ja keittiön huoneisto alilääkärille ja ylilääkäri asuisi sairaalan ulkopuolella.

Koko ehdotukseen nähden:

Sekä kaupungin sairaalaylihallitus että kaupungin yleisten töiden hallitus ovat pitäneet ehdotusta suurin piirtein nähtynä ansiokkaana ja sen olevan omansa pantavaksi pohjaksi pääpiirustuksia laadittaessa. Kaupungin yleisten töiden hallitus huomauttaa erittäin, että sekä rakennusten sijoitus että pohjapiirrokset ja julkisivut ovat täysin tyydyttäviä.

Tänä päivänä pitämässään kokouksessa on rahatoimikamari keskussairaalakomitean puheenjohtajan, tri Fr. Langenskiöldin, ja sairaalatarkastajan tri G. Palanderin läsnäollessa ottanut asian lopullisesti tutkittavaksi.

Ennen kamarin päätöstä käyneestä yleiskeskustelusta tuli selville, että mieliteet sekä soveliaimmasta ehdotuksesta että sairashuoneiden koon mitoista ja kuutiosisällyksestä olivat lääkärien taholla jyrkästi eroavia. Tri Langenskiöld huomautti, että oli väärin tehdä ainoastaan yhdeltä puolen valaistuja sairashuoneita syvempiä kuin ehdotus A osoitti, koska sellaisten huoneiden sisin osa ei olisi saava riittävää ja tuberkulosisairaalassa välttämätöntä valaistusta. Potilasta kohti oli 23 kuutiometrin ilmakeutio täysin riittävä sairashuoneessa, jonka ikkunat suurimman osan vuotta ja vuorokautta, jo sairaanhoidon vuoksi, on pidettävä avoimina. Jos sairashuoneet tehtiin niin syvät kuin ehdotus B edellytti, saattoi helosti tapahtua, että kolmelle tai kuudelle potilaalle aiottuun huoneeseen sijain tarpeen lisääntyessä sijoitettaisiin neljä tai kahdeksan potilasta, mikä tri Langenskiöldin mielestä oli aivan hyljättävä. Ja jos sijoitettiin ainoastaan kolme tai kuusi potilasta näihin syviin huoneisiin, olisi imakuutio potilasta kohti tarpeettoman suuri. Puheenalaisen laatuissa sairaalassa, missä hoitajattaret eivät saa asua osastoilla ja missä he yhdyskäytävistä voivat välittömästi osastoista mennä asuinrakennuksessa sijaitseviin asuinhuoneisiinsa, olivat ehdotuksessa A suunnitellut hoitajatarhuoneet täysin riittävät täyttämään tarvettaan. Tahtomatta kieltää, että sairassijain tarve tuberkuloosille oli niin suuri kuin sairaalaylihallitus oli olettanut, oli tri Langenskiöld tämän ohessa sitä mieltä, että ehdotus A ehdottomasti oli parempi ehdotusta B. Oli nimittäin tuberkulosilääkäreiden keskuudessa tunnettu asia, että maamme, kaupungissa runsaasti oleskelevain irtolaisainesten keskuudessa oli varsin huomattava prosentti tuberkuloosisia, joiden esiintyminen pakotti sairaalahallinnon järjestyksen ja levon voimassa pitämiseksi sairaaloissa hoitamaan tuollaisia potilaita kutakin erikseen. Kävisi sentähden, siitä huolimatta että puheenalainen sairaala rakennettiin, kaupungille välttämättömäksi tuollaista tarkoitusta varten muualla (esimerkiksi Kivelän sairaalassa) pysyttää pienehkö sijamäärä tuberkuloosia varten. Jos tämä seikka otettiin huomioon, poistui ehdotusta A vastaan tehty painavin väite, nimittäin että se oli liian pieni. Pienten ja isojen sairashuoneiden välinen suhde oli, puheenalaisen sairaalan laatuun nähden, ehdotuksessa B sitä paitsi aivan väärä. Jos tilapäisesti tarvittaisiin enemmän sairassijoja, voitaisiin hätätilassa väliaikaisesti käyttää ehdotusta A samalla tavoin kuin ehdotusta B, nimittäin vaihtopuolisen ehdotuksen C mukaisesti eli toisin sanoin käyttäen tarjona olevaa lattiapintaa siten, että ainoastaan yhtä huonetta kussakin kerroksessa käytettäisiin päivähuoneeksi. Siinä tapauksessa olisi ehdotus A, kalustettuna C:n tavoin, taloudellisesti myös edullisin ehdotus.

Tri Palander sitä vastoin huomautti, että ilmakeutien pitäisi isommissa sairashuoneissa olla vähintään 25 kuutiometriä potilasta kohti; että tilantarve oli suurempi kuin luonnos A täyttäisi; että mitä isommat osastot olivat, sitä halvemmaksi kävisi hoito potilasta kohti ja että ehdotus B siten tarjosi mahdollisuutta huokeammasta hinnasta sijaa kohti saada enemmän sairassijoja kuin ehdotuksen A mukaan oli laita sekä että sairaanhoidajatarhuoneet ehdotuksessa A olivat tuntu-

vasti huonommat kuin ehdotuksessa B. Näillä perusteilla puolsi tri Palander ehdotusta B.

Vaikka rahatoimikamarin täytyy myöntää, etteivät esillä olevan rakennussuunnitelman lisäämiseen tai vähentämiseen nähden asian käsittelyssä sovelletut laskuperusteet ole täysin oikeat, jonkin verran korkeamman tai isomman huoneen lisäkustannukset kun eivät suorastaan suhtaudu lisääntyneen tai vähentyneen rakennuskuution kustannuksiin, on asian nykyisessä vaiheessa tämä laskutapa kuitenkin hyväksytty, se kun on likimääräinen ja helposti käsitettävä ohje, ja on kamari myös tässä alempana soveltanut samoja laskuperusteita laskiessaan eri suunnitelmain välisiä vertailulukuja.

Sairaalapaviljongit:

Se seikka, että komitea on ainoastaan ohimennen kajonnut mahdollisuuteen, että vaihtopuolisen ehdotuksen C mukaan voi voimaperäisemmin käyttää hyväksi ehdotusta A, ja etteivät kaikki ne viranomaiset, joilta lausuntoja on pyydetty, ensinkään ole ottaneet huomioon tätä vaihtopuolista ehdotusta, viittaa kamarin käsityksen mukaan siihen, etteivät mainitut viranomaiset ole katsoneet tämän vaihtopuolisen ehdotuksen, jota voi ikäänkuin sanoa ehdotuksen A uudestaan kalustamiseksi ehdotuksen B henkeen, ansaitsevan erikoista huomiota. Jos kuitenkin lähemmältä tarkastaa esillä olevia ehdotuksia, huomaa, että ehdotusten B ja C välinen ero pääasiassa on siinä, että edellisessä ehdotuksessa on syvemmät huoneet, isompi kuutiotila sairassijaa kohti, kaksi isonlaista hoitajatarhuonetta kussakin kerroksessa ja noin 3—4 potilasta enemmän kussakin osastossa (= puolta kerrosta kohti).

Edellä mainittujen laskuperusteiden mukaan olisivat rakennuskustannukset sairassijaa kohti, laskettuina siten, että ainoastaan itse sairaspaviljonkien kustannukset on otettu lukuun, eri ehdotuksista A, B ja C seuraavat:

Ehdotus A.	Ehdotus B.	Ehdotus C.
300 potilasta	382 potilasta	336 potilasta
150 paviljongissa	191 paviljongissa	168 paviljongissa
7,080,000	8,317,000	7,080,000
$\frac{7,080,000}{150} = 47,200$ mk	$\frac{8,317,000}{191} = 43,550$ mk	$\frac{7,080,000}{168} = \text{n. } 42,141$ mk

Kun kuitenkin ehdotus C ei ole saavuttanut kannatusta ammattimiesten taholta, ei kamari katso voivansa sitä puoltaa, vaikka se voisi olla taloudellisesti edullisin. Kuitenkaan ei liene ehdotuksen tarjoomia mahdollisuuksia jätettävä kokonaan huomioon ottamatta.

Ehdotuksia A ja B arvostellessaan on kamari katsonut olevan puoltaminen ensinmainittua. Seikka, eikä aivan epätärkeäkään, joka myös on vaikuttanut raha-

toimikamarin päätökseen, on, ettei kamari ole tuntenut itseään vakuuttuneeksi väitteestä, että kulkutautisairaalan ruokala riittäisi täyttämään niin suuren tarpeen kuin ehdotus B edellyttää. Sillä, niinkuin tähän liitetystä terveysteknillien klubin lausunnosta käy seville, kehoittaa klubi ylipäätään olemaan käyttämättä tätä ruokalaa. Jos sitä paitsi yleinen kulkutauti puhkeaisi, jolloin kaupungin tulisi pakko sijoittaa kulkutautisairaalaan liaksi potilaita, voisi helposti ilmaantua sängen suuriakin vaikeuksia tyydyttää kumpaisenkin sairaalan ruuantarpeita. Silmäys eri suunnitelmiin osoittaa myös, että paviljongit, lukuun ottamatta mitään yksityisseikkoja, kokonaisuutena nähtyinä ovat edullisemmat ehdotuksen A ja kuin ehdotuksen B mukaan.

Sairashuoneiden ilmakeuution mittoihin nähden olisi rahatoimikamari mieluummin nähnyt, että kaupungin lääkeopilliset viranomaiset olisivat voineet yhtyä ja ettei kamarin siis olisi tarvinnut määrätä kantaansa tuollaisessa ammattiasiaassa. Kun ei kuitenkaan niin ole käynyt ja kun ylihallituksen ja terveydenhoitolautakunnan ehdotusten välinen ero on varsin huomattava, lienee tässäkin tapauksessa keskussairaalakomitean käsitystä, että 23 kuutiometriä potilasta kohti olisi täysin tyydyttävä, pidettävä oikeana. Tällä perusteella on kamari myös tähän tärkeään yksityiskohtaan nähden katsonut olevan yhtyminen komitean ehdotukseen. Jos kuitenkin vastamainitut viranomaiset pääpiirustuksia laadittaessa voivat yhtyä siitä, että paviljonkien kolmannen kerroksen huonekorkeutta hiukan vähennetään, ei rahatoimikamarilla tietenkään olisi mitään väittämistä tuollaista toimenpidettä vastaan.

Asuin- ja poliklinikkarakennus:

Pääasiassa on kamari voinut yhtyä kaupungin sairaalaylihallituksen ehdotukseen tähän rakennukseen nähden. Viitaten saamaansa kokemukseen laskiessaan palkanvähennyksiä kaupungin viranpitäjien nauttimista luontoiseduista ei kamari kuitenkaan voi torjua luotaan sitä käsitystä että, jos otetaan huomioon nykyään vallitsevat suuret asunnonvuokrat ja siitä johtunut yleinen asuntotason supistaminen, assistenttilääkärin palkanvähennys 4 huonetta ja keittiön y. m. käsittävästä huoneistosta ei olisi kohtuullisessa suhteessa mainitun virkailijan palkkaan.

Ehdotus kokonaisuudessaan:

Samoin kuin kaupungin sairaalaylihallitus ja kaupungin yleisten töiden hallitus on rahatoimikamarikin sitä mieltä, että rakennukset ovat hyvin sijoitettuja alueelle ja että sairaalapaviljonkeja, semmoisia kuin ne esiintyvät eritoten ehdotuksessa A, ehdottomasti voinee pitää sängen ansiokkaina. Kamarin mielestä ei sitä vastoin asuin- ja poliklinikkarakennuksen ehdotus ole yhtä onnistunut. Vaikka

tosin rakennuksen pohjapiirrosta, huomioon ottaen kaikki ne suhteellisesti erilaatuiset tarkoitukset, joita rakennuksen tulee tyydyttää, voi pitää varsin tyydyttävänä eikä muistutuksia yksinkertaisia luonnospiirustuksia vastaan sinänsä myöskään voitane syyllä esittää, olisi nimittäin rakennus kamarin mielestä esillä olevan suunnitelman mukaan oleva varsin pitkä ja ennen kaikkea varsin korkea verraten vähäiseen leveyteensä.

Edellä esitetyn johdosta pyytää rahatoimikamari, viitaten Kaupunginvaltuuston joulukuun 7 päivänä 1909 ja maaliskuun 31 päivänä 1920 tekemiin päätöksiin kunnan rakennusyritysten suunnittelusta ja järjestämisestä, täten kunnioittaen esittää Valtuuston päätettäväksi:

että periaatteellisesti ja aiotun uuden tuberkulosisairaalan pääpiirustusten laadinnan pohjaksi hyväksytään keskussairaalakomitean mietintöön n:o 4 liitetty, kirjaimella A merkityt kahden sairaalapaviljongin luonnospiirustukset huomioon ottaen, että vaihtopuolisessa ehdotuksessa C osoitettua niiden käyttötapaa voidaan soveltaa; sekä

että niinikään pääpiirustusten laatimisen pohjaksi hyväksytään mietinnön oheiset asuin- ja poliklinikkarakennuksen luonnospiirustukset.

Kamarin vähemmistö osaltaan on tahtonut puoltaa hyväksyttäväksi kirjaimella B merkittyjä sairaspaviljongin luonnospiirustuksia taloudellisimpina niistä ehdotuksista (A, B), jotka voivat tulla kysymykseen.

Muut asiaan kuuluvat kirjat ynnä kaksi salkullista piirustuksia ja johtokartta on rahatoimikamarilla niinikään kunnia panna tämän oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Karl Hård af Segerstad.

HELSINGIN KAUPUNGIN

SAIRAALAIN YLIHALLITUS.

Huhtik. 24 p:nä 1925.

N:o 67.

Helsingin rahatoimikamarille.

Rahatoimikamarin lähetteessä 15 päivästä kuluva huhtikuuta, 1332 §, on ylihallitusta kehoitettu antamaan lausunto luonnospiirustuksista rakennettavaa tuberkuloosisairaala varten.

Tämän johdosta saa ylihallitus kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Suunniteltuja sairaspaviljonkeja varten on tehty kaksi vaihtoehtoa, A ja B. Näistä puoltaa ylihallitus B-vaihtoehtoa. Jos tuberkuloosisairaala rakennetaan A-vaihtoehdon mukaan, joka tarkoittaa huoneiden rakentamista ainoastaan kolmellesadalle potilaalle, niin on syytä pelätä, että ennen pitkää tulee jälleen puute sairassijoista, siitä aiheutuvine seurauksineen. Jos sitävastoin B-vaihtoehto hyväksytään, niin on sairassijojen tarve ainakin muutamaksi vuodeksi eteenpäin turvattu. Toimitetun selvittelyn mukaan riittää kulkutautisairaalan ruanpitolaitos, jonka pitäisi huolehtia tuberkuloosisairaalan ruoasta, tyydyttämään myöskin B-vaihtoehdon mukaisen sairaalan ruoantarpeen. — Myöskin taloudelliselta kannalta on B-vaihtoehto edullisempi A:ta, sillä ne sairassijat, joita siinä on enemmän kuin A-vaihtoehdossa, voidaan saada verrattain pienillä lisäkustannuksilla. Mitä molempien vaihtoehtojen piirustuksiin tulee, niin voitaneen B-vaihtoehto muutamissa kohdin asettaa A-vaihtoehdon edelle. Sairaanhoidtajattarien huoneet ovat nimittäin A-vaihtoehdossa liian pienet ja sijoitetut vähemmän edullisesti kuin B-vaihtoehdossa. Sitä seikkaa, että useat huoneet B-vaihtoehdossa ovat tarkoitettut kuudelle potilaalle, ei liene pidettävä varjopuolena, koska potilaita voidaan sopivalla tavalla järjestää, ja sitäpaitsi käytettävissä on tarpeellinen määrä pienekköjä huoneita vaikeammin sairaille ja levottomille potilaille.

Kuutiotilavuuden potilashuoneissa on keskussairaalakomitea, äänestyksen jälkeen, vähentänyt 23 m³:ksi. Ylihallituksen mielestä on 25 m³ se määrä, jota ei saa alittaa. Ylihallitus sen tähden ehdottaa, että potilaitten huoneet tehtäisiin hiukan syvemmiksi, niin että 25 m³ määrä saavutettaisiin. Tällä tavoin saataisiin myöskin se etu, että sairastuvotteet voitaisiin asettaa vähän kauemmaksi toisistaan, niin että sairastuvotteet vähemmän häiritisivät toisiaan.

Toivottavaa on, että sairaalan kaikki neljä lääkäriä asuisivat sairaalassa. Ellei heille kaikille kuitenkaan voida järjestää tyydyttäviä asuntoja, on parempi, että joku heistä asuu sairaalan ulkopuolella. Kun asuntoja poliklinikkarakennukseen on suunniteltu kaksi kahden huoneen huoneistoa, kumpikin ilman keittiötä, kahdelle assistenttilääkärille, pitää ylihallitus edullisempänä, että nämä neljä huonetta yhdistetään yhdeksi kolmen huoneen ja keittiön huoneistoksi yhtä assistenttilääkäriä varten. Tästä johtuisi, että vaihtoehdossa jo oleva neljän

huoneen ja keittiön huoneisto alilääkäriä varten olisi annettava toiselle assistenttilääkärille sekä viiden huoneen ja keittiön huoneisto ylilääkäriä varten annettaisiin alilääkärille. Näin ollen täytyisi ylilääkärin asua sairaalan ulkopuolella.

Muuten pitää ylihallitus luonnospiirustuksia monessa kohden erittäin onnistuneina ja arvokkaina, joten ne hyvin voidaan asettaa perustaksi pääpiirustuksia tehtäessä. Toivoen, että B-vaihtoehto asetetaan perustaksi pääpiirustuksia varten, liittää ylihallitus tämän oheen arkkitehti E. Forsmanin laatiman luonnoksen julkisivuksi B-vaihtoehtoa varten, niin ettei asian ratkaisu luonnospiirustusten puutteessa viivästyisi.

Lopuksi saa ylihallitus ilmoittaa, että ylihallituksen edellämämainituista lausunnosta ovat ylihallituksen jäsenet, tohtori Ryömä ja sanomalehdentoimittaja Leino, olleet sikäli eri mieltä, että he ovat tahtoneet sairashuoneet järjestettäväksi enintään neljää potilasta varten.

Lähetesiakirjat palautetaan tämän mukana.

Ylihallituksen puolesta:

E. Sandelin.

K. R. Salovius.

Liite II.

HELSINGIN

TERVEYDENHOITOLAUTAKUNTA

Helsingissä,

30 p. huhtikuunta 1925.

N:o 120.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

Lähetteellä kuluvan huhtikuun 15 päivästä, § 1,332, on Rahatoimikamari pyytänyt Terveystoimikamarian lausuntoa Keskussairaalakomitean mietinnöstä N:o 4, joka koski tuberkuloosisairaan ja poliklinikan piirustuksia, ja saa Terveystoimikamaria, palauttaen lähetekirjat, vaadituksi lausunnoksi kunnioittaen ilmoittaa, että Terveystoimikamaria on päättänyt puoltaa tämän sairaalan rakentamista vaihtoehtojen B mukaan, kuitenkin pienellä muutoksella mitä huoneiden suuruuteen tulee. Niissä huoneissa, joissa sellaisia potilaita hoidetaan, jotka enimmäkseen eivät oleskele päivällä makuuhuoneissa, voidaan nimittäin 20 kuutiometrin kuutiota henkilöä kohti katsoa riittäväksi. Terveystoimikamaria saa sentähden ehdottaa, että yhdessä kerroksessa, mieluummin

kolmannessa, tila potilasta kohti pienennettäisiin 20 kuutiometriin. Tämä voisi sopivasti tapahtua siten, että huoneiden korkeutta tässä kerroksessa hiukan alennettaisiin, mikä jossain määrin vähentäisi rakennuskustannuksia.

Terveystoimituslautakunnan puolesta:

O. v. Hellens.

Viktor Björkqvist.
v. t.

Liite III.

HELSINGIN KAUPUNGIN

YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

Helsingissä,

huhtik. 30 p:nä 1925.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

N:o 177.

Palauttaen Rahatoimikamarin lähetteen kuluvaan kuun 15 p:ltä § 1332 piirustuksineen pyynnöllä antaa lausunto Keskussairaalakomitean mietinnön N:o 4 johdosta, koskeva uutta tuberkulosisairaala varten laadittuja uusia luonnospiirustuksia, sekä liittäen Teknillisen yhdistyksen terveysteknillisen klubin antaman lausunnon, koskeva mainitun sairaalan lämpö- ja voimatarvetta, saa hallitus vaadituksi lausunnoksi kunnian ilmoittaa Rahatoimikamarille, että hallituksen mielestä rakennusten sijoittelu, pohjasovitelmat ja julkisivut ovat täysin tyydyttävät. Kun sairaalahuoneiden korkeuden muuttaminen 3,1 mksi vähentäisi rakennuskustannuksia n. 1,200 mk:lla sairassijaa kohti, saa hallitus, joka ei ole katsonut voivansa lausua mielipidettensä tämän mitan tarkoituksenmukaisuudesta, esittää asianomaisten harkittavaksi, voidaanko tätä mittaa puoltaa rakennuskustannuksissa aiheutuvien huojennusten perusteella.

Kun komitean jäsenten, tohtoreiden G. Palanderin ja F. Hisingerin esitys, että sairauspaviljonkeja pidennettäisiin, alentaisi paviljonkien kustannuksia 3,800 markalla sairassijaa kohti, on hallitus puolestaan yhtynyt sanottuun esitykseen.

Mitä lämpöjohtolaitoksiin tulee, on hallitus pääasiallisesti yhtynyt Teknillisen Yhdistyksen terveysteknillisen klubin lausuntoon.

M. Muoniovaara.

G. A. Gröndahl.

Lyhennysote.

Helsingissä, huhtikuun 22 p:nä 1925.

**Teknillisten yhdistysten
terveysteknillinen klubi.**

Kaupungin Yleisten Töiden Hallitukselle.

Helsinki.

Palauttaen tämän oheiset asiakirjat on meillä kunnia tähän liittää ote klubin pöytäkirjasta, joka käsittelee kysymystä vastasuunnitellun tuberkulosisairaalan lämpöteknilisistä laitoksista.

Kunnioittaen

Teknillisen yhdistyksen terveysteknillinen klubi:

Gunnar Andersson.

Liitetyt asiakirjat.

Ote pöytäkirjasta, joka tehtiin Teknillisen Yhdistyksen Terveysteknillisen ammattiklubin kokouksessa Teknillisen Yhdistyksen huoneistossa, Katariinan-
katu n:o 3, tiistaina huhtikuun 21 p:nä 1925.

2 §.

Klubin kokouksessaan helmikuun 16 päivänä 1925 asettama komitea, johon kuuluivat insinöörit Gunnar Andersson, Nat. Bolte, Erik Börjeson ja Hj. Flander, oli antanut ehdotuksen lausunnoksi vastasuunnitellun tuberkulosisairaalan lämmityslaitoksesta, ja hyväksyi klubi sen joitakuuta pienienlaisia muutoksia tehtyään seuraavana:

Lausunto.

Teknillisen Yhdistyksen Terveysteknillisen ammattiklubin nyttemmin toimenannon mukaan tarkastettua Voima- ja Polttotaloudellisen Yhdistyksen antaman selvityksen Helsinkiin suunnitellusta keskus- ja tuberkulosisairaalasta sekä muut tässä asiassa syntyneet kirjat, pyytää klubi antaa seuraavan lausunnon.

Ruuankeitto ja vaatteiden pesu toimitettaisiin, mikäli on ilmoitettu, toiseksi kulkutautisairaalassa, mutta haluaa klubi kekoittaa olemaan tuollaista järjestystä toimeenpanematta.

Tämä pykälä tarkistettiin paikalla.

Vakuudeksi:
Gunnar Andersson.

Tarkistetaan:
Oscar Vilh. Fagerholm.

Pöytäkirjanotteen oikeaksi todistavat:

Kurt Forsstedt.

Einar Lindroos.

Lyhennysotteen oikeaksi todistavat:

Signe Holmström.

Anni Boehm.

Helsinki 1925. Mercator'in Kirjapaino Osakeyhtiö

*Lausunto palolaitoksen ja sen keskusase-
man laajentamisesta sekä uuden paloaseman teettä-
misestä Töölöoseen.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Helsinki,

lokakuun 9 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 806.

Sen johdosta että Kaupunginvaltuusto oli antanut rahatoimikamarin tehtäväksi esittää selvityksen palolaitoksen keskusase-
man tarpeellisesta laajentamisesta sekä uuden paloaseman teettämisestä Töölöoseen, asetti kamari kokouksessaan kulu-
van vuoden helmikuun 3 päivänä komitean, jolloin komitean työohjelma laajennettiin selvityksen hankkimiseen myös siitä, olisiko paloaseman keskus-
asema muutettava toiseen, mahdollisesti sopivammaksi havaittuun paikkaan. Mainitun komitean annettua viime syyskuun 7:ntenä päivätyn mietintönsä (liite I) ovat sekä kaupungin yleisten töiden hallitus että palotoimikunta lähettäneet siitä lausuntonsa (liitteet II ja III). Niinkuin viimeksi mainituista liitteistä käy selville, ovat mainitut erikoisviranomaiset pääasiassa yhtyneet komitean mietintöön ja siinä esitettyihin ehdotuksiin, kuitenkin siten, että palotoimikunta lisäksi on alleviivannut välttämättömyyttä, että ohjelma kokonaisuudessaan piakkoin toteutetaan ja erittäinkin keskusase-
maa laajennetaan, jota vastoin kaupungin yleisten töiden hallitus on ollut sitä mieltä, että komitean Töölön paloasemalle ehdottama tonttipaikka (kortteli n:o 500) sopivasti olisi vaihdettava viereisessä korttelissa n:o 498 olevaan alueeseen.

Tätä asiaa esiteltäessä on rahatoimikamarikin periaatteellisesti voinut yhtyä komitean laatimaan ohjelmaan, että laajennus toimeenpantaisiin ensintulevain neljän vuoden kuluessa. Samoin kuin komitea ja sen esittämällä syillä on rahatoimikamari havainnut, että keskuspalos-
aseman muuttaminen nykyiseltä pääasemalta Kallion paloasemalle tai ehdotetun Töölön aseman rakentaminen keskuspalos-
asemaksi kävisi kaupungille epäedulliseksi, tarkastettiinpa asiaa taloudelliselta tai paloteknilliseltä kannalta. Niinikään näyttävät komitean ehdottamat muut toimenpiteet, paloaseman teettäminen Töölöoseen ja palovarikon Käpylään sekä pumppuaseman Sörnäsiin ynnä lisärakennuksen laittaminen Kallion paloasemaan

ja vihdoin ruiskuveneen hankkiminen, olevan hyvin perusteltuja ja ilmeisen tarpeen vaatimia.

Kamari on kuitenkin siihen järjestykseen nähden, missä nämä työt olisi teetettävä, asettunut komiteasta eräissä kohdin eroavalle kannalle. Niinpä on kamari havainnut, että tämä melko suuri laajennusohjelma, jonka toteuttamisesta on laskettu olevan kustannuksia enemmän kuin 10 miljoonaa markkaa, olisi sovittava talousarvion käsittelyssä ilmenevien vaatimusten mukaan ja jaettava siten, ettei se liiaksi rasittaisi yhden vuoden talousarviota. Tähän nähden on rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että lopullinen päätös olisi tehtävä keskuspalooaseman uudestaan rakentamisesta komitean ehdotuksen mukaisesti ja määräraha ensintulevan vuoden menosääntöön merkittävä kolmikerroksisen kivitalon rakentamiseksi lisätalon, Korkeavuorenkatu 39, pihalle arvioiduilla 1,244,000 markalla sekä nykyisen pääpalooaseman uudestaan rakentamisesta ja laajentamisesta 500,000 markalla. Mainitut rahamäärät on rahatoimikamari myös merkinnyt ehdotukseensa 1926 vuoden menosäännöksi. Rahatoimikamarista on nimittäin näyttänyt, kuin olisi nämä uudis- ja lisärakennustyöt tehtävä siten, että ensin rakennettaisiin suunniteltu palomiehistöön asuintalo kaupunginarkkitehdin laatimain piirustusten mukaan sekä, sittenkin tämä työ on teetetty ja talo voitu tarkoitukseensa käyttää, minkä voi arvioida tapahtuvan elokuun lopussa tai syyskuun alussa, alkaisivat pääpalooaseman laajennustyöt. Näitä töitä jatkuisi niin ollen vuonna 1927, jolloin myös Korkeavuorenkadun n:o 39 taloon teetettäisiin katurakennus. Näin ollen riittäisi, jos pääpalooaseman uudestirakentamisen kustannuksista pienenlainen määrä, esimerkiksi 500,000 mk, merkittäisiin ensintulevan vuoden menosääntöön sekä ylijäämä, joka on laskettu 2,956,000 markaksi, otettaisiin huomioon seuraavan vuoden talousarvion käsittelyssä.

Niinikään on rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että pumppuaseman rakentaminen Sörnäsiin voisi jäädä johonkin seuraavaan vuoteen, varsinkin kun on luultava, että komitean huomauttama erittäin tulenvaarallinen Sörnäsin niemekkeen alue tulee aidattavaksi ja palovaara sen johdosta vähenee. Niinikään laativat valtionrautatiet suunnitelman sikäläisen raideverkon täydelliseksi uudestaan laskemiseksi, joten palokunta saisi mahdollisuuden kauttakulkuun eikä Brändön siltarakennuksesta pumppuaseman paikalle suunniteltua tietä ehkä tarvitsisi tehdä. Näin sitä enemmän, kun, palotoimikunnan käsityksen mukaan, keskuspalooasemalla teetettävät työt etusijassa kaipaavat päätöstä.

Mitä taas Töölön vastaisen palooaseman paikkaan tulee, on kamari yhtä mieltä sekä komitean että kaupungin yleisten töiden hallituksen kanssa siitä, että sen pitää sijaita pohjoisempana kuin aikaisemmin on ajateltu. Molempia ehdotettuja paikkoja, ne kun sijaitsevat likittäin, koskee kuitenkin nykyään tekeillä oleva ehdotus Töölön kaupunkiasemakaavan uudestaan järjestämiseksi. Näin ollen ja kun ehdotus tietää, että mainittu paloasema rakennettaisiin aikai-

sintään vuonna 1928, on rahatoimikamarista näyttänyt, kuin voitaisiin tämä seikka jättää toistaiseksi avonaiseksi ja eri esityksen varaan.

Edellä lausutun nojalla pyytää rahatoimikamari esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että periaatteellisesti hyväksymällä laadittu ehdotus palolaitoksen laajentamiseksi ensintulevan vuoden menosääntöön on merkittävä 1,244,000 mk kolmikerroksisen kivitalon teettämiseksi Korkeavuorenkadun talon n:o 39 pihalle sekä 500,000 mk nykyisen keskuspaloaseman uudestaan rakentamisen aloittamiseksi kaupunginarkkitehdin laatimain piirustusten mukaan;

että Töölön vastaisen paloaseman paikka jätetään eri esityksen varaan; sekä

että rahatoimikamarille annetaan toimeksi yksissä neuvoin palotoimikunnan kanssa vastedes tehdä ehdotus muiden ohjelmassa mainittujen töiden suorittamisesta.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castren.

Georg Estlander.

Mietintö palolaitoksen ja sen pääaseman laajentamisesta sekä uuden paloaseman rakentamisesta Töölöön.

Rahatoimikamarille.

Johdatus.

Käsitellessään Helsingin kaupungin tämänvuotista menosääntöä päätti kaupunginvaltuusto antaa rahatoimikamarin tehtäväksi tarkemmin valmistella ja selvittää kysymystä sekä palolaitoksen pääaseman tarpeellisesta laajentamisesta että uuden paloaseman rakentamisesta Töölöön ja valtuustolle esittää ehdotuksen asiasta. Tätä tehtävää täyttääkseen päätti rahatoimikamari kokouksessaan helmikuun 3 päivänä tänä vuonna asetettavaksi komitean, jonka ohjelma laajennettaisiin käsittämään selvityksen esittämisen myös kysymyksestä, olisiko palolaitoksen pääasema siirrettävä toiseen, mahdollisesti sopivammaksi havaittuun paikkaan. Tämän komitean jäseniksi ovat valinneet: rahatoimikamari allekirjoittaneen Estlanderin, palotoimikunta ja yleisten töiden hallitus allekirjoittaneet Idströmin ja Taucherin, minkä ohessa kaupungin palopäällikkö on asiantuntijana ottanut osaa komitean töihin.

Komitean kevään ja kesän kuluessa ryhtyessä käsittelemään sille annettua tehtävää on sen työn jatkuessa täytynyt eräiltä kohdin ylittää sille annetun tehtävän raja, syystä että kysymys pääaseman laajentamisesta ja uuden paloaseman rakentamisesta Töölöön niin likeltä käy yhteen muiden palolaitoksen laajentamiselle tärkeiden kysymysten kanssa, että yhden kysymyksen ratkaisu johonkin suuntaan ehdottomasti myös vaikuttaa siihen, miten toiset kysymykset ratkaistaan. Tähän nähden on komitean työohjelma pikemmin muuttunut selvitykseksi niistä laajennusvaatimuksista, joita lähinnä tulevan viisivuotiskauden kuluessa täytyy palolaitoksen taholta esittää, jotta laitoksen käy mahdolliseksi menestyksellisesti ja kaupungin yleistä kehityskulkua vastaavalla tavalla täyttää yhteiskunnalliset tehtävänsä. Näin on siis komitean ohjelma likinnä käynyt sen asteettaisen laajennuksen rahoitussuunnitelmaksi, mikä kaupungin palolaitoksessa täytyy toimeenpanna nyt kuluvana vuosikymmenenä.

**Yleis-
ohjelma.**

Työnsä perustukseksi on komitea pannut sen ohjelman palolaitoksen laajentamiseksi lähimpinä viitenä vuonna, minkä palotoimikunta on aikaisemmin laatinut ja rahatoimikamariin lähettänyt huomioon otettavaksi laadittaessa ehdotusta kaupungin yleiseksi rahoitussuunnitelmaksi viisivuotiskautena 1925—1929. Tämän ehdotuksen on rahatoimikamari jo periaatteellisesti käsitellyt kaupungin yleisen rahoitussuunnitelman ehdotuksen yhteydessä. On komiteasta näyttänyt olevan omansa valaisemaan asian selvitystä, kun se seuraavassa julkaisee rinnakkain palotoimikunnan ja rahatoimikamarin asianomaiset ehdotukset:

Palotoimikunnan ehdotus:

1925.

- 1) Nykyinen pääasema laajennetaan. Tästä lasketaan olevan kustannuksia 3,700,000 mk.
- 2) Uusi paloasema rakennetaan Töölön kaupunginosaan tarkoitukseen aikaisemmin osoitetulle tontille. Kustannukset nousevat 2,500,000 markkaan.
- 3) Uusi palolennätin hankitaan 500,000 markalla.

1926.

- 4) Palovarikko rakennetaan Käpylään. Tähän tarkoitukseen tarvitaan 400,000 mk.
- 5) Kallion paloasemaa laajennetaan aikaisemmin laadittujen piirustusten mukaisesti. Kustannukset on arvioitu 2,500,000 markaksi.

1927—1928.

- 6) Pumppuasema rakennetaan Sörnäsiin 250,000 markan kustannuksilla.
- 7) Ruiskuvene hankitaan arviolta 350,000 markan kustannuksilla. Yhteensä 10,200,000 mk.

Rahatoimikamarin ehdotus:

1925.

- 1) Uusi palolennätin hankitaan 500,000 markalla.

1926.

- 2) Pääasemaa laajennetaan 3,700,000 markan kustannuksilla.
- 3) Uusi palovarikko rakennetaan Käpylään 400,000 markalla.

1927.

- 4) Uusi paloasema rakennetaan Töölön kaupunginosaan. Kustannukset arvioidaan 2,500,000 markaksi.
- 5) Hankitaan ruiskuvene, johon tarkoitukseen osoitetaan 350,000 mk.

1928.

- 6) Kallion paloasemaa laajennetaan arviolta 2,500,000 mk:an kustannuksilla.

1929.

- 7) Pumppuasema rakennetaan Sörnäsiin 250,000 markan kustannuksilla. Yhteensä 10,200,000 mk.

Tästä ohjelmasta on rahatoimikamarin 1) [palotoimikunnan 3] kohdalle merkitsemä määräraha uutta palolennätintä varten otettu kuluvan vuoden menosääntöön. Tähän nähden on tämä kysymys lopullisesti ratkaistu myönteiseen suuntaan eikä siis ole komitean asia käsitellä sitä.

Ennenkuin komitea kohta kohdalta tarkemmin tekee selkoa laaditusta ohjelmasta ja valaisee komitean hyväksymäin ehdotusten perusteluja, näyttää olevan suotava ja asian kaikinpuolista käsittelyä valaiseva ylimalkaisesti käsitellä sitä järjestysmuotoa, joka nykyään vallitsee palolaitoksessa ja osaltaan vaatii ryhtymään ehdotetun suuntaisiin toimenpiteisiin.

Nykyään on kaupungilla kolme paloasemaa, nimittäin Korkeavuorenkadun pääasema ynnä lisäys siihen mainitun kadun talossa n:o 39, Kallion paloasema ja pohjoinen palotorni (Konstantininkadun varrella), joka viimeksi mainittu kuitenkin nyttemmin etusijassa on palolaitoksen silmälläpidon alainen terveysasema. Lisäksi on kaksi palovarikkoa, toinen Vallilassa Itäisen Viertotien varrella ja toinen Töölön esikaupungissa Pasilan järjestelyratapihan läheisyydessä. Lopuksi on myös mainittava Malminrinteen palovarikko, jota rakennusta kuitenkin nyttemmin pääasiassa käyttää kaupungin sähkölaitos. Pääasemalle on palolaitoksen hallinto sijoitettu. Niinikään ovat siellä tärkeimmät palokalut ja työpajat. Siellä

Palolaitoksen nykyisen järjestyksensä muoto.

toimitetaan miehistön kehitys. Seuraava yhdistelmä osoittaa miehistön luvun sekä kalujen jakautumisen eri asemille ja varikkoihin:

	Päälystöä ja miehistöä.	Autoruis- kuja.	Letku- rattaita.	Hevosia.
Pääasemalla	72	8	4	4
Kallion asemalla	28	3	4	4
Pohjoisessa palotornissa	10	—	2	2
Vallilan palovarikossa	4	—	1	1
Bölen »	4	—	1	1
Malminrinteen »	2	—	—	—
	120			

Sekä ulkomailla että meillä voimassa olevan säännön mukaan on 60—70 miestä suurempaa miehistöä yhdellä paloasemalla vältettävä. Jos lähdetään tämän yleissäännön pohjalta, osoittaa edellä oleva yhdistelmä, että pääpaloasema miehitykseen nähden jo on saavuttanut ylimmän rajan ja että vastedes mahdollisesti tarvittava lisämiehistö on jaettava muille asemille.

Vaikka lienee yleisesti tunnettua, on komitea kuitenkin tahtonut huomauttaa, ettei Konstantininkadun paloasemaa eikä Malminrinteen palovarikkoa nykyään käytetä palolaitoksen tarpeisiin varsinaisessa mielessä. Kuitenkin säilytetään näissä paikoissa edelleen palokaluja, joita ei ole saatu mahtumaan paloasemille. *Niin pian kuin suunnitellut laajennukset ja uudisrakennukset on toteutettu, voi palolaitos puolestaan luovuttaa puheenalaiset kiinteistöt täydellisesti kaupungin vapaasti käytettäviksi muuhun tarkoitukseen tai mahdollisesti myötäviksi. Tämä seikka on asian taloudellista kantavuutta arvosteltaessa asianmukaisesti otettava huomioon.*

Komitean
järjestys-
muotoehdo-
tus.

Voidakseen perinpohjin arvostella kysymykseen tulevia laajennustarpeita sekä esillä olevaa uudisrakennusten ehdotusta ja samalla valaista nyt esiintyvien vaatimusten syitä, on komitea tahtonut antaa lyhyen selonteon palolaitoksen laajenemisesta viime vuosikymmeninä.

Jälkikat-
saus.

Helsingissä oli 1880-luvulla kaksi paloasemaa: pohjoinen ja eteläinen palotorni sekä Näkinkujassa Hakaniemen luona varikko palokaluja varten. Kolmi-vuotisen ja perusteellisen valmistelun jälkeen päätti kaupunginvaltuusto marras-kuun 26 päivänä 1887 rakennuttaa eteläisen palotornin tontille talon kaupungin palolaitosta varten, nykyisen pääpaloaseman. Valtuustossa tosin väitettiin, että tämän rakennuksen kustannukset olivat ylen suuret ja että rakennus ehdo-tettiin varsin suurisuuntainen, eritoten korkeaan torniin nähden. Mutta toi-selta puolen voidaan nyt viidenneljättä vuoden kuluttua todeta, että se suunni-teltiin selvästi nähden kaupungin vastainen kehitys, eikä suinkaan liian laaja, niinkuin käy selville m. m. siitäkin, että palotoimikunta jo vuonna 1909 teki kaupunginvaltuustolle esityksen saman kadun varrella, viistoon palo-aseman vastapäätä olevan tontin, Korkeavuorenkatu n:o 39, ostamisesta. Tämän talon ostoa, joka toimitettiin vuonna 1910, perusteli palotoimikunta m. m. seu-raavasti: »Puheenalainen talo on palokunnalle tarpeellinen pääasiallisimmin, jotta sinne voidaan laittaa asuntoja naineille palokonstaapeleille ja konstaapeleille. — — — Taloon voi, semmoisena kuin se nykyään on, laittaa välttävät asun-not 10—12 naineelle konstaapelille sekä niillä tulla toimeen useita vuosia, kunnes

Pääpalo-
asema.

kaupunki katsoo varojensa sallivan rakentaa koko talon uudestaan. Kun kaupunki on rakennuttanut ja edelleen rakennuttaa asuntoja kunnan työntekijöille, ei kaikei palokonsaapeleja olisi tässä kohden kohdeltava lapsipuolina. Sen ohessa on aikomus pihan takaosaan järjestää varakaluston vaja sekä työpajahuone. Pääpaloasemalla on nimittäin tila tässä samoin kuin useissa muissa kohdin varsin niukka ja lisätilan tarve esiintyy vuosi vuodelta yhä pakottavammin.» Tämän talon oston ja siten saavutetun lisätilan johdosta on palolaitoksen pääaseman lisärakennus voitu lykätä noin 15 vuotta. Kun nyt melko suurta laajennusta ei enää voida lykätä, käy se mahdolliseksi ja helpottuu sen johdosta, että tarkoitukseen voidaan käyttää Korkeavuorenkadun talo n:o 39, niinkuin seuraa-

Samaan aikaan kun päätös tehtiin edellä mainitun tontin ostamisesta, päätti Kallion palo- valtuusto myös, että paloasema oli rakennettava Kallioon. Tässäkin tapauksessa lienee perustelujen maininta paikallaan, jotta näkyisi, miten palopäällikkö alin- omaa on pyrkinyt tulemaan toimeen mahdollisimman vähillä laajennuksilla siitä johtuvine vähentyneine kustannuksineen, kuitenkin aina edellyttäen ja tietoisena siitä, että vastedes ohjelma kokonaisuudessaan täytyy toteuttaa. Rahatoimi- kamari lausuu tästä seuraavasti: »Epäilystä näyttää voivan olla ainoastaan siihen kysymykseen nähden, pitääkö kaupunginviranomaisten jo nyt astua täysi askel ja päättää paloasema rakennettavaksi arkkitehti Lindqvistin täydellisen ohjelman mukaisesti, vai eikö palomestari Waseniuksen ehdottama toimenpide, että osa rakennuksen teettämistä lykättäisiin toistaiseksi, ole parempi. — — — Tässä lienee huomautettava, että palolaitos voi useita vuosia, kenties vuosikymmenen, tulla toimeen, vaikka alkuperäistä rakennusohjelmaa palomestarin ehdotuksen mukaisesti supistetaan, ja niinikään että vastaista paloasemaa varten tehty suunnitelma voidaan panna työn suorituksen perustukseksi, siinäkin tapauksessa että päätetään nykyään teettää ainoastaan rakennuksen pääosa.» Tämän päätöksen tekemisestä on 15 vuotta kulunut ja olot ovat saavuttaneet semmoisen mitan, ettei vuonna 1911 laadittua suunnitelmaa enää näy voivan lykätä.

Vuonna 1911 rakennettiin Vallilan ja 1914 Bölen palovarikko. Siitä lähtien Vallilan ja eli siis enemmän kuin vuosikymmenen kuluessa ei palolaitoksen tarpeiksi ole teetetty uudisrakennuksia eikä toimeenpantu mainittavia laajennuksia. Päin- vastoin on palolaitos osittain luopunut Konstantininkadun (pohjoisesta) palo- tornista ja Malminrinteen paloasemasta. Päätöksen ruiskuveneen ostamisesta palolaitokselle on kaupunginvaltuusto tosin tehnyt, mutta tätä päätöstä ei sit- temmin ole erinäisistä syistä toteutettu.

Kun nyt on herännyt kysymys, mitä oikeutettuja laajennusvaatimuksia voi- daan ja pitää tehdä, jotta edelleen pysytetään palotoimen tehokkuus ja ajan- mukaisuus kehityskulun tasalla, on huomiota kiinnitettävä toiselta puolen kau- pungin kasvuun ja laajenemiseen, joka näyttää jatkuvan yhteen jaksoon ja nopeasti, ja toiselta puolen teknillisten apuneuvojen nykyaikaistumiseen ja paran- tumiseen, mikäli ne koskevat palokaluja. On nimittäin luonnollista että, sikäli kuin palokalut entistä nopeammin voidaan toimittaa kaupungin ja kaupunki- alueen eri osiin, asianomaisten paloasemain välimatka haitatta voi olla pitempi kuin aikaisemmin on laskettu eli toisin sanoen, paloasemain ja palovarikkojen luvun ei tarvitse kasvaa suhteellisesti siihen, mikäli kaupunkialuetta käytetään asunto- tai teollisuuden tarpeisiin. Päin vastoin on tässä kohden asianomaisten paloasemain vaikutuspiiri ratkaiseva. Tämän johdosta Helsingin kaupungin maan- tieteellisen muodostuksen huomion ottaen on komiteasta näyttänyt, että kolme Paloasemat.

paloasemaa tarvittaisiin, samoin kuin myös, että näiden pitäisi huomattavan pitkän vastaisuuden kuluessa voida vastata kohtuullisia vaatimuksia. Jo pikainen silmäys kaupungin karttaan osoittaa, että näistä kolmesta paloasemasta yhden ehdottomasti pitää sijaita niin sanotussa vanhassa osassa kaupunkia, s. o. Pitkänsillan ja Länsisatamaan vievän satamaradan eteläpuolella, yhden Kallion keskustassa ja yhden Töölön etäisemmässä osassa, esim. Meilahden- tai Bjällbonkadun varrella. Näistä kolmesta paloasemasta käsin pitää nykyaikaisilla palokaluilla varustetun palolaitoksen yleisesti katsoen voida suojata kaupunkia palovaaralta. Kuitenkin on luonnollista, että niin suurella kaupunkialueella on eräitä palovaaran kannalta alttiimpia asutus- ja muita alueita. Näiden alueiden suojelemiseksi vaaditaan erityisiä suojelutoimenpiteitä, niinkuin palovarikkojen ja pumppuasemain perustamista tai ruiskuveneen hankkimista. Semmoisiksi asutusalueiksi on katsottu Vallila, Hermannin ja Böle, joihin myös on palovarikkoja jo rakennettu. Viime vuosina on rakennustoiminta Käpylän laajalla alueella käynyt yhä vilkkaammaksi ja suursuuntaisemmaksi. Merkit viittaavat siihen, että asutus tällä alueella on yhä vatedeskin jatkuva vilkkaasti, varsinkin lähiaikoina, sittenkuin raitiotieyhteys tähän esikaupunkiin on saatu. Tähän katsoen on komiteasta näyttänyt ehdottomasti tarpeen vaatimalta, että tännekin lähivuosina rakennetaan palovarikko.

Palovarikot.

Pumppuasema.

Palovaaran kannalta alttiimpana osana kaupunkia täytyy Sörnäsän satama-aluetta pitää. Siellä säilytetään nykyään, niinkuin tunnettu, melko suuret määrät puutavaroita, ainakin eräinä aikoina vuodesta. Näitä puutavaroita ei kuitenkaan tilan puutteessa voi säilyttää hyvin järjestetyissä ja hyvin suojatuissa lautapinoissa, vaan pannaan suuri osa niitä varastoon, missä vain tilaa on rautatieraitaiden välissä ja ratapengermillä. Tähän tulee lisäksi, että puutavaravarastojen vierelle myös on sijoitettuina melko suuria varastoja petroolia ja bentsiiniä. Vaikkakin kaikkiin ajateltavissa oleviin suojelutoimiin olisi ryhdytty, on kuitenkin tuhoisa tulipalonvaara Sörnäsissä melko suuri, näin sitä enemmän nykyään vallitsevissa oloissa, kun olemassa olevat raidelaitteet estävät ja miltei tekevät mahdottomaksi palokunnan autoruiskuilla tai ruiskurattailla ajaa esiin alueen halki. Vasta kun Sörnäsän raidelaitteet on kokonaan laskettu uudestaan ja aluetta halkaisevia teitä tehty, voidaan tehokkaita palosuojelujärjestelmiä siellä toimeenpanna. Mutta siksi kun tästä on tullut valmis tosiasia, täytyy komitean mielestä avustustoimiin ryhtyä alueella olevien kalliiden varastojen suojaamiseksi mahdollisimman parhaalla tavalla. Tähän nähden on komitea katsonut olevan ehdottaminen, että pumppuasema rakennettaisiin Sörnäsiin jonkin itäisen laiturin rantaan, joten nopea ensimmäinen apu meren puolelta voitaisiin saavuttaa.

Ruiskuvene.

Kysymys kaupungin rantasilloille rakennettujen tullihuoneiden ja tavara-vajain sekä kaupungin satamissa olevain alusten ja kaupungin satama-alueella sijaitsevilla saarilla olevain rakennusten suojelemisesta on kauan ollut päivä-järjestyksessä ja myös antanut tulokseksi kaupunginvaltuuston periaatteellisen päätöksen hankkia ruiskuvene, joka asetettaisiin palolaitoksen käytettäväksi. Vaikka sellaisen ruiskuveneen toiminta luonnollisista syistä rajoittuisi vain eräisiin osiin vuotta ja vaikka kokemus on täysin selvästi osoittanut, ettei sellaisen ruiskuveneen tarve ole välttämätön, ei komitea kuitenkaan toiselta puolen tahdo suinkaan kieltää, että on ollut tilaisuuksia ja vatedes voi niitä sattua, jolloin palokunnan työtehtävä olisi olennaisesti helpottunut, jos sen käytettävänä olisi ollut ruiskuvene. Komitea haluaa nimenomaan huomauttaa, ettei sellainen tilanne suinkaan ole mahdollisuuden rajain ulkopuolella, jolloin ruiskuveneen tarve olisi välttämätön. Katsoen kaupungin moniin satamiin ja kaupungin saarilla oleviin kalliisiin lait-

teisiin käskisi varovaisuus ja kaukonäköisyys hankkimaan ruiskuveneen, sitäkin suuremmalla syyllä, kun sellaiseen veneeseen pantu pääoma ei suinkaan olisi oleva suuri, niinkuin seuraavassa tarkemmin osoitetaan.

Siten vedettyään järjestysmuotoehdotuksen suuntaviivat näyttää komiteasta seikkaperäisempi selvonteko asianomaisen paloaseman sisäisestä järjestysmuodosta sekä suhtautumisesta asianomaisiin palovarikkoihin, ruiskuasemaan ja ruiskuveneeseen olevan tarpeellinen.

Palolaitoksen järjestysmuoto olisi siis komitean ehdotuksen mukaan:

1. Keskuspaloasema ynnä Korkeavuorenkadun varrella oleva lisä.
2. Kallion paloasema, jonka alaisia olisivat:
 - a. Vallilan palovarikko,
 - b. Käpylän palovarikko,
 - c. Sörnäsön pumppuasema,
3. Töölön paloasema, jonka alainen olisi:
 - " Bölen palovarikko.
4. Ruiskuvene.

Tämän yleiskatsauksen annettuaan komitea käy yksityiskohtaisesti käsittelemään edellä olevan ohjelman mukaan tarpeellisia uudis- ja lisärakennustöitä.

1. Keskuspaloasema.

Kolmesta paloasemasta olisi nykyinen Korkeavuorenkadun varrella sijaitseva pääasema edelleen pääpaloasemana eli keskuspaloasemana, niinkuin komitean mielestä sen virallisen nimityksen pitäisi olla. Nimitys keskusase-Keskuspalo-
asema.ma ei suinkaan tiedä, että tämän paloaseman mieslukuun ja palokalujen tehokkuuteen nähden pitäisi olla asemista suurin, vaan pikemmin, että se järjestysmuotoon nähden on ensi sijalla. Tälle asemalle on niinmuodoin ylempi palopäällikkö sijoitettu ja palolaitoksen taloudenhoito on tänne keskitetty, täällä etusijassa toimitetaan palomiehien kehitys ja tänne on palolaitoksen keskeiset työpajat sijoitettu. Periaatteellisesti voisi mikä tahansa kolmesta paloasemasta toimia keskuspaloasemana. Tämä kysymys on sentähden ratkaistava silmällä pitäen käytännöllisiä seikkoja, ennestään olevaa tilaa, aikaisempia toimenpiteitä ja käytettyjä kustannuksia. Kun Korkeavuorenkadun paloasema rakennettiin, tarkoitettiin siitä luoda keskusase-Keskuspalo-
asema.ma. Rakennus sisustettiin sellaisen ohjelman mukaan, ja tämä aikomus sai myös vastaavan rakennustaiteellisen muodostuksen. Kun Kallion paloasema rakennettiin, suunniteltiin se sitä vastoin muiden periaatteiden mukaan aikomuksessa, että se ainoastaan olisi tehokkaana suojelukeinona palovaaraa vastaan kaupunkialueella, jossa enimmäkseen oli puutaloja ja joka oli syntynyt aikoina, jolloin palovarmuuslaitteisiin pantiin vähemmän painoa kuin nykyiset määräykset vaativat. Jos nyt tämä paloasema muutettaisiin keskuspaloasemaksi, täytyisi tätä varten olemassa olevat rakennukset kokonaan teettää uudestaan. Olisi aivan mieletöntä sekä palolaitoksen sisäisen järjestysmuotonäkökohdan että myös siltä kannalta, että sellainen uudistus aiheuttaisi melko suuria lisäkustannuksia, sijoittaa palolaitoksen keskuselin tälle asemalle. Samoja näkökohtia voi sovitaa suunniteltuun Töölön paloasemaan. Tosin on sille tonttipaikka jo varattu neljännen toista kaupunginosan korttelissa n:o 579, joten tämä asema sijaitisi varsin keskeisesti

Töölön kaupunginalueella Isontorin varrella. Viime vuosina kuitenkin on kaupunkimuodostus eritoten näissä osissa kaupunkia melko määrin kehittynyt. Kaikesta päättäen ei näy kestävän kauaa, ennenkuin rakennustoiminta alkaa suuressa mittakaavassa viidennessätoista kaupunginosassa, s. o. itäisellä Meilahden alueella, niin pian kuin valtuuston jo hyväksymä kaupunginasemakaava ja mainitun alueen rakennusjärjestys on asianmukaisesti vahvistettu. Jos siis halutaan — niinkuin pitää — ottaa huomioon pohjoispuolella sijaitsevain kaupunginosain vastainen kehitys ja ellei ehdottomasti haluta kytkeä kysymystä keskuspaloasemasta kysymyksen Töölön uudesta paloasemasta, esiintyy itsestään kysymys, eikö olisi edullisempaa jossain määrin siirtää suunnitellun paloaseman paikkaa pohjoisemmaksi ja siten saavuttaa keskeinen asema kolmannessatoista, neljännessätoista ja viidennessätoista kaupunginosassa. Tässä kohden erittäin sopiva paikka olisi esimerkiksi neljännentoista kaupunginosan kortteli n:o 500. Meillä samoin kuin ulkomailla ollaan sitä mieltä, että paloaseman toimintapiiriin säteen pitää olla 1,000—1,200, enintään 1,500 metriä. Pyrkii melkein näyttämään sattumain oikulta että, jos piirretään kolme ympyrää, joiden jokaisen säde on 1,200 metriä, ja kunkin näiden ympyräin keskikohdaksi asetetaan Korkeavuorenkadun, Kallion ja mainittu Töölön kortteliin n:o 500 suunniteltu paloasema, joutuu kaupunginasemakaavanalue suurin piirtein nähtynä näihin ympyröihin niiden mainittavilta osilta peittämättä toisiaan. Tämä asianlaite ilmeisesti osoittaa, kuinka sopivasti nämä kolme paloasemaa sijaitsisivat, ja näin on vielä enemmän oleva laita, jos huomiota kiinnitetään muihinkin tähän asiaan vaikuttaviin seikkoihin kuin välimatkaan. Ehkä on tässä yhteydessä vielä huomautettava, että niihin osiin kaupunkialuetta, jotka eivät sisälly mainittuihin ympyröihin, palovarikkoja tai pumppuasemia jo on perustettu tai on komitea ehdottanut niitä perustettaviksi.

Ei ole ollut komitealle outoa, että se mielipide on julkilausuttu ja saavuttanut vastakaikua, m. m. sanomalehdistössä, että Korkeavuorenkadun paloasema olisi poistettava ja käytettävä muuhun tarkoitukseen tai olisi kaupungin mahdollisesti se myötävä, ja sen sijaan uusi keskuspaloasema rakennettava Töölön etuosaan. Tällä keinoin voitaisiin päästä rakentamasta uutta paloasemaa yksinomaan Töölön kaupunginosain tarpeiksi. Saattaa pintapuolisesti tarkastellessa näyttääkin, että tämä ehdotus olisi varsin hyväksyttävä ja taloudellisesti edullinen. Mutta jos ottaa tämän asian perinpohjin tarkastettavaksi, on tulos päinvastainen. Sillä mainittujen näkökohtain lisäksi osoittautuu nimittäin, ettei tuollaisen ehdotuksen toteuttaminen tulisi taloudellisesti eikä paloteknilliseltä tehokkuuskannalta katsoen kaupungille edullinen. Jo pintapuolinen tarkastus taloudelliselta kannalta osoittaa ilmeisesti, että kustannukset keskuspaloaseman ynnä Korkeavuorenkadun tontilla n:o 39 olevan lisän tarpeellisesta laajentamisesta sekä uuden paloaseman rakentamisesta Töölöön, tähän tarpeellinen tonttialue lukuun otettuna, olisivat olennaisesti vähemmät, kuin mitä täytyy laskea olevan uuden keskuspaloaseman rakentamisesta Töölön etuosaan. Tässä on myös otettava huomioon, että tarkoitukseen sopivia tontteja sieltä nyttemmin tuskin voi osoittaa. Joka tapauksessa olisi tontin hinta oleva melko suuri. Huomiota on tässä myös kiinnitettävä siihen seikkaan että, jos nykyinen pääasema lakkautetaan, ei palolaitos voi luovuttaa n. s. pohjoista palotornia kaupungin muuhun tarpeeseen tai mahdollisesti myötäväksi, vaan torni päin vastoin vaatisi täydellistä ja kalliisti käypää uudesti rakentamista ja laajentamista jossain määrin korvataksaan Korkeavuorenkadun paloasemaa. Mutta

jos sellainen ohjelma toteutettaisiin ei palotekniseltä tehokkuuskannalta katsoen saavutettaisi samoja etuja kuin komitean ohjelma tarjoo. Sillä, niinkuin edellä on huomautettu, keskusaseman toimintapiirin säde tulisi liian pitkä, jos sen tulee ulottua Merisataman ja Länsisataman partaalla olevista kaupunginosista Huopalahden rannalla Meilahdessa oleviin kaupunginosiin. Komitea arvelee edellä vakuuttavasti osoittaneensa, että Helsingin kaupungin maantieteellinen muodostus vaatii vähintään kolme paloasemaa ja että näitä asemia tuskin voi sijoittaa edullisemmin kuin komitea on ehdottanut.

On myös väitetty, että nykyisen pääpaloaseman sijaitseminen Korkeavuorenkadun huipulla on tarkoitukseensa vähemmän sopiva. Kokemus on kuitenkin osoittanut kokonaan vääräksi tämän väitteen, ja ajanmukaisesti järjestettynä voi palokunta lähteä liikkeelle tuottamatta vaaraa katuliikenteelle Korkeavuorenkadun leikatessa Etelä Esplanati- tai Pikku Roopertinkatua taikka Pohjois Esplanati- ja Aleksanterinkadun leikatessa Mikonkatua. Vaikkakin vastaisuudessa olisi odotettavana olennaisesti lisääntyntä liikennettä mainituilla liikenneväylillä, ei kuitenkaan ole oikeutettua pelkoa olemassa mainituissa kohden, samoin kuin on huomioon otettava sekin, että moottoriajoneuvojen tultua palolaitoksen palvelukseen, ovat jopa suurtenkin kadunnousujen tai -laskujen aikaansaamat vaikeudet kokonaan poistuneet.

Jos edellä esitellyillä syillä komitean kannattama mielipide palolaitoksessa tarpeellisista vastaisista laajennuksista voidaan hyväksyä, esiintyy ensinnä vastattavaksi kysymys, mitä toimenpiteitä on tarpeen Korkeavuorenkadun keskus-paloaseman saattamiseksi ajanmukaiseen ja myös vastaisia oloja vastaavaan kuntoon.

Huomioon ottaessa että Korkeavuorenkadun paloasema rakennettiin pian 35 vuotta takaperin eikä siinä sen koommin ole toimeenpantu huomattavaa muutosta tai laajennusta, ei voi herättää kummastusta, jos tämä asema ei enää täytä niitä vaatimuksia, joita tänä päivänä hyvillä syillä voidaan ja pitää asettaa sellaista erikoisluontoa olevalle rakennukselle. Tätä väitettä ei tue ainoastaan Skandinavian suurkaupunkien vastaavain olojen vertaileva tarkastus, vaan myös, jos vertailu ulotetaan omiin suurempiin kaupunkeihimme, niinkuin Turkuun, Tampereelle ja Viipuriin. Viimeksi mainituissa kaupungeissa ovat pääpaloasemat sekä tilaan että sisustukseen nähden huomattavasti edellä pääkaupungin keskus-paloasemasta.

Etusijassa esiintyvistä tämän aseman epäkohdista mainittakoon, että tila on niin rajoitettu, ettei siellä ole voitu asuntoja osoittaa kahdelle asemalle sijoitetulle palomestarille. Näiden viranpitäjän täytyy nykyään asua vuokrahuoneistoissa. Tämä palopäälystön asuntotilan puute pääasemalla tuottaa myös sen haitan, että upseeripäivystys asemalla suurena määrin vaikeutuu. Luonnollista on myös, että palomestarien saapuminen palopaikalle palokunnan liikkeelle lähdettyä useinkin voi viivästyä sen johdosta, että nämä viranpitäjät eivät asu paloaseman tai sen lisätalon alueella. Miehistön majapaikat ovat liian pienet verraten vuosien kuluessa lisääntyneeseen miehistön lukuun. Tätä valaisevana esimerkkinä mainittakoon, ettei ole tilaa erikoiselle naineiden, paloaseman ulkopuolella asuvien palomiesten makuupaikalle niinä vuorokausina, kuin he hoitavat vartiointia asemalla. Kasarmoidulta miehistöltä, s. o. naimattomilta konstaapeleilta, puuttuu kaikenlaisia mukavuuksia; eipä edes tilavaa, yksityistä kaappia joka miehelle ole tilanpuutteessa voitu laittaa. Samasta syystä ei myöskään päivystyshuonetta alipäälystölle ole voitu panna kuntoon, yhtä vähän kuin luku- ja kirjoitushuonetta on alipääly-

Korkeavuorenkadun keskus-paloasema.

Aseman epäkohdat ja puutteet.

lystöllä ja miehistöllä käytettävänä. Tämän aseman tilanpuutetta valaiseva on myös se seikka, että asemalta puuttuu sairashuonetta, mikä olisi erittäin tarpeellinen sairastuneen kasarmoidun palomiehen eristämiseksi.

Ulkomaiden suurilla ja ajanmukaisilla paloasemilla on vähintään yksi, tavallisesti useita huoneita käytettävänä tarjokkailta, jotka aimmatissa kehittyäkseen palvelevat keskusasemalla tai harjoittavat palolaitosta koskevia opintoja. On itsestään selvä, että tarjokkaat voivat seurata mukana tulipaloon lähdetessä ainoastaan, jos he asuvat paloasemalla. Tässäkin kohden on Helsingin keskus-paloasema muista kotimaan kaupungeista takapajulla, ollaksemme mainitsematta Skandinavian ja Keski-Europan suurempia kaupunkeja. Ja kuitenkin täytyy näillä tarjokaskursseilla tunnustaa olevan melko suuri merkitys ei ainoastaan pääkaupungin palolaitokselle, vaan myös koko maallemme.

Valitettavasti on kaluhallienkin mitat määrätty menneiden aikojen vaatimusten ja edellytysten mukaisesti. Sittenkuin ajanmukaiset autoruiskut täydellisine varusteineen ja uudenaikaiset palotikapuut on hankittu, on luonnollista, että tilaan nähden täytyy asettaa olennaisesti toisia vaatimuksia kuin ne, joita tehtiin enemmän kuin 30 vuotta takaperin. Tarpeellista, välitöntä yhteyttä majapaikkojen ja kaluhallien kesken puuttuu eikä huoneistojen tarjooma keskinäinen yhteys vastaa nykyaikaisia nopeudenvaatimuksia liikkeelle lähdetessä, syystä että liikutankoja puuttuu eikä niitä voida laittaaakaan. — Huomautettava on myös erästä tärkeää seikkaa, joka haitallisesti vaikuttaa palolaitoksen taloudenhoitoon, nimittäin jalkine- ja vaatturin-, puusepän ja maalaustöitä y. m. varten tarpeellisten työpajahuoneiden puutetta. Pienehkö työpaja ynnä sepänpaja tosin on olemassa, mutta valitettavasti senkin mitat ovat aivan liian pienet. Tähän ei nimittäin voida ottaa isonlaisia palokaluja eikä ajoneuvoja, vaan täytyy isompien palokalujen tarpeelliset korjaustyöt toimittaa kaluhalleissa, minkä johdosta muutoinkin ahdas tila käy yhä niukemmaksi ja vaikeus ylläpitää siellä siisteyttä ja hyvää kuntoa lisääntyy. Eräissä tapauksissa ei sen laatuksia korjaustöitä, joista tässä on puhe, voi tai ei ainakaan pidä olla pakko toimittaa taivasalla, niinkuin nykyään tilanpuutteen vuoksi on ollut laita. Paloaseman nykyisiä oloja valaisevana voidaan mainita, että huone, johon palolennätin on sijoitettu, käsittää ainoastaan 10 m²:n lattiapinnan, eikä siihen siis voi sovittaa uudenaikaista palolennätintä. Odotellessa päätöstä ehdotettujen laajennusten toimeenpanemisesta on jo päätetyn uuden palolennättimen hankinta saanut jäädä toistaiseksi, niin välttämätön kuin tämä palolennättimen hankinta onkin palolaitokselle. Tämäkin osaltaan valaisee nykyisiä oloja.

Mainittava on lisäksi, että usein mainitulta paloasemalta puuttuu vesiklosetteja, seikka, joka terveydelliseltä kannalta on omansa vaatimaan ryhtymään tarpeellisiin muutoksiin. Niinikään on komitean määräyksestä toimeenpantua lämmitysjohtotutkimus antanut tulokseksi, että tämä laitos osittain on kulunut ja joka tapauksessa täytyy uusia.

Keskus-paloaseman uudisrakennusohjelma. Jos mieli luoda nykyaikaisia vaatimuksia vastaava keskus-paloasema ja poistaa ne epäkohdat, joita, sen mukaan kuin edellä on huomautettu, on nykyisellä pääasemalla, täytyy melko suuria uudis- ja lisärakennustöitä toimittaa. Kaupungin rakennuskonttori on sitä varten laatinut tarpeelliset piirustukset ja kustannusarviot, jotka pannaan tämän oheen. Ehdotuksen mukaan osin paloaseman molempia kylkirakennuksia laajennettaisiin, osin Korkeavuorenkadun talon n:o 39 pihalle teetetäisiin kolmikerroksinen kivitalo. Niin pian kuin tämä talo on rakennettu ja sisustettu vuonna 1926, purettaisiin nykyinen, kadulle

päin antava puurakennus ja sen sijalle teetettäisiin kolmikerroksinen kivitalo ynnä sen pohjakerrokseen autosuoja. Komitea on edellyttänyt, että tämä rakennus-yritys aloitetaan ja lopetetaan 1927.

Rakennuskonttorin talorakennusosaston laatima ja komitean hyväksymä rakennusohjelma käsittää pääasiassa seuraavaa:

Korkeavuorenkadun paloaseman päärakennuksen kumpikin kylkirakennus pidennetään ja rakennetaan tontinrajaan asti. Täten saadaan aikaan hyvin tarpeellinen miehistön asuntojen laajennus, tila miehistöä varten kun lisääntyy kokonaista 50 % nykyisestäään. Tällä keinoin myös hankitaan tarpeellista huoneistotilaa harjoittelijoille ja tarjokkaille, jotka on tähän asti sijoitettu kansliahuoneeseen, mikäli tarjokkaita rajoitetun tilan vuoksi on voitu vastaanottaa. Päärakennuksen kylkirakennusten pitennys ja niiden teettäminen piharakennuksen eteläosan yhteyteen edistää olennaisessa määrässä ensimmäisessä kerroksessa olevain kaluhallien tilan lisääntymistä. Tähän kerrokseen sijoitetaan kaupunginvaltuuston jo päättämä, mutta uudisrakennusta odotellessa toistaiseksi hankkimaton lennätinkoje kaikkine siihen kuuluvine johtoineen, kaappeineen ja varusteineen. Palolennättimelle, akkumulaattorihuoneelle ja lennätintyöpajalle tarpeellinen tila saadaan siten, että nykyinen kattilahuone ja ensimmäisen kerroksen välikäytävä, jota tähän asti on käytetty puusepän-, maalaus- ja jalkinetyöpajana, luovutetaan tähän tarkoitukseen, kun vastamainitut työpajat taas muutetaan piharakennukseen. Kattilahuoneelle ja polttoaineverastohuoneelle hankitaan sijaa maanpinnan alla pohjoisella takapihalla. Päärakennuksen toiseen kerrokseen voimistelusalin vierelle, joka pysyy muuttamatta nykyisessä kunnossaan, sijoitetaan pesuhuone, jota vastoin nykyinen pesuhuone varustetaan vesikloseteilla miehistöä varten.

Piharakennuksessa, johon tähän asti ovat olleet sijoitettuna talli, ulko-huone ja ullakot, osoittaa piirustus alakerroksessa paikan tilavalle maalaustyöpajalle, isonlaiselle paloautojen korjaushallille, pajalle, korjauspajalle sekä keittiön välittömässä läheisyydessä sijaitsevalle miehistön ruokasalille, pesutuvalle ja saunalle, neljän hevosen tallille, lantasailiöineen sekä pieneniselle vaunuvajalle. Nykyinen yläkerros, eli oikeammin sanoen ullakko, sisustetaan sopivilla väliseinillä ja ovilla — pohjoispuoli isonlaiseksi puusepäntyöpajaksi, metallitavarain ja, kesän ajaksi, talvipalokalujen säilytyshuoneeksi — eteläpuoli taas jalkine- ja vaatturintyöpajaksi, tarpeelliseksi pienehköksi heinä-ullakoksi sekä erinäisten työkalujen, pitovaatteiden, jalkineiden, varusparselien, tarveaineiden y. m. varastohuoneiksi sekä liinavaatevaraston säilytyspaikaksi.

Alipäällystön ja miehistön sairas-, kirjasto- ja päivähuoneet saadaan sovittamalla yksi tai kaksi pääasemalla olevaa asuinhuoneistoa näihin tarkoituksiin.

Tällainen toimenpide taas käy mahdolliseksi siten, että keskuspaloaseman aputalon, Korkeavuorenkadun 39:n pihalle heti teetetään kolmikerroksinen kivirakennus. Tämä rakennus on suunniteltu siten, että pohjakerrokseen tulisi kaksi ruokakellaria, pesutupa, työhuone, halkovaja sekä keskuslämmityslaitos. Ensimmäiseen kerrokseen laitetaan neljä miehistön huoneistoa, joista kukin käsittää huoneen ja keittiön ynnä eteisen ja tarpeellisen mukavuuslaitoksen. Toiseen kerrokseen sijoitetaan kaksi huoneistoa, jotka kumpikin käsittävät kaksi huonetta ja keittiön, eteisen ja kylpyhuoneen, sekä kaksi huoneistoa, joihin kumpaiseenkin kuuluu huone ja keittiö mukavuuksineen. Sitä paitsi on tässä kerroksessa yhteinen

kylpyhuone. — Kadulle päin antavaa uudisrakennusta varten ei lopullisia piirustuksia ole laadittu. Komitean ohjelman mukaan sisustettaisiin tämän rakennuksen pohjakerrokseen autovaja ynnä terveys- ja ambulanssivaunujen desinfioimishuone. Muita kolme kerrosta käyttäisivät kaksi palomestaria, joiden nyt on pakko asua paloaseman ulkopuolella, sekä naimisissa olevat kersantit, korpraalit ja konstaapelit. Komitea on jo huomauttanut niistä melko suurista epäkohdista, joita edelleen olisi oleva keskuspaloasemalla, ellei mahdollisuutta upseereille asua asemalla valmisteta. Tämä palolaitoksen järjestysmuodon olennainen puute täytyy voittaa mitä pikemmin sen parempi. Sitä seikkaa ei myöskään ole unohdettava, että alipäällystöstä ja miehistöstä useat ovat naimisissa ja että ainakin osalle näistä asuntoja olisi hankittava paloasemalla. Erittäinkin käy tämä lisärakennus tarpeelliseksi, jos pohjoisen paloaseman ja sikäläisen terveysaseman sekä Malminrinteen varikon miehistö on muutettava keskuspaloasemalle. Tässä yhteydessä voidaan mainita, että kaupunki nykyään vuosittain suorittaa 44,000 markkaa vuokraa ensimmäisen palomestarin ja apulaispalomestarin asunnoista. Toinen seikka, jonka komitea asiaa käsitellessään myös on ottanut huomioon, on, että vaatimukset kaupungin ambulanssilaitokseen nähden vuosi vuodelta ovat lisääntyneet siinä määrin, että vähintään kolmien ajoneuvojen sairaudentapauksia ja tapaturmia varten aina pitää olla käytettävänä, minkä ohessa kaksien pitää olla varastossa. Ei kuulu enää poikkeuksiin, että sairasvaunut ovat käytännössä kaksikymmentä kertaa vuorokaudessa. Komitealta ei ole jäänyt huomaamatta, että toimeenpanemalla muutosrakennus keskuspaloasemalla lisätilaa saataisiin palokaluhalleihin. Tämän johdosta pitäisi — siltä voi näyttää — puheenalaiset ambulanssivaunut hätätilassa voida sijoittaa näihin halleihin. Mutta täten olisikin tila tyyten käytetty, ja kohdakkoin olisi syntyvä vaikeuksia tilanpuutteen johdosta. Haittaa syntyisi siitakin että, kun näitä vaunuja kymmenkunta kertaa vuorokaudessa käytetään, isot hallit kylmänlaisen sään vallitessa jäähtyvät, mikä vaikuttaa haitallisesti palolaitoksen sinne sijoitettuihin moottoriajoneuvoihin, samoin kuin siitakin, että useasti öiseen aikaan jatkuvat terveys- ja ambulanssivaunujen liikkeellähdyt isoista halleista vaikuttaisivat häiritsevästi palokomennuskuntaan. Kaikki nämä edellä esitetyt seikat puoltavat, komitean käsityksen mukaan, Korkeavuorenkadun varrella olevan lisätalon täydellistä rakentamista. Komiteassa on esitetty, että puheenalainen uudisrakennus, sen keskeiseen asemaan katsoen, ehkä olisi teetettävä viisikerroksinen ja että ne talonosat, joita ei tarvita palolaitoksen hyväksi, käytetään johonkin kaupungin tarpeeseen tai myös annetaan vuokralle. Näin kaupunki tosin taloudellisimmin käyttäisi hyväksi mainitun tontin, mutta toiselta puolen on huomautettu, että tämä tontti on kaupunginvaltuuston aikaisemman ohjeen mukaan käytettävä yksinomaan palolaitoksen tarpeisiin, koska ei olisi hyvin harkittua palolaitoksen huoneistoista luovuttaa tilaa muuhun tarkoitukseen; kaikkein vähimmin yksityishenkilöille vuokrattavaksi. Tähän nähden ja kun palolaitoksen rakennuksia tavallisesti ei teetetä korkeampia kuin kaksi-, enintään kolmikerroksisia, on komitea katsonut olevan yhtyminen ehdotukseen rakennuksen teettämisestä kolme kerrosta käsittäväksi, kuitenkin siten, että kadun suuren viettävyuden johdosta neljäs kerros ambulanssin sijoittamiseksi tulisi kysymykseen.

Keskuspaloaseman tehokas miesluku olisi, terveys-, lennätin- y. m. miehistöä lukuun ottamatta, noin 60 miestä.

Kokonaiskustannuksia keskuspaloaseman uudestaan rakentamisesta olisi rakennuskonttorissa laadittujen laskelmain mukaan 4,700,000 mk, josta määrästä 1,700,000 mk tulisi nykyisen pääpaloaseman uudesti rakentamisen, 1,244,000 mk lisätalon, Korkeavuorenkadun 39:n, pihalle teetettävän lisärakennuksen sekä 1,756,000 mk saman tontin katurakennuksen uudestaan rakentamisen osalle. Korkeavuorenkadun lisätalon rakennuskustannuksista komitea haluaa lausua, että niistä varsin melkoinen määrä johtuu louhinta- ja perustustöistä. Nämä työt voisi johonkin määrin suorittaa talvisaikaan, ja ne osaltaan korvaisivat ehkä odotettavana olevia hätäaputöitä. Näiden lisä- ja uudisrakennuksen johdosta kaikki nykyään vallitsevat puutteet ja haitat poistuisivat ja kaupungin keskuspaloaseman voisi katsoa lopullisesti rakennetuksi.

Kustannukset.

2. Kallion ja Töölön paloasemat.

Niinkuin edellä on huomautettu, rakennettiin vuosina 1910 ja 1911 Kallion paloasema ohjelman mukaan, joka salli ja tarkoitti asteettaista lisärakennusta, mikäli olot sitä vaativat. Arkkitehti Selim Lindqvistin laatima paloasemasuunnitelma tiesi, että päärakennus käsittäisi keskustan sekä kaksi kylkirakennusta ynnä talousrakennuksen. Tämä ohjelma on toistaiseksi toteutettu ainoastaan sikäli, että päärakennuksen keskus on teetetty sekä osa talousrakennusta. Olot ovat kuitenkin paloaseman rakentamisesta lähtien kuluneina viitenätoista vuonna niin olennaisesti muuttuneet, ettei aseman lisärakennuksen toimittamista pääasiallisesti alkuaan laaditun ohjelman mukaisesti nyttemmin enää voida lykätä toistaiseksi. Päin vastoin kuin Töölön kaupunginosaa täytyy Pitkäsillan pohjoispuolella olevia kaupunginosia ynnä Vallilan aluetta pitää palovaaralle alttiimpina. Tosin on isohkoja kivitaloja vuosien varrella rakennettu näihin seutuihin, mutta yhä edelleen ovat kuitenkin puurakennukset vallitsevina. Isot teollisuuslaitokset ja huomattavan suuret varastot, eritoten kymmenennessä kaupunginosassa, taajasti sijaitsevia puutaloja käsittävät isot pinta-alat Pasilan uuden rautatien aseman läheisyyteen asti ja Vallilan tulenvaaralliset puutalot vaativat tehokasta palosuojelusta tässä osassa kaupunkia.

Kallion paloaseman laajennus.

Komiteassa on esitetty ajatus, että Kallion paloaseman uudestaan rakentamisen yhteydessä kysymystä keskuspaloaseman siirtämisestä tälle asemalle olisi perinpohjin tutkittava. Tämän johdosta on komitea ottanut tämänkin ehdotuksen tutkittavaksi. Tässä on kuitenkin, niinkuin edellä on esitetty, ilmeisesti osoittautunut, että sekä hallinnolliselta järjestyskannalta että myös taloudellisista syistä sellaista ehdotusta ei olisi suositeltava. Kallion paloasema on jo laajennettuna komitean ehdotuksen mukaisesti saavuttava sen koon, että sen lisälaajennus tuottaisi vakavanlaatuisia epäkohtia. Niinkuin edellä on huomautettu, on kartettava enemmän kuin 60—70 miestä käsittävän paloasemain laittamista. Komitean ehdottama tämän paloaseman laajennus tietää, että miehistön luku voisi siellä vastedes nousta mainittuun määrään. Jos nyt lisäksi palolaitoksen keskushallinto siirrettäisiin tälle asemalle, tietäisi se aseman laajentamista vastamainittua tarkoitusta varten laitettavilla huoneistoilla. Ja tätä on mikäli mahdollista vältettävä. Myöskään ei olisi taloudellisesti edullista käydä suorittamaan niitä suuria lisärakennustöitä, joita ehdottomasti olisi seurauksena, jos keskushallinto, työpajat ja muut sellaiset siirron yhteydessä olevat laitokset sijoitettaisiin tänne. Kävisi tosin vaikeaksi

markoissa ja penneissä osoittaa, kuinka paljon kalliimmaksi kaupungille kävisi sellainen suunnitelma kuin komitean ehdottama, mutta jo likimääräinen laskelma osoittaa, että kaupungin joka tapauksessa olisi suoritettava melko suuria lisäkustannuksia. Tarkoitukseen varattu kortteli ei niin ollen riittäisi, vaan täytyisi tässäkin tapauksessa turvautua keinoon hankkia lisätalo asuntoja varten. Lisätä voi vielä, että paloteknilliseltä kannalta pikemmin täytyisi pitää epäkohtana kuin etuna, jos tämä ehdotus toteutettaisiin.

Niinkuin sanottu, komitea on katsonut, että Kallion paloasemaa olisi laajennettava sikäli, että se miehistön ja palokaluja lukuun nähden likimain vastaisi keskuspaloasemaa. Tämä voitaisiin sopivimmin saavuttaa siten, että arkkitehti Lindqvistin aikaisemmin tätä paloasemaa varten laatima ohjelma pääasiallisesti toteutettaisiin ja päärakennuksen kylkirakennukset teetetäisiin. Täten saavutettaisiin se etu, että saataisiin huoneistot palomestarille, ruiskumestarille, alipäällystölle, kasarmoidulle miehistölle sekä osalle naimisissa olevaa miehistöä, minkä ohessa palokaluhallit ja voimistelusalit laajenisivat. Letkutorni rakennuksen keskustaana rakennettaisiin noin 10 metriä korkea. Tämä letkutorni on ehdottomasti tarpeen vaatima, koska paloletkujen kuivausta muin tavoin tuskin voi toimittaa. Sen puute on tähän asti tuntuvalta tavalla esiintynyt. Edelleen saisi palolennätin huoneen, luku- ja sairashuoneita laitettaisiin sekä työpajoja laajennettaisiin. Myös jos miehistön luku aluksi sopivasti voitaisiin määrätä noin 40:ksi, olisi siis mahdollista vastedes sijoittaa tänne jopa 60 miestä, tarvitsematta rakentaa lisää. Tämä saavutettaisiin vuokraamalla naimisissa oleville palokontaapeleille huoneistoja itse paloaseman ulkopuolelta. Toteuttamalla tämä ohjelma olisi tämäkin paloasema lopullisesti rakennettu. Sitä vastoin on komitea katsonut, ettei olemassa olevaa talousrakennusta tarvitse laajentaa.

Jos tämä ohjelma toteutetaan, olisi kuitenkin suotava, että samassa korttelissa oleva Kaarlenkadun tontti n:o 8, joka muutoin on kokonaisuudessaan varattu palolaitoksen tarpeisiin, myös luovutettaisiin tähän tarkoitukseen. Olisi myös, komitean käsityksen mukaan, edellä esitetyillä syillä luonnollisinta, jos kortteli kokonaisuudessaan asetettaisiin palolaitoksen käytettäväksi eikä jotakin sen yksityistä tonttia myötäisi yksityishenkilölle tai kaupunki sitä käyttäisi muuhun tarkoitukseen.

Tässäkin tapauksessa on komitean ollut mahdoton ilmoittaa tarkasti laskettuja rakennuskustannuksia. Jos kuitenkin lähdetään esillä olevain piirustusten pohjalta ja edellytetään niitä pääasiassa seurattavan sekä nykyisten hintain pysyvän voimassa, osoittavat laskelmat rakennuskustannusten nousevan 2,500,000 markan vaiheille, jonka määrän rahatoimikamarikin on laskenut tarvittavan tähän tarkoitukseen.

Tämä rakennustyö olisi aloitettava vuonna 1927, mutta kun se on melko suuri ja kallis, on komitea katsonut sen valmistamisen mainittavitta haitoitta voitavan jakaa kahdelle vuodelle, niin että se aloitettaisiin vuonna 1927 ja lopetettaisiin vuonna 1928. Tähän tarkoitukseen käytettävät kustannukset voisi kaupungin menosäännössä sopivimmin jakaa siten, että vuodeksi 1927 merkittäisiin 1,500,000 mk ja vuodeksi 1928 1,000,000 mk.

Tämän paloaseman alaisia olisivat järjestysmuotoon nähden Vallilan ja Käpylän palovarikot sekä Sörnäsän pumppuasema.

Niinkuin tunnettu, on neljännen kaupunginosan kaupunginasemakavassa tonttipaikka paloasemalle varattu korttelissa n:o 479. Tästä ajasta lähtien ovat olot kuitenkin olennaisesti muuttuneet. Missään kaupunginosassa ei ole

niin vilkasta rakennustoimintaa jatkunut kuin 13 ja 14 kaupunginosassa. Sen johdosta että kaupunginvaltuusto on päättänyt hyväksyä itäisen Meilahden alueelle kaupunginasemakaavan ja rakennusjärjestyksen, avautuu rakennustoiminnan mahdollisuuksia näissä kaupunkialueen osissa. Tämän johdosta myös kolmannen, neljännen- ja viidennentoista kaupunginosan keskus siirtyy olennaisesti pohjoisemmaksi. Komitealla on edellä ollut tilaisuutta esittää ei ainoastaan niitä yleisiä näkökohtia, jotka perustelevat paloaseman rakentamista Töölöoseen, vaan myös niitä perusteluja, jotka epäamättömästi puoltavat tämän aseman sijoittamista Töölön alueen toiseen osaan kuin aikaisemmin on ajateltu. Tähän tulee lisäksi se seikka, että varattua aluetta täytyy pitää liian niukkana tarkoitukseensa. Komitea on sentähden neuvoteltuaan rakennuskonttorin kaupunginasemakaavaosaston kanssa tahtonut ehdottaa, että alue, joka pääasiassa vastaisi kaupunginasemakaavan merkittyjä Topeliuskadun tontteja n:oja 21, 23 ja 25 sekä Töölönkadun tontteja n:oja 54, 56 ja 58 ja jotka kaikki sijaitsevat korttelissa n:o 500, varattaisiin tähän tarkoitukseen ja että Töölön vastainen paloasema rakennettaisiin tänne. Tämä paikka ei ainoastaan sijaitse keskeisesti, vaan on myös erittäin sopiva tarkoitukseensa, se kun sijaitsee Topeliuskadun varrella, joka katu tultuaan koko leveydeltään tasoitetuksi johtaa välittömästi etelässä ja pohjoisessa sijaitseviin Töölön ja Meilansin osiin, ja Bjällbonkadun varrella, joka välittömästi yhdistää toisiinsa Läntisen Viertotien ja lännessä Meilahden huvilat ja koko läntisen Meilahden alueen. Mainita voidaan myös, että se on lähellä neljänteen- ja viidennentoista kaupunginosaan teetettäviä, kalliita yliopistolaitoksia, Kivelän ja Humaliston sairaalaa, Hippodromia, raitiotiehalleja y. m. Ehdotettu alue, jonka rajat lähemmin näkyvät mietintöön liitetystä karttalehdessä, olisi siten käsittävä noin 6,000 m². Verrattuna alueeseen, joka on Kallion paloaseman käytettävänä eli noin 7,000 m², on alue siis riittävä, varsinkin jos puheenalainen paloasema suunnitellaan suppeamman ohjelman mukaisesti kuin Kallion paloasema eikä varsin todennäköisesti vastedes vaadi laajentamista samassa suhteessa kuin Kallion paloasema. Tämän paloaseman alainen olisi järjestysmuodon kannalta Bölen palovarikko.

Komitean laskelmain mukaan pitäisi Töölön paloasema aluksi suunnitella kahtakymmentä miestä varten, kersantteja, ruiskumestareita ja palomestaria lukuun ottamatta. Näiden huoneistot sekä palokaluhallit, vähäiset korjauspajat, letkutorni y. m. tietenkin sisältyisivät ohjelmaan. Luonnollista on, että rakennus teetettäisiin kivistä. Lopullisia piirustuksia ja kustannusarvioita ei komitea ole katsonut olevan teettäminen, koska, komitean käsityksen mukaan, työn suoritus voisi jäädä vuoteen 1928. On siten mahdoton laskea tämän paloaseman likimääräisiäkään kustannuksia, mutta lieenee palotoimikunnan ilmoittamaa ja rahatoimikamarin kannattamaa 2,500,000 markan määrää pidettävä liian suurena — 2,000,000 mk pikemmin likimmin vastannee komitean rajoitetun rakennusohjelman mukaisia rakennuskustannuksia.

Niinkuin edellä olevasta käy selville, on komitea tämän paloaseman rakentamisen ajankohtaan nähden asettunut toiselle kannalle kuin rahatoimikamari käsitellessään kaupungin viisivuotisrahoitus suunnitelmaa. Komitea on nimittäin katsonut Töölön kaupunginosan olojen, arvosteltuina palovaaran kannalta, olevan olennaisesti suotuisammat kuin muiden osain kaupunkia. Näihin kaupungin osiin on rakennettu miltei yksinomaan kivitaloja, teollisuuslaitoksia on erittäin säästeliäästi, samaten tulenvaarallisia varastoja y. m. s. Tällä ei tietysti ole sanottu, että palovaara näissä kaupunginosissa olisi mahdoton. Päin vastoin voi sattua ja

onkin isohkoja ullakkopaloja sattunut näissä useinkin kuusi- ja seitsenkerroksisissa kivitaloissa, jotka tulipalot voivat saavuttaa melko suuren laajuuden, mutta tuhoavat tulipalot ovat näissä kaupunginosissa mahdottomia palolaitoksen käytettävänä nykyään olevin apuneuvoin. Näyttää tähän katsoen komiteasta siltä, kuin olisi lähinnä ryhdyttävä toimiin palosuojelun lisäämiseksi muissa osissa kaupunkia, ennenkuin kaupunginviranomaiset käyvät toteuttamaan nyt puheena ollutta rakennusyritystä. Komitean ehdottama lykkäys rakennusyrityksen toteuttamiseen nähden ei käsitäkään pitkänlaista ajanjaksoa, vaan ainoastaan vuoden tai pari.

3. Palovarikot ja pumppuasema.

Käpylän
palova-
rikko.

Niinkuin edellä jo on mainittu, on kaupungissa nykyään kaksi palovarikkoa, toinen Vallilassa Itäisen Viertotien varrella ja toinen Bölen esikaupungissa. Kummaisessakin näissä varikoissa on neljä miestä, hevonen ja letkurattaat. Malminrinteen palovarikkoa ei oteta lukuun tässä yhteydessä.

Näiden varikkojen tehtävänä on antaa ensimmäinen avustus tulenvaaran sattuessa niihin rajoittuvilla kaupunkialueilla. Kun ainoastaan tulipalon yritys on olemassa, samoin kuin myös jos vähäisiä tulipalotilaisuuksia sattuu, tarvitaan usein ainoastaan liikkeellelähtö näistä varikoista. Siinä on tärkeätä, että pian ollaan paikalla tulipaloa sammuttamassa heti alussa, joten ehkäistään sen leviäminen. Tähän nähden on nämä palovarikot teetetty taajemmin rakennettuihin esikaupunkieihin, joissa tavallisesti on enimmäksi osaksi puutaloja ja joissa rakennustoiminta usein on käynyt vahvistetun kaupunginasemakaavan viitoittamatta. Sellainen esikaupunki, vaikka hyvin rakennettu laaditun kaupunginasemakaavan mukaisesti ja käsittävä osittain tulenkestävästä aineesta teetettyjä asuntoja, on Käpylä. Komitean käsityksen mukaan on kehitys tässä etäällä sijaitsevassa kaupunginosassa jo saavuttanut sen laajuuden, ettei palovarikon perustamista sinne ylen kauaa voida lykätä, jos tahdotaan välttää isonlaisen palotapaturman vaaraa, jota palolaitos ei ehkä nykyisissä oloissa kykenisi estämään. Sen ohessa on huomio myös kiinnitettävä läheiseen kunnalliskotiin, Vanhaankaupunkiin ja rakennuksiin nähden rivakasti kehittyviin Toukolan alueisiin. Kaikkien näiden alueiden luultavasti rivakkaa kehitystä lähiaikoina silmällä pitäen, komitea on katsonut, että tämä palovarikko olisi rakennettava suurisuuntaisempi ja varustettava tehokkaammilla tulensammutuskaluilla kuin Vallilan ja Bölen varikot. Komitean ehdotus käsittää, että tähän palovarikkoon sijoitettaisiin kersantti ja kaksitoista miestä, hevonen, autoruisku, letkurattaat ja hiilihapporuisku. Tämä varikko siis rakennettaisiin olennaisesti suuremmassa mittakaavassa kuin molemmat ensinmainitut. Se olisi järjestysmuotoon nähden oleva jonkinlaisessa erkoisasemassa paloasemain ja palovarikkojen välillä, mutta luettaisiin ainakin aluksi jälkimmäiseen ryhmään ja olisi lähinnä Kallion paloaseman alainen. Silmäämäärisesti paikkaa tarkastaessaan on komitea edellä esitettyihin näkökohtiin katsoen ollut sitä mieltä, että suunniteltu varikko olisi sijoitettava nykyään käyttämättömään kortteliin n:o 886 Arabian- ja Pohjolankadun risteyksessä, joka kortteli käsittää noin 6,000 m². Saattaisi tosin näyttää siltä, kuin jos tämä varikko siten tulisi sijoitetuksi tuskin keskeisesti Käpylän esikaupunkiin. Tämän asianlaidan onkin komitea tarkoin ottanut huomioon. Silmällä pitäen, niinkuin tulee, Käpylän yhteiskunnan vastaista kehitystä ja ennen kaikkea koko seudun vastaista palosuojeluväestymistä,

lienevät ehdotetun paikan edut ilmeiset. Voitaneen ehkä niinkään muistuttaa, että komitean tarkoitukseen varattavaksi ehdottama alue olisi liian laaja. Tässä kohden tahtoo komitea huomauttaa eduista, joita on miehistön laajasta harjoituskentästä ja myös kaupungille siitä että, jos vastoin luuloa osoittautuisi, ettei palolaitoksen tarvitse itseään varten käyttää koko korttelia, siihen vastedes voitaisiin teettää toinen tai toisia kunnan tarkoituksiin tarpeellisia taloja.

Komiteassa on vallinnut se käsitys, että tämä palovarikko olisi mahdollisimman pian teetettävä. Niihin huomattavan suuriin määriin nähden, joita vaaditaan keskuspaloaseman uudestaan rakentamiseen sekä Sörnäsän ruiskuaseman teettämiseen, joihin tarkoituksiin komitea on ehdottanut varoja myönnettäväksi ensi vuoden menosäännössä, on komitea yhtynyt siihen ehdotukseen, että nyt puheena oleva palovarikko rakennettaisiin vuonna 1927, sekä että tarkoitukseen tarpeellinen määräraha merkittäisiin mainitun vuoden menosääntöön. Tueksi ehdotukselle tämän rakennusyrityksen lykkäämisestä vuoden päähän mainittakoon, että Käpylässä on olemassa vapaaehtoinen palokunta, jonka tehokkuutta kaupungin palolaitos voi lisäksi kannattaa luovuttamalla sille erinäisiä palokaluja, kunnes kaupunki on vuonna 1927 teettänyt usein mainitun rakennuksen.

Lopullisia kustannuksia tämän rakennuksen teettämisestä on tietysti mahdollon näin kauan edeltäpäin laskea, varsinkaan kun lopullisia piirustuksia ei ole laadittu. Komitea on nimittäin ollut sitä mieltä, että olisi edullisempaa, jos tämä voisi jäädä siksi, kunnes asianomaisen vuoden talousarvioehdotus lähetetään rahatoimikamariin, koska silloin paremmin ja varmemmin voitaisiin nähdä yksityiskohdittain ne vaatimukset, joita rakennuksen teettämisellä on toteutettava sekä palolaitoksen että kunnallishallinnon kannalta. Likimäärin on komitea kuitenkin laskenut, että kivistä teetetyn ja puheenalaista kokoa olevan palovarikon kustannukset nousisivat 450,000 markan vaiheille, ja on laskelmissaan myös lähtenyt tämän määrän pohjalta.

Komitea on edellä huomauttanut, että Sörnäsän niemekkeen olot ovat palovaaran kannalta katsoen niin puutteellisesti järjestetyt, ettei suurisuuntaisen tulipalon vaara siellä ole mahdollon. Tämän syitä on komitea niinkään edellä valaissut. Täydellisesti ei näitä epäkohtia voi korjata, ennenkuin koko tämä alue on järjestetty uudestaan, rautatieraiteista ja liikenneväylistä alkaen. Mutta kun niin on käynyt, ja tähän kulunee kaikesta päättäen vuosikausia, on palolaitoksen puolelta ryhdyttävä avustoiimiin, jotta, mitä niin vaikeissa oloissa voidaan tehdä, tulee tehdyksi. Ajatus tälle alueelle teettää saman kokoinen palovarikko kuin Vallilassa oleva olisi silloin lähinnä tarjona tai myös siirtää mainittu palovarikko Sörnäsiin. Mutta itse paikalla toimitettu tarkastus osoittaa, etteivät sellaisesta rakennusyrityksestä olevat kustannukset — 350,000—400,000 markan vaiheilla — vastaisi siitä saatavia etuja. Kun palomiehistön liikuntavapaus alueella on äärimmäisiin asti rajoitettu, eritoten mitä tulee autoruiskujen ja myös kevyempäin letkurattaiden kuljettamiseen, täytyy ajatella mahdollisuutta, että siitä huolimatta voidaan nopeasti antaa ensimmäinen apu. Siinä kohden on komitea palopäällikön ja satamainsinöörin kanssa neuvoteltuaan havainnut, että pumppuasema olisi perustettava Sörnäsän satama-alueen itärantaan ja tarkemmin mainiten tämän rannan pohjoisen laiturin läheisyyteen. Tälle pumppuasemalle sijoitettaisiin pumppulaitos veden nostamiseksi satamasta sekä asetettaisiin sopiva letkuvarasto, minkä ohessa siellä valmistettaisiin suoja palokonstaapelille ja päiväystyhuone. Palovaaran uhatessa voitaisiin siten välittömästi letkuja vyöryttää palon pesäpaikalle ja pumppulaitoksen avulla sammutustyö välittömästi aloittaa. Tietysti on otettu

Sörnäsän
pumppu-
asema.

huomioon, että tämä pumppulaitos voisi talvisaikaankin veden jäätyneenä ollessa toimia. Tämän johdosta kävisi myös palokunnan mahdolliseksi nopeasti tunkea tulen pesäpaikkaan, missä tämän alueen osassa se lieneekin, kunnes moottoriruiskut voisivat ottaa osaa työhön. Tämän kivestä teetettävän rakennuksen ja pumppulaitoksen kustannukset on laskettu 250,000 markaksi, johon määrään on luettu ne paalutus- ja perustustyöt, joita vaativat rakennuksen sijoittaminen alavaan rantaan ja osittain veteen sekä konevarusteiden hankkiminen ynnä johdon ulottaminen pumppuhuoneesta syvään veteen. Tähän tulee lisäksi, että pumppuasemalle on teetettävä liikenneväylä. Tämä liikenneväylä johdettaisiin, niinkuin tämän oheisesta karttalehdestä lähemmin näkyy, Brändön sillan länsipuolisesta rantakiinnikkeestä pitkin Sörnäsän itärantaa edellä mainitulle pumppuaseman paikalle. Tämä noin 200 metrin pituinen tie voitaisiin sopivimmin rakentaa viisi metriä leveä, ja siitä on laskettu olevan kustannuksia 60,000 markan vaiheilla. Se ei tosin kävisi tarpeelliseksi yleisenä liikenneväylänä, mutta on epäämätön nivel palolaitoksen laajennusohjelmassa. Sillä sen johdosta käy mahdolliseksi ryhtyä komitean ehdottamiin ja tuiki välttämättömiin toimiin palovaaran vastustamiseksi Sörnäsän satama-alueella. Tämä työ olisi, mikäli mahdollista, teetettävä ensi talvena, ja se voitaisiin silloin myös ottaa huomioon mahdollisesti odotettavana olevan työttömyyden vaatimana sopivana hätäaputyönä.

4. Tulensammutusvene.

Ruisku-
veneen han-
kinta.

Jo vuonna 1907 päätti kaupunginvaltuusto kaupungille hankkia tulensammutusveneen sekä valtuutti vuonna 1908 palotoimikunnan tekemään sopimuksen sellaisen veneen toimittamisesta. Kuitenkin päätti valtuusto viimeksi mainitun vuoden talousarviota käsitellessään talousarviovaliokunnan esityksestä jättää toistaiseksi puheenalaisen tulensammutusveneen hankinnan. Tätä päätöstä perusteli yksinomaan pelko lisätä, silloisen käsityksen mukaan, »ennestäänkin korkeaa verotusta», mutta ei suinkaan aikomus, että kysymys ruiskuveneen hankinnasta siten haudattaisiin. Todellisuudessa tämä lykkäys oli oleva sama kuin asian ratkaisu kielteiseen suuntaan. Siitä lähtien on pian kaksikymmentä vuotta kulunut kaupunginviranomaisten saamatta tilaisuutta merkitä tarkoitukseen tarpeellista määrärahaa kaupungin menosääntöön. Ne apumaksulupaukset valtion ja vakuutusyhtiöiden puolelta, jotka vuonna 1908 olivat olemassa, ovat tietenkin lakanneet voimasta olemasta eikä nyttemmin liene odotettavissa niiden uusimista. Silloin esitetyt perusteet ruiskuveneen hankinnan tarpeellisuudesta pitivät yhä edelleen paikkansa. Tosin on kaupunki tästä ajasta lähtien hankkinut oman satamajäänsärkijän, ja voisi ehkä panna kysymykseen, eikö tähän alukseen voisi sovittaa tehokasta pumppu- ja ruiskulaitosta ja siten välttää erikoisen tulensammutusveneen hankintaa. Huomattava kuitenkin on, että näiden kahden aluksen pitää olla olennaisesti eri rakennetta läheskään perustellakseen niiden tarkoituksia ja että tulensammutusveneen pitää paikalla olla valmis toimimaan, jota vastoin ei voi vaatia, että satamajäänsärkijän olisi vuoden umpeen pidettävä höyry vireillä. Myöskään ei olisi otollista panna samaa alusta kahden viranomaisen käytettäväksi, koska tietenkin eri etunäkökohdat aina synnyttäisivät erilaatuisia ristiriitoja. Komitea on sentähden jäänyt siihen käsitykseen, mikä aikaisemmin oli vallalla, nimittäin että ruiskuvene olisi hankittava palolaitoksen tarpeeksi. Mielellään myönnettäköön, että todennäköisyyttä on olemassa, että

vuosia voi kulua tarvitsematta ottaa ruiskuvenettä käytäntöön, samoin kuin myös että talvisaikaan sen käyttökelpoisuus olennaisesti tai kokonaan supistuu. Mutta tästä huolimatta näyttää kuitenkin siltä, kuin liittyisi niin suuria taloudellisia etuja suunnitellun ruiskuveneen hankintaan, että tämäkin ehdotus olisi ratkaistava myönteiseen suuntaan. Tästä veneestä ynnä pumppulaitoksesta on laskettu olevan kustannuksia 350,000 mk, mutta määrän ilmoittaa komitea kaikella varovaisuudella, kun kustannusarviota ei ole laadittu ja sitä tuskin vielä nykyään voidaan laatia vasta vuonna 1929 tapahtuvaa toimitusta varten. Komitea on nimittäin havainnut, että tämän ruiskuveneen tarpeen, niin tuntuva kuin se onkin, kuitenkin täytyy väistyä palolaitoksen taholta aikaisemmin esitettyjen vaatimusten tieltä. Tähän nähden komitea on ollut sitä mieltä että, kun kaupungin 1926, 1927 ja 1928 vuosien menosääntö tulee palolaitoksen laajentamisen johdosta rasitettavaksi huomattavilla määrillä, kustannukset, joita on tulensammutusveneiden hankinnasta, olisi merkittävä vasta 1929 vuoden menosääntöön. Olisi kuitenkin tärkeä, että jo nyt päätös (tosin toistamiseen) tehtäisiin sellaiseen ruiskuveneiden hankinnasta, jotta täydellisesti uusittu selvitys ehdittäisiin hankkia siitä, missä määrin apumaksuja valtion ja paloapuyhdistysten taholta on odotettavissa yrityksen toteuttamiseen.

Edellä on komitea kehittänyt sen ohjelman palolaitoksen laajentamiseksi lähivuosina, mikä komitean käsityksen mukaan olisi toteutettava, sekä ilmoittanut, mikäli nykyään on mahdollista, tähän liittyvät rakennus- ja hankintakustannukset. Kuitenkin on päätöstä tehdessä niin huomattavan laajennusohjelman toteuttamisesta myös valaistava niitä vuotuisia lisäkustannuksia, joita tästä johtuu palolaitoksen menosääntöön.

Palolaitoksen vuotuisen menosäännön lisäys.

Keskuspaloaseman laajennus ei olisi tuottava lisääntyneitä vuotuisia menoja palolaitokselle. Sitä vastoin on palopäällikkö laskenut Sörnäsän pumppuaseman, Käpylän palovarikon, Kallion paloaseman laajennuksen ja Töölön paloaseman kustannukset kunkin 23,760, 283,800, 274,560 ja 570,900 markaksi eli kaikkiaan 1,153,020 markaksi. Nämä määrät käsittävät palkkaukset ynnä kaikki luontoisedut. Palokunnan miesluvun lisäys on asemain uudestiteettämisen ja lisärakennusten johdosta kohoava seuraavan yhdistelmän mukaan:

Sörnäsän pumppuasema	1 mies
Käpylän palovarikko	13 miestä
Kallion paloasema	12 »
Töölön »	24 »
Ruiskuvene	—
Yhteensä lisäystä 50 miestä	

Edellä lausuttuun viitaten pyytää komitea esittää, että rahatoimikamari Yhdistelmä. kaupunginvaltuustolta hankkisi tehtyjen ehdotusten hyväksymisen. Komitea voi sitä suuremmalla syyllä edellyttää rahatoimikamarin puoltosanaa tässä asiassa, kun komitean ehdotus varsin olennaisesti käy yhteen sen käsityksen kanssa, johon rahatoimikamari on yhtynyt käsitellessään ehdotustaan kaupungin viisivuotisrahoitus suunnitelmaksi.

Komitea pyytää sentähden kunnioittaen esittää, että rahatoimikamari kaupunginvaltuustolta hankkisi päätöksen, että vuosina 1926—1929 on osoi-

tettava 10,450,000 mk käytettäväksi kaupungin palolaitoksen laajentamiseen jäljempänä olevan ehdotuksen mukaan sekä että rahatoimikamari saisi tehtäväseen yksissä neuvoin palotoimikunnan kanssa ryhtyä näiden päätösten vaatimiin toimenpiteisiin:

1. keskuspaloasema ynnä sen Korkeavuorenkadun varrella oleva lisätalo on vuosina 1926 ja 1927 laajennettava komitean ehdotuksen mukaisesti sekä tarkoitusta varten mainitun vuoden menosääntöön merkittävä yhteensä 4,700,000 mk;

2. pumppuasema on rakennettava Sörnäsän satama-alueelle vuonna 1926 komitean ehdotuksen mukaisesti sekä tähän tarkoitukseen osoitettava mainitun vuoden menosäännössä 350,000 mk, josta määrästä 60,000 mk on kustannuksia liikenneväylän teettämisestä mainitun pumppuaseman paikalle sekä 100,000 mk konevarusteiden hankkimisesta;

3. palovarikko on vuonna 1927 rakennettava Käpylän kortteliin n:o 886 arviolta 450,000 markan kustannuksilla;

4. Kallion paloasemaa on laajennettava vuosina 1927 ja 1928 komitean ehdotuksen mukaan kaikkiaan 2,500,000 markan kustannuksilla sekä korttelissa 327 oleva Kaarlenkadun tontti n:o 8 varattava palolaitoksen tarpeisiin;

5. paloasema on vuonna 1928 rakennettava Topeliuskadun tonteille n:oille 21—25 ja Töölönkadun tonteille 54—58 neljänentoista kaupunginosan kortteliin n:o 500 vastedes laadittavien piirustusten mukaan ynnä tähän tarkoitukseen osoitettava 2,000,000 mk; sekä

6. ruiskuvene on vuonna 1929 palolaitoksen tarpeiksi hankittava arviolta 350,000 markan kustannuksilla.

Lähetekirjat, piirustukset ja kustannusarviot pannaan tämän oheen. Helsingissä, syyskuun 7 päivänä 1925.

Georg Estlander.

G. Idström.

Gunnar Taucher.

HELSINGIN KAUPUNGIN
VLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

Helsingissä,

1 p. lokakuuta 1925.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

N:o 365.

Palauttaen Rahatoimikamarin lähetteen viime syyskuun 16 p:ltä § 2970, jossa pyydetään antamaan lausunto Kamarin asettaman komitean mietinnön johdosta koskeva palolaitoksen laajentamisesta ja uuden paloaseman rakentamisesta Töölössä, saa hallitus ohellisina lähettää kaupunginarkkitehdin laatimat kustannusarviot sekä vaadituksi lausunnoksi kunnioittaen ilmoittaa Rahatoimikamarille että hallitus on yhtynyt komitean mietintöön muissa osissa paitsi mikäli koskee Töölön paloaseman paikkaa, koska, asemakaavaarkkitehdin ilmoituksen mukaan, korttelin N:o 500 ympäristö voi tulla järjestelyn alaiseksi, jos Nordenskiöldinkatu jatketaan etelään päin, niinkuin on ehdotettu muutamissa asemakaavakilpailussa palkituissa luonnoksissa, jolloin on mahdollista että joku muu tonttipaikka näyttäytyisi vielä sopivammaksi tätä tarkoitusta varten. Tässä suhteessa voidaan mainita korttelin N:o 498 länsiosa, joka järjesteltynä oheellisen luonnoksen mukaisesti voi varsinkin rakennustaiteelliselta kannalta katsoen olla paljon edullisempi kuin kortteli N:o 500, joka asemansa vuoksi paremmin soveltuu vuokrataloja varten, varsinkin kun kaksi tonttia korttelissa jo ennen on myyty yksityishenkilöille.

M. Muoniovaara.

G. A. Gröndahl.

HELSINGIN PALOTOIMIKUNTA.

Syysk. 28 p:nä 1925.

Rahatoimikamarille.

N:o 15.

Lähetepäätöksessä kuluvan syyskuun 16 päivästä on Rahatoimikamari vaatinut palotoimikunnalta lausuntoa sen mietinnön johdosta, jonka Rahatoimikamarin asettama komitea on antanut palolaitoksen ja sen pääaseman laajentamisesta sekä uuden paloaseman rakentamisesta Töölöoseen. Tämän johdosta saa palotoimikunta, läpikäytyään komitean mietinnön, kunnioittaen esintuoda, että vaikka palotoimikunnan mielestä on valitettavaa että palolaitoksen laajentamista varten tarpeelliset määrärahat on ehdotettu jaettavaksi niin pitkälle ajalle, palotoimikunta kuitenkin, siihen nähden että komitea on katsottava ottaneen huomioon eri toimenpiteiden tarpeellisuuden toisiinsa verraten, katsoo voivansa mietintöä kannattaa.

Mitä koskee niitä toimenpiteitä, joihin ensiksi olisi ryhdyttävä, katsoo palotoimikunta velvollisuudekseen huomauttaa, että nykyinen Korkeavuorenkadulla oleva pääpaloasema ei tyydytä niitä vaatimuksia, jotka sille ehdottomasti on asetettava. Komitean mietinnössä selostetaan seikkaperäisemmin keskusaseman epäkohdat ja puutteellisuudet. Näistä epäkohdista tahtoo palotoimikunta puolestaan erittäin painostaa sitä seikkaa, ettei paloasemalla ole tarpeellista tilaa palokaluksia varten sekä että, ryhdyttäessä paloasemaa laajentamaan, palokalustolle olisi varattava niin paljon tilaa ettei kalustoa tarvitse, kuten nykyään on pakko tehdä, osin säilyttää eri paikoilla ulkopuolella paloasemaa. Samaten on tilan puute paloasemalla aiheuttanut ettei uudenaikaista palolennätintä ole voitu hankkia, vaikka siitä jo on olemassa päätös. Ja sangen huomattava epäkohta on vieläkin se että rajoitetun tilan takia ei ole voitu paloasemalla osoittaa asuntoja kahdelle asemalle sijoitetulle palomestarille sekä ettei miehistöllekään ole tarpeeksi tilaa.

Edellä kosketellut epäkohdat, jotka johtuvat siitä ettei keskuspaloasemaa, joka rakennettiin 35 vuotta sitten, sen jälkeen ole laajennettu, ovat sellaista laatua ettei niiden poistamista tarkoittavia toimenpiteitä enää voida kauemmaksi lykätä.

Palotoimikunnan puolesta:

G. Idström.

Einar Fr. Möller.

Kaupunginvaltuuston diariin merkittyjen, kesäkuun 30 päivänä 1925 ratkaisematta olevain asiain luettelo.

Asian järjestyk- numero.	Milloin asia saapui.	Asian laatu.	Minkä varassa asia on.
Edellisiltä vuosilta päättämättä olevia.			
1)	1911. Huhtik. 25.	Rahatoimikamarin esitys uuden kaupungintalon ja poliisitalon rakennuttamisesta sekä Senaatintorin tasoittamisesta (<i>Pain. asiakirj. n:o 15 vuodelta 1911</i>).	Sittenkuin aikaisemmin oli ryhdytty erinäisiin toimenpiteisiin asiassa, päätti Kaupunginvaltuusto kesäkuun 10 päivänä 1913 kaupungintalokysymystä edelleen valmistelevaan asettaa erityisen komitean, johon valittiin herrat A. Norrmén, J. Castrén, N. L. Eskola, H. Lindberg ja O. Tarjanne sekä todellinen valtioneuvos A. Gripenberg ja kaupungininsinööri G. Idström. Tämä komitea antoi seuraavan joulukuun 10 päivänä mietinnön n:o 1 (<i>Pain. asiakirj. n:o 94 vuodelta 1913</i>), jonka Kaupunginvaltuusto saman kuukauden 16 päivänä hyväksyi muutoin, paitsi mikäli koski mietinnön ensimmäistä pontta. Huhtikuun 7 päivänä 1914 antoi komitea mietinnön n:o 2 (<i>Pain. asiakirj. n:o 22 vuodelta 1914</i>), joka pantiin saman kuukauden 28 päivänä pöydälle seuraavaan syksyyn. Joulukuun 29 päivänä 1914 pidetyssä kokouksessa asia pantiin toistaiseksi pöydälle. Helmikuun 18 päivänä 1920 komitean tehtävä peruutettiin ja asian valmistelu päätettiin antaa tehtäväksi uudelle seitsemäsenjäseniselle komitealle, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 8 päivänä valit-

			tiin pankinjohtaja A. Norrmén, valtuutetut Haarala, Tarjanne, fil. tri J. Ailio, prof. J. Castrén, hra H. A. Haahti ja valtuutettu Hugo Lindberg. Syyskuun 24 päivänä 1924 edellä mainittu komitea lakkautettiin ja asetettiin kaupungintalokysymystä valmistelemaan komitea, johon kuuluivat Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, kaupunginjohtaja sekä valtuutetut Paloheimo, Lindberg, Leino ja Moisio. Kaupungin yleisten töiden hallituksen kesäkuun 12 päivänä 1922 tehtyä ehdotuksen rakennuskonttorin huoneiston korottamisesta ja rahatoimikamarin annettua vaaditun lausunnon sekä marraskuun 29 päivänä 1924 tehtyä esityksen lisätyn huoneistotilan hankkimisesta kaupungin virastoille, lähetettiin mainittu esitys, mikäli koski siirtomäärärahan merkitsemistä tarkoitusta varten 1925 vuoden talousarvioon, talousarviovaliokuntaan, mutta asia muutoin lykättiin kaupungintalokomiteaan. Joulukuun 20 päivänä 1924 antoi talousarviovaliokunta lausunnon mietinnössään 1925 vuoden talousarvioehdotuksesta (<i>Pain. asiakirj. n:o 21 vuodelta 1924</i>). Tammikuun 12 päivänä 1925 päätti Kaupunginvaltuusto 1924 vuoden obligatiolainasta siirtomäärärahana kaupungintalon teettämiseen osoittaa 2 miljoonaa markkaa. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 3).
2)	Marrask.17.	Suomen Uimaliiton esitys kunnallisen uimahallin rakennusasiassa.	Marraskuun 28 päivänä 1911 asia lähetettiin terveydenhoitolautakuntaan, jolta seuraavan joulukuun 29 päivänä saapui vastaus, minkä jälkeen asia samana päivänä lähetettiin kaupungin yleisten töiden hallitukseen. Syyskuun 6 päivänä 1912 lähettivät pankinjohtaja August Lundqvist ja kirjjanpitäjä Uno Westerholm Kaupunginvaltuustolle kirjelmän ynnä Helsingin Uimahallia varten lahjoitetun rahamäärän, minkä kirjelmän valmisteluvalio-

	1913. 3) Tammik.16.	Terveystenhoitolautakunnan kirjelmä ehdotuksineen Kivelän sairaalan säännöiksi.	kunta samana päivänä lähetti rahatoimikamariin. Marraskuun 20 päivänä 1918 antoi hallitus lausuntonsa rahatoimikamarille, joka seuraavan joulukuun 5 päivänä antoi Kaupunginvaltuustolle lausunnon (<i>Pain. asiakirj. n:o 18 vuod. 1919</i>), minkä jälkeen valmisteluvaliokunta syyskuun 25 päivänä 1919 palautti asian rahatoimikamariin. Helmikuun 7 päivänä 1923 Kaupunginvaltuusto päätti elintarvelautakunnan voittovaroista myöntää 50,000 mk. uimahallin rakentamista varten lahjoitetun rahaston lisäämiseksi. Seuraavan lokakuun 6 päivänä Suomen Uimaliitto y. m. yhdistykset anoivat paikan osoittamista kunnalliselle uimahallille, minkä anomuksen valmisteluvaliokunta samana päivänä lähetti rahatoimikamariin, joka on pyytänyt yleisten töiden hallituksen lausuntoa. Sittenkuin asia oli tammikuun 28 päivänä 1913 lähetetty rahatoimikamariin, joka seuraavan huhtikuun 8 päivänä antoi siitä lausunnon (<i>Pain. asiakirj. n:o 37 vuodelta 1913</i>), lähetti valmisteluvaliokunta sen viimeksi mainittuna päivänä kaupungin terveyden- ja sairaanhoidon uudestijärjestämistä varten asetettuun komiteaan, joka seuraavan kesäkuun 4 päivänä antoi lausuntonsa (<i>Pain. asiakirj. n:o 60 vuodelta 1913</i>), minkä jälkeen asia viimeksi mainitun kuukauden 10 päivänä lähetettiin rahatoimikamariin ja terveydenhoitolautakuntaan, jotka ovat antaneet lausuntonsa. Komitean annettua uuden mietinnön asiasta (<i>Pain. asiakirj. n:o 11 vuodelta 1916</i>) päätti Kaupunginvaltuusto helmikuun 29 päivänä 1916 antaa kaupungin sairaalaylihallituksen toimeksi laatia ehdotuksen kaupungin kaikkien sairaalain säännöiksi. Toukokuussa 1918 teki yllähallitus esityksen kaupungin sairaalain ohjesäännön uudistamisesta ja sääntöjen hyväk-
--	--------------------------------	--	---

symisestä niille (*Pain. asiakirj. n:o 66 vuodelta 1918*). Asia pantiin pöydälle toukokuun 7 päivänä, minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto marraskuun 26 päivänä lähetti sen komiteaan, jonka jäseniksi valittiin herrat Tollet ja Idman sekä varatuomari John Ugglä, joka komitea seuraavan joulukuun 16 päivänä antoi mietinnön (*Pain. asiakirj. n:o 3 vuodelta 1919*). Sittenkuin asia oli helmikuun 25 päivänä 1919 pantu pöydälle, sai kaupungin sairaalaylihallitus maaliskuun 11 päivänä toimekseen viimeksi mainitussa kokouksessa tehtyjen muutosten sekä keskustelussa esitettyjen näkökohtain johdolla antaa ehdotuksen säännösten lopulliseksi sanamuodoksi, jonka Valtuusto tarkastaisi toisessa käsittelyssä. Muut komitean mietinnössä tehdyt ehdotukset pantiin tätä odotellessa pöydälle. Marraskuun 13 päivänä ylihallitus antoi uuden lausunnon, jonka valmisteluvaliokunta erinäisten siinä ehdotettujen muutosten johdosta helmikuun 3 päivänä 1920 lähetti johto- ja lautakuntain johto- ja ohjesääntöjen muutuskysymyksiä käsittelemään asetettuun Kaupunginvaltuuston valiokuntaan.

Toukokuun 14 päivänä 1923 lähetti sairaalaylihallitus Valtuustolle ehdotukset kaupungin sairaalain, sairaalain tiliviraston ja Helsingin kaupungin sairaanhoitajatakoulun ohjesäännöksi. Samana päivänä valmisteluvaliokunta lähetti ehdotukset rahatoimikamariin.

Helmikuun 20 päivänä 1925 antoi kamari lausunnon ehdotuksista kaupungin sairaalain, sairaalain tiliviraston ja Helsingin kaupungin sairaanhoitajatakoulun ohjesäännöksi (*Pain. asiakirj. n:o 2 vuodelta 1925*). Seuraavan maaliskuun 18 päivänä asetettiin komitea, johon valittiin vtt Tollet, Tulenheimo, Ryömä ja Patokoski sekä lääkintöneuvos Rudolf Idman tehtävänään laatia sairaalain ohjesääntöehdotus uudestaan niin, että se jakautuisi kahteen osaan, nimittäin kaupungin sairaalain ohjesääntöön, joka alis-

4)	1914. Helmik. 24.	Herra Ivar Lindforsin y. m. esitysehdotus kaupungin kululaitosten parantamismahdollisuuksia koskevasta asiasta.	tettaisiin maaherran vahvistettavaksi, sekä kaupungin sairaalain yhteiseen sääntöön Kaupunginvaltuuston vahvistettavaksi. Sen ohessa tarkastaisi komitea ehdotukset sairaalain tiliviraston ja sairaanhoitajatarkoulun ohjesäännöksi. Toukokuun 13 päivänä vapautettiin valtuutettu Patokoski komitean jäsenyydestä ja hänen sijaansa valittiin valtuutettu Pietikäinen. (Ks selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 18). Sittenkuin Kaupunginvaltuusto helmikuun 24 päivänä 1914 pitämässä kokouksessa oli antanut valmisteluvaliokunnan tehtäväksi ehdottaa, miten asia olisi käsiteltävä, lähetettiin se seuraavan maaliskuun 24 päivänä mainitun valiokunnan ehdotuksesta talviliikennekomiteaan. Helmikuun 29 päivänä 1916 päätti Kaupunginvaltuusto lähettää asian erikoisvaliokuntaan, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 14 päivänä valittiin herrat E. Schybergson, A. E. Alfthan, I. Lindfors ja A. Soini sekä kauppias J. Tallberg. Helmikuun 18 päivänä 1920 komitean tehtävä peruutettiin ja päätettiin asettaa uusi viisijäseninen komitea, jonka jäseniksi seuraavan maaliskuun 8 päivänä valittiin varapuheenjohtaja Paloheimo sekä valtuutetut Voionmaa, Tanner ja Ramsay ynnä johtaja I. Lindfors. Kesäkuun 6 päivänä 1925 antoi rahatoimikamari lausunnon komitean mietinnöstä, joka mietintö koski Helsingin—Satakunnan radan merkitystä Helsingin kaupungille (<i>Pain. asiakirj. n:o 17 vuodelta 1925</i>). (Ks selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 4). Kaupunginvaltuusto käsitteli asian kesäkuun 9 päivänä 1914, päättäen m. m. sekä antaa rahatoimikamrin toimeksi laatia esityksen narinkan rihkamamyymälän rakennuttamisesta toiseen paikkaan että myös kaupunginarkkitehdilla teettää uuden poliisitalon ohjelman, piirustukset ja kustannusarvion.
5)	Huhtik. 2.	Rahatoimikamarin esitys suunnitellun uuden keskuspoliisitalon tonttipaikkaa koskevassa asiassa (<i>Pain. asiakirj. n:o 27 vuodelta 1914</i>).	

6)	Kesäk. 6.	Keisarillisen Aleksanterin-Yliopiston konsistorin esitys sairaanhoitotarkoituksiin luovutetun korttelin n:o 44, Vuohen, osan käyttämisestä yliopiston tarpeisiin sekä kirkollis- ja opetusministeriön esitys maan luovuttamisesta Meilansista yliopiston laitoksille.	Kaupunginvaltuuston syyskuun 24 päivänä 1924 asetettua uuden komitean valmistelevaan kaupungintalokysymystä (ks tämän luettelon asiaa n:o 1), on asia toukokuun 12 päivänä 1925 poistettu rahatoimikamarin diarista. Kesäkuun 6 päivänä 1914 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on vaatinut lausuntoa kaupungin yleisten töiden hallitukselta. Hallituksen annettua lausunnon on asia jätetty lepäämään odotellessa, että kysymys erinäisten yliopiston laitosten muuttamisesta Meilansiin tulee alustavasti ratkaistuksi. Huhtikuun 22 päivänä 1921 saapui kirkollis- ja opetusministeriön tiedustelu koskeva osaksi maan luovuttamista erinäisten yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan alaisten laitosten tarpeisiin, osaksi suurenpuolisen alueen varaumista Meilansista, jotta kävisi mahdolliseksi muuttaa yliopisto kokonaisuudessaan mainittuun osaan kaupungin aluetta, ja lähetti valmisteluvaliokunta kysymyksen saman kuukauden 25 päivänä rahatoimikamariin, joka maaherranviraston ja mainitun ministeriön kiirehdyttyä asian käsittelyä helmikuun 13 päivänä 1922 antoi lausunnon (<i>Pain. asiakirj. n:o 6 vuodelta 1922</i>). Maaliskuun 8 päivänä päätti Kaupunginvaltuusto julistaa kaupungin suostuvan, edellyttäen alueen kaupunginasemakaavan vahvistettavan sekä luovutuksen tulevan toimeen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä, valtiolle täysin omistusoikeuksin luovuttamaan kartassa n:oilla 529, 603 ja 645 osoitetut, kaikkiin 11,5 ha:n laajuiset korttelit korvauksesta, joka käsittää osin hallintaoikeuden siihen 92,800 neliömetrin laajuiseen Lapinniemen osaan, joka sijaitsee Suomen kaartin hautausmaan ja tämän hautausmaan etelärajan jatkeeksi länteen vedetyn suoran viivan etäläpuo-
----	-----------	--	--

			lolla, osin 5,000,000 markan rahamäärän, joka kaupunginviranomaisten kanssa tehtävän sopimuksen mukaan voidaan vaihtaa valtiolle kuuluvaan maa-alueeseen tahi sen hallinto-oikeuteen; antaa rahatoimikamarin tehtäväksi tässä tarkoituksessa yllämainittujen ehtojen pohjalla ryhtyä neuvotteluihin valtion kanssa sekä sittemmin alistaa asian Kaupunginvaltuuston harkittavaksi; sekä saattaakseen mahdolliseksi yliopiston muuton Meilansiin viiden vuoden ajaksi, Valtuuston päätöksen tekopäivästä lukien, varata Meilansin länsiosassa sijaitsevan, noin 35 ha:n laajuisen, kartassa punaisella katkoviivalla osoitetun maa-alueen, jota idässä rajoittaa Paciuksenkatu, etelässä Seurasaarentie ja lännessä huvilapalstoiksi luovutettu alue ja joka pohjoisessa ulottuu Pikku Huopalahden eteläpuolella sijaitsevaan alavaan rantamaahan. Samalla antoi Kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin tehtäväksi yllä edellytetyissä neuvotteluissa valtion kanssa myös ottaa puheeksi kysymyksen ehdoista, joilla jäljellä oleva Lapinniemen osa luovutetaan kaupungille niin pian kuin psykiatrinen klinikka Meilansissa aloittaa toimintansa. Kysymys maan luovuttamisesta Meilansista yliopiston tarpeisiin on kytketty muihin kaupungin ja valtion välistä tilusvaihtoa koskeviin kysymyksiin, ja on asia kokonaisuudessaan uudelleen otettu käsiteltäväksi. Neuvottelut valtion kanssa jatkuvat. Kesäkuun 17 päivänä 1925 hyväksyi Kaupunginvaltuusto ehdotuksen Meilansin kaupunginasemakaavaksi (<i>Pain. asiakirj. n:o 12 vuodelta 1925</i>) sekä alisti päätöksen sisäasiainministeriön vahvistettavaksi.
7)	Heinäk. 22.	Rahatoimikamarin mietintö n:o 1 kaupungin viemäriolojen järjestämisestä (<i>Pain. asiakirj. n:o 41 vuodelta 1915</i>).	Syyskuun 21 päivänä 1915 lähetettiin asia komiteaan, johon kuuluvat herrat Aschan ja Lindfors, kaksi terveydenhoitolautakunnan ja kaksi kaupungin yleisten töiden hallituksen edustajaa sekä

	1916. 8) Tammik. 24.	Erinäisten Hermannissa asuvain henkilöjen tekemä esitys komitean asettamisesta käsittelemään kysymystä kaupungin ja kuritushuonealueen välisestä tilusvaihdesta.	fil. maisteri G. K. Bergman. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 2). Lokakuun 25 päivänä 1924 antoi komitea mietintönsä (<i>Pain. asiakirj. n:o 4 vuodelta 1924</i>), jonka valmisteluvaliokunta samana päivänä lähetti rahatoimikamariin. Tammikuun 24 päivänä 1916 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin. Lokakuun 28 päivänä 1919 kehoitettiin rahatoimikamaria antamaan Kaupunginvaltuustolle ehdotus asiasta. Maaliskuun 23 päivänä 1925 antoi rahatoimikamari ehdotuksen tilusvaihdesta (<i>Pain. asiakirj. n:o 6 vuodelta 1925</i>), jonka ehdotuksen Kaupunginvaltuusto seuraavan toukokuun 16 päivänä palautti kamariin.
9)	Kesäk. 13.	Helsingin pitäjän kunnanvaltuutettujen esitys, että kaupungin toimesta laadittaisiin Oulunkylän huvilayhdyskunnan rakennuskaava.	Kesäkuun 13 päivänä 1916 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on lähettänyt asian kaupungin yleisten töiden hallitukseen. Hallitus on antanut lausunnon rahatoimikamarille, joka on hankkinut Oulunkylän kunnanvaltuutettujen lausunnon, johon kamari kumminkaan ei ole voinut yhtyä, minkä vuoksi rahatoimikamari on toukokuun 9 päivänä 1924 lähettänyt uuden kirjelmän kunnanvaltuutetuille.
10)	1918. Kesäk. 4.	Valmisteluvaliokunnan esitys toimenpiteistä johtaja A. Grönbergin lahjoituksen johdosta muistomerkin pystyttämiseksi kaatuneille vapauskareille.	Kesäkuun 4 päivänä 1918 asetettiin komitea, johon valittiin johtaja A. Grönberg sekä herrat O. Tarjanne ja J. J. Sederholm. Huhtikuun 16 päivänä 1920 komitea antoi mietintönsä (<i>Pain. asiakirj. n:o 14 vuodelta 1920</i>) ja toukokuun 5 päivänä asia pantiin pöydälle. Kaupunginvaltuuston viimeksi mainitun kuukauden 19 päivänä päätettyä asettaa komitean hanketta toteuttamaan valittiin seuraavan kesäkuun 1 päivänä komitean jäseniksi ylijohdaja O. Tarjanne, yliarkkitehti Hugo Lindberg, johtaja A. Grönberg, lääketieteenlensiaatti Eino Suolahti sekä lääketieteentohtori, vapaaherra Fabian Langenskiöld. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komitean toiminnasta, asiaa n:o 6). Ks. asiaa n:o 15.

11)	1919. Tammik. 4.	Rahatoimikamarin esitys Fred- riksperin sotaväen ampuma- rataan kuuluvan vuokra- alueen takaisin hankkimisesta (<i>Pain. asiakirj. n:o 49 vuo- delta 1918</i>).	Huhtikuun 15 päivänä 1919 palautettiin asia rahatoimikamariin. Saman kuukauden 26 päivänä sotami- nisteriö anoi eräiden ampumarata-alueen osain vuokrasopimuksen uudistamista tai ehdollisesti toisen alueen osoittamista puheenalaiseen tarkoitukseen, minkä ano- muksen valmisteluvaliokunta viimeksi- mainittuna päivänä lähetti rahatoimi- kamariin. Kamarin asettama komitea on antanut lausunnon, josta rahatoimikamari on pyytänyt puolustusministeriön lausun- toa. Rahatoimikamari on toukokuun 12 päivänä 1925 ministeriöltä pyytänyt vas- tausta esitykseensä.
12)	Kesäk. 19.	Erinäisten henkilöjen tekemä esitys konserttihuoneiston ai- kaansaamisesta.	Kesäkuun 19 päivänä 1919 valmistelu- valiokunta lähetti asian musiikkilauta- kuntaan, joka saman kuukauden 21 päi- vänä antoi lausunnon, minkä jälkeen val- misteluvaliokunta vastamainitun kuukau- den 26 päivänä lähetti asian rahatoimi- kamariin. On valtion kanssa jatkuvain neuvot- telujen varassa.
13)	Marrask.22.	Köyhäinhuoltohallituksen kir- jelmä ehdotuksineen köyhäin- hoidon kassaviraston johto- säännöksi.	Lähetetty Kaupunginvaltuuston johto- sääntökomiteaan. Huhtikuun 16 päivänä 1920 antoi köy- hänhuoltohallitus uuden ehdotuksen köy- hänhoidon kassaviraston johtosäännöksi ja muutoksiksi köyhäinhoidon virkamies- ten tähänastisiin johtosääntöihin, jotka ehdotukset valmisteluvaliokunta samana päivänä lähetti johtosääntökomiteaan. Ehdotuksen antanee aivan kohdakkoin valmisteluvaliokunnan johtosääntöasioita varten asettama komitea.
14)	1920. Huhtik. 20.	Rahatoimikamarin esitys rajak- kaisten alueiden liittämisestä pääkaupunkiin.	Toukokuun 19 päivänä 1920 päätettiin asiaa valmistelevaan asettaa jaosto, jonka jäseniksi seuraavan kesäkuun 1 päivänä valittiin professori K. Moring, pormestari T. Malinen, filosofianmaisteri Y. Harvia, toimittaja R. Itkonen ja työn- välitysneuvoja T. Uski.

			Syyskuun 24 päivänä 1924 vapautettiin professori Moring komitean jäsenyydestä ja hänen sijaansa valittiin valtuutettu Norrmén. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 5.)
15)	Toukok. 19.	Rahatoimikamarille annettiin toimeksi	Valtuustolle ehdottaa, millä rahamäärällä kaupunki ottaisi osaa varain keräykseen Suomen itsenäisyystaistelua kuvaavan muistomerkin kustantamiseksi. Maaliskuun 17 päivänä 1922 teki rahatoimikamari esityksen lykkäyksen myöntämisestä kamarin tehtävään ehdotukseen nähden, ja myöntyi Kaupunginvaltuusto seuraavan huhtikuun 5 päivänä mainittuun esitykseen. Ks. asiaa n:o 10.
16)	Toukok. 21.	Suomen Kaupunkiliiton esitys ehdotuksineen Kaupunkien tapaturmavakuutusyhdistyksen säännöiksi.	Toukokuun 21 päivänä 1920 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin, joka seuraavan heinäkuun 5 päivänä antoi lausunnon (<i>Pain. asiakirj. n:o 36 vuodelta 1920</i>), minkä jälkeen Kaupunginvaltuusto joulukuun 15 päivänä päätti asettaa viisijäsenisen komitean, jonka jäsenet valittaisiin 1921 vuoden alussa. Tammikuun 12 päivänä 1921 valittiin komitean jäseniksi valtuutetut Paloheimo, Paasivuori, Aminoff, Airisto ja Harvia. Maaliskuun 23 päivänä merkittiin, että komitea oli toistaiseksi keskeyttänyt työnsä, koska valtion asettama komitea käsittelee kysymystä työväen tapaturmavakuutusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 7).
17)	Kesäk. 15.	Tässä kokouksessa asetetulle puhtaanapitohallitukselle	annettiin toimeksi harkita, olisiko suotavaa ja mahdollista, että kaupunki saisi puhtaanapidon yksinoikeudekseen, sekä ehdottaa tästä johtuvia toimenpiteitä ja valmistella kysymystä yleisen puhtaanapitosäännön antamisesta. Toukokuun 19 päivänä 1924 saapui puhtaanapitohallituksen vastaus, joka samana päivänä lähetettiin rahatoimikamariin, joka on asettanut komitean asiaa valmistelemaan.

18)	Jouluk. 2.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete muistutusten johdosta, joita oli tehty Kaupunginvaltuuston kesäkuun 15 päivänä 1920 tekemän, rakennusjärjestyksen muuttamista tarkoittavan anomuksen johdosta.	Joulukuun 2 päivänä 1920 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin, jonka tuli kuulla kaupungin yleisten töiden hallituksen mieltä. Rahatoimikamarin lausunnon saavuttua on valmisteluvaliokunta elokuun 29 päivänä 1924 lähettänyt asian maistraattiin.
19)	1921. Heinäk. 2.	Helsingin pitäjän kunnanvaltuutettujen esitys uuden ehdotuksen laatimisesta Boxbackan huvilayhdyskunnan rakennus- ja palojärjestykseksi.	Heinäkuun 7 päivänä 1921 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin, joka on hankkinut kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunnon. Helmikuun 20 päivänä 1925 lähetti rahatoimikamari asian terveydenhoitolautakuntaan.
20)	Syysk. 7.	Rahatoimikamari sai toimekseen	toisen kaupunginvoudin lausunnon hankittuaan Kaupunginvaltuustolle antaa täydellisen selvityksen ja tarpeelliset ehdotukset kannantalaitoksen joutuisaksi uudesti järjestämiseksi. Kamari on asiaa valmistelemaan asettanut komitean. Kaupunginvaltuuston päätöksellä joulukuun 20 päivästä 1922 on rahatoimikamaria kehoitettu kiirehtimään asian käsittelyä. Lokakuun 15 päivänä 1923 antoi rahatoimikamari selonteon niistä toimenpiteistä, joihin oli ryhdytty kannantalaitoksen uudestijärjestämiseksi (<i>Pain. asiakirj. n:o 22 vuodelta 1923</i>). Huhtikuun 24 päivänä 1925 antoi komitea lausunnon (<i>Pain. asiakirj. n:o 8 vuodelta 1925</i>), jonka valmisteluvaliokunta seuraavan toukokuun 7 päivänä lähetti maistraattiin ja saman kuukauden 30 päivänä henkikirjoittajalle.
21)	Syysk. 22.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete kirkollis- ja opetusministeriön esityksen johdosta, että Greijuksesta eräs alue luovutettaisiin maanviljelyskorkeakoulun tahi yliopiston maanviljelys-taloustieteellisen tiedekunnan rakennuksille.	Syyskuun 22 päivänä 1921 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on hankkinut kaupungin yleisten töiden hallituksen lausunnon ja kysymyksen edelleen valmistelemista varten asettanut komitean. Rahatoimikamari on jättänyt asian lepäämään odottaessaan kaupungin ja valtion välistä tilusvaihtoa.

22)	Lokak. 20.	Helsingin kunnallisyhdistyksen kirjelmä viranpitäjäin kesälomasta, viransijaisuuspalkkiosta y. m.	Lokakuun 20 päivänä 1921 valmisteluvaliokunta lähetti asian palkkalautakuntaan, joka antoi lausunnon seuraavan joulukuun 23 päivänä. Toukokuun 31 päivänä lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka kysymyksen valmistelemista varten on asettanut komitean.
23)	1922. Tammik. 25.	Käsitellessään terveydenhoitolautakunnan esitystä tuberkulosin vastustamisesta Helsingissä päätti Kaupunginvaltuusto kehoittaa terveydenhoitolautakuntaa, kohta kuin tarpeellista kokemusta oli saatu tuberkulosin vastustamistoiminnan järjestämisestä ja viimeistään ennen 1922 vuoden loppua, yksissä neuvoin sairaalaylihallituksen kanssa laatimaan ehdotuksen tuberkulootisten tiedonantotoimiston ja poliklinikan sekä tuberkulosilääkärin ohjesäännöiksi.	Syyskuun 7 päivänä 1922 antamansa tuberkulosilääkärintoimen täyttämistä koskevan ehdotuksen yhteydessä terveydenhoitolautakunta anoi tuberkulosilääkärin valtuuttamista täyttämään tuberkulopotilaille aiotut kaupungin sairaalain sijat. Marraskuun 29 päivänä 1922 lähetti Kaupunginvaltuusto, samalla kuin tuberkulosilääkärinvirka täytettiin, terveydenhoitolautakunnan ehdotuksen oikeuden suomisesta tuberkulopotilaiden sijoittamiseen terveydenhoitolautakuntaan ja kaupungin sairaalaylihallitukseen. On osittain tämän luettelon asian n:o 3 yhteydessä.
24)	Huhtik. 4.	Sähkö- ja kaasulaitoksen työmiesten anomus saada nauttia palkkaetuja sairauden aikana.	Huhtikuun 4 päivänä 1922 lähetti valmisteluvaliokunta asian kaupungin teknillisten laitosten hallitukseen. Hallituksen marraskuun 8 päivänä 1924 annettua lausunnon lähetti valmisteluvaliokunta saman kuukauden 13 päivänä asian rahatoimikamariin, joka huhtikuun 4 päivänä 1925 antoi esityksen sairastautuneiden hankkimisesta kaupungin työntekijöille (<i>Pain. asiakirj. n:o 15 vuodelta 1925</i>).
25)	Huhtik. 27.	Palkkalautakunnan esitys maksuttoman lääkärinhoidon edelleen antamisesta teknillisten laitosten viranpitäjille.	Elokuun 29 päivänä 1922 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka huhtikuun 4 päivänä 1925 antoi lausunnon (ks tämän luettelon asiaa n:o 24).
26)	Toukok. 13.	Suomen Karjakeskuskunta r. l:n anomus erinäisten huojenusten myöntämisestä suunniteltua vientiteurastamoa	Toukokuun 16 päivänä 1922 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka lokakuun 28 päivänä antoi lausunnon.

		perustettaessa Fredriksperiin.	Asian on valmisteluvaliokunta jättänyt lepäämään, kunnes kysymys kunnallisen teurastamon rakennuttamisesta on ratkaistu (ks. tämän luettelon asiaa n:o 31).
27)	Toukok. 31.	Käsiteltäessä 1920 vuoden tilin-	tarkastuskertomusta annettiin rahatoimikamarin toimeksi valmistella kysymystä kunnallisen tehoisuustoimiston perustamisesta ja Valtuustolle tehdä ehdotus asiasta. Huhtikuun 22 päivänä 1924 antoi rahatoimikamari lausuntonsa (<i>Pain. asiakirj. n:o 10 vuodelta 1924</i>). Tammikuun 21 päivänä 1925 lähetettiin asia talousarviovaliokuntaan.
28)	Heinäk. 13.	Maistraatin kirjelmä ynnä verotusvalmistelukunnan esitys kolmen apulaissihteerin viran perustamisesta verotusvalmistelukuntaan.	Heinäkuun 21 päivänä 1922 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka seuraavan syyskuun 29 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen Kaupungin valtuusto lokakuun 18 päivänä asetti komitean verotusvalmistelukunnan uudelleen järjestämiseksi, jonka komitean jäseniksi Valtuusto valitsi valtuutetut Lindforsin, Itkosen ja Harvian, minkä ohessa rahatoimikamarille ja verotusvalmistelukunnalle annettiin tehtäväksi valita kumpikin yksi jäsen komiteaan. Lokakuun 26 päivänä ilmoitti rahatoimikamari ja saman kuun 30 päivänä verotusvalmistelukunta täyttäneensä tehtävän. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 9).
29)	Marrask. 1.	Rahatoimikamari sai toimeksi	tehdä ehdotuksen kaupungin laitosten tarvikkeiden ja kulutustarpeiden ostamista koskevan kysymyksen väliaikaiseksi järjestelyksi. Rahatoimikamari on asettanut komitean kysymystä valmistelevaan.
30)	Marrask. 15.	Rahatoimikamarin esitys Suomen yleisten rakennusten ylläpidon hallituksen tiedustelun johdosta, onko ja mistä hinnasta kaupunki halukas myymään korttelin n:o 198 sinne rakennettavaa postitaloa varten.	Marraskuun 29 päivänä 1922 saapui Suomen Messu O. Y:n hallintoneuvoston esitys mainitun korttelin luovuttamisesta yhtiölle Marraskuun 29 päivänä palautti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

			Rahatoimikamari on jättänyt asian lepäämään odottaessaan kaupunginase-makaavakilpailun ja tilusvaihtokysymyksen ratkaisua.
31)	Marrask.17.	Rahatoimikamarin esitys kun- nallisen teurastamon perusta- misesta (<i>Pain. asiakirj. n:o 20 vuodelta 1922</i>).	Marraskuun 24 päivänä 1922 palautti val- misteluvaliokunta asian rahatoimikama- riin, joka seuraavan joulukuun 13 päi- vänä antoi lausunnon. Tammikuun 24 päivänä 1923 pantiin asia pöydälle ja päätettiin kehoittaa raha- toimikamaria yksissä neuvoin terveyden- hoitolautakunnan kanssa Skandinaviaan lähettämään kaksi sopivaa henkilöä tutus- tumaan uusimpiin teurastuslaitoksiin ja erittäin keräämään aineistoa sen kysy- myksen valaisemiseksi, olisiko Helsingin teurastuslaitoksen rakentamista pienem- mässä mittakaavassa puollettava. Asia esiteltäisiin uudelleen Valtuustolle syys- tai viimeistään lokakuussa 1923.
32)	Marrask.29.	Rahatoimikamari sai toimeksi	yksissä neuvoin sosialilautakunnan kanssa laatia ja Valtuustoon lähettää suunnitel- man siitä, miten kaupungin vastaista toi- mintaa pienten asuntojen rakennuttami- sen edistämiseksi olisi rahoitettava. Asiaa valmistelee komitea, johon kuu- luu rahatoimikamarin ja sosialilautakun- nan edustajia.
33)	1923. Helmik. 12.	Sosiaaliministeriön esitys työn- välityksen järjestämisestä merimiehille.	Helmikuun 12 päivänä 1923 lähetti val- misteluvaliokunta asian rahatoimikama- riin, joka on jättänyt sen komitean val- misteltavaksi. Komitean työ jatkuu.
34)	Helmik. 17.	Suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys Kallion uuden kansakoulun rakenta- misesta.	Helmikuun 17 päivänä 1923 lähetti valmis- teluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on lähettänyt sen yleisten töiden hallitukseen.
35)	Huhtik. 4.	Käsitellessään kysymystä liha- kaupan järjestämisestä päätti Kaupunginvaltuusto panna pöydälle rahatoimikamarin ehdotuksen, mikäli koskee lihan tukkukaupan sekä elin- tarpeitten vastaanotto- ja tar-	On tämän luettelon asian n:o 31 yhtey- dessä.

		kastusaseman järjestämistä, uudelleen käsiteltäväksi kunnallisen teurastamon rakennuskysymyksen yhteydessä.	
36)	Huhtik. 4.	Käsitellessään kysymystä liha-kaupan järjestämisestä päätti Kaupunginvaltuusto antaa rahatoimikamarin toimeksi terveydenhoitolautakuntaa kuultuaan tehdä ehdotuksen kaupungineläinlääkäriin sekä torija kauppahallivalvojan johtosääntöjen selventämiseksi siihen suuntaan, että he toimittaisivat yhtäjaksoista elintarvekaupan valvontaa, järjestämistä ja tarkastusta.	Tammikuun 13 päivänä 1925 antoi terveydenhoitolautakunta, jota Valtuuston huhtikuun 4 päivänä 1923 tekemällä erikoisella päätöksellä oli kehoitettu valmistelemaan kysymystä lihantarkastusaseman katsastuseläinlääkärien virkain mahdollisesta uudestaan järjestämisestä, Kaupunginvaltuustolle ehdotuksen kaupungineläinlääkäriin ohjesäännöksi, jonka valmisteluvaliokunta samana päivänä lähetti rahatoimikamariin.
37)	Huhtik. 18.	Valtuutetun von Frenckellin esitys komitean asettamisesta valmistelemaan kysymyksiä katujen ja liikenteen järjestämisestä kaupungin alueella.	Huhtikuun 18 päivänä 1923 pantiin asia pöydälle, minkä jälkeen seuraavan toukokuun 2 päivänä asetettiin komitea, jonka jäseniksi valittiin valtuutetut von Frenckell ja A. Aalto ynnä johtaja H. Lindell, vänrikki K. K. Soinio, pormestari J. von Haartman, kaupungininsinööri G. Lindqvist, insinööri G. Idström, arkkitehti H. Andersin ja insinööri J. W. Andersin. Lokakuun 6 päivänä antoi komitea mietinnön n:o 1 (<i>Pain asiak. n:o 17 vuodelta 1923</i>), ja lähetettiin kysymys saman kuun 17 päivänä rahatoimikamariin, joka seuraavan joulukuun 10 päivänä lähetti lausuntonsa. 1924 vuoden talousarvion järjestelyn yhteydessä käsiteltyään loppuun useimmat komitean mainitussa mietinnössä tekemät ehdotukset Kaupunginvaltuusto komitean esityksestä marraskuun 12 päivänä 1924 myönsi määrärahan Sauna- ja Vuorimieskadun kulmauksessa olevan ajotien laajentamiseen sekä hyväksyi rahatoimikamarin toimenpiteen valtioneuvostolta anoa saada lunastaa osan valtion omistamaa Vuorimieskadun tonttia n:o 1. Kesäkuun 9 päivänä 1925 teki komitea esityksen Keskusosuusliike Hankkijan talon itäpuolella olevan paikan tasoittamisesta,

			minkä jälkeen valmisteluvaliokunta saman kuukauden 10 päivänä lähetti asian rahatoimikamariin. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta asiaa n:o 10).
38)	Toukok. 2.	Maistraatin kirjelmä ynnä Svenska Folkskolans Vänners yhdistyksen anomus saada rakentaa korttelissa n:o 77 sijaitsevalle Antinkadun tontille n:o 19 julkisivu Suomalaisen Oopperan tonttiin päin.	Toukokuun 2 päivänä 1923 valmisteluvaliokunta lähetti asian rahatoimikamariin, joka saman kuukauden 31 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen asia seuraavan kesäkuun 13 päivänä jätettiin ratkaisematta, kunnes kysymys tilusvaihdosta valtion kanssa on lopullisesti ratkaistu.
39)	Toukok. 11.	Kamreeri H. A. Parmalan, arkkitehti Albert Petreliuksen y. m. anomus toimenpiteisiin ryhtymisestä Malm ja Tapaninkylä nimisten alueiden suunnitelmanmukaiseksi jaoitukseksi.	Toukokuun 18 päivänä 1923 lähetti valmisteluvaliokunta asian kysymystä rajakaisten alueiden liittämisestä Helsingin kaupunkiin valmistelevaan asetetulle komitealle.
40)	Toukok. 15.	Ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan esitys lautakunnan ja sen alaisten oppilaitosten uudelleen järjestämisestä.	Toukokuun 16 päivänä 1923 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin. ja seuraavan elokuun 13 päivänä kunnallisten ammattikoulujen johtokunnille. Näitten johtokuntain annettua lausunnot päätti Kaupunginvaltuusto lokakuun 3 päivänä 1924 vuoden alusta lakkauttaa sekä ammattiopetuslaitosten keskuslautakunnan ja mainitut johtokunnat että niiden sijaan asettaa yhteisen johtokunnan, johon kuuluisi puheenjohtaja ja kuusi jäsentä, sekä antaa tämän johtokunnan toimeksi laatia ehdotuksen ohjesäännökseen ja ammattikoulujen ohjesäännöiksi. Helmikuun 5 päivänä 1924 lähetti ammattiopetuslaitosten keskusjohtokunta ehdotuksen ohjesäännökseen ja ammattiopetuslaitosten tarkastajain ohjesäännöksi, mitkä ehdotukset saman kuukauden 19 päivänä lähetettiin rahatoimikamariin. Saman vuoden lokakuun 7 päivänä keskusjohtokunta antoi ehdotukset poikain ja tyttöjen ammattikoulujen, Helsingin kirjapainokoulun ja yleisen

			ammattioppilaskoulun ohjesäännöiksi, jotka ehdotukset samana päivänä lähetettiin rahatoimikamariin. Toukokuun 5 päivänä 1925 antoi rahatoimikamari lausunnon asiasta (<i>Pain. asiakirj. n:o 7 vuodelta 1925</i>).
41)	Toukok. 19.	Kaupungin teknillisten laitosten työläisten esitys lapsiavustusten maksamisesta tuntiöläisille.	Toukokuun 19 päivänä 1923 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
42)	Toukok. 22.	Yhteisen raastuvanoikeuden esitys lisämäärärahan myöntämisestä raastuvanoikeuden kaupunginpalvelijain virkalomaa varten.	Toukokuun 22 päivänä 1923 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on jättänyt sen kysymystä viranpitäjän virkalomasta, viransijaisuuspalkkiosta y. m. käsittelemään asetetulle komitealle. (Ks. tämän luettelon asiaa n:o 22).
43)	Kesäk. 4.	Rahatoimikamarin esitys ohjelman ja yleisen suunnitelman laatimisesta Greijuksessa sijaitsevan keskussairaala-alueen käyttämistä varten, uusien sairassijojen hankkimisesta keuhkotautisille sekä uuden paviljongin rakentamisesta kunnalliskodin alueelle kaupungin sairaan- ja köyhäinhoidon tarpeiksi (<i>Pain. asiak. n:o 2 vuodelta 1923</i>).	Syyskuun 12 päivänä 1923 päätettiin paviljongin rakentamisesta kunnalliskodin alueelle sekä asetettiin valiokunta, jonka jäseniksi valittiin tri G. Palander, arkki-tehti G. Taucher, tri F. Langenskiöld ja tri H. Ryömä sekä ensin. kaupunginlääkäri F. Hisinger. Lokakuun 22 päivänä antoi komitea mietinnön n:o 1 (<i>Pain. asiak. n:o 23 vuodelta 1923</i>), josta hankittiin rahatoimikamarin lausunto. Huhtikuun 16 päivänä 1924 päätti Kaupunginvaltuusto osoittaa paikan aiotuille keuhkotautisten sairaspaviljongeille sekä laajentaa keskussairaala-alueen varatun alueen. Toukokuun 10 päivänä lähetti komitea kirjelmän kahden sairaspaviljongin ynnä yhden asuin- ja poliklinikkarakennuksen teettämisestä, ja lähetti valmisteluvaliokunta sen rahatoimikamariin, joka sanotun kuukauden 17 päivänä antoi lausunnon. Viimeksi mainitun kuukauden 28 päivänä päätti Valtuusto m.m. teettää kaksi sairaspaviljonkia ynnä asuin- ja poliklinikkarakennuksen tuberkulosisairaallalle osoitetulle alueelle sekä antaa komitean tehtäväksi laatia ja Valtuustolle lähettää piirustukset ynnä kustannusarvion. Syyskuun 13 päivänä 1924 antoi komitea mainitut piirustukset ja kustannus-

arvion, jotka valmisteluvaliokunta samana päivänä lähetti rahatoimikamariin. Marraskuun 26 päivänä päätti Kaupunginvaltuusto 1925 vuoden talousarvioon merkitä siirtomäärärahan rakennettaviksi päätettyjen kahden tuberkulosisairaalapaviljongin ynnä niihin kuuluvan asuin- ja poliklinikkarakennuksen sekä tarpeellisten viemäri- ja vesijohtojen aloittamiseksi sekä palautti asian muutoin keskussairaalakomiteaan, joka sai tehtäväkseen, ennenkuin Kaupunginvaltuustolle lähettää puheenalaisten rakennusten pääpiirustukset, Kaupunginvaltuustolle antaa olojen vaatimat tarkistettut rakennusten luonnospiirustukset, jotka on laadittava sitä silmällä pitäen, että suurinta säästäväisyyttä rakennettaessa voidaan noudattaa. Myönnettyä määrärahaa ei saisi käyttää, ennenkuin Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt rakennusten pääpiirustukset ynnä kustannusarviot.

Komitean syyskuun 16 päivänä 1924 esitettyä myönnettäväksi määrärahan tuberkulosisairaalan lämmitys- ja voimalaitteiden suunnitelman laatimiseksi ja rahatoimikamarin siitä annettua lausunnon myönnyttiin esitykseen seuraavan lokakuun 29 päivänä.

Maaliskuun 13 päivänä 1925 saapui Suomen Oto-Laryngologiselta yhdistykseltä esitys, että tuberkulosisairaallassa varattaisiin osasto kurkkutuberkuloosiin sairastuneille henkilöille.

Huhtikuun 4 päivänä antoi komitea uuden ehdotuksen (*Pain. asiakirj. n:o 10 vuodelta 1925*), jonka valmisteluvaliokunta saman kuukauden 9 päivänä lähetti rahatoimikamariin. Toukokuun 20 päivänä saapui vastaisen tuberkulosisairaalan keskuslämmitysjohdon suunnitelman valitsemista koskeva keskussairaalakomitean kirjelmä. Kesäkuun 3 päivänä antoi rahatoimikamari lausuntonsa läheteestä (*Pain. asiakirj. n:o 22 vuodelta 1925*). Saman kuukauden 17 päivänä asiaa esiteltäessä päätti Kaupunginvaltuusto

			pääasiassa hyväksyä edellä mainittujen kahden sairaspaviljongin tarkistettut luonnospiirustukset, (vaihtoehdotus B), kuitenkin oikeuttaen komitean, sikäli kuin tarkoituksenmukaisesti harkittiin, vähentämään useammalle potilaalle tarkoitettujen ja vastaavassa määrässä lisäämään harvalukuisemmille potilaille tarkoitettujen huoneiden lukua; hyväksyä asuin- ja poliklinikkarakennuksen luonnospiirustukset; sekä valtuuttaa rahatoimikamarin valitsemaan tuberkulosisairaalan keskuslämmitysjohdon suunnitelman. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 11).
44)	Kesäk. 13.	Rahatoimikamarin esitys valtion ja kaupungin välisestä tilusvaihtoasiasta, joka koskee m. m. Viikin sotilasvirkataloa (<i>Pain. asiak. n:o 12 vuodelta 1923</i>).	Kesäkuun 13 päivänä 1923 päätettiin valtioneuvostolta anoa sen määrääjän pidentämistä, jonka kuluessa oli annettava vastaus maatalousministeriön kirjelmässään edellisen huhtikuun 13 päivästä tekemään tarjoukseen valtion ja kaupungin välillä toimitettavasta aluejärjestelystä, ja valtuutettiin puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja asiassa jatkamaan neuvotteluja valtion kanssa. Seuraavan elokuun 22 päivänä ilmoitti Valtuusto ministeriölle, ettei Valtuusto ollut katsonut voivansa käydä asiallisesti harkitsemaan edellä mainittua tarjousta. Keskusteluja valtion kanssa jatkuu.
45)	Marrask.22.	Terveystoimikunnan esitys kaupungin kansakoulujen terveydenhoidon uudelleen järjestämisestä.	Joulukuun 12 päivänä 1923 lähetti valmisteluvaliokunta asian kansakoulunjohtokunnille. Tammikuun 22 päivänä 1924 saapui suomenkielisen ja seuraavan helmikuun 7 päivänä ruotsinkielisen kansakoulunjohtokunnan lausunto. Viimeksi mainitun kuukauden 27 päivänä asetettiin komitea, jonka jäseniksi Valtuusto valitsi valtuutetut Sundeliuksen ja Ryömän, ja kehoitettiin rahatoimikamaria, terveydenhoitolautakuntaa, kansakoulunjohtokuntaa ja lastensuojelulautakuntaa kutakin valitsemaan yksi edustaja komiteaan. Toukokuun 13 päivänä 1925 antoi

			komitea esityksen kouluhoitajataarten asettamisesta vakinaiselle palkkasään- nölle kuudenteen palkkaluokkaan syys- kuun 1 päivästä 1925 lukien sekä lisäksi yhden kouluhoitajattaren asettamisesta samasta päivästä lähtien ruotsinkielisiin kouluihin, ja lähetti valmisteluvalio- kunta ensinmainittuna päivänä asian rahatoimikamariin, jonka tuli kuulla ter- veydenhoitolautakunnan ja molempain kansakoulunjohtokuntain mieltä. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komi- teain toiminnasta, asiaa n:o 13).
46)	Marrask.23.	Kaupungin suomen- ja ruot- sinkielisissä kansakouluissa palvelevain opettajain ano- mus tulla siirretyiksi ylem- pään palkkaluokkaan.	Marraskuun 23 päivänä 1923 lähetti val- misteluvaliokunta asian rahatoimikama- riin. Tammikuun 23 päivänä 1924 anoivat erinäiset suomenkielisten kansakoulujen opettajattaret ja helmikuun 20 päivänä samaa vuotta erinäiset ruotsinkielisten kansakoulujen opettajattaret palkankoro- tusta, mitkä anomukset yllämainittuina päivinä lähetettiin rahatoimikamariin. Seuraavan huhtikuun 12 päivänä antoi rahatoimikamari lausunnon, minkä jäl- keen valmisteluvaliokunta seuraavan tou- kokuun 1 päivänä pani asian pöydälle. Syyskuun 4 päivänä 1924 palautti valmisteluvaliokunta asian rahatoimi- kamariin, joka seuraavan marraskuun 20 päivänä antoi uuden lausunnon, minkä jälkeen asia joulukuun 17 päivänä, sen johdosta että oli tehty ehdotus neljän- nen ikälisäyksen maksamisesta kaupun- gin kansakoulunopettajille, palautettiin valmisteluvaliokuntaan, joka saman kuu- kauden 18 päivänä uudelleen lähetti sen rahatoimikamariin, joka toukokuun 30 päivänä 1925 antoi lausunnon.
47)	1924. Helmik. 9.	Sailors Homen johtokunnan anomus saada korvaus siitä tappiosta, joka oli koitunut johtokunnalle sen johdosta, että kaupungin viranomaiset olivat huolimattomasti hoi- taneet säilytettäväksi otta- maansa kalustoa.	Helmikuun 9 päivänä 1924 lähetti valmis- teluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

48)	Helmik. 12.	Erinäisten Hermannin kaupunginosan vuokraajain anomus tekeillä olevassa kaupungin ja valtion välisessä, kuritus-huonealuetta koskevassa tilusvaihdossa saada korvaus omistamistaan rakennuksista.	Helmikuun 12 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariini. On tilusvaihtokysymyksen varassa. (Ks. asiaa n:o 8).
49)	Maalisk. 12.	Terveystenhoitolautakunnan esitys kaupungineläinlääkärinviran täyttämisestä.	Maaliskuun 12 päivänä 1923 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariini, joka seuraavan huhtikuun 3 päivänä antoi lausunnon. Asia on jätetty lepäämään terveydenhoitolautakunnan ehdotusta kaupungineläinlääkärin uudeksi ohjesäännöksi odottaessa. (Ks. tämän luettelon asiaa n:o 35).
50)	Huhtik. 1.	Yhteisen raastuvanoikeuden esitys raastuvanoikeuden huoneistojen laajentamisesta ja korjaamisesta.	Huhtikuun 1 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariini, joka asian valmistelemista varten on asettanut komitean, jossa maistraatti, raastuvanoikeus, rahatoimikamari ja rakennuskonttori ovat edustetut. 1925 vuoden talousarviota järjestettäessä osoitti Kaupunginvaltuusto varoja tärkeimpiin raastuvanoikeuden kirjelmässä ehdotettuihin töihin.
51)	Toukok. 28.	S. Saha-, Kuljetus- ja Sekatyöväen liiton os. n:o 37 anomus, että laitettaisiin kuusi ajanmukaista pesutupaa eri osiin kaupunkia.	Syyskuun 15 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariini, joka on pyytänyt lausuntoa sosialilautakunnalta.
52)	Elok. 2.	Satamahallituksen kirjelmä ehdotuksineen Helsingin kaupungin satamajärjestykseksi.	Elokuun 6 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariini.
53)	Syysk. 12.	Rahatoimikamarin ehdotus Munkkiniemen ja Hagan raitiotielinjain päätekohtan sijoittamisesta sekä erinäisten korokkeiden laittamisesta.	Lokakuun 9 päivänä 1924 palautti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariini.
54)	Lokak. 4.	Suomen Messujen osuuskunnan hallintoneuvoston anomus avustuksen saamisesta kaup-	Lokakuun 4 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariini, joka saman kuukauden 16 päivänä antoi

		pa- ja teollisuustalon teettämiseen.	lausunnon. Mainitun kuukauden 23 päivänä hakija pyysi, ettei asiaa esiteltäisi, ennenkuin lisäselvitys on annettu.
55)	Lokak. 9.	Karja- ja Maataloustuotteiden Tukkukauppiasliiton r. y. esitys kaupunkiin tuodun lihan tarkastamisesta, säilyttämisestä y. m.	Lokakuun 9 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka helmikuun 7 päivänä 1925 antoi lausunnon, minkä jälkeen mainittu valiokunta viimeksi sanotun kuukauden 9 päivänä lähetti asian rahatoimikamarin komiteaan, joka on asetettu valmistelevaan kysymystä lihan tarkastusaseman uudesta rakennuksesta.
56)	Marrask. 29.	Kaupungin suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan esitys kansakouluasetuksen 12 §:n 4 kohdan ja 16 §:n 3 kohdan muuttamisesta.	Marraskuun 29 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka on käsitellyt sitä uuden kansakouluohjesääntöehdotuksen yhteydessä (Ks. tämän luettelon asioita n:oja 57 ja 61).
57)	Marrask. 29.	Kaupungin suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan kirjelmä ehdotuksineen kaupungin kansakoulujen uudeksi ohjesäännöksi.	Marraskuun 29 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
58)	Jouluk. 5.	Lihantarkastusaseman kassanhoitajan H. G. Ahlbergin anomus saada oikeus ikälisäysten saamiseksi lukea hyväkseen aikaisempi virantoimituksensa mainituksessa.	Joulukuun 5 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka tammikuun 19 päivänä 1925 antoi lausunnon. Valmisteluvaliokunta pani asian pöydälle saman kuukauden 29 päivänä.
59)	Jouluk. 17.	Käsitellessään ehdotusta kaupungin viranpitäjille ja työntekijöille voimassa olevan palkkausjärjestelmän muuttamisesta annettiin rahatoimikamarin tehtäväksi laatia ja Valtuustolle esittää ehdotus niiksi kaupungin viranpitäjien palvelusehtosäännön muutoksiksi, joita johtui Valtuuston asiassa tekemästä päätöksestä.	Rahatoimikamari on asettanut komitean asiaa valmistelevaan.
60)	Jouluk. 22.	Maistraatin kirjelmä ynnä lainvalmistelukunnan ehdotus kaupunginasemakaavalaiksi.	Joulukuun 22 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

61)	Jouluk. 23.	Kaupungin ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan kirjelmä ehdotuksineen kaupungin kansakoulujen uudeksi ohjesäännöksi.	Joulukuun 23 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
62)	Jouluk. 29.	Talousarviota käsitellessään Kaupunginvaltuusto päätti asettaa komitean selvittämään kaupungin mahdollisuuksia perustaa kunnan kirjapaino ynnä kirjansitomo.	Helmikuun 4 päivänä 1925 asetettiin kolmimiehinen komitea, johon kuuluivat johtaja Verner Nylander ja vt Hellgren, Kaupunginvaltuuston valitsemina, sekä maisteri K. A. Widenius, rahatoimikamarin valitsemana. Komitea antoi toukokuun 28 päivänä mietinnön (<i>Pain. asiakirj. n:o 14 vuodelta 1925.</i> (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta asiaa n:o 17). Asiaa kesäkuun 3 päivänä käsiteltäessä sai rahatoimikamari toimekseen antaa pienemmän kirjapainon kustannusarvion.
63)	Jouluk. 29.	Talousarviota käsiteltäessä annettiin rahatoimikamarin toimeksi selvittää kysymys pääpaloaseman lisätilan tarpeesta ja paloaseman rakentamisesta Töölöseen sekä Valtuustolle esittää ehdotus tarpeellisiksi havaituista toimenpiteistä.	Rahatoimikamari on asettanut komitean asiaa valmistelemaan.
64)	Jouluk. 29.	Sairaanhoitajatar Ida Schemppin anomus saada avustusta Oulunkylässä olevalle perhepensionaatilleen.	Joulukuun 30 päivänä 1924 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

1925.

Maistraatti.

65)	Tammik. 8.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran päätös ja valtionvarainministeriön kirjelmä kysymyksestä, joka koskee kaupungin omistaman Merholmanimisen, Drumsön maatilaan kuuluvan palstatilan yhdistämistä Helsingin kaupunkiin.	Tammikuun 12 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka seuraavan helmikuun 7 päivänä antoi lausunnon. Valmisteluvaliokunta on jättänyt asian lepäämään. Kesäkuun 17 päivänä samana vuonna hyväksyi Kaupunginvaltuusto Merholmaa ja Lapinniemen eteläosaa varten laaditun kaupunginasemakaavaehdotuksen sekä
-----	------------	--	--

			valtuutti rahatoimikamarin, niin pian kuin Merholman länsiosa on siirretty Helsingin kaupunkiin, hankkimaan asianmukaisen vahvistuksen kaupunginasemakaavalle.
66)	Maalisk. 27.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete lainvalmistelukunnan ehdotuksesta lain-säädännöksi kaupunkien jakolaitoksesta, tontinmit-tauksesta ja kiinteistöluette-losta sekä siitä, mitä on nou-datettava jakoa toimitetta-essa taajemman asutuksen vallitessa maaseudulla.	Maaliskuun 27 päivänä 1925 lähetti valmis-teluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
67)	Toukok. 18.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran lähete vanhem-painneuvoston valitse-misestä uudelle suomenkieli-selle poikalyseolle.	
68)	Kesäk. 10.	Maistraatin kirjelmä ehdotuk-sineen ohjesäännöksi am-mattimaisen autoliikenteen harjoittamiselle.	Kesäkuun 10 päivänä 1925 lähetti valmis-teluvaliokunta asian rahatoimikamariin
69)	Kesäk. 23.	Maistraatin kirjelmä ynnä maaherran päätös kiinteän loiston rakentamisesta Årans-grundiin sekä Dnjepr-karin saattamisesta merenkululle vaarattomaan kuntoon.	

Rahatoimikamari.

70)	Tammik. 28.	Rahatoimikamarin ilmoitus, että se oli evännyt rouva Hilma Alanderin vaatimuksen, että kaupunki lunastaisi 450 Botbyn osakeyhtiön osaketta.	Valmisteluvaliokunnan kokouksessa helmi-kuun 12 päivänä 1925 ilmoitettiin rouva Alanderin haastattaneen kaupungin oikeuteen, minkä jälkeen valmisteluvalio-kunta jätti asian toistaiseksi lepäämään.
71)	Tammik. 31.	Rahatoimikamarin kirjelmä ynnä Töölön kaupunginase-makaavakilpailun palkinto-lautakunnan mietintö (<i>Pain. asiakirj. n:o 3 vuodelta 1925</i>).	Helmikuun 18 päivänä 1925 myönsi Kau-punginvaltuusto lisäyksen kaupungin-asemakaavakilpailua varten osoitettuun määrään. Maaliskuun 29 päivänä teki rahatoimikamari esityksen rautatien-

			asemaan rajoittuvan, kaupunginasema- kaavakilpailun alaisen kaupunginalueen kaupunginasemakaavan laatimistavasta. (<i>Pain. asiakirj. n:o 13 vuodelta 1925</i>). Seu- raavan huhtikuun 29 päivänä asetettiin kuusijäseninen komitea, johon kuuluivat Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja sekä valtuutetut Paloheimo, Lindberg, Leino ja J. E. Aalto Kaupunginvaltuuston valit- semina sekä johtaja A. Grunér rautatie- hallituksen valitsemana. (Ks. selontekoa valiokuntain ja komiteain toiminnasta, asiaa n:o 19).
72)	Toukok. 23.	Rahatoimikamarin kirjelmä ehdotuksineen Kaisaniemen puiston lopulliseksi järjeste- lemiseksi.	
73)	Toukok. 26.	Rahatoimikamarin kirjelmä ynnä työmies Karl August Bergströmin anomus ylimää- räisen eläkkeen saamisesta.	Kesäkuun 3 päivänä 1925 palautti Kau- punginvaltuusto asian rahatoimikamariin.
74)	Kesäk. 3.	Rahatoimikamarin esitys nii- den vahinkojen korvaamisesta kaupungille, jotka ovat koh- danneet Eläintarhassa olevaa septictank-laitosta likeisen rautatienpengermän painu- misen johdosta.	Kesäkuun 17 päivänä 1925 pantiin asia pöydälle.
75)	Kesäk. 3.	Rahatoimikamarin esitys toi- menpiteistä, jotka ovat omansa vähentämään kau- pungin töiden kustannuksia (<i>Pain. asiakirj. n:o 16 vuodelta 1925</i>).	Toukokuun 26 päivänä 1925 olivat Hel- singin kunnan työntekijäin keskusneu- vosto ja Suomen sukeltajain liitto anta- neet kaksi kirjelmää, joissa anotaan, että Valtuusto epäisi rahatoimikamarin asiaa valmistelevaan asettaman komitean ehdotuksen viidennen ja kuudennen ponnen. Valmisteluvaliokunta on jättänyt asian lepäämään.
76)	Kesäk. 4.	Rahatoimikamarin ilmoitus ajankohdasta, milloin Val- tuustolle lähetetään ehdo- tus talousarvioehdotuksen uudistamiseksi sekä selvitys	

		ja ehdotus niistä periaatteista, joita on noudatettava kaupungin lainavaroja käytettäessä.	
77)	Kesäk. 19.	Rahatoimikamarin esitys sähkölaitoksen jakeluosaston päällikön, insinööri R. Lindbohmien virkavuosien laske- misesta.	
78)	Kesäk. 19.	Rahatoimikamarin esitys Kaisaniemen kansakoulun vah- timestarin A. Helanderin virkavuosien laskemisesta.	
79)	Kesäk. 19.	Rahatoimikamarin esitys eläk- keen myöntämisestä enti- selle lämmittäjälle Erik Nyynöselle.	
80)	Kesäk. 19.	Rahatoimikamarin ilmoitus lu- van myöntämisestä kaupun- gin yleisten töiden hallituk- selle aloittaa Vantaanjoen poikki vievän kivisillan ra- kentaminen.	
81)	Kesäk. 20.	Rahatoimikamarin esitys uuden osaston perustamisesta poi- kain ammattikouluun.	
<i>Terveystoimikunta.</i>			
82)	Toukok. 22.	Terveystoimikunnan esi- tys, että asetettaisiin komitea valmistelevaan kysymystä opetuskurssien järjestämiseksi perheenmännille ja nuorille naisille kotiterveydenhoidossa ja kotitaloudessa.	Kesäkuun 17 päivänä 1925 asetettiin asiaa valmistelevaan komitea, johon Kau- punginvaltuusto valitsi professorinrouva Hedvig Gebhardin ja rouva Lydia Saari- kiven, minkä ohessa rahatoimikamaria, terveydenhoitolaupakuntaa ja sosiali- laupakuntaa kehoitettiin kutakin valit- semaan yksi jäsen komiteaan. (Ks. selon- tekoa valiokuntain ja komiteain toimin- nasta, asiaa n:o 20).

Kaupungin yleisten töiden hallitus.

83)	Kesäk. 19.	Kaupungin yleisten töiden hallituksen kirjelmä vuodelta 1924 annettuine toimintakertomuksineen.

Kaupungin sairaalaylihallitus.

84)	Maalisk. 28.	Kaupungin sairaalaylihallituksen esitys määrärahan myöntämisestä mielenvikaisten hoitoon yksityisperheissä.	Maaliskuun 28 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
85)	Huhtik. 9.	Kaupungin sairaalaylihallituksen kirjelmä ehdotuksineen määräyksiksi mielenvikaisten antamisesta elänteelle yksityisiin perheisiin.	Huhtikuun 9 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
86)	Toukok. 23.	Kaupungin sairaalaylihallituksen esitys määrärahan myöntämisestä toimiston perustamiseksi mielisairaiden hoitoa varten.	Toukokuun 23 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
87)	Kesäk. 10.	Kaupungin sairaalaylihallituksen ilmoitus Kivelän sairaalassa olevan lasarettirakennuksen käyttämisestä väliaikaiseksi mielisairaalaksi.	

Muut hallitukset ja lautakunnat.

88)	Kesäk. 2.	Kaupungin kirjastojohtokunnan esitys haarakirjaston perustamisesta Käpylään.	Kesäkuun 2 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
89)	Kesäk. 3.	Ammattioppilaslautakunnan kirjelmä ynnä toimintakertomus vuodelta 1924.	
90)	Kesäk. 4.	Ammattiopetuslaitosten keskusjohtokunnan esitys yhteisen koulurakennuksen teettämisestä tyttöjen ammattikoululle, yleiselle ammattioppilaskoululle sekä	Kesäkuun 4 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

		kunnan yhdenpäivän koululle kirjanpainajia ja latojia varten.	
91)	Kesäk. 4.	Satamahallituksen ehdotus tuulaakimaksujen palautusta koskevien hakemusten alistamisesta satamahallituksen tutkittaviksi ja ratkaistaviksi ynnä rahatoimikamarin lausunto.	
92)	Kesäk. 5.	Puhtaanapitohallituksen esitys vuotuisen elinkautiseläkkeen myöntämisestä työmiehenskelle Johanna Sompille.	Kesäkuun 5 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
93)	Kesäk. 15.	Raittiuslautakunnan esitys lautakunnan yhden raittiusvalvojan toimen täyttämisestä sekä kotietsintäoikeuden hankkimisesta virkaan valitulle.	Kesäkuun 15 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian poliisimestarille, joka on antanut lausunnon. Kesäkuun 17 päivänä käsiteltiin ja ratkaistiin asia, mikäli koskee raittiusvalvojan valintaa. Viimeksi mainitun kuukauden 29 päivänä lähetti valmisteluvaliokunta asian, mikäli koski kotietsintäoikeuden hankkimista, poliisimestarille.
94)	Kesäk. 19.	Työnvälitystoimiston johtokunnan ehdotus naispuolisen apulaisen asettamisesta toimistoon ynnä rahatoimikamarin lausunto.	
95)	Kesäk. 20.	Holhouslautakunnan esitys sihteerinsä palkkauksen ja lautakunnan vahtimestarintehtäviä varten olevan määrärahan korottamisesta.	Kesäkuun 20 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
<i>Valtion viranomaiset.</i>			
96)	Toukok. 12.	Opetusministeriön esitys tontin luovuttamisesta rakennuksen teettämiseksi uudelle yliopistoon johtavalle valtion suomenkieliselle poikakoululle ynnä tonttien varaamisesta sekä suomen-	Toukokuun 14 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

		että ruotsinkieliselle poikakoululle.	
97)	Kesäk. 13.	Rautatiehallituksen kirjelmä ehdotuksineen Malmin aseman ja ratapihan uudestaan rakentamiseksi.	Kesäkuun 13 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
<i>Kaupunginvaltuustossa tehdyt ehdotukset.</i>			
98)	Toukok. 13.	Käsiteltäessä rahatoimikamarin ilmoitusta, ettei kunnallista rakennustoimintaa varten toivottua kuoleuslainaa ollut myönnetty, annettiin rahatoimikamarin tehtäväksi esittää ehdotus varojen osoittamisesta vajauksen täyttämiseen.	Kesäkuun 4 päivänä 1925 rahatoimikamari ilmoitti antavansa lausunnon talousarvioehdotuksensa yhteydessä.
99)	Kesäk. 3.	Valmisteluvaliokunnan ilmoitus kaupungin 1924 vuoden tilien tarkastuksesta.	Kesäkuun 3 päivänä 1925 lykättiin kokous, mikäli koskee kysymystä 1924 ^{vuoden} tilinpäätöksen hyväksymisestä ja tilinpäästön myöntämisestä, ajankohtaan, jonka valmisteluvaliokunta määrää tilintarkastuskertomuksen saavuttua.
<i>Yksityisten henkilöiden ja yhdistysten anomukset ja ehdotukset.</i>			
100)	Tammik. 28.	N. Salosen, K. V. Hedmanin y. m:n anomus talonisännöitsijän määräyksen muuttamisesta, minkä johdosta osa isohkoja koleraparakkien vuokraperheitä tulisi siirrettäväksi Suvilahden kasarmiin ja koleraparakeissa siten vapaiksi tulevat huoneet luovutettaisiin Suvilahden kasarmissa nykyään asuville pienemmille perheille.	Tammikuun 28 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin. Helmikuun alussa 1925 muutti kolme perhettä koleraparakeista Suvilahden kasarmiin ja koleraparakeissa olevat vapaat huoneet luovutettiin Suvilahden kasarmissa olleille vuokralaisille.
101)	Helmik. 2.	Erinäisten kioskikauppiaiden anomus, että muutettaisiin Kaupunginvaltuuston toukokuun 30 päivänä 1923 tekemää päätöstä kioskien aukioloajasta.	Helmikuun 2 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka seuraavan maaliskuun 4 päivänä antoi lausunnon, minkä jälkeen asia saman kuukauden 18 päivänä palautettiin rahatoimikamariin, joka seuraavan kesäkuun

			4 päivänä antoi uuden lausunnon (<i>Pain. asiakirj. n:o 20 vuodelta 1925</i>). Kesäkuun 8 päivänä saapui täydentävä kirjelmä rahatoimikamarista.
102)	Helmik. 18.	Helsingin Naisvoimistelijain yhdistyksen anomus vuotuisen avustuksen myöntämisestä yhdistyksen rakennusyritykselle.	Helmikuun 19 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
103)	Maalisk. 6.	Erinäisten talonomistajain y. m:n ehdotus uusien nimien hyväksymisestä I, II, III, IV ja V linjalle.	Maaliskuun 6 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
104)	Maalisk. 14.	Helsingin seurakuntain lisättyjen kirkkovaltuutettujen anomus, että kortteli n:o 488 täysin omistusoikeuksin luovutettaisiin Helsingin evankelisluterilaisille seurakunnille yhdistetyn kirkko- ja seurakuntarakennuksen sekä muiden seurakuntain tarvitsemain rakennusten teettämiseksi.	Maaliskuun 14 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
105)	Toukok. 14.	Helsingin Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen ja Svenska Kristliga Föreningens av Unga Män nimisen yhdistyksen yhteinen anomus avustuksen myöntämisestä K. F. U. M:n maailmankongressin toimeenpanemiseksi vuonna 1926.	Toukokuun 14 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin, joka seuraavan kesäkuun 5 päivänä antoi lausunnon.
106)	Toukok. 14.	Helsingin kaupungin virkamiesten yhdistyksen hallituksen anomus, että hankittaisiin laajennettua sairausapua kaupungin viranpitäjille sekä maksettaisiin hautausapua viranpitäjain kuollessa.	Kesäkuun 11 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
107)	Toukok. 20.	A. B. Rudolf Hamfeldt O. Y:n y. m:n anomus erinäisten Sör-	Toukokuun 20 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

		näsin satamassa vallitsevain epäkohtain poistamisesta.	
108)	Toukok. 22.	Helsingin Ampujapiirin anomus apurahan saamisesta Pohjoismaiden Ampujaliiton Helsingissä elokuussa 1925 pidettäville kilpailuille.	Toukokuun 22 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
109)	Toukok. 27.	Sörnäisten työväen näyttämön takuuyhdistyksen apurahan-anomus.	Toukokuun 27 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
110)	Toukok. 29.	Filosofiantohtori Aarne Laitakarin y. m. anomus, että Boxbackan huvilayhdyskunta yhdistettäisiin Helsingin kaupunkiin.	Toukokuun 30 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
111)	Kesäk. 3.	Maitopisara-yhdistyksen puheenjohtajan anomus, että muutettaisiin Kaupunginvaltuuston yhdistykselle myöntämän avustuksen nauttimisehtoja.	Kesäkuun 3 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
112)	Kesäk. 5.	Toimittajanleski Selma Valbäckin anomus vuotuisen avustuksen saamisesta.	Kesäkuun 5 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
113)	Kesäk. 17.	Suomen Kaupunkiliiton esitys kaupunkien omaisuuden arvioinnista.	Kesäkuun 17 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.
114)	Kesäk. 18.	Osakeyhtiö Pallokentän anomus yhtiölle vuokratun alueen laajentamisesta.	Kesäkuun 18 päivänä 1925 lähetti valmisteluvaliokunta asian rahatoimikamariin.

Helsingin Kaupunginvaltuuston kansliassa, kesäkuun 30 päivänä 1925.

Einar Cavonius.

Selonteko tilapäisten valiokuntain ja komiteain toiminnasta työvuonna 1924—25.

1924 vuoden jälkipuolen alussa oli 13 tilapäistä valiokuntaa ja komiteaa, jotka eivät olleet lopettaneet toimintaansa. 1924 vuoden jälki- ja 1925 vuoden alku-puoliskolla tuli lisäksi 7 uutta valiokuntaa ja komiteaa. Tilapäisten valiokuntain ja komiteain luku puheenalaisena työvuonna oli siis 20.

1924 vuoden jälkipuolen alussa jäljellä olevat valiokunnat ja komiteat (n:ot 1—13) olivat seuraavat:

1) Suunnitellun työväenopistotalon tonttikysymystä käsittelemään touko-kuun 11 päivänä 1915 asetettu valiokunta, johon kuuluivat herrat V. v. Wright, O. Tarjanne, J. J. Sederholm, A. Listo ja E. Hornborg.

Kaupunginvaltuusto peruutti valiokunnan tehtävän syyskuun 24 päivänä 1924.

2) Kaupungin viemäriolojen järjestämistä varten Kaupunginvaltuuston syys-kuun 21 päivänä 1915 tekemän päätöksen johdosta asetettu komitea, johon valittiin herrat O. Aschan, I. Lindfors, J. Castrén, G. Idström, O. von Hellens, B. Geitlin ja G. K. Bergman. Joulukuun 7 päivänä 1917 vapautettiin herra Castrén mainitun komitean jäsenyydestä. Sihteeri: kanslianjohtaja J. W. Andersin.

Komitean mietintö (*Pain. asiakirj. n:o 4 vuodelta 1924*), joka on päivätty toukokuun 28:ntena 1923, saapui lokakuun 25 päivänä 1924 ja lähetettiin samana päivänä lausunnon saamiseksi rahatoimikamariin.

3) Kaupungintalokysymystä edelleen valmistelevaan maaliskuun 8 päivänä 1920 asetettu komitea, johon kuuluivat herrat A. Norrmén, B. Haarala, O. Tarjanne, J. Ailio, J. Castrén, H. A. Haahti ja H. Lindberg.

Kaupunginvaltuusto peruutti komitean tehtävän syyskuun 24 päivänä 1924 ja päätti silloin antaa kaupungintalokysymyksen valmistelun toimeksi uudelle komitealle (ks. alemmaa n:o 14).

4) Valiokunta, jonka on selvitetävä kysymys kaupungin kulkulaitosten parantamisesta huomioon ottamalla talvilaivaliikennekin. Valiokunta asetettiin maaliskuun 8 päivänä 1920, ja kuuluvat siihen herrat I. Lindfors, K. A. Paloheimo, V. Voionmaa, V. Tanner ja H. Ramsay.

Valiokunta antoi toukokuun 24 päivänä 1925 mietinnön aiotun Helsingin—Satakunnan radan merkityksestä Helsingin kaupungille (*Pain. asiakirj. n:o 17 vuodelta 1925*).

5) Kysymystä rajakkaisten alueiden liittämisestä Helsingin kaupunkiin valmistelevaan kesäkuun 1 päivänä 1920 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat K. A. Moring, T. Malinen, Y. Harvia, R. Itkonen ja T. Uski. Syyskuun 24 päivänä 1924 vapautettiin herra Moring komitean jäsenyydestä ja siihen valittiin hänen sijaansa herra G. Norrmén. Sihteeri: hovioikeudenviskaali T. Malinen.

Komitea antanee mietinnön lähiaikoina.

6) Kaupunginvaltuuston päätöstä vapausmuistomerkin pystyttämisestä Helsinkiin toteuttamaan kesäkuun 1 päivänä 1920 asetettu komitea, johon kuuluvat herrat O. Tarjanne, H. Lindberg, A. Grönberg, E. Suolahti ja F. Langenskiöld.

Komitea päätti huhtikuun 5 päivänä 1922 lykätä rahankeräyksen tätä tarkoitusta varten edullisempaan aikaan eikä sen jälkeen ole kokoontunut.

7) Kaupunkien tapaturmavakuutusyhdistyksen perustamiskysymystä käsittelemään tammikuun 12 päivänä 1921 asetettu valiokunta, johon kuuluvat herrat Y. Harvia, K. A. Paloheimo, M. Paasivuori, H. Aminoff ja A. Airisto.

Valiokunta keskeytti keväällä 1921 työnsä odotellakseen valtioneuvoston asettaman komitean ehdotusta muutoksiksi työntekijäin tapaturmavakuutuksesta voimassa olevaan lainsäädäntöön ja ilmoitti tästä Kaupunginvaltuuston kokouksessa maaliskuun 23 päivänä s. v. Sen jälkeen valiokunta ei ole kokoontunut.

8) Valmisteluvaliokunnan marraskuun 24 päivänä 1921 valitsevat asiantuntijat herrat K. Rein ja H. Dalström, jotka saivat tehtäväkseen laatia ehdotukset erinäisiksi johto- ja ohjesäännöiksi.

Asiantuntijat saivat kesäkuun 11 päivänä 1925 valmisteluvaliokunnalta toimeksi tarkastaa ammattiopetuslaitosten keskusjohtokunnan laatimat ehdotukset Helsingin kaupungin ammattiopetuslaitosten johtokunnan ohjesäännöksi sekä mainittujen laitosten tarkastajain, yleisen ammattikoulun, poikain valmistavan ammattikoulun, tyttöjen valmistavan ammattikoulun ja kirjaltajakoulun johtosäännöiksi. Työtä ei suoritettu loppuun työvuoden kuluessa.

9) Kaupunginvaltuuston lokakuun 18 päivänä 1922 tekemän päätöksen mukaisesti uutta verotusvalmistelukunnan ohjesääntöä laatimaan asetettu komitea, johon kuuluvat herrat I. Lindfors, R. Itkonen, Y. Harvia, A. Castrén ja E. E. Eneberg.

Komitea on keskeyttänyt työnsä odotellessaan eräitä verojen kannantaa koskevia aloitteita valtiolaitoksen ja rahatoimikamarin taholta.

10) Katu- ja liikenteenjärjestelykysymyksiä kaupungin alueella valmistelemaan Kaupunginvaltuuston toukokuun 2 päivänä 1923 tekemän päätöksen mukaisesti asetettu komitea, johon kuuluvat herrat E. von Frenckell, J. von Haartman, A. Aalto, K. Soinio, J. W. Andersin, G. Lindqvist, G. Idström, H. Lindell ja H. Andersin.

Komitea teki seuraavat esitykset: 1) Kaupunginvaltuustolle syyskuun 16 päivänä 1924 Sauna- ja Vuorimieskadun kulmauksessa olevan kadun järjestelystä, 2) Kaupunginvaltuustolle huhtikuun 29 päivänä 1925 Keskusosuusliike Hankkijan talon edustalla olevan paikan järjestelystä, 3) rahatoimikamarille toukokuun 29 päivänä 1925 Kaivokadun jatkeen järjestelystä sekä 4) Kaupunginvaltuustolle samana päivänä Ylioppilastalontorilla olevain raidelaitteiden järjestelystä. Maistraattiin antoi komitea maaliskuun 26 päivänä 1925 laatimansa ehdotuksen Helsingin kaupungissa ammattimaisesti harjoitetun autobussiliikenteen ohjesäännöksi. Sitä paitsi on komitea osin rahatoimikamariin, osin maistraattiin antanut 46 lausuntoa liikenneasioista. Näistä koski 32 hakemuksia luvan saamisesta autobussiliikenteen harjoittamiseen kaupungin ja ympäröivän maaseudun välillä; muista mainittakoon tässä seuraavat: 1) elokuun 4 päivänä 1924 maanviljelysneuvos W. Ramsayn tekemä anomus saada lupa autobussiliikenteen harjoittamiseen kaupungissa, 2) marraskuun 10 päivänä 1924 kiellostä ilmarenkailla varustetuille ja enemmän kuin 2,5 tonnia painaville kuorma-autoille kulkea erällä kaduilla ja teillä, 3) tammikuun 3 päivänä 1925 Raitiotie- ja omnibusbusekeyhtiön esityksestä saada oikeus Erottajatorille asettaa raitiotiesilmukka ynnä siitä pitkin E. Esplanadikatua kulkeva pistoraide, 4) samana päivänä saman yhtiön esityksestä, että hyväksyttäisiin Hämeenkadulta pitkin Toista linjaa diakonissalaitoksen viereiselle Alppikadulle menevän raitio-

tiesilmukan piirustukset, 5) huhtikuun 16 päivänä 1925 Sörnäsän raitiotielinjan poikki Itäisen viertotien kohdalla menevän suunnitellun kadunylimenosillan leveydestä, 6) samana päivänä mahdollisuudesta kokonaan vapauttaa Aleksanterinkatu raitiotieliikenteestä, 7) toukokuun 6 päivänä 1925 voimassa olevan autotaksan muutoksista, 8) samana päivänä raitiotien rakentamisesta Käpylän esikaupunkiin, 9) toukokuun 29 päivänä 1925 jalkakäytävien laajentamisesta ja raitiotieraitteiden muuttamisesta osalla Itäistä viertotietä sekä 10) samana päivänä taulujen asettamisesta yleisölle tarkoitettuine, liikennettä koskevine ohjeineen.

11) Greijuksen n. s. keskussairaala-alueen käyttöohjelmaa laativa komitea, joka asetettiin Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan syyskuun 12 päivästä 1923 ja johon kuuluvat herrat F. Langenskiöld, F. Hisinger, K. Hård af Segerstad, G. Palander, H. Ryömä ja G. Taucher.

Oheen pannen tuberkulosisairaallalle varatulle alueelle teetettävien kahden sairaalapaviljongin sekä asuin- ja poliklinikkarakennuksen luonnospiirustukset, antoi komitea syyskuun 10 päivänä 1924 Kaupunginvaltuustolle kolmannen mietintönsä (ks. s. v. marraskuun 26 päivän esityslistaa), joka päättyi esitykseen, että kaupungin 1925 vuoden menosäännössä aluksi myönnettäisiin 12,000,000 mk mainittujen rakennusten teettämiseen. Seuraavan marraskuun 26 päivänä pitämässään kokouksessa Kaupunginvaltuusto myöntyi tähän esitykseen, kuitenkin siten ettei määrärahaa saisi käyttää, ennenkuin Valtuusto on hyväksynyt rakennusten pääpiirustukset ynnä kustannusarviot ja että määrärahalla myös kustannettaisiin viemäri- ja vesijohtoja 726,000 markan määrään asti, mutta palautti muuten asian komiteaan, joka sai tehtäväkseen Valtuustolle antaa rakennusten tarkistettut luonnospiirustukset. Tämän johdosta ja Kaupunginvaltuuston edelleen maaliskuun 4 päivänä 1925 päätettyä, että sairaalan asuin- ja poliklinikkarakennuksessa varattaisiin tilaa myös kaupungin sairaanhoitajatarkoululle ja rakennus sentähden teetettäisiin viisikerroksinen, josta asiasta komitea oli helmikuun 9 päivänä s. v. antanut lausunnon rahatoimikamarille, antoi komitea huhtikuun 4 päivänä 1925 Valtuustolle mietintönsä n:o 4 (*Pain. asiakirj. n:o 10*) ynnä uudet, sairaalapaviljonkeihin nähden kolmin vaihtoehdoin laaditut puheenalaisten rakennusten luonnospiirustukset, anoen valtuutta panna nämä piirustukset, paviljonkeihin nähden vaihtopuolisen ehdotuksen A, pääpiirustusten laadinnan ynnä kustannusarvioiden pohjaksi. Kokouksessaan kesäkuun 17 päivänä s. v. myöntyi Kaupunginvaltuusto tähän ehdotukseen asuin- ja poliklinikkarakennukseen nähden, mutta hyväksyi sairaalapaviljonkeihin nähden vaihtopuolisen ehdotuksen B, kuitenkin oikeuttaen komitean vähentämään useammille potilaille tarkoitettujen sairashuoneiden ja vastaavassa määrässä lisäämään harvalukuisemmille potilaille tarkoitettujen huoneiden lukua. Muuten on komitea Kaupunginvaltuustolle antanut seuraavat esitykset: 1) syyskuun 13 päivänä 1924 anomuksen 60,000 markan määrärahan myöntämisestä keskus- ja tuberkulosisairaalan lämmitys- ja voimalaitosten suunnitelman laatimiseksi, 2) toukokuun 19 päivänä 1925 anomuksen komitean valtuuttamisesta valitsemaan se tuberkulosisairaalan lämmityskeskuslaitteen suunnitelma, mikä pantaisiin sairaalan pääpiirustusten pohjaksi, sekä 3) kesäkuun 29 päivänä s. v. anomuksen toimenpiteistä tuberkulosisairaalan ylläkäärinviran täyttämiseksi. — Rahatoimikamarille teki komitea helmikuun 25 päivänä 1925 esityksen toimenpiteisiin ryhtymisestä kahden vuokrasopimuksen irtisanomisesta, jotta kävisi mahdolliseksi tehdä tie Läntiseltä viertotieltä tuberkulosisairaalaan, sekä kesäkuun 18 päivänä s. v. ehdotuksen edellä mainitun lämmityskeskuksen sijoittamisesta.

12) Kysymystä Z. Topeliuksen muistopatsaan paikan valinnasta valmistelevalle komitea, joka asetettiin Kaupunginvaltuuston lokakuun 3 päivänä 1923 tekemän päätöksen mukaan ja johon kuuluivat herrat L. Ehrnrooth, S. Ivalo, K. F. Hellgren, E. Meinander, G. Castrén, J. S. Sirén ja V. Jansson.

Kaupunginvaltuusto pani kesäkuun 11 päivänä 1924 pöydälle komitean mietinnön (*Pain. asiakirj. n:o 11 vuodelta 1924*), joka oli annettu saman vuoden toukokuun 31 päivänä, käsiteltäväksi seuraavana syksynä. Asia käsiteltiin lopullisesti Valtuuston kokouksessa seuraavan syyskuun 10 päivänä.

13) Kysymystä kaupungin kansakoulujen terveydenhoidon uudestaan järjestämisestä valmistelevalle komitea, joka asetettiin Kaupunginvaltuuston helmikuun 27 päivänä 1924 tekemän päätöksen mukaan ja johon kuuluvat herrat H. Sundelius, H. Ryömä, K. A. Widenius, F. Hisinger, R. Sievers, E. Alho ja R. Liukonen.

Komitea päätti maaliskuun 31 päivänä 1924 lykätä kokouksensa seuraavaan syksyyn odotellessa sen opintomatkan tuloksia, jonka sen jäsen, ensimmäinen kaupunginlääkäri Hisinger kesän aikana tekisi ulkomaille. Toukokuun 9 päivänä 1925 teki komitea Kaupunginvaltuustolle esityksen kaupungin kansakouluihin asetettujen kouluhoitajattaren siirtämisestä vakinaiselle palkkasäännölle ja lisäksi yhden kouluhoitajattaren asettamisesta ruotsinkielisiin kansakouluihin, joka esitys on lähetetty rahatoimikamariini. Komitean työt jatkuvat.

Työvuonna 1924—25 asetetut valiokunnat ja komiteat (n:ot 14—20) olivat seuraavat:

14) Komitea kaupungintalon rakennuskysymyksen valmistelua varten, joka asetettiin syyskuun 24 päivänä 1924 ja johon kuuluvat herrat L. Ehrnrooth, A. Castrén, K. A. Paloheimo, H. Lindberg, A. E. Leino ja H. Moisio.

Komitea antoi joulukuun 18 päivänä 1924 talousarviovaliokunnalle lausunnon rahatoimikamarin esityksestä lisätyn huoneistotilan aikaansaamisesta kaupungin virastoille. Kun komitea sattuneesta syystä ei ole voinut ottaa käsiteltäväksi kysymystä kaupungintalon sijoittamisesta, on komitea muuten ryhtynyt ainoastaan valmistaviin toimenpiteisiin asiassa.

15) Kaupungin viranpitäjille ja työntekijöille voimassa olevan palkkausjärjestelmän muuttamiskysymystä valmistelevalle valtuuskunta, jonka valmisteluvaliokunta asetti marraskuun 20 päivänä 1924 ja johon kuuluivat herrat H. Ramsay, J. A. Levonius ja A. E. Leino.

Valtuuskunta antoi joulukuun 9 päivänä samana vuonna valmisteluvaliokunnalle ehdotuksensa puheena olevista muutoksista, joka ehdotus oli valiokunnan asiasta tekemän ehdotuksen pohjana (ks. esityslistaa saman kuukauden 17 päivästä).

16) Kysymystä yleishyödyllisten yritysten ja laitosten avustusmäärärahan jakamisesta vuonna 1925 valmistelevalle valiokunta, joka asetettiin tammikuun 7 päivänä 1925 ja johon kuuluivat herrat E. Meinander, K. V. Hurmerinta, K. A. Ahlfors ja E. Nuru sekä neiti M. Sillanpää.

Valiokunta antoi toukokuun 4 päivänä 1925 mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 4 vuodelta 1925*), jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli saman kuukauden 13 päivänä.

17) Kysymystä kunnan kirjapainon ynnä kirjansitomom perustamisesta valmistelevalle komitea, joka asetettiin Kaupunginvaltuuston helmikuun 4 päivänä 1925 tekemän päätöksen mukaan ja johon kuuluivat herrat A. V. Nylander, K. F. Hellgren ja K. A. Widenius.

Komitea antoi toukokuun 28 päivänä 1925 mietintönsä (*Pain. asiakirj. n:o 14 vuodelta 1925*), jonka Kaupunginvaltuusto käsitteli seuraavan kesäkuun 3 päivänä.

18) Komitea, joka on asetettu laatimaan ehdotuksia kaupungin sairaalain ohjesäännöksi ja sairaalain säännöksi sekä tarkastamaan ehdotuksia sairaalain tiliviraston ja sairaanhoitajatarkoulun johtosäännöiksi. Komitea asetettiin maaliskuun 18 päivänä 1925, jolloin siihen valittiin herrat G. R. Idman, A. Tollet, A. Tulenheimo, H. Ryömä ja A. Patokoski. Huhtikuun 8 päivänä samana vuonna vapautettiin herra Tulenheimo komitean jäsenyydestä ja siihen valittiin hänen sijaansa herra J. Lundson. Seuraavan toukokuun 13 päivänä vapautettiin herra Patokoski komitean jäsenyydestä ja hänen sijaansa tuli rouva F. Pietikäinen.

Komitean työt jatkuvat ja annettaneen sen mietintö ensi syksynä.

19) Rautatienasemaan rajoittuvalle kaupunginalueelle laadittavan kaupunginasemakaavan työtä johtamaan Kaupunginvaltuuston huhtikuun 29 päivänä 1925 tekemän päätöksen mukaisesti asetettu komitea, johon kuuluvat herrat L. Ehrnrooth, K. A. Paloheimo, H. Lindberg, A. E. Leino, J. E. Aalto ja A. Grunér.

Komitea on aloittanut työnsä.

20) Komitea, joka valmistelee kysymystä opetuskurssien järjestämisestä kotiterveydenhoidossa ja kotitaloudenhoidossa ja joka asetettiin Kaupunginvaltuuston kesäkuun 17 päivänä 1925 tekemän päätöksen mukaisesti. Valtuusto puolestaan valitsi komiteaan rouvat H. Gebhardin ja L. Saarikiven; muita kolmea komitean jäsentä ei vielä ole valittu.

Komitea ei ole toistaiseksi kokoontunut.

Edellä mainituista valiokunnista ja komiteoista lakkasivat työvuoden kuluessa n:ot 1, 3, 12 ja 15—17. Muut eli n:ot 2, 4—11, 13, 14 ja 18—20 ovat jäljellä.

Helsingin Kaupunginvaltuuston kansliassa, kesäkuun 30 päivänä 1925.

Harald Dalström.

Lausuntoja Helsingin kaupungin henkikirjoituksen ja veronkannantatoiminnan uudestijärjestämisen perusteita koskevan komiteanmietinnön johdosta.

HELSINGIN KAUPUNGIN

MAISTRAATTI.

*Helsinki,
syyskuun 12 p:nä 1925.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1,843.

Maistraatille toukokuun 4 päivänä 1925 osoittamassaan kirjelmässä N:o 388 on Rahatoimikamari lähettänyt henkikirjoituksen ja veronkantolaitoksen uudelleenjärjestelyn perusteita koskevan komiteamietinnön oman sen johdosta antamansa lausunnon ohella, jotapaitsi Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta lähetteellä saman kuun 7 päivästä on pyytänyt Maistraatin lausuntoa saman ehdotuksen johdosta.

Tämän johdosta on Maistraatilla kunnia esiintuoda seuraavaa:

Mitä ensin ehdotuksessa esitettyjen uudistusten muodolliseen eli oikeudelliseen puoleen tulee, ei Maistraatin mielestä ole mitään laillista estettä olemassa ehdotuksen tarkoittaman uudelleen järjestelyn toteuttamiseksi siinä järjestyksessä ja sillä tavalla kuin siinä on ehdotettu.

Koskien ehdotuksen asiallista sisältöä pitää Maistraatti luultavana että suunnitellun uudistuksen kautta voitane odottaa monessa suhteessa parempaa asiaintilaa, kuin nykyään vallitseva, vaikkakaan Maistraatti ei ole voinut asettua yhtä optimistiselle kannalle kuin Komitea.

Samoin kuin mietinnöstä selviää, on myöskin Maistraatti katsonut uudistuksen onnellisen toteuttamisen varmimmaksi perustaksi hyvinjärjestetyn henkikirjoituksen. Tarkat luettelot kaupungin asukkaista ja heidän osoitteistaan hankitut mahdollisimman myöhäiset tiedot on aivan varmasti kaikkein tärkeintä sekä veronkantoon ja rikosasiain täytäntöönpanoon että mahdollisimman virheettömien vaaliluetteloiden laatimiseen nähden.

Maistraatin mielestä on aivan välttämätöntä asettaa tarpeellinen määrä kontrollöörejä, joille uskottaisiin jätettyjen henki-ilmoitusten koko vuoden jatkuva silmälläpito ja oikaiseminen. On itsestään selvää, että näiden kontrollöörien

toiminta alussa kohtaa monia vaikeuksia, huomioonottaen sen vastahakoisuuden säännöstelyä ja yhteiskunnallista järjestystä kohtaan, joka on ominainen osalle kaupunkimme asujamia, mutta tyynen ja varman sekä johdonmukaisen esiintymisen kautta pitäisi yleisön meilläkin tottua tähän välttämättömään silmälläpitoon.

Maistraatti on varsin hyvin voinut ymmärtää, että Komitea ehdotuksessaan ei ole ryhtynyt uudistamaan myöskin verollepanoa, mutta tässäkin on olemassa monta asianhaaraa, jotka osaltaan antavat aihetta niihin peloittavan suuriin poistoihin maksettaviksi pannuista veromääristä, jotka vuosittain ovat tehtävät.

Muutamia esimerkkejä mainittakoon tässä. Usein esiintyvä epäkohta on m. m. taksoitus henkiluettelossa ilmoitetun ammatin tai toimen mukaan. Laadittujen tariffien mukaan oletetaan määrättyillä elinkeinonharjoittajilla, toimenhaltijoilla tai määrätynlaisilla työläisillä olevan määrätty vähin vuositulo. Seurauksena on se, että tulojaan ilmoittamattomille henkilöille pannaan vero tarffiin merkityn määrän mukaan rangaistusverotuksen ohella ja henkilöille, jotka ovat ilmoittaneet alle tariffissa merkityn vähimmän summan, pannaan lisätty veroluku, ilman että kummassakaan tapauksessa on tilaisuutta saada varmuutta siitä, että mitään mahdollisuutta veronmaksukykyyn on olemassa. Maistraatti on vakuutettu että suurta määrää siten syntyneitä veroäyreyä ei koskaan voida suorittaa.

Millä tavalla toinen asiain järjestys tässä olisi saatava aikaan, on vaikea sanoa, mutta uudistusta tässä suhteessa ei näytä voitavan jättää tekemättä. Kenties voisi tällöinkin tarpeellinen määrä kontrollöörejä tehokkaasti vaikuttaa paremman tuloksen aikaansaamiseksi.

Minkään ei pitäisi estää näiden toimenhaltijain samoin kuin henkikirjoitusta silmällä pitävien kontrollöörien käyttämistä samalla verolippujen jakoa varten.

Tarkastaessaan komiteamietintöä ja Rahatoimikamarin sen johdosta antamaa lausuntoa on Maistraatti tosin löytänyt syytä erinäisiin muistutuksiin, mutta koska asia nykyisessä vaiheessaan ainoastaan koskee uudestijärjestelyn periaatteita, voinee kysymys eri toimenhaltijain nimistä ja muut yksityiskohdat jäädä siksi, kunnes ehdotetut erikoisasetukset valmistetaan.

Kuitenkin on Maistraatilla jo nyt syytä esittää erinäisiä asiallisia muistutuksia:

Siten mainitaan mietinnössä että laatimalla henkilökohtainen korttirekisteri voitaisiin olla ilman henkiluetteloa. Tämä ei tietenkään voi tulla kysymykseen, vaan tulee henkiluettelo kuten tähänkin asti olemaan vaaliluetteloiden välttämättömänä pohjana.

Rahatoimikamari näyttää olevan sitä mieltä, että henkikirjoittajan toimi pitäisi voida yhdistää veronkantolaitoksen päällikön toimeen. Maistraatin mielestä vaativat kuitenkin molemmat nämä toimet yhden henkilön koko työajan.

Vähentääkseen jossain määrin Komitean mainitsemia uudelleenjärjestelyn toteuttamisen aiheuttamia menoja, jotka Komitea aivan varmasti on arvioinut

liian alhaisiksi, ei Maistraatti ole pitänyt välttämättömänä, että piirijako toimitetaan niin hajoittavassa muodossa kuin Komitea on ehdottanut, vaan on pitänyt koko veronkantolaitoksen sijoittamista yhteen huoneistoon täysin tarkoituksenmukaisena, jolloin tietenkin kaupungin jakaminen piireihin itse veronkantolaitoksessa voitaisiin toteuttaa samassa laajuudessa, kuin Komitea on ehdottanut.

Jättäen esilläolevan asian Herrojen Kaupunginvaltuusmiesten harkittavaksi ja ratkaistavaksi oheenliittää Maistraatti ulosottolaitoksen tarkastajan, toisen kaupunginvoudin ja verotusvalmistelukunnan asiassa antamat lausunnot.

Maistraatin puolesta:

Edv. Gottleben.

Edv. Öhrnberg.

Ulosottolaitoksen tarkastajan lausunto.

Maistraatille.

Sen johdosta, että minulta on pyydetty lausuntoa verotusvalmistelua, henkikirjoitusta ja veronkannantalaitosta koskevasta rahatoimikamarin esityksestä, saan täten lausua seuraavaa:

Ei kukaan voine kieltää, että näissä toimissa, jotka aikoinaan on sovellettu silloisten yksinkertaisempien olojen ja vaatimusten mukaisiksi, on usein toimeenpannuista uudistuksista huolimattakin puutteita, jotka vaativat niitä koskevien hallintoelimien nopeaa ja täydellistä uudisteluja järjestelyä siinä mielessä, että ne voisivat tyydyttää niitä tehtäviä ja lisääntyneitä vaatimuksia, joita nykyinen ja lähinnä seuraavien vuosikymmenien kehitys asettaa. Tässä ei sovi jättää huomaamatta sitä, että yhteiskunnan vastaista kehitystä silmälläpitäen laadittu, harkittu ja käytännöllinen uudistussuunnitelma kalliimmasta menoarviostaan huolimatta voi ajan pitkään osoittautua taloudellisemmaksi kuin hetken kannalta paljon halvempi suunnitelmaton järjestely, joka alituisen vaatii paikkaamista ja parantelua tuottamatta kuitenkaan muuta kuin jatkuvasti puutteellisen tuloksen. Tosin on säästäväisyyttä noudatettava, mutta puoliparannukset ovat harvoin taloudellisia.

Käsiteltävänä olevassa rahatoimikamarin ehdotuksessa, joka perustuu kysymyksen monivuotiseen tutkimukseen, esitetään vaikealle probleemille suurin piirtein katsoen onnistunut ratkaisu, jonka minun ymmärtääkseni pitäisi tyydyttää hyvinkin suuret vaatimukset sekä nykyhetkeä että lähintä tulevaisuutta silmälläpitäen.

Ehdotuksessa ei ole mielestäni huomauttamisen syytä paitsi eräistä toisarvoisemmista periaatteellisista kysymyksistä muuta kuin ehdotetun koneiston laajuudesta ja sen siitä johtuvasta suurista kustannuksista kysyvistä hoidosta. Ja kuitenkin on minulla pintapuolisen arvioinnin tuloksena se käsitys, että tuskin käytännössä voitaisiin noudattaa tehtyä ylimalkaista menoarviota ilman huomattavia lisämäärärahoja.

Seuraavassa koetan, hyvin tuntien lyhytaikaisen verokysymyksiä koskevan kokemukseni aiheuttamat puutteeni, esittää nykyisen käsitykseni rahatoimikamarin ehdotuksesta ja rohkenen samalla esiintuoda muutamia omia, asiaa koskevia täydennysehdotuksia.

Olen käsittänyt rahatoimikamarin ehdotuksen perustuvan seuraaviin periaatteisiin:

- I. *että Helsingin kaupunkia varten perustettaisiin kunnallinen veronkannantalaitos, jonka tehtävänä olisi verollepano (toistaiseksi vain kunnan), henkikirjoitus, veronkannanta (kunnan, valtion ja kirkon) sekä ulosottotoimin tapahtuva veronperintä (kunnan, valtion ja kirkon).*

Edelläesitetty ehdotuksen perusajatus on epäilemättä onnistunut sekä laajasti ja hyvin perusteltu.

Uuden viraston ja sen johtajan nimeksi sopisi mielestäni »verolaitos» ja »verojohtaja» paremmin kuin »veronkannantalaitos» ja »veronkannantalaitoksen johtaja». Olisi toivottavaa, että hallitus edelleenkin pitäisi valtion etujen mukaisena jatkaa läheistä yhteistyötä valtion verolautakunnan ja kaupungin verotusvalmistelukunnan välillä verolaitoksen virkahuoneistossa yhteisen johdon alaisena.

- II. *että valtio korvauksena siitä, että kunta ottaa suorittaakseen henkikirjoituksen, ottaa osaa veronkannantalaitoksen uudistamisesta ja ylläpidosta johtuviin kustannuksiin avustuksella, joka vastaa 50 % veronkannantalaitoksen tätä koskevasta menosäännöstä.*

Mielestäni on nykyisen henkikirjoituksen täydellistä uudistamista pääasiassa ehdotuksen mukaisessa muodossa pidettävä tavattoman merkityksellisenä. Siten luotaisiin luotettava henkilöuettelo sekä suuriakin vaatimuksia tyydyttävä Helsingin kaupungin osoiterekisteri (mahdollisesti väestörekisteri), mikä rekisteri huomattavasti voisi edistää ja helpottaa sekä verollepanoa ja veronkannantaa että verojen pakollista perintää. Jos rahatoimikamarin esityksen arveltaisiin olennaisilta kohdiltaan vielä kaipaavan selvittelyä ja uudistelua ja koko kysy-

myksen periaatteellisen ratkaisun viipyvän, toivon kuitenkin, että päätettäisiin luoda täydellinen ja aina luotettava osoiterekisteri (aakkosellinen korttiluettelo XIII kohdan mukaisesti), jotta viivyttelemättä voitaisiin alkaa ja kiireellisesti suorittaa loppuun tuo ehdotuksen erittäin tärkeän yksityiskohdan aiheuttama suuritöinen ja aikaavievä tehtävä. Se seikka, että valtion olisi otettava osaa kustannuksiin, on mielestäni täysin perusteltu.

III. että veronkannantalaitos toimisi osittain rahatoimikamarin, osittain maistraatin alaisena.

Jos valtion verolautakunnan johto uskottaisiin verolaitoksen veronkannant-osaston esimiehelle, saisi verolaitos kahden isäntänsä lisäksi vielä kolmannen (valtiovarainministeriön). Tämä laitoksen erikoisluonne, joka ei luultavasti kuitenkaan voine aiheuttaa mainittavampia haittoja, tulisi säilymään siksi kunnes nykyinen kunnallishallinto muutetaan ja Helsingin kaupunki ympäristöineen muodostetaan erikoiseksi käskynhaltijakunnaksi omine kaupunginhallituksineen. Tätä järjestelyä odottaessa voitaisiin ehkä yksinkertaisemmin ratkaista isäntäkysymys sillä tavoin, että kaupungin verolaitoksen johtajatoimet (verojohtajan ja hänen kolmen osastoesimiehensä) olisivat kunnallisia virkoja, joihin rahatoimikamari asettaisi ehdottamansa ja hallituksen (valtiovarainministeriön) ja maistraatin hyväksymät henkilöt.

IV. että veronkannantalaitoksen toiminta olisi jaettava keskuskonttorin ja kuuden eri paikkoihin kaupunkia sijoitetun piirikonttorin välillä.

Tästä tärkeästä kysymyksestä minun mielipiteeni poikkeaa täydellisesti rahatoimikamarin ehdotuksesta, sillä puollan virkahuoneistokysymykseen nähden keskitysperiaatetta ehdotuksentekijän esittämän hajoittamisperiaatteen sijasta. Kun on valittava, kummanko näistä periaatteista omaksuu, on minun mielestäni ratkaiseva merkitys sillä, miten vastataan seuraavaan kolmeen kysymykseen:

1) Voidaanko pääkaupunkimme pinta-alaa ja väestöä jo nyt tai lähimpinä vuosikymmeninä pitää niin suurena, että verolaitoksen virkahuoneiston hajoittamista nyt voidaan perustella? Mielestäni ei tähän ole edellytyksiä. Katsellessa Helsingin asemakarttaa huomaa heti, että kaupungin muoto, joka pääasiallisesti on riippunut maastosuhteista, on toistaiseksi synnyttänyt vain yhden selvän kaupan ja liikenteen keskuksen, nimittäin suhteellisen ahtaan alan lähinnä Esplanadi-, Aleksanterin- ja Heikinkatuja. Kaupungin muita osia voidaan melkein pitää kaupungin laitapuolina, joista melkein kaikki liikenne vilkkaana ja hyvin järjestettynä suuntautuu mainittuun keskukseen.

Joku ehkä huomauttaa, että hajoittamisen puolesta puhuu Käpylän kaukainen asema ja Kallio, joka on tiheästi asuttujen ja pääasiallisesti työväenluokan hallitsemien kaupunginosien maantieteellinen keskus. Kernaasti myönnettäköön, että Käpylä sijaitsee suhteellisen kaukana, mutta sen väestö on siksi harvalukuinen,

ettei se oikeuta seutua oman veropiirikonttorin saamiseen, jota on pidettävä kalina, hyödyltään epäiltävänä ylellisyytenä. En edes ole sitä mieltä, että se aika on tullut tai edes lähellä, jolloin todellinen tarve vaatisi omaa veropiirikonttoria Kallioon, vaikka voinkin kuvitella, että joskus tulevaisuudessa perustetaan kaupungin ensimmäinen veropiirikonttori Kallion seuduille.

2) Voidaanko otaksua, että henkilökohtainen yhteys verolaitoksen ja kaupungin veronmaksajien tai muiden kaupungin asukkaiden välillä jo nyt on tai lähimpinä vuosikymmeninä muodostuu niin vilkkaaksi, että ratkaistaessa verolaitoksen huoneistokysymystä on noudatettava hajoitusperiaatetta? Vastaan tähän kysymykseen kieltävästi. Veronmaksajilla voi olla verolaitokseen seuraavia asioita: a) tarkastamaan veroluetteloa, b) jättämään tarkastuslautakunnalle verovalituksia, c) korkeintaan neljä kertaa vuodessa kannanta-aikoina maksamaan veronsa tai d) kannanta-ajan loputtua suorittamaan verojäämänsä välttääkseen ikäviä ulosottoseuraamuksia. Ottaen huomioon hyvän kulkuyhteyden kaupungin keskuksessa sijaitsevaan verolaitokseen, ei näitä matkoja voitane pitää rasittavina, sitäkin vähemmän kun niiden lukumäärää melkoisesti voidaan vähentää. Tarkastusvaliokunnalle jätettävät valitukset ovat verrattain harvinaisia ja kaikkihan voivat käyttää tilaisuutta veromaksujensa suorittamiseen kannantapäivinä lähimpään yksityispankkiin tai säästöpankkiin (kohta XVI). Se väite, että talonomistajien tai heidän asiamiehensä olisi sangen usein pakko käydä ehkäpä hyvinkin etäällä sijaitsevassa verolaitoksessa jättämässä säädettyjä ilmoituksia talonkirjasta, ellei ole perustettu lähempänä olevia piirikonttoreja, kadottaa oleellimmalla merkityksensä, jos asiat järjestetään niin, että mainittuja tietoja maksuttomasti voidaan postissa lähettää verolaitokselle (kohta XI). Rohkenen epäillä sitä, oppisivatko verolaitoksen kuuteen piirikonttoriin jaetut virkamiehet helpommin tuntemaan piirinsä veronmaksajat ja säästysisikö piirin ulosottoapulaisilta tarpeettomia askeleita, hukkaan mennyttä aikaa ja raitiotiemaksuja hajoitusjärjestelmän avulla. Tuskinpa piirikonttoreissa työskentelevät virkamiehet tulisivat sen vilkkaampaan kosketukseen piirinsä veronmaksajain kanssa kuin suorittaessaan samoja tehtäviä keskustoimistossa (vertaa allaolevaa).

Ehkäpä verolaitokselle olisi joksikin hyödyksi, että ulosottoapulaiset veloitettaisiin asumaan kukin omassa piirissään, mutta herättäisi tällainen pakollinen määräys, joka huonosti soveltuu vallitsevaan asuntopulaan, varmasti helposti käsiteltävänä vastustusta jokaisen ulosottoapulaisen taholta. Tämä ei nimittäin ole piirinsä veronmaksajain keskuudessa mikään suosittu henkilö, päinvastoin, ja liikkueensa piirissään saa hän usein kuulla pistosanoja huudettavan jälkeensä. Monet näistä apulaisista ovat koetteeksi asettuneet asumaan työpiiriinsä, mutta tästä on aina ollut seurauksena, että kodin viihtyisyys ja rauha ovat hävinneet ja perheenjäsenten hermot ovat kärsineet, sillä kodin ovat enimmäkseen, usein maatamien aikaankin asti, täyttäneet neuvottelevat, tyytymättömät verovelvolliset. Siksi asuu ulosottoapulainen aina piirinsä ulkopuolella, usein kaukanakin siitä, oleskellen piirissään vain työtunteinaan.

Väitetään hajoitusperiaatetta puolustettaessa, että veronkannannan jako keskuskonttorin ja useiden piirikonttorien kesken voisi jossain määrin vähentää valitettua jononmuodostusta veronkannanta-aikoina. Tätä ei voida kieltää, mutta saman tuloksen voi varmastikin saavuttaa käytännöllisin järjestelyin verolaitoksen omissa ja mahdollisesti tarkoitusta varten samalla kertaa veronkannantaa varten käytetyissä muissa huoneistoissa.

3) Mitkä seikat puhuvat keskityksen, s. o. verolaitoksen toiminnan (ainakin toistaiseksi) yhteen työhuoneistoon keskittämisen puolesta? M. m. seuraavat seikat, jotka eivät kaipa selityksiä:

a) verolaitoksen menosääntö voisi tulla huomattavasti halvemmaksi sillä, että vuokra-, lämpö-, valo-, siivous- ja kalustokustannukset samoin kuin suhteellisesti harvalukuisemman virkamies- ja palveluskunnan palkkausmenot olisivat pienemmät;

b) johto tulisi huomattavasti helpommaksi;

c) toiminnasta voisi helpommin saada yleiskatsauksen ja sitä tarkastaa;

d) työn voisi järjestää yhtenäisemmäksi ja järjestelyn puutteet olisivat helpommin huomattavissa ja oikaistavissa;

e) henkilökunnan koko työkykyä voitaisiin paremmin käyttää ja sen lukumäärää vähentää sen johdosta, että liikenevää työvoimaa voitaisiin tarpeen tullen siirtää avuksi toiseen, tilapäisesti työllä liikakuormitettuun osastoon;

f) tarpeetonta kirjoittelua ja kaksoiskappaleiden laatimista vältettäisiin sekä

g) kesäviransijaisuudet ja ulosottoapulaisten päivystys olisi helpommin järjestettävissä.

Vastatessani ylläolevaan kolmeen kysymykseen luulen kyllin selvästi selittäneeni, miksikä ehdotus kaupungin eri osiin hajoitetuista piirikonttoreista ei minua nyt miellytä.

Sillä en kuitenkaan ole suinkaan tarkoittanut olevani sitä asiaa vastaan, että työ keskeisessä verolaitoksessa jaettaisiin piiriperiaatteen mukaisesti. Mielestäni on sellainen järjestely sekä hyvinharkittu että toivottava, mutta jätän kuitenkin tässä yhteydessä arvioimatta, olisiko juuri luku kuusi tässä tapauksessa sopivin jakaja. Käytännössä toteutettaisiin piiriperiaate siten, että samassa huoneistossa jaettaisiin työ piirittäin eri huoneisiin.

V. *että valtion, kunnan ja kirkon verot saatettaisiin suurempaan sopusointuun siten, että kaikki veronkannanta toimitettaisiin neljänä eri kannantakautena vuodessa, tapahtuen kolmena ensimmäisenä arkipäivänä elokuun, marraskuun, helmikuun ja toukokuun 15 ja 18 päivän välissä.*

VI. *että sekä valtion että kunnan veromäärät, neljään erään jaettuina, kannettaisiin yksi erä kummastakin kerrallaan kaikkina neljänä veronkannantakautena, sekä että jakamaton kirkollisvero kannettaisiin kolmantena kannantakautena helmikuussa, säädetyn jäämäinkannannan tapahtuessa neljäntenä kannantakautena toukokuussa.*

Nämä ehdotukset, jotka tietävät suuria huojennuksia verovelvollisille, miellyttävät minua suuresti.

VII. *että veronkannantalaitoksen kassan, kirjanpidon ja toiminnan tarkastus määrättäisiin kaupungin revisioonikonttorin tehtäväksi.*

Ehkäpä olisi sopivaa lisätä ehdotukseen se huomautus, että valtiolla ja maistraatilla on oikeus, jos ne sen hyväksi katsovat, ottaa osaa tarkastukseen sitä varten valitsemiensa luottamusmiesten kautta.

Verolaitoksen johto.

VIII. *että veronkannantalaitoksen johto kuuluisi sen kolmen osaston, 1) verollepano-osaston, 2) henkikirjoitus- ja veronkannantaosaston ja 3) verovoutiosaston esimiehille, mainitun toisen osaston esimiehen toimiessa virastopäällikkönä.*

Olen sitä mieltä, että verolaitoksen laaja koneisto ja sille uskottu monipuolinen, vaikea tehtävä epäilemättä vaativat, että laitoksen johtaja, verojohtaja, voi omistaa tarmonsä ja tarkkaavaisuutensa hajoittamatta laitoksen kaikkiin osastoihin, jotta verolaitoksen työn tulokset muodostuisivat hedelmällisiksi. Jos laitoksen johtajan työvoima ja huomiokyky käytetään ei vain koko laitoksen, vaan myöskin varmastikin paljon työtä antavan yhdistetyn henkikirjoitus- ja veronkannantaosaston henkilökohtaiseen johtoon, on hyvin epäiltävää millä menestyksellä koko laitoksen tai mainitun, jo yksin johtajansa jakamattoman työvoiman vaativan osaston johto tulisi suoritetuksi. Mielestäni olisi sentähden verolaitoksen johto uskottava verojohtajalle, jota laitoksen kolmen osaston esimiehet avustaisivat, toisen osaston esimiehen hoitaessa verojohtajan tehtäviä tämän ollessa estettynä.

Jos verojohtajan toimi hoidetaan oikein, muodostuu se koko laitoksen työläimäksi, sillä sen haltijan olisi, paitsi koko laitoksen johtoa, valvontaa ja tarkastusta edustettava laitosta ulospäin, hoidettava kirjeenvaihtoa rahatoimikamarin ja mahd. muidenkin virastojen kanssa, tehtävä aloitteita sellaisiin parannuksiin ja uusien periaatteiden toteuttamiseen laitoksen järjestelyssä, joista hänellä ei ole päätösoikeutta, koottava ja yhdisteltävä verolaitoksen tilastoaineisto, laadittava vuosikertomus, toimittava laitoksen johtokunnankokousten puheenjohtajana j. n. e. Jotta verojohtaja pystyisi taitavasti täyttämään kaikki nämä tehtävät, vaaditaan, että toimessa on tarmokas ja työkykyinen henkilö, jolla on suuri järjestelytaito sekä suuren liike- tai pankkiyrityksen pystyvältä johtajalta vaadittavat ominaisuudet. Lainopillinen sivistys ja kirjanpidon tuntemus ovat hänellä toivottavat, mutta niitä ei ehdottomasti ole vaadittava, sillä näitä taitoja tulee olla osastoesimiehellä. Luonnollisesti tulee verojohtajan kuten osastoesimiestenkin täydellisesti hallita kumpaakin kotimaista kieltä. Osastoesimiehet johtavat kukin osastoaan ja ottavat osaa koko verolaitoksen johtoon laitoksen johtokunnan jäsenenä.

Verollepano.

Koska ei rahatoimikamari ole esittänyt yksityiskohtaista selvittelyä verollepanon uudestijärjestelystä eikä myöskään ole laatinut ehdotusta verollepanon sovittamisesta uuteen verolaitokseen, jätän minäkin tämän kysymyksen käsittelemättä.

Henkikirjoitus.

- IX. *että kaupungin talonomistajat, isännöitsijät ja talouksien esimiehet velvoitetaan antamaan verolaitokselle tietoja, ensinmainitut talojen asukkaista pakolisten ja tarkasti pidettyjen talonkirjojen perusteella, viimeksimainitut vuokraamiensa huoneistojen asukkaihin nähden tapahtuneista muutoksista;*
- X. *että suurin sakoin rangaistaisiin IX kohdassa mainittujen velvollisuuksien laiminlyönnit;*
- XI. *että tiedonantorasiituksen helpottamiseksi järjestettäisiin niin, että edellämainitut ilmoitukset saisi lähettää verolaitoksen tarkoitusta varten vahvistamalla kaavakeilla maksuttomasti postissa.*

Mielestäni olisi sopivin jakaa ilmoittamisvelvollisuus siten, että vain talonomistaja (ei hänen isännöitsijänsä) vastaisi verolaitokselle talonkirjan virheellisyyskistä ja talon asukkaita koskevien muutosten ilmoittamisen laiminlyönneistä. Talon huoneistojenhaltijat (talousesimiehet) taas velvoitettaisiin ilmoittamaan talonomistajille huoneistojen asukkaat ja kaikki heidän keskuudessaan tapahtuneet muutokset. Verolaitoksen tarkastajilla ja muilla siihen valtuutetuilla olisi oikeus nähdä talonkirjat ja saada talonomistajilta, isännöitsijöiltä ja huoneistojen haltijoilta kaikki tarpeelliset tiedot talojen ja huoneistojen asukkaista.

Olisi toivottavaa, että tietoja verolaitoksen osoiteluetteloa varten (kohta XIII) jättäisi määrääjain myös kirkollishallinto (kuolleista, vihityistä ja mahd. myös syntyneistä), poliisilaitos (kaupungista ja kaupunkiin muuttaneista sekä nimenmuutoksista) sekä kaupungin työnantajat, joiden palveluksessa on vähintään viisi henkeä (työntekijöistä). Toivon samoin kuin rahatoimikamarikin, että voidaan saada postirahanvapaus verolaitoksen tulevaa ja menevää kirjeenvaihtoa varten.

- XII. *että veroliput (valtion ja kunnan), jotka tähän saakka on lähetetty postissa, vastedes kannettaisiin verovelvollisille kotiin, ja suorittaisivat tämän tehtävän verolaitoksen palveluskuntaan kuuluvat henkilöt, joiden avuksi voitaisiin tilapäisesti ottaa tähän tehtävään ylioppilaita, työttömiä konttoristeja y. m. s.*

Ehdotus on hyvä. Näennäisesti tuottaa tosin verolippujen jakelu verolaitoksen palveluskunnalle lisätyötä, mutta sen korvaa täydellisesti heidän vähentynyt

työnsä verovelvollisten etsimisessä, he kun sitten voivat käyttää uutta luotettavampaa osoiteluetteloa, sen sijaan että heidän tähän saakka on täytynyt turvautua noin kaksi vuotta vanhoihin useimmiten jo vanhentuneihin henkilöluetteloihin sekä poliisilaitoksen puutteellisen osoiterekisterin tietoihin. Sillä, että verolaitoksen palveluskuntaan kuuluvat henkilöt henkilökohtaisesti toimittavat verolippujen jaon, saadaan m. m. aikaisemmin kuin tähän saakka tieto kaupungista muuttaneista verovelvollisista, joten virka-apuasoiden käsittelyä voidaan jouduttaa. Samalla tarkastettaisiin ovatko talonmistajien jättämät tiedot oikeat ja täydennettäisiin ne, ja näistä tiedoistahan uuden osoiterekisterin hyöty ja luotettavuus riippuu. Tämä tarkastus ei mielestäni kuitenkaan vielä riitä, vaan olisi verolaitoksen otettava palvelukseensa tarpeellinen määrä erikoisia tarkastajia, joiden virkatehtäviin m. m. kuuluisi talonkirjojen luotettavuuden ja ilmoitusvelvollisten velvollisuuksien täyttämisen valvominen ynnä havaittujen laiminlyöntien aiheuttamiin toimenpiteisiin ryhtyminen.

XIII. että niiden tietojen pohjalla, jotka ovat hankitut edellä XI ja XII kohdassa mainitulla tavalla, järjestettäisiin veronkannantalaitoksen yhteyteen korttiluettelon muotoinen henkilörekisteri, jossa henkikirjoitetut luetteltaisiin sukunimensä mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Jokaisesta henkilökortista kirjoitettaisiin kaksi kappaletta, joista toinen säilytettäisiin laitoksen keskustoimistossa, toinen asianomaisessa piirikonttorissa.

Viitaten rahatoimikamarin mielipiteestä poikkeavaan käsitykseeni piirikonttorien järjestämiskysymyksestä (kohta IV), ehdottaisin, että osoitekorttien toinen kappale järjestettäisiin ehdotuksen mukaisesti aakkoselliseen nimiluetteloon, mutta toinen kappale asuinpaikan nojalla viimeistä tiedossa olevaa osoitetta noudattaen, siis kaupunginosan, korttelin, talon ja huoneiston mukaan. Mahdollisesti voitaisiin viimemainittua rekisteriä, joka m. m. helpottaisi henkilöluetteloiden valmistamista, sopivimmaksi havaitun piiri- jaon mukaisiin osiin jaettuna säilyttää verolaitoksen virkahuoneiston eri piirihuoneissa.

Nykyisen toisen kaupunginvoudinkonttorin ulosottoapulaisten yksimielisen mielipiteen mukaisesti olisi hyvin tärkeää merkitä työläisten ja muiden toisten työssä palvelevien henkilöiden osoitekortteihin tieto työpaikasta ja liikkeiden osoitekortteihin tieto omistajan nimestä ja osoitteesta. Heidän mielestään olisi myöskin toivottavaa, että verolippujen osoitteet sisältäisivät myöskin portaan ja huoneistonumeron.

Tässä yhteydessä puoltaisin perusteellisemmin harkittavaksi kysymystä siitä, eikö olisi syytä ottaa Helsingin kaupunkiin nähden täysi askel ja täydentää veronkannantalaitoksen kaupungissa henkikirjoissa olevan väestön käsittävää henkilörekisteriä niin, että se vastaisi täydellistä Helsingin väestörekisteriä. Luulen nimittäin, että se kustannuksien ja työn lisäys, jota sellainen kaukonäköinen rekisterin täydentäminen tulisi aiheuttamaan, olisi varsin vähäinen.

XIV. *että henkikirjoitus alkaisi tammikuun 1 päivänä kunakin vuonna asetuksessa lähemmin määrättyllä tavalla.*

Olen samaa mieltä kuin rahatoimikamarin valmisteluvaliokunta siinä, että joulukuun 1 päivä monessa suhteessa olisi sopivampi aika henkikirjoitustoimen alkamiselle. Siksi rohkenen ehdottaa, että talonmistajat velvoitettaisiin viivyttelämättä jättämään verolaitokseen tiedot talojensa asukkaista joulukuun 1 päivänä vallinneiden olojen mukaisesti ja täydentämään nämä tiedot vuodenvaihteessa joulukuun kuluessa tapahtuneilla, todennäköisesti sangen pienillä muutoksilla. Siten saavutettaisiin se etu, että manttaaliluettelon konsepti voitaisiin valmistaa jo joulukuussa ja korjata tammikuussa yllämainittujen täydentävien tietojen mukaan, niin että luettelo valmistuisi paljon aikaisemmin kuin nyt suureksi hyödyksi verojen panolle, kannannalle ja perinnälle.

Veronkannanta.

XV. *että kirkollisverojen kannanta sovitusta kohtuullisesta korvauksesta jätettäisiin kaupungin verolaitoksen tehtäväksi;*

XVI. *että säilytettäisiin tähänastinen sopimus yksityispankkien ja säästöpankkien kanssa siitä, että valtion ja kunnan lankeavat veromäärät voidaan kannantakausina suorittaa myös mainittuihin rahalaitoksiin, ja ulotettaisiin sama sopimus myöskin kirkollisveroja koskevaksi.*

Näitä ehdotuksia vastaan ei ole mitään huomauttamista.

XVII. *että verovelvolliset saisivat vapaaehtoisesti suorittaa verolaitokseen tulevien veromäärien tilillä ennakkomaksuja, joita maksuja ei saisi käyttää tai nostaa muihin tarkoituksiin, sekä että näistä suorituksista hyvitettäisiin korko, joka 2 %:lla alittaisi valtionpankin kulloinkin voimassa olevaa alinta diskonttokorkomäärää.*

Ehdotusta on kannatettava siksi, että se edistää tervettä, kaukokatseista taloudenhoitoa ja jossain määrin helpottaa niiden veronmaksajien verojen suoritusta, jotka haluaisivat tätä ennakkomaksuoikeutta käyttää. En kuitenkaan rahatoimikamarin tavoin usko, että näitä ennakkosuorituksia mainittavassa määrässä käytettäisiin. Jos kuitenkin niin tapahtuisi, aiheuttaisi noiden lukuisten, luultavasti suurimmaksi osaksi pienten suoritusten kirjanpito ja hallinto sangen laajan säästökassakoneiston, joka antaisi työtä suhteellisen lukuisalle henkilökunnalle ei vain tavallisena työaikana, vaan ehkä ennen muuta iltatunteina. Sehän olisi kuitenkin vain ilahduttavaa, ja varmaankin voisi käytännössä helposti järjestää yhteistoimintaa verolaitoksen ja joidenkin yksityis- ja säästöpankkien välille, niin että viimeainitut omia virkailijoitaan käyttäen hoitaisivat suurimman osan ennakkosuoritusten ja niiden kirjanpidon aiheuttamasta työstä.

Minusta edellämainittujen ennakkosuoritusten korkohyvityksen arvioiminen on sikäli vähemmän miellyttävä, että se niin läheisesti riippuu valtionpankin diskonttokoron vaihteluista. Jotta veronmaksajia houkuteltaisiin ennakkosuorituksia tekemään, olisi tietysti korko määrättävä edulliseksi. Ehdotan sen vuoksi korosta säädettäväksi vain sen, ettei se saa alittaa valtionpankin kulloinkin voimassaolevaa alinta diskonttokorkomäärää enemmällä kuin 2 %:lla. Yliraja jäisi siis avoimeksi, ja olisi rahatoimikamarin ennen jokaista vuodenvaihetta määrättävä seuraavana kalenterivuotena voimassa oleva korkomäärä ottaen huomioon säädetyt minimirajan.

Veronmaksajien vapaaehtoisin ennakkosuorituksin ja korkohyvityksin syntyntä tiliä tultaisiin kai lähinnä seuraavana kannantakautena käyttämään veronmaksajan maksettavaksi langenneiden eri verojen suorittamiseksi (tai suhteellisesti lyhentämiseksi).

Voidaan epäillä, yhtyykö kirkollishallinto vapaaehtoisia ennakkosuorituksia ja erittäinkin korkohyvitystä koskevaan ehdotukseen, ottaen huomioon sen, ettei nyt ole määrätty mitään rangaistuskorkoa kirkollisverojen pakollisessa perinnässä.

XVIII. että veronkannannan yksinkertaistuttamiseksi valtion ja kunnan veromäärä läheisessä tulevaisuudessa yhdistettäisiin samaan verolippuun.

Sen johdosta, että valtion veroliput yleensä käsittävät pienempiä summia kuin kunnan vastaavat veroliput, on pakollisesta perinnästä saatu se kokemus, että toisen kaupunginvoudin on ollut pakko maksamattomina palauttaa paljon pienempi prosentti ensinmainitusta kuin viimeksimainituista. Siksi valtionviranomaiset ehkä asettuvat ehdotusta vastustamaan. Epäilemättä verolaitoksen ulosottoapulaisetkin olisivat tyytymättömät tämän ehdotuksen toteuttamiseen, sillä he pelkäisivät perintäpalkkioidensa tuntuva vähennystä verolippujen lukumäärän pienennyttyä ja vaikeuksien verolipuissa olevien suuresti kohonneiden rahamäärien perinnässä lisääntyessä. Tämä ulosottoapulaisten pelko lienee kuitenkin vain jälkimmäiseen seikkaan nähden perusteltu, sillä verolippujen vähennystä seuraisi luonnollisesti vastaava kannantamiesten vähentäminen. Verovelvollisten enemmistö näkisi epäilemättä kernaasti, että ehdotus verolippujen yhdistämisestä toteutettaisiin ja se vähentäisi myöskin huomattavassa määrässä veronperinnän aiheuttamaa työtaakkaa. Jos voitaisiin yhdistää jokaisen verovelvollisen verolippuun ei vain valtion ja kunnan verot, vaan myöskin suurin osa kirkollisveroista, nimittäin kunnallistaksoitukseen perustuvat, supistuisi yllämainittu työtaakka vain noin kolmanteen osaan nykyisestään. Epäilemättä hyötyisi myöskin verolaitoksen työtulos sellaisesta verolippujen lukumäärän vähennyksestä, samalla kuin laitoksen menosääntöä huomattavasti voitaisiin alentaa.

Verojäämien pakollinen perintä.

Kolmannen osaston työ voitaisiin mielestäni sopivimmin jakaa kahteen alaosastoon.

Osastoesimiehen johtama ensimmäinen osasto ottaisi verolaitoksen toisesta osastosta vastaan heti kunkin veronkannantakauden päätyttyä, sen jälkeen kuin veroliput on ennätetty kirjoittaa maksamattomista veromääristä ja jäämäluettelot niistä on valmistettu, mainitut veroliput ja jäämäluettelot, sekä huolehtisi veromäärien perinnästä. Ne veroliput, joiden määriä ei seuraavan kesäkuun loppuun mennessä ole suoritettu, jätetään jäämäluetteloiheen heinäkuussa toiselle alaosastolle jatkuvaa käsittelyä varten. Niitten henkilöiden kohdalta, jotka ovat muuttaneet kaupungista, tehtäisiin sikäli poikkeus tästä verolippujen kulusta, että heidän lippunsa heti kun on saatu tieto muutosta siirrettäisiin toiseen alaosastoon maaseudulla *virka-aputein* perittäväksi. Sitäpaitsi hoitaisi ensimmäinen alaosasto veromäärien kaikkien osamaksujen kirjanpidon korttijärjestelmää käyttäen. Toinen alaosasto, jota osastoesimiehen apulainen johtaa osastoesimiehen ylivalvonnan alaisena, jatkaisi ja saattaisi loppuun niiden verolippujen aiheuttaman perintätöön, jotka sille vuosittain heinäkuussa ensimmäisestä alaosastosta jätetään, samoin kuin niiden aikaisempia vuosia koskevien verolippujen, jotka vielä ovat maksamattomina järeillä. Samalla hoitaisi tämä alaosasto kaikki virka-apuasiat, sekä sisään- että ulospäin, sekä huolehtisi näiden tehtävien vaatimasta tilityksestä, tarkastuksesta ja kirjeenvaihdosta.

Osaston molempien alaosastojen palveluksessa olevat ulosottoapulaiset muodostavat lukuisan virkakunnan, jonka kokoonpanoon on kiinnitettävä valpasta huomiota, sillä menestys verojen pakollisessa perinnässä riippuu ehkä eniten mainittujen virkailijoiden kunnollisuudesta ja sopivaisuudesta toimeensa. Heidän keskuudessaan tulee hyvän toverihengen ja täyden luottamuksen toinen toisensa ehdottomaan rehellisyyteen vallita. Tämän tuloksen saavuttamiseksi olisi uusia ulosottoapulaisia otettaessa kysyttävä virkakunnan mieltä ja pantava huomiota sen mielipiteeseen. Samoin olisi kiinnitettävä huomiota virkakunnan mahdollisesti tekemään anomukseen sellaisen ulosottoapulaisen erottamisesta, jonka rehellisyyttä painavilla syillä epäillään.

Edellä selostetun ajatuskannan perustuksella ehdotan seuraavaa:

Ulosottoapulaisten tekemistä ilmitulleista vaillingeista ja kavalluksista vastaavat ensi sijassa rikollisen takaajat, jos hänellä on sellaisia, sitten hänen osastonsa johtajat ja viime kädessä kaupungin maistraatti. Ei tarmokkain ja huolellisinkaan johtaja voi täysin tuloksellisesti valvoa ja tarkastaa lukuisten virkailijoiden rehellisyyttä. Rikollisen virkatoverit voivat usein jo aikaisin havaita varoitettavia merkkejä, epärehellisyyden enteitä, ilman että he tuntevat itsensä velvoitetuiksi ilmaisemaan epäluulonsa toistaiseksi kaikkea pahaa aavistamattomalle päällikölle. Niin kuuluu asianlaita olleen viimeksi ilmitulleisiin suuriin kavalluk-

siinkin nähden. Siten voi nuhteeton päällikkö ilman omaa syytään joutua taloudelliseen perikatoon ja hänen takausmiehensä joutua kärsimään hyvinkin tuntuvia tappioita. Rangaistus voi muodostua mielettömän suureksi.

Jokaiselta verolaitoksen avonaista ulosottoapulaisen tointa hakevalta olisi vaadittava 5,000 markan hyväksytyjen takausmiesten antama takuusitoumus, jossa taattaisiin korvausvelvollisuus ei vain paikanhakijan omassa tulevassa kannantakassassa esiintyvistä mahdollisista vaillingeista, vaan myöskin 50 % asti takuusumman määrästä samanlaisista vaillingeista olkoot ne mitä laatua tahansa, jotka ilmenevät jokaisen muunkin ulosottoapulaisen kannantakassassa ja joita syypää ulosottoapulainen ei heti peitä. Laskettaessa, paljonko kunkin yksityisen ulosottoapulaisen tulee suorittaa ilmisaadun vaillingin peittämiseksi tulee huomata, että syyllisen osastoesimiehen luonnollisesti on otettava osaa tähän vastaavalla osallaan, nim. korkeintaan 50 %:lla antamansa korvaussitoumuksen määrästä. Siten kaikki ulosottoapulaiset ottaisivat hartioilleen melkoisen osan ilmisaatujen kassavaillinkien peittämisestä, joten päällikön vastuu oikeudenmukaisessa määrässä vähenisi.

Jos ulosottoapulaisten kannantavarojen hoidon valvontaa kovennettaisiin tämän ehdotuksen mukaisesti, näyttää minusta siltä, että yksityisen ulosottoapulaisen vaillingit tuskin ennen niiden ilmituloa voisivat nousta sellaisiin summiin, joita ei palveluskunnan jäsenten ja syyllisen osastoesimiehen ylläselostettu yhteinen korvausmäärä peittäisi, niin ettei mainitun päällikön ja hänen esimiestensä vielä olisi pakko kärsiä yksityisestä vaillingista. Takuumäärät, jotka mahdollisesti ovat sellaisista suoneniskuista pienentyneet, olisi luonnollisesti taas kohotettava alkuperäisiin määriinsä.

XIX. ettei ulosottoapulainen saisi mennä piirinsä rajan ulkopuolelle.

Periaatteena ja sääntönä on ehdotus hyvä, mutta koska käytäntö on osoittanut, että poikkeustapauksissa eri menettelytapa suuresti edistää perinnän onnistumista, ehdotan seuraavaa lisäystä: »paitsi poikkeustapauksissa osastoesimiehen erikoisella luvalla». Tällä lisäyksellä olisi ehdotusta noudatettava osaston ensimmäisessä alaosastossa, kun sitävastoin toisessa alaosastossa olisi käytännöllisistä syistä järjestettävä palveluskunnan työ toisten, vapaampien periaatteiden mukaisesti.

XX. että kunnallisten verojen pakollisessa perinnässä korvattaisiin nykyään käytännössä oleva verolipun kaksoiskappale (paitsi virka-apuasioissa) kuitilla, joka on varustettu kaupungin tarkkailumerkillä (jota ehdotusta valmisteluvaliokunta tarkemmin selittää).

Tämä huomiota ansaitseva kysymys on sangen vaikeasti ratkaistavissa, enkä ole tähän mennessä voinut varmaa mielipidettä muodostaa siitä, miten asia onnistuneimmin olisi järjestettävä. Totta on, että kuten ehdotuksen valmisteluvalio-

kunta esittää, pahoja tottumuksia on päässyt juurtumaan sen perusteella, että käytetään verolippuja kaksin kappalein. Ehdotus helpottaisi melkoisesti kannan tarkastusta ja estäisi kysymyksessäolevien tottumusten juurtumista, mutta ainoastaan sillä edellytyksellä, että verolaitos on tekemisissä vain rehellisten ulosottoapulaisten kanssa, jotka noudattaisivat heille annettua ankaraa kieltoa kuitata maksettuja määriä alkuperäisiin verolippuihin, sekä noudattaisivat määräystä siitä, että silloin kuin ei kaksoiskappaletta ole käytettävissä, veronmaksajalle annettaisiin komitean ehdotuksen mukainen kuitti. Mutta kun mainittu paha tapa helposti voi kehittyä petoksiksi, joita on miltei mahdoton huomata, eivätkä petkuttajat tavallisesti välitä kielloista ja määräyksistä, olisi keksittävä joku muu keino, joka lopettaisi tuon pahan tavan ja tekisi sellaiset petokset mahdottomiksi. Sitä nimittäin ei komitean ehdotuksen toteuttaminen merkitsisi. Valitettavasti ei sellaista täysin varmaa keinoa voitane keksiä, ilman että veronmaksajan avustus on tarpeen. Sillä vasta silloin kuin nämä, sen jälkeen kun heidän huomionsa on kiinnitetty asiaan, kieltävät ulosottoapulaisten alkuperäisiin verolippuihin tekemien verokuittausten pätevyyden, voi tämän petosten portin sulkea.

Siksi kunnes keksitään parempi keino ehdotan, että kunnan veroliput kannantaa varten kirjoitettaisiin yhtenä kappaleena valkealle paperille ja jäämäkannantaa varten yhtenä kappaleena värilliselle (esim. vaaleanpunaiselle) paperille. Valkeille verolipuille painettaisiin yli koko lipun näkyvällä väripainoksella esim. »Ulosottomiehen tälle setelille merkitsemä kuittaus ei ole pätevä», sekä värilliselle setelille mustalla painoksella »Ulosottomiehen tälle setelille merkitsemä kuittaus on pätevä». Niinpian kuin veroamaksava yleisö muutamien vuosien jälkeen oppii erottamaan erilaiset veroliput ja kuittaukset, voisi ehkä jättää mainitun poikki verolipun käyvän painatuksen pois. Komitean ehdottamaa kuittijärjestelmää ehdottaisin verolaitoksen kolmannen osaston päivystäjien käytettäväksi, näillä kun m. m. ei aina ole värillistä verolippua käytettävissään. Jätän lakimiesten selvitettäväksi, onko viimeksimainittu kuitti pidettävä vain väliaikaisena, niin että se myöhemmin on vaihdettava kuitattuun värilliseen verolippuun, vai voisiko se olla verolipun täyspäteväna korvauksena.

Helsingissä toukokuun 20 p. 1925.

A. N. Streng.

HELSINGIN TOINEN KAUPUNGINVOUTI

*Helsinki,
heinäkuun 20 p:nä 1925.*

Helsingin kaupungin Maistraatille.

Helsingin henkikirjoituksen ja veronkannantalaitoksen uudelleenjärjestelyn perusteista annetusta komiteamietinnöstä vaadituksi lausunnoksi saan, samalla kun katson, että ehdotettu uudestijärjestely käytännössä toteutettuna varmasti käsittäisi huomattavan edistysaskeleen, seuraavassa kosketella ainoastaan paria kohtaa, mitkä pakolliselle veronperimiselle näyttävät erikoisen merkityksellisiltä.

Jotta veronkannossa ja varsinkin pakollisessa veronperimisessä päästäisiin edes jonkinlaiseen tyydyttävään tulokseen, on perusedellytykseksi pantava sellainen vaatimus, että maksettavaksi pantu vero vastaa veronmaksajan todellista veronmaksukykyä. Ei liene mahdollista välttää tässä kohdin erehdyksiä, tapahtukoon verollepano miten huolellisesti tahansa, mutta todennäköisesti voitaisiin kuitenkin koko lailla sellaisia välttää, jos veronkannossa saavutettuun kokemukseen kiinnitettäisiin tarpeeksi huomiota. Nykyisissä olosuhteissa pannaan usein vuosi vuodelta veroja ei ainoastaan huomattavalle joukolle henkilöitä, joita tavallisissa tapauksissa ei voida katsoa verovelvollisiksi (esim. erinäiset opiskelijat), vaan myöskin varsinaiseen ansiotyöhön pystymättömille henkilöille, jotka eivät edes paraimmalla tahdollaankaan voi maksaa minkäänlaista veroa. Jos tuloilmoitus on laiminlyöty, pannaan asianomaisen maksettavaksi paitsi usein hyvinkin pyöreissä luvuissa määrättyä veroa vielä sakkovero, jolloin verotusmäärä saa muodon, joka kokonaan vie asianomaiselta halun vapaaehtoisesti sitä suorittaa ja — milloin pakkoperiminen ulosottokelpoisen omaisuuden puutteessa on mahdollton — tulee tästä sakkoverotuksesta usein syy siihen että kieltäydytään kaikesta veronmaksusta. Kun tällöin useissa tapauksissa ei verotuksesta tehdä valitusta, tulee siten tileissä kummittelemaan suuria summia, jotka jo syntyessään ovat kuolleita eriä. Pakollinen veronperimisjärjestelmä olkoon nimittäin miten täydellinen tahansa, mistä ei mitään löydy, sieltä ei liioin ole mitään otettavaakaan, niin kauan kuin ei työpakkoon turvauduta. Tältä näkökulmalta katsottuna olisi toivottavaa, että ehdotettu uudistus myöskin käsittäisi verollepanon.

Yksi eniten aikaavievistä ja vaikeimmista pakolliselle veronperimiselle kaupungissa uskotuista tehtävistä on rästivelvollisten etsintä. Tässä suhteessa on parhain tietolähde tähän saakka ollut poliisilaitoksen osotetoimisto, mutta kuten komiteamietinnössä myöskin mainitaan, ei se likimainkaan täytä niitä vaatimuksia, mitkä verotustoimen tarpeeksi perustetulta osotetoimistolta voi vaatia. Sanotussa mietinnössä poliisilaitoksen osotetoimistosta mainittuun lisättäköön, että sieltä saadut osotteet ovat usein osottautuneet vääriksi ja mikä toisen kaupunginvoudin konttorille on pahimman keskeytyksen sen töissä aikaansaanut on

ollut mahdottomuus vuoden ensimmäisen neljän tai viiden kuukauden kuluessa saada yleensä mitään osotteita, kun taas muina vuodenaikoina odotusaika on säännöllisesti noussut yhteen tai kahteen kuukauteen. Mitään mainittavampaa parannusta tässä suhteessa tuskin voitaneen toivoa, mikäli olosuhteet jäävät ennalleen. Sentähden tarvitaan pakollisessa veronperimisessä mitä kipeimmin luotettavaa ja aina saatavissa olevaa henkilörekisteriä, ja olisivat senvuoksi välittömät toimenpiteet tarpeen sen toteuttamiseksi sitäkin suuremmalla syyllä, kun muutkin kaupungin laitokset tulisivat kaiken todennäköisyyden mukaan siitä suuresti hyötymään. Komitean ehdottamaan henkilörekisteriin pitäisi sitäpaitsi lisätä rekisteri, joka käsittäisi kaikki työpaikat, joissa vähintään on viisi työntekijää ja jossa mainittaisiin kaikki työssä olevat työläiset, tämä siitä syystä, ettei naimattoman työmiehen veroa voida pakkotietä perä muuten kuin palkanulosmittauksen kautta ja lisäksi hän miltei poikkeuksetta muuttaa työpaikkaa samoin kuin usein asuntoaan heti kun palkanulosmittaus on toimitettu, salaten huolellisesti uuden työpaikkansa.

Mitä tulee komitean ehdotukseen että suunniteltu verokannantalaitoksen ulosotto-osasto työskentelisi kuutena eri osastokonttorina kaupungin eri osissa, jotapaitsi siihen kuuluisi keskuskonttori, voidaan kaupungin suhteelliseen pienuuteen nähden panna kyseenalaiseksi, vastaisiko siitä saatu hyöty sen aiheuttamia kustannuksia. Näyttää siltä ettei tällaisella järjestelyllä voitaisi välttää eri osastokonttorien ja keskuskonttorin välistä tuntuva ja aikaavievää kirjeenvaihtoa. Kaupungin jako piireihin, joiden rajojen ulkopuolelle asianomaiset ulosottoapulaiset eivät saisi ulottaa toimintaansa, johtaisi helposti siihen, että joukko ihmisiä tämän avulla pääsisi tilaisuuteen tehdä itsensä »olemattomiksi». Jos — esittäakseni esimerkin — eräs henkilö, jonka saatavissa olevan osotteen mukaan pitäisi asua I piirissä, etsittäessä ilmoitettaisiin muuttaneen esimerkiksi V piiriin, lähetetään verolippu sanottuun piiriin, mistä kyseessäolevaa henkilöä ei kuitenkaan tavata. Kenen velvollisuuksiin kuuluu tämän jälkeen etsiä häntä edelleen? Vaikkakin piirijako toteutettaisiin, olisi varmaankin hyödyksi, että asianomaisille ylöskantomiehille pidätettäisiin määrätynlainen toimintavapaus oman piirin ulkopuolella. Palkkion ansaitsemisen mahdollisuus on kuitenkin yllykkeenä, jota ei kokonaan ole jätettävä varteen ottamatta.

Huomioonottaen sen komitean omaksuman periaatteen, että virkasivutulot pysytettäisiin, olisi myöskin toivottavaa, että verrattain pienipalkkaisille osastokonttorien esimiehille, joiden tulisi olla tutkinnonsuorittaneita lakimiehiä, niin ikään varattaisiin määrätty sivutulo. Niistä syistä, jotka puhuvat virkasivutulojen pysyttämisen puolesta yleensä, tulisi ne tässäkin ottaa käytäntöön, jotapaitsi paremmalla palkkauksella olisi toiveita pätevämpien esimiesten saamisesta. Sivutulojen arvioimista samoin kuin jakamista koskeva yleinen periaate olisi jo silloin määrättävä kun vahvistetaan muita perusteita verokannantalaitokselle.

Verokannantalaitoksen ulosotto-osastolle olisi myöskin varattava kaikki ne

mahdollisuudet, jotka laki myöntää niskottelevan velallisen pakottamiseksi täyttämään velvollisuutensa. Maistraatille ovat hyvin tunnettuja ne lukuisat tapaukset, jolloin lakia kierretään veronmaksun välttämiseksi. Esimerkkeinä mainittakoon sellaiset usein esiintyvät valitukset, joissa kaikki se irtaimisto, mikä löytyy usein ulkonäöltään varakkaassakin kodissa esittämällä n. s. kauppakirja väitetään kuuluvan toiselle henkilölle ollen irtaimisto huoneistohaltijalla tällöin hallussaan vain vuokrasopimuksen nojalla. Edelleen ansainnee mainitsemista se, miten suuri joukko liikkeissä palvelevia erittäinkin suurempituloisia ilmoittaa, etteivät he nauti vakinaista palkkaa vaan ainoastaan provisionia, mikä aina ulosmittausta yritettäessä väitetään etukäteen nostetuksi. Tällaisissa tapauksissa voisi tehokkaana pakkokeinona vaatia ilmaisuvalan tekemistä tai konkurssimenettelyn vireillepanoa, jossa suhteessa määrätylle virkamiehelle verovoudinosastolla varattaisiin itsenäinen toimivalta.

Edellä ehdotetun nojalla saan minä, mikäli komiteamietinnössä ehdotetut perusteet muuten saavat osakseen Maistraatin kannatuksen, nöyrimmin alistaa:

että kaupungin verollepanolaitos järjestetään suunnitellun veronkannantalaitoksen yhteyteen tai että ainakin määrätynlainen yhteistoiminta verollepano- ja veronkantolaitoksen välillä periaatteessa määrätään;

että heti ryhdytään toimenpiteisiin henkilörekisterin laatimiseksi, jonka yhteydessä pidetään rekisteriä kaikista niistä henkilöistä, jotka ovat sellaisissa työpaikoissa, missä on vähintään viisi työläistä;

että, jos kyseessä olevan veronkannantalaitoksen järjestely muuten ei kaipaakaan piirijakoa erinäisine kaupungin eri osissa sijaitsevine osastokonttoreineen, sitä pakollisen veronkannon näkökannalta ei toistaiseksi katsota tarpeen vaatimaksi, mutta että vastakkaisessa tapauksessa ylöskantomiehelle pidätetään määrätynlainen liikuntavapaus etsittäessä henkilöä oman piirin alueen ulkopuolelta;

että määrätty virkasivutulojen arvioimista ja jakamista koskeva periaate vahvistetaan; sekä

että verovoudinosaston määrätylle virkamiehelle varataan toimivalta vaatia niskottelevilta veronmaksajilta ilmaisuvala tai vireillepanna heitä vastaan konkurssimenettely.

Ludvig Merus.

HELSINGIN

Verotusvalmistelukunta.

30 p:nä elokuuta 1925.

Helsingin kaupungin Maistraatille.

N:o 25415.

Vaadittuna lausuntona komiteanmietinnön johdosta, joka koskee Helsingin henkikirjoituksen ja veronkannantalaitoksen uudelleenjärjestelyn perusteita, saa verotusvalmistelukunta kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Monivuotinen kokemus on kieltämättä todistanut, että Helsingin kaupungin henkikirjoituksessa on puutteita, jotka ehdottomasti ovat autettavat, jotta verollepano ja vielä suuremmassa määrin verojen perintä voisi tapahtua täysin tyydyttävällä tavalla. Ilmeistä on, että henkikirjoitus, joka perustuu yli kolmenkymmenen vuoden vanhaan, huhtikuun 10 p:nä 1894 annettuun asetukseen, ei nykyisessä muodossaan voi tyydyttää niitä vaatimuksia, jotka tähän aikaan voidaan asettaa pääkaupungin väestön luettelointiin ja rekisteröimiseen nähden siksi suuressa kaupungissa kuin Helsingissä, josta ja johon muutto on suuri. Nykyään vallitsevat olot vaativat kieltämättä henkikirjoitusta koskevan uuden lain säätämistä sekä sellaisen järjestelmän ja sellaisten menetelmien käytäntöönottamista väestön rekisteröimiseen nähden, että joka päivä olisi saatavissa täydelliset ja täysin luotettavat tiedot kustakin Helsinkiin tai sieltä muuttaneesta sekä siellä asuvasta henkilöstä. Nämä ovat epäilemättä verollepanon ja etenkin verojen perinnän perusedellytyksiä — kuten komiteanmietinnöissäkin aivan oikein sanotaan. Sillä mitä enemmän kaupungin tuloja taksoituksen kautta on lisättävä, sitä suuremmassa määrin on kaupungin väestön ja siten myöskin verovelvollisten rekisteröiminen tehtävä täydelliseksi, mitä pienemmiksi verojäämämäärät halutaan, sitä tarkemmaksi ja luotettavammaksi on henkikirjoitus tehtävä, sitä pienemmäksi saatava kahdesti hengillekirjoitettujen, väärillä ristimä- ja sukunimillä, väärillä syntymävuosilla, väärillä ammanteilla ja arvoilla luuteloitujen henkilöiden luku. Ne muistutukset, jotka syystä voidaan tehdä Helsingissä tapahtuvan verollepanon johdosta, perustuvat etenkin ja epäilemättä siihen seikkaan, että se perusta, henkikirja, jonka mukaan verotus on tapahtuva ja veroluettelot kaikkine perintää varten ensi sijassa tarvittavine ilmoituksineen kirjoitettavat, on suuressa määrin puutteellinen ja virheellinen sekä että suuri joukko siinä löytyvistä merkinnöistä ei ole luotettava edes siihen aikaan, jolloin henkikirjoitus tapahtuu, vielä vähemmin silloin, jolloin verollepano toimitetaan, ja useissa tapauksissa tuskinpa lainkaan enää silloin, kun verojen perintä alkaa.

Vaikeudet täydellisten ja luotettavien veroluetteloiden laatimisessa verojen perintää varten ovat erittäin suuret sellaisissa tapauksissa, jolloin kokonaiset talot on havaittu poisjätetyiksi henkikirjasta ja sen lisäksi suuri joukko yksityisiä henkilöitä — joista moni vuodesta vuoteen on puuttunut hengillepantujen jou-

kosta. Verotusviranomaisten tulee näin ollen luottaa yksinomaan veroilmoituksissa löytyviin tietoihin, jotka nekin ovat voineet joko tietten tai tahtomatta olla erehdyttäviä ja vääriä. Toiselta puolen erinäiset henkilöt, jotka Helsingissä on hengillekirjoitettu, ovat verotusvalmistelukunnan kansliassa ilmoittaneet, että he asianomaiseen luetteloon nimenomaan ovat merkinneet oleskelunsa Helsingissä olleen ainoastaan tilapäisen, mikä merkintä siis tästä huolimatta on jätetty huomioonottamatta.

Verotusvalmistelukunta ei tässä yhteydessä tahdo lausua mielipidettään toimeenpanevan viranomaisen mahdollisuuksista — joskin erinäisin ponnistuksin — saada selville tai periä veroja henkilöiltä, jotka verojen kannanta-aikaan syystä tai toisesta jättävät veronsa maksamatta. Mutta valmistelukunta katsoo tarpeelliseksi varsinkin huomauttaa siitä seikasta, josta aivan yleinen väärinkäsitys on olemassa, nimittäin ettei verotusviranomaisilla ole oikeutta muuten kuin lain sallimin rajoituksin harkita verovelvollisen maksukykyä olipa sitten kysymys siitä ajasta, jolloin veroilmoitus on annettu tai siitä, jolloin vero on maksettava. Lain säännökset antavat tässä suhteessa selvät ohjeet asianomaisille verotusviranomaisille. Kun Helsingin kaupungille verovelvollisella henkilöllä verovuonna on ollut tai harkitaan olleen veronalaisia tuloja, on sellainen henkilö verotettava huolimatta siitä, ettei hän erinäisistä syistä voi suorittaa hänelle asetettuja veroja. Verotusviranomaiset eivät ole oikeutetut veroluetteloista poisjättämään henkilöitä sen takia, etteivät he ole antaneet laissa säädettyä veroilmoitusta tai omasta mielestään ovat olleet vapautetut tästä velvollisuudesta. Kun jollakin henkilöllä voidaan katsoa olleen veronalaisia tuloja, sitten kun lain sallimat vähennykset on huomioonotettu, on häntä verotettava, ellei — kuten jo on mainittu — hän itse ole esittänyt sellaisia seikkoja, jotka vapauttavat verosta. Hyvinkin useissa tapauksissa voivat nimittäin verovelvolliset itse huojentaa taksoitusta, elleivät laiminlyö veroilmoituksen antamista, vaan antavat sellaisen tyydyttävine selvityksineen tai siihen merkitsevät ja todistuttavat ilmoituksia, jotka voivat vaikuttaa verollepanoon ja jotka verotusviranomaiset siinä voivat huomioonottaa.

Verotusviranomaisten lain perusteella lievästi sovelluttama veron korottaminen veroilmoituksen antamisen laiminlyönnistä on aikaansaanut sen, mitä sillä on tarkoitettukin, nimittäin että niiden luku, joita on täytynyt verottaa veroilmoituksen puutteessa, prosenteissa laskettuna suuresti on vähentynyt. Toimitettu lasku on myöskin osottanut, että verojäämämäärät, mitä viimeksimainittuihin tulee, tekevät ainoastaan mitättömän pienen prosentin verrattuna koko verojäämämäärään. Tähän lienee myöskin se seikka vaikuttanut, että työväenluokkaan kuuluvia henkilöitä Helsingissä on verotettu verrattain lievästi, nimittäin keskimäärin 7,000—11,500 markan verotettavasta tulosta.

Verotusvalmistelukunta, jonka puheenjohtajalla on ollut tilaisuus ottaa osaa esilläolevien kysymysten valmistelua koskevaan neuvotteluun, katsoo sen perusteella, mitä yllä lyhyesti on esiintuotu ja viittaamalla muuten siihen, mitä komitea-

mietinnössä on esitetty, että yhtenä perusedellytyksenä, jotta verollepano tuotaisi parhaita mahdollisia tuloksia, on, että henkikirjoitusta haittaavat puutteet autetaan.

Vasta sitten kun henkikirjoitus on täydellisesti uudestaan järjestetty komitean ehdottamassa, varmaankin hyvin harkitussa laajuudessa ja seuraus tästä on näytäytynyt, on ryhdyttävä toimenpiteisiin verollepanon uudistamiseksi, mikä kuitenkin sitäpaitsi vaatii muutoksia voimassaolevaan lainsäädäntöön.

Bertel v. Fieandt.
v.t.

Erik Blomkvist.

HELSINGIN KAUPUNGIN

HENKIKIRJOITTAJA.

Helsinki,
syysk. 11 p:nä 1925.

N:o 533.

Helsingin Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunnalle.

Arvoisan kirjelmäanne johdosta viime kuluneen toukokuun 30 p:ltä, johon oli liitetty Helsingin kaupungin henkikirjoituksen ja veronkannantatoiminnan uudestijärjestämisen komiteanmietintö, saan minulta pyydettyä lausuntona lyhyesti esiintuoda seuraavaa:

Saan aluksi todeta, että jo useita vuosia sitten ja melkein vuosittain milloin valtiolle milloin kunnalle lähettämäni kirjelmät henkikirjoituksen järjestämisestä tarkoitustaan vastaavalle kannalle ovat vihdoinkin saaneet tunnustuksensa komitean mietinnössä esiintyvillä surullisilla tosiseikoilla m. m. veronkannantatoimintaan nähden sekä päästy seurauksineen nyt niin pitkälle, että ehdotus henkikirjoituksen y. m. uudestijärjestelystä on valmistunut ja odottaa ratkaisua sen hyväksymiselle ja täytäntöönpanemiselle.

Mainittua komiteanmietintöä tarkastaessaan etsii turhaan asianomaisten kirjallisia lausuntoja mietinnön suhteen, mikä on selitettävissä siten, ettei komitea eikä Rahatoimikamarikaan »ole katsonut olevan perusteltua syytä pyytää kirjallisia lausuntoja» asianomaisilta. Olisi kaikenkin ollut suuresta merkityksestä, jos komitean ehdotusta olisi valaistu tarkemmin eri puolilta kuten esim. Tukholmassa on tehty, jossa samoin uudestijärjestetään väestöluetteloa koskeva toiminta sekä henkikirjoitus, mutta aivan päinvastaiseen suuntaan kuin meillä on ehdotettu, siis piirijaosta yhteen ainoaan (siellä on nim. ollut tähän saakka 35 eri

piiriä); ja on siellä valaistu oman järjestelmänsä ehdotusta eri puolilta 92 sivuissa painetussa n. k. »Yttranden över Rotemanskommitténs betänkande» kirjassa, jossa on 19 lausuntoa eri virastoilta mainitun ehdotuksen suhteen. Täälläkin näin järjestettynä olisi ollut helpompaa Kaupunginvaltuustollekin jos komiteamme mietintöä olisi seikkaperäisemmin valaistu eri puolilta, koska, kuten mietinnössäkkin sanotaan, on olemassa eriäviä mielipiteitä mainitun komitean ehdottaman järjestelmän y. m. suhteen.

Omasta puolestani esittäakseni mielipiteitäni, saan tietenkin kohdistaa suurimman huomioni henkikirjoituksen ja siihen yhdistettävän mietinnössä ehdotetun toiminnan ynnä järjestelmän toteuttamisvaikeuden suhteen käytännössä.

Täytyy kylläkin myöntää, että ehdotettu järjestelmä on teoreettisesti mahdollinen toteuttaa, mutta käytännössä sen soveltaminen tulee tuottamaan siksi paljon vaikeuksia ainakin mikä koskee henkikirjoitusta ja Osotetoimistolle kuuluvaa toimintaa, mitkä ehdotuksen mukaan yhdistettäisiin samaan virastoon, etten omasta puolestani voi sillä käytännöllisellä kokemuksella, mikä minulla on, kannattaa komitean ehdottamaa piirijakoa, konttorien silloin sijaitessa eri osissa kaupunkia. Komitean ehdottama järjestelmä on aivan turhaan mutkistettu suoralta tieltä piirikonttoreja perustamalla eri osiin kaupunkia, mikä vaan tuottaa turhaa monikertaista työtä, enentäen siten apulaisten lukumäärän ja määrärahojen suuruutta; kun sen sijaan sama työ kerran suoritettuna voitaisiin paljon paremmin ja paljon lyhyemmässä ajassa toimittaa yhdessä ainoassa huoneistossa, jakamalla, jos niin välttämättömäksi katsotaan, tämä huoneisto useampaan »piiriin», jolloin voidaan odottaa parempaa ja tarkempaa työtulosta paljon pienemmillä kustannuksilla.

Tarkemmin valaistakseni työn toimintaa ja järjestelmää piirikonttoreihin hajoitettuna eri osiin kaupunkia, saan myöhemmin palata asiaan, esittämällä kuitenkin jo mainitsemani seikan, että Tukholmassa, jossa uusi asetus henkikirjoituksesta ja väestöluettelosta tulisi voimaan 1 p:stä heinäkuuta v. 1926, on ehdotettu hyljättäväksi heillä ollut piirijakojärjestelmä, jolloin muodostetaan 1 ainoa virasto, joka hoitaa koko väestöluetteloa koskevan toiminnan yhdessä paikassa kaupunkia ja mikä toiminta meillä vastaisi Osotetoimiston toimintaa. Henkikirjoitus on ehdotettu Verotuslautakunnan yhteyteen samoin yhteen paikkaan kaupunkia, koska katsovat näillä virastoilla olevan siksi paljon yhteistä toimintaa, että niiden läheinen työ on pidetty toivottavana, huomioonottamalla sen, miten tärkeä henkikirjoitus on verotustoimintaan nähden.

Samaan tulokseen on kaupunkimme valtuustokin tullut henkikirjoitukseen nähden, minkä toteaa heidän antamansa lausunto: »että kannantalaitoksen kehittäminen tehtävänsä tasalle ehdottomasti edellyttää henkikirjoituksen saattamista täysin ajan- ja tarkoituksenmukaiselle kannalle, jonka vuoksi uudistus sillä alalla olisi kipeimmän tarpeen vaatima». Sentähden komiteakin kiinnittää

huomiota siihen, että »ellei tätä tehtävää (nim. henkikirjoitusta) ratkaista onnellisesti, jäävät muut toimenpiteet vain puolinaisiksi, kun kannantalaitoksen toiminnan yhtä perusedellytystä ei ole olemassa», mutta on kuitenkin jättänyt henkikirjoituksen välttämätöntä uudistusta vaille ja pysähtynyt ehdottamaan piirijakoa, mikä ei ole henkikirjoitukselle eikä siihen yhdistettävälle väestöluettelo-toiminnalle edullinen, eikä niin ollen voi siis edes veronkannantatoimintaankaan nähden tuottaa niitä tuloksia, mitkä olisi toivottavia, saatikka sitte muiden virastojen, joiden toiminta samoin perustuu henkikirjan luotettavuuteen.

Henkikirjoitushan on, kuten tunnettua, tarkoitettu olemaan verollepanon perustana ja henkikirjan luotettavuudesta ja tarkkuudesta siis riippuu, vaikkakin tuloilmoitusvelvollisuus on säädetty, sittenkin hyvin suureksi osaksi valtion ja kunnan tulot, mitkä verovelvolliset niille veroina maksavat. Kun henkikirja sitaipaitsi on vielä m. m. kansalaisten monien oikeuksien, kotipaikkaoikeuden määräämisen, siitä riippuvana köyhäinhoitoavustuksen saamisen, äänioikeuden, sairaalakustannuksien, asevelvollisuusluetteloiden laadinnan, siviilirekisterin y. m. m. perustana sekä useiden viranomaisten lähteenä on se siis saatava ehdottoman luotettavaksi.

Komitean mietinnöstä kuitenkin selviää, ettei ole ryhdytty tarpeeksi uudistaviin toimenpiteisiin henkikirjoitusilmoituksiin nähden, koskapa siinä on tyydytty ainoastaan niihin ilmoituksiin annettaviksi henkikirjoitusta varten, jotka talonomistajat, isännöitsijät ja yksityiset henkilöt milloinkin suvaitsevat antaa usein talonmiestensä laatimina ja siis sisällyksensä puolesta sellaisina kun ne tähänkin päivään saakka ovat olleet, nim. eri vuosina erilaiset ilmoitukset samasta henkilöstä, lukuunottamattakaan sitä, että ovat jättäneet pois kokonaisia perhekuntia, saatikka sitte yksityisiä henkilöitä sadottain sekä henkilöitten nimet y. m. vääristetty kokonaan. Sama tulee varmasti asian laita olemaan mainittujen henkikirjoitusilmoitusten suhteen vielä senkin jälkeen, jos uudestijärjestely sovelletaan käytännössä toteutettavaksi komitean ehdotuksen mukaisesti, eikä sitä voida välttää niinkauan kun talonomistajilta, isännöitsijöiltä ja muilta asianomaisilta puuttuu edesvastuun tunto, mitä tuskin voitaneen komitean järjestelmän kautta heihin luoda; ja niin jäävät henkikirjoitusilmoitukset edelleenkin epäluotettaviksi, koska ei ole olemassa luotettavia alkuilmoituksia, joiden mukaan henkikirjoitusilmoitukset verrattaisiin. Mietinnössä on kylläkin mainittu, että tuntuvat rangaistukset on sovelletettava väärin ilmoitusten antajille, mutta se ei sittenkään tule tuottamaan sitä tulosta, mitä on odotettu. Sen on kokemus kyllä monella tämän tapaisella alalla liiankin selvästi näyttänyt.

Yhtenä ja voisipa sanoa ainoana tarkoitustaan vastaavana ehdotuksena aikaansaada mahdollisimman tarkka ja luotettava henkikirja olisi, että sopivasti järjestetty yhteistoiminta kirkon ja henkikirjoittajan kesken määrättäisiin, mutta en katso olevan syytä tässä ajan puutteen tähden lähemmin selvittää siten ajattelua toimintaa, vaikkakin juuri se olisi ensimmäisenä niistä perusedellytyksistä

veronkannantatoimintaan nähden, johon valtuusto ja komiteakin ovat viitanneet. Mutta jo sekin, että kirkonkirjojen ja siviilirekisterin perusteella ensin laadittaisiin korttijärjestelmä ainoastaan uudestijärjestelyn alussa, mikä verrattaisiin henkikirjoitukseen jätettävien henkikirjoitusilmoitusten kanssa, olisi suuri voitto. Siten saataisiin edes henkilöitten nimien, syntymäaikojen ja -paikkojen sekä monen muun seikan suhteen luotettavat ilmoitukset, joten seuraavina vuosina ei olisi yrittämistäkään vääristellä henkilöilmoituksia, koska todelliset tiedot jo löytyisivät henkikirjoittajalla. Huomioon on otettava, että eri vuosina annetaan nykyään henkilöistä siksi erilaisia ilmoituksia, että usein on vaikea ratkaista, ketä henkilöä tarkoitetaan; ja niin on kokemuskin näyttänyt, että Osotetoimistossa on merkitty samaksi henkilöksi 2 aivan eri henkilöä ja päinvastoin pätevien alkuilmoitusten puutteessa. Myöskin olen ollut tilaisuudessa saamaan käsiini sellaisia verokuitteja, joissa henkilöille, joita ei ole eikä ole edes ollut olemassakaan elämässä, on pantu veroja maksettaviksi ja joille siis Osotetoimistossakaan ei löydy osotteita. Tämä riippuu siitä, että henkikirjoitustilaisuuteen on jätetty vääriä ilmoituksia taloista, mitkä tavalla tai toisella on saatu selville Osotetoimistossa, jolloin siellä on virhe oikaistu vuoden kuluessa tai ehkä myöhemminkin, mutta henkikirjaan on sama henkilö jäänyt väärällä nimellä ja siis myös verokuitteihin. Sellaisia tapauksia saattaa olla hyvinkin suuri määrä, joten on luonnollista, että väärillä nimillä varustettuja henkilöitä ei löydy eikä veroja siis voida periä. Miten tämä kaikki tulee vaikuttamaan veronkannantay. m. m. toimintaan, on helposti ymmärrettävissä.

Mainitsemaani korttijärjestelmää kirkonkirjojen ja siviilirekisterin mukaan ei kai olisi mahdoton saada. Tosin siinä kyllä ilmaantuisi useita henkilöitä, jotka eivät asu Helsingissä, mutta ne kortit olisi henkikirjoitusilmoituksia verrattaessa ylijääminä helposti poistettavissa. Myöskin tulisi henkikirjoitusilmoitusten perusteella olemaan kortteja henkilöistä, jotka eivät ole täällä kirkonkirjoissa eikä siviilirekisterissä, mutta on se pienempi määrä, joten ne merkittäisiin toistaiseksi erivärisille korteille ja heihin sovellettaisiin jo olevat lain määräykset muuttokirjoihin nähden. Henkikirjoitusasetuksessa täytyisi tietenkin olla samoin tätä seikkää koskeva määräys, jolloin seurakuntienkin kirjanpitoa väestöön nähden täten edistettäisiin. Mainitun korttijärjestelmän laadinta tuottaisi ensi vuotena kylläkin enemmän työtä, mutta seuraavina vuosina olisi järjestelmästä suuri helpotus henkikirjoitusta toimitettaessa. Tämä olisi ensimmäinen askel yhteistoimintaan kirkon ja henkikirjoittajan välillä, mihin välttämättömästi, on pyrittävä, jos aijotaan saada henkikirjoitus tarkoitustaan vastaavalle kannalle. Nykyisen henkikirjoitusasetuksen mukaan on henkikirjoitus määrätty toimitettavaksi kirkonkirjojen avustuksella, mutta on se määräys suuremmissa kunnissa kokonaan jätetty täyttämättä yhteistoiminnan puutteessa.

Ryhtyessäni esittämään niitä seikkoja, mitkä koskevat henkikirjoitusta ja siihen yhdistettävää väestöluettelotoimintaa, saan mainita, että mietinnössä on

kaupunki ehdotettu jaettavaksi 6:teen piiriin eri osiin kaupunkia. Tämä on henkikirjoitus- ja väestöluettelokannalta katsottuna suoralta tieltä poikkeavan tien taivaaltamista. Miksi ei voida henkikirjoitusvirastoa väestöluetteloiheen sijoittaa yhteen ainoaan huoneistoon ja jakaa se siinä eri »piireihin», jos se niin välttämättömäksi katsotaan sekä erottaa Veronkannantalaitos ja Verovoutiosasto eri piireihin, jos se näille on katsottu parempaa työtulosta vastaavaksi. Olisi sen tähden tämän ohessa mielenkiintoista kuulla Kaupunginvoudinviraston sekä siinä palvelevien veronkannantamiesten lausuntoa komitean ehdottamaan piirijakoon nähden. Mietinnössä on sanottu, että piirijaon kautta voitaisiin henkikirjoitus toimittaa paljon pikemmin kuin nykyään eli noin kahdessa viikossa, mutta asia on kuitenkin päinvastoin, sillä on huomioon otettava, että henkikirjoitustilaisuudessa on verrattava hyvin usein talojen jättämiä henkikirjoitusilmoituksia toisissa kaupunginosissa sijaitsevien talojen henkikirjoitusilmoitusten kanssa, mikä ei laisinkaan kävisi päinsä ilman laajaa kirjeenvaihtoa tai muuta ajan hukkaa, jos piirikonttorit sijaitsisivat eri osissa kaupunkia. Ja voihan henkikirjoituksen toimittaa yhdessäkin huoneistossa useammastakin kuin 6:sta piiristä yhtäaikaa. Että henkikirjoituksen voisi toimittaa noin 2:ssa viikossa, voi kumota jo sillä tosiseikalla, että nykyinen henkikirjoitustoimitus ottaa aikaa vähintään 4 viikkoa ja sinä aikana ei ehditä muuta kuin ainoastaan lukea henkikirjoitukseen jätetyt henkikirjoitusilmoitukset Osoitetoimistolle saapuneitten vastaavien ilmoitusten kanssa. Mitä silloin ottaisi henkikirjoitustoimitus aikaa, kun jokaisen henkilön kortti on erikseen etsittävä korttijärjestelmästä ja verrattava talon henkikirjoitusilmoituksen kanssa. On nim. otettava huomioon, että Osoitetoimistolle ja henkikirjoittajalle nykyisen järjestelmän mukaan laadittavat henkikirjoitusilmoitukset ovat samanlaiset ja asukkaat samassa järjestyksessä kirjoitettu, joten minkäänlainen etsintä tässä suhteessa näin ollen ei tule kysymykseenkään, lukuunottamatta sitä, mikä edellä on mainittu eri talojen henkikirjoitusilmoitusten vertailuun nähden henkikirjoitustilaisuudessa. Mainita voi täydennykseksi vielä, että Osoitetoimistossa kuluu aikaa suunnilleen 3 kuukautta, ennenkuin ehtivät täydentää ja verrata korttijärjestelmänsä henkikirjoitusilmoitusten mukaan, minkä työn silloin suorittaa 16 apulaista. Komitean ehdottaman järjestelmän mukaan tulee henkikirjoitus toimitettua suunnilleen samaan tapaan kuin Osoitetoimisto työskentelee korttijärjestelmänsä kanssa, mutta sen lisäksi tulevat talojen antamat henkikirjoitusilmoitukset myös oikaistaviksi ja täydennettäväksi, joten sen mukaan 2 viikkoa ei riitä henkikirjoituksen toimittamisajaksi, vaikkakin henkikirjoitus toimitettaisiin 6:sta piiristä yhtäaikaa.

Komitean ehdotuksessa mainitaan myös, ettei henkikirjaa enään tarvitsisi laatia, koska henkirahat nyttemmin on poistettu. Sensijaan pidettäisiin taloista annettuja henkikirjoitusilmoituksia henkikirjana. Tämän laatuinen toimenpide kyllä säästäisi aikaa tuntuvasti ja olisi suurena rahan säästönä, jos se siten voitaisiin järjestää. Mutta koska korttijärjestelmän kortteihin ei voida merkitä kaikkia

niitä ilmoituksia erilaisten todistusten antamista varten jo senkin vuoksi, että kortit siinä tapauksessa olisi saatava aivan henkikirjoitusilmoituskaavakkeita vastaavaan muotoon ja tulisivat siis siinä tapauksessa hyvin suuriksi ja hankaliksi käytännössä, puhumattakaan siitä, että ne hyvin usein on kirjoitettava uudestaan risaisiksi ja likaisiksi tultuaan, on siis näitä talon henkikirjoitusilmoituksia käytettävä tuhansien erilaisten todistusten antamista varten, joten nekin tulevat sen näköisiksi, ettei niitä voitane hyväksyä henkikirjana edes senkään perusteella kun ottaa huomioon, millaiseen kuntoon ne tulevat, kun niihin tehdään lukemattomia korjauksia. Hyvin kuvaavan todistuksen mainittujen henkikirjoitusilmoitusten asusta saa henkikirjoittajan virastosta.

Voisi ehkä huomauttaa, että nämä henkikirjoitusilmoitukset voitaisiin kohta henkikirjoituksen päätyttyä sitoa kirjoiksi, jotta siten säilyisivät paremmin eheinä. Mutta sitäkään ei voida tehdä, sillä pitkin vuotta tulee siksi paljon ilmoituksia henkikirjoitusajan jälkeen, että niitä kirjoja repimättä on vaikea saada lisätyksi tähän n. k. henkikirjaan. Nämä lisäykset eivät koske ainoastaan yksityisiä henkilöitä, vaan kokonaisia talojakin, sillä kokemuksen perusteella voin ilmoittaa, että vuosittain jää henkikirjoitukseen tuomatta 300—400 talon henkikirjoitusilmoitusta, joista useita ei saada ennenkuin 3—4 kuukauden kuluttua, toisia ei vielä silloinkaan, riippuen tämä erilaisista syistä. Tälläkään perusteella ei henkikirjoitusta voida toimittaa 2:ssa viikossa. Syynä mainittuun laiminlyöntiin ilmoitetaan tavallisesti, että ne henkilöt, joiden hallussa mainitut henkikirjoitusilmoitukset ovat, ovat poismatkustaneet paikkakunnalta lyhyemmäksi tai pitemmäksi aikaa kauppa- tai muissa asioissa. Voisi ehkä huomauttaa, että tehokkaamman toiminnan puute olisi syynä, ettei ilmoituksia saada aikanaan henkikirjoitukseen, mutta ei edes Maaherranvirasto eikä Poliisilaitoskaan, joille olen syytteen nostamista varten laiminlyönnistä ilmoittanut, ole voineet myöhästyneitä henkikirjoitusilmoituksia saada ajoissa perityksi, vaan on täytynyt joko itse lähteä tai lähettää apulaiset tavalla tai toisella ne perimään. Sitäpaitsi tuodaan loppupuolellakin vuotta ilmoituksia Helsingin kaupungin työkojiuihin ja kaikenlaisiin varastopaikkoihin asumaan asettuneista henkilöistä, joista henkikirjoittajan on mahdoton mitään tietää, jotta ilmoitukset heiltä voitaisiin periä ajoissa. Sattumalta tulevat tällaiset tapaukset ilmi. Myös saadaan hyvin myöhään ilmoituksia edellisenä vuotena ostetuista ja vuokralle annetuista palstoista, rakentamattomista tonteista, asumattomista kesähuviloista, varastopaikoista y. m. m., joten kaikki nämä ilmoitukset olisi liitettävä tähän sidottuun henkikirjaan omille paikoilleen. Olen tahtonut valaista tätä kohtaa asiasta sentähden, ettei tulisi yllätyksiä näin saatuihin henkikirjoihin nähden, jos komitean ehdottamia henkikirjoitusilmoituksia pidettäisiin henkikirjana.

Siirtyäkseni mietinnössä mainittuun korttijärjestelmään, joka on ehdotettu pidettäväksi 2:ssa kappaleessa (nim. 1 pääluettelo ja 1 tätä vastaava aakkosellinen)

kussakin piirissä sekä sitäpaitsi vielä keskuskonttorissa samoin kaksin kappalein, saan esiintuoda erinäisiä huomautuksia mainitun korttijärjestelmän suhteen.

Mietinnössä on sanottu, että jokaisen piirin asukkaista on pidettävä korttiluetteloa kaupunginosittain, korttelittain ja talottain eli siis siinä järjestyksessä kun henkikirja nykyään laaditaan. Sitäpaitsi on laadittava näitä korttijärjestelmiä vastaavat aakkoselliset korttiluettelot, joista kumpaisestakin lähetetään piirikonttoreista ote ensimmäisenä vuotena keskuskonttoriin, jossa laaditaan kaikki vaali- y. m. luettelot korttijärjestelmän mukaan. Nyt on kuitenkin otettava huomioon, ettei sen korttijärjestelmän järjestystä, mikä on keskuskonttorissa ja joka on järjestetty kaupunginosittain, korttelittain ja talottain, saa vuoden kuluessa saapuneitten muuttoilmoitusten perusteella laisinkaan muuttaa, vaan täytyy sen korttijärjestelmän koko vuoden olla siinä järjestyksessä niinkuin tammikuun 1 p:nä olivat, sillä muutenhan ei voida laatia mitään luetteloita, jotka perustuvat tammikuun 1:sen päivän oloihin, kuten esim. vaaliluettelot, asevelvollisuusluettelot, henkikirja ja sen otteet y. m. m. Sentähden täytyy olla lisää 1 korttijärjestelmä kaupunginosittain, korttelittain ja talottain järjestettynä, joten siis tulee kaikkiaan olemaan 3 korttijärjestelmää, eikä 2, kuten mietinnössä on sanottu. Nämä 3 korttijärjestelmää on siis laadittava ensimmäisenä vuotena. Vuoden lopussa on se korttijärjestelmä, joka on jätetty koskemattomaksi luetteloiden laadinnan tähden, täydennettävä ja verrattava sen toisen korttijärjestelmän kanssa, joka on saatu muutto- y. m. ilmoitusten perusteella, joten siis aina tammikuun 1 p:nä täytyy keskuskonttorissa löytyä 2 aivan samanlaista korttijärjestelmää kaupunginosittain, korttelittain ja talottain, joista toinen pysytetään koskemattomana vuoden loppuun ja toiseen tehdään ne muutokset, mitkä vuoden varrella tapahtuvat. Voisi tähän mainita, että talojen jättämät henkikirjoitusilmoitukset voisivat olla sinä toisena korttijärjestelmänä, jonka mukaan kaikki luettelot laaditaan, mutta silloin olisi kaikki nämä henkikirjoitusilmoitukset saatava keskuskonttoriin, mikä taas ei käy päinsä, sillä piirikonttorit tarvitsevat niitä töitensä ja todistusten antamista varten. Siinä tapauksessa, jos henkikirjoitusilmoitukset sittenkin lähetettäisiin keskuskonttoriin, on yleisön asioissaan käännäyttävä keskuskonttorin puoleen ja niin jäävät piirikonttorit tarpeettomiksi, koska eivät voi suorittaa niitä töitä, joissa henkikirjoitusilmoituksia tarvitaan, eivätkä voi palvella yleisöä niissä tapauksissa, jolloin nämä henkikirjoitusilmoitukset ovat välttämättömiä tilaisuudessa. Olen tahtonut valaista tätä seikkaa komitean ehdottaman korttijärjestelmän suhteen, koska sitä ei ole otettu mietinnössä laisinkaan huomioon.

Mietinnössä mainitaan myös, että henkilöt saisivat postitse tehdä ilmoituksia henkikirjoittajalle, mutta sitä ei olisi sallittava kuin ainoastaan poikkeustapauksissa, sillä usein ovat ilmoitukset siksi vaillinaisia, että on välttämätöntä tavata asianomainen henkilökohtaisesti.

Mitä taas tulee sen turhan monikertaisen työn suhteen, mikä on suoritettava, jos kaupunki jaetaan piireihin eri osiin kaupunkia, saan esittää seuraavaa: ..

Kun henkilö muuttaa jostain piiristä toiseen, on edellisestä piiristä ilmoitettava muutosta siihen piiriin, mihin henkilö on muuttanut ja tietysti kirjeellisesti, eikä missään tapauksessa postitse, sillä siten katoa kirjoituksia hyvin suuri määrä. Sitäpaitsi on ensinmainitun piirin ilmoitettava myös keskuskonttoriin samasta henkilöstä, että se on muuttanut sinne ja sinne. Myös selviää mietinnöstä, että vielä sekin piiri, johon henkilö on muuttanut, on velvollinen ilmoittamaan muutosta keskuskonttoriin, joten samasta henkilöstä tulisi siis ilmoitettavaksi 3 kertaa sama asia. Näin ollen tulee siis samasta henkilöstä lähetettäväksi 3 samaa asiaa koskevaa eri ilmoitusta, kun sen sijaan, jos henkikirjoitusvirasto olisi ainoastaan yhdessä paikassa kaupunkia, ei tarvitsisi muuta kuin 1 ilmoitus asiasta. Esittämällä esimerkkejä saa suunnilleen käsityksen, miten paljon turhaa monikertaista työtä tulee suoritettua komitean ehdottaman piirijaon kautta ja mitä se vaatii apulaisiin ja määrärahoihin nähden jo ainoastaan tässä tapauksessa.

Helsingin Poliisilaitoksen Osoitetoimistolta saamani tilaston mukaan oli Helsingissä asuvien asukkaiden muuttojen lukumäärä viime vuoden kuluessa 132,833, lukuunottamatta 130,029 saapunutta matkustajaa ja 124,543 poismatkustanutta matkustajaa sekä 10,524 laivoilla saapunutta ulkomaalaista ja 10,410 poismuuttanutta ulkomaalaista eli siis yhteensä 408,339 muuttoilmoitusta. Tämän mukaan tulisi piirikonttoreissa siis vuoden kuluessa kirjoitettavaksi 3 kertaa 132,833 muuttoilmoitusta, koska piirikonttorien on ilmoitettava keskuskonttoriin sekä sen piiriin, josta henkilö on muuttanut, täytyy ilmoittaa myös sinne piiriin, mihin henkilö on muuttanut, eli siis 398,499 muuttoilmoitusta. Sitäpaitsi on piirikonttorien kirjoitettava 130,029 plus 10,524 henkilökorttia keskuskonttoria varten lukuunottamatta sitä, että heitä itseään varten täytyy olla sama määrä näitä vastaavia kortteja. Vielä täytyy piirikonttorien kirjoittaa keskuskonttoriin 124,543 plus 10,410 ilmoitusta poismuutosta. Laskemalla että vuodessa on 300 työpäivää, kun kesälomat y. m. vähennetään ja että 1 apulainen voi kirjoittaa vaaliluetteloita keskimäärin 500 nimeä päivässä, jolloin kirjoitetaan ainoastaan nimet, ammatti ja syntymävuosi, mitkä ilmoitukset eivät riitä muuttoilmoituksia kirjoitettaessa, voi siis sanoa, että 398,499 plus 124,543 plus 10,410 eli yhteensä 533,452 muuttoilmoituksen kirjoittamiseen tarvitaan ainakin 4 apulaista 48,000: — vuosipalkalla. Henkilökortteja voi yhden apulaisen laskea kirjoittavan 10 kpl. tunnissa, s. o. 60 kpl. päivässä. Sen mukaan kestäisi siis 130,029 plus 10,524 henkilökortin kirjoittaminen 2,342 päivää, s. o. vuodessa siis tarvittaisiin ainakin 7 apulaista näitä kirjoittamaan 84,000: — vuosipalkalla yhteensä. Nämä summat 48,000 ja 84,000 eli siis yhteensä 132,000: — markkaa säästyisi, jos kaikki piirit olisivat yhdessä huoneistossa, joten näillä summilla suoritettavat työt jäisivät itsestään pois turhina monikertaisina töinä.

Mietinnössä mainitaan myös piirijaon puolustuksena, että kukin piiri siten

tulisi paremmin tuntemaan omat asukkaansa, mutta samahan olisi asian laita samassakin huoneistossa sijaitseviin piireihin nähden, sillä kullekin »piirille» siinä huoneistossa kuuluisi tietysti omat asukkaansa.

Mitä taas siihen tulee, että veronkantomiehillä olisi lyhempi matka suoritettava komitean ehdottaman piirijaon kautta, ei tule suurestikaan vaikuttamaan verojen nopeampaan perintään, sillä ne henkilöt, jotka tavallisesti jättävät veronsa maksamatta, on luettava suureksi osaksi kuuluviksi paikasta paikkaan muuttavien luokkaan, joten veronkantomiehet kuitenkin saavat tehdä useampiakin pitkiä matkoja ennenkuin tapaavat asianomaisen tai on sama ajanhukka odotettavissa virkateitse piirikonttorista toiseen ja keskuskonttoriin lähetettävien tiedustelujen ja asiain järjestelyn laadinnassa, mikä koskee kutakin etsittävää henkilöä. Mitä taas siihen tulee, että henkilöt, jotka tuovat erilaisia ilmoituksia henkikirjoitusta ja väestöluetteloa varten, olisivat halukkaampia kulkemaan lyhemmän matkan, ei ole kiinnitettävä huomiota, sillä suurimmaksi osaksi koskevat nämä annettavat ilmoitukset muuttoilmoituksia, jotka tavallisuuden mukaan tuodaan vasta muuton jälkeen, joten henkilöitten uudesta asunnosta voi olla vieläkin pitempi matka sinne piiriin, missä ennen muuttoa asuivat kuin yhteen ainoaan henkikirjoituskonttoriin; ja sitäpaitsi suuri osa isännöitsijöistä, joille ilmoitusten antaminen osaltaan kuuluu, ei asu siinä piirissä, jossa heille kuuluva talonsa sijaitsee, joten heille voi piirijaon kautta tulla hyvinkin pitkä matka kuljettavaksi.

Suurimpana muutto- ja henkikirjoitusajanakin voisi muutto- ja henkikirjoitusilmoitusten vastaanotto järjestää poliisikonttoreihin y. m. paikkoihin, kuten henkikirjoitukseen nähden viime vuosina on meillä tehty, jolloin näissä saisi vastaanottaa sinä aikana ei ainoastaan oman piirin, vaan muissakin piireissä asuvien henkilöitten ilmoituksia niissä tapauksissa, ettei vertausta muiden talojen henkikirjoitusilmoitusten kanssa tarvitse suorittaa.

Komitean mietinnöstä käy myös selville, että kaikki henkilöitä koskevat ilmoitukset, kuten muutto, syntymä, kuolema, vihkeminen, seurakunnan jäsenyys y. m., joiden ilmoitusten antaminen tässäkin kohden puolustaisi ehdotusta kirkon ja henkikirjoitusviraston läheisempään yhteistyöhön nähden, olisi tuotava henkikirjoittajalle 14 päivän kuluessa. Näin pitkää aikaa ei kuitenkaan olisi sallittava, vaan ainoastaan 4 päivää, sillä näiden 14 päivän aikana voivat veronkantomiehet y. m. m. tiedustella tuhansia asunto-osotteita henkikirjoitusvirastosta, jolloin saavat vanhat osotteet, ellei muuttoa ole jo 13 päivän kuluessa ilmoitettu henkikirjoittajalle; ja tavallisuuden mukaanhan jätetään ilmoitukset suureksi osaksi viimeiseksi mahdolliseksi päiväksi.

Tämän ohella on ehkä syytä mainita kuinka monta kyselyä henkilöitten asuntoon nähden päivittäin voi tapahtua keskimäärin ja saan siinä suhteessa jälleen viitata Osoitetoimiston antamaan tilastoon: Yksityisiä kyselyjä asunto-osotteeseen nähden oli vuonna 1924 32,500, virallisia puhelimitse 73,057, osotteita verolippuihin haettu 107,749 eli siis yhteensä 213,306, s. o. päivää kohden noin

600 kyselyä, mihin summaan ei vielä ole laskettu veronkantomiesten yksityisiä kyselyjä, mitkä nousivat hyvin suureen määrään. Saattaisi näin ollen ajatella, että noin 5,000 kyselyyn voisi saada väärät asuntoilmoitukset, jos 14 päivän ilmoitusaika olisi voimassa; ja mitä se vaikuttaisi verojen perintään nähden. on hyvin ymmärrettävissä ilman selvityksiä.

Olisi kai syytä kiinnittää huomiota myös siihenkin kohtaan mietinnössä, jossa sanotaan, että eri virastot voisivat käyttää niissä toimivaa henkilökuntaa yhteisesti, koska kustannukset siten eivät nousisi niin suuriksi. Tähän voisi huomauttaa, että kunkin viraston johtajan täytyy olla kylliksi pätevä järjestämään hänelle uskotun viraston hoidon myös siten, että hän voi valita juuri sen apulaismäärän, mikä välttämättömästi tarvitaan, ettei kustannukset nouse turhaan suuremmiksi eikä synny aukkoja vuoden varrella, jolloin apulaisilla ei ole mitään tehtävää. Olisi tietenkin työn suorittamiseen nähden edullisempaa, että pyritäisiin järjestämään toiminta siten, että kunkin viraston omat apulaiset saisivat yksin toimittaa heille kuuluvat tehtävänsä, eikä heitä lähetettäisi sinne ja tänne toisen viraston töitä suorittamaan, mikä vaan tuottaa haittaa ja voipa sanoa kahnauksiakin eri virastojen välillä, mikä ei tietenkään ole työn tulokselle edullista. Minut on tosin asetettu tähän saakka siihen poikkeukselliseen asemaan, ettei valtio eikä kuntakaan ole katsonut olevansa velvollinen antamaan apuansa henkikirjoitusvirastolle ja niin on minun ikävä kyllä täytynyt välttämättömyyden pakosta käyttää tällaista vierasta apua töiden suorittamiseen nähden, joten minulla olleitten 500—600 apulaisen suorittamat työt ovat antaneet siksi kuvaavan leiman tällaisesta järjestelmästä, etten voi sitä kannattaa. Suureksi osaksi ovat näiden apulaisten suorittamat työt siksi huonoja, että on usein täytynyt ne kirjoittaa uudelleen tai on vertailussa ilmenneitten oikaisujen suorittaminen ottanut siksi paljon aikaa, että työn suoritus on tullut usein maksamaan enemmän kuin mitä siitä on minulle maksettu. Tämän olen tahtonut antaa selvityksenä siihen, koska tällaisen järjestelmän kautta apulaisissa kehitetään edesvastuuttomuuden tuntoa työhönsä nähden, sillä helposti on ymmärrettävissä, ettei apulaiset katso toisen viraston töitä heille kuuluviksi, vaan siellä ikäänkuin ylimääräisinä apulaisina ollen, on heidän se pakosta suoritettava, joten edesvastuuntunto vähitellen häviää heille tosiaan kuuluviiin omiin töihinsäkin nähden. On ehkä syytä tältäkin kanalta tarkastaa komitean ehdottamaa järjestelmää.

Täytyy hyvin suureksi ikäväkseni todeta, etten töiden paljouden tähden ehdi seikkaperäisemmin kosketella kaikkia kohtia edes mikä koskee henkikirjoitusta ja siihen yhdistettävää väestöluettelon toimintaa, saatikka sitte Veronkannantalaitosta ja Verovoutiosastoa, jonka vuoksi saan ainoastaan kiinnittää huomioni muutamiin komitean esittämiin etuihin, mitkä ovat mainitut Veronkannantalaitosta koskevassa kohdassa. Siinä on m. m. mainittu:

1) että veronmaksajilla olisi edeltäpäin tiedossa neljännesvuosittain sattuvat veronmaksun eräpäivät.

Samahan on asian laita nykyäänkin, sillä kotiin tuoduissa verokuiteissa on tarkalleen määrätty, milloin veroerät on maksettava, joten se kohta ei puolusta ehdotetun järjestelmän etuja; ja voihan veronmaksun yllämainitut eräpäivät järjestää nykyiseenkin järjestelmään pienillä muutoksilla.

2) että veronmaksajat suorittaisivat tähänastista täsmällisemmin määränsä, koska etu että maksun saa suorittaa neljässä erässä vuoden aikana olisi niin huomattava, että jokainen huolekas veronmaksaja karttaisi tämän edun menettämistä sen johdosta, että laiminlöisi suorittaa maksunsa määräaikana.

Tämän kohdan johdosta voisi sanoa, että jokainen huolekas veronmaksaja suorittaa veronsa sinä aikana, jona se on määrätty maksettavaksi, olkoonpa se sitten missä erissä ja aikana hyvänsä; ja voihan tämänkin kohdan sovittaa nykyiseen järjestelmään pienillä muutoksilla.

3) että veronmaksajat saisivat tilaisuuden, jos niin haluavat, pienemmissä erin vuoden varrella suorittaa erääntyvän veromääränsä menettämättä niistä korkoa.

Tätä ei juuri voitane kutsua eduksi, sillä tavallinen ajatteleva henkilö asettaa mieluummin rahansa kasvamaan korkoa sellaiseen laitokseen, missä hän saa suuremman koron, eikä suinkaan mene maksamaan veroansa aikaisemmin, koska näin maksetusta summasta komitean ehdotuksen mukaan maksettaisiin vielä 1—2 % pienempi korko kuin Suomen Pankin kulloinkin voimassa oleva alin diskonttokorkomäärä on.

4) että henkikirjoitus ehdittäisiin toimittaa toisen ja kolmannen kannantakauden välillä sekä tähän tarkoitukseen voitaisiin käyttää Veronkannantalaitoksessa käytettävänä olevia voimia.

Tähän kohtaan olen jo aikaisemmin antanut selvityksen, ettei henkikirjoitusta voida suorittaa täydellisesti sinä aikana sekä olen samoin selvittänyt työn tulosta apulaisten edestakaiseen siirtoon nähden.

5) että menneeltä kannantakaudelta olevat jäämäluettelot ehdittäisiin kirjoittaa ja perintä pääasiassa toimittaa ennen uuden kannantakauden alkamista.

Tämän kohdan johdosta voi mainita, ettei täydellistä perintää voi toimittaa ennen uuden kannantakauden alkamista niissä tapauksissa, jolloin laki ja asetukset asettuvat tielle, esim. ulosottotapauksissa.

Olisi tietysti mielenkiintoista seikkaperäisemmin selvittää kohtia mietinnössä aloittamalla komitean ehdottamien töiden suorittamisen alusta kulkemalla kohta kohdalta loppupäähän, jolloin tulisi tarkalleen valaistua kaikki käytännölliset hankaluudet ja turhan työn suoritukset, mutta, kuten aikaisemminkin olen maininnut, ei töiden paljous virastossani anna minulle siihen aikaa ja jää antamani lausunto siitä syystä vaillinaiseksi.

Mietintöä tarkastaessani olen kuitenkin päässyt siihen tulokseen:

1) että veronkannantatoiminnan perusedellytys, henkikirjoitus on jätetty kokonaan välttämätöntä uudistusta vaille,

2) että henkikirjoitus tulee komitean ehdottaman piiriin kautta kärsimään,

3) että henkikirjoituksesta täten riippuvana veronkannantatoiminta ei tule antamaan vaadittavaa tulosta,

4) että yhteistoiminta virastojen kesken on hajoitettu komitean ehdottaman piiriin kautta, kun päinvastoin olisi pyrittävä kannattamaan toiminnalle edullisempaa keskityksiperiaatetta,

5) että kunnollista henkikirjaa ei tule olemaan,

6) että komitean esittämiä etuja ei voitane pitää uuden järjestelmän etuina, koska useimmat niistä ovat sovellettavissa nykyiseenkin järjestelmään,

7) että ainakin henkikirjoitukseen ja väestöluetteloon nähden piirikonttorit eri osissa ovat tarpeettomat, ehkäisten monikertaisine turhine töineen saavuttamasta parempaa työtulosta,

8) että menoarviot piiriin kautta ovat otettavat varovaisesti, sillä tavallisuuden mukaan uudestijärjestelyn laskelmat eivät pidä paikkaansa, vaan nousevat paljon suuremmiksi,

9) että jo ainoastaan turhan monikertaisen työn suorittaminen tuottaa tarpeettoman suuria kustannuksia, sekä

10) että kaikkia henkikirjoittajalle kuuluvia töitä ei voida suorittaa komitean mietinnössä ehdotetulla tavalla.

Mietintöä lähemmin tarkastaessaan tulee huomaamaan, että suurin paino on pantu siihen seikkaan, ettei maksamattomia veroja ole voitu periä, jonka tähden uudestijärjestely on ollut välttämätön. Silloin tulee huomio kiinnitetyksi siihen kohtaan mietinnössä, jossa sanotaan, että keskimäärin joka kahdeksannelta kunnallisverotetulta henkilöltä veroa ei ole ulosotettavan omaisuuden puutteessa voitu pakolla periä, sekä että runsaasti kolmattaosaa henkilöistä, joille on pantu veroja, ei ole voitu periessä tavata. Se että omaisuuden puutteessa veroja ei ole voitu periä, on todettu tosiasia, joten siihen luokkaan kuuluvilta henkilöiltä ei komitean ehdotuksenkaan mukaan saada veroja perittyä. Ne siis jäävät perimättä. Siihen kohtaan taas, ettei henkilöitä voida perittäessä tavata, voi sanoa, että komitea on jättänyt sen puolen asiasta kokonaan uudestijärjestelyä vaille. Koska minkäänlaisiin sanottaviin, nykyisestä järjestelmästä poikkeaviin toimenpiteisiin ei ole ryhdytty sen tarkkailun saavuttamiseksi, että verotetut henkilöt löydetäisiin, ei siis uudestijärjestely ole tarkoitusta vastaava. Olisi tietysti saatava koko maata käsittävä järjestelmä, jonka mukaan kukin kunta olisi velvollinen muuttokirjojen avulla antamaan tietoja, missä kukin henkilö on tavattavissa poismuutonsa jälkeen. Jokaisen poismuuttaneen henkilön olisi ehdottomasti esitettävä muuttokirja sen kunnan henkikirjoittajalle, johon on muuttanut, joka vuorostaan ilmoittaisi sen kunnan henkikirjoittajalle, josta henkilö muutti. Tällä keinoin voitaisiin henkilöä seurata aina, jolloin verotkin voitaisiin periä. Kuten asiat nyt

ovat, ei ole olemassa minkäänlaista yhteistoimintaa muiden kuntien välillä henkilöitten kaupungista poismuuttoon nähden, eikä komitean mietinnössäkään ole mainittu mitään, että uudestijärjestelyssä se otettaisiin järjestettäväksi. Tämä tietysti sentähden, että uudestijärjestely koskee ainoastaan Helsingin kaupunkia. Sentähden on otettava huomioon, että henkilöt, jotka tahtovat jättää veronsa maksamatta, eivät ilmoita poismuuttoansa kaupungista ja joskin ilmoittavat, voivat antaa muuttopaikakseen aivan toisen kunnan, mihin todella eivät kuitenkaan muuta, ja niin jäävät verot heiltä perimättä asunto-osotteen puutteessa. Sama on asian laita veroihin nähden niidenkin henkilöitten suhteen, jotka muuttavat pois kaupungista, eikä heitä voida tavata niillä paikkakunnilla, johon ovat ilmoittaneet muuttavansa, koska ovat jo sieltäkin poismuuttaneet »tuntemattomiin». Tällaisten henkilöitten maksamattomia verokuitteja kai löytyy suurin määrä. Sama tulee siis asian laita olemaan, jos komitean ehdotus sellaisenaan tulee hyväksyttyä, koska juuri perusedellytys verojen perintään nähden on kokonaan jätetty syrjään; ja niin ollen tulee kysymyksen alaiseksi, vastaako uudestijärjestely suurine kustannuksineen niitä toiveita, mitä sen kautta on ajateltu saatavan.

Koska parannus nykyiseen järjestelmään on kuitenkin saatava ehdottomasti ja koska perinpohjainen uudistus kysymyksessä olevalla alalla kaikesta päättäen tulisi viivyttämään tuntuvasti uudesti järjestelyn toteuttamista, esiintyy sentähden ajatus, mikä järjestelmä ja järjestely olisi näin ollen enemmän tarkoitustaan vastaava ja mikä voitaisiin toteuttaa pienemmillä kustannuksilla.

Henkikirjoitus- ja väestöluettelokannalta katsottuna tulee silloin huomio kiinnitettyä komitean ehdottamaan piirijakojärjestelmään, josta ei ainakaan henkikirjoitukselle eikä väestöluettelolle ole mitään hyötyä, vaan päinvastoin vaikeuttaa saamasta hyvää työn tulosta, kaikkine monikertaisine turhine töineen, joten mainittua piirijakoa henkikirjoitus- ja väestöluettelokannalta katsottuna en omasta puolestani voi kannattaa, koska paremman työtuloksen voi saada yhteen huoneistoon järjestetyn toiminnan kautta. Koska henkikirjoittajalle kuuluva toiminta valtiollisena tehtävänä, samoin kuin väestöluettelon pitäminen, ovat työn laatuun nähden aivan erilaisia kuin Veronkannantalaitoksen, Verovoutiasaston ja Verotusvalmistelukunnan, olisi henkikirjoitusta ja väestöluetteloa koskeva toiminta eroitettava komitean ehdotuksessa mainitusta yhdistelmästä ja muodostettava aivan eri henkikirjoitus- ja siihen yhdistetty väestöluettelotoimisto, sillä veroasioihin nähden ei henkikirjoittajalla väestöluetteloineen ole muuta tekemistä kuin antaa Verotusvalmistelukunnalle tarkoitustaan vastaava ote henkikirjoitusilmoituksista sekä Veronkannantalaitokselle ja Verovoutiasastolle niiden henkilöitten osotteet, joita ei etsittäessä tavata, siinä melkein kaikki. Tulee silloin kysymyksen alaiseksi, voiko piirijako muihin mietinnössä mainittuihin virastoihin nähden tuottaa edullista tulosta, kun henkikirjoitus- ja väestöluettelovirasto on niistä eroitettu, vai onko Veronkannantalaitoksen ja Verovoutiasaston

toiminta suoritettava henkikirjoituksen ja väestöluettelon kustannuksella, vaikkakin juuri viimeksimainitut ratkaisevasti määräävät veronkannantatoiminnan tuloksen. Tähän seikkaan olisi saatava seikkaperäisempi valaistus juuri Kaupunginvoudin puolelta, sillä pääpontena mietinnössä havaitaan juuri se puoli, ettei verojen perintä ole antanut sitä tulosta, mikä on ehdottoman välttämätön. Ellei piirijaon havaita seikkaperäisemmän valaistuksen jälkeen olevan edullisen, olisi siis henkikirjoitus- ja väestöluettelotoimisto muodostettava eri virastoksi, mutta täytyisi sen kuitenkin sijaita samassa talossa kuin Veronkannantalaitos, Verovoutiosasto ja Verotusvalmistelukunta, ettei läheisempi yhteistyö tulisi rikottua, jolloin myös säästyisi koko se kirjeenvaihto, mikä muuten täytyisi olla olemassa. Näin ollen voisi kunkin viraston jakaa vaikka kuinka moneen osastoon yhdessä huoneistossa, jolloin varmasti säästyisi hyvin suuret rahamäärät, koska kunkin viraston johtajan täytyisi ehtiä hoitaa hänelle kuuluvat tehtävänsä, kuten tähänkin saakka, joten minkäänlaisia mietinnössä mainittuja piirijohtajia ei tarvittaisi. Silloin voisi henkikirjoittaja keskittää kaiken huomionsa kokonaan henkikirjoituksen ja väestöluettelon toiminnalle, mikä ei olisi toteutettavissa piirihenkikirjoittajiin nähden, koska heille komitean ehdotuksen mukaan kuuluisi sekä henkikirjoittajan, väestöluettelon että Veronkannantalaitoksen ja Verovoutiosaston laajat työt.

Theodor Davidsson.

Asiakirjoja, jotka koskevat Helsingin kaupungin 1924 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta.

HELSINGIN KAUPUNGIN

MAISTRAATTI.

Helsinki,

Syysk. 23 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 1,897.

Maistraatti saa kunnioittaen lähettää vuositilintarkastajien vuotta 1924 koskevan tilintarkastuskertomuksen.

Maistraatin puolesta:

Edv. Gottleben.

Edv. Öhrnberg.

Tilintarkastuskertomus.

Helsingin Maistraatti ilmoitti kokouksessaan huhtikuun 18 p:nä vuositilintarkastajille, että kaupungin v. 1924 kirjanpäättös oli valmiina tarkastettavaksi ja kehoitti meitä, sittenkuin olimme huomauttaneet, ettei Revisionikonttori ennen kesän valtiintuloa ennätä tarkastaa kirjanpäättöstä ja antaa kertomustaan, syyskuun kuluessa jättämään tilintarkastuskertomuksemme. Työhön, joka alkoi syyskuun 1 p:nä, ovat sittemmin ottaneet osaa herrat E. Sederholm (puheenjohtaja), J. Alfthan, O. Ekman, A. Halme, F. Heinonen, B. Holmström, J. Kauppi, V. Leino, Å. B. Liljeroth, J. Someri, E. Wegelius ja T. Vilppula. Tarkastuksen suoritettuaamme esitämme täten seuraavaa:

Revisionikonttori toteaa heinäkuussa päivätyssä kertomuksessaan, että kaupungin v. 1924 kirjanpäättös oli valmistunut runsaasti kuukauden aikaisemmin kuin edellisenä vuotena. Kun kaupungin kirjanpäättös kuitenkin valmistui tar-

kastettavaksi vasta n. 3 ½ kuukautta vuodenvaihteen jälkeen, lausuvat vuositilintarkastajat toivomuksen, *että keksittäisiin keino, miten saataisiin kirjanpää-tös valmiiksi jo maaliskuun aikana.*

Vuositolintarkastajat ovat tyydytyksellä huomanneet sen edullisen arvostelun, minkä Revisionikonttori katsoo voivansa antaa kaupungin v. 1924 tileistä ja hallinnosta kokonaisuutena.

Niiden puutteellisuuksien johdosta lastenkotien ja kasvatustalouksien taloudellisessa hallinnossa ja tileissä, joista Revisionikonttori mainitsee kertomuksessaan, ehdottaa konttori lastensuojelulautakuntaan asetettavaksi taloudenhoitajan, jonka tulisi avustaa näiden laitosten työllä ylen rasitettua toimitusjohtajaa hänen alaise-naan. Ehdotus ei ole uusi, mutta sitä ei tähän saakka ole toteutettu. Sen perusteella, että näiden laitosten vuosirahasääntö nousee siksi huomattavaan määrään kuin n. 11 miljoonaan markkaan, lukuunottamatta uutisrakennuksia ja suurempia korjauksia, ja lisäksi huomioon ottaen, mitä tarkastuksen aikana muuten on tuotu esiin, *katsovat vuositilintarkastajat tämän ehdotuksen ansaitsevan tulla uudistetun harkinnan alaiseksi.*

Revisionikonttorin selvityksen johdosta koskeva lastentarhain määrärahan kirjaamista, saavat vuositilintarkastajat kaikessa yhtyä Revisionikonttorin ehdotukseen, *että lastentarhain kustannusten loppusumma niiden vuositilityksen mukaan otetaan kaupungin kirjanpiloon vastaavan määrärahan kohdalle ja jällelle jääpää mahdollinen säästö jätetään kaupunginkassaan.*

Kunnan viranpitäjän joukossa on kaupungin lämpötekniikalla jossain määrin erikoisasema siten, että hänelle Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan 12 p:ltä marraskuuta 1924 on myönnetty oikeus lämpöteknikkotoimensa ohella myös pitää hissintarkastajantointia, joka ei ole kunnan palkkaama. Kaupungin yleisten töiden hallitus, jonka alainen lämpöteknikko on, ilmoittaa aikovansa tehdä ehdotuksen hänen virka-asemansa uudestijärjestelystä. Hankittuaan kysymyksen valaisemiseksi tarpeellisia lisätietoja, näyttää vuositilintarkastajista, että, kuten Revisionikonttorikin esittää, joko lämpöteknikon virka-asema olisi järjestettävä hänen vahvistetun työjärjestyksensä mukaiseksi tahi tämä hänen johtosääntönsä muutettava hänen todellisia kunnallisia tehtäviään vastaavaksi. Kun kuitenkin kaupungin edut näyttäivät tulleen valvotuiksi siinä muodossa kuin tointa nyt on hoidettu, katsovat vuositilintarkastajat, että on mahdollisesti syytä siirtää kyseessä oleva järjestely siksi, kunnes kaupungin lämpöteknilliset laitokset ovat laajentuneet niin, että kunta voisi tarjota alaan perehtyneelle ammattimiehelle, ilman oikeutta sivutoimien pitämiseen, riittävästi työtä ja sen mukaisen palkan. *Siinä tapauksessa olisi toistaiseksi ainoastaan työjärjestyksen muutos tarpeen vaatima.*

Vuositolintarkastajat ovat samoin kuin Revisionikonttorikin huomanneet Puhtaanapitolaitoksen järjestelyssä epäkohdan siinä, että sillä on yhteinen tililaitos kaupungin Rakennuskonttorin kanssa. Tämän kautta ei ainoastaan kirjanpito tule suureksi osaksi tapahtumaan kaksinkertaisesti s. o. kahdessa ja toisistaan

etäällä olevassa paikassa kaupungissa, vaan lisäksi aiheuttaa keskeytymättömän tiliyhteyden ylläpito näiden molempien laitosten kesken sekä ajanhukkaa että tarpeettomia kuluja kunnalle. Vuositilintarkastajat ovat sentähden sitä mieltä, että *Puhtaanapitolaitoksen kirjanpito-osasto olisi muodostettava itsenäiseksi tililaitokseksi*, sitäkin suuremmalla syyllä, kun tästä ei aiheutuisi kaupungille mitään lisäkuluja.

Sekä aikaisempien että 1924 vuoden tarkastukset ovat osoittaneet, että *kaupungin rakennusten ja tilusten vuokrien velotusluettelot* ja erikoisesti ne, jotka ovat peräisin vanhemmilta ajoilta, eivät läheskään ole luotettavia. Revisionikonktorin Rahatoimikamarista saamien tietojen mukaan on ryhdytty toimenpiteisiin saada lopullisesti poistetuiksi kosketellut puutteellisuudet, jotka m. m. ovat aiheuttaneet useita harmillisia velotusvirheitä.

Vuositolintarkastajat ovat kiinnittäneet huomiotaan siihen, että *kaupungin omistamissa taloissa* vuokrasopimuksien nojalla asuvien *vuokramaksut*, etenkin suuremmista huoneustoista, todennäköisesti ovat liian alhaisia. Tähän katsoen, sekä ottamalla huomioon, että kaupunki on kiinnittänyt suuria pääomia näihin huoneustoihin sekä uhraa melkoisia kustannuksia kiinteistöjensä kunnossapitämiseen, ehdottavat vuositolintarkastajat *vuokrien järjestelyä koskevan kysymyksen ottamista tarkistettavaksi*.

Vuositolintarkastajat ovat aikaisemmin yhä uudelleen olleet pakoitettuja moittimaan sitä tapaa, millä *toisen kaupunginvoudinkonttorin* toimintaa on hoidettu. Nytemmin on lopultakin viime huhtikuussa ilmestynyt komiteamietintö »henkikirjoituksen ja veronkannantalaitoksen uudelleenjärjestelyn perusteista» ja työvoimia on toisen kaupunginvoudin konttorissa jossakin määrin lisätty. Kuinka tietoisia perimistyön tehostamisen tarkeydestä viranomaiset lienevätkin, tulee vuositolintarkastajain varman olettamuksen mukaan sittenkin pitkä aika kulumaan, ennenkuin mietinnössä esitetyt ehdotukset saadaan toteutetuiksi ja kaupungin on siis edelleenkin tyydyttävä väliaikaisiin toimenpiteisiin. Kuitenkin ovat verojäämät vuonna 1924 saavuttaneet huippumäärän 75 miljoonaa markkaa. Vaikkakin ottaa huomioon näihin lukuisiin miljooniin sisältyvät arvottomat saatavat, on sittenkin selvää, että tässä ovat kyseessä huomattavat taloudelliset arvot. Vuositilintarkastajain mielestä täytyy voida vaatia, että *viranomaiset keskeyttä seuraavat verojäämien perimisen tuloksia, ja jollei tämä tasaisesti sekä verrattain nopeasti alenna verojäämien määrää, ryhtyvät toimenpiteisiin toisen kaupunginvoudinkonttorissa vallitsevan väliaikaisen tilanteen edelleen parantamiseksi*.

Olematta tilaisuudessa lähemmin perehtymään veronkannantalaitoksen uudelleenjärjestämistä koskevan äskenmainitun komiteamietinnön yksityiskohtiin, uskaltavat vuositolintarkastajat kuitenkin asettaa kyseenalaiseksi, onko oikeaan osuttua, ettei järjestelysuunnitelmaan ole sisällytetty *verotusvalmistelua*, jonka toiminta niin läheisesti liittyy niinhyvin henkikirjoitukseen kuin veronkannantaan-

kin. Vuositilintarkastajain mielestä ei myöskään ole paikallaan eikä mahdollistaakaan, että Revisionikonttori säännöllisesti ottaa täydelleen tarkastaakseen lukuisat poistettaviksi ehdotetut veroliput, vielä vähemmän, että konttori velvoitetaisiin ensi kädessä tarkastamaan ulosottolaitoksen sisäistä toimintaa kokonaisuudessaan, koska tällainen tarkastus luonnostaan kuuluu ulosottolaitoksen omaan jokapäiväiseen työhön. Revisionikonttorin on vuositilintarkastajain mielestä ainoastaan siinä laajuudessa ja sillä tavalla, minkä se itse katsoo tarpeelliseksi, tarkastettava, että ulosottolaitos huolellisesti suorittaa kunnallisverojen perimisen.

Muiden Revisionikonttorin esityksien ja muistutuksien, sikäli kuin niitä edellä ei ole kosketeltu, emme ole havainneet aiheuttavan lausuntoa meidän puoleltamme, mutta ansaitsevat siitä huolimatta asianomaisten huomiota.

Tarkastustyön pohjana on ollut edellämainittu meille osoitettu Revisionikonttorin kertomus, konttorin tarkastuspäiväkirjat ja muistutusmemoriaalit niihin kuuluvine kirjevaihtoineen sekä kaupungin tilit, jotapaitsi erinäistapauksissa on neuvoteltu asianomaisten virkamiesten kanssa.

Tilivuonna lunastetut, kaupungin eri lainoihin kuuluvat obligatiot ja korkoliput on Revisionikonttorin toimesta luettu sekä toimitusreviisorin läsnäollessa pantu hänen sinetillään suljettuihin ja sisällysluettelolla varustettuihin kääreisiin, jotka on pantu säilöön Rahatoimikonttorin holviin.

Kaupungin bilanssiin sisältyvät obligatiot, osakkeet ja velkakirjat sekä lahjoitusrahastoihin kuuluvat samanlaiset arvopaperit, samoin kuin kaupungin kassan per ¹⁸/₉ 1925 olemme inventoineet havaitsematta aihetta muistutukseen. Samaten olemme Rahatoimikamarissa yhteisesti tarkastaneet kaupungin vuokrasopimukset ja velkakirjat tarpeellisessa laajuudessaan.

Kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta pannaan tämän oheen säädetty, kaupungin Revisionikonttorin laatima kertomus.

Kaupungin tilinpäätös vuodelta 1924 on, sikäli kuin olemme voineet havaita, oikea, ja ehdotamme *Rahatoimikamarille samoin kuin kaupungin muille hallinnollisille johto- ja lautakunnille sekä laitoksille myönnettäväksi vastuunvapauden 1924 vuoden aikaisesta toiminnasta ja tilityksestä.*

Helsingissä, syyskuun 21 p:nä 1925.

Edvin Sederholm.

J. Alfthan.

Alpo Halme.

F. Heinsonen.

Juho Kauppi.

Valter Leino.

Juho Someri.

Edv. Wegelius.

Oskar Ekman.

Bruno Holmström.

Å. B. Liljeroth.

T. H. Wilppula.

*Helsingin kaupungin vuoden 1924 tilien
ja hallinnon vuositarkastajille.*

HELSINGIN KAUPUNGIN
REVISIONIKONTTORI

30 p. heinäkuuta 1925.

N:o 22.

Revisionikonttorin kertomus vuodelta 1924.

Sittenkuin revisionikonttori vuoden kuluessa on suorittanut sille kuuluvat tehtävät, s. t. s. tarkastanut kaupungin erilaatuiset tili- ja asiakirjajoukot, nim. kirjanpidot, tilitodisteet, velotusluettelot, pöytäkirjat, välikirjat y. m., ohjesäännönmukaisesti inventannut lähemmä 50:een nousevat vakinaiset kassat sekä tilitystä vastaan annetut rahavarat, koettanut valvoa että asianomaiset hallintokunnat ovat seuranneet voimassaolevia ohjesääntöjä ja määräyksiä sekä asianomaisten viranomaisten päätöksiä kuin myöskin, missä on näyttänyt tarvittavan, suullisesti tai kirjallisesti antanut huomautuksia tahi ohjeita, ja sittenkun revisionikonttori nyttemmin on loppuun tarkastanut kaupungin tilit ja hallinnon kyseeltä vuodelta, saa konttori täten vuoden tarkastajille antaa kertomuksensa.

On ensiksikin tyydytyksellä merkittävä muistiin, että vuoden *kirjanpäättöksen* valmistuminen sekä siitä johtuva, kysymykseen tulevien kirjain ja tilitysten jättö tilintarkastukseen, täysin valmiina, tapahtui runsaasti kuukautta aikaisemmin kuin edellisenä vuotena. Tarkastuksissaan on revisionikonttori havainnut, että ylimalkaan niin hyvin esiintyvien vaillinaisuuksien ja tehtyjen virheellisyyksien sekä luku että merkitys kaupungin laajassa taloudellisessa toiminnassa ja hallinnossa tänä vuonna on edelleenkin vähentynyt. Missä tarkastettaessa on tavattu virhekirjauksia tai virhevientejä tileissä, virheellisyyksiä tai määräysten vastaisia päätöksiä asioissa tahi toimenpiteissä, on kuten ennenkin, revisionin puolelta asianomaista huomautettu tai muistutettu, minkä kautta useimmissa tapauksissa onkin saatu oikaisu toivottuun suuntaan. Sellaisia ilmiöitä kuten vielä joku vuosi takaperin ilmenneet hyvin tavalliset määräraha-in ylitykset ilman asianomaista lupaa, ei viime kyseessäolevana vuotena, joitakin vähemmän merkitseviä poikkeuksia lukuunottamatta, ole sattunut.

Joskin niinmuodoin 1924 vuoden tilit ja hallinto ovat revisionikonttorin käsityksen mukaan yleensä hoidetut huolellisesti ja taidokkaasti, on kumminkin tämänkin vuoden kuluessa tavattu eli ilmaantunut semmoisia, osittain toistaiseksi korjaamattomia osittain uusia puutteellisuuksia ja virheitä, joista revisionikonttori katsoo olevan syytä kertomuksessaan mainita.

Revisionikonttori saa kumminkin sitä ennen kiinnittää vuositarkastajain

huomiota budjettivaliokunnan mietintöön »Mietintö kaupungin tilintarkastajain toimittamasta kaupungin 1923 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta» (Kvston pain. asiakirj. v. 1924 N:o 19), minkä mietinnön kaupunginvaltuusto viime vuoden joulukuun 17 päivänä on hyväksynyt. Kaksi siihen sisältyvää muistutuskysymystä tai ehdotusta ovat asianomaiset virastot sen jälkeen vielä käsitelleet ja ratkaisseet. Niinmuodoin on tärkeä tehtävä, *kaupungin kunnallisen asetuskokoelman lisävihkon ulosantaminen*, mitä työtä kauan on viivytelty ja mitä varten osotettu määräraha myöskin v. 1924 tavataan käyttämättömänä, kaupunginvaltuuston päätöksellä joulukuussa 1924 uudelleen määriteltä sitäkin paremmin, että uusi ja täydellinen asetuskokoelma on tehtävä ja jätettiin tehtävä toiselle suorittajalle nim. tilastolliselle konttorille. Lisäksi ovat valtuusmiehet 3 p:nä kesäkuuta 1925 päättäneet *kaupungin kaikkien tilusten mahdolliseen vuokralleantoon nähden*, että kaupungin maatilojen hallinto toistaiseksi jätettäisiin entiselleen.

Lisäksi mainittakoon tässä parin kysymyksen kehitys, jotka kysymykset aikaisemmin ovat käyneet esiin vuositarkastajien kertomuksen käsittelyn yhteydessä. Toinen näistä, joka koski *kunnallisen kirjapainon ja kirjansitomon perustamista*, on aina vuodesta 1915 ollut useita kertoja kaupungin viranomaisten käsiteltävänä. Nyt viimeksi eli 3 päivänä kesäkuuta 1925 päätti kaupunginvaltuusto, että ehdotus suuremman kirjapainon ja kirjansitomon perustamisesta kaupungin kaikkia painotöitä varten saisi raueta, mutta että rahatoimikamarin tehtäväksi jätettiin hankkia ja valtuustolle jättää kustannusarvio pienempää, pääasiallisesti lomakepainoon käytettävää kirjapainoa varten. Toinen vuoden 1920 revisiokertomukseen otettu kysymys on koskenut *tehoisuusneuvojan viran perustamista*. Sittenkun budjettivaliokunta vuonna 1922 oli havainnut mainitun kysymyksen huomion arvoiseksi, on sitä käsitellyt rahatoimikamarin asettama komitea, joka huhtikuulla 1924 jätti mietintönsä, missä ehdotettiin mainitunlaisen toimen perustamista. Kun rahatoimikamari ei kumminkaan ilmaisemistaan syistä voinut yhtyä komitean ehdotukseen, päätti kaupunginvaltuusto ²¹/₁ 1925 palauttaa asian budjettivaliokuntaan, jossa sitä saadun tiedon mukaan toistaiseksi ei ole loppuun käsitelty.

Yksityiskohtaisia muistutuksia ja huomautuksia.

Palvelus-
sääntö.

On valitettavaa että kaupungin hallinto näinä vuosina on ollut ja yhä edelleenkin on vailla sellaista »viranpitäjain palvelusehtoja koskevaa sääntöä» (yleinen virkapalvelusohjesääntö), joka, sisältäen eri kohdissa kaikki viranpitäjien edut ja velvollisuudet kaupungin palvelukseen nähden, olisi selvä ja täysin paikkansa pitävä ja mikä sisältäisi määräykset kaikista semmoisista palvelussuhteista ja tapauksista, joita käytännössä alituisen esiintyy. Sangen monilukuisista enemmän

tai vähemmän tilapäisistä täytemääräyksistä ja muutoksista, joita niinhvin nykyiseen voimassaolevaan sääntöön kuin myöskin eräisiin muihin ohje- tai johtosääntöihin on tullut lisäksi perästäpäin, on semmoisia, jotka ovat joko epäselviä taikka vieläpä joskus poikkeavia asianomaisesta perussäännöstä taikka toisistaan. Ilmeisesti ei ole senvuoksi ollut helppoa virastoille ja laitoksille olla selvillä kaikista näistä silloin tällöin tulleista muutoksista taikka erilaisista yksityiskohtaisista määräyksistä sekä niiden käytäntöön soveltuttamisesta. Ne ovat nim. mainituista syistä jättäneet tilaa erilaisille tulkinnoille kuin myöskin suoranaisille laiminlyönneille samalla kuin revisioni, jonka kumminkin pitäisi voida selviin ja varmoihin perusteihin nojaten vaatia annettujen määräysten noudattamista, useimmissa tapauksissa on havainnut itsensä enemmän tai vähemmän voimattomaksi asiaan tarttumaan. Kysymyksessä on kumminkin sangen arkaluontoiset ja myöskin kaupungin kassalle kyllin merkitsevät asiat, mitkä asiat senvuoksi katsoen niinhvin itse säännöksiin kuin myöskin niiden soveltutukseen monissa yksityistapauksissa olisivat valmisteltavat ja ratkaistavat erittäin huolellisesti, asiantuntemuksella ja asiallisesti. Tässä viitatu puutteet ovat ehtimiseen aiheuttaneet epävarmuutta ja huomattavia epätasaisuuksia samoin kuin virheellisyyksiäkin tällä laajalla hallinnon alalla.

Kuten vuoden 1923 revisionikertomuksessa huomautettiin, ettei katsastusmiehiä, ainakin silloin vastoin 20/12 1922 vahvistettua uutta johtosääntöä, oltu edes kokoonkutsuttu mainitun 1923 vuoden kuluessa, osoittaa taas se seikka, ettei 1924 talousarviomäärärahaa myöskään ole käytetty, etteivät katsastajat myöskään tänäkään viimeainittuna vuotena ole täyttäneet velvollisuuksiaan. Sittenkun mainittu laiminlyönti jo näytti muodostuneen jatkuvaksi, ovat, sen jälkeen kuin katsastusmiehille vuodeksi 1925 oli valittu toinen puheenjohtaja, nämä nyttemmin saadun ilmoituksen mukaan ryhtyneet ohjesäännön mukaiseen toimintaan.

Kaupungin kiinteän omaisuuden katsastusmiehet.

Jo useina vuosina on revisionikonttori ollut tietoinen siitä, ettei taloudellinen hallinto kaupungin lastensuojelutoiminnassa ole ollut tyydyttävä. Pääasiallisena syynä tähän on revisioni havainnut olevan, ettei aikaisemman kasvatuslautakunnan enemmän kuin sittemmin lastensuojelulautakunnaksi nimitetyn lautakunnkaan käytettävissä ollut sen virkailijoiden joukossa taloudellisiin asioihin ja tilitoimiin perehtynyttä johtavaa voimaa, jolla olisi päätehtävänä järjestää ja valvoa tämän suuren toiminta-alueen taloudellisia asioita. Tähän kaupungin hallintoalueeseen kuuluu nykyään ei vähemmän kuin 5 lastensuojelukotia sekä 6 kasvatuslaitosta, joista osa huomattavan suuriakin sekä yhdistettyinä maatilushoitoon. Edelleen kuuluu tämän hallinnon tehtävään avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten valvonta ja huolehtiminen suuren lapsijoukon yksityiseen hoitoon antamisesta y. m. On siis kyseessä tuhansien lapsien osaksi täydellinen ylläpito osaksi pienempiä kustannuksia vaativa hoito, joka aiheuttaa kaupungille ei vähemmän kuin esim. vuodelle 1925 lähemmä 11 miljoonaa nousevan vuotuisen

Lastenkodit ja kasvatuslaitokset.

menon, johon siis ei sisällyt kustannukset uutisrakennuksista ja suuremmista korjaustöistä.

Edellä viitatus vajavaisuuden ja heikkouden johdosta aiheutui m. m. vuoden 1921 jälkipuoliskolla pitempi kirjeenvaihto muistutusmemoriaaliseen, selityksiin ja vastaselityksiin revisionikonttorin ja silloisen kasvatustalouden välillä. Sen seurauksena ja etenkin asianomaisten viranomaisten mainittuun aikaan suorittaman tai suunnitteleman kaikinpuolisen kysymyksen käsittelyn johdosta, kysymyksen »lastensuojelutoiminnan ynnä lastenkotien ja kasvatustalouden taloudellisen hallinnon keskityksestä» (Kvstön pain. asiakirj. v. 1920 N:o 27, v. 1921 N:ot 7 ja 41 sekä v. 1923 N:ot 8 ja 9) voitiin odottaa tehokkaita toimenpiteitä mainittujen puutteiden poistamiseksi. Kuitenkin tuli tulokseksi ainoastaan se, että lastensuojelutalouden uuteen ohjesääntöön ^{19/12} 1923 otettiin ammattihoitoajan, jota sen jälkeen nimitettiin toimeenpanevaksi johtajaksi, monia muita, ei kuitenkaan taloudellisia tehtäviä koskeviin määräyksiin pari kohtaa, jotka määräisivät tämän velvollisuudeksi allekirjoittaa rahatilaukset sekä tarkastaa ja käsiteltäväksi hyväksyä kumminkin ainoastaan taloudenlautakunnalle tulleet laskut, samoin kuin talouden valvonnan alla hoitaa sen taloutta ja valvoa kaupungin talouden hoitoon uskomuksen omaisuuden hoitoa. Aikaisemmin ja paljon helpommissa olosuhteissa oli kuitenkin kasvatustalouden kamreerin tehtävänä johtosäännön mukaisesti ollut johtaa ja valvoa talouden eri laitosten talouden kulkua, mutta sen jälkeen kun köyhäinhoitolaitokselle ja lastensuojelutaloukselle perustettiin yhteinen kassa- ja tilivirasto sekä sen jälkeen kun lastensuojelutalouden uusi ohjesääntö laadittiin, on tämän tiliviraston kamreeri vapautettu tästä tärkeästä tehtävästä.

Tämän alueen tarkastuksessa on revisionikonttori sentähden yhä edelleen havainnut aihetta muistutuksiin. Selvimmin on käynyt ilmi taloudellisen hallinnon yhdenmukaisen järjestelyn puute lastenhoitolaitoksissa sekä tiluksissa, jotka muutamiin näihin on yhdistetty, kuin myöskin puutteellisuudet niiden taloudellistehtävissä työssä, joskin joku yksityinen laitos ilmeisestikin on selviytynyt omin voimin paremmin kuin toinen. Näiden etenkin suurempien laitosten hallinto on sangen monipuolista. Siihen sisältyy sangen suuressa määrin ei ainoastaan kaikenlaisten tarvikkeiden, kuten vaatetuksen, ruoka-aineiden, polttoaineiden j. n. e. hankintaa ja vaihtoa sekä näiden tarvikkeiden varastoimista samoin maataloustoimintaa, vaan myöskin kirjanpito, kassahallinto ja tilitystehtäviä. Revisionikonttori ei ole laiminlyönyt mikäli siltä kaupungin laajaan hallintoon nähden vähine virkamiehineen voidaan tässä suhteessa vaatia, antaa osin ohjeita y. m., mutta on lastensuojeluhallinnon tieteenkin samoin kuin kaupungin muiden virastojen ja laitostenkin omattava sellainen pätevyys, että se voi asiantuntemuksella ja menestyksellä selviytyä omasta taloudellisesta toiminnastaan, myöskin yksityiskohdissaan.

Ei näytä kuitenkaan voitavan vaatia, että näiden laitosten johtajat, var-

maan hyvinkin vaativien lastenhoidollispedagogillisten tietojen ohella, omaavat semmoisen tietomäärän ja kyvyn myöskin edellämainituilla aloilla, jotta taloudenhoito mainituissa laitoksissa tapahtuu ilman asiantuntevaa johtoa ja tarpeellista valvontaa, yhdenmukaisesti ja vähemmillä menoilla kaupungin kassalle. Vaikeus on sitäkin suurempi kun useimmat näistä kaupungin laitoksista ovat maaseudulla, vieläpä hyvinkin loitolla keskushallintoelimestään ja lautakunnastaan eli hallituksesta. Jos missä, niin näyttää lastenhoitolautakunnan keskusvirastossa tarpeelliselta, että siihen hyvin perehtynyt toimihenkilö asetettaisiin toimeenpanevan johtajan apulaiseksi mainittua alaa varten. Myöskin johtajaan nähden voi tuskin asettaa kyseenalaiseksi, kuinka tämä, joka, kuten luonnollista, valitaan pääasiallisesti lastenhoidollisia erikoisominaisuuksia ja pedagogisia näkökohtia silmälläpitäen, myöskin voisi omata ne ammattitiedot ja sen kokemuksen, jota semmoisen laajan monipuolisen taloushallinnon johto ja valvonta vaatii. Sitäpaitsi on näyttänyt ilmeiseltä, että kaikki ne erikoistehtävät, jotka on yhdistetty toimeenpanevan johtajan tehtäviin, eivät edes myönnä tälle riittävää aikaa ja mahdollisuutta suorittaa monilukuisia ja erilaisia taloudellisia tehtäviä lautakunnan kaikilla laitoksilla, tiluksilla ja lastenkodeissa. Ei myöskään ole enempää aikaisemmin kuin myöhemminkään voitu huomata aloitteita mainitun hallinnon puolelta näiden vallitsevien olosuhteiden perusteellisempaan korjaukseen.

Pohdittaessa kysymystä näiden laitosten ja lastenkotien taloudellisen hallinnon uudelleen järjestämisestä, mikä käsittely on osoittautunut sangen pitkävetiseksi, otettiin esille aluksi, nim. kaupunginvaltuustolle v. 1920 jätetyssä komitean mietinnössä, kuitenkin ilman minkäänlaista asiallista perustelua, *taloudenhoitajan toimen* perustaminen mainitussa keskushallinnossa, mutta luovuttiin tästä ehdotuksesta viimeksi lastenhoitolautakunnan rahatoimikamarille v. 1923 antamassa lausunnossa. Tosin koettaa lautakunta siinä nojautuen laajaan numeroaineistoon, tehdä laskelmia keskikustannuksista hoidokkia ja päivää kohti näissä laitoksissa ja tulee siihen tulokseen, että kaupungin kustannukset niissä ovat alhaisemmat kuin parissa *valtion* samallaisessa laitoksessa. Edelleen torjuu lautakunta ilmeisellä närkästyksellä laitoksensa taloudelliseen hoitoon kohdistuneen arvostelun ja esittää lopuksi eräässä lausunnon ponnassa, että »jos kaupunginvaltuusto katsoisi välttämättömäksi työvoimia lisäämällä tehostaa kasvatustalousten ja lastenkotien taloudellisen hallinnon keskitystä, kävisi se parhaiten laatuun siten, että nykyisen ammattihoitaja-sihteerin työtaakan helpottamiseksi lautakunnan kansliaan palkattaisiin — köyhäinhuoltohallituksen tapaan — lainopillisesti sivistynyt apulaissihteeri, joka saisi huolehtia velkomisasiosta, lautakunnan kirjevaihdosta y. m. toimitusjohtajan aikaa vievistä kansliatehtävistä».

Revisionikonttori on yhtä vähän silloin kuin nytkään voinut seurata mainittuja tilastollisia esityksiä. Sellaiset laskelmat ja vertailut ovat useimmitenkin epätäydellisiä ja epämääräisiä, kun niistä puuttuu esim. perustuspääoman korot y. m. ja voivat ne senvuoksi olla harhaanjohtavia niin hyvin todellisiin kusan-

nuksiin kuin myöskin taloudellisen hallinnon hoitoon nähden. Mikäli taas koskee lainopillisesti sivistyneen sihteerin asettamista niitä tehtäviä varten, joita tässä edellä on mainittu, saattaa semmoinen toimihenkilö ehkä olla tarpeellinen, mutta revisionikonttori ei näe siinä keinoa tässä esitettyjen puutteiden korjaamiseksi.

Revisionikonttorin edellä esitetty tästä kysymyksestä saama käsitys, johon konttori on tullut vuoden kuluessa toimitettujen lastenhoitotoiminnan tilitysten tarkastuksen perustuksella ja muutenkin tehtyjen havaintojen johdosta, on edelleen saanut vahvistusta viime vuoden marraskuussa paikalla toimitetussa tarkastuksessa kaupungin suurimmassa kasvatuslaitoksessa, nim. Bengtsåriissa, johon on yhdistetty maatalous. Revisioni havaitsi siellä koko joukon puutteellisuuksia ja virheellisyyksiä, joiden laatu käynee selville niistä pääotsakkeista, joilla ne kohta kohdalta on otettu lastensuojelulautakunnalle jonkun aikaa myöhemmin lähetettyyn pitempään muistutusmemoriaaliin lautakunnan annettavaa selitystä varten. Otsikot ovat seuraavat:

»Kirjaamattomia käteisiä tulovientejä»,

»Mielivaltaisista tai epäoikeutettuja määräyksiä»,

»Muita tappiota tuottavia tai epätaloudellisia määräyksiä»,

»Kirjaamattomia ja maatilaa hyvittämättömiä toimituksia laitokselle»,

»Muita laiminlyöntejä, puutteellisuuksia tai virheellisyyksiä».

Tässä ei nyt kumminkaan ole kyseessä kaupungin mahtavalle taloudelle enemmän merkitsevät arvot, vaan koskettelevat nämä muistutukset ylimalkaan yksityiskohtia. Kumminkin näyttävät nämä, yhdessä ainoassa suhteellisen lyhyessä tarkastuksessa havaitut puutteet ja virheellisyydet *mainittujen laitosten taloudellisen järjestelyn ja johdon jatkuvaa heikkoutta*, mikä asiointila antaa leimansa tämän hallinnon taloudelliselle toiminnalle. Revisionikonttori ei ole yleensä voinut hyväksyä asianomaisten toimihenkilöiden antamia selvityksiä, eikä myöskään lastenhoitolautakunnan niinikään kirjeellisesti esittämiä näkökohtia näissä mainituissa tapauksissa.

Viimeisessä memoriaalissaan lastenhoitolautakunnalle on revisionikonttori koettanut osoittaa tämän puutteellisen järjestelmän pikaisen korjauksen tarpeellisuutta, mikä varmaankin kävisi paraiten päinsä *asettamalla toimeenpanevalle johtajalle avustava toimihenkilö, joka olisi perehtynyt taloudelliseen ja tilitysalaan*. Tähän esittää lautakunta loppupäätelmänään »ettei lautakunta ole katsonut olevan syytä ryhtyä muunlaisten muutosten aikaansaamista tarkoittaviin toimenpiteisiin kuin että lautakunnan suurempiin laitoksiin ensi vuoden (1926) alusta otetaan *kuhunkin kirjanpitäjä*, joka omalla vastuullaan hoitaa laitoksen ja maatilalan kirjanpidon, sekä että lautakunta koettaa kiirehtiä niitten johtosääntöjen valmistumista, jotka sen tulee alaisilleen toimihenkilöille vahvistaa.»

Kun kirjanpitäjällä myöskin meidän maassamme jo vanhastaan on ymmärrettävä systemaattiseen kirjanpitoon ja tilialaan kouluutettua ammattimiestä ja kun niinmuodoin sellaisen virkamiehen asettaminen näihin laitoksiin ei olisi ainoas-

taan liikanaista näille yksinkertaisille, vaikkakin tarpeellisille kirjanpitotöille näissä laitoksissa, vaan myöskin kaupungille suuria kustannuksia tuottavaa, käsittänee lautakunta näillä toimihenkilöillä konttoriapulaisia, jotka ovat kirjanpitotaitoisia.

Revisionikonttori ei kumminkaan pidä semmoista toimenpidettä riittävänä, vaan pysyy edelläesitetystä käsityksestä, mikä perusteltu käsitys ei myöskään näytä olleen rahatoimikamarille outo. Niinpä esittää rahatoimikamari kaupunginvaltuustolle osoittamassaan esityksessä »koskeva lastenkotien ja kasvatuslaitosten taloudellisen hallinnon keskittämistä» (Kvston pain. asiakirj. v. 1923 N:o 9), että kamari on ollut tietoinen siitä, että tässä hallinnossa puuttuu yhdenmukaisuutta ja täsmällistä taloudellista järjestelmää, yhdenmukaista järjestelmää esim. ruokavarojen, vaatetusineiden y. m. käytössä; edelleen, että puuttuu ohjeita ruokaja vaatejakelusta ja niiden käytöstä, että laitosten taloudessa kirjanpito on puutteellista kuin myöskin muita seikkoja, mikä, yhä edelleen rahatoimikamarin mukaan, kaikki olisi uudistuksen ja järjestelyn tarpeessa, mutta piti kamari, joka aikaisemmin oli kehoittanut lautakuntaa harkitsemaan kysymystä kaikille laitoksille yhteisen taloudenhoitajatoimen asettamisesta, mikä myöskin oli sisältynyt lautakunnan ensimmäiseen ehdotukseen, tarpeellisena, että ennen kuin semmoinen virka voisi tulla kysymykseen olisi syytä odottaa sen uuden ohjesäännön vaikutuksia, jossa, kuten tässä aikaisemmin on mainittu, myöskin talouden johto ja valvonta tulisi kuulumaan siihenastiselle ammattiholhoojalle, joka samalla saisi nimityksen toimeenpaneva johtaja sekä korkeamman palkan, kuten myöskin tapahtui.

Lopuksi näyttää asianmukaiselta tässä viitata niihin perusteellisiin parannuksiin taloudellisessa ja hallinnollisessa suhteessa, mikä on ilmennyt kaupungin kaikkien sairashuoneiden hallinnossa sen jälkeen kuin yhteinen taloudenhoitajan toimi (sairashuonetarkastaja) perustettiin, lähtemättä tässä arvostelevaan vertailuun viimemainitun ja lastenhoidon taloudellisen hallinnon välillä.

Edelläsanotun perusteella pitää revisionikonttori käsityksenään, että *taloudenhoitajan viran perustamista lastenhoitolautakuntaan ei ole enää toistaiseksi lykättävä.*

Lastentarhat ovat huolimatta niiden todellisista menoista vuoden kuluessa nostaneet kaupungin kassasta talousarviossa osoitetut määrärahat kohdalla »Lastentarhain voimassapito» (v. 1924 11 P. L. VIII. 6 — Smk. 4,190,782: —). Kun nämä lastentarhat toistaiseksi eivät ole olleet kaupungin hallintoon otetut ja niiden tilitykset eivät sen johdosta ole sisältäneet kaupungin kirjanpitoon, ovat niiden määrärahasäästöt, jotka lastentarhat ovat kokonaan pitäneet, jääneet kaupungin hallinnolta huomioonottamatta. Sittenkun revisionikonttori, joka riippumatta edellämainituista seikoista vuosittain on tarkastettavakseen vaatinut näiden lastentarhain tilitykset, oli havainnut, että säästöt nousivat huomattaviin summiin, vuoden vaihteessa 1923—1924 Smk:aan 757,000: — ja lastentarhat sen johdosta, että kaupungin määräraha, joka on lastentarhain pääasiallinen tulo, oli

Lasten-
tarhat.

apurahan luontoista, olivat siitä syystä nostaneet määrärahan lyhentämättä ja riippumatta tarpeesta, huomautti revisionikonttori asianomaisia tästä säännöttömästä asiailasta. Lastentarhain johtokunnan sittemmin tekemästä ehdotuksesta päätti rahatoimikamari ²⁰/₅ 1924, että vuosimäärärahasta saadaan nostaa $\frac{1}{4}$ jokaisen neljänneksen alussa, kuitenkin tehden niihin lastentarhoihin nähden, joilla edelliseltä vuosivaihteelta oli säästöä, sen poikkeuksen, etteivät ne saa nostaa ensimmäistä erää ennen 15 päivää tammikuuta ja ainoastaan vähentämällä kyseessäolevan säästön. Päätöksessä on jätetty sanomatta, mitä syntyneillä vuosisäästöillä on tehtävä tahi mihin ne on käytettävä.

Edellämainitusta säästösommasta Smk. 757,000: — ovat lastentarhat v. 1924 kuluttaneet Smk. 222,000: — ja on talousarviolaskelmassa v:lle 1925 lastentarhoille laskettu avustusmäärä mainittua vuotta varten vähennetty Smk:lla 385,000: — mainittuun säästöön nojaten. Vaikka siitä vuoden vaihteessa 1924—1925 niinmuodoin vielä oli jälellä käytettäväksi Smk. 150,000: —, *on kaupungin kassasta maksettu koko talousarviomääräraha*. Kumminkin näyttää, kun rahatoimikamari teki päätöksensä kysymyksessä toukokuulla 1924, että mainitut lastentarhat hyvinkin olisivat voineet ja olisi niiden pitänyt jo samana vuonna ryhtyä päätöstä seuraamaan, jättämällä kaupungin kassasta nostamatta useinmainittuja säästöjä vastaavat määrät.

Sitäpaitsi näyttää tässä yhteydessä eräs toinen asianhaara ansaitsevan huomiota. Useinmainitusta säästöstä olisi hyvinkin voinut käyttää varoja niihin lisämäärärahoihin, joita lastentarhat osin ovat anoneet vuokrakorotustensa peittämiseksi y. m., millä nyt on rasitettu *kaupunginvaltuuston käyttövaroja*, osin tarvinneet palkkauksen maksamiseen uuden palkkausjärjestelmän mukaan, joilla nyt on rasitettu kaupungin kassan vuoden *tilierotusta*. Näihin lisämenoihin olisivat edellämainitut käytettävissäolevat varat hyvinkin riittäneet.

Revisionikonttori on siinä käsityksessä, että nyt kulumassa olevan vuoden alusta olisi meneteltävä niin, *että lastentarhain yhdistetyn vuositilityksen kustannusten loppusumma otetaan kaupungin kirjanpitoon vastaavalle talousarviomäärärahalle ja mahdollinen säästö jätetään kaupungin kassaan aivan samoin kuin menetellään muiden kaupungin hallintoon kuuluvien virastojen ja laitosten vuosisäästöjen kanssa*.

Kaupungin
lämmitys-
laitosten
valvonta.

Kuten revisionikonttorin asiakirjoista ilmenee, on tehty muistutus, että kaupungin lämpöteknikko on velottanut puhtaanapitolaitosta ja siltä saanut korvauksen työstä, minkä hän 7 p. helmikuuta 1919 asianmukaisesti vahvistetun työjärjestyksen mukaan ilmeisesti olisi ollut velvollinen virkatehtävänä korvauksetta suorittamaan. Koskei revisionikonttori tähän mennessä ole saanut asianomaisten selitystä ja yleisten töiden hallituksen lausuntoa, joita revisionikonttori tässä muistutusasiassa on pyytänyt, huomautettakoon tässä ainoastaan siitä asiailasta, että, vaikkakin kysymys lämpöteknikon työajasta kaupungin palveluksessa on ratkaistu kaupunginvaltuuston 12 p. marraskuuta 1924 kyseellistä

tarkeitua varten myöntämän korkeamman määrärahan (palkkauksen) yhteydessä, on edelleenkin ilmennyt epävarmuutta mainitun toimihenkilön tehtäviin nähden. Toimi, jota hoidetaan asianmukaisella luvalla yksityistoimen ohella, on nimittäin käytännössä kehittynyt sellaiseksi, ettei sen hoidossa seurata yllämainitun johtosäännön laajoja vaatimuksia. Näyttää sentähden siltä kuin pitäisi *joko johtosääntö saattaa lämpötekniikan todellisia töitä vastaavaksi tahi tämän virka-asema järjestää siten, että voimassaolevaa työjärjestystä voitaisiin seurata.*

Revisionikonttori oli jo aikaisemmin kiinnittänyt huomiotaan siihen asiallisesti katsoen sopimattomaan muotoon, jonka mukaan puhtaanapitolaitoksen menobudjetti oli laadittu. Semmoista asettelutapaa seuraten ei eri momenteista käynyt esiin töiden tai kustannusten laatu, kuten työn johto ja käyttötarvikkeiden menekki, eri puhtaanapitolaadut: lakaseminen, kasteleminen, lumenajo y. m., vaan perustui menoerien jako osittain työpaikkojen asemaan, niin että määrärahanimikkeeseen oli otettu kaupungin osia j. n. e., osittain työpaikkojen laatuun, kuten tiet, viertotiet, rantalaiturit y. m., joille kullekin suurelle ryhmälle ainoastaan esitettiin erilaisten kustannusten summamääräraha. Täten voitiin vuoden työ- ja ainesmenot merkitä useamman tällöisen summittaisen määrärahan rasitukseksi samassa luvussa s. t. s., siihen missä vain varoja oli jäljellä, jota väärää menettelyä käytettiin ei niinkään vähäisessä määrin. Revisionin huomautettua tästä seikasta *on puhtaanapitolaitos uudelleen järjestänyt budjettinsa vuodelle 1925 asiallisemmalla ja muutoin tyydyttävällä tavalla.*

Puhtaanapitolaitos.

Revisionikonttorin asiakirjoista käy edelleen esiin, ettei se ole voinut jättää muistuttamatta semmoisesta puhtaanapitolaitoksen menettelystä, että viimeainittu vieläpä hallitusta sivuuttamalla on ryhtynyt toimenpiteisiin, jotka ovat koskeneet huomattaviakin summia laitoksen taloudessa ja joilla ei ole ollut määrärahaa vahvistetussa talousarviossa. Sittenkun revisionikonttori oli huomauttanut laitoksen hallitusta sanotusta epäkohdasta, on toivottava, *ettei samallaisia kaupungin puhtaanapitolaitoksen voimassaolevasta järjestyksestä tapahtuvia poikkeamia vastaisuudessa toistu.*

Nyttemmin on jo kylliksi aikaa kulunut voidakseen varmasti arvostella puhtaanapitolaitoksen tilitoimijärjestelyn soveliaisuutta, sittenkun nimittäin tämä laitos on muutettu rakennuskonttorin lähimmästä yhteydestä siitä loitomalle Töölöön. Jo vuosikausia oli ilmennyt vaikeuksia siitä, että rakennuskonttorin tilivirasto oli samalla kertaa puhtaanapitolaitoksen tilivirastona. Sittenkun asianomaisia revisionin puolelta oli huomautettu puhtaanapitolaitoksen tilitysten hoidon heikkoudesta ja puutteellisuudesta sai tämä virasto toukokuussa 1924 oman kamreerin. Tämän menestyksellisesti järjestämä laitoksen sisäinen kirjanpito ei ole voinut poistaa niitä vaikeuksia ja hankaluuksia, joita jatkuvasti aiheutuu yhteisen tiliviraston johdosta. Tuntuvin näistä on aivan hyödyttömästi aiheutettu kirjanpitytyön monistuminen, mikä johtuu katkeamattoman tilitysyhteyden

ylläpitämisestä näiden kahden toisistaan loitolla olevan viraston välillä, mikä järjestely sitäpaitsi aiheuttaa kaupungille tarpeettomia lisäkuluja.

Koska niinmuodoin voimassaoleva järjestelmä on osoittautunut niin hyvin asiallisesti kuin taloudellisestikin epätydyttäväksi, on revisionikonttori yksimielinen puhtaanapitolaitoksen kanssa siitä, että *tämän hallinnollisen erikoiskohdan uudelleen järjestäminen on tarpeen vaatima*, mistä myöskin puhtaanapitolaitoksen hallitukselle on ilmoitettu.

Kaupungin
vuokrat.

Kaupungin vuokrankantotoiminta ei ole moneen vuoteen hoidettu niinkuin olisi pitänyt. Sittenkun revisionikonttori aikaisemmin tekemissään muistutuksissa ja viimeksi vuoden 1922 kertomuksessaan oli viitannut lukuisiin puutteisiin niin hyvin rakennusten ja tilusten vuokrahallinnassa kuin myöskin tilapäisiin vuokriin nähden (10 Os. IV & VI. 1), on rahatoimikamari kylläkin koettanut, ryhtymällä enemmän tai vähemmän väliaikaisiin toimenpiteisiin, poistaa näitä puutteita. Ettei riittävää parannusta ja tarpeellista tämän hallintoalan uudistusta siten vielä ole saavutettu, sitä todistaa huomattava määrä virheellisiä merkintöjä ja veloituksia kaupungin laajoissa vuokraluetteloissa, joita asianomainen revisioniosasto, näiden luetteloiden sekä niihin liittyvien asiakirjain perusteellisen tarkastuksen jälkeen on voinut osoittaa vuodelta 1924, ja mitkä virheellisyydet ja puutteet esitetään kohta kohdalta revisionikonttorin tarkastuspäiväkirjassa. Kuten konttorin kirjevaihdosta näkyy, on rahatoimikamarille nyt kuluvan vuoden kesäkuussa lähetetty lähempi selvittävä memoriaali tässä kysymyksessä, missä memoriaalissa myöskin on alleviivattu sitä vaikeutta, mikä revisionilla mainittujen olosuhteiden vallitessa on havaitakseen tahi saadakseen selville kaikki luetteloihin sisältyvät virheellisyydet. Perusteina suurelle joukolle veloituksia on oleva n. k. notariaattiluettelot, mutta näistäkään eivät sangen monet, erittäinkin vanhemmilta ajoilta, ole olleet paikkansa pitäviä. Erilaisia merkintöjä käytetään eri aikoina samoille vuokrapalstoille, epävarmuutta vallitsee siitä, onko vuokraoikeus, jolle velotus irtisanomisen perustuksella on lakannut, kumminkin yhä edelleen aikaisemmalla vuokraajalla, vai onko se siirtynyt toisille. Velotus on joskus suoritettu yksinomaan vuokraajan välikirjakappaleen perustuksella, kun notariaattiluettelo on puuttunut, ja muuta sellaista.

Kun kaupungin vuokrankantotoiminta niinmuodoin on osoittautunut monessa kohti järjestämättömäksi ja virheelliseksi, on rahatoimikamaria edellämainitussa memoriaalissa myöskin *kehoitettu päättämään semmoisista tehokkaista toimenpiteistä, että tämä myöskin taloudellisessa suhteessa kaupungille merkitsevä hallintoalue lopultakin saataisiin asianomaiseen kuntoon*, mistä päätöksestä taikka toimenpiteestä revisionikonttorille olisi tiedoitettava.

Nyttemmin on konttori saanut rahatoimikamarilta ilmoituksen siitä, että määrätty, nimeltään mainittu henkilö on saanut tehtäväkseen ehdotuksen laatimisen asiassa ja jää niinmuodoin toivottavaksi, *että kaupungin laaja vuokratalous ilman enempää viivyttelyä saadaan järjestymään*.

Kuten nyttemmin on jo yleensä tunnettua, on *toisen kaupunginvoudin konttorin* puutteellisen järjestelyn ja säännöttömän toiminnan kautta monena vuotena kaupungille tulevien verorästien samoin kuin eräiden muidenkin kaupunginsaatavien periminen osittain viipynyt osittain jättänyt viemättä toivottuun tulokseen, mistä on ollut seurauksena hyvinkin suuria poistoja. Revisionikonttori ei ole kertomuksissaan jättänyt muistuttamatta tästä kaupungin talouden säännölliselle kululle huolestuttavasta asiaintilasta. Niinpä on vuoden 1922 kertomuksessa, mikä on annettu elokuussa 1923 m. m. osoitettu, että vuosivaihteessa 1922—1923 tilittämättömät tahi loppuun käsittelemättömät kunnallisverorästit, joiden joukossa oli rästejä vieläpä 10 vuodelta, nousivat tuohon huomattavaan määrään n. 60 miljoonaan markkaan. Vuositarkastajien tämän perusteella antaman lausunnon johdosta kuin myöskin asianomaisten vihdoin v. 1924 ryhdyttyä osin tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin, on jonkun verran parempi asiaintila tässä suhteessa saavutettu, mikä on myöskin vaikuttanut sen, että tämä perintä- ja tilitystoimi mainittuna vuonna on ollut paljon vilkkaampaa kuin ennen. Revisionikonttori, jonka tehtävänä on tarkastaa kaikki poistettaviksi ehdotetut kaupungin saatavat, on niinmuodoin päässyt tilaisuuteen suuremmassa määrässä kuin koskaan ennen tarkkaamaan sen työn laatua, jonka kaupunginvoudinkonttori on suorittanut. Vuotena 1924 on ei vähemmän kuin 53,000 kunnallisveroseteliä jätetty revisionikonttorin käsiteltäviksi, ja riippuen tässä myöhemmin esitettävistä epätydyttävistä olosuhteista on revisionin ollut tarkastettava samat setelit vieläpä kolmeenkin kertaan sekä annettava joukko lausuntoja, ennenkuin sellainen poisto on saattanut tapahtua. Perusteena kaupunginvoudinkonttorin verolippujoukkojen palautukselle rahatoimikonttoriin on yleensä ollut useammassa tapauksessa ainoastaan ulosottoapulaisten tarkastamattomat ilmoitukset, jotka ovat merkinneet seteleihin ilmoituksen joko verotettavalta puuttuvan ulosmitattavaa omaisuutta taikka myöskin siitä, ettei häntä ole tavattu. Vaikkakaan revisionin asiaan ei voi edes kuulua tuntea asukkaiden osoitteita ja heidän taloudellista asemaansa, on revisionikonttori, siten kylläkin huomattavassa määrässä lisäten työtaakkaansa, katsonut, tarkoituksen vuoksi, olevansa aiheutettu kykynsä mukaan auttamaan siihen suuntaan, että ainakin ehkä pahimmat virheellisyydet, joita joko siinä taikka tässä virastossa on tehty, mikäli vielä mahdollista saada oikaistuksi. Tällöin on m. m. tavattu monia, jopa vallan ilmeisiä tapauksia, jotka ovat osoittaneet, että ulosottoapulaisten ilmoitukset *varattomuudesta ja tapaamattomuudesta* eivät ole pitäneet yhtä tosiasiajn kanssa.

Kumminkin on vuoden kuluessa revisionin tarkastamia maksamattomia veroja ja muita maksuja tänä tilivuonna poistettu tahi, joskin vähäisemmin määrin, palautettu runsaasti 20 milj. markkaa, suurimmaksi osaksi kunnallisveroja. Siitä huolimatta oli vuodenvaihteessa 1924—1925 maksamattomia kunnallisveroja 75 milj. markan suuruiseen määrään, johon sisältyy eriä aina vuodelta 1917.

Syynä kosketeltuun epätydyttävään tilaan ei ole yksinomaan ollut muistu-

tettu kanto- ja tilitystyö, vaan kokonaisuudessaan vanhentunut ja epätaydellinen järjestelmä alkaen henkikirjoituksesta ja siihen m. m. luettuna suuri ja kallis virasto, *verotusvalmistelu*, joka yhä edelleen on säännöstelemättömässä tilassa.

Joskin sen, revisionikonttorin käsityksen mukaan, lievän toimenpiteen kautta, johon toisen kaupunginvoudin konttorin virastoon nähden viimeksi ryhdyttiin, jonkunlainen muutos parempaan tällä alalla on ilmennyt, on ilmeistä, *että ratkaisevaa parannusta koko tällä laajalla ja tärkeällä alueella ei voida saavuttaa ilman, että uudistus aikaansaadaan henkikirjoituksessa, veronkannossa ja ulosottomenettelyssä siinä merkityksessä kuin nyttemmin ilmestynyt komitean ehdotus* (Kvston pain. asiakirj. v. 1925 N:o 8) *osoittaa, kumminkin sillä lisäyksellä, että verotusvalmistelukunta myöskin otetaan tällaisen perusteellisen uudistuksen alaiseksi, niinkuin rahatoimikamarikin on katsonut, tai että ainakin mainittu kunnallinen valmisteluvirasto asianomaisesti järjestetään.*

Vuositulok.

Kaupungin kirjanpäättöksen on revisionikonttori havainnut oikein laadituksi. Se osoittaa vuosituloksena *Smk:n 25,125,740: 55 ylijäämää*. Verrattessa toisaalta päin *todellisia* menoja ja tuloja kaupungin eri hallintoalueilla ja virastoissa taikka yksityisiin eriin nähden, toisaalta päin *talousarviossa laskettuihin*, käy ilmi, että useimmat hallinnon alat ovat olleet myötävaikuttamassa ylijäämätulokseen.

Suurimmat säästöosuudet ovat antaneet pyörein luvuin ilmaistuna:

Korkomääräraha »tilapäislainat ja juokseva pankkiluotto» (1 P. L.

II. 15) säästö	Smk 1,6 milj.
Määräraha »korkeampaan palkka-asteikkoon siirtymisen varalta»	
(19 P. L. V. 3) säästö	» 1,6 »
Sairaanhoito (menot ja tulot), nettoylijäämä.....	» 1,0 »
Teknilliset laitokset (»), »	» 7,7 »
Korot (tulo) tontinlunastuksista, ylijäämä	0,2
Sekalaisia korkoja (tulo) »	2,0 » 2,2 »
Kaupungin kiinteä omaisuus (tulot) »	» 2,7 »
josta suurimmat: tontinlunastukset	835 tuh.
vuokria	560 »
maanviljelys	200 »
tilapäisiä maiden ja kenttien	
vuokr.	400 »
kadun erilleen aitaamisesta rakennustarkoituksiin	215 »

Tuulaakimaksuja (tulo), ylijäämä	Smk 0,6 milj.
Vuoden kunnallisverot, joista kumminkin maksamattomat (rästit), joista suurin osa jää saamatta, on kirjattu suoritettuina, yli- jäämä	» 1,5 »
Budjetissa huomioonottamattomia tuloja, kurssivoittoa.....	» 5,0 »

Suurimmat erät, jotka ovat heikontaneet vuositulosta, ovat:

»Kuoletuslaina valtiolta Vallilan työväen asuntoja varten» (1 Os. I. 6.), jota lainaa ei ole myönnetty	Smk 1,2 milj.
Liikenne- ja erilaiset satamamaksut, vajaus	» 1,4 »
Puhtaanapitolaitos (menot ja tulot), nettovajaus	» 0,75 »
Kaupunginvaltuuston vuoden <i>tilierotuksesta</i> määräämät menot, vähentämällä kumminkin puhtaanapitolaitokselle osoitetut 1,1 milj. markkaa, joka on otettu lukuun lähinnä edellisessä erässä	» 2,4 »

Jos vuoden ylijäämään Smk 25,125,740: 55 lisätään erotus v. 1924 budjetissa *lasketun* edelliseltä vuodelta siirtyvän säästön Smk 41 miljoonaa, ja tämän jälkeen todellisuudessa syntyneen säästön Smk:n 66,511,319: 27 välillä, on vuoteen 1925 siirtyvä *kokonaissäästö* Smk 50,637,059: 82.

Eri hallintojen pääasialliset tilikirjat, tilitykset ja tilitodisteet ovat revisioni-konttorissa vuositarkastajain käytettävissä. Jättäen niiden ohella vuositarkasta-jain tarkastettavaksi revisionikonttorin asiakirjat kuluvalta vuodelta, kirjeen-vaihdon, muistutusmemoriaalit ja selitykset, inventtauspöytäkirjat y. m. kuin myöskin tarpeellisen kappalemäärän rahatoimikonttorin laajaa ja tarkkaa ker-tomusta »kaupungin tilit ja tilinpäätös vuodelta 1924», saa konttori erittäinkin viitata siihen sisältyviin yhdistelmiin »Helsingin kaupungin menojen ja tulojen yhdistelmä» (voitto- ja tappiotili), pääluokittain sivuilla 100—101 ja momentittain sivuilla 1—99, »kaupungin kassan rahoitustase» (tasetili) sivuilla 102—110 sekä »Helsingin kaupungin omaisuustase» sivuilla 236—238.

Kaupungin kaikkiin obligatiolainoihin kuuluvat obligatio- ja korkoliput, mitkä on lunastettu v. 1924, on revisionikonttori lukenut ja ovat ne jätetyt toimeenpane-
van revisorin sinetöimänä ja sisällysluettelolla varustettuna säilytettäväksi raha-

toimikonttorin holviin, minkä ohella säädetty kertomus kaupungin vanhimma-
lainasta, vesijohtolainasta vuodelta 1876 liitetään tähän kertomukseen.

Helsingin kaupungin Revisionikonttori:

Gunnar Winter.

Kertomus Helsingin kaupungin 1876 vuoden vesijohtolainan hoidosta vuonna 1924.

Keisarillisen senaatin toukokuun 17 p:nä 1876 julkaseman päätöksen mukai-
sesti saa revisionikonttori, tarkastettuaan Helsingin kaupungin vesijohdon lunas-
tamiseksi 1876 otetun 5 % lainan kirjanpidon ja hoidon vuodelta 1924, täten
antaa seuraavan tarkastuskertomuksen:

Marraskuun 1 p:nä 1923 arvottiin 1 p:nä toukokuuta 1924 lunastettavaksi
obligatioita yhteensä 75,500: — markan määrä, nimittäin:

Litt. A. — Smk. 1,000: — N:ot 26, 45, 71, 90, 125, 131, 192, 202, 207, 210,
224, 235, 259, 261, 265, 274, 294, 355, 380, 399, 459, 460, 474, 475, 497 = 25 kpl.

Arvonnassa 1 p:nä marraskuuta 1923 nostettiin arpa A. N:o 274, mutta koska
tämä numero on jo aikasemmin merkitty arvotuksi ja myös lunastettu vuonna
1922, on sen sijaan lunastettu kaupungin omistamista obligatioista N:o 290.

Litt. B. — Smk. 500: — N:ot 7, 12, 19, 58, 75, 117, 127, 134, 150, 170, 180,
190, 196, 237, 270, 278, 281, 316, 324, 345, 390, 467, 471, 493, 496, 516, 520, 540,
557, 616, 619, 629, 659, 666, 675, 696, 697, 746, 807, 836, 840, 859, 909, 930, 940,
955, 963, 972, 986, 1007, 1054, 1082, 1091, 1170, 1172, 1174, 1180, 1195, 1197,
1202, 1224, 1264, 1335, 1348, 1354, 1359, 1371, 1387, 1402, 1423, 1435, 1445,
1468, 1488, 1500 = 75 kpl.

Litt. C. — Smk. 200: — N:ot 1, 16, 17, 29, 31, 45, 67, 86, 118, 121, 143, 170,
180, 196, 283, 316, 318, 321, 339, 365, 369, 371, 381, 402, 404, 425, 442, 445, 479,
516, 517, 558, 563, 580, 606, 610, 659, 660, 665, 708, 735, 754, 758, 765, 767, 769,
807, 893, 952, 967, 968, 995, 1019, 1078, 1100, 1119, 1132, 1151, 1155, 1160, 1175,
1179, 1193, 1213, 1236 = 65 kpl.

Kaupungin vastattavana lunastamatta olevia obligatioita

oli joulukuun viimeisenä 1923 Smk. 249,510: —

Vuonna 1924 lunastettiin:

Arvottuja obligatioita määrään Smk. 64,590: —

sekä erääntyneiden obligatioiden korko-

lippuja » 695: — » 65,285: —

Vastuusumma obligatioita ³¹/₁₂ 1924 Smk. 184,225: —

Vuoden päättyessä oli erääntyneitä, lunastamattomia obligatioita	Smk. 22,320: —	
vähennettyä lunastetut korkoliput.....	» 695: —	Smk. 21,625: —
on jälellä kuolettamatta		Smk. 162,600: —

Erääntyneitä korkolippuja oli joulukuun viimeisenä 1923	Smk. 1,990: —	
Vuonna 1924 lunastettavaksi erääntyneitä korkolippuja.....	» 10,017: 50	Smk. 12,007: 50
Vuoden kuluessa lunastettiin korkolippuja siitä vähennettynä erääntyneiden obligatioiden korkoliput	Smk. 10,715: —	
	» 695: —	
	» 10,020: —	
vanhentuneita korkolippuja	» 30: —	» 10,050: —
Lunastamattomia erääntyneitä korkolippuja jäljellä		Smk. 1,957: 50

Kaikki lainaan kuuluvat, vuoden varrella lunastetut obligatit ja korkoliput laskettiin revisionikonttorin toimesta sekä pantiin toimeenpanevan revisorin sine-tillä ja sisällyksen merkinnällä varustetussa kääreessä säilöön rahatoimikonttorin holviin.

Helsingissä, kesäkuun 1 p:nä 1925.

Gunnar Winter.

B. A. Hellmer.

Helsinki 1925. Mercator'in Kirjapaino Osakeyhtiö

Vallionkunnan mietintö kaupungin tilintarkastajain toimittamastaan kaupungin 1924 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta antaman kertomuksen johdosta.

Kaupunginvaltuustolle.

Sittenkuin maistraatti kirjelmässä syyskuun 23 päivästä 1925 oli Kaupunginvaltuustolle lähettänyt kaupungin tilintarkastajain kertomuksen näiden toimittamasta kaupungin 1924 vuoden tilien ja hallinnon tarkastuksesta (*Pain. asiakirj. n:o 27 vuodelta 1925*), on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta sen johdosta, että tilintarkastajat olivat eräitä kaupungin viranomaisia vastaan esittäneet erinäisiä muistutuksia, vaatinut selityksiä rahatoimikamarilta, lastensuojelulautakunnalta, lastentarhain johtokunnalta, kaupungin yleisten töiden hallitukselta ja puhtaanapitohallitukselta, joita viranomaisia vastaan mainitut muistutukset pääasiassa oli tehty. Näiden selitysten saavuttua on asia lisävalmistelua varten lähetetty Valtuuston talousarviovaliokunnalle. Tämän johdosta pyytää talousarviovaliokunta lausua seuraavaa:

Kertomuksessaan huomauttavat vuositilintarkastajat, *ettei kaupungin tilinpäätös ole säädetyn ajan kuluessa valmistunut*, ja lausuvat toivomuksen, että keksitään keinoja, jotka saattavat mahdolliseksi tilinpäätöksen valmistumisen maaliskuun kuluessa.

Selitykseksi ilmoittaa rahatoimikamari, että tilinpäätöksen laatiminen säädetyn ajan kuluessa on osoittanut kohtaavan vaikeuksia, mutta kamari on tutkiva mahdollisuuksia kuluvan vuoden 1925 tilinpäätöksen jouduttamiseen.

Kun voittamattomien esteitten ei pitäisi kohdata tilinpäätöksen laatimista ennen huhtikuun alkua, päättäneen Kaupunginvaltuusto *kiinnittää rahatoimikamarin huomiota sen seikan suotavuuteen, että kaupungin tilinpäätös tästedes laaditaan säädetyn ajan kuluessa.*

Tilintarkastajain lausunnon johdosta, että ehdotus *taloudenhoitajantoimen perustamisesta lastensuojelulautakuntaan* (*Pain. asiakirj. n:o 9 vuodelta 1923*) olisi otettava uudelleen tutkittavaksi, ilmoittaa rahatoimikamari kehoittaneensa lastensuojelulautakuntaa kamarille antamaan lausunnon siitä, eikö kasvatus-

laitosten hallintoa voitaisi keskittää, ja tämän lausunnon saatuaan ottavansa uudelleen käsiteltäväksi kysymyksen kasvatuslaitosten taloudellisen hoidon järjestämisestä yhdenmukaiselle, kiinteälle pohjalle.

Rahatoimikamarin ilmoitukseen nähden *ei vuositilintarkastajain lausunto tässä kohden nykyään kaivanne minkäänlaista päätöstä Valtuuston puolelta.*

Vuositilintarkastajat huomauttavat, *että lastentarhain kustannusten loppusumma olisi niiden vuositilityksen mukaisesti merkittävä kaupungin tilinpäätökseen vastaavain määrärahain kohdalle ja tällöin syntyvä säästö annettava kaupunginkassaan.*

Niinkuin lastentarhain-johtokunnan ja rahatoimikamarin selityksestä käy selville, on lastentarhain 1924 vuoden määrärahoja laskettaessa niiden edelliseltä vuodelta oleva säästö vähennetty lasketusta määrästä, minkä ohessa rahatoimikamari nyttemmin on järjestänyt asian niin, että määräraha, joka suoritetaan erissä tammi-, maalisk. ja marraskuussa, maksetaan ainoastaan, mikäli yksityisten lastentarhain edelliseltä vuodelta mahdollisesti oleva säästö on kulutettu.

Kun vuositilintarkastajain vaatima järjestely siis jo on pääkohdissaan toimeenpantu, *ei tämä huomautus aiheuttane muuta toimenpidettä.*

Vuositilintarkastajat huomauttavat, että Valtuusto on myöntänyt kaupungin lämpötekniikolle oikeuden mainitun viran ohessa myös hoitaa toista tointa, jota kunta ei palkkaa, ja että kaupungin yleisten töiden hallitus, jonka alainen lämpötekniikko on, on ilmoittanut aikovansa ehdottaa hänen virka-asemansa uudestaan järjestämistä. Kun kaupungin edut näyttävät tulleen huomioon otetuiksi siinä tavassa, miten lämpötekniikon virkaa nykyään hoidetaan, olisi vuositilintarkastajain mielestä ehkä syytä lykätä puheenalainen järjestely siksi, kunnes kaupungin lämpötekniilliset laitokset ovat saavuttaneet sellaisen laajuuden, että tällä alalla kokenut ammattimies voitaisiin oikeudetta sivutoimiin kokonaan pitää kunnan palveluksessa ja palkata sen mukaisesti. Siinä tapauksessa olisi toistaiseksi yksinomaan tarpeellista muuttaa hänen työjärjestystään.

Kaupungin yleisten töiden hallitus viittaa virkaatoimittavan kaupungin-insinöörin S. Randelinin antamaan lausuntoon, jonka mukaan lämpötekniikon työjärjestystä olisi selvennettävä siten, että lämpötekniikon apua ainoastaan vaadittaisiin niissä kaupungin talojen uudistoissa ja uudestirakentamisessa, jotka suoritetaan kaupungin yleisten töiden hallituksen valvonnan alaisina. Hallitus ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto hyväksyisi tässä tarkoituksessa laaditun ehdotuksen lämpötekniikon työjärjestyksen b kohdan muutokseksi (liite IV).

Samoin kuin vuositilintarkastajat katsoo talousarviovaliokunta kysymyksen kaupungin lämpötekniillisten laitosten ylivalvonnasta ansaitsevan erikoista huomiota. Näiden laitosten hoitoon liittyviin suuriin taloudellisiin etuihin nähden täytyy epäillä, eikö jo nyt olisi lämpötekniikointia kokonaan järjestettävä uudestaan siihen suuntaan, että kaupungin kaikki tähän kuuluvat laitokset

asetettaisiin yhtämittaisen, tehokkaan tarkkailun alaisiksi. Kun kuitenkin kaupungin yleisten töiden hallitus on ilmoittanut aikovansa esittää ehdotuksen tässä asiassa, päättäneen Valtuusto nykyään *ainoastaan hyväksyä kaupungin yleisten töiden hallituksen nyt tekemän ehdotuksen lämpötekniikan työjärjestyksen selventämisestä.*

Huomattavana hättänä mainitsevat vuositilintarkastajat, että puhtaanapitolaitoksella ja kaupungin rakennuskonttorilla on yhteinen tilivirasto. Tämän johdosta puhtaanapitolaitoksen kirjanpito suurelta osalta laaditaan kahdesti, toisin sanoin kahdessa toisistaan etäällä olevassa paikassa kaupunkia, minkä ohessa herkeämättömän tiliyhteyden voimassa pitäminen näiden molempain virastojen kesken aikaansaa sekä ajanhukkaa että kunnalle tarpeettomia menoja. Vuositilintarkastajat ovat sentähden sitä mieltä, *että puhtaanapitolaitoksen kirjanpito-osasto olisi muodostettava itsenäiseksi tilivirastoksi, varsinkin kun tästä ei koituisi kaupungille minkäänlaisia lisämenoja.*

Lausunnossaan (liite VI) toteaa puhtaanapitohallitus oikeaksi vuositilintarkastajain muistutuksen ja huomauttaa, että Valtuusto keväällä 1924 perusti puhtaanapitolaitokseen erityisen kirjanpitäjäntoimen, joten laitoksen tilitysjärjestelmän uudestaan järjestäminen pantiin alulle. Puhtaanapitolaitoksen nopeasta kehityksestä oli johtunut, että tilien hoito tähänastisen järjestelmän mukaan oli vuosi vuodelta vaikeutunut.

Tätä asiaa tutkiessaan on talousarviovaliokunta kokonaan yhtynyt vuositilintarkastajain ja puhtaanapitohallituksen esittämiin näkökohtiin. Vaikka rahatoimikamari hiljattain käsitellessään samaa asiaa on, mikäli on ilmoitettu, joutunut kielteiseen tulokseen, on talousarviovaliokunta, koska tätä tarpeellista uudistusta ei valiokunnan mielestä ole enää lykättävä, empimättä päättänyt Valtuustolle ehdottaa seuraavaa:

että puhtaanapitolaitoksen kirjanpito-osasto muodostetaan itsenäiseksi tilivirastoksi; sekä

että rahatoimikamari saa tehtäväkseen puhtaanapitohallitusta kuultuaan antaa ehdotuksen tästä johtuviksi muutoksiksi kaupungin kassa- ja tililaitoksen johtosääntöön, puhtaanapitohallituksen ohjesääntöön ynnä puhtaanapitolaitoksen ja rakennuskonttorin johtosääntöihin sekä ehdottaa muita päätöksen toimeenpanemiseksi mahdollisesti tarpeellisia toimenpiteitä.

Vuositilintarkastajat huomauttavat edelleen, *että kaupungin rakennusten ja talojen vuokrain veloitusluettelot ovat useassa tapauksessa osoittautuneet epäluotettaviksi.* Kun rahatoimikamari tilintarkastajain ja kamarin ilmoituksen mukaan jo on ryhtynyt toimiin mainittujen puutteiden poistamiseksi, *ei tämä muistutus aiheuttane muuta toimenpidettä.*

Niinikään jätettäneen vuositilintarkastajain ehdotus *kaupungin vuokra-asuntojen vuokrain yleisestä korottamisesta* huomioon ottamatta, syystä että Valtuusto aivan hiljattain on eri tilaisuuksissa käsitellyt tätä asiaa.

Veronkannantalaitoksen ja verotusvalmistelun uudestaan järjestämistä koskevan vuositilintarkastajain lausunnon johdosta pyytää talousarviovaliokunta johdattaa mieleen, että Valtuusto kokouksessaan viime lokakuun 7 päivänä lähetti rahatoimikamarin siinä kohden esittämän ehdotuksen, jonka toteuttaminen on uuden henkikirjoitusasetuksen varassa, asettamansa erikoisvaliokunnan tarkastettavaksi.

Valiokunta esittää, että Kaupunginvaltuusto, hyväksyen 1924 vuoden tilinpäätöksen, *myöntäisi rahatoimikamarille sekä muille hallintoa hoitaville hallituksille ja lautakunnille vastuunvapauden niiden mainitun vuoden aikaisesta toiminnasta ja siitä antamasta tilityksestä.*

Helsingissä, joulukuun 31 päivänä 1925.

Ivar Lindfors.

Artturi Aalto.

A. Halme.

G. Idström.

H. Moisio.

Erik von Frenckell.

Yrjö Harvia.

K. A. Paloheimo.

Bernh. Wuolle.

Einar Cavonius.

**HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.***Helsinki,**lokakuun 23 p:nä 1925.**Helsingin Kaupunginvaltuustolle.*

N:o 836.

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunnan anottua, että rahatoimikamari kuluvan lokakuun 24 päivään mennessä Kaupunginvaltuustolle antaisi selityksen vuoden 1924 tilien ja hallinnon tarkastuksesta annetussa kertomuksessa esitettyjen muistutusten johdosta, mikäli koskee kamarin toimialaa, saa rahatoimikamari kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Koska useimmat vuositilintarkastajain muistutuksista koskettelevat joko välillisesti tai välittömästi rahatoimikamarin toimialaa, on kamari käsitellyt kaikkia mainitussa lausunnossa esiintyviä kysymyksiä.

Mitä vuoden 1924 kirjanpäättökseen tulee, valmistui se, niinkuin tilintarkastuskertomuksestakin näkyy, noin 1 ½ kuukautta entistä varemmin. Kuluvan vuoden tilinpäättökseen valmistumiseen nähden pyytää kamari ilmoittaa, että sitä laadittaessa tullaan vielä erikoisesti tutkimaan sen jouduttamismahdollisuuksia. Kuitenkin on huomautettava, että vaikeuksia on olemassa saada se säädetyssä ajassa toimitetuksi.

Koskien revisionikonttorin ehdottamaa ja vuositilintarkastajain kannattamaa ehdotusta taloudenhoitajan asettamisesta lastensuojelulautakuntaan on rahatoimikamari yhtä mieltä mainittujen lausuntojen kanssa siinä, että edelleen on pyrittävä lastensuojelulautakunnan alaisten laitosten taloudenhoidon keskittämiseksi. Jo ennenkuin lastensuojelulautakunnan uusi ohjesääntö valmistui, oli asia rahatoimikamarissa pohdinnan alaisena. Senjälkeen on tahdottu odottaa mainitun ohjesäännön vaikutusta taloudenhoidon parantumiseen nähden. Tänä syksynä on kamari jälleen kehoittanut lastensuojelulautakuntaa harkitsemaan ja lausumaan mielensä siitä, eikö kasvatuslaitosten hallintoa voitaisi entistä enemmän yhdenmukaistuttaa ja keskittää. Lautakunnan lausunnon saavuttua on kamari tämän asian yhteydessä ottava jälleen käsiteltäväkseen kysymyksen kasvatuslaitosten taloudenhoidonkin järjestämisestä yhtenäiselle kiinteämmälle kannalle.

Vuositilintarkastajain ja revisionikonttorin muistutuksen johdosta, jotka koskevat lastentarhain määrärahan kirjaamista, lausuu rahatoimikonttorin kamreeriosasto antamassaan lausunnossa seuraavaa:

»Tilintarkastuskertomuksessaan mainitsevat vuositilintarkastajat, että revisionikonttorin selvityksen johdosta, koskeva lastentarhain määrärahan kirjaamista, saavat vuositilintarkastajat kaikessa yhtyä revisionikonttorin ehdotukseen, että lastentarhain kustannusten loppusumma niiden vuositilityksen mukaan otetaan kaupungin kirjanpitoon vastaavan määrärahan kohdalle ja jälle jäävä mahdollinen säästö jätetään kaupunginkassaan.

Mitä olemassa olevien saldojen käyttämiseen tulee, lienee revisionikonttorin selvityksessä olemassa väärinkäsitys, koska saldoilla hyvitetään kaupunginkassaa, vaikkakin tämä hyvitys tapahtuu vasta seuraavana vuonna. Kuten revisioni-

konttori aivan oikein huomauttaa, vähennettiin rahasääntölaskelmissa lastentarhojen arvioitu avustusmääräraha 385,000: — markalla aikaisemman vuoden säästöön nojaten, mutta sama oli asianlaita jo vuoden 1924 rahasääntöä laadittaessa. Maksettaessa vuoden 1925 avustuskustannuksien ensi erää on siitä vähennetty saldo tammikuun 1 p:nä. Vuonna 1924 ei ole nostettu enempää kuin mitä sinä vuonna tarvittiin. Suuri saldo vuoden vaihteessa on syntynyt myöhään kertyneistä muista tuloista, kuten pankkikoroista y. m.

Lisämäärärahojen osoittaminen riippuu siitä, että ei arveltu oltavan oikeutettuja käyttämään mahdollisia edellisen vuoden säästöjä yli sen määrän kuin mitä Kaupunginvaltuusto rahasääntökäsittelyssä osoitti, jonkatähden indeksin kallistumisen johdosta nousseita palkkoja y. m. menoja ei voitu suorittaa edellisenä vuotena säästyneillä varoilla.»

Tähän yhtyen pyytää rahatoimikamari todeta, että tehdyt muistutukset edellämainitussa kysymyksessä eivät näytä olevan aiheellisia.

Lämpötekniikan toimen hoitamiseen nähden katsoo rahatoimikamari puolestaan voivansa yhtyä vuositolintarkastajain lausuntoon.

Mitä itsenäisen tiliviraston perustamiseen puhtaanapitolaitosta varten tulee, on sanottu kysymys ollut rahatoimikamarin eri käsittelyn alaisena ja tulee siitä aikoinaan lausunto Kaupunginvaltuustolle annettavaksi.

Koskien huomautuksia maanvuokrausveloitusluetteloiden puutteellisuuksista, pyytää rahatoimikamari huomauttaa, että kamari jo syksyllä 1922 ja keväällä 1923 antoi erityisesti tarkastaa ja korjata sanottuja luetteloja, mikäli kysymyksessä olivat lyhyemmät, etenkin varastopaikkojen vuokrat. Sitten on notariaattiluetteloiden laatiminen uskottu asiamiesosastolle, joka myös laatii vuokrasopimukset. Tämän toimenpiteen kautta on saatu notariaattiluettelot, jotka ovat velotusluetteloiden perustana, yhtäpitäviksi vuokrasopimusten kanssa. Uudempiin vuokriin nähden ei lienekään aihetta muistutuksiin velotusluetteloiden epä-tarkkuudesta.

Vuositolintarkastajat ehdottavat edelleen, että otettaisiin tarkistettavaksi kaupungin omistamissa taloissa olevat alhaisiksi katsotut vuokramaksut. Tämän johdosta pyytää rahatoimikamari huomauttaa viime keväänä asettamansa toimikunnan avulla tutkituttaneensa puheenaolevia vuokria ja niitä jossakin määrin korottaneensa, ja tulee kamari edelleen pitämään huolta siitä, että vuokrat kaupungintaloissa vastedes pysytetään yleisesti vallitsevan vuokratason puitteissa.

Verojäämiin nähden, joita puheenalaisessa kertomuksessa lopuksi koskettellaan, tulee rahatoimikamari tarkoin seuraamaan niiden kannannan ja supistamispyrkimysten kehitystä, lausuen samalla toivomuksenaan, että kamarin tekemä ehdotus kannantalaitoksen uudelleen järjestämisestä nopeasti saataisiin päätökseen.

Lähetekirjat palautetaan.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

HELSINGIN KAUPUNGIN

LASTENSUOJELULAUTAKUNTA.

*Helsingissä,
lokak. 20 p:nä 1925.*

Kaupunginvaltuuston Valmisteluvaliokunnalle.

N:o 316.

Kuluvan lokakuun 8:ntena päivätyllä lähetekirjelmällä on Valmisteluvaliokunta pyytänyt lastensuojelulautakunnan selitystä Helsingin kaupungin 1924 vuoden tilien ja hallinnon tarkastusta koskevista asiakirjoissa lautakunnan toiminta-alaan kohdistuvien muistutusten johdosta ja esittää lautakunta, asiakirjat palauttaen, kunnioittaen seuraavaa:

Lautakunta ei voi tässä yhteydessä olla koskematta siihen tapaan, millä revisionikonttori tilintarkastuskertomukseen liittyvässä selonteossa lautakunnan toiminta-alaan kohdistuneen tarkastustyönsä tuloksista on osittain enemmän tai vähemmän ylimalkaisten ja umpimähkäisten, osittain asiaan kuulumattomien väitteiden ja vihjausten ohella yrittänyt kehittää asiallista pohjaa ehdotukselleen, että lastensuojelulautakunnan keskuskansliaan olisi toimeenpanevan johtajan apulaisena kiinnitettävä erityinen taloudenhoitaja. Revisionikonttori on, kuten mainitusta asiakirjasta näkyy, esittänyt asiat siinä valossa ikäänkuin yhdessä lautakunnan alaisessa laitoksessa ilmenneet taloushoidolliset virheet tai epäkohdat oikeuttaisivat leimaamaan ala-arvoiseksi lautakunnan alaisten laitosten hoidon yleensä, kun muka sitävastoin ainoastaan joku yksityinen laitos poikkeuksellisesti olisi onnistunut selviytymään taloutensa hoidossa tyydyttävällä tavalla.

Nyt on kuitenkin niin, että revisionikonttorin puolesta on asianomaisella tavalla toimitettu tarkastukset paikan päällä muissakin lautakunnan alaisissa laitoksissa eikä, mikäli lautakunnan tietoon on saatettu tai tullut, revisionikonttori tosiasiallisesti ole havainnut mihinkään mainittaviin muistutuksiin aihetta yhdenkään niitten taloudellisessa hoidossa. Niinpä Bengtsärin laitosta on puheenaolevassa suhteessa revisionikonttorin omiinkin tarkastustuloksiin pitäytyen katsottava poikkeukseksi lautakunnan alaisten monien laitosten keskuudessa. Ja lisäksi, mitä sitten erityisesti mainitun laitoksen taloudellisessa hoidossa ilmenneisiin virheellisyyksiin tulee, on revisionikonttori, saadakseen niitä koskevat muistutuksensa esiintymään niin painavina ja laajakantoisina kuin suinkin, katsonut parhaaksi rajoittaa asiaa koskevan kaupungin tilien ja hallinnon vuositarkastajille esitetyn selostuksensa ainoastaan niitten kylläkin räikeitten otsakkeiden luettelemiseen, joilla se on varustanut viime helmikuun 4:ntenä päivätyssä kirjelmässään lastensuojelulautakunnalle ilmoittamansa, Bengtsäria koskevat muistutukset. Mutta todellisuudessa, kuten viimeksimainitussa revisionikonttorin omassa kirjelmässäänkin tavallaan annetaan ymmärtää, ovat kyseessäolevankin laitoksen taloudellisessa hoidossa sattuneet epäkohdat tai virheet katsottavat joko aivan vähäpätöisiksi, jopa toiset kokonaan olemattomiksi tai ainakin yksityisiksi, joskin valitettaviksi, poikkeustapauksiksi. Näin ollen ei lautakunta -voi pitää revisionikonttorin noudattamaa asioiden esittämistapaa sen vilpittömän asiallisuuden leimaamana, jota revisionikonttorilta sen suuresta virkainnosta huolimatta on oikeus odottaa. Tämäntapainen pikkuasioiden suurenteleminen

ja yksityisten tapausten aiheeton yleistäminen ei suinkaan edistä kunnallisten lautakuntain ja viranomaisten rauhallista ja tarmokasta toimintaa, vaan on päinvastoin omiaan riistämään niiltä työilön sekä aiheuttamaan oikeutettua katkeruutta ja työnnon masennusta.

Jotta revisionikonttorin edellämainituilla tyhjillä otsakkeilla osoittamat muistutuksenaiheet olisivat oikein arvosteltavissa, pyytää lautakunta saada liittää tämän selityksensä oheen jäljennöksen siitä vastauksesta ¹⁾, minkä lautakunta on antanut revisionikonttorille kaupungin toimeenpanevan revisorin Bengtsårin laitoksen taloudellista hoitoa vastaan tekemien muistutusten johdosta ja jossa lautakunta puolestaan perin pohjin asiaa tutkittuaan ja harkittuaan on esittänyt käsityksensä ilmenneistä tai oletetuista virheellisyyksistä sekä samalla ilmoittanut toimenpiteensä todettujen epäkohtien poistamiseksi. Mainitun asiakirjan liittäminen tähän lausuntoon on sitäkin asianmukaisempaa, koska lautakunta siinä myös on esittänyt huolelliseen harkintaan perustuvan ajatuksensa revisionikonttorin ehdotuksesta erikoisen taloudenhoitajanviran perustamisesta lautakunnan taloudellisen toiminnan johtoon. Lautakunta ei näet nytkään, enemmän kuin laatiessaan mainitun vastauksensa revisionikonttorille, ole voinut tulla muuhun käsitykseen kuin siihen, että ehdotetun talousvirkamiehen palkkaaminen tulisi todennäköisesti tuottamaan kaupungin kassalle enemmän menoja kuin mitä hänen toimintansa nykyisissä oloissa mahdollisesti voisi saada säästöjä aikaan.

Kun revisionikonttori on kyseenalaisen ehdotuksensa perusteluissa erityisesti viitannut kaupungin sairaaloitten taloudellisen hoidon keskittämiseen yhden keskusvirkamiehen käsiin ja siitä koituneisiin etuihin, niin lienee syytä ottaa huomioon, että lautakunnan alaisista laitoksista useat ja suurimmat sijaitsevat eri paikkakunnilla, kaukana kaupungista ja toisistaan, joten niiden taloudellisessa hoidossa aivan yksityiskohtiin ulottuva ja varsin yhdenmukaiseksi pingoitettu keskitys ei ole suinkaan yhtä helposti ja samalla menestyksellä toteutettavissa kuin kunnallisissa sairaaloissa. Ja mitä tulee esim. lastenhuoltolaitosten tarveaineiden hankintaan, ei sitä lautakunnan käsityksen mukaan erityisen talousvirkamiehen johdollakaan voitane järjestää juuri nykyistä edullisemmin. Mikäli näet näille laitoksille on viime aikoina vaate- ja siirtomaantavaroita ostettu, on ne miltei kauttaaltaan saatu lautakunnan toimitusjohtajan määrättyjen tukkuliikkeitten ja tehtaitten kanssa tekemän sopimuksen perusteella niillä hinnoilla, millä jälleenmyyjätkin ovat pakotettuja ostamaan ja vielä sen lisäksi yleensä kassa-alennus sekä erinäisissä tapauksissa sovittua ylimääräistä paljousalennustakin, puhumattakaan siitä, että on käytetty hyväksi myöskin tukkuliikkeiden alennetuilla hinnoilla tarjoamia muodista pois jääneitä kangaslajeja ja vaatekappaleita. Niinkään on margariini laitosten tarpeeksi ostettu suoraan tehtaista ja saatu se samalla hinnalla tarpeen mukaan kuhunkin laitokseen tuoreena lähetettynä kuin jos se olisi ostettu ensin yhteiseen varastoon vanhenemaan ja suoritettu vielä lisäksi siitä aiheutuvat siirto- ja varastoimiskustannukset. Mitä erikoisesti maa- ja karjataloustuotteiden hankintaan tulee, joka kasvatuslaitosten elatusmenoissa merkitsee suurimman erän, saadaan siihen ryhmään kuuluvat ruokatarpeet maatiloilla varustetuissa laitoksissa pääasiallisesti omasta taloudesta maatilain ja laitosten välisinä tilityksinä, kirjaamalla ne päivän ja paikkakunnan hintoihin, joten ei siis suuremmat ulkoapäin toimitettavat tukkuostot saattaisi

¹⁾ Painattamaton.

tulla edes kysymykseen. Olkoon vielä lopuksi mainittu, että elättilapsista suoritettavista kuukausimaksuistakin lautakunta jokaisessa yksityistapauksessa erikseen harkitsee ja päättää, joten tämäkin suuria menoja aiheuttava puoli lautakunnan talouden hoidossa on nyt kuin ennenkin lautakunnan puolelta tarkan valvonnan alaisena.

Mitä vihdoin tilinpitoon ja kassahallintoon tulee, ei lastensuojelulautakunnan kassa- ja tilivirastona toimivan köyhäinhoidon kassa- ja tiliviraston kamreeria ole suinkaan käytännössä olevan työnjaon mukaan vapautettu hänelle aikaisemmin kasvatuslautakunnan alaisena virkamiehenä oleellisesti kuuluneista tehtävistä, niinkuin revisionikonttori on asian esittänyt, eikä myöskään lautakunta ole havainnut asianomaisen virkamiehen, joka on 15 vuotta niitä tehtäviä hoitanut, siinä suhteessa mitään laiminlyöneen. Sitäpaitsi on lautakunnan hallintoon kuuluvilla maataloilla viime vuosina järjestetty aivan uudenaikainen maatalouskirjanpito sekä toimeenpantu monia muita uudistuksia, joten revisionikonttorin moitteet lautakunnan alaisten virkamiesten kykenemättömyydestä ja aloitteiden puutteesta tässäkin suhteessa tuntuvat suorastaan käsittämättömältä.

Näiden tosiasioiden perusteella on lautakunta edelleen jäänyt siihen vakaukseen, että suhteellisesti huokein ja toistaiseksi tehokkain keino taloudellisen hoidon tehostamiseksi sen alaisissa suurissa laitoksissa, joiden johtajilla on muutenkin monipuolinen sekä aikaa ja huolta vaativa työtaakka kannettavanaan, olisi erityisen kirjanpitäjän tai konttoriapulaisen — nimitys lienee sivuasias — palkkaaminen, jotta mainittujen laitosten johtajilla olisi päivittäin tilaisuus mahdollisimman yksityiskohtaisesti järjestellä ja seurata myöskin taloudellisten asiain kokonaiskulkua sekä heitä avustavan henkilökunnan työskentelyä. Siltä varalta, että kaupungin hallitus kuitenkin katsoisi tarkoituksenmukaiseksi ja tarpeenvaativaksi erityisen taloudenhoitajanviran perustamisen lastensuojelulautakunnan keskuskansliaan, pyytää lautakunta, joka puolestaan ei ole suinkaan asettanut sitä vastustamaan muista kuin puhtaasti käytännöllisistä syistä, s. o. tämän viran epätarkoituksenmukaisuutta ja kunnan varojen säästämistä parhaan ymmärryksensä mukaan huomioonottaen, saada huomauttaa, että lautakunnan käsityksen mukaan tällainen toimenpide olisi puolinainen ja revisionikonttorin tarkoittavassa suhteessa täyttä tehoa vailla, ellei lautakunnalle samalla perustettaisi itsenäistä kassa- ja tilivirastoa, jonka johtajana ehdotettu virkamies samalla toimisi ja olisi siten tilaisuudessa päivittäin tarkastelemaan niitä laskuja ja tilityksiä, joista hänen tietenkin tulisi olla myöskin henkilökohtaisessa vastuussa.

Lastensuojelulautakunnan puolesta:

Martti Ruuth.

R. Liukkonen.

**LASTENTARHAIN
JOHTOKUNTA.**

Liite III.

*Helsingissä,
16 p. lokak. 1925.**Kaupunginvaltuustolle.*

Valmistusvaliokunnan kirjelmän johdosta ⁸/₁₀ 1925, koskeva tilintarkastuskertomuksessa esitettyjä muistutuksia lastentarhain tilejä vastaan vuodelta 1924, saa johtokunta, lähetekirjat palauttaen, kunnioittaen esiintuoda seuraavaa:

Revisionikonttorin useammat muistutukset perustuvat otaksumiin eikä tosi-seikkoihin ja ovat sentähden epäoikeutettuja sekä harhaan vieviä. Ettei Revisionikonttorin otaksumia väärin käytöksiä ole tapahtunut, sen olisi Revisionikonttori saanut selville jos se olisi vaivautunut tarkastamaan lastentarhain tulo- ja meno-arvion sekä tilien keskinäistä suhdetta. Silloin se olisi varmaan päässyt oikeampiin tuloksiin kun mitä sen muistutukset nyt osoittavat.

Revisionikonttori sanoo, että lastentarhat ovat, huolimatta niiden todellisista menoista, vuoden kuluessa nostaneet kaupungin kassasta talous-arviossa osoitetut määrärahat kohdalla: Lastentarhain voimassapito (v. 1924 11 P. L. VIII. 6) Smk 4,190,782:—. Tosin lastentarhat ovat saaneet käytettäväkseen koko tämän summan, vieläpä Smk. 108,875:— enemmänkin, eli yhteensä Smk. 4,299,657: 25 mutta kun tähän summaan sisältyy vakinaisten opettajien palkat, jotka indeksin ja siitä johtuvan palkkojen nousun tähden kohosivat yli sen mitä talous-arvioon oli otettu, niin tulivat myönnetty määrärahat riittämättömiksi. Oheellinen liite I. ¹⁾ osoittaa, että lastentarhat olisivat voineet, palkkoja lukuun ottamatta, muihin menoihinsa kaupungin kassasta nostaa Smk. 1,422,065: 27, mutta että ne todellisuudessa ovat nostaneet Smk. 1,309,555: 93 siihen laskettuna Valtuuston myöntämät lisämäärärahat Smk. 38,177: 50. Kaupungin kassaan on näin ollen jäänyt säästönä Smk. 112,509: 34. *Revisionikonttorin ensimmäinen väite ei siis pidä paikkaansa.*

Revisionikonttori jatkaa: Kun nämä lastentarhat toistaiseksi eivät ole olleet kaupungin hallintoon otetut ja niiden tilitykset eivät sen johdosta ole sisältyneet kaupungin kirjanpitoon, ovat niiden määrärahasäästöt, jotka lastentarhat ovat kokonaan pitäneet, jääneet kaupungin hallinnolta huomioon ottamatta.

Revisionikonttori jättää mainitsematta, että lastentarhat ovat *yksityisiä laitoksia joita kaupunki kannattaa* ja että *ne senlaisina eivät kuulu kaupungin hallintoon*. Lastentarhain tilit, joidenka tarkastaminen Valtuuston 13. 2. 1913 tekemän päätöksen mukaan kuuluu lastentarhain tarkastajalle, ovat vuosittain tammikuussa tarkastettuina ja johtokunnan hyväksymänä jätetty Rahatoimikonttoriin, joka on lastentarhojen tilivirasto. Revisionikonttorin väite, että lastentarhojen määrärahan säästöt olisivat jääneet kaupungin hallinnolta huomioon ottamatta, on tuulesta temmattu. Lastentarhain johtokunta on, joka kerta kun lastentarhoille on kannatusapua anottu, huomauttanut näistä säästöistä ja ne ovat, lastentarhojen muiden tulojen kanssa yhteenlaskettuina ja bruttomenoista vähennettyinä, vähentäneet sitä määrärahaa joka kaupungilta on pitänyt anoa vuosittain. Kaupungin talousarviossa on, määrärahojen: »Lastentarhain voimassapito» kohdalla, vuosittain tämä määräraha ollut pienempi kuin liit-

¹⁾ Painattamaton.

teenä olevassa erkoismenosääntöehdotuksessa. Tässä liitteessä mainitaan samalla, että näistä menoista vähennetään erinäiset tulot ja säästöt edellisiltä vuosilta. Tämä on ehkä jäänyt Revisionikonttorilta huomioon ottamatta ja se selittää miksi Revisionikonttori kysyy »mitä syntyneillä vuosisäästöillä on tehtävä».

Revisionikonttori pitää sitä säännöttömänä asiaintilana, että lastentarhat ovat saaneet nostaa Valtuuston niille apurahoina myöntämät määrärahat lyhentämättä ja pahoittelee jos näitä määrärahoja ei ole kaikkia vuoden kuluessa käytetty. Olisivathan lastentarhat voineet sen tehdä, mutta, jos ne ovat noudattaneet usein uudistuneita kehoituksia säästäväisyyteen ja saaneet jotakin säästetyksi, huolimatta siitä, että talous-arviot on koetettu saada mahdollisimman tarkoiksi, niin ansaitsevat ne mielestämme enemmän kiitosta kuin moitetta tästä. Revisionikonttori ei usko, että lastentarhat ovat voineet muulla tavalla saada saldonsa kuin suorastaan nostamalla puhdasta rahaa kaupungin kassasta sitä varten. Konttori on kyllä oikeassa siinä, että lastentarhojen pääasiallinen tulo on kaupungin myöntämät määrärahat, mutta niiden muut tulot nousevat myöskin huomattaviin summiin, esimerkiksi juuri v. 1924 nousivat nämä Smk. 341,697:—. Kun talous-arvioon samalle vuodelle oli laskettu nämä tulot Smk. 250,074:— niin tuli täten lastentarhoille lisätuloja Smk. 91,623:— joka on lähes $\frac{2}{3}$ siitä 150,000:— Smk:an saldosta josta Revisionikonttori mainitsee.

Koska lastentarhat aina $\frac{1}{1}$ 1923 nostivat määrärahoistansa, opettajien palkat tähän laskettuina, $\frac{2}{3}$ maaliskuun 1 päivään mennessä ja viimeisen $\frac{1}{3}$ syyskuun 1 päivänä, niin oli lastentarhoilla heti vuoden alusta pankkitilillään suuria summia korkoa kasvamassa. Viimeistä erää nostettaessa ei myöskään vielä voitu tietää, kuinka suuret vuotuiset menot todellisuudessa olivat, eikä silloin vielä pidetty vääränä, että lastentarhat ottivat haltuunsa niille annetut varat. Sitä valvottiin, etteivät lastentarhat saaneet käyttää kaikkia varoja, jos esimerkiksi työtä ei tehty siinä laajuudessa kuin talous-arvio edellytti. Oltiin myöskin siinä uskossa, että vuosisäästöön, johonka sisältyi ei ainoastaan kaupungin määrärahoista jäänyt saldo, vaan myöskin korkorahat, sekä lasten ruokamaksuista yli menoarvion kerääntyneet rahat, ei saanut koskea ennenkuin Kaupungin Valtuusto oli antanut luvan niiden käyttämiseen, joka tapahtui silloin kun seuraavan vuoden talous-arvioehdotus, johonka nämä säästöt oli otettu, hyväksyttiin.

Kun opettajien palkat v. 1923 alusta nousivat, otti Rahatoimikonttori jakaak-sensa määrärahat niitä varten johtajattarille kuukausittain. Tämän toimenpiteen kautta kadottivat lastentarhat osan korkotuloistaan. Muu kannatus nostettiin sinä vuonna ja vielä v. 1924 alkupuolella samaan tapaan kuin edellisinä vuosina.

Johtokunta oli valmis tekemään uuden ehdotuksen kannatus-avun jakamisesta saatuaan tietoonsa, että kaupungille oli edullisempaa se, ettei lastentarhoilla itsellä ollut suuria säästöjä, sekä että säästöt saatiin käyttää toisin kuin ennen. Rahatoimikamari hyväksyi ehdotuksen $\frac{20}{5}$ 1924. Koska Revisionikonttori vail-linaisesti referoi tämän päätöksen, niin seuraa tässä jäljennös siitä, liitteenä n:o II ¹⁾. Tämä uusi jakotapa on tähän mennessä tehnyt lopun kaikista lastentarhojen saldoista. Revisionikonttori arvelee ettei tämän päätöksen jälkeen pitäisi vuoden vaihteessa olla yhtään säästöjä. Lastentarhain johtokunta uskalsi kuitenkin olla eri mieltä ja Rahatoimikamari on yhtynyt siihen hyväksyessään ehdotuksen vuo-den vaihteessa olevan säästön käytöstä. Revisionikonttori ei päässyt selville siitä, mitä Rahatoimikamarin päätöksen mukaan syntyneellä vuosisäästöillä on tehtävä, tai mihin niitä on käytetty. Ehkä liite III ¹⁾, jonka mukaan lastentar-

¹⁾ Painattamaton.

hoille kannatus v. 1925 jaetaan, voi sen selvittää. Siitä näkyy että ensimmäisellä kerralla, jolloin määrärahoja jaettiin, 14 lastentarhaa ei saanut penniäkään, toisella kerralla jäi 3 ilman ja 9 saivat ainoastaan osan, kolmannella kerralla kaikki neljänneksensä ja viimeisenä kertana tulevat lastentarhat nostamaan ainoastaan osan neljänneksestään syystä, että lastentarhain muut tulot ovat olleet tuottoisempia kuin osattiin arvioida. Nostamaton osa jää kaupungin kassaan. Näiden toimenpiteiden kautta ei kuitenkaan voida kokonaan estää vähäisten säästöjen syntymistä. Lastentarhojen tulee lokakuun puolivälissä ilmoittaa lastentarhain toimistoon kuinka paljon niiden tarvitsee marraskuussa nostaa rahoja. He eivät voi silloin tarkoin tietää paljonko ruokamaksuista tulee tuloja tai kuinka paljon rahat ovat korkoa kasvaneet — nehan merkitään vasta vuoden vaihteessa pankkikirjoihin — eivät myöskään voi pennilleen laskea mihinkä summiin ostoksensa vuoden loppuun nousevat, eivätkä sentähden voi arvioida kuinka suuren alennuksen kauppias antaa kun he lukukauden aikaiset kauppansa vuoden lopulla maksavat. Johtokunta pitäisi suotavana että lastentarhoilla olisi vuoden vaihteessa käteistä rahaa sen verran, että voisivat tammikuun alussa suorittaa etukäteen maksettavat vuokransa sekä muut menonsa, joita niillä on jo ennen kuin saavat nostaa ensimmäisen neljänneksen kannatuksestaan. Tästä ei kaupungillekaan korkotappiota tulisi, sillä vähennetäänhän vuoden vaihteessa oleva saldo heti ensikerran määrärahoista, jotka saisi nostaa jos saldoa ei olisi.

Revisionikonttorin mainitsema edellisten vuosien saldojen summa on Smk. 757,000: — mutta niitä oli lisäksi 397:66. Lastentarhat kuluttivat näistä v. 1924 Smk 380,119: 90 ja v. 1925 jäi Smk 377,277: 76. Viimeksi mainittu summa on tämän kuluvalle vuoden aikana loppuun kulutettu tavalla jonka Rahatoimikamarin päätös 20/5 1924 edellyttää. Edellä on myöskin mainittu syyt, joidenka tähden saldoja on syntynyt. Yhtenä syynä siihen että viime vuodeltakin jäi säästöjä voi olla sekin, että johtajattaret olisivat ensi kerralla tottumattomia laskelmien tekoon. Vaikka kokonaissumma on suuri, niin on vuosisäästö, jaettuna 26 lastentarhan kesken verrattain pieni, koko summasta keskimäärin Smk 5,769: — laitosta kohti. Jos kokonaissummasta vähentää muista kuin kannatuksesta kertyneet tulot niin ovat lastentarhat keskimäärin nostaneet Smk 2,241: — kaupungin kassasta. Revisionikonttori uudistaa alleviivaten väitteensä että kaupungin kassasta on maksettu koko talous-arvion määräraha. Sen perättömyyden todistamme toisen kerran vielä oheellisen liitteen n:o I kautta, jonka Rahatoimikonttorikin voi tilien nojalla vahvistaa.

Revisionikonttori on vielä huomauttanut lastentarhojen lisämäärärahoista joita on anottu osin vuokrien korotusten peittämiseksi y. m. ja sanoo, että usein mainittuja säästöjä olisi hyvinkin voinut käyttää tähän ja vieläpä palkkauksen maksamiseen uuden palkkausjärjestelmän mukaan.

Tuntuu ihmeelliseltä kuulla Revisionikonttorin taholta nyt näin vapaamielisiä lausuntoja. Ennen kyllä joskus näin tehtiinkin, eikä lisämäärärahoja tarvinnut silloin anoa, mutta viime vuosina, jos joku lastentarha on askartelutarpeisiin tai muihin pikku-tiliieriinsä uskaltanut käyttää muutaman kymmenmarkkasen tai satasen enemmän kuin talousarvioon oli otettu, vaikka kokonaissummaa ei ylitettykään, niin saatiin siitä ankara muistutus ja huomautus, ettei tiliä saa ylittää, vaan täytyy lisämäärärahoja pyytää, jos tili-erällä varoja ei ole tarpeeksi. Tällä kerralla käsittelee Revisionikonttori kaikki lastentarhat yhtenä kokonaisuutena, jolla on yhteinen kassa käytettävänä ja unohtaa että jokaisella lastentarhalla on omat erikoiset määrärahasa, joidenka tulee riittää sen erikoistarpei-

siin ja joista asianomaisen johtajattaren on vastattava ja tehtävä tili. Usein mainituksessa liitteessä I. näkyy, että jos olikin muutamia lisämäärärahan saaneita lastentarhoja joilla vielä olisi ollut omia varoja, niin oli useampia — ja juuri ne jotka enemmän tarvitsivat — joilta puuttui. Olisiko viimeksi mainituksessa saanut ottaa toiselle annettuja varoja toisen tarpeisiin?

Aina viime kevääseen olimme siinä uskossa että Kaupunginvaltuusto oli ainoa jonka puoleen voitiin tällaisissa raha-asioissa kääntyä. Olemme iloiset siitä ettei enää joka tapauksessa ole tarpeellista vaivata Valtuustoa, vaan että voidaan kääntyä Rahatoimikamarin puoleen, jolla on valta siirtää rahoja toiselta tililtä toiselle jos sattuu varoja olemaan. Lastentarhain johtokunta tulee sen vastaisuudessa muistamaan.

Kun Revisionikonttori ei aikaisemmin ole havainnut syytä olevan muistutusten tekoon, niin sitä vielä vähemmän olisi pitänyt olla nyt kun asiat ovat korjautuneet Revisionikonttorin toivomaan nykyiseen suuntaan. Johtokunta luulee edellä osoittaneensa ettei Revisionikonttorin yllä koskettelevilla muistutuksilla ole vähintäkään tukea tileissä ja tosioloissa ja että muistutukset siis ovat vallan arvottomia.

Revisionikonttori päättää lausuntonsa toivomuksella että vastaisuudessa meneteltäisiin vuosisäästöihin nähden samoin kuin muiden kaupungin hallintoon kuuluvien virastojen ja laitosten vuosisäästöjen kanssa. Vaikka lastentarhat ovat, niinkuin edellä on mainittu, *yksityisiä laitoksia*, niin on niiden kokonaistilit, joihinka sisältyy tilitys ei vain kaupungin myöntämistä varoista, vaan kaikesta muustakin, vieläpä lahjoituksistakin, joita lastentarhat vuoden kuluessa ovat saaneet, jätetty tarkastettaviksi. Johtokunta ei tiedä otetaanko muidenkin kaupungin kannattamien yksityisten laitoksien tilit kaupungin kirjanpitoon. Mutta tästä huolimatta pitää johtokunta ennen mainituista syistä suotavana että lastentarhat edelleen saisivat vuosisäästöön nähden noudattaa tänä vuonna käytettyä Rahatoimikamarin hyväksymää tapaa, joka olisi käytännöllisin lastentarhoille, eikä toisaalta tuottaisi haittaa kaupungillekaan.

Lausuntonsa alussa mainitsee Revisionikonttori, että lastentarhat eivät ole kaupungin hallintoon otetut ja etteivät niiden tilitykset sen johdosta ole sisältyneet kaupungin kirjanpitoon, mutta että Revisionikonttori *siitä huolimatta on tarkastettavakseen vaatinut näiden lastentarhain* tilitykset. Tuntuu melkein siltä kuin Revisionikonttori itse epäilisi oikeuttaan lastentarhain tilien tarkastukseen. Tähän nähden ja kun Revisionikonttori nyt puheenalaisella tilintarkastuksellaan, jonka tosin hämmästyttäviä tuloksia se lausunnossaan esiintuo, johtokunnan mielestä on osoittanut ettei se hallitse ainehistoa jota se kritikoi, joten sen työstä lastentarhoihin nähden tuskin voi olla hyötyä kaupungille, katsoo johtokunta itselleen olevan syytä Kaupunginvaltuuston harkittavaksi kunnioittaen alistaa, ovatko kaupungin kannattamat yksityiset lastentarhat luonteeltaan sellaisia laitoksia, joiden tilit ovat Revisionikonttorin tarkastuksen alaisia, vai eikö näiden tilien suhteen olisi noudatettava sellaista järjestystä, että ne tarkastaa, kuten edellytetään Kaupunginvaltuuston 13/2 1913 antamassa päätöksessä, ensin lastentarhain tarkastaja ja lopullisesti Rahatoimikonttori, joka on lastentarhain tilivirasto.

Johtokunnan puolesta.

B. Estlander.

Axel Th. Möller.

HELSINGIN KAUPUNGIN
YLEISTEN TÖIDEN HALLITUS.

Helsingissä,

15 p. lokakuuta 1925.

Helsingin kaupungin valtuuston Valmisteluvaliokunnalle.

N:o 391.

Palauttaen kirjelmän kuluvan kuun 8 p:ltä N:o 67/89 D 1925, jossa pyydetään lausunto vuositilintarkastajain 1924 vuoden tilintarkastuskertomuksen johdosta sekä liittäen v. t. kaupungininsinöörin asiassa antaman lausunnon, saa hallitus kunnioittaen ilmoittaa valmistusvaliokunnalle että hallituksen mielestä ainoastaan mom. b lämpötekniikon työjärjestyksessä on selvityksen tarpeessa ja pitäisi kaupunginarkkitehdin johtosäännön mom. 4 mukaan kuulua:

b) *laatia ohjelmia kaupungin yleisten töiden hallituksen silmälläpidon alaisia uutisrakennuksia varten*, tarkastaa ja harkita saapuneita ehdotuksia ja piirustuksia, sekä valvoa uutislaitosten asettamista kuin myös toimittaa niiden loppukatselmuksia.

M. Muoniovaara.

G. A. Gröndahl.

Liite V.

P. M.

Kirjelmässä N:o 67/89 D. 1925 8/10 on valmisteluvaliokunta vaatinut hallitukselta lausuntoa vuositilintarkastajain 1924 vuoden tilintarkastuskertomuksen johdosta. Mainitussa kertomuksessa ovat nimittäin vuositilintarkastajat lämpötekniikon-virkaa koskevassa kysymyksessä m. m. esittäneet »että joko lämpötekniikon virka-asema olisi järjestettävä hänen vahvistetun työjärjestyksensä mukaiseksi tahi tämä hänen johtosääntönsä muutettava hänen todellisia kunnallisia tehtäviään vastaavaksi.» Mutta koska vuositilintarkastajat ovat huomauttaneet että kaupungin etuja on valvottu siinä muodossa kun virkaa nyt on hoidettu katsovat he että *»toistaiseksi ainoastaan työjärjestyksen muutos olisi tarpeen vaatima.»*

Tämän johdosta saa allekirjoittanut neuvoteltuaan lämpötekniikon kanssa huomauttaa että lämpötekniikolle työjärjestyksen mukaan kuuluvia tehtäviä ei ilman hankaluuksia voida muuttaa (= vähentää). Tähän saakka on hän ennätänyt suorittaa ne ja vieläpä paitsi näitä töitä laatinut ohjelmia hissilaitoksia varten kaupungin uutisrakennuksissa, ollut savutarkastajana ja valvonut veden-

puhdistus- ja vedenlisäystöitä Nikkilän sairaalassa. Ylimalkaan voidaan katsoa työjärjestystä (laadittu 1919 lisäyksellä v. 1924) toistaiseksi vastaavan lämpöteknikon tehtäviä, kuten ne käytännössä on suoritettu. Ainoastaan mom:ssa b pitäisi työn supistamisen tapahtua siten että lämpöteknikon apua vaadittaisiin ainoastaan rakennuskonttorin toimesta suoritettavien uutis- ja muutosrakennustoissa kaupungin taloissa.

Ylläesitetyn yhteydessä saa allekirjoittanut ehdottaa että hallitus tahtois ilmoittaa valmisteluvaliokunnalle että hallituksen mielestä ainoastaan mom. b lämpöteknikon työjärjestyksessä on selvityksen tarpeessa ja pitäisi kaupungin-arkkitehdin johtosäännön mom. 4 mukaan kuulua:

b) *laatia ohjelmia kaupungin yleisten töiden hallituksen silmälläpidon alaisia uutisrakennuksia varten, tarkastaa ja harkita saapuneita ehdotuksia ja piirustuksia sekä valvoa uutislaitosten asettamista ja toimittaa niiden loppukatselmuksia.*

Lähetekirjat oheenliitetään.

Helsingissä, 15 p. lokak. 1925.

S. Randelin.

Liite VI.

HELSINGIN KAUPUNGIN
PUHTAANAPITOHALLITUS.

*Helsingissä,
19 p. lokak. 1925.*

Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunnalle.

N:o 39.

Palauttaen lähetekirjat, saa puhtaanapitohallitus pyydettyksi selitykseksi vuotta 1924 koskevassa tilintarkastuskertomuksessa esitettyjen muistutusten johdosta, mikäli koskee hallituksen toiminta-alaa, kunnioittaen lausua seuraavaa:

Kun puhtaanapitolaitos vuonna 1920 erotettiin itsenäiseksi virastoksi, suunniteltiin sille muun muassa oma tililaitos, mutta raukesi asia kuitenkin silloin.

Toiminta-aikana on puhtaanapitohallitus tullut siihen vakaumukseen, että ainoa keino, jolla täysin tyydyttävää järjestystä voitaisiin aikaansaada puhtaanapitolaitoksen kirjanpito-tiloissa, olisi itsenäisen tililaitoksen perustaminen, ja onkin hallitus tehnyt asiasta useampia esityksiä asianomaisille. Viimeistään kirjelmässä viime elokuun 28 p:ltä N:o 28 on hallitus Valtuustolle tehnyt esityksen oman tililaitoksen aikaansaamisesta.

Luonnollista on, että revisionikonttori lopulta on katsonut olevan syytä huomauttaa vuosittain tarkastajille niistä haitallisuuksista, jotka vallitsevat puhtaanapitolaitoksen tilijärjestelmässä sekä että tilintarkastajat asiantuntijoina ovat olleet yhtä mieltä revisionikonttorin kanssa. Puhtaanapitolaitoksen nopea

kehitys on näet johtanut siihen, että tilien hoito nykyistä järjestelmää käyttäen on vuosi vuodelta käynyt yhä hankalammaksi.

Perustettaessa keväällä 1924 kamreerinvirka puhtaanapitolaitokseen teki Valtuusto alun laitoksen tilijärjestelmän saattamiseksi uudelle kannalle, ja olisi asia nyt lopullisesti järjestettävä muodostamalla laitoksen kirjanpito-osaston itsenäiseksi tililaitokseksi. Huomautettakoon vielä, kuten hallitus on ennenkin esiintuonut, ettei puheenaoleva reformi toisi mukanaan mitään lisäkustannuksia, vaan että siitä päinvastoin olisi säästöä odotettavissa.

Edellä lausumaansa viitaten saa puhtaanapitohallitus siis mitä vakavammin kannattaa vuositilintarkastajain ehdotusta, että puhtaanapitolaitoksen kirjanpito-osasto muodostettaisiin itsenäiseksi tililaitokseksi.

Puhtaanapitohallituksen puolesta:

Max Sergelius.

Knut Furuhjelm.

Esitys toimenpiteistä, jotka tarkoittavat lastensuojelulautakunnan toiminnan keskitämistä kasvatuslaitoksiin nähden.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI

Marrask. 24 p:nä 1925.

N:o 921.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Useat vuodet on rahatoimikamarin huomio ollut kiinnittyneenä siihen asiaan, että kaupungin menot lastensuojelutoiminnasta ovat huomattavasti lisääntyneet, minkä johdosta kamari on katsonut olevan syytä pyytää lastensuojelulautakunnan lausuntoa siitä, olisiko mahdollista keskittää kasvatuslaitosten toimintaa siihen suuntaan, että niiden kustannuksia voitaisiin vähentää.

Niinkuin tämän oheisista asiakirjoista näkyykin, on lastensuojelulautakunta perinpohjaisesti harkinnut esillä olevaa asiaa ja pääasiassa esittänyt:

että Vanjoen alempi kansakoulu siirrettäisiin Toivolan turvakotiin sekä että Vanjoelle perustetut opettajattaren ja emännän toimet lakkautettaisiin;

että Vanjoen kasvatuslaitos ja Tavolan laitos nykyisessä toimintamuodossaan yhdistettäisiin Ryttylän kasvatuslaitokseen;

että Sjötorpan kasvatuslaitos yhdistettäisiin Toivoniemen kasvatuslaitokseen tai Toivolan turvakotiin;

että metallitöidenopettajanvirka ja maataloustyönjohtajan apulaisen toimi Bengtsåriissa lakkautettaisiin; sekä

että Helsingin kaupungin kasvatuslaitoksia vastedes sanottaisiin koulukodeiksi.

Niinkuin lastensuojelulautakunnan antama selvitys tähän kuuluvista kysymyksistä osoittaa, ovat lastenhoitokustannukset nopeasti nousseet viime vuosina ja ovat kuluvan vuoden talousarviossa 11,627,826: 65 mk. Vaikkakin asianmukaista huomiota pannaan lautakunnan kirjelmässään antamiin selityksiin,

on kuitenkin jäljellä, niinkuin lautakuntakin on myöntänyt, se asianlaita, että toimenpiteisiin on ryhdyttävä kustannusten rajoittamiseksi ja vähentämiseksi. Siinä kohden kiintyy katse etusijassa kasvatustaloksissa vallitseviin oloihin. Toimenpiteet, jotka lastensuojelulautakunta on tässä kohden havainnut mahdolliseksi toteuttaa ja joista edellä on lyhyesti tehty selkoa, on rahatoimikamari havainnut tarkoituksenmukaisiksi, perinpohjin perustelluiksi ja menoja rajoittaviksi. Kamari voi tähän asian puoleen nähden siis viitata lastensuojelulautakunnan esitykseen.

Lisäksi on, revisionkonttorin uusittuihin ehdotuksiin nähden, kysymystä lautakunnan toiminnan taloudellisesta johdosta pohdittu ja siihen on myös edellä mainitussa selvityksessä kajottu. Revisionkonttori on ollut sitä mieltä, että toimittamalla yhteisostoja kaikille kasvatustaloksille, laittamalla yhteiset työpajat, asettamalla taloudenhoitaja lautakunnan kansliaan, sanalla sanoen taloudellisen hallinnon keskittämällä huomattavia säästöjä olisi saavutettavissa. Tätä vastaan esittää, niinkuin asiakirjoista käy selville, lautakunta painavia syitä ja lausuu käsityksenään, että »kaikki muilla keinoin kuin laitosten keskittämällä suunniteltu menojen pienentäminen voisi tällä hetkellä tapahtua yksinomaan vain lasten ruokaa ja hoitoa niukentamalla, mikä tietysti ei voi tulla kysymykseen.» Vaikkei rahatoimikamari ole täysin vakuuttunut siitä, ettei taloudenhoitajan toimen perustamisesta lautakunnan kansliaan voisi olla taloudellisia etuja kaupungille ja myös melkoista helpotusta lautakunnan toiminnalle, on kamari kuitenkin ollut sitä mieltä, että tämä kysymys voitaisiin jättää lepäämään toistaiseksi ja kunnes kasvatustalosten ehdotetun keskityksen tulokset on voitu huomata. Tässä kohden lähivuosina saavutetusta kokemuksesta riippuen nyt mainittu asia uudelleen otettaisiin käsiteltäväksi tai poistettaisiin päiväjärjestyksestä. Tämän odottavan kannan puolesta puhuu myös se seikka, että kaupungin viranomaisten pyrkimys nykyään pikemmin on suunnattu viranpitäjain lukumäärän vähentämiseen kuin sen lisäämiseen. Kuitenkin täytyy tietysti, jos kokemus vastedes selvästi osoittaisi tuollaisen taloudenhoitajatoimen edut ja välttämättömyyden perustaa se, periaatteellisten syiden väistyä todellisuuden vaatimusten tieltä. Mutta, niinkuin sanottu, on rahatoimikamarista näyttänyt siltä kuin voitaisiin tämä asia jättää vastaisuuden varaan, ja näin sitä suuremmalla syyllä, kun lastensuojelulautakunta nykyään käsittelee ehdotusta, joka tarkoittaa sen sisäisen järjestysmuodon uudesta muodostamista.

Mitä vihdoin lastensuojelulautakunnan esitykseen alaistensa laitosten nimen muuttamisesta tulee, ei rahatoimikamarilla puolestaan ole ollut ehdotukseen mitään väittämistä, joten kamari voi puoltaa ehdotusta tältä kohden.

Siihen ajankohtaan nähden, jolloin kasvatustalosten suunniteltu keskitys olisi toimeenpantava, on rahatoimikamari ollut sitä mieltä, että se olisi toteutettava ajankohtana, joka olisi sovelias sekä laitosten sisäisen toiminnan kannalta katsoen että myös niihin mahdollisuuksiin nähden, että lautakunta mainittavitta

vaikeuksitta ehtisi valmistella tämän toimenpiteen yhteydessä olevat seikat. Huomioon ottaen sekä nämä näkökohdat että myös sen seikan, että Ryttylän laajennus- ja uudestirakennustoitten arvellaan valmistuvan syyskuun alussa, on rahatoimikamari puolestaan tahtonut siirtää lautakunnan ehdottaman ajankohdan osin kesäkuun 1, osin syyskun 1 päivään 1926.

Ensimmäisten toimenpiteiden joukossa, joihin mainitussa kohden olisi ryhdyttävä, olisi erinäisten toimien, nimittäin Vanjoen laitoksen opettajattaren ja emännän, Sjötorpan laitoksen johtajattaren ja muiden vakinaisten viranpitäjien sekä Bengtsårin kasvatuslaitoksen metallitöidenopettajan ja maataloustyönjohtajan apulaisen tointen lakkauttaminen. Kaikki nämä viranpitäjät on jo asianmukaisesti irtisanottu, tietenkin edellyttäen Valtuuston hyväksyvän esillä olevan esityksen kokonaisuudessaan. Puheenäläisiin irtisanomisiin nähden on tosin huomattava, että se käsitys on päässyt valtaan, että kansakoulujen opettajattarille on vakuutettava lakkautuspalkka, jota vastoin muut viranpi äjät ainoastaan edellyttäen vähintään 15-vuotista toimintaa saavat eläkkeen. Kysymys Vanjoen ja Sjötorpan alempain kansakoulujen kahdesta opettajattaresta voitaneen kuitenkin tyydyttävästi järjestää vapaaehtoisella sopimuksella.

Sjötorpan kasvatuslaitosta koskeva vuokrasopimus menee umpeen lokakuun 1 päivänä 1926. Kaupungilla ei tässä kohden siis ole mitään haittaa laitoksen lakkauttamisesta. Vanjoen laitoksen vuokrasopimus taas päättyy ensi kesäkuun 1 päivänä ja vaatii siis ryhtymään aikaisemmin toimenpiteisiin. Mitä taas Tavolan laitokseen tulee, huomauttaa lautakunta, että vuokrakaudesta vielä on jäljellä 15 vuotta sekä että sopimuksenmukainen vuosivuokra on huokea, 5,920 mk. Näin ollen olisi siis kaupungilla tilaisuutta Tavolaan järjestää sellaisten tylsämielisten lasten hoitolaitos, jotka turhaan odottavat vuoroaan päästä valtiou perustamaan Perttulan tylsämielisten lasten laitokseen ja joita jo nykyään väliaikaisesti hoidetaan Toivolassa, mutta joka järjestely ei ole tyydyttänyt sosialiministeriön lastensuojeluosastoa. Vaikka tosin tämä ehdotus näyttäisi tietävän uuden laitoksen perustamista ja lastensuojelulautakunnan toiminnan laajentamista, ei lautakunnan toimiala tämän johdosta kuitenkaan todellisuudessa laajenisi eivätkä myöskään kaupungin kustannukset mainittavasti lisääntyisi, koska näissä oloissa voitaneen odottaa saatavan korotettua valtioapua. Ja kun kaupungin joka tapauksessa täytyy vielä pitkän aikaa suorittaa kasvatuslaitoksen tarkoituksiin vuokrattujen huoneistojen vuokra ja kun lisäkustannukset laitoksen käyttämisestä mainitulla tavalla olisivat vähäpätöiset, on rahatoimikamari tässäkin kohden voinut yhtyä lautakunnan ehdotukseen.

Edellä mainituilla perusteilla pyytää rahatoimikamari esittää Kaupungin- valtuuston päätettäväksi

että Vanjoen alempi kansakoulu lakkautetaan ensi kesäkuun 1 päivästä ja mainitun koulun oppilaat siirretään Toivolan kansakouluun;

että Vanjoen ja Tavalan kasvatustilat yhdistetään Ryttylän kasvatustilaan edellinen ensi kesäkuun 1 ja jälkimmäinen tulevan syyskuun 1 päivästä lukien;

että Sjötorpan kasvatustila lakkautetaan syyskuun 1 päivästä 1926 ja tilaan otetut lapset siirretään Toivoniemen tai Toivolan kasvatustilaan lastensuojelulautakunnan harkinnan mukaan;

että Tavalan kasvatustila syyskuun 1 päivästä 1926 muutetaan sellaisten tylsämielisten lasten hoitotilaksi, jotka eivät ole päässeet Perttulan tylsämielisten lasten kasvatustilaan;

että kaupungin kasvatustilain vastaisina niminä on oleva Bengtsärin, Ryttylän, Toivoniemen ja Toivolan koulukoti sekä Helsingin vastaanotto- ja havaintokoti ynnä Ammattioppilaskoti;

että kysymys taloudenhoitajan toimen perustamisesta lastensuojelulautakuntaan nykyään jätetään eri esityksen varaan;

että rahatoimikamari saa toimekseen yksissä neuvoin lastensuojelulautakunnan kanssa ryhtyä näistä päätöksistä aiheutuviin toimenpiteisiin ja siten m. m. irtisanoa Sjötorpan kasvatustilan vakinaisen henkilökunnan, Vanjoen alemman kansakoulun opettajan ja viimeksi mainitun kasvatustilan emännän sekä Bengtsärin metallitöiden opettajan ja maataloustyön johtajan apulaisen.

Asiassa syntyneet kirjat pannaan oheen.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Aimo Ervasti.

HELSINGIN KAUPUNGIN
LASTENSUOJELULAUTAKUNTA.

Liite.

*Helsingissä,
lokakuun 20 p:nä 1925.*

Rahatoimikamarille.

N:o 318.

Lastensuojelumienojen lisääntymisen johdosta ja niiden ehkäisemiseksi on Rahatoimikamari pöytäkirjanotteella viime syyskuun 1 p:ltä kehoittanut lastensuojelulautakuntaa harkitsemaan ja antamaan Kamarille lausuntonsa seuraavista seikoista:

1. Onko lastenkasvatukselliselta kannalta esteitä olemassa Bengtsärin ja Ryttylän kasvatuslaitosten toiminnan keskittämiseksi yksistään jälkimmäiseen sekä Sjötorpan ja Toivoniemen toiminnan joko viimeksimainittuun tahi, ensiksimainitun yhdistämisen ehkä tapahduttua, Bengtsäriin;
2. Olisiko tällaisista toimenpiteistä suurempia käytännöllisiä haittoja;
3. Mitä uudistuksia ja lavennuksia sanotut toimenpiteet Ryttylän ja Toivoniemen tahi vaihtoehtoisesti Bengtsärin laitoksissa vaatisivat ja milloin puhealaisten laitosten yhdistämiset ehkä voisivat tapahtua;
4. Ellei edelläkosketeltuja yhdistämissä katsota mahdollisiksi, onko ehkä muita keinoja olemassa lastenkasvatuslaitosten toiminnan keskittämiseksi ja niiden kustannusten huojentamiseksi, kuten esim. yhteisten hankintain aikaansaamisella, yhteisten työpajojen perustamisella y. m.

Harkittuaan näitä kysymyksiä saa lastensuojelulautakunta kunnioittaen lausuntonaan esittää seuraavaa:

Siitä vallinneesta asiantilasta, että menot yleensä viime vuosina rahan ostokyvyn huonontuessa ovat kaikkialla kunnallisen toiminnan eri aloilla entisestään kohonneet, ei tietysti lastensuojelulautakunnan toiminta-alaakaan ole tehnyt poikkeusta, sitäkin vähemmän, kun juuri tätä toiminta-alaa nykyaikaisessa mielessä on vasta viime vuosina suurien ulkonaisten vaikeuksien vallitessa järjestetty ja jolle käytännöllisten toimintamahdollisuuksien hankkimiseksi on täytyntä perustaa kolmekin suurta lastenhuoltolaitosta, nim. Ryttylä ja Toivola sekä entisestään laajennettu vastaanotto- & ammattioppilaskoti, ynnä perin pohjin korjata, sisustaa, kalustaa ja varustaa vaatevarastoilla entisen kasvatuslautakunnan hallinnossa olleet kasvatuslaitokset sekä köyhäinhoitolautakunnalta v. 1922 alussa siirtyneet lastenkodit, jotka kaikki ja viimeksimainitut erittäin olivat aikaisempina ahdinkovuosina jääneet valitettavan puutteelliseen tilaan, ollen huoneistojensa puolesta osittain tarkoitustaan vastaamattomia vieläkin. Vaikkakin lautakunta on 26/3 1923 Rahatoimikamarille lähettämässään kirjelmässä (ks. Kvston pain. asiak. N:o 9 v. 1923) havainnollisten laskelmien valossa perin pohjin selvittänyt, mitkä seikat lastenhuoltomienojen nousuun ovat erikoisesti vaikuttaneet ja minkälaisissa suhteissa kunkin kasvatuslaitoksen oppilaan osalle tulevat päiväkuustannukset jakautuvat eri menoerille, mainittakoon tässä sanottuun selostukseen ja sittemmin ilmestyneihin tilastolaskelmiin viitaten eräitä asiallista arvostelua helpoittavia numeroita ja muita asiaa valaisevia tosiseikkoja. Jos puhumme yksistään kasvatuslaitoksista sekä vastaanotto- ja ammattioppilas-

Katsaus
lastenhuol-
tomienojen
nousuun.

kodista, olivat esim. niiden henkilökunnan palkkausmenot kalliinajanlisineen v. 1921 Smk 574,164: 30; v. 1922 Smk 674,911: —; v. 1923 Smk 982,347: — ja v. 1924 Smk 1,081,975: 37. Tällä ainoalla momentilla näyttäytyy siis jo mainituina vuosina Smk 507,811: 07 suuruinen nousu, joka aiheutuu suurimmaksi osaksi v. 1922 tapahtuneesta yleisestä palkkojen ja virkojen uudelleen järjestelystä. Tuntuva menojen nousu lautakunnan tileissä on aiheuttanut myös kaupungin viranomaisten itsensä kohtuullisen valtioavun saamiseksi päättämä kasvatustilaitosten ja vastaanottokodin vuokrien nousu, joka jo vv. 1921—1924 välisenä aikana on moninkertaistunut, kohoten Smk:sta 60,328: 31 Smk:aan 231,607: 95, monista pienemmistä tavallaan automaattista kohoamista osoittavista menomomenteista puhumatta. Lastensuojelutoiminnasta aiheutuvien kokonaismenojen loppusumman suurenemiseen on vaikuttanut tietysti ennenkaikkia se, että oman kodin ulkopuolella hoidettavia lapsia koskevan *köyhäinhoidon* laitoksineen ja virkailijoineen tultua siirretyksi lautakunnan huostaan v. 1922 alussa lautakunnan menot yhdellä otteella lisääntyivät lähes 4 miljoonan markan menoerällä, jonka tietenkin olisi tullut vähentää köyhäinhuoltolautakunnan menoja vastaavalla summalla.

Brutto- ja
nettomenot.

Lastensuojelukustannusten arvosteleminen yksistään *bruttomenojen* loppusummaa silmälläpitäen johtaa vähemmän asiaan perehtyneitä helposti harhaan, sillä niitä kohottavat melkoisesti kasvatustilaitosten ammattikoulut ja varsinkin maatilat, jotka tuottavat myöskin toiselta puolen melkoisia tuloja maksuvelvoittavilta perittävien lastenhoitokorvausten ja valtiolta sekä juoksevista menoista että rakennuksista saatavan avustuksen lisäksi. Jos *nettomenotkin* otetaan samalla kertaa tarkastelun esineeksi, niin havaitaan, että kun lautakunnan toiminnasta aiheutuneet *bruttomenot* olivat esim. v. 1923 Smk 8,926,679: 53 ja v. 1924 Smk 10,413,110: 79, olivat lautakunnan tilinpäätöksen osoittamat *nettomenot* vastaavina vuosina Smk 6,218,543: 37 ja Smk 5,977,021: 97, ollen tässä ilmenevä nettomenojen vähennys kuitenkin vain tilapäinen, joka johtuu siitä, että tulotileissä esiintyy viimeksi mainittuna vuonna edellisiltä vuosilta siirtyneitä valtioapuja. Tämän lisäksi on huomattava sekin yleisistä tilastonumeroista näkymätön asia, että lastenhuoltolaitosten ja niihin kuuluvain maatilojen inventaarioiden nykyinen arvo on moninkertainen suurempi kuin muutamia vuosia takaperin, jolloin ruvettiin laittamaan silloin perin tyhjässä tilassa olleita laitoksia nykyiseen kuntoonsa. Kalustoluetteloiden yhteinen loppusumma oli näet esim. per $\frac{31}{12}$ 1920 ainoastaan Smk 521,012: 67, mutta per $\frac{31}{12}$ 1924 jo Smk 1,915,509: 75, joten siis tässäkin on tosiasiallisesti lähes Smk 1,400,000: — suuruinen eroitus näennäistä menojen nousua tasoittamassa.

Vaikkakin erinäisiltä tahoilta viime aikoina esitetyt moitteet ylettömän suurista lastenhuoltokustannuksista ovat suuresti liioiteltuja, ei lautakunta silti suinkaan tahdo sanoa, ettei olisi syytä vakavasti harkita, kuinka lastensuojelutoiminnan vaatimat menot vastaisuudessa voitaisiin saada pieneneväksi yhteiskunnan huostaan otettavien lasten hoitoa ja opetusta nykyisestä huonontamatta. Ja kun päiväkustannusten jakautumista selvittävät laskelmat osoittavat, ettei lasten ruoka- ja vaatetusmenoissa ole alhaisen rahanarvon huomioonottaen tinkimisen varaa, on tietenkin pyrittävä ensikädessä palkkaus-, vuokra- sekä lämpö- ja valaistusmenojen supistamiseen, mikä taas johtaa lastenhuoltolaitosten yhä jatkuvaan keskitykseen.

Kysymys
Bengtsärin

Harkittaessa ensinnäkin Rahatoimikamarin herättämää kysymystä Bengtsärin ja Ryttylän kasvatustilaitosten toiminnan keskittämisestä yksistään Rytty-

lään on lautakunta, kuultuaan myöskin asianomaisten johtajain mielipidettä, ja Ryttylän tullut vakuutetuksi siitä, ettei sellainen toimenpide johtaisi suotuisiin tuloksiin. Näin järjestettynä muodostuisi Ryttylän nyt 150 lapselle suunniteltu laitos luonnottoman suureksi, 250 hoidokkia käsittäväksi laitokseksi, jonka sisäistä toimintaa tulisi vielä vaikeuttamaan kaksikielisyyden haitat. Lisäksi edellyttäisi tällainen keskitys siellä huomattavia rakennusten laajennuksia. Teknillisen ammattiopetuksen tarpeet voitaisiin sitävastoin tätä nykyä tyydyttää Ryttylässä äskettäin kuntoon saaduilla verstailla, joten siis Bengtsåriin suunnitelluista työpaja- ja ammattioppilasarakennuksista voitaisiin toistaiseksi luopua. Siellä säilytettäisiin ainoastaan maanviljelys-, puutarha- ja veisto-osastot sekä etupäässä laitoksen omaa tarvetta tyydyttävät suutari- ja räätäli-verstaat niiden nykyisissä huoneistoissaan. Mikäli kansakoulukurssin suorittaneissa ruotsinkielisissä pojissa olisi erikoisesti metallialalle haluavia, voisivat he ehkä kielivaikeuksista huolimatta harjoitella Ryttylän metalliverstaassa, ellei heille muuten onnistuttaisi saamaan sopivaa oppipaikkaa kaupungissa olevissa teollisuuslaitoksissa. Näin ol- len olisi seppämestarin edelleen palkkaaminen Bengtsåriin tarpeetonta ja äärimmäistä säästäväisyyttä silmälläpitäen voitaisiin myöskin Bengtsårin maatilalta lakkauttaa maataloustyönjohtajan apulaisen toimi tulevan vuoden alusta lukien.

Aikaisemmin on jo lautakunnan esityksen mukaisesti päätetty, että Vanjoen laitos yhdistetään Ryttylään niin pian kuin siellä uusi asuntola- ja koulurakennus on valmistunut. Ellei kyseessä olevien lasten kokonaismäärä nykyisestäään siihen mennessä huomattavammin lisäännä, tulee Ryttylässä tarpeeksi tilaa myöskin Tavolan lapsille, joten molemmat nämä laitokset voitaisiin tarpeettomina lakkauttaa. Koska Tavolassa on kaupungin ja huoneiston omistajan v. 1920 yhteisesti kuntoonlaittama, 15 sijaa käsittävä oppilasasuntola ja vuokra-aikaa vielä 15 v. jäljellä sekä vuosivuokrakin verrattain halpa, 5,920 mk, tarjoutuisi kaupungille silloin tilaisuus järjestää Tavolaan hoitola esim. Perttulaan turhaan pääsyvuoroaan odottaville tylsämielisille lapsille, joille tätä nykyä Toivolaan tilapäisesti järjes- tettyyn hoitoon ei Sosialiministeriön lastensuojelutoimistokaan ole tyytyväinen.

Kun lautakunnan alaisissa laitoksissa on alempi kansakoulu sekä Toivolassa että Vanjoella, ilman että kummassakaan on tällä kertaa täyttä oppilasmäärää, voitaisiin Vanjoelta siirtää alemman kansakoulun oppilaat Toivolaan ja pääasi- allisesti niitä varten ylläpidetty opettajattaren virka Vanjoella lakkauttaa jo tulevan vuoden alusta. Niinikään voitaisiin Vanjoella tästä aiheutuvan oppilas- määrän vähenemisen johdosta lakkauttaa myöskin emännöitsijän toimi jo ennen laitoksen Ryttylään muuttamista.

Vaikein kysymys on perustamisestaan saakka hajanaisen ja siitä syystä esim. lämmitys- ja valaistusmenojensa puolesta aina suhteellisesti kalliiksi tulevan Bengtsårin laitoksen aiheuttamain kustannusten pienentäminen. Jos voitaisiin ajatella siellä olevain ruotsinkielisten poikain ja nykyään Finbyn Sjötorppaan sijoitettujen ruotsinkielisten tyttöjen hoitamista samassa laitoksessa, olisi niille molemmille riittävästi tilaa Bengtsårin oppilasasunnoissa sekä kouluhuoneissa ja olisi tällaisella laitosten keskityksellä niinollen sekä taloudellisessa että kie- lellisessä suhteessa suuria etuja voitettavissa. Mutta kasvatukselliselta kannalta olisi näiden laitosten yhdistäminen lautakunnan vakaumuksen mukaan samoin kuin myöskin asianomaisten kansakouluntarkastajain sekä tyttölaitosten johta- jattarien mielestä ylen uskallettua, vaikkapa tytöt voitaisiinkin Bengtsåriin sijoittaa asumaan aivan erillään olevaan rakennukseen. Koska ruotsinkielisiä poikia, Laversista Bengtsåriin siirretyt oppilaat mukaanluettuina, on siellä nyky-

laitosten yh-
distämi-
sestä.

Vanjoen ja
Tavolan lai-
tosten yh-
distäminen
Ryttylään.

Bengtsårin
laitoksen
vastainen
käyttämi-
nen.

ään ainoastaan 45 ja kun näidenkään luku tuskin sanottavasti lisääntyy, jää Bengtsårin niin ollen toistaiseksi tiloja enemmän kuin mitä tällä hetkellä kaupungin laitoksissa olevaa oppilasmäärää silmällä pitäen välttämättömästi tarvittaisiin. Mutta nämä toistaiseksi vapaaksi jäävät Bengtsårin koulu- ja oppilassijat voidaan vastaisuudessa käyttää sen mukaan kuin kaupungin kasvamisesta aiheutuva olojen kehitys ja ehkä piakkoin saatava lastensuojelulaki tekee asiain järjestelyn tarpeelliseksi. Lienee asiallista aiheuttakin varata muutamia kymmeniä oppilas-sijoja vastaisuuden varalle, sillä tätä nykyä kaupungin kansakouluissakin esiin-tyvä huomattava oppilasmäärän aleneminen, jonka vaikutukset osaltaan tuntu-vat myöskin lautakunnan alaisissa kouluissa, on varmaan erinäisistä syistä aiheu-tuva tilapäinen ilmiö, jonka varaan ei voida tulevaisuuden laskelmia näiden asi-oiden järjestelyssä varmuudella rakentaa.

Finbyn
laitoksen
lakkautta-
minen.

Mitä tulee sitten kysymykseen Finbyn ja Toivoniemen tyttölaitosten yhdistä-misestä, olisi Toivoniemi sellaisenaan kuin se nyt on asemansa ja suuruutensa puolesta ihannelaitos suomenkielisille tytöille. Voimistelusalaa sieltä tosin puut-tuu, mutta laitoksessa, jossa lapset ovat tilaisuudessa päivisin liikkumaan rait-tiissa ilmassa sekä työskentelemään taloustoimissa, voitaisiin kenties suurinta säästäväisyyttä noudattaen tulla toistaiseksi ilmankin toimeen. Toivoniemellä-kin, jossa aina on yleensä ollut täysi määrä hoidokkeja, on oppilasluku tällä kertaa 32, joten siis 8 paikkaa siellä on toistaiseksi vapaana. Finbyn Sjötorpassa, jossa on 40 lapselle varattu kalusto ja henkilökunta, on ruotsinkielisten tyttöjen lukumäärä vuosi vuodelta vähentynyt, ollen nykyään ainoastaan 23. Kun näistä-kin on 13 jo 16—18 v. ikäisiä jatkokouluasteella olevia, jotka ehkä voidaan piak-koin sijoittaa ansiotoimiin, joten siis kansakouluikäisiä jäisi sinne vain 10, näyt-tää lautakunnasta ilmeiseltä, ettei uusia ruotsinkielisiä tyttöjä tulisi yhtä paljon laitoksesta lähiaikoina poispääsevien tilalle. Näin ollen tuskin kannattaisi niiden vuoksi erikoista, vuokravaatimusten kohotessa yhä kalliimmaksi tulevaa laitosta ylläpitää. Opettajattaren virka Finbyssä onkin jo tätä näkökohtaa silmälläpitäen järjestetty kuluvana lukuvuonna vain väliaikaisesti, vaikka lautakunta erinäisistä syistä teki äskettäin Rahatoimikamarille esityksen, että Sjötorpan vuokrasopi-musta vielä toistaiseksi pidennettäisiin. Kun nyttemmin Toivoniemen johtajatar on ilmoittanut voivansa ottaa Finbyn ensi syksynä jälelle jäävät ruotsinkieliset kansakouluiässä olevat tytöt Toivoniemelle, vieläpä suostunut itse opettamaan-kin niitä ruotsiksi, sillä nimenomaisella ehdolla, ettei suomenkielisiä tyttöjä tulisi Toivoniemelle täyttä määrää, ja koska kyseessäolevain laitosten yhdistämisaja-tusta on Rahatoimikamarin taholta edelleen tehostettu, niin pitää lautakunta näin muuttuneiden olosuhteiden vallitessa Finbyn laitoksen lakkauttamista jo ensi syksynä nykyisten vuokrasopimusten päättyessä mahdollisena ja niiden uudistamista niin ollen nyttemmin tarpeettomana. Jos taas suomenkielisten tyttöjen luku tulisi Toivoniemessä ensi syksynä nousemaan täyteen määrään, voitaisiin kansakouluikäiset tytöt Sjötorpasta siirtää Toivolan tyttöosastolle asumaan ja saattaisivat he otaksuttavasti siinä tapauksessa saada äidinkielellään opetusta Toivolan turvakodin vieressä sijaitsevassa Oulunkylän ruotsinkielisessä kansakoulussa. Joitakin käytännöllisiä haittoja tällaisista edelleen jatketuista keskitystoimenpiteistä tietenkin olisi, mutta niihin liittyvät suuret taloudelliset edut puhuisivat niiden toteuttamisen puolesta, varsinkin kun erikoisesti niitä varten ei tarvittaisi mitään mainittavampia rakennusten uudistuksia ja lavennuk-sia. Säästö, mikä edelläehdotetuilla keskitystoimenpiteillä saavutettaisiin lak-kautettavain laitosten palkkaus-, vuokra-, lämpö- ja valaistus- y. m. niissä hoi-

dettavien lasten lukumäärästä riippumattomista menoista, olisi lautakunnan laskelmain mukaan yli 300,000 mk vuodessa eli jokseenkin 1,000 mk kutakin nykyään kaupungin kasvatuslaitoksissa olevaa lasta kohden, Vanjoen opettajattarelle ja Sjötorpan johtajattarelle mahdollisesti myönnettäviä lakkautuspalkkoja lukuunottamatta.

Mitä tulee vihdoin lastensuojelumenojen vähentämiseen yhteisten hankintain aikaansaamisella, yhteisten työpajojen perustamisella, taloudellisen hallinnon keskittämisellä, taloudenhoitajan asettamisella j. n. e., jolta viimeksimainitulta virkamieheltä esim. kaupungin revisionikonttori näyttää niin suuria tuloksia odottavan, ei lautakunta usko olevan sitä tietä nykyisissä oloissa sanottavia säästöjä aikaansaavissa. Mikäli näet laitoksille on viime aikoina vaate- ja siirtomaatavaroita ostettu, on ne miltei kauttaaltaan saatu lautakunnan toimitusjohtajan määrättyjen tukkuliikkeitten ja tehtaitten kanssa tekemän sopimuksen perusteella niillä hinnoilla, millä jälleenmyyjätkin ovat pakotettuja ostamaan ja vielä sen lisäksi yleensä kassa-alennus sekä erinäisissä tapauksissa sovittua ylimääräistä paljousalennustakin, puhumattakaan siitä, että on käytetty hyväksi myöskin tukkuliikkeiden alennushinnalla tarjoamia muodista pois jääneitä kangaslajeja ja vaatekappaleita. Niinikään on margariini ostettu suoraan tehtaista ja saatu se samalla hinnalla tarpeen mukaan kuhunkin laitokseen tuoreena lähetettynä kuin jos se olisi ostettu ensin yhteiseen varastoon vanhenemaan ja suoritettu vielä lisäksi varastoimiskustannukset. Mitä taas maa- ja karjataloustuotteiden hankintaan tulee, joka kasvatuslaitosten elatusmenoissa merkitsee suurimman erän, saadaan siihen ryhmään kuuluvat ruokatarpeet pääasiallisesti maataloilla varustettujen laitosten omasta taloudesta kirjanpidollisesti tilan ja laitoksen välisenä tilityksenä päivän ja paikkakunnan hintoihin. Näihin nähden eivät siis mitkään ulkoapäin toimitettavat suurisuuntaiset tukkuostot saattaisi tulla edes kysymykseen. Kaikki muilla keinoin kuin laitosten keskittämisellä suunniteltu menojen pienentäminen voisi tällä hetkellä tapahtua yksinomaan vain lasten ruokaa ja hoitoa niukentamalla, mikä tietysti ei voi tulla kysymykseen.

Vihdoin ei lautakunta tässä yhteydessä voi olla kajoamatta erääseen puheena-olevasta asiasta näennäisesti syrjässä olevaan kysymykseen, mutta joka kuitenkin lautakunnan sisäisessä toiminnassa läheisesti liittyy siihen, koska se on osaltaan vaikeuttanut lautakunnan huostaanotettavien lasten tarkoituksenmukaista sijoittamista. Asianomaisilla lasten vanhemmilla ja suuremmallakin yleisöllä on näet yleensä sellainen käsitys, että Helsingin kaupungin n. s. kasvatuslaitokset, joiden tehtävänä on tarjota huonohoitoisille ja kasvatuksellisesti laiminlyödyille lapsille heiltä aikaisemmin puuttunutta kodin hoivaa sekä toiselta puolen tehdä kaupungin kansakouluille mahdolliseksi n. s. ympäristön vaihdon soveltamisen sellaisille oppilaille, joille tällainen kasvatusopissa erinäisissä tapauksissa suositeltu toimenpide näyttää tarpeelliselta, olisivat identtisiä valtion rikollisia alaikäisiä varten ylläpitämän kasvatuslaitosten kanssa, joihin oppilaat tavallisesti tulevat tuomioistuimen määräyksestä ja joilla varsinkin sen johdosta, että ne aikaisemmin olivat vankeinhoitohallituksen alaisia, on jossakin määrin vastenmielinen maine. Tämä seikka on käytännössä suuresti vaikuttanut siihen, etteivät vanhemmat tahdo antaa laitoshoidtoa kaipaavista lapsistaan asetusten edellyttämää luovutussitoumusta, koska he eivät tahdo panna lapsiansa muka »rikollisten kasvatuslaitokseen» ja koska ei myöskään kasvatusoikeutta voida varsinkaan aviolapsen vanhemmilta tuomita muutoin kuin niissä tapauksissa, joissa voimassaolevan holhouslain 57 §:n 3 mom. määritellyt syyt ovat täysin

Kysymys lautakunnan taloudellisesta johdosta.

Lautakunnan alaisten laitosten nimistä.

toteennäytetyt, mikä taasen sangen monessa, lapsen kannalta selvästi tarpeellisessa tapauksessa todistajain erilaisen käsityskannan johdosta kasvatusasioista on varsin vaikeata. Kun myöskin näiden lasten tulevaisuudelle on varsinkin toimipaikkoja hankittaessa suurta haittaa siitä yleisön ja työnantajain miltei poikkeuksettomasta harhakäsityksestä, että nämä lapset ovat olleet muka »rikollisten kasvatuslaitoksessa», on aika poistaa tämä koko pääkaupungin kunnallista lastensuojelutoimintaa sisäisesti haaittava psykologinen syy, joka on peräisin niiltä ajoilta, jolloin repressiivisessä mielessä järjestetty suojelukasvatus oli etualalla ja nykyään tärkeimpänä pidettävä ehkäisevä lastensuojelu ja nuorisonhuolto miltei tuntematonta. Kun ei sitäpaitsi ainoatakaan viime aikoina perustettua ja saman ^{19/12} 1922 yksityisistä ja kunnallisista kasvatuslaitoksista annetun lain mukaan vielä suurempaakin valtioapua nauttivaa yksityistä lastenhuoltolaitosta ole raskautettu edellämainituista syistä käytännössä nykyään onnistumattomalla, vaikka teoriassa kenties edelleenkin kauniilta kuuluvalla nimellä, olisi mainittu myöskin pääkaupungissa korjattava ja nimittettävä kyseessäolevia kaupungin lastenhuoltolaitoksia koulukodeiksi, mikä nimi täysin vastaa niiden käsitteellistä sisältöä.

Edellä esitetyn nojalla ehdottaa lautakunta

1. että tulevan vuoden alussa Vanjoelta alakansakoulu siirrettäisiin Toivolaan sekä mainitun laitoksen opettajatar asetettaisiin ensi tammikuun 1 p:stä lukien lakkautuspalkalle, ellei häntä mahdollisesti voitaisi siirtää kaupungin kansakoululaitoksen palvelukseen, ja että niinikään Vanjoen emännöitsijän toimi lakkautettaisiin jo tulevan vuoden vaihteessa;

2. että, paitsi Vanjoen laitosta, myöskin Tavolan laitos nykyisessä toimintamuodossaan yhdistettäisiin Ryttylään kohta sen jälkeen kun siellä on uusi asuntola- ja koulurakennus valmistunut;

3. että Sjötorpan kansakouluiässä olevat tytöt sijoitettaisiin tulevan syyskuun 1 p:nä joko Toivoniemelle tai Toivolaan ja että sen johdosta Sjötorpan johtajatar silloin asetettaisiin lakkautuspalkalle, ellei hänen asemaansa pitkäaikaisen toimintansa vuoksi kaupungin palveluksessa tahdottaisi toisin turvata, sekä että Sjötorpan muut vakinaiset toimihenkilöt mainitusta ajankohdasta alkaen toimestaan irtisanottaisiin;

4. että metalliopettajan ja maataloustöiden johtajan apulaisen toimet Bengtsåriissa lakkautettaisiin tulevan vuoden alusta lukien; ja

5. että edelläesitetyn keskityksen jälkeen toimintaan jäävät kouluikäisten lasten kasvatuslaitokset olisivat nimeltään Bengtsårin, Ryttylän, Toivoniemen ja Toivolan koulukoti sekä niiden ohella kaupungissa toimivat Vastaanotto- & havaintokoti ja samaan taloon yhdistetty Ammattioppilaskoti.

Lastensuojelulautakunnan puolesta:

Martti Ruuth.

R. Liukkonen.

Komitean mietintö kaupungin kansakoulujen terveydenhoidon uudestaanjärjestämisestä.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

Terveydenhoitolautakunnan ehdotuksesta päätti Kaupunginvaltuusto kokouksessaan helmikuun 27 päivänä 1924 antaa kaupungin kansakoulujen terveydenhoidon uudestaanjärjestämistä koskevan kysymyksen valmistelun tehtäväksi komitealle, johon kuuluisi kaksi Valtuuston edustajaa, yksi rahatoimikamarin, yksi terveydenhoitolautakunnan, yksi suomen- ja yksi ruotsinkielisten kansakoulujen johtokunnan sekä yksi lastensuojelulautakunnan edustaja. Sen ohessa valitsi Valtuusto puolestaan komitean jäseniksi allekirjoittaneet Sundeliuksen ja Ryömän. Muut edellä mainitut viranomaiset valitsivat seuraavan maaliskuun kuluessa komiteaan allekirjoittaneet Wideniuksen, Hisingerin, Alhon, Sieversin ja Liukkosen.

Komitea perustautui maaliskuun 31 päivänä 1924 ja valitsi silloin puheenjohtajakseen allekirjoittaneen Sundeliuksen. Sen jälkeen lykättyään työnsä joksikin ajaksi osin antaakseen asiassa hankitun, varsin laajan kirjallisuuden kierrellä jäsenten kesken, osin ja pääasiallisesti odottaakseen sen opintomatkan tuloksia, minkä allekirjoittanut Hisinger hiukan myöhemmin aikoi tehdä ulkomaille, aloitti komitea uudelleen kokouksensa tämän vuoden huhtikuussa. Seuraavan toukokuun 9 päivänä komitea teki Kaupunginvaltuustolle esityksen kouluhoitajatarlaitoksen vakiinnuttamisesta ja kehittämisestä, jota kysymystä komitea piti kiireellisenä ja jonka se sentähden erotti eri asiaksi. Kun Kaupunginvaltuusto nyttemmin kokouksessaan viime marraskuun 11 päivänä on ratkaissut tämän erikoisasian komitean ehdotuksen mukaisesti, ei komitea ole kosketellut sitä alempana olevassa mietinnössä, jonka se tehtävänsä suoritettuaan kunnioittaen esittää Valtuustolle.

Terveydenhoitoa Helsingin kaupungin kansakouluissa valvoo nykyään, niinkuin tunnettu, kaksi kansakoululääkäriä, toinen suomen- ja toinen ruotsinkielisissä kansakouluissa, kouluhoitajatarten avustamina. Koululääkäreistä on ensinmainittu sijoitettu kolmanteentoista, jälkimmäinen kymmenenteen palkkaluokkaan. Kouluhoitajattaret taas, jotka nyt ovat väliaikaisesti asetettuja, siirretään Kau-

punginvaltuuston viime marraskuun 11 päivänä tekemän päätöksen mukaisesti 1926 vuoden alusta vakinaiselle kannalle, sijoitettuina kuudenteen palkkaluokkaan. Sekä koululääkärit että kouluhoitajattaret ovat asianomaisten kansakoulunjohtokuntain alaiset. — Kansakoulujen oppilailla on sitä paitsi tilaisuutta saada heille varattuina vastaanottoaikoina hammashoitoa kunnan hammaspoliklinikassa sekä silmä-, korva-, nenä- ja kurkkutautien hoitoa kahdessa kaupungin avustamassa erikoispoliklinikassa.

Samantapaista lastenterveyshoidollista toimintaa kuin kansakoululääkärit harjoittaa kaksi muuta lääkäriryhmää, nimittäin kaupungin kasvatuslaitoksissa, lastenkodeissa y. m. lastenhuoltolaitoksissa työskentelevät lääkärit, jotka ovat lastensuojelulautakunnan alaiset, ja kaupungin kannattamain kansanlastentarhain lääkärit, jotka ovat näiden laitosten johtokunnan alaiset.

Tämän järjestelyn huomattavin puute on komitean mielestä, ettei minkäänlaista yhdyssidettä ole olemassa eri lääkäriryhmäin kesken. Aikaansaamalla säännöllinen yhteistyö saman päämäärän hyväksi työskentelevien virkalääkärien kesken avautuisi nimittäin monta mahdollisuutta kasvavan polven terveydenhoidon kehittämiseen ja parantamiseen. Olojen nykyisellään ollessa jää esim. se runsas tilastoaineisto, joka kerääntyy oppilaiden terveystortteihin ja josta olisi saatavissa tärkeitä viittauksia terveydenhoidon kehittämiseksi, pääasiallisesti yhdenmukaisuuden puutteen johdosta suureksi osaksi käyttämättä. Yhdellä taholla tehdyt parannusaloitteet voisivat myös, sopivasti järjestämällä yhteistyö, tulla kokonaisuuden hyväksi. Sen ohessa on komitea ollut sitä mieltä, että terveydenhoitolautakunnalle olisi varattava tilaisuutta likeltä seurata puheenalaisten lääkärien toimintaa ja vaikuttaa siihen.

Löytääkseen meidän oloihimme mainituissa kohden paraiten soveltuvan koululääkärilaitoksen muodon on komitea hankkinut viimeiset saatavissa olevat tiedot Tukholman ja Oslon vastaavista laitoksista, joihin nähden m. m. allekirjoittaneen Hisingerin viime vuonna tekemällä opintomatkalla tekemät huomiot ovat olleet johteena. — Tukholman kansakouluissa (ynnä n. s. kunnallisessa keskikoulussa), joissa on oppilaita yhteensä noin 33,000, palvelee 22 koululääkärää, joista 16 kukin piirissään ja 6 erikoislääkärää, nimittäin yksi silmätautien, kolme korva-, nenä- ja nielutautien, yksi naistautien ja yksi n. s. apuluokkia varten. Vanhin koululääkäri kerää muiden vuosikertomukset ja yhdistelee niissä olevat tilastotiedot. Kaupunki pitää sitä paitsi voimassa klinikkaa puhehäiriöitä potevia varten, ortopedista klinikkaa sekä 11 hammasklinikkaa (joissa on kaikkiaan 14 hammaslääkärää), kaikki kansakoulujen oppilaita varten. Nämä lääkärit ja klinikat ovat kansakoulunjohtokunnan alaiset. Kysymys koululääkärilaitoksen uudestaanjärjestämisestä Ruotsissa on nykyään päiväjärjestyksessä. — Oslolla, missä koululääkärilaitos kohdistuu sekä kansakouluihin että muihin kunnan kouluihin, on kaikkiaan noin 32,000 oppilasta varten asetettu kokonaista 31 koululääkärää, joista useat ovat erikoislääkärejä. Laitos on terveydenhoitoviranomaisten alainen,

ja koululääkärien johto on vuodesta 1918 lähtien erityisen päällikkölääkärin, nimittäin terveydenhoitotoimikunnan neljännen terveydenhoidontarkastajan käsissä, joka myös toimii m. m. kasvattilasten tarkastajana ja tieteellisesti käyttelee oppilaiden terveydentilan tutkimuksista kertynyttä tilastoaineistoa. Oslon koululääkärit muodostavat yhteisesti koululääkärineuvoston, jonka itseoikeutettuna puheenjohtajana on neljäs terveydenhoidontarkastaja.

Komitean mielestä ei koulujen terveydenhoidon järjestelmää edellä mainituissa molemmissa pääkaupungeissa, vaikka se epäilemättä antaa useita hyviä ohjeita, sovi suorastaan panna vastaavan Helsingissä toimitettavan järjestelyn pohjaksi. Komitea on sentähden koettanut löytää toisen keinon saada toimeen vilkkaamman kosketuksen sekä koululääkärien kesken että heidän ja muiden puheenalaisten lääkärien välillä ja samalla varata terveydenhoitolautakunnalle tarpeellista vaikutusvaltaa niiden toimintaan. Nämä tarkoitukset on komitea katsonut voitavan saavuttaa pitämällä, niin usein kuin olot vaativat ja vähintään kerran jokaisena lukukautena, lääkärien neuvottelukokouksia, joissa heidän toimialaansa koskevia kysymyksiä käsiteltäisiin, samalla tavoin kuin jo nyt kansakouluntarkastajat käsittelevät heitä koskevia asioita neuvottelukokouksissaan, ja joiden tehtävänä m. m. olisi alituisen kosketuksen voimassapitäminen puheenalaisten lääkärien ja terveydenhoitolautakunnan kesken. Komitea on ajatellut, että neuvottelukokoukset pidettäisiin terveydenhoitolautakunnan koululääkäreistä valitsemalla puheenjohtajan johdolla. Paitsi koululääkärejä ja lastensuojelulautakunnan lääkärejä, jotka olisivat saapuvilla viran puolesta, olisi neuvottelukokouksiin kutsuttava myös kansanlastentarhain ja kaupungin avustamain poliklinikkain läkärit, joita, he kun eivät välittömästi ole kaupungin palveluksessa, ei voitane nimenomaan velvoittaa ottamaan osaa neuvottelukokouksiin. Sitä paitsi olisi tärkeätä, että ensimmäinen kaupunginlääkäri oikeutettaisiin ottamaan osaa neuvottelukokouksiin ei ainoastaan katsoen hänen keskeiseen asemaansa kaupungin terveydenhoitotyössä, vaan myös ollakseen neuvottelukokouksen jäsenen ja terveydenhoitolautakunnan välisenä yhdyssiteenä. Tämän yhteyden vahvistamiseksi olisi neuvottelukokous edelleen velvoitettava pyynnöstä antamaan lausuntoja terveydenhoitolautakunnalle ja tältä vastaanottamaan yleistä terveydenhoitoa ja sen yhteydessä olevia asioita koskevia ohjeita, sekä olisi neuvottelukokousten pöytäkirjat, paitsi erälle muille viranomaisille, säännöllisesti myös lähetettävä terveydenhoitolautakunnalle. Jos tarpeellinen kosketus toiselta puolen koulu- y. m. lääkärien ja toiselta puolen terveydenhoitolautakunnan kesken siten saataisiin aikaan, ei komitean mielestä olisi pelättävä syntyvän hankaluuksia siitä, että läkärit edelleen olisivat eri viranomaisten alaiset. Neuvottelukokouksen tehtäviin on komitea myös katsonut olevan luettava ohjeiden antaminen kaupungin tilastokonttorille oppilaiden terveydenhoitokorteissa oleviin ensitietoihin perustuvain tilastollisten katsausten laatimisessa. Sitä vastoin on komitea havainnut vähemmän sopivaksi, että joku koululääkäreistä velvoitettaisiin laati-

maan tarpeellista tilastoa, koska kaupungilla on tämänlaatuista työtä varten ammattielin, jolla on monivuotinen kokemus terveydenhoitotilaston alalla ja joka voi tyydyttävästi suorittaa työn, tarviten siihen ainoastaan vähemmässä määrin terveydenhoidollisten ammattimiesten ohjeita. — Neuvottelukokousten käytettäväksi olisi osoitettava vähäinen vuotuinen määräraha, esim. 2,000 markkaa, kirjallisuuden ostoon, pöytäkirjantekoon, puhtaaksikirjoitukseen y. m.

Räikeästi silmiinpistävä epäkohta kansakoulujen nykyisessä terveydenhoidossa on molempien koululääkärien työtaakan erilaisuus, mikä selvästi käy näkyviin siitä, että suomenkielisten kansakoulujen oppilasluku nykyään on noin 8,400, ruotsinkielisten kansakoulujen sitä vastoin ainoastaan noin 2,800¹⁾. Ero on ollut vieläkin suurempi, suomenkielisten koulujen koko oppilasluku kun muutamia vuosia sitten (lukuvuonna 1921—22) oli noin 10,100, ruotsinkielisten ollessa noin 3,300. On aivan selvä, että näin ollen suomenkielisten koulujen lääkärin tehtävään täytyy käydä hänelle ylivoimaisiksi. Kun komitea ei ole pitänyt tarpeellisena, että koululääkäreitä kohti tuleva oppilasluku Helsingissä määrättäisiin niin alhaiseksi kuin Osllossa tai Tukholmassa, vaan on puolestaan ollut sitä mieltä, että 3,000—4,000 oppilasta voidaan uskoa yhdelle koululääkärille, on komitea, vaikka suhde Helsingin ruotsinkielisen koululääkärin hoidokkilukuun vaatisi asettamaan kaksi uutta lääkäriä suomenkielisiin kouluihin, äänestettyään omaksunut sen käsityksen, että lisäksi yhden koululääkärin asettaminen suomenkielisiin kouluihin riittäisi. Allekirjoittanut Hisinger, joka äänestyksessä jäi vähemmistöön, on esittänyt tässä kohden eroavan mielipiteensä tämän mietinnön oheisessa vastalauseessa n:o 1.

Uuden koululääkärin asemasta on komiteassa julkilausuttu eroavia mielipiteitä. Komitean enemmistö on ollut sitä mieltä, että hänelle olisi uskottava terveydenhoito kokonaisuudessaan eräissä suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan määräämissä kouluissa, kun taas aikaisemmin asetettu koululääkäri valvoisi terveydenhoitoa muissa kouluissa. Hän tulisi siten samaan asemaan kuin viimeksi mainittu ja hoitaisi samoja tehtäviä kuin tämä. Eroavan mielipiteen tässä kohden on lausunut allekirjoittanut Alho, joka on pitänyt toista molempien koululääkärien tehtävään jakoperustusta sopivampana ja jonka ehdotus on tämän mietinnön oheisessa vastalauseessa n:o 2.

Komitea ei myöskään ole voinut päästä yksimielisyyteen, mitä tulee suomenkielisten kansakoulujen lääkärin palkkaetuihin ehdotetun uudestaanjärjestelyn toimeentultua. Kun molempain näiden lääkärin työtaakka, edellyttäen ettei suomen- ja ruotsinkielisten kansakoulujen oppilasmäärän suhde sanottavasti muuttuisi, tulisi olemaan suurempi kuin ruotsinkielisten koulujen lääkärin (kymmenes palkkaluokka), mutta ei kuitenkaan niin rasittava kuin suomenkielisten kou-

¹⁾ Lukuvuonna 1924—25 oli suomenkielisissä kansakouluissa kaikkiaan 8,402 ja ruotsinkielisissä kansakouluissa 2,828 oppilasta.

lujen nykyisen lääkärin (kolmastoista palkkaluokka), on komitean enemmistö ollut sitä mieltä, että suomenkielisten kansakoulujen molemmat lääkärit olisi luettava kahdenteentoista palkkaluokkaan, kuitenkin siten että nykyinen lääkäri nauttisi, niin kauan kuin hän virassaan pysyy, samoin kuin tähän asti palkkaa kolmannessatoista palkkaluokassa. Komitean vähemmistö, jonka ovat muodostaneet allekirjoittaneet Ryömä ja Liukkonen, on tahtonut lukea nämä molemmat lääkärit viimeksi mainittuun palkkaluokkaan, koska heidän palkkansa siten olisi oleva heidän työtaakkaansa paremmin vastaavassa suhteessa ruotsinkielisten koulujen lääkärin palkkaan. Allekirjoittanut Alho on vihdoinkin vastalauseessa n:o 2 esitetystä syistä ollut sitä mieltä, että uusi lääkäri olisi sijoitettava yhdenteentoista palkkaluokkaan muuttamatta puheenalaisten koulujen nykyisen lääkärin palkkaetuja.

Silmä-, korva-, nenä-, kurkku- ja hammastautien ilmestyessä kansakoulujen oppilaisiin on koululääkäreillä, niinkuin edellä on mainittu, nyttemmin tilaisuus neuvoa heidät kaupungin voimassapitämiin tai avustamiin näiden tautien poliklinikkoihin saamaan erikoishoitoa. Ilmeinen puute sitä vastoin on, ettei kaupungin kansakoulujen oppilailla ole tilaisuutta saada hoitoa lääkäreiltä, jotka ovat perehtyneet muutamiiin muihin erikoisaloihin, niinkuin psykiatriaan ja ortopediaan. Miten tämän laatuisten tautien vaatima erikoishoito on järjestetty Tukholmassa, on edellä mainittu. Kun vastaava järjestely Helsingissä olisi vähemmän tarkoituksenmukainen, mutta toiselta puolen tilaisuus erikoishoidon saamiseen ainakin kahdella edellä mainitulla alalla kieltämättä on tarpeellinen, on komitea ajatellut, että tämä tarve voitaisiin pääasiallisesti tyydyttää valmistamalla tilaisuutta kysyä neuvoa erikoislääkäreiltä, tarvitsematta toistaiseksi ottaa näitä vakinaisesti kaupungin palvelukseen. Tässä tarkoituksessa olisi sekä suomen- että ruotsinkielisten kansakoulujen menosääntöön merkittävä määräraha käytettäväksi erikoislääkärien neuvonantotoiminnan kustantamiseen, ja on komitea katsonut, että näitä määrärahoja olisi vuosittain kaupungin talousarvioon otettava 6,000 ja 2,000 markkaa. Näyttää luultavalta, että näiden määrärahain pääosa käytettäisiin neuvon kysyntään psykiaterilta, koska puheenalaisen alan ammattimiehen myötävaikutusta eritoten tarvittaisiin oppilaita n. s. apukouluun siirrettäessä, mutta komitea on pitänyt sopivana, että määrärahain jako kahteen tai useampaan eri määrärahaan lykätään siksi, kunnes tarpeellista kokemusta tässä kohden on ehditty saavuttaa.

Kun voimassa oleva 1911 vuoden kansakoululääkärien johtosääntö jo on vanhentunut ja kansakoulujen johtokuntain vuonna 1924 kouluhoitajattarille antamien väliaikaisten johtosääntöjen sijaan on, hoitajattarien vakinaiselle palkkaussäännölle siirtämisen yhteydessä, näyttänyt tarpeelliselta panna Kaupunginvaltuuston vahvistamat säännökset, on komitea laatinut ehdotuksen kaupungin kansakoulujen terveydenhoidon yhteiseksi ohjesäännöksi, johon sekä koulu-

lääkärien että kouluhoitajatarten tehtäviä koskevat määräykset on yhdistetty ja johon myös on otettu muut tähän kuuluvat määräykset. Ehdotus, joka on pantu tämän mietinnön oheen, perustuu pääasiassa edellä mainittuihin johtosääntöihin. Seuraavassa luetellaan lyhyesti siinä olevat tärkeimmät asialliset poikkeukset mainituista johtosäännöistä.

1 §:stä on koululääkärien lukua koskeva määräys tarpeettomana poistettu. — 2 §:ssä, johon koululääkäri- ja kouluhoitajatartointen täyttämistä koskevat määräykset on yhdistetty, on ensinmainittuihin nähden tehty se muutos, että virat julistaisi avonaisiksi asianomainen kansakoulujohtokunta eikä maistraatti. — 3 §:ssä mainittuihin koululääkärien tehtäviin on lisätty, että heidän on vuosittain tutkittava myös kaikki ylemmän kansakoulun I ja IV luokan oppilaat (3 a kohta), että heidän on ainakin joka neljästoista päivä pidettävä vastaanotto alaisissaan kouluissa y. m. (3 b kohta, joka lähinnä vastaa koululääkärien voimassa olevan johtosäännön 3 §:n 5 kohtaa), että heidän on yksissä neuvoin asianomaisten luokkaopettajain ja kouluhoitajatarten kanssa ehdotettava kesäsiirtoloihin lähetettävät oppilaat sekä pitää huolta että nämä tarkastetaan siirtoloihin lähetettäessä sekä niiden sieltä palattua (6 kohta), että heidän eräissä tapauksissa on tutkittava koulusta eroavat oppilaat (7 kohta) sekä johdettava ja valvottava alaistensa kouluhoitajatarten toimintaa (9 kohta). Useimmat näistä uusista määräyksistä merkitsevät ainoastaan viime aikana syntyneen käytännön vahvistamista. Uusia ovat kuitenkin 6 kohdassa ja osittain 3 a kohdassa mainitut tehtävät. — 4 §:ään, joka on kokonaan uusi, on yhdistetty ne määräykset, jotka on katsottu olevan vahvistettava komitean ehdottamille neuvottelukokouksille. Tähän pykälään on allekirjoittanut Hisinger halunnut tehdä sen lisäyksen, mikä on vastalauseessa n:o 1. — 5 §:n määräykset kouluhoitajatarten tehtävistä pitävät pääasiassa yhtä nykyään voimassa olevain tilapäisten johtosääntöjen vastaavain määräysten kanssa. Näihin on kuitenkin lisätty määräys velvollisuudesta järjestää terveydenhoitoa koskevia neuvottelukokouksia oppilaiden vanhempain kanssa (6 kohta) ja yksissä neuvoin asianomaisen luokkaopettajan kanssa koululääkärille ehdottaa oppilaita kesäsiirtoloihin lähetettäväksi (7 kohta), minkä ohessa eräitä mainituissa johtosäännöissä olevia yksityiskohtia on poistettu. — Uusi on vihdoin 6 §, joka on samansisältöinen kuin useimpain uudempien kunnallisten johto- ja ohjesääntöjen vastaava pykälä.

Edellä lausutun nojalla ja kun komitean ehdottamiin toimenpiteisiin ei missään tapauksessa ehditä ryhtyä ennen kevätlukukauden 1926 alkua, komitea kunnioittaen Kaupunginvaltuustolle esittää:

1) että kaupungin suomenkielisiin kansakouluihin, syyskuun 1 päivästä 1926 lukien, asetetaan lisäksi yksi lääkäri;

2) että suomenkielisten kansakoulujen molemmat lääkärintvirit sijoitetaan kahdenteentoista palkkaluokkaan, kuitenkin pysyttämällä nykyinen lääkäri, niin kauan kuin hän virassaan on, edelleen kolmannessatoista palkkaluokassa;

3) että mainittujen lääkärien keskinäinen työ jaetaan siten, että suomenkielisten kansakoulujen johtokunnan määräyksen mukaan kaikkia lääkärintehtäviä eräissä kouluissa hoitaa toinen ja muissa kouluissa toinen lääkäri;

4) että syyslukukaudeksi 1926 myönnetään suomenkielisiä kansakouluja varten 3,000 ja ruotsinkielisiä kansakouluja varten 1,000 markan määräraha erikoislääkärien neuvonantotoiminnan kustantamiseksi sekä komitean ehdottamia neuvottelukokouksia varten 1,000 markan määräraha kirjallisuuden ostoon, pöytäkirjantekoon, puhtaaksikirjoitukseen y. m.; sekä

5) että tämän oheinen ehdotus Helsingin kaupungin kansakoulujen terveydenhoito-ohjesäännöksi hyväksytään ja, kumoamalla nykyään voimassa olevat kaupungin kansakoulujen lääkärien ja hoitajajarten johtosäännöt, vahvistetaan voimaan tulevaksi syyskuun 1 päivänä 1926.

Helsingissä, joulukuun 2 päivänä 1925.

Harald Sundelius.

Hannes Ryömä.

K. A. Widenius.

Fr. Hisinger.

Ensio Alho.

Richard Sievers.

R. Liukkonen.

Harald Dalström.

Vastalause n:o 1.

Kun allekirjoittanut ei ole kaikilta kohdin voinut yhtyä komitean ehdotukseen, pyydän saada esittää seuraavaa:

Kaupungin stipendiaattina vuonna 1924 Ruotsiin ja Norjaan tekemälläni opintomatalla tulin siihen käsitykseen ettei se oppilasmäärä, mikä voitaisiin uskoa yhdelle koululääkärille, saa nousta 2,000:tta enemmän, koska koululääkäri muuten ei kykene säilyttämään minkäänlaista henkilökohtaista vaikutelmaa hei-

koimmistakaan oppilaista. Oslon tunnettu koululääkäri tri Carl Schiötz mainitsi mielipiteenään, ettei yhdelle lääkärille ole annettava enempää kuin 1,200 oppilasta. Kun Helsingin kansakoulujen oppilasluku nykyään on noin 11,200, joista noin 2,800 käy ruotsinkielisiä kansakouluja, en kuitenkaan ole tahtonut ehdottaa nykyisiin oloihin ylen perinpohjaista muutosta, vaan katsonut 4 koululääkärin voivan toistaiseksi riittää, toisin sanoin 1 ruotsin- ja 3 suomenkielisissä kansakouluissa. Koululääkärin kohti tuleva oppilasluku olisi silloin n. 2,800. Koululääkäreille annettaisiin yhtäläiset velvollisuudet ja he nauttisivat samaa palkkaa, esim. 10 palkkaluokan mukaan.

On aivan oikein huomautettu olevan mitä tärkeintä, että täydellinen yhdenmukaisuus pienimmissäkin yksityiskohdissa saadaan aikaan kaupungin kansakoulujen terveydenhoidossa. Mainittua vaatimusta ei kuitenkaan voida toteuttaa, jos koululääkärien on työskenneltävä ilman minkäänlaista ylivalvontaa, ja kun tähän tulee lisäksi, että olisi käytännöllisistä syistä erittäin suotava, että kaupungin viranomaisille varattaisiin tilaisuutta kaupungin koulujen terveydenhoitoa koskevissa asioissa saada kääntyä tietyn henkilön puoleen, olisi joku koululääkäreistä asetettava jossain määrin johtavaan asemaan muihin verraten. On lähinnä tarjona, että komitean mietinnössä ehdotetun neuvottelukunnan puheenjohtajalle annetaan tämä tehtävä.

Edellä lausutun johdosta on allekirjoittanut sitä mieltä, että Helsingin kaupungin kansakoulujen terveydenhoitoa koskevan ohjesääntöehdotuksen 4 §:ään olisi liitettävä ainakin seuraavat määräykset:

Neuvottelukunnan puheenjohtajan tehtävänä on:

- 1) valvoa neuvottelukunnan päätösten täytäntöönpanoa ja siinä kohden pitää silmällä muiden koululääkärien toimintaa;
- 2) kutsusta olla saapuvilla kansakoulunjohtokuntain kokouksissa;
- 3) ensi kädessä antaa asianomaisille viranomaisille tietoja kaupungin koulujen terveydenhoidosta.

Kun puheenjohtajan työtaakka näiden määräysten johdosta olisi oleva suurempi kuin muiden koululääkärien, olisi hänelle myönnettävä pienenlainen puheenjohtajapalkkio, ei kuitenkaan 3,000 mk vähempää vuodessa.

Helsingissä, joulukuun 15 päivänä 1925.

Fr. Hisinger.

Vastalause n:o 2.

Allekirjoittanut, joka ei ole voinut yhtyä kaupungin kansakoulujen terveydenhoidon uudestaanjärjestämistä käsittelevän komitean ehdotukseen, että suomenkieliset koulut jaettaisiin kahteen itsenäiseen koululääkäripiiriin, pyytää omana ehdotuksenaan esittää seuraavaa:

Suomenkielisiä kansakouluja ei olisi jaettava kahteen eri lääkäripiiriin, vaan pidettävä edelleenkin yhtenä, johon olisi asetettava entisen koululääkäriin lisäksi apulaislääkäri. Täten säilytettäisiin yhtenäisyys mainittujen kansakoulujen terveydenhoidossa, samalla kuin tilasto, mikäli se koskee oppilaiden ruumiinrakennetta ja ravitsemustilaa, tulisi yhdenmukaiseksi, kun yleistarkastukset kaikissa kouluissa, kuten tähänkin asti, jäisivät saman henkilön, nimittäin ensimmäisen lääkärin tehtäväksi.

Kouluhallinnon kannalta olisi tämä järjestely edullisempi, hallintoelimet kun silloin tulisivat etupäässä vain yhden henkilön kanssa tekemisiin.

Kun alempana olevan työnjakoehdotuksen mukaan apulaislääkäriin pääasiallisesti tehtäväksi tulisi uudessa koululääkärien johtosäännössä säädetyt määräaikaiset vastaanotot kouluissa, joiden lähimpänä tarkoituksena on pitää silmällä erityisen lääkärihoidon tarpeessa olevia heikkoja oppilaita, ja näitä on vain pieni osa koko oppilasmäärästä, oppisi hän tuntemaan ne perinpohjin, mikä tietysti on hyvin tärkeitä. Ja vaikka oppilas, mikä on varsin yleistä, muuttaa koulusta toiseen, riippuen vanhempain asuinpaikan vaihtumisesta, niin ei hän tässä tapauksessa joutuisi häntä ennestään tuntemattoman lääkärin silmälläpidon alaiseksi, mikä usein olisi asianlaita siinä tapauksessa, että koulut olisivat jaetut kahteen eri lääkäripiiriin.

Työnjako lääkärien kesken olisi pääasiallisesti seuraava:

Ensimmäisen koululääkäriin velvollisuuksiin kuuluisi:

- 1) pitää silmällä terveydenhoitoa ja terveydellisiä oloja kouluissa sekä valvoa näihin nähden voimassa olevien määräysten noudattamista;
- 2) olla kansakouluntarkastajain, -johtajain ja -opettajain neuvonantajana terveydellisissä asioissa;
- 3) tutkia vuosittain kaikki kouluihin otetut uudet oppilaat sekä ylemmän koulun I ja IV luokan oppilaat, tehdä tutkimuksistaan muistiinpanoja, jotka kustakin oppilaasta ovat merkittävät eri kortille tätä varten vahvistetun kaavakkeen mukaisesti, sekä antaa tekemiensä huomioiden perusteella luokkaopettajille tarpeellisia ohjeita heikkoihin ja kivilloisiin lapsiin nähden;
- 4) ilmoittaa kulkutautien uhatessa heti siitä terveydenhoitolautakunnalle sekä avustaa lautakuntaa tartuntatautien leviämisen ehkäisemisessä;
- 5) antaa tarpeen vaatiessa neuvoja ja ohjeita voimistelunneuvojille;
- 6) tutkia, milloin syytä on ja vanhempien sekä edusmiesten sitä pyytäessä, koulusta eroava oppilas ja antaa neuvoja tämän elämänuran valinnassa;
- 7) olla saapuvilla kansakoulunjohtokunnan kokouksissa;
- 8) valvoa ja ohjata alaiensa kouluhoitajattarien toimintaa;
- 9) antaa terveydenhoitolautakunnalle kaavakkeen mukainen kuukausiraportti;
- 10) laatia vuosikertomus;

11) olla kolme kertaa viikossa määräaikoina tavattavissa koulujen kansliassa;

12) suorittaa muuten kaikki toimialaansa kuuluvat tehtävät.

Apulaislääkärin velvollisuuksiin kuuluisi:

1) tarkastaa kouluun otettujen uusien oppilaiden näkö ja kuulo;

2) olla ainakin joka neljästoista päivä määräaikana tavattavana jokaisessa alaisessaan koulussa, jolloin hänen tulee antaa ohjeita heikkojen ja kivulloisten oppilaiden hoidosta sekä tutkia ja toimittaa saamaan sopivaa hoitoa ne oppilaat, jotka kouluhoitajatar tai luokkaopettaja sitä varten hänen luokseen neuvoo, ollen koululla oikeus oppilaan tutkimiseksi kiireellisessä tapauksessa kääntyä koululääkäriin puoleen myöskin hänen yksityisenä vastaanottoaikanaan;

3) käydä luokissa opetuksen kestäessä, jolloin hänen on kiinnitettävä huomiota paitsi heikkoihin oppilaihin myöskin terveydellisiin oloihin luokassa;

4) valvoa ja ohjata kouluhoitajatarten toimintaa;

5) ehdottaa yksissä neuvoin asianomaisten luokkaopettajain ja kouluhoitajatarten kanssa ne oppilaat, joille olisi varattava tilaisuutta oleskelemiseen kesäsiirtoloissa, sekä tarkastaa ne siirtoloihin lähetettäessä sekä heidän sieltä palattua;

6) antaa ensimmäiselle koululääkärille vuosikertomusta varten tarvittavat tiedot toiminnastaan, samoin terveydenhoitolautakunnalle lähetettävää kuukausiraporttia varten hänen tiedossaan olevista asioista; sekä

7) toimia yksissä neuvoin ensimmäisen koululääkäriin kanssa terveydenhoito-ohjesääntöehdotuksen 3 §:n 1, 2 ja 3 c kohdassa mainituissa tehtävissä.

Kun nykyisen koululääkäriin työmäärä ei sanottavasti muutu, olisi hänen palkkaetunsa pidettävä entisellään. Apulaislääkäri, jonka työtaakka tulisi myös melkoisen suureksi, olisi palkkattava yhdenmentoista palkkaluokan mukaan.

Helsingissä, joulukuun 2 päivänä 1925.

Ensio Alho.

*Liite.**Ehdotus:***Helsingin kaupungin kansakoulujen terveydenhoito-ohjesääntö.****1 §.**

Helsingin kaupungin kansakoulujen terveydenhoitoa valvovat kouluhoitajarten avustamat koululääkärit.

Koululääkärit ja kouluhoitajattaret ovat asianomaisten kansakoulunjohtokuntain alaiset.

2 §.

Koululääkärit valitsee kaupunginvaltuusto virkain oltua asianomaisen kansakoulunjohtokunnan toimesta kolmenkymmenen päivän kuluessa valtuustolta haettavina sekä johtokunnan ja terveydenhoitolautakunnan annettua lausuntonsa hakijoista.

Kouluhoitajattaret, joiden, keskikoulun tai yläkansakouluseminaarin oppimäärän lisäksi, tulee olla täydellisen sairaanhoitajatarkurssin sekä kouluhoitajatarkurssin suorittaneita tai omata vastaava pätevyys, asettaa asianomainen kansakoulunjohtokunta asianomaisen koululääkärin ehdotuksesta.

3 §.

Koululääkärin velvollisuutena on:

1) pitää silmällä terveydenhoitoa ja terveydellisiä oloja alaisissaan kouluissa ja valvoa näihin nähden voimassa olevain määräysten noudattamista;

2) olla kansakouluntarkastajain, -johtajain ja -opettajain neuvonantajana terveydellisissä asioissa;

3) valvoa oppilaiden terveydentilaa, jossa tarkoituksessa hänen tulee:

a) tutkia vuosittain kaikki kouluihin otetut uudet oppilaat sekä kaikki oppilaat ainakin ylempään koulun I ja IV luokalla, tehdä tutkimuksistaan muistiinpanoja, jotka kustakin oppilaasta ovat merkittävät eri kortille tätä varten vahvistetun kaavakkeen mukaisesti, sekä antaa tekemiensä huomioiden perusteella luokkaopettajille tarpeellisia ohjeita heikkoihin ja kivulloisiin lapsiin nähden;

b) olla ainakin joka neljästoista päivä määräaikana tavattavana jokaisessa alaisessaan koulussa, jolloin hänen tulee antaa ohjeita heikkojen ja kivulloisten oppilaiden hoidosta sekä tutkia ja toimittaa saamaan sopivaa hoitoa ne oppilaat, jotka kouluhoitajatar tai luokkaopettaja sitä varten hänen luokseen neuvoo, ollen koululla oikeus oppilaan tutkimiseksi kiireellisessä tapauksessa kääntyä koululääkärin puoleen hänen yksityisenä vastaanottoaikanaan;

c) kiinnittää erikoista huomiota älyllisesti myöhästyneisiin ja vajakykyisiin lapsiin sekä yksissä neuvoin asianomaisen tarkastajan ja luokkaopettajan kanssa päättää sellaisten oppilaiden siirtämisestä n. s. apukouluihin tai muihin erikoishoitoa ja -opetusta tarjoaviin laitoksiin; sekä

d) tutkia koulun terveydenhoidon tai oppilaan terveydentilan vaatiessa oppilaan kotiolot;

4) ilmoittaa kulkutautien uhatessa heti siitä terveydenhoitolautakunnalle sekä avustaa lautakuntaa tartuntatautien leviämisen ehkäisemisessä;

5) antaa tarpeen vaatiessa neuvoja ja ohjeita voimistelunneuvojille;

6) ehdottaa yksissä neuvoin asianomaisten luokkaopettajain ja kouluhoitajarten kanssa ne oppilaat, joille olisi varattava tilaisuutta oleskelemiseen kesäsiirtoloissa, sekä pitää huolta, että he tarkastetaan siirtoloihin lähetettäessä sekä heidän sieltä palattua;

7) tutkia, milloin syytä on ja vanhempain tai edusmiesten sitä pyytäessä, koulusta eroava oppilas ja antaa neuvoja tämän elämänuran valinnassa;

8) olla saapuville asianomaisen kansakoulunjohtokunnan kokouksissa;

9) johtaa ja valvoa alaistensa kouluhoitajarten toimintaa;

10) antaa ennen kunkin kuukauden 15 päivää terveydenhoitolautakunnalle sen vahvistaman kaavakkeen mukainen kuukausiraportti terveydentilasta ja tartuntatautien esiintymisestä alaisissaan kouluissa;

11) antaa joka kalenterivuoden kuluessa asianomaiselle kansakoulunjohtokunnalle ja terveydenhoitolautakunnalle kertomus toiminnastaan lähinnä edellisenä lukuvuotena; sekä

12) suorittaa muuten kaikki toimialaansa kuuluvat tehtävät.

4 §.

Koululääkärit ja lastensuojelulautakunnan alaiset lääkärit kokoontuvat vähintään kerran lukukaudessa terveydenhoitolautakunnan koululääkärien keskuudesta valitseman puheenjohtajan kutsusta kokoukseen neuvottelemaan toimialaansa kuuluvista asioista. Näihin kokouksiin on ensimmäisellä kaupunginlääkärillä sekä kansanlastentarhain ja kaupungin avustamain kansakouluoppilasten poliklinikkain lääkäreillä oikeus ottaa osaa.

Neuvottelukokousten tarkoituksena on:

1) seurata lasten ja nuorten henkilöiden terveydenhoidon kehitystä sekä koti- että ulko- maalla, tehdä aloitteita toimenpiteiksi näiden terveydenhoidon ja yleisen terveydentilan parantamiseksi sekä siinä kohden tehdä esityksiä asianomaisille kunnan viranomaisille;

2) aikaansaada yhdenmukaisuutta koulujen, lastenhuoltolaitosten ja kansanlastentarhain terveydenhoidossa;

3) ryhtyä toimiin tilastokatsausten laatimiseksi oppilaiden terveyskortteissa olevien ensitietojen perusteella ja tässä tarkoituksessa antaa kaupungin tilastokonttorille tarpeellisia ohjeita; sekä

4) antaa terveydenhoitolautakunnalle tämän pyytämät lausunnot sekä lautakunnalta vastaanottaa ohjeita yleiseen terveydenhoitoon ja sen yhteydessä oleviin asioihin nähden.

Neuvottelukokousten pöytäkirjat lähetetään asianomaisille kansakoulunjohtokunnille sekä terveydenhoito- ja lastensuojelulautakunnalle.

5 §.

Kouluhoitajattaren, joka on lähinnä asianomaisen koululääkärin alainen, velvollisuutena on:

1) avustaa koululääkärää kaikissa oppilaiden tutkimuksissa sekä olla hänelle avullinen kaikessa, mikä koskee kansakoulujen terveydenhoitoa;

2) punnita ja mitata oppilaat syyslukukauden alussa ja kevätlukukauden loppupuolella;

3) tutkia säännöllisesti oppilaiden puhtautta sekä neuvoilla ja ohjeilla, mahdollisuuden mukaan myöskin luokalla luennoimalla, koettaa herättää heidän harrastustaan puhtauteen ja terveydenhoitoon;

4) olla, niin usein kuin koululääkäri määrää ja vähintään kerran viikossa, määrää- aikana tavattavana kussakin koulussa;

5) käydä oppilaan terveydentilan tai muiden asianhaaran aiheuttaessa oppilaan kotona antamassa neuvoja ja ohjeita sekä ylipäättään levittämällä tietoja ja antamalla apua toimia kotien puhtauden ja muiden terveydellisten olojen parantamiseksi;

6) järjestää terveydenhoitoa koskevia neuvottelukokouksia oppilaiden vanhempain kanssa;

7) ehdottaa yksissä neuvoin asianomaisen luokkaopettajan kanssa koululääkärille oppilaita kesäsiirtoloihin;

8) olla asianomaisen kansakouluntarkastajan osoituksen mukaan avullisena kansakoulujen kesäsiirtolain töissä; sekä

9) tehdä kerran kuukaudessa tai tarpeen vaatiessa useammin koululääkärille selkoa toiminnastaan ja siinä tekemistään huomioista.

6 §.

Koululääkärit ja kouluhoitajattaret ovat Helsingin kaupungin kunnallisten viranpitäjien palvelusehtosäännön yleisten määräysten alaiset.

*Esitys raitiotien rakentamisesta Vanhaan-
kaupunkiin.*

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI.

Marrask. 17 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 913.

Kuluvan vuoden toukokuun 26 päivänä antoi rahatoimikamari lausunnon Kaupunginvaltuustolle Helsingin Raitiotie- ja Omnibussosakeyhtiön Valtuustolle tekemästä esityksestä koskeva uusien raitiotielinjojen rakentamista. (Kaupunginvaltuuston painetut asiakirjat N:o 18 v. 1925). Osakeyhtiö pyysi toimilupaa kahta uutta linjaa varten, nimittäin Itäisen Viertotien raitiotien jatkamiseksi Vanhaan-kaupunkiin ja raitiotien rakentamiseksi Pakaankatua pitkin Käpylän esikaupunkiin ja selitti yhtiö olevansa halukas rakentamaan nämä linjat vuonna 1926 tai heti kun kaupunki on suorittanut tarkoitusta varten tarpeelliset laajennukset kysymyksessä olevilla liikennereiteillä. Välttämättömänä edellytyksenä näiden linjojen rakentamiselle oli kuitenkin, että yhtiö oikeutettaisiin kantamaan matkasta niillä lisämaksua.

Kuten kamarin lausunnosta selviää, piti kamari molempia ehdotettuja linjoja varsin tarpeellisina, mutta ei voinut ehdottaa, vuonna 1925 rakennettavaksi muuta kuin Käpylän linjan, koska Vanhankaupungin linjaa varten tarpeellisen Itäisen Viertotien jo käynnissä olleen levennystyön kiirehtiminen ei olisi ollut tarkoituksenmukaista ja kun joka tapauksessa olisi ollut erittäin epävarmaa olisiko kiskoitusta voitu suorittaa heti Viertotien valmistumisen jälkeen. Kysymys jätettiin sen vuoksi tältä osalta kokonaan avoimeksi, eikä sitä kosketeltu myöskään silloin kun Kaupunginvaltuusto viime kesäkuun 17 päivänä vähäisin muutoksin hyväksyi kamarin esityksen toimiluvan myöntämisestä Käpylän linjaa varten.

Sittenkun kamarille nyttemmin on ilmoitettu edellä mainitun viertotietien edistyneen niin pitkälle, että jo alkukesästä 1926 käy mahdolliseksi vetää tälle liikennereitille raitiotie aina Arabiaan saakka, on kamari ottanut kysymyksen uudelleen käsitelläkseen. Kaupungin teknillisten laitosten hallitukselta on hankittu selvitys sähkölaitoksen mahdollisuuksista toimittaa sähkövirtaa uudelle raitiotielle ja on mainitun laitoksen johtajan laatima promemoria asiassa liitetty

tähän. Käsiteltyään tänään lopullisesti asiaa, saa kamari, viitaten yllämainittuun lausuntoonsa sen täydennykseksi kunnioittaen esittää seuraavaa.

Mitä ensiksikin Itäisen Viertotien kuntoonsaattamiseen tulee, tarkoittavat kuluvan vuoden huhtikuusta alkaen, saman kuun 8 päivänä ja viime syyskuun 16 päivänä Kaupunginvaltuuston tekemien päätösten nojalla käynnissä olleet työt tämän liikennereitin ensimmäistä leventämistä Hermannin kaupungin ja Arabian väliseltä osalta 13 metrin leveyteen, josta 2 metriä on jalkakäytävää. Ajotie tulisi siis kaikkialla olemaan vähintään 11 metrin levyinen ja tulisi siinä olemaan riittävästi tilaa kaksiraiteiselle raitiotielle. Rakennuskonttorin laatiman suunnitelman mukaan viertotien lopulliseksi rakentamiseksi tulisi siinä olemaan kaksi ajotietä, toinen 8 ja toinen 5 metrin levyinen ja näiden välissä 5 metriä leveä kaistale raitiotietä varten, sekä äärimmäisenä olevat jalkakäytävät, joista toinen on 2 ja toinen 4 metriä leveä, joten viertotien kokonaisleveys nousisi 24 metriin. Tämän lopullisen rakennustyön yhteydessä on suunniteltu suoritettavaksi viertotien oikaiseminen Hermanninkaupungin ja Toukolan rantakorttelin väliseltä osalta, mikä tulisi aiheuttamaan nyt ajatellun raitiotien siirtämisen 500 metrin pituiselta osalta. Tämä seikka ei kuitenkaan näytä siltä, että sen pitäisi estää raitiotien rakentamista jo nyt, koska kysymyksessä oleva, suuria kustannuksia nielevä suunnitelma tuskin tulee toteutettavaksi läheisessä tulevaisuudessa. Eräs toinen työ, joka sitävästoin lienee lähimpinä vuosina suoritettava ja jota varten rakennuskonttori ehdotti määrärahan (Smk. 958,000: —) ottamista jo vuoden 1926 talousarvioon, vaikka kaupungin yleisten töitten hallitus sen jätti pois, on Itäisen Viertotien leventäminen 13 metriin matkalla Arabia—Vanhakaupunki. Edellä esitetystä selviää siis, että, mikäli raitiotien rakentaminen riippuu viertotien leveydestä, jo ensi kesänä voidaan rakentaa kaksiraiteinen raitiotielinja Arabiaan ja jonakin lähimmistä vuosista jatkaa sitä Vanhaankaupunkiin. Koska linjaa varten ei ole mitään piirustuksia vielä laadittu, ei päätekohtia — väliaikaista Arabian kohdalla ja lopullista Vanhassa kaupungissa — voida nyt tarkalleen määritellä. Väliaikaisen päätekohdan määrääminen voitaneen jättää rahatoimikamarin tehtäväksi, kun lopullinen päätekohta taas voidaan vahvistaa samalla kun linjan piirustukset hyväksytään.

Kysymyksen ollessa niistä toimenpiteistä, joihin kaupungin sähkölaitoksen on ryhdyttävä voidakseen sopimuksen mukaisesti toimittaa virtaa uudelle linjalle, saa kamari viitata sanotun laitoksen toimeenpanevan johtajan ehdotukseen, mihin teknillisten laitosten hallitus on yhtynyt. Myös kamari on voinut yhtyä käsitykseen, että virranhankinta voidaan toistaiseksi sopivimmin järjestää käyttämällä tilapäistä muuntaja-asemaa. Näiden seutujen vastaisuudessa luultavasti tarvitseman, pysyväisempää laatua olevan muuntaja-aseman rakentaminen täytynee jättää siksi kunnes sopivin paikka sille voidaan määrätä, mikä taas riippuu asutuksen ja liikennereittien vastaisesta järjestelystä alueella. Sähkölaitoksen laatiman summittaisen arvion mukaan tulisivat sellaisen aseman perustamiskustan-

nukset nousemaan Smk:aan 1,300,000: —, kun taas laitoksen ehdottama menettely vaatisi kertamenoina vain korkeintaan Smk 200,000: —, mikä summa siis olisi otettava vuoden 1926 talousarvioon. Siihen nähden, että ainoastaan pienehkö osa tästä summasta menisi johtojen hankkimiseen, mikä kohottaa laitoksen pääoma-arvoa, kun taas suurin osa tarvitaan johtotöihin y. m., olisivat kustannukset peitetävät verotusvaroilla.

Mitä vihdoin tulee linjan kannattavaisuuden turvaamiseksi raitiotieyhtiön vaatimaan oikeuteen kantaa lisämaksua, ei kamarilla ole mitään muistuttamista sitä vastaan, että kysymyksessä olevaa, jo Käpylänlinjaan nähden hyväksyttyä menettelyä noudatetaan tällä uudella linjalla. Raitiotieyhtiön laskelmissa (edellämainitut painetut asiak. liite II) edellytetään tosin, että linja heti rakennetaan Vanhaankaupunkiin saakka, minkä vuoksi matkalla Hermanninkaupunki—Arabia ehkä voisi riittää ehdotettua (62 ½ penniä) pienempi lisämaksu. Mutta kun kamari pitää selvänä, että linjaa aivan pian jatketaan Vanhaankaupunkiin ja kun linjan jakamista lyhykäisiin jaksoihin pienine lisämaksuineen ei näytä voitavan puoltaa, olisi yhtiö, kamarin mielestä, oikeutettava jo linjan ensiksi rakennettavalla osalla kantamaan koko ehdotetun lisämaksun. Sopivaksi vyöhykerajaksi on kamari ajatellut nykyistä raitiotien päätekohtaa.

Yhteenvetona edelläesitetystä saa kamari kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

myöntää Raitiotie- ja Omnibussosakeyhtiölle toimilupa kaksi-raiteista raitiotielinjaa varten Vanhaankaupunkiin, vedettynä raitiotieverkon nykyisestä päätekohtasta Itäsellä Viertotiellä pitkin tätä liikennereittiä kohtaan, joka vahvistetaan linjaa varten tarpeellisia piirustuksia hyväksyttäessä, sekä ehdoilla:

1) että linjaa rakennetaan vuonna 1926 Arabian läheisyydessä olevaan, rahatoimikamarin määrättävään paikkaan, ja jatketaan Vanhaankaupunkiin sitten kun viertotien levantäminen Arabian ja Vanhankaupungin välisellä osalla on tarpeellisessa laajuudessa suoritettu; sekä

2) että linjaan sovelletaan yhtiön laitteita, lukuunottamatta Käpylän linjaa, koskevassa toimilupasopimuksessa olevia määräyksiä sellaisella lisäyksellä, että yhtiö on oikeutettu matkasta kysymyksessä olevalla linjalla, laskettuna nykyisestä raitiotiepäätekohtasta Itäisellä Viertotiellä, kantamaan lisämaksua, joka on yhtä suuri kuin mitä Kaupunginvaltuusto on vahvistanut maksuksi matkasta kaupungin sisällä.

Edelleen päättäneen Kaupunginvaltuusto

että vuoden 1926 talousarvioon on merkittävä Smk 200,000: — väliaikaisen muuntaja-aseman rakentamiseksi sähkövirran toimittamista varten kysymyksessä olevalle raitiotielinjalle, mikä summa on oletettava verotusvaroista.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

HELSINGIN KAUPUNGIN
SÄHKÖTEHDAS.

Liite.

**P. M. raitiotievirran annosta rakennettavaksi tulevalle
Vanhankaupungin linjalle.**

Rahatoimikamarin kanslian tiedusteluun v. k. 31 p:ltä, joka koskee virran-saantimahdollisuuksia ensi kesänä rakennettavaksi ajottua Vanhankaupungin raitiotielinjaa varten, saan täten sähkölaitoksen puolesta ilmoittaa seuraavaa:

Saatujen tietojen mukaan tulisi uusi raitiotielinja lisäämään vaunulukua normaalisesti 5:llä moottorivaunulla perävaunuineen, mikä keskimäärin lisäisi kuormitusta noin 100—110 kW:lla ja raskaimman kelin ja kuormituksen vallitessa entistä noin 160 kW:lla keskimäärin. Jos vaunumäärä kaksinkertaistutetaan, nousee tehontarve melkein samassa suhteessa, ollen siis korkeintaan tältä osalta noin 270—300 kW.

Ellei entisillä linjoilla lisättäisi huomattavasti vaunuja riittäisi Kallion aseman koneisto toistaiseksi myöskin tätä uutta Vanhankaupungin linjaa varten. Jos Raitiotieyhtiön ja sähkölaitoksen välisen virtasopimuksen määräykset syöttöjohtojen asettamisesta on ymmärrettävä siten, että syöttöpisteiden tulee olla yhtiön etuja silmälläpitäen mahdollisimman edullisesti sijoitettuja, tulisi linjaa varten tarvittava uusi syöttöjohto — edellyttämällä, että virta johdettai-siin Kallion asemalta — noin 2,4 km:n pituiseksi ja $2 \times 400 \text{ mm}^2$ vahvuiseksi, mikä maakaapelina asetettuna maksaisi noin Smk 800,000: —. Vaikka kaapelia ei asetettaisikaan yhtiölle näin edullisesti tulisi sen pituus tätä linjaa varten joka tapauksessa olemaan ainakin 2 km ja kustannukset noin Smk 700,000: —.

Kun on todennäköistä, että asutus Itäisen Viertotien, Vanhankaupungin ja Käpylän välisillä alueilla tulee nopeasti kasvamaan, vaatien vastaavasti parantamaan kulkuneuvoja näille seuduille, on myöskin todennäköistä, että tälle suunnalle tarvitaan läheisessä tulevaisuudessa muitakin raitiotielinjoja. Tällöin niiden tarvitseman käyttövoiman syöttäminen Kallion asemalta tuskin enää kävisi laatuun edullisella tavalla, koska kulutus tulisi olemaan kovin pitkällä voima-asemalta. Käyteen silloin välttämättömäksi rakentaa raitioiteita varten tälle suunnalle erityinen muuttaja-asema, joka sijoitettaisiin mahdollisimman edulliseen paikkaan kulutusta silmälläpitäen ja niin, että se syöttäisi myöskin nyt kyseessä olevan Vanhankaupungin raitiotien.

Kestäneen kuitenkin muutamia vuosia ennenkuin mainitun alueen lopullinen järjestely y. m. seikat ovat kehittyneet niin pitkälle, että uusia raitiotielinjoja sinne rakennetaan ja että muuttaja-aseman paikka voitaisiin sopivasti määrätä. Tämän takia ja huomioonottaen ne korkeat kaapelikustannukset, joita edellä on selostettu, voitaisiin Vanhankaupungin raitiotien syöttö toistaiseksi järjestää väliaikaisella tavalla siten, että jonnekin sopivaan kohtaan linjan varrelle rakennettaisiin halpa väliaikainen asema. Tässä tarkoituksessa on allekirjoittanut ollut neuvottelussa vesijohtolaitoksen kanssa aseman mahdollisesta sijoittamisesta vesijohtolaitoksen rakennuksiin Vanhassakaupungissa. Siellä ei kuitenkaan ole sopivaa tilaa käytettävänä, ellei tarvittavaa huonetta rakenneta. Myöskin olisi aseman paikka ainakin toistaiseksi vähän epäedullinen, sikäli että se olisi pitkällä raitiotiestä ja myöhemminkin vain sen päässä, vaikka toiselta puolen tämä sijoitus tarjoisi sen edun, että vesijohtolaitoksen konehenkilökunta voisi asemaa oman työnsä ohessa sopivasti hoitaa. Kun aseman sijoittaminen vesijohtolaitokselle saattaisi aseman vähän syrjäiseksi, on allekirjoittanut sentähden tiedustellut koneiston sijoitusmahdollisuuksia Arabian tehtaalle sekä käynyt paikan päällä tutustumassa siellä oleviin mahdollisuuksiin. Täällä olisikin sopivan kokoinen, noin 5 × 5 metrin suuruinen huone aivan Viertotien vieressä käytettävänä ja olisi tehdas, insinööri Herlitz'in suullisen ilmoituksen mukaan, halukas luovuttamaan kyseessä olevan huoneen sähkölaitoksen käytettäväksi noin 5,000: — markan suuruisesta vuosivuokrasta.

Kun sähkölaitos voisi, niinpian kuin Brown & Boverilta tuleva raitiotiemuuttajakone on Kallion asemalle valmistunut, siirtää siellä olevan 250 kW:n raitiotiemuuttajakoneiston tällaiselle väliaikaiselle asemalle, ei koneiston hankintaan toistaiseksi tarvitsisi sitoa mitään pääomia. Ottamalla huomioon, että korkeajännityskaapelikin kulkee pitkin Viertotietä Vanhankaupunkiin, siis aivan ajatellun konehuoneen vierestä, tulisivat aseman perustamiskustannukset supistumaan varsin pieniksi, likimääräisen arvion mukaan korkeintaan 200,000: — markaksi. Epäkohtana Arabian tehtaalle mahdollisesti rakennettavalla asemalla on se, että on epätietoista, voitaisiinko aseman koneiston käytöstä huolehtiminen jättää yksinoman tehtaan teknillisen henkilökunnan huostaan, vaikka tehtaan puolelta tätä kyllä on pidetty mahdollisena. Tämä on kuitenkin senlaatuinen kysymys, että se on järjestettävissä jollain lailla. Toinen epäkohta, joka tällä asemalla olisi, ja joka on sijoituspaikasta riippumaton on se, että asema olisi ilman varakoneistoa sellaisen häiriön sattuessa, joka vioittaisi muuttajakonetta niin paljon, ettei sitä korjaamatta voitaisi käyttää. Jos tästä seikasta aseman valmistuttua osoittautuisi aiheutuvan haitallisia seurauksia, täytyisi silloin asemalle hankkia jonkinlainen varakoneisto, silmälläpitäen sitä, että koneistoa vastaisuudessa voitaisiin käyttää muualla.

Edellä sanotun nojalla olen sitä mieltä, että virrananto Vanhankaupungin raitiotielle toistaiseksi olisi järjestettävä väliaikaisen aseman avulla, joka voitaisiin sijoittaa joko Arabian tehtaalle tai johonkin muuhun mahdollisesti käytettävänä olevaan sopivaan paikkaan.

Helsingissa, marraskuun 7 p:nä 1925.

A. Marsio.

Lausunto Maistraatin ehdotuksesta Helsingin kaupungissa harjoitettavan ammattimaisen autobussiliikenteen ohjesäännöksi.

HELSINGIN
RAHATOIMIKAMARI.

*Helsingissä,
marraskuun 10 p:nä 1925.*

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 915.

Palautuvassa lähetekirjelmässä viime kesäkuun 10 päivältä on Kaupunginvaltuuston valmisteluvaliokunta pyytänyt rahatoimikamarin lausuntoa maistraatin ehdotuksesta ammattimaisen autobussiliikenteen ohjesäännöksi Helsingin kaupungissa (liite II) ja saa rahatoimikamari tämän johdosta kunnioittaen esittää seuraavaa:

Ehdotuksen tarkastamista varten asetti rahatoimikamari erityisen valiokunnan, johon valittiin kamarin jäsen K. V. Holma, kanslianjohtaja J. W. Andersin ja allekirjoittanut kamarin sihteeri Blomberg. Valiokunnan mietintö, joka tähän oheenliitetään (liite III), ja sitä seuraava ohjesääntöehdotus on tänään esitelty kamarille, joka tällöin puolestaan hyväksyi ehdotuksen alempana esitetävin muutoksin.

Kuten valiokunnan mietinnössä kerrotaan, on kysymyksessä oleva ohjesääntö jo väliaikaisesti voimassa maistraatin ehdottamassa muodossa. Mietinnöstä selviää myös asian valmistelun aikaisemmat vaiheet, joten niitä lieene tässä tarpeetonta toistaa. Tähän on kuitenkin lisättävä, että sittenkun valiokunta jo oli pääasiassa suorittanut tehtävänsä, se havaitsi, ettei kaupungin automobiilitarkastajaa, insinööri Th. Tawastia oltu asiassa aikaisemmin kuultu, minkä vuoksi valiokunta lähetti mietintönsä ja ehdotuksensa hänelle nähtäväksi. Insinööri Tawast on sitten kirjelmässään viime lokakuun 14 päivältä tehnyt erinäisiä muistutuksia ehdotusta vastaan. Valiokunnan mielipide näistä muistutuksista selostettiin asiaa kamarille esitettäessä ja tullaan tästä tekemään selkoa järempänä asianomaisia pykäläiä kosketeltaessa.

Mitä tulee ohjesääntöehdotuksen muodolliseen puoleen, on rahatoimikamari yhtynyt valiokunnan ehdotukseen. Kielellisessä suhteessa on kamari niinikään,

eräitä tekemiään selvennyksiä lukuunottamatta, hyväksynyt valiokunnan ehdotuksen. Kuitenkin on sana »autobussi», joka esiintyy jo ohjesääntöehdotuksen nimikkeessä ja myöhemmin lukuisissa kohdin itse ohjesäännössä, tuntunut rahatoimikamarista erittäin jäykältä ja epäonnistuneelta suomenkieliseen käytäntöön juurrutettavaksi. Myöskin valiokunnan puolesta on ilmoitettu, että se on koettanut keksiä sopivampaa sanaa »autobussin» tilalle siinä kuitenkaan onnistumatta. Rahatoimikamarissa esitettiin sitten sanat »matka-auto» ja »linja-auto», joista viimeksimainittu saavutti kamarin yksimielisen kannatuksen. Nimitys »linja-auto», paitsi sitä, että se erinomaisesti ilmaisee kysymyksessä olevan kulkuvälineen erikoistarkoituksen, onkin jo käytännössä monissa kohdin maaseudulla.

Ohjesääntöehdotuksen asialliseen sisältöön nähden on rahatoimikamari hyväksynyt valiokunnan ehdotuksen alempana lueteltavin poikkeuksin.

§ 5 kohta 5: Suomenkielisessä tekstissä on käytetty sanaa »tutkinto». Rahatoimikamarin mielestä olisi sana »kuulustelu» asianmukaisempi ja vastaisi se sitä paitsi paremmin ruotsalaista sanaa »förhör».

§ 15: Insinööri Tawast oli huomauttanut, että varauloskäytävän sijoittaminen vaunun takapäättyyn joskus voi aiheuttaa vaununkorin heikontumisen, minkä vuoksi hän oli ehdottanut että varauloskäytävä sallittaisiin sijoittaa myös vaunun vasempaan sivuun. Kamarin valiokunta ja kamari ovat puolestaan hyväksyneet tämän muutoksen.

§ 20 kohta 2: Insinööri Tawast oli tähän kohtaan tahtonut lisättäväksi sanat »rekisteriotteen mukaan». Kamari ja valiokunta pitävät tätä lisäystä tarpeettomana, koska kysymyksessä oleva määräys on ilman sitäkin selvä.

§ 21, kohta 3: Insinööri Tawast oli tahtonut määräyksen muutettavaksi siten, että ainoastaan lasista tehdyt kuperat ikkunat olisivat kielletyt vaununkorin etukulmissa. Kun tällä määräyksellä on tarkoitettu estää valon taittumisesta johtuvat häiriöt auton ohjauksessa ja toiselta puolen taas on otettava huomioon, että ikkunoita voidaan valmistaa aineista, joilla ei ole valoaittavaa ominaisuutta, ovat rahatoimikamari ja sen valiokunta myös olleet sitä mieltä, että kuperia ikkunoita, jotka voivat olla varsin käytännöllisiä, ei sinänsä kiellettäisi, vaan että kielto koskisi ainoastaan valoaittavasta aineesta tehtyjä ikkunoita.

Tämän §:n 3:teen kohtaan olisi rahatoimikamarin mielestä lisättävä määräys, että tuulilasin tulee olla varustettuna sopivalla puhdistuslaitteella.

§ 23: Insinööri Tawast on tahtonut tämän §:n puettavaksi sellaiseen muotoon, että myös sähkömerkinantolaitteet olisivat sallittuja. Hän katsoo nimittäin, ettei tällaisia laitteita voida sanoa »torviksi». Kamari ja sen valiokunta ovat kyllä sitä mieltä, ettei §:n alkuperäinenkin muoto sisällä insinööri Tawastin pelkäämää kieltoa käyttää tällaisia sähkölaitteita, mutta väärinkäsitysten välttämiseksi voitaneen sana »torvi», korvata sanalla »laite».

§ 28, 30 ja 32: Insinööri Tawast ehdottaa näissä pykälissä mainittuihin mittoihin muutoksia, jotka tarkoittavat vaunun saattamista vakavammaksi ja

kestävämmäksi. Vaunun sisäisen korkeuden hän ehdottaa alennettavaksi 10:llä sm:lla eli 170:een sm:iin. Edelleen haluaisi hän kaventaa istuimia 5:llä sm:lla eli 40:een sm:iin, jotta vaunun läpikäytävä voitaisiin sijoittaa keskelle vaunua ja vaunu siten tulisi tasaisemmin kuormitetuksi.

Vaikka insinööri Tawastin esittämiin perusteluihin tässä suhteessa onkin kiinnitettävä vakavaa huomiota, on rahatoimikamari kuitenkin sitä mieltä, että hänen ehdottamiensa minimimittojen mukaiset vaunut tulisivat olemaan hyvin ahtaita ja matkustajille epämukavia. Kamari ja sen valiokunta eivät sen vuoksi ole katsoneet voivansa puoltaa puheenaolevien minimimittojen pienentämistä.

Insinööri Tawastin huomautus, joka tarkoittaa 41 §:n muuttamista sen vuoksi, että piakkoin voimaanastuva uusi automobiililaki tulee kumoamaan tässä luetellut asetukset y. m., voitaneen jättää huomioonottamatta, koska mainittu uusi laki ei vielä ole voimassa.

Koska rahatoimikamarin tekemät, edellä selostetut muutokset kamarin valiokunnan uudelleen laatimaan ohjesääntöehdotukseen ovat sangen harvalukuiset ja valiokunnan taholta on ilmoitettu, että se kaikissa kohdin yhtyy näihin muutoksiin, on rahatoimikamari kirjoituttanut uudelleen ohjesääntöehdotuksen, (liite IV) jossa nämä muutokset on otettu huomioon, mutta joka muutoin on yhtäpitävä valiokunnan alkuperäisen ehdotuksen kanssa. Näin ollen ei kamari pidä tarpeellisena esittää Kaupunginvaltuustolle valiokunnan ehdotusta erikseen, varsinkin kun kolmen rinnakkaisen ehdotuksen toisiinsa vertaileminen olisi omiaan vaikeuttamaan asian käsittelyä Valtuustossa.

Lopuksi saa rahatoimikamari ilmoittaa, että linja-autoliikenteen harjoittajilla ei ole mitään täkäläistä ammattijärjestöä, jota asiassa olisi voitu kuulla, kuten laissa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta syyskuun 27 päivältä 1919 ja sen §:ssä 22 säädetään.

Edelläesitettyyn nähden saa rahatoimikamari kunnioittaen ehdottaa, että Kaupunginvaltuusto päättäisi

hyväksyä oheellisen ehdotuksen Helsingin kaupungissa harjoitettavan ammatillaisen linja-autoliikenteen ohjesäännöksi; sekä

alistaa sen Maistraatin vahvistettavaksi.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Arttur Blomberg.

**KAUPUNGINVALTUUSTON
LIIKENTENJÄRJESTELYKOMITEA.**

*Helsingissä,
toukok. 29 p:nä 1925.*

Helsingin Maistraatille.

Maistraatin lähetekirjelmässä kuluvan toukokuun 26 päivältä Kaupunginvaltuuston liikenteenjärjestelykomitea pyydettyä lausuntoa niistä muistutuksista, joita komitean ehdottamaa ammattimaisen autobussiliikenteen ohjesääntöä vastaan oli tehnyt Maistraatin asettama komitea, on liikenteenjärjestelykomitealla kunnia asiassa seuraavaa.

Ne seikkaperäiset muistutukset, jotka Maistraatin asettama komitea on esittänyt ja jotka kohdistuvat puheenalaisen ehdotuksen 4 ja 7 §:än, on liikenteenjärjestelykomitea havainnut jossain määrin oikeutetuiksi. Mitä ensinnä 4 §:än tulee, pysyy liikenteenjärjestelykomitea tosin mielipiteessään, että valta määrätä autobussien seisonnapaikat, samoin kuin nykyään on laita pika-ajurien ja vuokra-autojen seisonnapaikkain, on varattava poliisille, mutta, jottei tässä tapauksessa rahatoimikamarilta riistettäisi kaikkea puhevaltaa asiassa, näyttää sopivalta pykälään panna määräys siitä, että poliisin on sellaisista asioista hankittava kamarin lausunto. 7 §:än nähden, joka koskee aikataulujen näkyviin panemista pääteasemilla, on liikenteenjärjestelykomitea, huomioon ottaen muistutukset ja kun tässä ei ole kysymys ainoastaan liikenteestä, vaan myös eräiden torien ja katujen ulkoasusta, havainnut sen suuntaisen muutoksen suotavaksi, että aikataulut julkipantaisiin rahatoimikamarin toimesta, kuitenkin poliisia kuultua; lisäksi olisi tähän pykälään pantava määräys siitä, että julkipanot on pantava paikalleen autobussinomistajain kustannuksella.

Maistraatin komitean esittämät periaatteelliset arvelut autobussiliikenteeseen nähden matkoilla, joilla myös raitiotiet palvelevat yleisöä, ja tässä yhteydessä huomautettu mahdollisuus aikaansaada yhdysliikenne raitioteiden ja autobussien kesken ovat aikaisemmin useassa tilaisuudessa olleet liikenteenjärjestelykomiteassa keskusteltavina, pitämättä komitea kuitenkaan toistaiseksi toimenpiteitä tässä kohden tarpeellisina. Jos edellä mainittuun suuntaan käyvä autobussiliikenteen rajoitus vastedes huomattaisiin tarkoituksenmukaiseksi, voi sen joka tapauksessa toimeenpanna ehdotettua autobussiohjesääntöä muuttamatta. Ehdotuksen 3 §:n 2 kohdassa on nimittäin määräys, että Maistraatti voi poliisimestaria ja rahatoimikamaria kuultuaan peruuttaa luvan harjoittaa ammattimaista autobussiliikettä sekä myös muuttaa kulkureittejä, aikatauluja ja taksoja. Vielä paremmin selventääkseen tätä Maistraatille kuuluvaa oikeutta ehdottaa komitea kuitenkin, että mainittuun kohtaan sanan »kuultuaan» jälkeen pantaisiin sanat *kokonaan tai osittain*.

Edellä lausuttuun viitaten komitealla, oheen pannen lähetekirjat, on kunnia ehdottaa:

että Helsingin kaupungissa harjoitettavan ammattimaisen autobussiliikenteen ohjesääntö alempana mainituilta kohdilta saisi seuraavan, komitean aikaisemmasta ehdotuksesta eroavan sanamuodon:

3 § 2 kohta.

Jos olot vaativat, voi maistraatti mainittuja viranomaisia kuultuaan *kokonaan tai osittain* peruuttaa luvan tai muuttaa kulureittiä, aikataulua tai taksaa.

4 § 1 kohta.

Poliisin tulee *rahatoimikamaria kuultuaan* määrätä autobussien pysäkit kaupungissa, valvoa autobussien rakenteesta ja varusteista alempana II luvussa olevien määräyksien noudattamista sekä hyväksyä autobussien kuljettajat.

7 §.

Aikataulu on *rahatoimikamarin toimesta poliisia kuultua julkipantava* pääteasemilla.

Aikataulun ja sen paikallepanon kustantaa asianomainen autobussinomistaja.

Komitean puolesta:

J. von Haartman.

Harald Dalström.

Liite II.

Ehdotus:

Helsingin kaupungissa harjoitettavan ammattimaisen autobussiliikenteen ohjesääntö.

I luku.

Yleisiä määräyksiä.

1 §.

Autobussilla (auto-omnibussilla) tässä ohjesäännössä tarkoitetaan autoa, joka on aiottu yhdellä kertaa kuljettamaan enemmän kuin seitsemän (7) henkilöä, kuljettaja lukuun otettuna.

Voidakseen tulla hyväksytyksi käytettäväksi ammattimaisessa liikenteessä Helsingin kaupungissa ja siihen yhdistetyllä alueella pitää autobussin olla niin rakennettu ja varustettu kuin alempana II luvussa mainitaan.

2 §.

Joka haluaa saada oikeuden ammattimaisesti harjoittaa autobusliikennettä, on siitä maistraattiin annettava hakemus, jonka oheen on pantu:

- 1) mainetodistus;
- 2) ilmoitus liikenteeseenpantaviksi aiottujen autobussien sekä varavau-
nujen luvusta;
- 3) liikenteessä noudatettavaksi suunniteltu kulkureitti ja aikataulu, sekä
- 4) ilmoitus lippuhinnoista sekä muista asiaan vaikuttavista seikoista.

3 §.

Hakemuksesta hankkii maistraatti poliisimestarin ja rahatoimikamarin laus-
sunnot sekä ratkaisee lopullisesti asian. Jos hakemukseen ehdoilla tai ehdoitta
myönnytään, annetaan siitä lupatodistus, joka on näytettävä poliisille.

Jos olot vaativat, voi maistraatti, mainittuja viranomaisia kuultuaan peruut-
taa luvan tai muuttaa kulkureittiä, aikataulua tai taksaa.

4 §.

Poliisin tulee määrätä autobussien pysäkit kaupungissa, valvoa autobussien
rakenteesta ja varusteista alempana II luvussa olevien määräyksien noudatta-
mista sekä hyväksyä autobussien kuljettajat.

Ohjeita, joita poliisi muuten antaa autobussiliikenteestä, on tarkoin nouda-
tettava.

5 §.

Ammattimaiseen liikenteeseen pantua autobussia on henkilön kuljetettava,
joka siihen on saanut poliisilta luvan.

Poliisille siinä kohden annettuun hakemukseen on liitettävä:

- 1) todistus hyvästä maineesta;
- 2) säädetty lääkärintodistus;
- 3) todistus vähintään kaksi (2) vuotta kestäneestä nuhteettomasta auton-
kuljettajan toiminnasta;
- 4) kaupungin autontarkastajan todistus, josta m. m. tulee käydä ilmi, että
hakija on suorittanut koeajon autobussilla tarkastajan valvonnan alaisena; sekä
- 5) todistus kaupungin poliisiviranomaisen edessä suoritetusta tutkinnosta.

6 §.

Joka on saanut oikeuden harjoittaa autobussiliikennettä, on velvollinen nou-
dattamaan vahvistettua kulkureittiä ja aikataulua, joista saa satunnaisesti poi-
keta ainoastaan voittamattomien vaikeuksien takia. Muuten keskeytettäköön
liikenne ainoastaan maistraatin luvalla.

Vahvistettua taksaa on ehdottomasti noudatettava.

Suurinta luvallista matkustajalukua älköön ylitettävä.

7 §.

Aikataulun pitää poliisin ohjeen mukaan olla julkipantuna pääteasemilla.

8 §.

Milloin lupatodistuksessa vahvistettuja liikenneväyliä tilapäisestä syystä
ei voida käyttää, on autobussi kuljetettava muita, poliisin osoittamia läheisiä
liikenneväyliä pitkin.

9 §.

Oikeus harjoittaa autobussiliikennettä ei tiedä yksinoikeutta autobussiliikenteeseen niillä liikenneväylillä, joita lupa tarkoittaa.

Sellaista oikeutta ei viranomaisen luvatta voi toiselle siirtää.

10 §.

Autobussia ei saa valoisana aikana kuljettaa 25 eikä pimeässä eikä sumussa 20 kilometrin tunnissa ylittävällä vauhdilla.

11 §.

Ammattimaisen autobussiliikenteen harjoittamisoikeuden haltija on velvollinen vuosittain ennen helmikuun loppua maistraattiin antamaan vahvistetun kaavakkeen mukaiset tilastotiedot lähinnä edellisen vuoden liikenteestä.

II luku.

Määräyksiä autobussien rakenteesta ja varusteista.

12 §.

Autobussien rungon tulee olla sellaisen, että pyöränpaine etuakseliin ei alita kolmannelta täysinäisen vaunun kokonaispainosta.

Akselien väli ei saa olla 3,10 metriä vähempi.

Vaunun suurin kokonaispituus ei saa ylittää 7 metriä eikä suurin leveys 2,10 metriä, ellei eri lupaa siihen ole hankittu.

Vaununkorin taka-akselin taakse ulottuva osa ei saa ylittää 40 % akselien välimatkasta.

13 §.

Ilmarenkaita tai puolitäyteläisiä kumirenkaita hyväksyttyä mallia on käytettävä. Täyteläiset kumirenkaat eivät ole sallittuja.

Pyörän renkailla pitää olla tilaa luisusuojukselle.

14 §.

Katon tulee olla kupera ja kaiteeton.

15 §.

Tilaa käsimatkatavaroille järjestettäköön osin istuinpaikkain alle, osin vauussa oleville verkkohyllyille.

Katolle älköön matkatavaroita pantako.

16 §.

Oviaukon tulee olla oikealla, vähintään 1,60 metriä korkea ja vähintään 70 sm leveä sekä varustettuna yksinkertaisella tai kaksoisovella; jos vaunuun nousua ja siitä poistumista varten on eri ovet, on kuitenkin kumpaisellakin vähin 60 sm:n leveys sallittu.

Ovien pitää avautua ulospäin.

Yhdellä oviaukolla varustetun vaunun takapäädyssä on oleva lyijyleimalla suljettu, mutta helposti avattava varauloskäytävä, jossa ei saa olla avaimella suljettavaa lukkoa. Varauloskäytävän edustalla ei saa olla astuimia.

17 §.

Astuimet eivät saa olla korkeampia kuin: alin 35 sm muut 30 sm.

18 §.

Kaatopaikan polttoaineen täyttämiseksi vaunun polttoainesäiliöön tulee olla vaununkorin ulkopuolella.

19 §.

Autobussilinjan päätekohtain tulee olla selvästi ilmoitettuina vaununkorin kumpaisessakin kyljessä.

20 §.

Vaununkorin ulkolaidalle alköön ilmoituksia sijoitettako.

21 §.

Vaunussa tulee olla:

- 1) kilpi, jossa on ilmoitus »Varakäytävä», sijoitettuna vaununkorin varan oven sisäpuolelle;
- 2) kilpi, josta näkyy »Suurin luvallinen matkustajaluku»;
- 3) kilpi, jossa on sanat »Keskustelu kuljettajan kanssa kielletty», sijoitettuna kuljettajan paikan vierelle;
- 4) aikataulu, pysäkkien luettelo sekä tiedot lipunhinnoista ynnä
- 5) kilpi, jossa on sanat »Tupakoiminen kielletty».

Nostettavan ja laskettavan kilven, jossa on sana »Täynnä» ja joka on kuljettajan paikalle pantava ja poistettava, tulee olla sijoitettuna vaunun etupuolelle tuulensuojuksen viereen ja siis näkyä vaunun etupuolella, kuitenkin peittä-mättä kuljettajan vapaata näköalaa.

Kaikkien kilpien ja julkipanojen tulee olla sijoitettuina helposti silmään osuviin paikkoihin ja tehty kyllin suurin, selvin kirjaimin sekä laadittu molemmilla kotimaisilla kielillä.

22 §.

Kuljettajan paikan tulee olla tilava riittävin etäisyyksin sekä ratin ja istumapaikan että ratin ja selkänojan välillä.

Istumapaikkaa ei saa olla kuljettajan edessä eikä vierellä eikä sitä saa sijoittaa niin, että se ehkäisee ohjaamista.

Kuljettajan eteen sijoitetun tuuliruudun pitää jättää kuljettajalle mahdollisimman suuri näköala ja sen tulee olla varustettu sopivalla laitteella, niin että sen voi avata tarpeen vaatiessa. Kuperia ikkunoita ei saa käyttää vaununkorin etupuolisissa kulmissa; myöskään ei saa särmätahkottuja tuuliruutuja, kulmahihi siviikkunoita olla kuljettajan paikan vieressä.

Suojuksista häikäisemistä vastaan säädetään 26 §:ssä.

Kuljettajan paikan alaista tilaa voidaan käyttää polttoainesäiliön ja työkalujen sijoittamiseen.

23 §.

Autobussissa tulee olla näköpeili sijoitettuna vaunun ulkopuolelle kuljettajan vasemmalle puolelle.

24 §.

Laite kulkumerkinantoa varten on sovitettava yhtenäistä, poliisin hyväksymää järjestelmää noudattaen.

Ainoastaan poliisin hyväksymää yhdenmukaista, kumekaanista merkinantotorvea saa käyttää.

25 §.

Autobussissa on pidettävä:

etupuolella kaksi lyhtyä, sijoitettuina yhtä korkealle maasta sekä levittäen valkeaa valoa, joka valaisee tien selvästi vähintään kymmenen (10) metrin pituudelta autobussin edessä;

autobussin takana lyhty, joka valkealla valolla selvästi valaisee autobussin tuntomerkin ja niinkään osoittaa punaista valoa taaksepäin; sekä

autobussin edessä katon ja vaunun keskiviivan tasossa sekä vasemmanpuolisella likasuojuksella tuntomerkkinä lyhty, joka pimeässä ja sumussa näyttää sinistä valoa.

26 §.

Valaistusta varten vaununkorin sisässä pitää katossa olla vähintään kaksi valokohtaa, joiden kumpaisenkin valovoima on vähintään 16 normaalikynttilää.

Jos sähkö on tarpeellinen autobussin lamppuihin tai muuhun tarkoitukseen, tulee vaunussa olla sekä dynamo että akkumulaattori.

Kuljettajan pitää olla soveliaalla tavalla suojattu häikäisyltä. Jos tähän tarkoitukseen käytetään alaslaskettavaa uudinta, tulee sen olla sijoitettu vaununkorin kattoon kuljettajan taakse ja varustettu sopivalla laitteella alaslaskettuna kuljettajan istuimen selkänojaan kiinnittämistä varten.

27 §.

Kuljettajalle näkyvällä paikalla pitää olla nopeusmittari ja kello ajan osoittamista varten.

28 §.

Lattian tulee olla hyvin eristetty, ilman poikittaisia korotuksia tai pengermiä sekä mieluummin kaksinkertainen.

Istuinpaikkain välisissä käytävissä pitää pitkittäisiä rimoja olla kiinnitettyinä lattian päällystyksen.

Lattiassa tulee olla sen kokoisia ja laatuksia irroitettavia luokkuja, että niistä helposti voi päästä käsiksi alla olevaan koneistoon hoitoa ja tarkastusta varten.

29 §.

Vaununkorin sisäpuolinen korkeus lattiasta kattoparrun alareunaan ei saa pitkittäiskäytävässä alittaa 1,80 m.

30 §.

Matkustajapaikkoja ei saa sijoittaa katolle.

Niinkään ovat kielletyt seisomapaikat sisällä autobussissa.

31 §.

Kiintonaisten istuinpaikkain tulee olla lattiasta 45 sm korkealla ja niiden syvyyden tulee olla vähintään 42 sm. Istuimien pitää olla vähintään 45 sm leveät

kutakin henkilöä kohti; kuitenkin ei vaunun kylkien välisen, 4 hengelle tarkoitettun poikittaispenkin tarvitse olla 175 sm pitempi.

Jokaisella istuinpaikalla tulee olla selkänoja. Istuinpaikkain sijaitessa peräkkäin pitää selkänojain välimatkan keskikohdasta keskikohtaan mitattuna olla vähintään 75 sm. Jos sitä vastoin istuinpaikat sijaitsevat vastatusten, pitää selkänojain välimatkan keskikohdasta keskikohtaan mitattuna olla vähintään 135 sm ja istuinpaikkain välisen tilan vähintään 40 sm.

Istuinpaikoilla tulee olla joustavat, nahalla, pegamoidilla tai muulla siihen verrattavalla aineella verhotut pielukset.

Selkänojilla tulee olla sopiva kaltevuus ja korkeus, viimeksi mainittu ei kuitenkaan 90 sm suurempi lattiasta lukien.

Kaikkien istuinpaikkain pitää olla sijoitettuja niin, että niiden alaisten lattian voi helposti puhdistaa.

32 §.

Läppäistuimen tulee olla hyvin kiinnitetty ja varustettu jousilaitteella itse-toimivasti tapahtuvaa nousua varten sekä samoin kuin kiintonaisten istuinsijan olla lattiasta 45 sm koholla. Erillisen läppäistuimen pitää olla vähintään 40 sm syvä ja vähintään 35 sm leveä. Muuten ovat samat mitat voimassa läppäistuimeen kuin kiintonaiseen istuinpaikkaan nähden.

Varaoven keskikohdan edessä oleva istuinpaikka on asetettava siten, että se tarpeen tullen voidaan nopeasti poistaa.

33 §.

Vaununkorissa olevan välikäytävän tulee istuinpaikkain korkeudella lattiasta olla vähintään 40 sm leveä. Istuinpaikkain selkänojan yläreunan kohdalla pitää vapaan tilaan olla hiukan leveämpi.

Läpikäytävään ei saa olla istuin- eikä seisomapaikka sijoitettuna.

34 §.

Autobussissa tulee olla umpinainen, siisti ja siro vaununkori.

Yhteenlasketun ikkunapinnan pitää olla mahdollisimman suuri.

Tuuletusta varten tulee olla tarpeellinen määrä alaslaskettavia ikkunoita. Vaununkorin katossa pitää olla tuuletusaukko taaksepäin suunnatuin kaavuvin.

35 §.

Vaununkorin sisäänkäytävän varrella pitää olla sopivat kaiteet.

36 §.

Kylmänä vuodenaikana käytettävässä autobussissa tulee olla tulenvaaraton, hajuton ja savuton lämmityslaitte.

37 §.

Autobussissa on kuljetettava käsisahaa, kirvestä, 5 metriä vähintään 25 mm:n vahvuista köyttä, jonka molemmissa päissä on tarkoituksenmukaiset rautakoukut, sekä sopivaa tulensammutuslaitetta, kaikki kuljettajan ulottuvissa.

38 §.

Autobussissa tulee olla voimakkaat, ehdottomasti luotettavat, kaksinaiset ja toisistaan kokonaan riippumattomat jarrut.

Jarruihin eivät saa vaikuttaa teräsköydet (wireropes).

39 §.

Jokaisessa autobussissa tulee olla poliisiviranomaisen määräämä järjestysnumero 15 sm korkuisena kiinnitettynä vaunun taakse.

III luku.

Erinäisiä määräyksiä.

40 §.

Autobussiliikkeen harjoittamisoikeuden haltija on niiden autobussiliikennettä koskevien muutettujen määräysten alainen, joita viranomaiset voivat antaa, sekä velvollinen suorittamaan ne maksut, jotka vastedes ehkä pannaan moottoriajoneuvojen maksettaviksi.

41 §.

Tämän ohjesäännön määräysten rikkomisesta rangaistaan syyllinen ellei yleisessä laissa, voimassa olevissa asetuksissa tai järjestyssäännöissä ole erityistä rangaistusta määrätty, varoituksella tai enintään neljälläkymmenellä (40) päiväsakolla.

42 §.

Ammattimaisesta autobussiliikenteestä olkoon muuten soveltuvilta kohdin noudatettavana mitä säädetään:

1) autobussiliikenteestä lokakuun 14 päivänä 1922 annetussa asetuksessa muutoksineen huhtikuun 26 päivältä 1924,

2) valtioneuvoston toukokuun 18 päivänä 1922 tekemässä päätöksessä automobiilien ja moottoripyörien rekisteröimisestä ja katsastuksesta,

3) Helsingin kaupungin liikenneohjesäännössä helmikuun 22 ja maaliskuun 10 päivältä 1923,

4) Helsingin kaupungin automobiili liikenteestä voimassa olevissa tai vastedes annettavissa järjestyssäännöissä,

5) ammattimaisen automobiili liikenteen harjoittamisesta Helsingin kaupungissa voimassa olevissa tai vastedes annettavissa järjestyssäännöissä sekä

6) maistraatin heinäkuun 12 päivänä 1924 antamassa päätöksessä kuorma-automobiilien ja henkilöomnibussien ajonopeudesta.

Rahatoimikamarin asettaman komitean lausunto koskeva ehdotusta Helsingissä harjoitettavan ammattimaisen autobussiliikenteen ohjesäännöksi.

Helsingin kaupungin Rahatoimikamarille.

Sittenkun Kaupunginvaltuuston valmistusvaliokunta oli rahatoimikamarille lausunnon antamista varten lähettänyt Kaupunginvaltuuston liikenteenjärjestelykomitean laatiman ehdotuksen otsikossa mainituksi ohjesäännöksi, antoi kamari allekirjoittaneille tehtäväksi sanotun ehdotuksen tarkastamisen. Suoritettamme nyttemmin tämän tehtävän, saamme kunnioittaen esittää seuraavaa:

Autobussiliikenteen kehittyminen sen nykyiseen huomattavaan laajuuteen on tapahtunut tavattoman lyhyessä ajassa, sillä ensimmäisen luvan myöntämisestä, mikä silloin koski Käpylän linjaa, on tuskin kulunut kolmea vuotta. Ja kuitenkin antavat autobussit erittäinkin kaupungista ulos johtavien pääkulkureittien liikenteelle jo nyt oman leimansa. Että tämä äkkiä kehittynyt liikennemuoto, jota voimassaolevat liikennettä koskevat määräykset eivät tunteneet, ja joka sen vuoksi kehittyi miltei vapaasti, liikenneturvallisuutta ja yleisön mukavuutta läheskään aina huomioonottamatta, täytyi vetää myöskin viranomaisten huomion puoleensa, johtuu asian luonnosta. Niinpä heräsi kysymys erityisen, tällaista liikennettä säännöstelevän ohjesäännön laatimisesta.

Lokakuussa 1924 asetti Kaupunginvaltuuston liikenteenjärjestelykomitea erityisen alikomitean valmistelemaan kysymystä, minkä jälkeen ja kun alikomitea oli saanut ehdotuksensa valmiiksi, liikenteenjärjestelykomitea lähetti sen maaliskuussa 1925 maistraatille vahvistettavaksi.

Jo sitä ennen kesällä 1924 oli rahatoimikamari pyytänyt maistraattia asettamaan komitean käsittelemään kysymystä autobussiliikenteen järjestelystä kaupungissa, mikä tapahtuikin maistraatin päätöksellä syyskuun 24 päivästä sanottua vuotta. Kun Kaupunginvaltuuston liikenteenjärjestelykomitea kuitenkin pian sen jälkeen, kuten edellä on mainittu, myös oli ryhtynyt vastaavanlaiseen toimenpiteeseen, jäi maistraatin komitea odottamaan viime mainitun komitean ehdotusta. Tämän sitten saatuaan antoi maistraatti asettamalleen komitealle tehtäväksi tarkastaa sitä ja kun viimeksimainittu komitea oli lausunut eräitä periaatteellisia toivomuksia, joita autobussiliikenteen järjestelyssä nykyään ja sen vastaisen kehityksen kannalta olisi otettava huomioon, antoi maistraatti liikenteenjärjestelykomitealle vielä tilaisuuden tehdä ne muutokset ehdotukseensa, joihin nämä toivomukset ehkä antoivat aihetta. Liikenteenjärjestelykomitea tekikin sitten näitä toivomuksia vastaavat muutokset ehdotukseensa, paitsi mikäli koski maistraatin komitean esittämiä arveluita autobussiliikenteeseen nähden niillä matkoilla, joilla myös raitiotiet välittävät liikennettä, missä suhteessa liikenteenjärjestelykomitea ei katsonut erityisten toimenpiteitten ainakaan toistaiseksi ole-

van tarpeellisia, koska ohjesääntöehdotukseen sisältyvien muitten määräysten nojalla voitiin tässä kohdin mahdollisesti tarpeelliseksi käyvät järjestelyt suorittaa.

Kun ohjesääntöehdotus tällä tavoin oli saavuttanut lopullisen muotonsa lähetti maistraatti sen kesäkuun 6 päivänä 1925 Kaupunginvaltuustolle hyväksyttäväksi. Asian valmistelu oli kuitenkin vienyt niin paljon aikaa, ettei rahatoimikamari, jonka lausuntoa Valtuuston valmistusvaliokunta oli pyytänyt, olisi ehtinyt sitä käsitellä niin hyvissä ajoin, että asia olisi voitu esitellä Valtuustolle ennen kevädistuntokauden päättymistä. Sen vuoksi, ja kun tilanne kysymyksessä olevalla alalla tällä välin oli kehittynyt m. m. järjestyksen ja liikenneturvallisuuden kannalta miltei sietämättömäksi, päätti rahatoimikamari, samalla kun se antoi useinmainitun ehdotuksen tarkastamisen allekirjoittaneiden tehtäväksi, pyytää maistraattia vahvistamaan esillä olevan ehdotuksen sellaisenaan väliaikaisesti voimaanastuvaksi. Näin tapahtuikin ja on kysymyksessä oleva ohjesääntö ollut voimassa viime elokuun 15 päivästä lähtien.

Edellä oleva ohjesääntöehdotus on niin ollen sängen huolellisesti valmisteltu eikä allekirjoittaneilla olekaan mitään huomattavampia asiallisia muistutuksia tai lisäyksiä siihen esitettävänä. Kuitenkin olisi mielestämme seuraavat asialliset muutokset ja lisäykset tehtävä.

3:n §:n ensimmäinen kohta olisi mielestämme jaettava kahdeksi eri kohdaksi ja koko 9:s § siirrettävä tähän pykälään kohdiksi 4 ja 5. Molempien pykälien sisältämät määräykset ovat nimittäin siinä määrin yhteenkuuluvia, että näyttää sopivimmalta sijoittaa ne yhteen pykälään. Vaikka tämä muistutus onkin pikemmin muodollista laatua olemme kuitenkin tahtoneet tehdä sen tässä yhteydessä. Edelleen olisi saman §:n 2:seen kohtaan, jossa maistraatille myönnetään oikeus peruuttaa luvan tai muuttaa kulkureittiä, aikataulua tai taksaa, sanan »peruuttaa» edelle lisättävä sanat »kokonaan tai osittain».

4:ssä §:ssä on lueteltu poliisille kuuluvat tehtävät. Tämä luettelo on kuitenkin sikäli epätarkka, ettei siinä ole mainittu poliisin velvollisuutta valvoa, että määräyksiä suurimmasta luvallisesta kulkunopeudesta ja matkustajalukumäärästä noudatetaan. Näitä seikkoja, vaikka ne muutenkin kuuluvat poliisin valvottaviin, pidämme niin tärkeinä, että niiden valvonnasta on nimenomaan ohjesäännössä mainittava.

5:een §:ään olisi otettava määräys siitä, että autobussin kuljettajana ei saa toimia henkilö, joka on värisokea, mikä määräys sopivimmin voitaneen liittää sanotun pykälän toiseen kohtaan.

Samaan §:ään olisi viimeiseksi kohdaksi otettava seuraavan sisältöinen määräys:

»Älköön henkilö, jolla ei siihen ole lupaa, tilapäisestikään toimiko ammattimaisessa liikenteessä olevan autobussin kuljettajana».

6:n §:n viimeiseen kohtaan olisi lisättävä sanat »missään tapauksessa», siinä olevan kiellon tehostamiseksi.

14:n §:n toiseen kohtaan olisi lisättävä sanat »tai muita», koska autobussin katolle ei liene tarkoitus sallia asettaa mitään tavaroita.

22:n §:n 4:s kohta kuuluu »Suojauksista häikäisemistä vastaan säädetään 26 §:ssä». Tämä muistutus näyttää tarpeettomalta, joten ehdotamme sen poistamista.

32 §:n toisesta kohdasta olemme poistaneet kiellon m. m. seisomapaikkojen järjestämisestä läpikäytävään koska tällaiset paikat ovat jo §:ssä 29 kerta kaikkiaan kielletyt.

Mitä sitten tulee ehdotuksen muodolliseen puoleen, ei allekirjoittaneilla siinä suhteessa ole muuta muistuttamista, kuin mikä jo edellä on tehty, nimittäin, että

§ 9 olisi siirrettävä §:ään 3. Tästä johtuu, että pykälien järjestysnumerot 9:stä eteenpäin muuttuvat.

Ehdotuksen kielellistä asua taas on allekirjoittaneitten täytynyt monessa kohden ehdottaa korjattavaksi. Tämä koskee erityisesti suomenkielistä, mutta muutamissa kohdin myöskin ruotsinkielistä tekstiä. Tarpeellisiksi katsomamme korjaukset tässä suhteessa ovat pääasiallisesti stilististä laatua, mutta muutamissa kohdin olemme tehneet korjausehdotuksemme saattaaksemme eräät sanontatavat yhdenmukaisiksi jo olemassa olevan lainsäädännön kanssa, kuten esim. §:ssä 10 (muutettuna § 9).

Koska korjauksia varsinkin suomenkielisessä tekstissä esiintyy miltei jokaisessa pykälässä, olemme kirjoittaneet kokonaan uuden ohjesääntöehdotuksen meidän puoltamassamme asussa ja tällöin sisällyttäneet siihen myös ne muutokset, joita liikenteenjärjestelykomitea viimeisessä lausunnossaan on ehdottanut, mutta joita rahatoimikamarille lähetetyissä kappaleissa ohjesääntöehdotusta ei vielä oltu otettu huomioon. Perustelematta tässä yksityiskohtaisesti jokaista muutosehdotustamme, se kun veisi liian paljon tilaa ja koska melkein kaikilla tarkoitetaan kielellistä parannusta, luettelemme vain tässä ne pykälät, joihin muutoksia sekä asiallisessa että kielellisessä suhteessa ehdotamme. Sellaisia ovat:

1) suomenkielisessä tekstissä §§ (alkuperäisen numeroinnin mukaan) 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38 ja 40;

2) ruotsinkielisessä tekstissä §§ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 32, 37, 38 ja 40.

Edellä esitetyn nojalla saamme kunnioittaen ehdottaa, että rahatoimikamari tahtoisi Kaupunginvaltuustolle annettavassa lausunnossaan puoltaa useinmainitun ohjesäännön vahvistamista siinä muodossa, jota edellä olemme ehdottaneet.

Helsingissä, lokakuun 7 päivänä 1925.

Jarl W. Andersin.

K. V. Holma.

Arttur Blomberg.

Liite IV.

Rahatoimikamarin ehdotus:

Helsingin kaupungissa harjoitettavan ammattimaisen linja-autoliikenteen ohjesääntö.

I luku.

Yleisiä määräyksiä.

1 §.

Linja-autolla (auto-omnibussilla) tässä ohjesäännössä tarkoitetaan autoa, joka on aijottu yhdellä kertaa kuljettamaan enemmän kuin seitsemän (7) henkilöä, kuljettaja lukuun otettuna.

Voidakseen tulla hyväksytyksi ammattimaisessa liikenteessä käytettäväksi Helsingin kaupungissa ja siihen yhdistetyllä alueella pitää linja-auton olla niin rakennetun ja varustetun kuin alempana II luvussa mainitaan.

2 §.

Sen, joka haluaa saada oikeuden ammattimaisesti harjoittaa linja-autoliikennettä, on maistraatilta anottava siihen lupa ja on anomukseen liitettävä:

- 1) mainetodistus;
- 2) ilmoitus liikenteessä käytettäväksi ajottujen linja-autojen sekä vara-vaunujen luvusta;
- 3) suunniteltu kulkureitti ja liikenteessä noudatettavaksi ajottu aikataulu; sekä
- 4) ilmoitus lippujen hinnoista sekä muista asiaan vaikuttavista seikoista.

3 §.

Anomuksen johdosta hankkii maistraatti poliisimestarin ja rahatoimikamarin lausunnot.

Jos anomukseen ehdoilla tai ehdoitta myönnytään, annetaan siitä lupatodistus, joka on näytettävä poliisille.

Jos olot vaativat, voi maistraatti, mainittuja viranomaisia kuultuaan, kokonaan tai osittain peruuttaa luvan tai muuttaa kulkureittiä, aikataulua tai taksaa.

Oikeus harjoittaa linja-autoliikennettä ei käsitä yksinoikeutta sellaiseen liikenteeseen niillä liikenneväylillä, joita lupa tarkoittaa.

Oikeutta harjoittaa linja-autoliikennettä ei saa toiselle siirtää.

4 §.

Poliisin tehtävänä on valvoa, ettei suurinta luvallista kulkunopeutta eikä matkustajalukumäärää ylitetä, ja että linja-autojen rakenteesta ja varusteista alempana II luvussa olevia määräyksiä noudatetaan, sekä hyväksyä linja-autojen kuljettajat toimeensa, kuin myös, rahatoimikamaria kuultuaan, määrätä linja-autojen pysäkit kaupungissa ja siihen yhdistetyllä alueella.

Ohjeita, joita poliisi muuten antaa linja-autoliikenteestä, on tarkoin noudatettava.

5 §.

Anomukseen, jolla poliisilta haetaan lupaa toimia ammattimaisessa liikenteessä käytetyn linja-auton kuljettajana, on liitettävä:

- 1) todistus hyvästä maineesta;
- 2) säädetty lääkärintodistus joka m. m. sisältää todistuksen siitä, ettei hakija ole värisokea.
- 3) todistus vähintään kaksi vuotta kestäneestä nuhteettomasta toiminnasta autonkuljettajana;
- 4) kaupungin autontarkastajan todistus, josta käy ilmi m. m. että hakija on suorittanut tarkastajan valvonnan alaisena koeajon linja-autolla; sekä
- 5) todistus kaupungin poliisiviranomaisten luona suoritetusta kuulustelusta.

Älköön henkilö, jolla ei siihen ole lupaa, tilapäisestikään toimiko ammattimaisessa liikenteessä olevan linja-auton kuljettajana.

6 §.

Joka on saanut oikeuden harjoittaa linja-autoliikennettä, on velvollinen noudattamaan vahvistettua kulkureittiä ja aikataulua, joista saa satunnaisesti poiketa ainoastaan voittamattomien vaikeuksien sattuessa. Muuten keskeytettäköön liikenne ainoastaan maistraatin luvalla.

Vahvistettua taksaa on ehdottomasti noudatettava.

Suurinta luvallista matkustajalukua älköön missään tapauksessa ylitettävä.

7 §.

Aikataulu on, sittenkun poliisia on kuultu, rahatoimikamarin toimesta julkipantava pääteasemille, mikäli ne ovat kaupungissa ja siihen yhdistetyllä alueella.

Aikataulun ja sen paikallepanon kustantaa asianomainen linja-auton omistaja.

8 §.

Milloin lupatodistuksessa vahvistettuja liikenneväyliä tilapäisesti ei voida käyttää, on linja-auton kuljettava muita poliisin osoittamia läheisiä liikenneväyliä pitkin.

9 §.

Linja-auton suurin sallittu kulkunopeus olkoon päivänvalossa 25 sekä pimeässä ja sumussa 20 kilometriä tunnissa.

10 §.

Se, jolle on annettu oikeus harjoittaa ammattimaista linja-autoliikennettä, on velvollinen vuosittain ennen helmikuun loppua maistraatille antamaan vahvistetun kaavakkeen mukaiset tilastotiedot lähinnä edellisen vuoden liikenteestä.

II luku.

Määräyksiä linja-autojen rakenteesta ja varusteista.

11 §.

Linja-auton rungon tulee olla sellaisen, että pyöränpaine etuakseliin, vaunun ollessa täysin kuormitetun, ei alita kolmannesta vaunun kokonaispainosta.

Akselien väli ei saa olla 3,10 metriä pienempi.

Vaunun suurin kokonaispituus ei saa ylittää 7 metriä eikä suurin leveys 2,10 metriä, ellei eri lupaa siihen ole hankittu.

Taka-akselin taakse ulottuva vaununkorin osa ei saa ylittää 40 % akselien välimatkasta.

12 §.

Ilmarenkaita tai puolitäytteisiä kumirenkaita hyväksyttyä mallia on käytettävä. Täyskumiset renkaat eivät ole sallittuja.

Pyörän renkailla pitää olla tilaa luisusuojuksille.

13 §.

Katon tulee olla kuperan ja kaiteettoman.

14 §.

Tilaa käsimatkatavaroille järjestettäköön osin istuinpaikkain alle, osin vaunussa oleville verkkohyllyille.

Katolle älköön matka- tai muita tavaroita pantako.

15 §.

Oviaukkojen vaunuun nousua ja siitä poistumista varten tulee olla oikealla, vähintään 160 sm. korkeat ja vähintään 70 sm. leveät sekä varustetut yksinkermaisella tai kaksoisovella; jos vaunuun nousua ja siitä poistumista varten on eri ovet, on kuitenkin kumpaisellekin 60 sm:n vähin leveys sallittu.

Ovien pitää avautua ulospäin.

Yhdellä oviaukolla varustetun vaunun takapäädyssä tai vasemmassa sivuseinässä tulee olla lyijyleimalla suljettu, mutta helposti avattava varauloskäytävä, jossa ei saa olla avaimella suljettavaa lukkoa. Varauloskäytävän tulee olla vähintään 170 sm. korkean ja 60 sm. leveän eikä sen edustalla saa olla astuimia.

16 §.

Astuimista saa alin olla korkeintaan 35 sm. maanpinnasta; astuinten väli saa olla korkeintaan 30 sm.

17 §.

Aukon polttoaineen täyttämistä varten vaunun polttoainesäiliöön tulee olla vaununkorin ulkopuolella.

18 §.

Autolinjan pääteasemain tulee olla selvästi ilmoitettuina vaununkorin kumpaisessakin ulkokyljessä.

19 §.

Vaununkorin ulkopuolelle älköön ilmoituksia sijoitettako.

20 §.

Vaunussa tulee olla:

- 1) kilpi, jossa on ilmoitus »varakäytävä», sijoitettuna vaununkorin varauksen sisäpuolelle;
- 2) kilpi, josta näkyy suurin luvallinen matkustajaluku;
- 3) kilpi, jossa on sanat »keskustelu kuljettajan kanssa kielletty», sijoitettuna kuljettajan paikan viereen;
- 4) aikataulu, pysäkkien luettelo, sekä tiedot lipunhinnoista; ynnä
- 5) kilpi, jossa on sanat »tupakoiminen kielletty».

Nostettavan ja laskettavan kilven, jossa on sana »täynnä» ja joka kuljettajan on paikalle pantava ja poistettava, tulee olla sijoitettuna eteenpäin näkyvälle paikalle tuulensuojuksen viereen, kuitenkin niin, ettei se peitä kuljettajan vapaata näköalaa.

Kaikkien kilpien ja julkipanojen tulee olla sijoitettuina helposti silmään osuviin paikkoihin ja tehty kyllin suurin, selvin kirjaimin sekä laaditut molemmilla kotimaisilla kielillä.

21 §.

Kuljettajan paikan tulee olla tilavan ja niin sijoitetun, että etäisyys sekä ohjauspyörän ja istumapaikan että ohjauspyörän ja selkänojan välillä on riittävä.

Istuinpaikkoja ei saa olla kuljettajan edessä eikä vieressä eikä niitä muutenkaan saa sijoittaa niin, että ne ehkäisevät ohjaamista.

Tuulilasin kuljettajan edessä pitää jättää kuljettajalle mahdollisimman suuren näköalan ja sen tulee olla varustettuna sopivalla laitteella, niin että sen voi avata tarpeen vaatiessa. Kuperia ikkunoita valoa taittavasta aineesta ei saa käyttää vaununkorin etupuolisissa kulmissa; myöskään ei särmätahkottuja tuulilaseja, kulma- tahi sivuikkunoita saa olla kuljettajan paikan vieressä. Tuulilasin tulee olla varustettuna sopivalla pudistuslaitteella.

Kuljettajan paikan alla olevaa tilaa voidaan käyttää polttoainesäiliön ja työkalujen sijoittamiseen.

22 §.

Linja-autossa tulee olla taaksepäin näyttävä näköpeili sijoitettuna vaunun ulkopuolelle kuljettajasta vasemmalle.

23 §.

Laite kulkumerkinantoa varten on sovitettava yhtenäistä, poliisin hyväksymää järjestelmää noudattaen.

Ainoastaan poliisin hyväksymää yhdenmukaista, kumeaäänistä merkinantolaitetta saa käyttää.

24 §.

Linja-autossa tulee olla:

etupuolella kaksi yhtä korkealle maasta sijoitettua lyhtyä, jotka levittävät valkeaa valoa, valaisten tien selvästi vähintään kymmenen (10) metrin pituudelta autobussin edessä;

takana lyhty, joka valkealla valolla selvästi valaisee autobussin tuntomerkin, osoittaen samalla punaista valoa taaksepäin; sekä

edessä tuntomerkinä kaksi lyhtyä, joista toinen on katon tasolla vaunun keskiviivan kohdalla ja toinen vasemmanpuolisella likasuojuksella, näyttäen pimeässä ja sumussa sinistä valoa.

25 §.

Valaistusta varten vaununkorin sisässä pitää katossa olla vähintään kaksi valopistettä, joiden kumpaisenkin valovoima on vähintään 16 normaalikynttilää.

Jos sähkö on tarpeellinen linja-auton lamppuihin tai muuhun tarkoitukseen, tulee vaunussa olla sekä dynamo että akkumulaattori.

Kuljettajan pitää olla soveliaalla tavalla suojattu häikäisyltä. Jos tähän tarkoitukseen käytetään alaslaskettavaa uudinta, tulee sen olla sijoitettuna vaununkorin kattoon kuljettajan taakse ja käytettäessä kiinnitettävä kuljettajan istuimen selkänojaan.

26 §.

Kuljettajalle näkyvällä paikalla pitää olla nopeusmittari ja kello.

27 §.

Lattian tulee olla hyvin eristetyn, ilman poikittaisia korokkeita sekä mieluimmin kaksinkertaisen.

Istuinpaikkain välisissä käytävissä pitää pitkittäisiä rimoja olla kiinnitetyinä lattian päällystykseen.

Lattiassa tulee olla sen kokoisia ja laatuksia irroitettavia luokkuja, että niistä helposti voi päästä käsiksi alla olevaan koneistoon sen hoitoa ja tarkastusta varten.

28 §.

Vaununkorin sisäpuolinen korkeus lattiasta kattoparrun alareunaan ei saa pitkittäiskäytävässä alittaa 180 sm.

29 §.

Matkustajapaikkoja ei saa sijoittaa katolle.

Samoin ovat seisomapaikat autobussissa kielletyt.

30 §.

Kiintonaisten istuinpaikkain tulee olla lattiasta 45 sm. korkealla ja niiden syvyyden vähintään 42 sm. Istuimien pitää olla vähintään 45 sm. leveät kutakin henkilöä kohti; kuitenkin ei vaunun kylkien välisen, 4 hengelle tarkoitetun poikittaispenkin tarvitse olla 175 sm. pitemmän.

Jokaisella istuinpaikalla tulee olla selkänoja. Istuinpaikkain sijaitessa peräkkäin pitää selkänojain välimatkan keskikohdasta keskikohtaan mittattuna olla vähintään 75 sm. Jos sitä vastoin istuinpaikat sijaitsevat vastatusten, pitää selkänojain välimatkan keskikohdasta keskikohtaan mitattuna olla vähintään 135 sm. ja istuinpaikkain välisen tilan vähintään 40 sm.

Istuinpaikoilla tulee olla joustavat, nahalla, pegamoidilla tai muulla siihen verrattavalla aineella verhotut pielukset.

Selkänojilla tulee olla sopiva kaltevuus ja korkeus, viimeksi mainittu ei kuitenkaan 90 sm. suurempi lattiasta lukien.

Kaikkien istuinpaikkain pitää olla niin sijoitetut, että niiden alaisen lattian voi helposti puhdistaa.

31 §.

Läppäistuimen tulee olla hyvin kiinnitetyn ja varustetun itsetoimivalla jousilaitteella, sekä, samoin kuin kiintonaisten istuinsijan, olla lattiasta 45 sm korkealla. Erillisen läppäistuimen pitää olla vähintään 40 sm. syvän ja vähintään 35 sm. leveän. Muuten ovat samat mitat voimassa läppäistuimeen kuin kiintonaiseen istuinpaikkaan nähden.

Varaoven edessä oleva istuinpaikka on asetettava siten, että se tarpeen tullen voidaan nopeasti poistaa.

32 §.

Vaununkorissa olevan välikäytävän tulee istuinpaikkain korkeudella lattiasta olla vähintään 40 sm. leveän. Istuinpaikkain selkänojan yläreunan kohdalla pitää vapaan tilan olla hiukan leveämmän.

Välikäytävään ei saa istuinpaikkoja sijoittaa.

33 §.

Linja-auton vaununkorin tulee olla umpinaisen, siistin ja siron. Yhteenlasketun ikkunapinnan pitää olla mahdollisimman suuren. Tuuletusta varten tulee olla tarpeellinen määrä alaslaskettavia ikkunoita. Vaununkorin katossa pitää olla tuuletusaukko taaksepäin suunnatuin kuviin.

34 §.

Vaununkorin sisäänkäytävän sivussa pitää olla sopivat kaiteet.

35 §.

Kylmänä vuodenaikana käytettävässä linja-autossa tulee olla tulenvaraton, hajuton ja savuton lämmityslaite.

36 §.

Linja-autossa on kuljettajan ulottuvissa oleva käsisaha, kirves, sopiva tulensammutuslaite, sekä 5 metriä vähintään 25 mm:n vahvuista köyttä, jonka molemmissa päissä on tarkoituksenmukaiset rautakoukut.

37 §.

Linja-autossa tulee olla kaksi voimakasta, ehdottomasti luotettavaa ja toisistaan kokonaan riippumatonta jarrua.

Jarruihin eivät saa vaikuttaa teräsköydet (wireropes).

38 §.

Jokaisessa linja-autossa tulee olla poliisiviranomaisen määräämä 15 sm. korkuinen järjestysnumero kiinnitettynä vaunun taakse.

III luku.

Erinäisiä määräyksiä.

39 §.

Linja-autoliikenteen harjoittamisoikeuden haltija on niiden linja-autoliikennettä koskevien määräysten alainen, joita viranomaiset voivat antaa, sekä velvollinen suorittamaan ne maksut, jotka vastedes ehkä pannaan tällaisesta liikenteestä maksettaviksi.

40 §.

Tämän ohjesäännön määräysten rikkomisesta rangaistaan syyllinen, ellei yleisessä laissa, voimassa olevissa asetuksissa tai järjestyssäännöissä ole erityistä rangaistusta määrätty, varoituksella tai enintään neljälläkymmenellä (40) päiväsakolla.

Ammattimaisesta linja-autoliikenteestä olkoon muuten soveltuvilta kohdin noudatettavana mitä säädetään:

1) automobiililiikenteestä lokakuun 14 päivänä 1922 annetussa asetuksessa muutoksineen huhtikuun 26 päivästä 1924;

- 2) valtioneuvoston toukokuun 18 päivänä 1922 tekemässä päätöksessä automobiilien ja moottoripyörien rekisteriöimisestä ja katsastuksesta;
- 3) Helsingin kaupungin liikenneohjesäännössä helmikuun 22 ja maaliskuun 10 päivältä 1923;
- 4) Helsingin kaupungin automobiililiikenteestä voimassa olevissa tai vastedes annettavissa järjestyssäännöissä;
- 5) ammattimaisen automobiililiikenteen harjoittamisesta Helsingin kaupungissa voimassa olevissa tai vastedes annettavissa järjestyssäännöissä; sekä
- 6) maistraatin heinäkuun 12 päivänä 1924 antamassa päätöksessä kuorma-automobiilien ja henkilöomnibussien ajonopeudesta.

Lausunto raitiotielinjan rakentamisesta Salmisaareen.

HELSINGIN

RAHATOIMIKAMARI

Lokakuun 27 p:nä 1925.

Helsingin Kaupunginvaltuustolle.

N:o 936.

Syyskuun 25 päivänä 1918 Julius Tallberg O. Y:n ja Helsingin kaupungin kesken tehdyn sopimuksen mukaan, joka sopimus koskee Salmisaaren osan ynnä vesialueen luovuttamista kaupungille (liite I), velloitetaan kaupunki ennen 1925 vuoden loppua teettämään kaupungin katuverkossa olevasta sopivasta yhtymiskohdasta lähtevä, Salmisaaren länsirantaan ulottuva pääkatu sekä, jollei päätöstä raitiotieverkon laajentamisesta pitkin puheenalaista katua sen päätekohtaan Salmisaarella ole saman ajan kuluessa tehty, myöntämään Julius Tallberg O. Y:lle toimilupa mainittuun päätekohtaan ulottuvan raitiotielinjan rakentamiseen ja liikennöimiseen, kytkemällä puheenalainen linja johonkin Lapinlahdenkadulla tai Hietalahdenrannassa olevaan nykyiseen raitiotielinjaan. Viime elokuun 28 päivänä on rahatoimikamari johtaja Gunnar Tallbergilta saanut vastaanottaa kirjelmän, jossa hän Julius Tallbergin Perillisten puolesta, mainittuun sopimukseen viitaten, m. m. pyytää tietoa, aikooko kaupunki laajentaa raitiotieverkon mainitussa kohden vai myönnetäänkö laitoksen toimilupa Julius Tallberg O. Y:lle. Tämän johdosta on rahatoimikamari pyytänyt asiasta lausuntoa Helsingin Raitiotie- ja Omnibussakeyhtiöltä, joka lausunto (liite II) ynnä siihen kuuluva puheenalaisen raitiotien kannattavuuslaskelma (liite III) saapui kamariin kuluva lokakuun 10 päivänä, sekä on kaupungin Rakennuskonttorista hankkinut puheenalaista katua osoittavan tähän liitetyn asemapiirroksen, johon myös vastainen raitiotie on piirretty ja jota seuraa v. t. kaupungininsinöörin kamarille osoittama kirjelmä, josta raitiotierakennusta koskevan osan ote pannaan tähän liitteenä IV.

Asemapiirroksesta käy selville, että Rakennuskonttori on, samoin kuin Raitiotieyhtiö, ajatellut puheenalaisen raitiotielinjan lähtevän Lapinlahdenkadulla olevasta raidesilmukasta sekä kulkevan etelään päin pitkin Kalmistokatua Kreikkalaisen hautausmaan etelärajaan, sitten seuraavan tätä rajaa ja lyhyen

matkaa, lounaiseen suuntaan käyvän Itämerenkadulla, s. o. kauppasopimuksessa mainitulla pääkadulla, joka linja sitten noudattaisi Salmisaaren länsirantaa. Uuden linjan yhdistäminen lähempänä olevaan sinisen linjan päätekohtaan — Vladimirinkadun suulla — ei myöskään ole hevin ajateltavissa niiden lukuisain rautatieraiteiden vuoksi, joiden ylitse linjan siinä tapauksessa täytyisi käydä.

Asiaa käsitellessään on rahatoimikamari havainnut Raitiotieyhtiön puheenalaisen raitiotien teettämistä vastaan lausumain arvelujen ansaitsevan kaikkea huomiota. Vaikkeivät yhtiön varomat, pitkin samaa katua käyvän rautatieliikenteen aiheuttamat häiriöt aluksi olisikaan mainittavasti huomattavia, täytyy olojen epäilemättä käydä toisenlaisiksi, sittenkuin kaupunki on saanut takaisin käyttöoikeuden Lapinniemen eteläosaan ja alkanut käyttää tätä aluetta hyväksi sekä kuntoonpannut satamaliikkeelle tarpeellisia, Itämerenkadun eteläpuolelle aiottuja kortteleja. Niinkuin Raitiotieyhtiö myös pitää luultavana, täytyy näille kadun kumpaisellakin puolella sijaitseville alueille laittaa rautatieraiteet, jotka lähtevät Itämerenkatua pitkin kulkevilta pääraiteilta ja lisäävät rautatie- ja raitiotieraiteiden välisten risteysten lukua. Odotettavissa on, ettei raitiotien sentähden kauaa voida sallia käyvän nyt ehdotettua suuntaa, vaan että sen muutto on toimitettava, niin pian kuin kaupunki saa tilaisuuden avata toisen, pohjoisempana sijaitsevan yhdysväylän Salmisaaren ja Kalmistokadun välille. Kun tämän lisäksi linjaa aluksi käyttäisi pääasiallisesti vain asutus, joka sijaitsee kaupungin alueen ulkopuolella ja joka suurimmaksi osaksi jo käyttää kaupungin raitioiteita, ja kun usein mainittu sopimus takaa kaupungille oikeuden 5 vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä lunastaa raitiotierakennus laitoksen rakennusarvoon perustuvan arvion mukaan, on kamarista näyttänyt, kuin ei olisi syytä nykyhetkellä tehdä päätöstä puheenalaisen linjan rakentamisesta kaupungin, s. o. Raitiotieyhtiön toimesta, vaan että toinen vaihtoehto eli linjan toimiluvan myöntäminen Julius Tallberg O. Y:lle olisi edullisempi. Jos Kaupunginvaltuusto yhtyy tähän kamarin kantaan, on kamari mahdollisimman pian antava toimilupavälikirjan ehdotuksen, joka asia vielä on valmisteltavana. Kun kamarin mielestä olisi paljon sopivampaa, jos Drumsön liikenteen tarkoitetuksi parantamiseksi ainakin lähiaikoina tai kunnes rautatieliikenteestä syrjässä oleva raitiotielinja voidaan rakentaa, autobussiliikennettä voitaisiin käyttää, on kamari Tallbergin toimininimeltä tiedustellut esillä olevan liikennekysymyksen sellaisen ratkaisun mahdollisuutta.

Edellä esitetyn nojalla pyytää rahatoimikamari kunnioittaen esittää Kaupunginvaltuuston päätettäväksi:

että kaupunki on luopuva rakentamasta raitiotielinjaa Salmisaareen lähiaikoina sekä että tämän johdosta Julius Tallberg O. Y:lle on myönnettävä sellaisen linjan toimilupa kaupungin ja toiminimen välillä tehdyn sopimuksen mukaisesti sekä muutoin vastedes määrättävin ehdoin.

Rahatoimikamarin puolesta:

Arthur Castrén.

Jarl W. Andersin.

Ltite I.

Helsingin pitäjän Drumsön kylässä olevan Heikaksen verotalon n:o 1 ja 2/3 Bertaksen verotaloa n:o 2 käsittävän Drumsön maatilan omistajana luovuttaa allekirjoittanut Julius Tallberg täten Helsingin kaupungille täysin omistusoikeuksin sekä mainittuun kiinteistöön kuuluvan Salmisaaren osan että myös niin suuren osan maatilaa kuuluvaa vesialuetta, kuin on kaupungin vesialueen nykyisen rajaviivan ja tämän oheisessa kartassa (kirjain A) Drumsön ja Salmisaaren välin noin keskikohdasta kulkevan rajaviivan a—b välillä; ja on kaupunki oikeutettu asianmukaisessa järjestyksessä Drumsön maatilasta erotuttamaan mainitun osan Salmisaarta, jonka pinta-ala on noin 3,3 ha, ja edellä mainitun, noin 102 ha:n laajuisen vesialueen sekä yhdistämään ne Helsingin kaupunkiin. Muutoin on seuraava sopimus tehty:

1) Kaupunki sitoutuu Julius Tallberg, Osakeyhtiölle, maksutta luovuttamaan omistusoikeuden kahteen tämän oheisessa kartassa (kirjain B) punaisella osoitettuun tonttialueeseen, jotka käsittävät yhteensä 22,000 m² maa-alaa ja 3,000 m² vesialuetta.

2) Edellä mainitut tontit luovutetaan Julius Tallberg, Osakeyhtiölle, tasoitamattomassa kunnossa, eikä kaupunki ole velvollinen teettämään muita tonteille johtavia katuja kuin tässä alempana 6 kohdassa mainitun pääkadun.

3) Tontit saa omistaja käyttää yksinomaan tehdas-, makasiini- tai varastotonteiksi tuollaisille tonteille voimassa olevain rakennusmääräysten mukaisesti.

4) Ehdotus edellä mainitun alueen ottamiseksi kaupunginasemakaavaan on mahdollisimman pian kaupunginviranomaisten Julius Tallberg, Osakeyhtiön, myötävaikutuksella laadittava. Niin pian kuin vahvistus asemakaavalle on saatu, on Julius Tallberg, Osakeyhtiö, oikeutettu kaupungilta saamaan edellä mainittujen tonttien lailliset saantokirjat.

5) Rantasillat Julius Tallberg, Osakeyhtiölle, luovutettujen tonttien edustalle rakennetaan sikäli kuin kaupunki sen katsoo tarpeelliseksi, ja siinä kohden sopivaksi katsottuna aikana. Jos Julius Tallberg, Osakeyhtiö, haluaa aikaisemmin

teettää tilapäiset rantasillat, on se luvallista, kuitenkin on tällöin otettava huomioon ne ohjeet, joita kaupungin Rakennuskonttori voi havaita tarpeellisiksi antaa.

6) Kaupunki sitoutuu edellä mainittua kaupunginasemakaavaehdotusta laadittaessa varaamaan tarpeellisen maan idässä ja lännessä kulkevan kadun johtamiseksi pääasiallisesti tämän oheisen kartan (kirjain B) mukaisesti. Tämä katu, joka on tarkoitettu olemaan saaren ja mantereen välisenä pääyhdysväylänä, on asemakaavaan merkittävä niin leveäksi, että siihen voi laskea sekä kahdet raitiotie- että kahdet rautatieraiteet.

7) Kaupunki sitoutuu ennen 1925 vuoden loppua teettämään edellä mainitun pääkadun sopivasta kaupungin katuverkkoon liittyvästä kohdasta Salmisaaren länsirantaan ja niin leveän, kuin kaupunginasemakaava osoittaa, sekä siinä kohden laittamaan Lapinniemen ja Salmisaaren väliseen salmeen ylikäytävän joko tarpeellisen laajasti täyttämällä vesialuetta tai myös, jos se katsotaan sopivammaksi, lopullisella tai väliaikaisella siltalaitoksella. Ennen mainittua ajankohtaa on myös kaupungin kustannuksella pitkin edellä mainittua pääkatua Salmisaarelle laskettava rautatieraiteet ja ne liitettävä satamarataan.

8) Ellei päätöstä raitiotieverkon laajentamisesta edellä mainittua pääkatua pitkin Salmisaaren länsirantaan ole tehty ennen 1925 vuoden päättymistä, myöntää kaupunki Julius Tallberg, Osakeyhtiölle, toimiluvan mainittuun päätekohtaan ulottuvan raitiotielinjan rakentamiseen ja liikennöimiseen, joka linja liittyy johonkin Lapinlahdenkadun tai Hietalahdenrannan nykyiseen raitiotielinjaan. Tämä raitiotielinja on johdettava ja rakennettava kaupungin Rakennuskonttorin ja raitiotiehallinnon antamain lähempäin ohjeiden mukaan. Toimilupa on voimassa epämääräisen ajan, ollen kuitenkin kaupunki oikeutettu 5 vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä lunastamaan raidelaitoksen sen rakennusarvoon perustuvan arvion mukaan.

9) Julius Tallberg, Osakeyhtiö, varaa itselleen oikeuden rakentaa lautta-aseman edellä mainitun pääkadun läntiseen päätekohtaan sekä sillalla Drumsöhön yhdistää mainitun paikan, jos oikeus sellaisen siltalaitoksen teettämiseen hankitaan.

10) Kustannukset nyt puheena olevan kaupunginasemakaava-alueen vapauttamisesta lunastamalla pois asianomaiset vuokraajat ja poistamalla rakennukset kohtaavat Julius Tallberg, Osakeyhtiötä, mikäli koske sitä osaa edellämainittua tonttialuetta, mikä on Drumsön maatilaa nykyään kuuluvassa Salmisaaren osassa, sekä muutoin kaupunkia.

11) Tässä sopimuksessa mainitut oikeudet ja velvollisuudet ovat myös voimassa Drumsön maatilaa mahdollisiin vastaisiin omistajiin nähden, ja vastaan minä Julius Tallberg siitä, että nämä sidotaan sopimusta noudattamaan.

12) Riitaisuudet, joita mahdollisesti syntyy tämän sopimuksen yksityiskohdista, on lykättävä Helsingin sovintolautakunnan kauppaa, teollisuutta ja merenkulkua varten lopullisesti ratkaistaviksi.

Helsingissä, syyskuun 25 päivänä 1918.

Julius Tallberg O. Y.

Julius Tallberg.

Julius Tallberg.

Todistavat:

Gustaf Gustafsson.

Carl Helin.

Tähän ilmoittaa rahatoimikamari Helsingin kaupungin puolesta tyytyvänsä. Helsingin rahatoimikamari, paikka ja aika edellä mainitut.

Rahatoimikamarin puolesta:

Ivar Lindfors.
(sinetti)

Gustaf Lagerblad.

Liite II.

HELSINGIN

Raitiotie- ja Omnibussaskeyhtiö.

Helsingin Rahatoimikamarille.

Rahatoimikamarin lähetteessä syyskuun 1 päivästä 1925, 2,828 \$, vaadittua meidän lausuntoamme Julius Tallbergin perillisten Kamarille tekemästä tiedustelusta, aikooko kaupunki laajentaa raitiotieverkon Salmisaaren länsirantaan vai myönnetäänkö toimilupa teettää raitiotie mainittuun paikkaan Julius Tallberg, Osakeyhtiölle, saamme asiasta kunnioittaen lausua seuraavaa:

Asutus, joka etusijassa käyttäisi puheenalaista Salmisaaren ulottuvaa raitiotielaitosta, ei sijaitse kaupungin omistamalla eikä siihen yhdistetyllä alueella, vaan Helsingin pitäjän Drumsön saarella. Laitoksella on siis meihin nähden mielenkiintoa ainoastaan, mikäli koskee asian taloudellista puolta, eli toisin sanoen, onko laitoksesta odotettavissa sellaista tuloa, että se korvaa raitiotien käytön suoranaiset menot sekä perustamiskustannusten kuoletuksen.

Tähän nähden on laadittu tämän oheinen kannattavuuslaskelma, josta käy selville, että yksiraiteinen rata viidentoista minuutin liikentein kumpaiseenkin suuntaan täysin kykenee tyydyttämään sen yleisön tarpeet, joka kulkee Drumsön ja kaupungin väliä, sekä että tästä johtuvat kustannukset vaatisivat ainakin toistaiseksi kantamaan lisämaksua raitioiteilla nykyään voimassa olevaa ajohintaa, 62½ penniä, vastaavan määrän. Edelleen osoitetaan laskelmassa että, jos raitiotiematka Salmisaareltä ulotettaisiin niin pitkälle loitommaksi ehdotetun linjan ja Lapinlahden linjan yhtymäkohtaa, kuin suoritettun maksun suuruus verrattuna todellisiin kustannuksiin ehkä sallisi, ulottuisi tämä, s. o. matka, likimain Ylioppilastalontorille. Tämä tietää, toisin sanoen, että matka ehdotetun linjan äärimmäisestä Salmisaarella olevasta päätekohtasta Ylioppilastalontorille tulisi niin pitkä, että matkan ulottaminen Ylioppilastalon kohdalla olevan raitiotiesolmun sivuitse tuottaisi yhtiölle suoranaista tappiota. Ja tässä on kuitenkin edellytetty, että kaikki Drumsön lauttaa käyttävät henkilöt myös käyttäisivät raitiovaunua. Mutta jos osa näitä henkilöjä tämän laiminlöisi tai jos Drumsöstö tuleva tai

sinne menevä liikenne johdettaisiin Salmisaaren tulevan lautta-aseman sivuitse, joten odotettu matkustajaluku tuntuvasti vähenisi, eivät kustannukset raitiotieliikenteen voimassa pitämisestä puheenalaisella linjalla läheskään korvautuisi. Jotta raitiotieliikenne Salmisaareen ensinkään voi tulla kysymykseen, pitää siis olla varmoja takeita siitä, ettei meritse käyvää henkilöliikennettä Drumsöstä ja sinne vastedes johdeta toisin kuin esillä olevassa yhteydessä on edellytetty.

Lisäksi on huomattava, ettei uuden linjan lisäksitulon ainakaan lähivuosina voi odottaa tuottavan sanottavaa lisäystä raitioteiden kokonaismatkustajalukuun, syystä että tällä linjalla tuskin on lähiaikoina odotettavissa minkäänlaista paikallista liikennettä ja Drumsön yleisö jo nyt käyttää raitiotietä, nimittäin Ruoholahteen johtavaa, jonka linjan liikenne siis uuden linjan lisäksi tultua vastaavassa määrässä vähenisi.

Toinen kysymys, jota myös on mielenkiintoista tarkastaa, on kysymys linjan vastaisesta suunnasta. Lapinniemen seutujen ja Salmisaaren katuverkon ollessa nykyisellä tavallaan järjestettynä lienee tuskin muuta mahdollisuutta kuin että Lapinlahdenkadulla olevasta raitiotiesilmukasta lähtien johdetaan puheenalainen rata etelään pitkin Kalmistokatua ja sitten länteen Salmisaarelle pitkin sitä uutta liikenneväylää, mikä on tekeillä Lapinniemen etelärantaan. Vastamainitulla liikenneväylällä on kuitenkin tarkoitus varata tilaa ei ainoastaan kahdelle raitiotieraitteelle, vaan myös kaksille rautatieraitteille, jotka kulkevat yhtiön ensimainittujen kanssa siten, että rautatieraitteet olisivat kadun pohjois- ja raitiotieraitteet heti näiden eteläpuolella. Kun raitiotie kääntyisi tälle kadulle pohjoispuolelta, tulisi, järjestelyn ollessa tällainen, välttämättömäksi ristiinkäyminen raitiotieraitteiden kanssa. Mutta kun tämä on liikennevarmuuskannalta erittäin epäedullista, olisi eri raiteiden aseman muutosta puolettava. Kuitenkaan ei voitto tästä tulisi niin huomattava, kuin ensi silmäyksellä saattaisi luulla. Sillä luultava on, että melko suuri osa haararaitteita tulee rautatieltä puheenalaiselle liikenneväylälle laskettavaksi siihen rajoittuviin varastopaikkoihin; ja kun tämän johdosta risteykset rautatieraitteiden kanssa tuntuvasti lisääntyisivät, saattaa epäilystä syntyä siitä, kumpi kadun puoli olisi raitiotielle sopivin, sekä siitä, onko ensinkään olemassa mahdollisuutta täällä pitää säännöllistä raitiotieliikennettä voimassa. Joka tapauksessa pitäisi täällä rautateihin nähden toimeenpanna luotettava merkinantojärjestelmä yhteentörmäysten ehkäisemiseksi.

Kaikki nämä seikat huomioon ottaen ja kun vastedes on aikomus Lapinniemen eteläosaan teettää toisia, Salmisaaren suunnitellulle lautta-asemalle vieviä katuja, joita rautatieliike ei häiritsisi, saattaa epäillä, onko syytä jo nyt sitoutua teettämään raitiotieliike pitkin liikenneväylää, joka on tuollaiselle laitteelle suurimmassa määrässä epäsopeva ja joka liikenneväylä luultavasti kohdakkoin täytyisi vapauttaa raitiotieraitteista muuttamalla nämä toiselle kadulle, niin pian kuin sellainen vailla rautatieraitteita oleva on teetetty.

Olemme sentähden erittäin vastahakoisia rakennuttamaan raitiotietä, jota täytyisi liikennöidä alituisesti tapaturmaa varoen ja meillä olematta mahdollisuutta pitää vuoroja voimassa tarpeellisen säännöllisesti.

Meistä sentähden näyttää, kuin olisi suotavinta, ettei kantaa asiassa vielä tarvitsisi määrätä ja että niin ollen vastaisen raitiotien asema ratkaistaisiin vasta sitten, kuin Lapinniemen alueen eteläosa on lopullisesti tasoitettu.

Jos kuitenkin Rahatoimikamari katsoisi kaupungin edun vaativan, että tämä raitiotielaitos olisi teetettävä ennen vastamainittua ajankohtaa, ilmoitamme suostuvamme tähän edellyttäen:

että meille myönnetään toimilupa linjalle, joka kulkee Lapinlahdenkadulta pitkin Kalmistokatua etelään Lapinniemen etelärantaa kulkevalle uudelle liikenneväylälle sekä pitkin tätä liikenneväylää Salmisaareen;

että toimilupa myönnetään samoin ehdoin, mitkä ovat voimassa meidän muille kaupungissa oleville raitiotielaitoksillemme;

että puheenalaista rataa, joka toistaiseksi saisi olla yksiraiteinen, ei tarvitsisi ruveta rakentamaan, ennenkuin kesällä 1926 eikä missään tapauksessa, ennenkuin Salmisaareen vievä liikenneväylä on siinä kunnossa, että se soveltuu raidelaitteelle;

että raitiotien asema edellä mainitulle liikenneväylälle suunniteltujen rautatieraitteiden suhteen määrättäisiin, sittenkuin on selvitys esitetty pääradan kumpaisellekin puolelle teettävään haaraitteiden luvusta ja merkityksestä;

että kaupunginviranomaiset sallivat rautatieraitteiden laskeamisen Salmisaaren liikenneväylälle ainoastaan sillä ehdolla, että toimenpannaan sellaiset merkinantolaitteet, mitkä tekevät rautatievaunun ja raitiotievaunun välisen yhteentörmäyksen estämisen mahdolliseksi;

ettei taajempaa liikennettä kuin joka viidestoista minuutti toistaiseksi tarvitsisi pitää voimassa;

että matkasta uudella linjalla saataisiin kantaa erityinen maksu, mikä vastaa raitiotieverkon muilla osilla voimassa olevaa maksua;

ettei linjalla kannettu maksu oikeuttaisi kulkemaan Lapinlahdenkadulla olevaa yhtymiskohtaa loitommaksi, samoin kuin ei myöskään muulla raitiotieverkolla matkustamista varten annettu lippu olisi voimassa puheenalaisella linjalla;

että tämä oikeus eri maksun kantamiseen olisi voimassa toistaiseksi, esimerkiksi 5 vuoden aikana;

että Julius Tallbergin perilliset sitoutuvat sekä, kunnes penger on rakennettu Salmisaaren ja Drumsön välille ja tämä penger on käynyt mahdolliseksi raitioitein kulkea, pitämään voimassa vastamainittujen saarten välillä säännöllistä höyrylaivaliikennettä nel-

jästi tunnissa 18 tunnin aikana päivässä vuoden umpeen, että myös ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että poikkeaminen Drumsöhön muilla, yleisön kuljetukseen käytetyillä veneillä, kuin sellaisilla, jotka kaupunginpuolella poikkeavat ainoastaan Salmisaareen, estettäisiin.

Lähetekirjat palautetaan tämän keralla.

Helsingin Raitiotie- ja Omnibussosakeyhtiö:

Onni Tarjanne.

G. Idström.

Liite III.

Kannattavuuslaskelma

raitiotielle, joka Lapinlahdenkadulta kulkee pitkin Kalmistokatua sekä edelleen uutta tietä pitkin Lapinniemen etelärantaa Salmisaareen.

Raitiotie, jonka pituus on 1,550 metriä, kuljetaan 6 minuutissa edellyttäen nopeuden olevan 250 m/min. Laittamalla sivuutusraide keskikohtaan voidaan siis 7 minuutin liikenne pitää voimassa kahdella vaunulla, jos ne lähtevät kumpaisestakin päästä yhtäaikaa joka 7:s minuutti.

Jos taas tyydytään 15 minuutin liikenteeseen, riittää yksi vaunu tälle matkalle. Ja tämä näyttää olevan kylliksi, koska Drumsön lauttaa käyttävään henkilöiden luku on ainoastaan noin 740,000 vuodessa, mikä joka 15 minuutti tapahtuvaa vaunumatkaa kohti on

$$\frac{740,000}{365 \times 2 \times 4 \times 18} = \text{noin } 14 \text{ henkeä}$$

Hinausvaunua vaadittaisiin, sillä herra Tallberg on ilmoittanut matkustajain jaon päivän eri aikoina seuraavaksi:

$$\begin{aligned} 6,20 \text{ a. p.} - 10,30 \text{ a. p.} &= 4,10 \text{ tuntia} \\ 3,20 \text{ i. p.} - 6,20 \text{ i. p.} &= 3, - \quad \text{»} \end{aligned}$$

Yhteensä 7,10 tuntia

Päiväkustannukset ovat näin ollen:

2 kuljettajaa, kumpikin 84: 10	168: 20
3 junailijaa, kukin 49: 60	148: 80
2—6 kuljettajaa vuorottelua varten, kukin 84: 10	28: 03
3—6 junailijaa » » » 49: 60	24: 80
1 moottorivaunu, päivittäiset korjauskustannukset 110: —	110: —
1 hinausvaunu päivässä 25: —	25: —

Virrankulutus:

moottorivaunukilometriä = $2 \times 4 \times 18 \times 1,550 = 223,200$ hinausvaunukilometriä = $2 \times 4 \times 7 \times 1,550/2 = 43,400$

Yhteensä vaunukm = 266,600

266,6 $\times$ 0,7 kwt à 0,50 93: 31

Yhteensä Smk 598: 14

mihin tulee lisäksi:

10 % poiskirjoitus 1 moottorin ja 1 hinausvaunun arvolle, varaosia lukuun ottamatta, edustaen yhteensä 150,000 markan arvoa 41: 10

10 % poiskirjoitus 750,000 mk:an arvoiselle raiteelle 205: —

1,5 km yksinkertaista raidetta kunnossa ja puhtaana pidettävä 50,000 km/vuotta 205: —

1,049: 24

noin 5 % lisää summan tasoittamiseksi 50: 76

Smk 1,100: —

mikä vastaa $\frac{1,100}{267} = 4: 12$ markan

kokonaiskustannuksia vaunukilometriä kohti.

Edellä mainitun tiedon mukaan kuljettaa Drumsön lautta noin 740,000 henkeä vuodessa eli päivittäin $740,000/365 = 2,027$ henkeä. Jos tämä luku pyöristetään 2,000:ksi ja edellytetään kaikkien näiden henkilöiden käyttävän raitiovaunua, on kustannuksia jokaisen henkilön matkasta

 $1,100/2,000 = 55,0$ penniä,

jota vastoin henkilöluku vaunukilometriä kohti on

 $2,000/267 =$ noin 7,5.

Edellyttäen uudella linjalla saavan kantaa täyttä nykyään voimassa olevaa matkahintaa vastaavan lisämaksun, voitaisiin linja siis edullisesti teettää ja liikennöidä, koska 62,5 pennin ja 55,0 pennin välisen erotuksen eli 7,5 pennin matkustajaa kohti pitää voida katsoa kohtalaisesti korvaavan edellä olevaan laskelmaan merkitsemättömät menot hallinnosta, veroista, vakuutuksista, käytörakennusten voimastapidosta y. m. Mutta jos on tarkoitus, että linja liitetään muuhun verkkoon ja liikennöidään lisämaksua kantamatta, voinee tämä käydä päinsä ainoastaan edellyttäen, että oikeus maksuttomaan siirtymiseen toiselle linjalle jää pois, mikä käy selville alempana olevasta laskelmasta:

Lapinlahdenkadun—Salmisaaren linjan pituus = 1,55 km

Lapinlahdenkadun—Ylioppilastalon linjan pituus = 1,30 »

Yhteensä 2,85 km

Keskitulo vaunukilometriltä oli 1924 vuoden kertomuksen mukaan 4: 98 mk.

Tuloja Salmisaaren—Ylioppilastalon välisestä matkasta pitäisi siis olla:

 $2,85 \times 4:98 = 14: 19$ mk.

Jos taas tulos tästä matkasta lasketaan todennäköisen matkustajaluvun pohjalla, jotka tulot vastaisivat niiden henkilöiden, jotka nousevat vaunuun Salmisaaressa, suorittamain maksujen ja niiden maksujen summaa, minkä keskimääräinen henkilöluku vaunukilometriä kohti maksaa Lapinlahdenkadun—Ylioppilastalon matkalta, on tulos seuraava:

ensin mainittu henkilöluku on: $\frac{2,000}{2 \times 4 \times 18} =$ tasaluvuin 14 henkeä.

Jälkimmäinen luku taas on yhtä suuri kuin tulo matkan pituudesta, 1,3 km, ja vaunukilometriä kohti Lapinlahden linjalla tulevan henkilöluvun kertomisesta eli 7,74, siis

$$1,3 \times 7,74 = \text{siis yhteensä } \frac{10 \text{ henkeä}}{24 \text{ henkeä}}$$

jotka kukin maksavat 0,625 mk eli $24 \times 0,625 =$ Smk 15:—

eli määrän, joka siis hyvin vastaa tulojen keskimäärää muilla linjoilla. Mutta jos otetaan huomioon, että liikenneteho Hietalahden linjalla luultavasti vähän aleni, koska ne henkilöt, jotka nyt Drumsön lautalta pyrkivät mainitun linjan vaunuihin, tulisivat liikennöimään Lapinlahden linjaa, käy selville, että koko liikenteen kokonaistulos on yhtiölle vähemmän edullinen, kuin mitä se on ilman puheenalaista lisärakennusta. Matkan ulottamista Ylioppilastalon luona olevaa asemaa loitommaksi ei siis liene sallittava ilman uuden maksun suoritusta.

Liikenteen järjestäminen kauttakulkevilla vaunuilla Salmisaaresta Ylioppilastaloon vastatehtyjen laskelmain edellyttämällä tavalla ei ole toimeenpantavissa sen johdosta, ettei Ylioppilastalontorilla on raidesilmukkaa. Näin ollen näiden kauttakulkevain vaunujen täytyisi jatkaa joko Kauppatorille tai Diakonissalaitoksen luo Alppikadulle, mikä ei olisi vallitsevan tarpeen vaatima, vaan ainoastaan aiheuttaisi liikennetehon tarpeetonta edelleen lisäämistä raitiotieverkon keskiösalla. Siirtymistä vaunusta toiseen Lapinlahdenkadun päässä ei siis voida välttää.

G. Idström.

Liite IV.

HELSINGIN KAUPUNGIN RAKENNUSKONTTORI.

*Helsingissä,
20 p:nä lokak. 1925.*

Rahatoimikamarille.

N:o 104.

Lähetteessä syyskuun 1 päivästä, 2,828 §, on Rahatoimikamari vaatinut rakennuskonttorin lausuntoa Julius Tallbergin Perillisten kirjelmästä, jossa pyydetään eräitä tietoja Drumsön maatalaan kuuluvan Salmisaaren osan luovutusta kaupungille koskevan sopimuksen johdosta.

Edellä mainitussa kirjelmässä pyydetään tietoa, aikooko kaupunki laajentaa raitiotieverkkoa Salmisaareen käyvällä linjalla vai myönnetäänkö toimilupa laitokseen Julius Tallberg Osakeyhtiölle. Viimeksi mainitun tapauksen varalta pyydetään tietoa aiotun pääkadun suunnasta ja pituudesta, yhtymäkohdista aikaisempain raitiotielinjain kanssa y. m. laitteen rakentamiselle tarpeellisia tietoja.

Tämän johdosta pyytää rakenskonttori huomauttaa:

Siinäkin tapauksessa että kaupunki saa Lapinniemen eteläosan ja täällä panee kuntoon varastopaikkoja, on niihin suuntautuva henkilöliikenne oleva vähäpätöinen ja sen voi välittää sininen linja, jonka päätekohta Vladimirinkadulla on noin 400 metrin päässä varastoalueen keskustasta. Matkaa edellä mainitulta raitiotiepysäkiltä Salmisaareen on noin 1,100 metriä, ja kun saaren asutus ei ole lukuista, näyttää ilman raitiotielinjaa nykyään voitavan tulla toimeen. Mitä taas Drumsöstä lähtevään lauttaliikenteeseen tulee, näyttää sen ainakin avoveden vallitessa edullisemmin voivan johtaa Ruoholahden sisäosaan, mistä osa liikennöitsijöitä jalkaisin voi käydä kaupunkiin, kuin Salmisaareen, mistä kaikkien olisi pakko käyttää raitiotietä. Talvisaikaan tietäisi Salmisaareen ulottuva raitiotie kuitenkin melkoista Drumsön liikenteen parannusta. Näin ollen ei kaupungin, jolla on ollut melko suuria kustannuksia Salmisaareen vievästä liikenneväylästä, nykyään näy olevan vaadittava Raitiotieyhtiötä rakennuttamaan tätä raitiotielinjaa.

Mitä pääkadun suuntaan ja raitiotieraiteiden sijoitukseen tällä kadulla tulee, pannaan tämän oheen karttapiirros, joka on laadittu pääasiallisesti yhtäpitävästi vahvistettavaksi lähetetyn »Salmisaaren ja Eteläisen Lapinniemen kaupunginasemakaavan piirustuksen» kanssa. Raitiotieraiteet kulkisivat Salmisaaresta pitkin Itämerenkatua Lapinniemen Keskuslaitoksen rajalle, kääntyisivät täällä koilliseen ja vastaisen Drumsönkadun kohdalla itään sekä kulkisivat Kreikkalaisen hautausmaan nykyisen rajan eteläpuolitse Kalmistokadulle. Raitiotien pituus olisi noin 1,550 metriä, siitä 1,200 metriä uudella kadulla.

Tämän oheisen profilipiirustuksen mukaan sijoitettaisiin raitiotieraiteet miltei keskelle 25 metrin levyistä Itämerenkatua, ollen rautatieraiteet niiden pohjois- sekä ajo- ja jalkatie eteläpuolella. Itämerenkadun ja Kalmistokadun välisellä osalla, joka on 15 metriä leveä, sijoitettaisiin raitiotieraiteet kadun pohjoispuolelle. Jos raitiotie aluksi tehtäisiin yksiraiteinen, näyttää eteläpuolinen, lähinnä kadun keskustaa sijaitseva raide olevan rakennettava. Raitiotieraiteiden edellä kerrottua sijoitusta varten on paikka varattu. Ajotie päällystettäisiin aluksi ainoastaan 7 metrin leveydeltä.

Itämerenkadun itäpäässä tarpeellista risteystä ei ainoastaan Salmisaareen vievän rautatieraiteen, vaan myös Metsähallituksen halkopihalle johtavan pistoraiteen kanssa ei voida välttää. Itämerenkadulle nykyään teetettävä rautatie-raide on Lapinniemen satamalaitoksen luonnoksen mukaan tarkoitettu tyydyttämään Itämerenkadun pohjoispuolella sijaitsevain varastotonttien tarvetta, joihin mahdollisesti tulee pistoraiteet johdettaviksi tonttien suuren syvyyden (100 m) johdosta. Mitä idempänä ylimeno tapahtuu, sitä pienempi on liikenne, minkä ohessa ehdotetun aseman johdosta vältetään raitiovaunun käyminen ristikkäin puhtaanapitolaitoksen lastauspaikalle vievän raiteen kanssa. Metsähallituksen halkopihalle vievällä pistoraiteella on mitätön liike. Syksyin ja talvin saapu yksi juna päivässä, jota vastoin muina vuodenaikoina vaununmuuttoa ei ensinkään tapahdu.

Mitä rautatieraitteen risteyttämiseen tulee, voi lännestä päin tulevista raitiotievaunuista hyvin nähdä yli raiteen 200 metrin päähän risteyspaikan itäpuolella. Sitä vastoin on näköala huono pohjoisesta tuleville vaunuille. Risteyspaikkaa junalla liikennöitäessä olisi sentähden määrättävä erityistä varovaisuutta noudatettavaksi sekä satamaradan liikennöimisestä voimassa olevia, merkinantoa ja vartiointia koskevia määräyksiä tarkoin seurattava ja ehkä kovennettava.

Edellä lausutun yhdistelemiseksi pyytää rakennuskonttori ilmoittaa:

1. ettei kaupungin ole syytä jouduttaa raitiotien rakennuttamista Salmisaareen,
2. että raitiotieraitteiden asema asianomaisissa liikenneväylissä käy selville tämän oheisista kaupunginasemakaavasta ja poikittaisprofiileista, sekä
3. että, jos raitiotielinja aluksi rakennetaan yksiraiteinen, ainoastaan etelä- tai itäpuolinen raide laskettaisiin.

Lähetekirjat, 1 piirros, 2 profilipiirustusta ja 1 arvio pannaan oheen.

S. Randelin.